1005 | ALFA | DİL-GRAMER | 31

ARAPÇA DİLBİLGİSİ
NAHİV BİLGİSİ

DERS SİSTEMİNE GÖRE HAZIRLANMIŞ İLK GRAMER KİTABI

5000 Örnek Cümle ve Çevirisi
4000 Kelimelik Vokabüler

ALFA®

Arapça Dilbilgisi-Nahiv Bilgisi

Yayıncı ve Genel Yayın Yönetmeni M. Faruk Bayrak
Genel Müdür Vedat Bayrak
Yayın Yönetmeni Mustafa Küpüşoğlu

ISBN 978-975-316-932-5
1. Basım: 2001
11. Basım: Eylül 2016

Baskı ve Cilt
Melisa Matbaacılık
Çiftehavuzlar Yolu, Acar Sanayi Sitesi, No: 8, Bayrampaşa-İstanbul
Tel: (0212) 674 97 23 (Pbx) Faks: (0212) 674 97 29
Sertifika no: 12088

Alfa Basım Yayım Dağıtım San. ve Tic. Ltd. Şti.
Alemdar Mahallesi, Ticarethane Sokak No: 15 34410 Cağaloğlu-İstanbul
Tel: (0212) 511 53 03 (Pbx) Faks: (0212) 519 33 00
www.alfakitap.com - info@alfakitap.com
Sertifika no: 10905

içindekiler

Alfabetik Konu Fihristi

ÖNSÖZ

Nahiv ilmi ve ilgi alanı

Bilindiği gibi herhangi bir dili, belirli bir düzeyde öğrenmenin üç asgari bileşeni vardır:

I. Söz Dağarcığı (Vokabüleri/Kelime Hazinesi)

II. Kelimelerin şekline ait bilgi (Kelime Bilgisi/Morfoloji/Sarf).

III. Kelimelerin cümle içerisindeki sıralanışına dair bilgi (Cümle Bilgisi/Sentaks/ Nahiv).

Bir dile ait '**Söz Dağarcığı**', sarfedilen efora paralel olarak zaman içerisinde kendiliğinden gelişir. Kelimelerin şekline ait bilgi ise, '**Sarf/Morfoloji**' adı verilen bilim dalının ortaya koyduğu prensipleri iyice bellemek suretiyle elde edilir. Nahve gelince, '**Nahiv**', Sarf ilmi sayesinde elde ettiğimiz ve kendi başına müstakil bir anlam ifade eden 'sözcük'lerin, bir cümle formu içerisinde nasıl dizileceği, bu diziliş sırası değiştiğinde, cümlede, gerek anlam planında gerekse şekil planında ne tür değişmelerin meydana geleceği konusu ile ilgilenir. Bu yönü ile Nahiv, bir dili doğru biçimde konuşup doğru biçimde yazabilmenin olmazsa olmaz şartıdır. Şüphesiz ki; bir dildeki harflerin, lafızların ve seslerin önemi göz ardı edilemez. Ancak dile ait bu parçaları, anlamlı bir cümle formu ve disiplini içerisinde birbirine bağlayan yapıştırıcı unsur (harç) Nahiv olmaktadır. Bir başka ifade ile; Sarfın ilgi alanını oluşturan kelimeleri, bir binanın yapıtaşlarını oluşturan fakat birbiri ile herhangi bir teması ve bağı olmayan yığın halindeki tuğlalara, Nahvi ise mimari ve harmonik bir disiplinle bu dağınık tuğlalara 'bina' hüviyeti kazandıran 'proje'ye benzetmek mümkündür. Nahiv Bilgisinden yoksun bir sarf birikimi, zihnimizin ardiyesinde atıl beklemeye mahkum ettiğimiz bilgi (sözcük) parçacıklarından farksızdır.

Özetlemek gerekirse Nahiv; bir cümleyi oluşturan ve o cümlenin öğeleri konumunda bulunan kelimelerin son harflerinde meydana gelen hareke değişiklikleri (tesniye ve cemi müzekker salimlerde ise sondan bir önceki harflerin bizzat kendisinde meydana gelen değişiklikleri), görmemizi sağlayan, dolayısıyla da söz konusu cümleyi doğru olarak anlamamıza yardımcı olan bir bilim dalıdır.

Nahiv biliminin ilgilendiği konu kelimenin bizzat kendisi değil, kelimenin cümle içerisindeki pozisyonu ve bu pozisyondan kaynaklanan irap (son ve sondan bir önceki harfe ait harf ve hareke) değişiklikleridir.

Bir cümleyi doğru anlayabilmek için ilk adım olarak sarf konuları yeterli düzeyde ve sağlıklı bir şekilde öğrenilmeli, ikinci ve daha önemli bir adım olarak ise

bir cümlenin öğelerini ve bu öğelerde meydana gelen harf ve hareke değişikliklerini iyice kavramamızı sağlayan nahiv bilgisi ve kuralları hakkında yeterli ve detaylı bir bilgi birikimine sahip olmamız gerekir.

Takip Edilen Yöntem

Elinizdeki kitapta takip edilen yöntem ana çizgileriyle şöyledir:

1. Gramer konusu, konunun en başında çerçeve içerisinde anlaşılır bir dille özetlenmiş, gerektiğinde son derece sade birer örnekle de desteklenmiştir.
2. Her bir konuda, anlatılan konunun gramatikal çözümlemesine örnek olmak üzere özel '***şablon***'lar verilmiştir. Bu şablonlarda okuyucu, hem cümlenin dilbilgisel analizini görecek, hem de örnek cümlenin bu analize uygun tercümesini bulacaktır.
3. Konunun daha iyi anlaşılmasını sağlamak ve bilgileri iyice pekiştirmek için çok sayıda (5000 civarında) örnek cümle verilmiştir. Bu örnek cümleler genellikle basitten karmaşığa doğru bir seyir takip etmektedir.
4. Kitapta yer alan tüm cümleler istisnasız harekelenmiş ve hemen altlarına tercümeleri yapılarak, okuyucuya, cümleleri ne ölçüde doğru anlayıp anlamadığını farketme imkanı sunulmuştur.
5. Bir gramer konusu ile ilgili olarak bilinmesi gereken en önemli kurallar özel bir şerit içerisine büyük harflerle yazılarak vurgulanmış, bu sayede belli kuralların zihne yerleşmesine katkı sağlanmıştır.
6. Yine anlatılan gramer konusu ile ilgili olarak öğrencinin mutlaka bilmesi gereken önemli ayrıntılar ve dikkatten kaçabilecek kimi özel durumlar '***Önemli Not***', '***Hatırlatma***', '***Uyarı***', '***Not***' gibi uyarıcı bir takım başlıklarla öğrencinin dikkatine sunulmuştur.
7. Anlatılan herhangi bir gramer konusunuyla doğrudan doğruya alakalı olmasa bile, hemen hemen her konu sonunda -bazen ortasında- okuyucu bir veya birden fazla örnek '***Metin***' ile karşılaşacaktır. Bu metinler okuyucuyu hem metin analizi konusunda yetiştirecek özellikle ilk 22 konuda bu metinlere ilaveten verilen '***Diyalog***' parçaları ise okuyucuyu '***Mükâleme***' yönünden de geliştirecektir.

8. Her konunun sonunda üç boyutlu bir zemin üzerinde verilen '***Özlü Sözler***' ise okuyucuyu, seveceği bazı cümleleri ezberlemeye ve doğal olarak da bu cümlelerde geçen kelimeleri ve cümle kuruluşlarını sağlam bir şekilde öğrenmeye teşvik edecektir.

9. Öğrencinin ***vokabüleri*** konusunda tedrici olarak ilerleme kaydetmesine dikkat edilmiş, önemli olduğu ve yaygın kullanıldığı bilinen kelime ve deyimlere haliyle daha fazla yer verilmiştir. Kitaptaki kelimeler dikkatli ve sağlam bir şekilde öğrenildiğinde okuyucu çok zengin bir kelime hazinesine sahip olacaktır.

10. Konuların ders usulüne göre hazırlanmış olması, gerek hoca, gerekse öğrenci için büyük bir avantaj sağlamaktadır. Şöyle ki : Öğrenci, her derste hangi konunun anlatılacağını daha önceden bildiği için derse ciddiyet ve hevesle hazırlanma şansına sahip olur. Aynı şekilde, dersin hocası da, o günkü derste hangi konuyu nereye kadar anlatacağı, veyahut da, konuları yetiştirip yetiştiremeyeceği kaygısından uzak olmanın sağladığı rahatlık ve kendine güven psikolojisi içerisinde ders anlatma imkanına kavuşur.

11. Kitap; kolay ve anlaşılır bir anlatım diline sahip oluşu, özellikle tanımlarının son derece açık ve net oluşu yönüyle, amatör dil meraklıları ve Açık Öğretim Fakültesi öğrencileri gibi, Arapça'yı bir hoca yardımı olmaksızın öğrenmek durumunda kalanlar için de son derece yararlı bir rehberdir. Kitabın baş tarafında bulunan '***Alfabetik Konu Fihristi***' ise, genellikle Arapça meraklılarının sıkça karşılaştığı '***aradığını bulma***' işkencesini ortadan kaldıracaktır.

Teşekkür

*Titiz tashihleri ve yönlendirici tavsiyeleri ile elinizdeki eserin oluşmasında son derece önemli katkısı bulunan kıymetli meslektaşımız **Dr. Mehmet Yılmaz** beyefendiye, yine bu arada, geçen hummalı telif serüvenimizde yardımlarını ve hoşgörülerini her zaman yanımızda hissettiğimiz sabırlı **eşlerimize** burada şükran borçlu olduğumuzu özellikle belirtmek isteriz.*

1. DERS

KELİME ÇEŞİTLERİ
CÜMLE ÇEŞİTLERİ

KELİME ÇEŞİTLERİ

Her dilde olduğu gibi Arapçada da '*cümle*', '*kelime*' adı verilen müstakil dilsel yapıların bir araya gelmesinden oluşan bir bütündür. '*Kelime*' adını verdiğimiz bu dilsel yapı da üç ayrı görünüme sahiptir: İsim, Fiil, Harf.

Arapça cümlelerin çözümlenmesinde (irap) yapılması gereken en önemli şey, bir '*kelime*'nin yukarıda belirttiğimiz üç kelime türünden hangisine ait olduğunun saptanmasıdır. Zira, bir cümleye anlam verebilmek ve söz konusu cümlenin ne tür bir cümle olduğunu tayin edebilmek için, herşeyden önce cümleyi oluşturan bu kelimelerin ne tür kelimeler olduklarını doğru olarak tespit etmek gerekir.

Bir kelime ya bir '*isim*' veya bir '*fiil*' ya da bir '*harf*' olmak durumunda olduğuna göre, Arapça bir cümleyi çözümlerken her zaman için şu soruyu kendi kendimize sormamız gerekmektedir : Bu kelimenin türü nedir? İsim midir? Fiil midir? Yoksa bir harf mi dir?

Örnekleri inceleyiniz.

İsim : عَلِيٌّ؛ مُحَمَّدٌ؛ كِتَابٌ، قَلَمٌ؛ كَاتِبٌ؛ عَالِمٌ؛ قِطٌّ

Fiil : قَالَ؛ ذَهَبَ؛ فَتَحَ؛ يَخْرُجُ؛ يَدْخُلُ؛ اُسْكُتْ؛ أُكْتُبْ

Harf : لِ؛ فِي؛ مِنْ؛ عَلَى؛ عَنْ؛ فَ؛ ثُمَّ؛ إِلَى؛ وَ؛ لَنْ؛ كَ

ÖNEMLİ NOTLAR

I. İsimler; bir insanı, bir hayvanı, bir bitkiyi, cansız bir varlığı, bir niteliği ya da soyut bir anlamı tanımlamak için kullanılabilir. Örnekleri izleyiniz.

عَلِيٌّ (Ali)؛ زَيْنَبُ (Zeynep)؛ نَمِرٌ (kaplan)؛ قُنْفُذٌ (kirpi)؛

خِيَارٌ (salatalık)؛ زَنْبَقٌ (zambak)؛ قَرْيَةٌ (köy)؛ نَهْرٌ (nehir)؛

كَبِيرٌ (büyük)؛ أَعْمَى (kör)؛ عَمَلٌ (çalışmak)؛ نَشَاطٌ (faaliyet)

II. Fiiller zaman bakımından üç çeşittir :

a. Mazi : Geçmişte meydana gelen bir eylemi anlatan fiil türüdür.

جَلَسَ (oturdu)؛ لَعِبَ (oynadı)؛ فَتَحَ (açtı)؛ نَامَ (uyudu)

b. Muzari : Şu anda gerçekleşen veya gelecekte meydana gelecek olan bir eylemi anlatan fiil türüdür.

يَرْكُضُ (koşuyor)؛ يَسْرِقُ (çalıyor)؛ يَكْسِبُ (kazanıyor)

c. Emir : Karşımızdaki bir şahıstan, bir eylemin yapılmasını veya bir arzunun yerine getirilmesini istediğimiz durumlarda kullanılan fiil türüdür.

اِذْهَبْ (git)؛ اِجْتَهِدْ (çalış)؛ اِسْتَيْقِظْ (uyan)

III. Harfler, başına geldikleri kelime türleri bakımından üç çeşitttir :

a. Sadece isimlerin başına gelebilenler: عَنْ؛ عَلَى؛ فِي؛ بِ؛ كَ؛ مِنْ؛ إِلَى

b. Sadece fiillerin başına gelebilenler : لَمْ؛ قَدْ؛ أَنْ؛ لَنْ؛ كَيْ؛ لَمَّا

a. Hem isimlerin hem de fiillerin başına gelebilenler : فَ؛ وَ؛ ثُمَّ

ÖNEMLİ UYARI: Cümle içerisinde her ne kadar *-başlarına geldikleri sözcüklerde meydana getirdikleri hareke değişikliklikleri sebebiyle-* çeşitli anlamsal ve şekilsel etki ve katkıları bulunsa da, harfler cümlenin tam bir öğesi olarak değerlendirilmezler (Yani, iraptan mahalleri/yerleri yoktur).

CÜMLE ÇEŞİTLERİ

Arapçada iki temel cümle şekli vardır :

1. İsim Cümlesi: Bir isim (veya bir ismin yerini tutan; zamir, işaret ismi, ilgi zamiri ve benzeri bir sözcük) ile başlayan cümle çeşididir. Aşağıdaki cümle örneklerini inceleyiniz:

Kitap yararlıdır.	اَلْكِتَابُ مُفِيدٌ
Ders kolaydır.	اَلدَّرْسُ سَهْلٌ
Çocuk çalışkandır.	اَلْوَلَدُ مُجْتَهِدٌ
Enstitü büyüktür.	اَلْمَعْهَدُ كَبِيرٌ
Taksi hızlıdır.	اَلسَّيَّارَةُ مُسْرِعَةٌ
Sen, diş hekimisin.	أَنْتَ طَبِيبُ الْأَسْنَانِ

2. Fiil Cümlesi: Bir fiil ile başlayan cümle çeşididir. Örnekleri inceleyiniz.

İşçi fabrikadan geldi.	وَصَلَ الْعَامِلُ مِنَ الْمَصْنَعِ
Kitabı çarşıdan satın aldım.	اِشْتَرَيْتُ الْكِتَابَ مِنَ السُّوقِ
Öğrenci dersi yazdı.	كَتَبَ الطَّالِبُ الدَّرْسَ
Öğrenciler fakülteye gidiyorlar.	يَذْهَبُ الطُّلَّابُ إِلَى الْكُلِّيَّةِ
Trafik lambalarında durunuz.	قِفُوا عِنْدَ إِشَارَةِ الْمُرُورِ
Kız öğrenciler konuyu anladı.	فَهِمَتِ الطَّالِبَاتُ الْمَوْضُوعَ

(A) İSİM CÜMLESİ İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) اَلطَّعَامُ لَذِيذٌ.

Yemek lezzetlidir.

(2) اَلْجَوُّ بَارِدٌ.

Hava soğuktur.

(3) اَلْجُنْدِيُّ شُجَاعٌ فِي سَاحَةِ الْقِتَالِ.

Asker savaş meydanında cesurdur.

(4) اَلطَّائِرَةُ مُرْتَفِعَةٌ فِي السَّمَاءِ.

Uçak gökyüzünde yükseliyor.

(5) اَلْأُمِّيَّةُ مُشْكِلَةٌ عَالَمِيَّةٌ.

Okur-yazar olmama dünya çapında bir problemdir.

(6) اَلصِّنَاعَةُ مَصْدَرٌ هَامٌّ لِلدُّوَلِ.

Endüstri devletler için önemli bir kaynaktır.

(7) اَلْوَرْدُ كَثِيرٌ فِي الْحَدَائِقِ الْعَامَّةِ.

Gül parklarda çokça bulunur.

(8) اَلْأَسْعَارُ مُرْتَفِعَةٌ هٰذَا الشَّهْرَ.

Fiyatlar bu ay yüksek.

(9) اَلْمَرِيضُ مُحْتَاجٌ إِلَى أَدْوِيَةٍ غَالِيَةٍ.

Hastanın pahalı ilaçlara ihtiyacı var.

(10) رَئِيسُ الدَّوْلَةِ اِجْتَمَعَ إِلَى السُّفَرَاءِ.

Devlet başkanı elçilerle bir araya geldi.

(11) اَلتِّلْمِيذُ نَجَحَ فِي الْاِمْتِحَانَاتِ.

Öğrenci sınavlarda başarılı oldu.

(12) كُلِّيَّتُنَا بَعِيدَةٌ عَنِ السُّوقِ.

Fakültemiz çarşıya uzak.

(13) اَلصَّوْمُ عِبَادَةٌ هَامَّةٌ.

Oruç önemli bir ibadettir.

(14) اَلْمُدِيرُ فِي مَكْتَبِهِ.

Müdür bürosundadır.

(15) اَلْمُهَنْدِسُ يَعْمَلُ فِي الْمُخْتَبَرِ.

Mühendis laboratuvarda çalışıyor.

(16) اَلْعَمَلُ الْجَادُّ يُوصِلُ إِلَى النَّجَاحِ.

'Ciddi çalışma' başarıya götürür.

(17) اَلْكُتُبُ فِي الْحَقِيبَةِ.

Kitaplar çantanın içindedir.

(18) اَلْحُكُومَةُ تَعْمَلُ عَلَى زِيَادَةِ الدَّخْلِ الْقَوْمِيِّ.

Hükümet milli geliri yükseltmeye çalışıyor.

(19) اَلْمُوَظَّفُ قَامَ بِجَمِيعِ أَعْمَالِهِ.

Görevli bütün işlerini yaptı.

(20) اَلْمُسْلِمُ يَعْمَلُ الصَّالِحَاتِ فِي رَمَضَانَ.

Müslüman, Ramazan ayında salih ameller işler.

(21) اَلْأَرْضُ تَدُورُ حَوْلَ الشَّمْسِ.

Dünya, Güneş çevresinde döner.

(22) اَلْفَرِيقُ الْوَطَنِيُّ حَصَلَ عَلَى الْكَأْسِ.

Milli takım kupayı elde etti.

(23) اَلْمُتَفَرِّجُونَ فِي الْمَلْعَبِ الْآنَ.

Seyirciler şu anda stadyumda.

(24) بُورْصَا مَدِينَةٌ جَمِيلَةٌ جِدًّا.

Bursa gerçekten hoş bir şehir.

(25) جَامِعَةُ أُلُودَاغ جَامِعَةٌ كَبِيرَةٌ.

Uludağ Üniversitesi büyük bir üniversitedir.

(26) حَيُّنَا مُطِلٌّ عَلَى شَاطِئِ الْبَحْرِ.

Mahallemiz deniz sahiline bakıyor.

(27) اَلتَّوْقِيعُ الْمَوْجُودُ عَلَى الْوَثِيقَةِ مُزَيَّفٌ.

Belge üzerinde bulunan imza sahtedir.

(28) إِجَازَةُ الصَّيْفِ قَرِيبَةٌ.

Yaz tatili yakın.

(29) اَلْأَخْبَارُ عَلَى الصَّحِيفَةِ سَارَّةٌ.

Gazetedeki haberler sevindirici.

(30) اَلْقُرْآنُ الْكَرِيمُ كِتَابٌ مُقَدَّسٌ.

Kur'an-ı Kerim kutsal bir kitaptır.

(B) FİİL CÜMLESİ İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) يَشْرَحُ الْأُسْتَاذُ الدَّرْسَ بِطَرِيقَةٍ مُبَسَّطَةٍ.

Öğretmen dersi kolay bir şekilde izah ediyor.

(2) يَقْرَأُ الطِّفْلُ كُلَّ أُسْبُوعٍ رِوَايَةً.

Çocuk her hafta bir roman okuyor.

(3) يَنْجَحُ الطَّالِبُ الْمُجْتَهِدُ دَائِمًا.

Çalışkan talebe her zaman başarır.

(4) تَسْأَلُ عَائِشَةُ أَسْئِلَةً كَثِيرَةً فِي الْحِصَصِ.

Ayşe derslerde çok fazla soru soruyor.

(5) يَنَامُ وَالِدِي مُبَكِّراً كُلَّ لَيْلَةٍ.

Babam her gece erken uyur.

(6) يَعْمَلُ الْمُدَرِّسُ فِي الْمَدْرَسَةِ الثَّانَوِيَّةِ.

Öğretmen lisede çalışıyor.

(7) تَحْتَاجُ سَيَّارَتُكَ إِلَى إِصْلَاحٍ.

Arabanızın onarıma ihtiyacı var.

(8) سَافَرَ مُحَمَّدٌ إِلَى إِسْتَانْبُولَ يَوْمَ السَّبْتِ.

Mehmet Cumartesi günü İstanbul'a gitti.

(9) طَبَخَتْ وَالِدَتِي كَعْكَةً لَذِيذَةً.

Annem lezzetli bir pasta pişirdi.

(10) تُحِبُّ الْأُمَّهَاتُ أَوْلَادَهُنَّ.

Anneler çocuklarını severler.

(11) تُطَالِبُ الْمَرْأَةُ بِحُقُوقِهَا فِي تُرْكِيَا.

Türkiyede, kadın, haklarını istiyor.

(12) لَا تَشْرَبْ مَاءً بَارِدًا فِي الشِّتَاءِ.

Kışın soğuk su içme!

(13) نَصَحَ الْأَبُ أَبْنَاءَهُ.

Baba, oğullarına nasihatte bulundu.

(14) بَنَتِ الدَّوْلَةُ بُيُوتاً جَدِيدَةً لِلْمُهَاجِرِينَ.

Devlet, göçmenler için yeni konutlar inşa etti.

(15) تَعَدَّدَتْ وَسَائِلُ النَّقْلِ فِي الْأَيَّامِ الْأَخِيرَةِ.

Son günlerde taşıma araçları çoğaldı.

(16) يَرْبَحُ التَّاجِرُ مَالًا كَثِيرًا.

Tüccar çok para kazanıyor.

(17) سَأَلَ الطَّبِيبُ الْمَرِيضَ عَنْ حَالِهِ.

Doktor, hastaya durumunu sordu.

(18) لَنْ أُقَصِّرَ فِي وَاجِبِي نَحْوَ وَطَنِي.

Vatanıma karşı görevimi ihmal etmeyeceğim.

(19) تَزَوَّجَ مُحَمَّدٌ (ص) مِنْ خَدِيجَةَ.

Hz. Muhammet, Hz. Hatice ile evlendi.

(20) تَوَجَّهَ الْوَزِيرُ إِلَى الْمَطَارِ.

Bakan, havaalanına doğru gitti.

(21) غَادَرَ السَّائِحُونَ تُرْكِيَا أَمْسِ.

Turistler, Türkiye'den dün ayrıldı.

(22) فَرَضَ اللهُ الْحَجَّ عَلَى الْمُسْلِمِينَ.

Allah Teala, hac görevini müslümanlara farz kıldı.

(23) يَهْتَمُّ الْأَتْرَاكُ بِإِكْرَامِ الضُّيُوفِ.

Türkler, misafirlere ikramda bulunmaya önem verirler.

(24) يَنْتَخِبُ الشَّعْبُ أَعْضَاءَ الْبَرْلَمَانِ.

Halk parlemento üyelerini seçiyor.

(25) يَقُولُ الْمُذْنِبُ الْحَقِيقَةَ أَمَامَ الْقَاضِي.

Suçlu, gerçeği hakim önünde dile getiriyor.

(26) أَرْسَلَ أَخِي لِي طَرْدًا كَبِيرًا.

Kardeşim bana büyük bir koli gönderdi.

(27) وَافَقَ اْلأَوْلاَدُ عَلَى كَلاَمِ الْوَالِدَيْنِ.

Çocuklar, anne ve babalarının sözünü kabul ettiler.

(28) فَرِحَتِ الطَّالِبَاتُ بِنَجَاحِهِنَّ.

Kız öğrenciler, başarılarından ötürü sevindiler.

(29) يُحِبُّ الأَطْفَالُ اللَّعِبَ فِي الْخَارِجِ.

Çocuklar dışarıda oynamayı severler.

(30) سَمِعَتِ الْفَأْرَةُ صَوْتَ الْقِطِّ وَ فَرَّتْ.

Fare, kedinin sesini duydu ve kaçtı.

ARAPÇA'DA ÜÇ TÜR KELİME VARDIR: İSİM, FİİL, HARF

ARAPÇA'DA İKİ TEMEL CÜMLE ÇEŞİDİ VARDIR: İSİM CÜMLESİ VE FİİL CÜMLESİ

اَلْحَيَاةُ فِي الْقَرْيَةِ

اَلْحَيَاةُ فِي الْقَرْيَةِ جَمِيلَةٌ، فَفِيهَا الْهُدُوءُ وَ السَّكِينَةُ، وَ فِيهَا الطَّبِيعَةُ الرَّائِعَةُ الْخَضْرَاءُ، وَ الْمِيَاهُ الْعَذْبَةُ الْمُتَرَقْرِقَةُ بَيْنَ اْلأَوْدِيَةِ وَ اْلآكَامِ تَحْمِلُ مَعَهَا الْهَوَاءَ الْمُنْعِشَ وَ الْجَوَّ اللَّطِيفَ السَّاحِرَ. اَلْقَرْيَةُ سَعِيدَةٌ بِسُكَّانِهَا الْمُسَالِمِينَ، فَهُمْ لاَ يَعْرِفُونَ مِنَ الْحَيَاةِ إِلاَّ بَسَاطَتَهَا، وَ مِنَ الطَّبِيعَةِ إِلاَّ مَظْهَرَهَا الْخَلاَّبَ الْجَمِيلَ.

كلمة اليوم

أُطْلُبُوا الْعِلْمَ مِنَ الْمَهْدِ إِلَى اللَّحْدِ

AŞAĞIDAKİ DİYALOGLARI EZBERLEYİNİZ

تَعَارُفٌ

حَسَنٌ : اَلسَّلاَمُ عَلَيْكُمْ

حُسَيْنٌ : وَ عَلَيْكُمُ السَّلاَمُ، أَهْلاً وَ سَهْلاً

حَسَنٌ : مَا اسْمُكَ؟

حُسَيْنٌ : اِسْمِي حُسَيْنٌ، كَيْفَ حَالُكَ؟

حَسَنٌ : أَنَا بِخَيْرٍ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ، وَ أَنْتَ؟

حُسَيْنٌ : بِخَيْرٍ شُكْرًا، اَلسَّلاَمُ عَلَيْكُمْ

حَسَنٌ : وَ عَلَيْكُمُ السَّلاَمُ، مَعَ السَّلاَمَةِ.

تَحِيَّاتٌ

حَسَنٌ : اَلسَّلاَمُ عَلَيْكُمْ

حُسَيْنٌ : وَ عَلَيْكُمُ السَّلاَمُ

حَسَنٌ : كَيْفَ الْحَالُ؟

حُسَيْنٌ : بِخَيْرٍ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ، وَ أَنْتَ كَيْفَ الْحَالُ؟

حَسَنٌ : اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ بِخَيْرٍ شُكْرًا.

تَحِيَّاتٌ

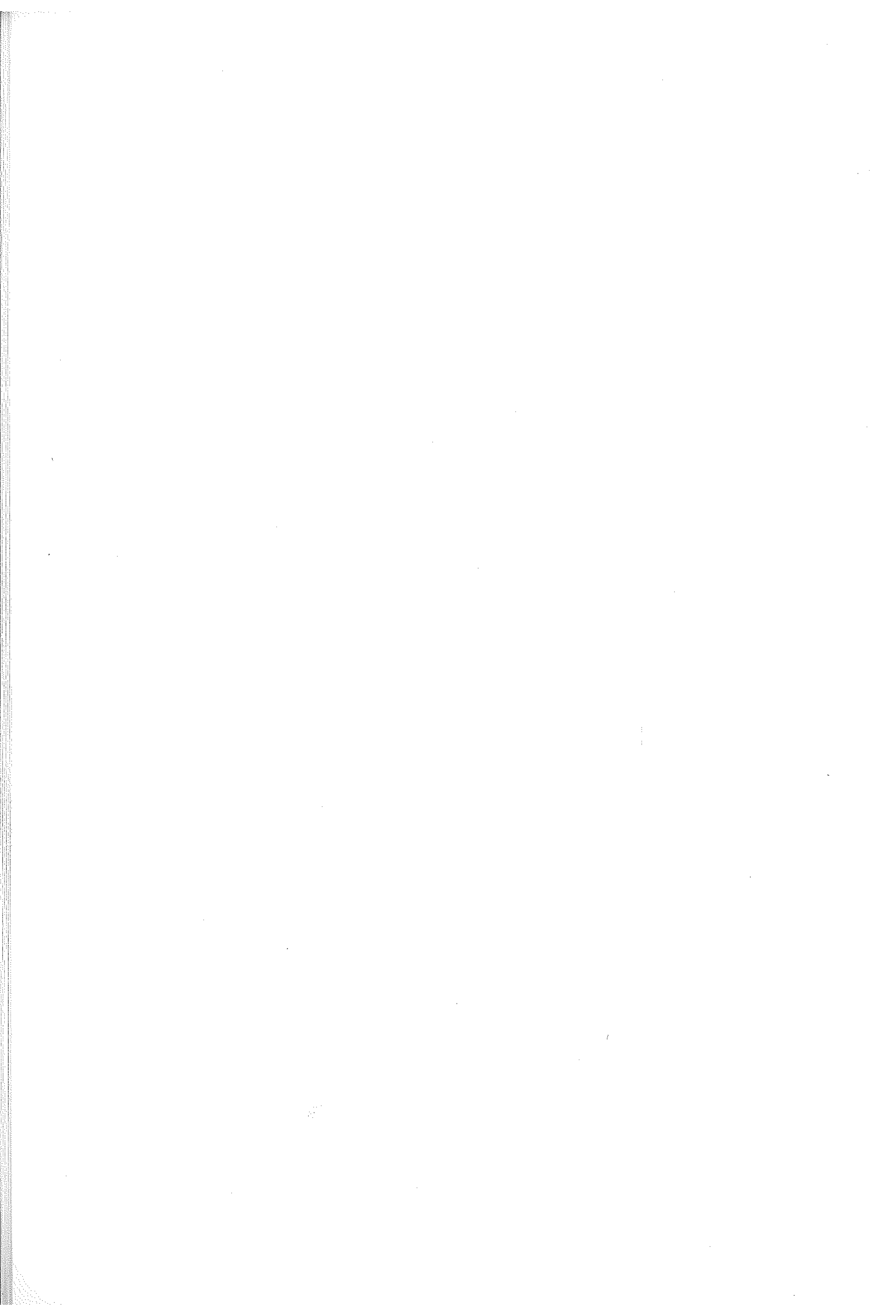
لَيْلَى : اَلسَّلاَمُ عَلَيْكُمْ

فَاطِمَةُ : وَ عَلَيْكُمُ السَّلاَمُ

لَيْلَى : كَيْفَ الْحَالُ؟

فَاطِمَةُ : بِخَيْرٍ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ، وَ أَنْتِ كَيْفَ الْحَالُ؟

لَيْلَى : اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ بِخَيْرٍ شُكْرًا.

2. DERS

MÜZEKKER İSİMLER
MÜENNES İSİMLER

MÜZEKKER (ERİL) İSİM

Tanım: Canlı eril varlıklara veya kendisinde dişilik alameti bulunmayan cansız varlıklara verilen isim türüdür.

Örnekler:

اَلْأَبُ (baba)؛ اَلْجَدُّ (dede)؛ اَلرَّجُلُ (adam)؛ عَلِيٌّ (Ali)

اَلْكَبْشُ (koç)؛ اَلدِّيكُ (horoz)؛ اَلْجَمَلُ (deve)؛ اَلنَّمِرُ (kaplan)

اَلْكِتَابُ (kitap)؛ اَلْبَابُ (kapı)؛ اَلْبَيْتُ (ev)؛ اَلصَّفُّ (sınıf)

اَلدَّرْسُ (ders)؛ اَلْقَلَمُ (kalem)؛ اَلْجُنْدِيُّ (asker)؛ اَلْعَمَلُ (iş)

MÜENNES (DİŞİL) İSİM

Tanım: Canlı dişil varlıklara veya kendisinde dişilik alameti bulunan cansız varlıklara verilen isim türüdür.

Örnekler:

اَلْأُمُّ (anne)؛ اَلْجَدَّةُ (nine)؛ اَلْمَرْأَةُ (kadın)؛ عَائِشَةُ (Ayşe)

اَلشَّاةُ (koyun)؛ اَلنَّاقَةُ (deve)؛ اَلدَّجَاجَةُ (tavuk)؛ اَلْهِرَّةُ (kedi)

اَلسَّيَّارَةُ (araba)؛ اَلْكُرَةُ (top)؛ اَلشَّجَرَةُ (ağaç)؛ اَلزَّهْرَةُ (çiçek)

اَلْعُلْبَةُ (kutu)؛ اَلْقُنْبُلَةُ (bomba)؛ اَلْحِكْمَةُ (hikmet)

MÜENNESLİK ALÂMETLERİ

Arapçada bir ismin müennes (dişil) olduğunu gösteren üç alamet vardır:

1. İsimlerin sonlarına getirilen yuvarlak te (tâ'yi merbûta):

اَلطَّالِبَةُ (kız öğrenci)؛ اَلْمَرِيضَةُ (bayan hasta)

اَلْمُعَلِّمَةُ (kadın öğretmen)؛ اَلْمَدْرَسَةُ (okul)

2. İsimlerin sonlarına getirilen ve ـَى şeklinde yazılan elif-i maksûre:

كُبْرَى (en büyük)؛ حُسْنَى (en güzel)؛ صُغْرَى (en küçük)

لَيْلَى (Leyla)؛ بُشْرَى (müjde)؛ سَلْمَى (Selma)

3. İsimlerin sonlarına getirilen ve اء şeklinde yazılan elif-i memdûde:

خَضْرَاءُ (yeşil)؛ سَوْدَاءُ (siyah)؛ حَدْبَاءُ (kambur)

صَحْرَاءُ (çöl)؛ سَمْرَاءُ (esmer)؛ شَقْرَاءُ (sarışın)

Önemli Not: İkinci ve üçüncü maddelerde yer alan örneklerde de görüldüğü üzere, elif-i maksûre ve elif-i memdûde olan harfler, kelimenin aslından olmayıp, söz konusu kelimelerin dişiliğine delalet etmek üzere kelime köklerine sonradan ilave edilmiş fazlalık (zâid) harflerdir. Bu zâid harfleri, söz konusu müennes sözcüklerin bünyesinden çıkardığımızda kelimenin kökünü teşkil eden harflerde herhangi bir eksilme olmayacaktır.

Halbuki şeklen, sonunda elif-i memdûde ve elif-i maksûre harfleri bulunan sözcüklerden ne دُعَاءٌ sözcüğü, ne de فَتًى sözcüğü dişildir. Zira her iki sözcük sonunda yer alan harfler bu sözcüklerin asli harflerindendir. Bu durum, her iki kelime sonundaki maksûrelik ve memdûdelik harflerinin atılmasından sonra geriye sadece iki harfin kalmasından rahatlıkla anlaşılabilmektedir

Uyarı: Yukarıdaki müenneslik alametlerinden birini taşımadığı halde müennes kabul edilen (semâî müennes) bazı kelimeler de vardır :

قَدَمٌ؛ عَيْنٌ؛ أُذُنٌ؛ يَدٌ؛ شَمْسٌ؛ نَارٌ؛ حَرْبٌ؛ أَرْضٌ؛ بِئْرٌ gibi.

MÜZEKKER İSİMLERLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) عَلِيٌّ طَالِبٌ مُجْتَهِدٌ.

Ali, çalışkan bir öğrencidir.

(2) اَلْمَعْهَدُ جَدِيدٌ.

Enstitü yenidir.

(3) اَلطَّبِيبُ فِي الْعِيَادَةِ.

Doktor muayenehanede.

(4) خَالِدٌ مُهَنْدِسٌ فِي وِزَارَةِ الصِّنَاعَةِ.

Halit, Sanayi Bakanlığı'nda bir mühendistir.

(5) اَلطِّفْلُ جَالِسٌ مَعَ الْخَدَّامَةِ.

Çocuk, hizmetçiyle birlikte oturuyor.

(6) اَلْحَفِيدُ مُقِيمٌ مَعَ جَدِّهِ.

Torun, dedesiyle birlikte yaşıyor.

(7) اَلتَّلاَمِيذُ يَسْتَمِعُونَ إِلَى الْمُعَلِّمِ.

Öğrenciler öğretmeni dinliyorlar.

(8) أَبِي يَعْمَلُ حَتَّى فِي أَيَّامِ الْعُطْلَةِ.

Babam tatil günlerinde bile çalışıyor.

(9) اَلْمُدَرَّجُ مُزْدَحِمٌ بِالطُّلاَّبِ.

Amfi, öğrencilerle dolup taşıyor.

(10) اَلْحُجَّاجُ عَائِدُونَ مِنَ الْمَدِينَةِ الْمُنَوَّرَةِ.

Hacılar Medine-i Münevvere'den dönüyorlar.

(11) اَلسَّيِّدُ مُحَمَّدٌ أُسْتَاذٌ أُرْدُنِيٌّ فِي كُلِّيَّتِنَا.

Muhammed Bey, Fakültemizde Ürdünlü bir profesördür.

(12) سَقَطَ اللاَّعِبُ فِي الْمُبَارَاةِ وَ كَسَرَ ذِرَاعَهُ.

Oyuncu maçta düştü ve kolunu kırdı.

(13) فَهِمَ الطَّالِبُ الْمَوْضُوعَ جَيِّدًا.

Öğrenci konuyu iyi anladı.

MÜENNES İSİMLERLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) تَشْرَحُ الْمُعَلِّمَةُ الْمَسْأَلَةَ لِلطُّلاَّبِ.

Bayan öğretmen, problemi öğrencilere açıklıyor.

(2) اَلْأُمُّ مُبْتَسِمَةٌ لِوَلَدِهَا.

Anne, çocuğuna. Gülümsüyor.

(3) مُدِيرَةُ الشَّرِكَةِ تَجْلِسُ فِي مَكْتَبِهَا.

Şirket müdürü, bürosunda oturuyor.

(4) فَاطِمَةُ وَاقِفَةٌ فِي شُرْفَةِ الْمَنْزِلِ.

Fatma, evin balkonunda duruyor.

(5) اَلشَّمْسُ تُضِيءُ الدُّنْيَا وَ تُدْفِئُهَا.

Güneş, dünyayı aydınlatır ve ısıtır.

(6) هَذِهِ الْبُشْرَى سَرَّتِ الطَّالِبَاتِ

Bu müjde, kız öğrencileri sevindirdi.

(7) غَابَتْ السَّائِحَاتُ فِي الصَّحْرَاءِ.

Bayan turistler çölde kayboldular.

(8) هَذِهِ الْعَجُوزُ حَدْبَاءُ وَ عَمْيَاءُ.

Bu ihtiyar kadın, kambur ve kör.

(9) بَذَرَتِ الْفَلاَّحَةُ الْحَدِيقَةَ الْكُبْرَى.

Kadın çiftçi, en büyük tarlaya tohum ekti.

(10) أَعْطَتْ سَلْمَى كُوبًا مِنَ الْمَاءِ لِلْبِنْتِ الصُّغْرَى.

Selma, en küçük kıza bir bardak su verdi.

(11) قَدَّمَتِ الْمُضِيفَةُ الشَّقْرَاءُ الشَّايَ لِلرُّكَّابِ.

Sarışın hostes, yolculara çay ikram etti.

(12) اَلْهِرَّةُ الْأُمُّ خَافَتْ مِنَ الْكَلْبِ.

Anne kedi, köpekten korktu.

(13) سَقَطَتِ الزُّجَاجَةُ مِنْ يَدِ الطِّفْلَةِ فَانْكَسَرَتْ.

Şişe kız çocuğunun elinden düştü ve kırıldı.

AŞAĞIDAKİ DİYALOGLARI EZBERLEYİNİZ

تَعَارُفٌ

زَيْنَبُ : مَسَاءُ الْخَيْرِ.

عَائِشَةُ : مَسَاءُ النُّورِ، مَرْحَبًا، مَا اسْمُكِ؟

زَيْنَبُ : اِسْمِي زَيْنَبُ، وَ أَنْتِ مَا اسْمُكِ؟

عَائِشَةُ : اِسْمِي عَائِشَةُ، كَيْفَ حَالُكِ؟

زَيْنَبُ : بِخَيْرٍ شُكْرًا، وَ أَنْتِ كَيْفَ حَالُكِ؟

عَائِشَةُ : اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ، بِخَيْرٍ شُكْرًا.

زَيْنَبُ : إِلَى اللِّقَاءِ.

عَائِشَةُ : مَعَ السَّلاَمَةِ، فِي أَمَانِ اللهِ.

تَعَارُفٌ

حَسَنٌ : صَبَاحُ الْخَيْرِ.

حُسَيْنٌ : صَبَاحُ الْخَيْرِ، أَهْلاً وَ سَهْلاً.

حَسَنٌ : مَا اسْمُكَ؟

حُسَيْنٌ : اِسْمِي حُسَيْنٌ، وَ أَنْتَ مَا اسْمُكَ؟

حَسَنٌ : اِسْمِي حَسَنٌ، كَيْفَ حَالُكَ؟

حُسَيْنٌ : أَنَا بِخَيْرٍ شُكْرًا، وَ أَنْتَ كَيْفَ حَالُكَ؟

حَسَنٌ : بِخَيْرٍ شُكْرًا اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ، إِلَى اللِّقَاءِ.

حُسَيْنٌ : إِلَى اللِّقَاءِ، مَعَ السَّلاَمَةِ.

اَلْفُنْدُقُ

عِنْدَمَا يَحْضُرُ الْمُسَافِرُ بِالطَّائِرَةِ، وَ يَخْرُجُ مِنَ الْمَطَارِ، يَبْحَثُ عَنْ سَيَّارَةِ أُجْرَةٍ لِيَذْهَبَ إِلَى الْفُنْدُقِ الَّذِي سَيَنْزِلُ فِيهِ. وَ الْبَعْضُ يُحِبُّ فَنَادِقَ الدَّرَجَةِ الثَّانِيَةِ، لِأَنَّهَا مُعْتَدِلَةُ ٱلْأَسْعَارِ، وَ الْبَعْضُ ٱلآخَرُ يُفَضِّلُ الْفَنَادِقَ الْقَرِيبَةَ مِنْ وَسَطِ الْمَدِينَةِ.

وَ عِنْدَمَا يَصِلُ إِلَى الْفُنْدُقِ، يَسْتَقْبِلُهُ مُوَظَّفُ ٱلاِسْتِقْبَالِ وَ يَسْأَلُهُ عَنْ طَلَبِهِ، ثُمَّ يَحْجِزُ لَهُ الْغُرْفَةَ الْمَطْلُوبَةَ. هُنَاكَ غُرَفٌ بِسَرِيرٍ وَاحِدٍ أَوْ أَكْثَرَ مِنْ سَرِيرٍ، وَ غُرَفٌ بِحَمَّامٍ وَ بِدُونِ حَمَّامٍ وَ أَحْيَانًا يَكُونُ بِالْغُرْفَةِ تِلِيفُونٌ أَوْ تِلِفِزْيُونٌ. وَ فِي بَعْضِ الْفَنَادِقِ مَطْعَمٌ يُقَدِّمُ الطَّعَامَ الشَّرْقِيَّ اللَّذِيذَ، وَ صَالَةٌ لِلْجُلُوسِ وَ شُرْبِ الشَّايِ وَ الْقَهْوَةِ وَ الْمُرَطِّبَاتِ.

وَ بَعْدَ حَجْزِ الْغُرْفَةِ، يَأْخُذُ النَّزِيلُ الْمِفْتَاحَ، وَ يَحْمِلُ الْحَمَّالُ حَقَائِبَهُ إِلَى الْغُرْفَةِ. وَ فِي الْفُنْدُقِ مُوَظَّفُونَ كَثِيرُونَ، وَ لِكُلِّ مُوَظَّفٍ عَمَلُهُ. مُوَظَّفُ ٱلاِسْتِقْبَالِ يَسْتَقْبِلُ النُّزَلاَءَ، وَ مُوَظَّفُ الْحِسَابَاتِ يَعْمَلُ الْحِسَابَ وَ يَكْتُبُ الْفَوَاتِيرَ، وَ الطَّبَّاخُ يَطْبُخُ الطَّعَامَ وَ يُقَدِّمُ الْمَشْرُوبَاتِ وَ الْحَلْوَى.

مهمة اليوم

اَلْكُلُّ لِلْوَاحِدِ وَ الْوَاحِدُ لِلْكُلِّ

3. DERS

TEKİL, İKİL VE ÇOĞUL İSİMLER

TEKİL İSİM (MÜFRED)

Tanım: Eril veya dişil tek bir varlığa işaret eden isim türüdür.

(bir top) كُرَةٌ ؛(bir apartman) عِمَارَةٌ ؛(bir eczane) صَيْدَلِيَّةٌ

(bir elbise) ثَوْبٌ ؛(bir dede) جَدٌّ ؛(bir at) حِصَانٌ ؛(bir otel) فُنْدُقٌ

(bir arkadaş) صَدِيقٌ ؛(bir balta) فَأْسٌ ؛(bir asker) جُنْدِيٌّ

İKİL İSİM (MÜSENNA/TESNİYE)

Tanım: Eril veya dişil iki varlığa işaret eden isim türüdür. Tekil bir ismin sonuna -*duruma göre*- (انِ) veya (يْنِ) ilave edilerek elde edilir.

(iki ev) بَيْتَانِ ؛(anne-baba) وَالِدَانِ ؛(iki müdür) مُدِيرَانِ

(iki oda) غُرْفَتَانِ ؛(iki daire) شَقَّتَانِ ؛(iki kız çocuğu) بِنْتَانِ

(iki dekan) عَمِيدَيْنِ ؛(iki mektup) رِسَالَتَيْنِ ؛(iki imam) إِمَامَيْنِ

ÇOĞUL İSİM (CEMİ)

Tanım: İkiden daha çok eril veya dişil varlığa işaret eden isim türüdür.

(yolcular) مُسَافِرُونَ ؛(müslümanlar) مُسْلِمُونَ ؛(öğretmenler) مُعَلِّمُونَ

(toplar) كُرَاتٌ ؛(bayan müdürler) مُدِيرَاتٌ ؛(taksiler) سَيَّارَاتٌ

(şehirler) مُدُنٌ ؛(işçiler) عُمَّالٌ ؛(çocuklar) أَطْفَالٌ

Not: Arapçadaki çoğul çeşitleri (cemi konusu) hakkında detaylı bilgi dördüncü derste verilecektir.

TEKİL (MÜFRED) İSİMLERLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) اَلْبَابُ الْكَبِيرُ مَكْسُورٌ.

Büyük kapı kırıktır.

(2) هٰذِهِ السَّيَّارَةُ قَدِيمَةٌ.

Bu araba eskidir.

(3) اَلْمَدِينَةُ وَ شَوَارِعُهَا نَظِيفَةٌ.

Şehir ve şehrin caddeleri temizdir.

(4) اَلدَّارُ وَاسِعَةٌ بِالنِّسْبَةِ لَنَا.

Bize göre ev geniştir.

(5) اَلْجَوُّ مُعْتَدِلٌ.

Hava ılımandır.

(6) اَلْغُبَارُ مُتَنَاثِرٌ مِنَ الْأَرْضِ.

Yerden toz kalkıyor.

(7) اَلشَّارِعُ مُزْدَحِمٌ اَلْيَوْمَ لِلْغَايَةِ.

Bugün cadde son derece kalabalık.

(8) هٰذَا الْبُرْتُقَالُ لَذِيذٌ جِدًّا.

Bu portokal gerçekten lezzetli.

(9) اَلْفُلْفُلُ حَارٌّ.

Biber acıdır.

(10) اَلْأَرْضُ مُسْتَدِيرَةٌ.

Dünya yuvarlaktır.

(11) اَلْقِطَارُ الْأَزْرَقُ سَرِيعٌ.

Mavi tren hızlıdır.

(12) اَلْغُرْفَةُ مُظْلِمَةٌ.

Oda karanlıktır.

(13) هٰذَا الْخِوَانُ مُسْتَطِيلٌ.

Bu masa dikdörtgen (şeklinde)dir.

NOT: Arapça'da çoğul anlamı taşıyan ve '***cins ismi***' olarak adlandırılan bir sözcük türü bulunmaktadır. Bu sözcüklerden tekil isim elde etmek için iki yöntem izlenir:

(A) Cins ismin sonuna yuvarlak te getirmek:

TEKİL İSİM		CİNS İSİM	
Türkçesi	Arapçası	Türkçesi	Arapçası
bir ağaç	شَجَرَةٌ	ağaç	شَجَرٌ
bir elma	تُفَّاحَةٌ	elma	تُفَّاحٌ
bir portakal	بُرْتُقَالَةٌ	portakal	بُرْتُقَالٌ
bir limon	لَيْمُونَةٌ	limon	لَيْمُونٌ
bir nar	رُمَّانَةٌ	nar	رُمَّانٌ
bir muz	مَوْزَةٌ	muz	مَوْزٌ
üzüm tanesi	عِنَبَةٌ	üzüm	عِنَبٌ
hurma tanesi	تَمْرَةٌ	hurma	تَمْرٌ
zeytin tanesi	زَيْتُونَةٌ	zeytin	زَيْتُونٌ
incir tanesi	تِينَةٌ	incir	تِينٌ
ceviz tanesi	جَوْزَةٌ	ceviz	جَوْزٌ
badem tanesi	لَوْزَةٌ	badem	لَوْزٌ
bir çiçek	زَهْرَةٌ	çiçek	زَهْرٌ
bir gül	وَرْدَةٌ	gül	وَرْدٌ
bir diken	شَوْكَةٌ	diken	شَوْكٌ
bir başak	سُنْبُلَةٌ	başak	سُنْبُلٌ
bir tavşan	أَرْنَبَةٌ	tavşan	أَرْنَبٌ
bir balık	سَمَكَةٌ	balık	سَمَكٌ
bir bulut	سَحَابَةٌ	bulut	سَحَابٌ

(B) Cins ismin sonuna şeddeli ye harfi getirmek (yani ism-i mensup yapmak).

TEKİL İSİM		CİNS İSİM	
Türkçesi	**Arapçası**	**Türkçesi**	**Arapçası**
(bir) Türk	تُرْكِيٌّ	Türkler Türk Milleti	تُرْكٌ
(bir) Yahudi	يَهُودِيٌّ	Yahudiler Yahudi Milleti	يَهُودٌ
(bir) Rum	رُومِيٌّ	Rumlar Rum milleti	رُومٌ
(bir) İranlı	فَارِسِيٌّ	Persler/Farslıla r İranlılar	فَارِسٌ
(bir) Hint	هِنْدِيٌّ	Hintliler Hindistanlılar	هِنْدٌ
(bir) İngiliz	إِنْكِلِيزِيٌّ	İngilizler İngiliz Milleti	إِنْكِلِيزٌ
(bir) Çerkez	جَرْكَسِيٌّ	Çerkezler Çerkez Milleti	جَرْكَسٌ
(bir) Arap	عَرَبِيٌّ	Araplar Arap Milleti	عَرَبٌ
(bir) Bedevî	أَعْرَابِيٌّ	Bedeviler	أَعْرَابٌ
(bir) Arnavut	أَلْبَانِيٌّ	Arnavutlar Arnavut Milleti	أَلْبَانٌ
(bir) Afgan	أَفْغَانِيٌّ	Afganlılar Afgan halkı	أَفْغَانٌ
(bir) Türkmen	تُرْكُمَانِيٌّ	Türkmenler Türkmen Halkı	تُرْكُمَانٌ
(bir) Çingene	غَجَرِيٌّ	Çingeneler Çingene Milleti	غَجَرٌ
(bir) Alman	أَلْمَانِيٌّ	Almanlar Alman Ulusu	أَلْمَانٌ

İKİL (TESNİYE) İSİMLERLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) اَلزَّهْرَتَانِ ذَابِلَتَانِ.

İki çiçek solmuş durumda.

(2) اَلنَّافِذَتَانِ مُغْلَقَتَانِ.

İki pencere kapalıdır.

(3) اَلْعِمَارَتَانِ ضَخْمَتَانِ.

İki apartman çok büyüktür.

(4) اَلْكُوبَانِ مَمْلُوءَانِ.

İki bardak doludur.

(5) أَوْقَفَ الشُّرْطِيُّ السَّيَّارَتَيْنِ.

Polis iki aracı durdurdu.

(6) شَكَرَ الْمُدِيرُ الطَّالِبَيْنِ النَّاجِحَيْنِ.

Müdür, iki başarılı öğrenciye teşekkür etti.

(7) اِشْتَرَى خَلِيلٌ مِسْطَرَتَيْنِ مِنَ الْمَكْتَبَةِ.

Halil, kırtasiyeden iki cetvel satın aldı.

(8) اِنْتَظَرْتُ وَالِدِي فِي الْمَطَارِ سَاعَتَيْنِ

Havalimanında babamı iki saat bekledim.

(9) سَلَّمَ صَاحِبُ الْمَصْنَعِ عَلَى الْعَامِلَيْنِ.

Fabrikatör, iki işçiye selam verdi.

(10) قَدَّمَ رَئِيسُ الْوُزَرَاءِ جَائِزَتَيْنِ لِكُلِّ فَائِزٍ.

Başbakan, kazanan herkese iki tane ödül takdim etti.

(11) أَصْعَدُ كُلَّ يَوْمٍ طَابِقَيْنِ فِي هَذَا الْمَبْنَى.

Bu binada hergün iki kat çıkıyorum.

(12) أَرْسَلَ عَمِّي إِلَيَّ طَرْدَيْنِ أَمْسِ.

Dün, amcam bana iki koli göndermiş.

(13) صَادَ الصَّيَّادُ أَرْنَبَيْنِ وَ ثَعْلَبَيْنِ الْيَوْمَ.

Avcı bugün iki tavşan ve iki tilki avladı.

ÇOĞUL (CEMİ) İSİMLERLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) جَمَعَتِ الْفَلاَّحَاتُ الْخُضَارَ.

Kadın çiftçiler sebzeleri topladılar.

(2) مَرَّتِ السَّنَوَاتُ بِسُرْعَةٍ.

Seneler çok çabuk geçti.

(3) شَرِبَتِ الْمَرِيضَاتُ الدَّوَاءَ.

Kadın hastalar ilacı içtiler.

(4) رَكِبَتِ الْمُضِيفَاتُ الطَّائِرَةَ قَبْلَ قَلِيلٍ.

Hostesler uçağa az önce bindiler.

(5) دَخَلَ اللاَّعِبُونَ أَرْضَ الْمَلْعَبِ.

Oyuncular, oyun sahasına girdiler.

(6) رَجَعَ الْمُهَاجِرُونَ إِلَى أَوْطَانِهِمْ.

Göçmenler yurtlarına geri döndüler.

(7) يَفْرَحُ الْمُسْلِمُونَ بِحُلُولِ شَهْرِ رَمَضَانَ.

Müslümanlar, Ramazan Ay'ının gelişine seviniyorlar.

(8) زَارَ الْمُهَنْدِسُونَ الْمَشْرُوعَ الْجَدِيدَ.

Mühendisler yeni projeyi gezdiler.

(9) أَزُورُ أَقَارِبِي كُلَّ عِيدٍ دُونَ تَفْرِيقٍ.

Her bayram, akrabalarımı ayırım yapmadan ziyaret ederim.

(10) غَسَلَتْ وَالِدَتِي الْمَلاَبِسَ الْمُتَّسِخَةَ.

Annem kirli elbiseleri yıkadı.

(11) يَجْلِسُ الضُّيُوفُ فِي غُرْفَةِ الْاِسْتِقْبَالِ.

Konuklar misafir odasında oturuyorlar.

(12) ضَاعَتِ الْمَفَاتِيحُ أَوَّلَ أَمْسِ.

Anahtarlar önceki gün kayboldu.

(13) تَجَمَّعَ الْأَقَارِبُ وَ الْمَعَارِفُ وَ الْأَحْبَابُ فِي الْحَفْلَةِ.

Akrabalar, tanıdıklar, dostlar partide bir araya geldi.

جَوْلَةٌ فِي السُّوقِ

نَحْنُ اْلآنَ فِي اْلأَيَّامِ اْلأَخِيرَةِ مِنْ نُوفَمْبِر، وَ الشِّتَاءُ عَلَى اْلأَبْوَابِ. اَلصَّدِيقَانِ أَحْمَدُ وَ خَلِيلٌ يَحْتَاجَانِ إِلَى بَعْضِ الْمَلاَبِسِ الشَّتَوِيَّةِ. هُمَا يَذْهَبَانِ إِلَى السُّوقِ وَ يُشَاهِدَانِ الْمَعْرُوضَاتِ. اَلْمَحَلاَّتُ مَفْتُوحَةٌ كُلَّ أَيَّامِ اْلأُسْبُوعِ، مِنَ الثَّامِنَةِ صَبَاحًا حَتَّى الْوَاحِدَةِ بَعْدَ الظُّهْرِ، وَ فِي الْمَسَاءِ مِنَ الرَّابِعَةِ حَتَّى التَّاسِعَةِ لَيْلاً، أَمَّا فِي يَوْمِ اْلأَحَدِ فَالْمَحَلاَّتُ مُغْلَقَةٌ. فِي حَوَالَي السَّاعَةِ السَّابِعَةِ مِنْ مَسَاءِ السَّبْتِ يَمُرُّ أَحْمَدُ بِخَلِيلٍ فِي مَنْزِلِهِ ثُمَّ يَذْهَبَانِ مَعًا إِلَى دُكَّانِ الْمَلاَبِسِ. أَحْمَدُ يُشَاهِدُ بَعْضَ الْمَعَاطِفِ، يُحْضِرُ الْبَائِعُ بَعْضَ الْمَعَاطِفِ مِنَ الصُّوفِ الْخَالِصِ. الْمَعَاطِفُ جَمِيلَةٌ وَلَكِنْ ثَمَنُهَا مُرْتَفِعٌ. الْبَائِعُ يُحْضِرُ لَهُ بَعْضَ الْمَعَاطِفِ الْكُحْلِيَّةِ. أَحْمَدُ يَقُولُ: "هٰذَا الْمِعْطَفُ الْكُحْلِيُّ يُعْجِبُنِي" فِعْلاً، الْمِعْطَفُ عَمَلِيٌّ وَ مُبَطَّنٌ بِالصُّوفِ وَ ضِدُّ الْمَاءِ وَ ثَمَنُهُ مَعْقُولٌ. يَدْخُلُ أَحْمَدُ غُرْفَةَ الْقِيَاسِ وَ يُجَرِّبُ الْمِعْطَفَ. مَقَاسُ الْمِعْطَفِ مُنَاسِبٌ وَ كَذٰلِكَ اللَّوْنُ. يَكْتُبُ الْبَائِعُ الْفَاتُورَةَ وَ يُقَدِّمُهَا إِلَى أَحْمَدَ. يَأْخُذُ أَحْمَدُ الْفَاتُورَةَ وَ يَذْهَبُ إِلَى الْمُحَاسِبِ وَ يَدْفَعُ النُّقُودَ ثُمَّ يَأْخُذُ الْمِعْطَفَ وَ يُغَادِرُ الصَّدِيقَانِ دُكَّانَ الْمَلاَبِسِ.

AŞAĞIDAKİ DİYALOGLARI EZBERLEYİNİZ

تَعَارُفٌ

زَيْنَبُ :	مَنْ هٰذِهِ؟
سُعَادُ :	هٰذِهِ صَدِيقَتِي.
زَيْنَبُ :	مَا اسْمُهَا؟
سُعَادُ :	اِسْمُهَا خَدِيجَةُ، هِيَ طَبِيبَةٌ.
زَيْنَبُ :	مَرْحَبًا يَا خَدِيجَةُ، كَيْفَ الْحَالُ؟
خَدِيجَةُ:	بِخَيْرٍ شُكْرًا، أَنَا سَعِيدَةٌ بِمَعْرِفَتِكِ.
زَيْنَبُ :	فُرْصَةٌ سَعِيدَةٌ (Tanıştığımıza memnun oldum)

خَالِدٌ :	مَنْ هٰذَا؟
عَلِيٌّ :	هٰذَا صَدِيقِي.
خَالِدٌ :	مَا اسْمُهُ؟
عَلِيٌّ :	اِسْمُهُ حُسَيْنٌ، هُوَ طَبِيبٌ.
خَالِدٌ :	مَرْحَبًا يَا حُسَيْنُ، كَيْفَ الْحَالُ؟
حُسَيْنٌ :	بِخَيْرٍ شُكْرًا، أَنَا سَعِيدٌ بِمَعْرِفَتِكَ.
خَالِدٌ :	فُرْصَةٌ سَعِيدَةٌ. (Tanıştığımıza memnun oldum)

كلمة اليوم

دَقَّاتُ قَلْبِ الْمَرْءِ قَائِلَةٌ لَهُ:

إِنَّ الْحَيَاةَ دَقَائِقُ وَ ثَوَانٍ

4. DERS

ÇOĞUL (CEMİ) ÇEŞİTLERİ: CEMİ MÜZEKKER SÂLİM CEMİ MÜENNES SÂLİM CEMİ TEKSİR

CEMİ MÜZEKKER SÂLİM (Kurallı Eril Çoğul)

Tanım: Eril özel isimlerin ve bu isimleri niteleyen; ism-i fâil, ism-i mefûl v.s. gibi fiilden türetilmiş sıfatların çoğul şekilleri cemi müzekker sâlim formunda yapılır. Fiilden türetilmiş olan sıfatların zaman içerisinde isimleşmesi de mümkündür.

Yapılışı: Tekil ismin sonuna -*duruma göre*- (ونَ) veya (ينَ) getirmek suretiyle elde edilir. Örnekleri inceleyiniz:

(yolcular) مُسَافِرُونَ ؛(Aliler) عَلِيُّونَ ؛(Muhammetler) مُحَمَّدُونَ

(yazarlar) مُؤَلِّفُونَ ؛(işçiler) عَامِلُونَ ؛(memurlar) مُوَظَّفُونَ

CEMİ MÜZEKKER SÂLİM İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) اَلْمُوَظَّفُونَ مَشْغُولُونَ فِي الْمَكْتَبِ.

Memurlar büroda meşgul durumdalar.

(2) اَلصَّيَّادُونَ يَنْتَظِرُونَ بَيْنَ الْأَشْجَارِ.

Avcılar ağaçların arasında bekliyorlar.

(3) يَحْصُدُ الْفَلَّاحُونَ الْقَمْحَ.

Çiftçiler buğdayı hasat ediyorlar.

(4) اَلزَّائِرُونَ مُشَاهِدُونَ الْمَعْرِضَ.

Ziyaretçiler sergiyi izliyorlar.

(5) يَصْعَدُ السَّائِحُونَ قِمَّةَ الْجَبَلِ.

Turistler dağın zirvesine çıkıyorlar.

(6) اَلْمُفَكِّرُونَ قَادَةُ الرَّأْيِ فِي الْمُجْتَمَعِ.
Düşünürler, toplumdaki fikir önderleridir.

(7) اَلْمُسْلِمُونَ مُخْلِصُونَ لِوَطَنِهِمْ.
Müslümanlar vatanlarına bağlıdırlar.

(8) أَبْلَغَ الْمُرَاسِلُونَ أَخْبَارًا جَدِيدَةً أَمْسِ.
Muhabirler dün, yeni haberler ulaştırdılar.

(9) يُلْقِي الْمُحَاضِرُونَ كَلِمَاتٍ طَوِيلَةً.
Konuşmacılar uzun konuşmalar yapıyorlar.

(10) اَلْمُسْتَمِعُونَ لِلْمُحَاضَرَةِ فَاهِمُونَ.
Konferansı dinleyenler (konferansı) anlıyorlar.

(11) اَلْمُتَنَزِّهُونَ فِي الْحَدِيقَةِ مَسْرُورُونَ.
Parkta gezinti yapanlar sevinçliler.

(12) اَلْمُوَاطِنُونَ بِتُرْكِيَا فِي أَزْمَةٍ اِقْتِصَادِيَّةٍ.
Türkiye'deki vatandaşlar ekonomik bir kriz içindeler.

(13) يُتْقِنُ الْعَامِلُونَ وَظَائِفَهُمْ فِي الْمَصْنَعِ.
İşçiler, fabrikadaki görevlerini iyi yapıyorlar.

(14) اَلْمُهَنْدِسُونَ فِي الشَّرِكَةِ نَشِيطُونَ.
Şirketteki mühendisler aktif.

(15) اَلْبَاحِثُونَ يُعِدُّونَ مَشْرُوعًا مُثِيرًا.
Araştırmacılar heyecan verici bir proje hazırlıyorlar.

(16) سَيَنْجَحُ الطُّلاَّبُ الْمُوَاظِبُونَ عَلَى الدُّرُوسِ.
Derslere devam eden öğrenciler başarılı olacaklar.

(17) يُشَجِّعُ الْمُتَفَرِّجُونَ الْفَرِيقَ الْوَطَنِيَّ.
Seyirciler milli takıma tezahürat yapıyor.

(18) اَلْمُحَامُونَ سَيُدَافِعُونَ عَنِ الْوَزِيرِ الْمُتَّهَمِ.
Avukatlar sanık bakanı savunacaklar.

CEMİ MÜENNES SÂLİM (Kurallı Dişil Çoğul)

Tanım: Dişil özel isimlerin ve bu isimleri niteleyen; ism-i fâil, ism-i mefûl v.s. gibi fiilden türetilmiş sıfatların çoğul şekilleri cemi müennes sâlim formunda yapılır. Fiilden türetilmiş olan bu sıfatların da zaman içerisinde isimleşmesi mümkündür.

Yapılışı: Sonunda dişilik tâsı (ة) bulunan tekil ismin sonundaki bu tâ kaldırılır ve yerine elif ve açık te (ات) harfleri getirilir.

فَاطِمَاتٌ (Fatmalar); عَائِشَاتٌ (Ayşeler); طِفْلاَتٌ (çocuklar)

مُدَرِّسَاتٌ (öğretmenler); مُضِيفَاتٌ (hostesler); طَبِيبَاتٌ (doktorlar)

CEMİ MÜENNES SÂLİM İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) اَلطَّبِيبَاتُ فِي الْمُسْتَشْفَى.

Bayan doktorlar hastanedeler.

(2) تَعْمَلُ الْمُهَنْدِسَاتُ فِي مَصْنَعِ السَّيَّارَاتِ.

Bayan mühendisler araba fabrikasında çalışıyorlar.

(3) نَالَتِ الطَّالِبَاتُ دَرَجَاتٍ عَالِيَةً.

Kız talebeler yüksek notlar aldılar.

(4) طَرَدَ رَجُلُ الأَعْمَالِ الْعَامِلاَتِ مِنَ الشَّرِكَةِ.

İşadamı kadın işçileri şirketten kovdu.

(5) أَضْرَبَتِ الْمُوَظَّفَاتُ عَنِ الْعَمَلِ الْيَوْمَ.

Kadın memurlar bugün grev yaptılar.

(6) اَلطَّالِبَاتُ الْمُتَخَرِّجَاتُ تَسَلَّمْنَ الشَّهَادَاتِ.

Mezun kız öğrenciler diplomalarını aldılar.

(7) أَعْطَتِ الْمُمَرِّضَاتُ الْمَرْضَى أَدْوِيَةً نَافِعَةً.

Hemşireler hastalara yararlı ilaçlar verdiler.

CEMİ TEKSİR/MÜKESSER (Kuralsız Eril ve Dişil Çoğul)

Tanım: Tekil bir ismin harf çatısı bozularak -*bazan birkaç harf ilave edip, bazan da birkaç harf çıkarmak sureti ile*- belirli vezinlerde elde edilen çoğul şeklidir. Bir kelimenin hangi '***kırık çoğul***' kalıbında geleceğine dair standart bir kural bulunmadığı için, bu noktadaki eksiklik zaman içerisinde bol bol metin okumak ve sözlüğe bakmak suretiyle öğrenilebilir.

رِجَالٌ (adamlar)؛ عُمَّالٌ (işçiler)؛ أَبْوَابٌ (kapılar)

كُتُبٌ (kitaplar)؛ طَلَبَةٌ (öğrenciler)؛ خُطَبٌ (hutbeler)

CEMİ TEKSİR İSİMLERLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) يَفْحَصُ الْأَطِبَّاءُ الْيَتَامَى.
Doktorlar yetimleri muayene ediyorlar.

(2) اَلْعُمَّالُ فِي الْفُنْدُقِ مُخْلِصُونَ فِي عَمَلِهِمْ.
Oteldeki işçiler işlerine sadıktırlar.

(3) اَلْعُلَمَاءُ وَرَثَةُ الْأَنْبِيَاءِ.
Alimler peygamberlerin varisleridir.

(4) ذَهَبَ الْأَوْلَادُ إِلَى مَدْرَسَةِ الْأَطْفَالِ.
Çocuklar anaokuluna gittiler.

(5) اِجْتَمَعَ الطَّلَبَةُ أَمَامَ الْمَعْهَدِ.
Öğrenciler Enstitünün önünde toplandılar.

(6) تَنَاوَلَ الرُّكَّابُ الْغَدَاءَ فِي الْمَطْعَمِ.
Yolcular öğle yemeğini lokantada yediler.

(7) اِسْتَأْجَرَ السُّيَّاحُ شُقَقًا فَاخِرَةً.
Turistler lüks daireler kiraladı.

(8) خَرَجَ الْوُزَرَاءُ مِنَ الْاِجْتِمَاعِ ثَائِرِينَ كَالْبُرْكَانِ.
Bakanlar toplantıdan volkan gibi püskürerek çıktılar.

(9) يُجْرِي الْعُلَمَاءُ تَجَارِبَ لِتَوْسِيعِ الْمَعْرِفَةِ الْإِنْسَانِيَّةِ.
Bilimadamları, insanoğlunun bilgi düzeyini artırmak için deneyler yapıyor.

AŞAĞIDAKİ DİYALOGLARI EZBERLEYİNİZ

مُقَابَلَةٌ

خَالِدٌ : صَبَاحُ الْخَيْرِ

اَلْمُدِيرُ : صَبَاحُ الْخَيْرِ، مَا اسْمُكَ؟

خَالِدٌ : إِسْمِي خَالِدٌ شَاهِين

اَلْمُدِيرُ : مَا طَلَبُكَ؟

خَالِدٌ : اَلْعَمَلُ فِي الشَّرِكَةِ

اَلْمُدِيرُ : مَا جِنْسِيَّتُكَ؟

خَالِدٌ : أَنَا تُرْكِيٌّ

اَلْمُدِيرُ : مَا عُمْرُكَ ؟

خَالِدٌ : أَنَا فِي الثَّلاَثِينَ

اَلْمُدِيرُ : مَا مِهْنَتُكَ؟

خَالِدٌ : أَنَا مُحَاسِبٌ

اَلْمُدِيرُ : أَيْنَ الطَّلَبُ؟

خَالِدٌ : اَلطَّلَبُ عَلَى الْمَكْتَبِ، هَا هُوَ

اَلْمُدِيرُ : وَ أَيْنَ الأَوْرَاقُ؟

خَالِدٌ : اْلأَوْرَاقُ فِي الْحَقِيبَةِ، هَا هِيَ

اَلْمُدِيرُ : شُكْرًا

خَالِدٌ : عَفْوًا (Bir şey değil / Estağfirullah / Rica ederim)

هَيَّا نَذْهَبْ إِلَى السُّوقِ

عِنْدَمَا يُقْبِلُ الشِّتَاءُ، نَذْهَبُ إِلَى السُّوقِ. نُشَاهِدُ الْمَعْرُوضَاتِ فِي الْمَحَلاَّتِ التِّجَارِيَّةِ، وَ نَشْتَرِي الْمَلاَبِسَ الشَّتَوِيَّةَ. الْمَلاَبِسُ الشَّتَوِيَّةُ مِنَ الصُّوفِ، مِنْهَا الْمَعَاطِفُ وَ مِنْهَا الْجَلاَبِيبُ، وَ مِنْهَا الْقُمْصَانُ الصُّوفِيَّةُ وَ الْجَوَارِبُ الشَّتَوِيَّةُ. وَ عِنْدَمَا يُقْبِلُ الصَّيْفُ، نَذْهَبُ إِلَى السُّوقِ، وَ نَشْتَرِي الْمَلاَبِسَ الصَّيْفِيَّةَ. الْمَلاَبِسُ الصَّيْفِيَّةُ مِنَ الْقُطْنِ، مِنْهَا اْلأَثْوَابُ وَ مِنْهَا الْقُمْصَانُ الْقُطْنِيَّةُ وَ مِنْهَا الْفَسَاتِينُ الْحَرِيرِيَّةُ. فِي هٰذِهِ اْلأَيَّامِ اْلأَسْوَاقُ مُزْدَحِمَةٌ، وَ الْمَحَلاَّتُ مَفْتُوحَةٌ مِنَ الثَّامِنَةِ صَبَاحًا حَتَّى الْوَاحِدَةِ بَعْدَ الظُّهْرِ، وَ مِنَ الثَّانِيَةِ ظُهْرًا حَتَّى التَّاسِعَةِ لَيْلاً. وَ أَصْحَابُ الْمَحَلاَّتِ يَعْرِضُونَ كُلَّ مَا يَحْتَاجُ إِلَيْهِ اْلأَطْفَالُ وَ الرِّجَالُ وَ النِّسَاءُ مِنْ مَلاَبِسَ.

اَلْفَنَادِقُ

تَكْثُرُ اَلْفَنَادِقُ فِي الْمُدُنِ الْكَبِيرَةِ. فَهُنَاكَ فَنَادِقُ قَرِيبَةٌ مِنَ الْمَطَارَاتِ. وَ هُنَاكَ فَنَادِقُ فِي وَسَطِ الْمَدِينَةِ. وَ هُنَاكَ فَنَادِقُ دَرَجَةٍ أُولَى أَسْعَارُهَا مُرْتَفِعَةٌ، وَ هُنَاكَ فَنَادِقُ دَرَجَةٍ ثَانِيَةٍ أَسْعَارُهَا مُعْتَدِلَةٌ. وَ فِي كُلِّ يَوْمٍ تَسْتَقْبِلُ الْفَنَادِقُ الْكَثِيرَ مِنَ النُّزَلاَءِ. وَ فِي الْفُنْدُقِ مُوَظَّفُونَ كَثِيرُونَ، مُوَظَّفُونَ فِي قِسْمِ اْلاِسْتِقْبَالِ، وَ مُحَاسِبُونَ فِي قِسْمِ الْحِسَابَاتِ، وَ عُمَّالٌ لِلْمَطْعَمِ، وَ عُمَّالٌ لِلنَّظَافَةِ، وَ عُمَّالٌ لِمُسَاعَدَةِ النُّزَلاَءِ. وَ بِالْفَنَادِقِ غُرَفٌ بِهَا سَرِيرٌ، وَ غُرَفٌ بِهَا سَرِيرَانِ، وَ غُرَفٌ بِهَا حَمَّامٌ وَ غُرَفٌ بِدُونِ حَمَّامٍ. وَ بِالْفَنَادِقِ صَالاَتٌ وَاسِعَةٌ، يَجْلِسُ فِيهَا النُّزَلاَءُ لِشُرْبِ الْقَهْوَةِ وَ الْمُرَطِّبَاتِ وَ لاسْتِقْبَالِ الضُّيُوفِ.

كلمة اليوم

اَلْعِلْمُ فِي الرَّأْسِ وَ لَيْسَ فِي الْكُرَّاسِ

5. DERS

İSİM CÜMLESİ

İSİM CÜMLESİ

Tanım: Genellikle cümle başında yer alan '***mübteda***', ve '***mübteda***'yı takip eden '***haber***' den oluşan en yalın cümle çeşididir. Bir isim cümlesini oluşturan bu iki temel öğe ile ilgili hususlar aşağıda sıralanmıştır:

1. ***Mübteda*** ya marife bir isim veya bu marife ismin yerini tutan; zamir, işaret ismi, ilgi zamiri ve benzeri bir sözcük olur.
2. Mübtedayı takip eden ***haber*** ise nekre olup, mübteda ile ilgili olarak bir hüküm ifade eder (yüklem işlevi görür)
3. Mübteda ile haber arasında '***erillik-dişillik***', '***tekillik-ikillik-çoğulluk***' yönünden uyum aranır. Ancak mübtedanın '***akılsızlara delalet eden bir çoğul***' olması durumunda uyum aranmayarak haber '***müfred-müennes***' olarak gelir. Örnekleri inceleyiniz.

(Öğrenci çalışkandır.)	اَلطَّالِبُ مُجْتَهِدٌ
(İki öğrenci çalışkandır.)	اَلطَّالِبَانِ مُجْتَهِدَانِ
(Öğrenciler çalışkandır.)	اَلطُّلاَّبُ مُجْتَهِدُونَ
(Kız öğrenci çalışkandır.)	اَلطَّالِبَةُ مُجْتَهِدَةٌ
(İki kız öğrenci çalışkandır.)	اَلطَّالِبَتَانِ مُجْتَهِدَتَانِ
(Kız öğrencilerler çalışkandır.)	اَلطَّالِبَاتُ مُجْتَهِدَاتٌ
(Kitaplar yararlıdır.)	اَلْكُتُبُ مُفِيدَةٌ

MÜBTEDA VE HABER MERFÛDUR.

ÖNEMLİ NOT

Arapça bir cümleyi oluşturan kelimeler, içinde yer aldıkları cümlede oynadıkları dilbilgisel role (*fâil, mefûl, mübteda-haber gibi rollere*) uygun olarak muayyen bir '***hal***' (*merfûluk, mansupluk ve mecrurluk hali*) kazanırlar ve bu muayyen '***hal***'in şeklî göstergeleri olan bazı hareke ya da harflerle temsil edilirler. Bu nedenle, bir cümlede rol oynayan herhangi bir öğenin hangi '***hal***'de bulunduğu ve o '***hal***'in gerektirdiği şekilsel görüntünün (harf ve hareke durumunun) ne olduğunu iyice ezberlemek gerekmektedir.

TEKİL, MÜKESSER ÇOĞUL VE CEMİ MÜENNES SÂLİM KELİMELERİN MERFÛLUK ALÂMETİ 'DAMME' (ÖTRE)DİR.

MÜFRED MÜBTEDA İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) اَلْمُوَظَّفُ مَشْغُولٌ فِي مَكْتَبِهِ.

Memur bürosunda meşgul.

(2) اَللَّيْلُ بَارِدٌ اَلْيَوْمَ.

Bugün, gece soğuk.

(3) اَلْمَدِينَةُ خَالِيَةٌ مِنَ السُّكَّانِ.

Şehirde oturan yok.

(4) وَلِيدٌ رَاجِعٌ مِنَ الْمَسْرَحِ.

Velid tiyatrodan dönüyor.

(5) اَلْمُزَارِعُ ذَاهِبٌ إِلَى بُسْتَانِهِ.

Çiftçi bahçesine gidiyor.

(6) اَلْكَلْبُ جَارٍ وَرَاءَ صَاحِبِهِ.

Köpek, sahibinin arkasından koşuyor.

(7) اَلصَّبِيُّ لاَعِبٌ بِالْكُرَةِ.

Çocuk topla oynuyor.

(8) اَلْحَارِسُ سَاهِرٌ كُلَّ لَيْلَةٍ.

Bekçi her gece uyanık.

(9) اَلصُّورَةُ عَلَى الْجِدَارِ جَمِيلَةٌ جِدًّا.
Duvardaki resim son derece güzel.

(10) اَلنَّظَافَةُ وَاجِبَةٌ عَلَى كُلِّ إِنْسَانٍ.
Temizlik her insanın görevidir.

(11) اَلْجَرْيُ فِي الصَّبَاحِ مُفِيدٌ.
Sabah koşusu yararlıdır.

(12) هٰذِهِ الشَّجَرَةُ مُثْمِرَةٌ هٰذَا الْعَامَ.
Bu ağaç, bu sene meyve veriyor.

(13) اَلْمِزَاحُ الْكَثِيرُ مُضِرٌّ.
Fazla şaka zararlıdır.

(14) اَلْفَاكِهَةُ نَاضِجَةٌ.
Meyve olgundur.

(15) اَلْكَسْلَانُ نَادِمٌ.
Tembel pişmandır.

(16) اَلْمَرِيضُ شَاكِرٌ لِطَبِيبِهِ.
Hasta, doktoruna teşekkür ediyor.

(17) جَارَتُنَا بَاكِيَةٌ كَثِيرًا.
Bayan komşumuz çok fazla ağlıyor.

(18) اَلْقُطْنُ نَاعِمٌ وَ الْحَجَرُ صُلْبٌ.
Pamuk yumuşak, taş serttir.

(19) اَلْمَطَرُ غَزِيرٌ هٰذَا الرَّبِيعَ.
Bu bahar yağmur bol.

(20) اَلْإِنْسَانُ الْآلِيُّ هُوَ مَخْلُوقٌ آلِيٌّ مُبَرْمَجٌ لِلْقِيَامِ بِأَعْمَالٍ مُعَيَّنَةٍ.
Robot, belirli işleri yapmak üzere programlanmış mekanik bir varlıktır.

(21) اَلْإِسْفَنْجُ حَيَوَانٌ بَحْرِيٌّ نَبَاتِيٌّ رِخْوُ الْجِسْمِ ذُو مَسَامٍّ وَاسِعَةٍ.
Sünger, geniş gözenekleri, yumuşak yapısı olan bir bitkisel deniz canlısıdır.

TESNİYE MÜBTEDA İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) اَلطَّائِرَتَانِ قَادِمَتَانِ مِنْ سُورِيَا.

İki uçak Suriye'den geliyor.

(2) اَلْبِنْتَانِ وَاقِفَتَانِ عِنْدَ جَدِّهِمَا.

İki kız çocuğu dedelerinin yanında duruyor.

(3) اَلشَّرِكَتَانِ مُوَافِقَتَانِ عَلَى التَّقْرِيرِ الشَّهْرِيِّ.

İki şirket, aylık raporu onaylıyor.

(4) اَلْمُوَظَّفَانِ مُنْتَظِرَانِ فِي قَاعَةِ الْمُؤْتَمَرِ الْآنَ.

İki memur, şu anda toplantı salonunda beklemekte.

(5) اَلشَّقِيقَتَانِ مُؤَدَّبَتَانِ.

İki kız kardeş terbiyelidir.

(6) اَلْبُرْكَانَانِ خَامِدَانِ.

İki volkan sönmüş volkandır.

(7) اَلصَّحَفِيَّانِ جَالِسَانِ فِي النَّادِي.

İki gazeteci klüpte oturuyor.

(8) اَلْمُسْلِمَانِ مُصَلِّيَانِ فِي الْمَسْجِدِ.

İki müslüman mescitte namaz kılıyor.

(9) اَلْعَامِلاَنِ حَامِلاَنِ الصُّنْدُوق.

İki işçi sandığı taşıyorlar.

(10) اَلْمَرِيضَتَانِ مُحْتَاجَتَانِ إِلَى الرَّاحَةِ.

İki kadın hastanın dinlenmeye ihtiyaçları var.

(11) اَلْمَنْدُوبَانِ مُنْتَظِرَانِ فِي الْمَطَارِ.

İki temsilci (delege) havalimanında bekliyor.

(12) اَلشَّارِعَانِ مُزْدَحِمَانِ بِالشَّاحِنَاتِ دَائِمًا.

İki cadde sürekli olarak kamyonlarla dolu.

(13) اَلْأُسْرَتَانِ مُجْتَمِعَتَانِ هٰذَا الْمَسَاءَ.

İki aile bu akşam bir araya geliyorlar.

(14) اَلرَّاكِبَانِ مُوَاصِلاَنِ لِلسَّفَرِ.

İki yolcu seyahatlerine devam ediyorlar.

(15) اَلْبِنْتَانِ مُنْتَبِهَتَانِ فِي عُبُورِ الشَّارِعِ.
İki kız çocuğu caddeyi geçerken dikkatli oluyorlar.

(16) اَلْعَامِلَتَانِ ذَاهِبَتَانِ إِلَى الْمَصْنَعِ.
İki kadın işçi fabrikaya gidiyor.

(17) اَلْمُمَرِّضَتَانِ عَامِلَتَانِ فِي قِسْمِ الْجِرَاحَةِ.
İki hemşire Cerrahi Bölümünde çalışıyor.

(18) اَلْحَافِلَتَانِ مُتَّجِهَتَانِ إِلَى السُّوقِ.
İki otobüs çarşıya doğru gidiyor.

(19) اَلْوَالِدَانِ مُوَافِقَانِ عَلَى سَفَرِ ابْنِهِمَا.
Anne ve baba, oğullarının seyahatini (seyahat kararını) onaylıyor.

(20) اَلْكَاتِبَانِ مَشْهُورَانِ عَلَى مُسْتَوَى الْعَالَمِ.
İki yazar dünya çapında meşhurdur.

(21) اَلضَّابِطَانِ مُسْتَعِدَّانِ لِلْحَرْبِ.
İki subay savaşa hazır.

(22) اَلْمُوَظَّفَانِ مُوَاظِبَانِ عَلَى الْحُضُورِ.
İki görevli gelmeye devam ediyor.

(23) اَلْبِطَاقَتَانِ الشَّخْصِيَّتَانِ مُزَيَّفَتَانِ.
İki kimlik kartı sahtedir.

(24) اَلسَّفِينَتَانِ وَاصِلَتَانِ إِلَى الْمِينَاءِ الْيَوْمَ.
İki gemi, bugün limana geliyor.

(25) اَلْمُرَاسِلاَنِ الْحَرْبِيَّانِ رَاجِعَانِ مِنْ سَاحَةِ الْقِتَالِ بِسَلاَمٍ.
İki savaş muhabiri savaş meydanından sağ salim dönüyor.

(26) هٰذَانِ الصُّنْدُوقَانِ مُتَّسِعَانِ لِأَرْبَعِينَ زُجَاجَةً.
Bu iki sandık kırk şişe alıyor.

(27) اَلْبَابَانِ الْكَبِيرَانِ لِلْمُتْحَفِ مُقْفَلاَنِ.
Müzenin iki büyük kapısı kilitli.

CEMİ MÜBTEDA İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) اَلذَّاهِبُونَ لِلْحَجِّ عَائِدُونَ غَدًا.

Hacca gidenler yarın dönüyorlar.

(2) اَلْمُؤْمِنُونَ بِاللهِ صَابِرُونَ عِنْدَ الْكَوَارِثِ.

Allah'a inananlar, musibet anlarında sabrederler.

(3) اَلْمُدَرِّبُونَ نَاجِحُونَ فِي التَّدْرِيبِ.

Antrenörler antrenmanda başarılıdır.

(4) اَلْمُتَسَوِّلُونَ بَاسِطُونَ أَيْدِيَهُمْ.

Dilenciler el açıyorlar.

(5) اَلْمُسْلِمُونَ الْمُخْلِصُونَ مُطِيعُونَ لِلّٰهِ.

Samimi müslümanlar Allah'a itaat ederler.

(6) اَلْبَائِعُونَ كَاسِبُونَ مَالًا كَثِيرًا.

Satıcılar çok para kazanıyorlar.

(7) اَلتُّجَّارُ خَاسِرُونَ عِنْدَ الْأَزْمَةِ الْاِقْتِصَادِيَّةِ.

Tüccarlar, ekonomik kriz esnasında zarar ederler.

(8) اَلطُّلَّابُ لَاعِبُونَ فِي فِنَاءِ الْمَدْرَسَةِ الثَّانَوِيَّةِ.

Öğrenciler lisenin avlusunda oynamaktalar.

(9) اَلْقَادَةُ مُصِرُّونَ عَلَى السَّلَامِ

Komutanlar barış konusunda ısrarlılar.

(10) اَلْمُصَلُّونَ فِي الْمَسْجِدِ سَاجِدُونَ.

Mescitte namaz kılanlar secde ediyorlar.

(11) اَلدَّارِسُونَ فِي كُلِّيَّةِ الْهَنْدَسَةِ مُتَفَوِّقُونَ.

Mühendislik Fakültesinde öğrenim görenler başarılıdır.

(12) اَلزُّمَلَاءُ مُجْتَمِعُونَ فِي الْحَفْلِ.

Meslektaşlar partide bir araya geliyorlar.

(13) اَلْبَنَاتُ قَاطِفَاتٌ لِلزُّهُورِ.

Kız çocukları çiçekleri topluyorlar.

(14) اَلشَّاعِرَاتُ قَلِيلَاتٌ فِي تُرْكِيَا.

Türkiye'de kadın şairler(in sayısı) azdır.

(15) اَلْمُنْتَخِبَاتُ فِي الْمُدُنِ مُثَقَّفَاتٌ.

Kentlerdeki kadın seçmenler kültürlüdür.

(16) اَلْمُضِيفَاتُ مُبْتَسِمَاتٌ لِلرُّكَّابِ.

Hostesler, yolculara karşı güleryüzlüdür.

(17) اَلْخَبِيرَاتُ مُحَقِّقَاتٌ حَادِثَ الْمُرُورِ.

Kadın uzmanlar trafik kazasını inceliyorlar.

(18) اَلْمُذِيعَاتُ مُقَدِّمَاتٌ لِنَشْرَةِ الْأَخْبَارِ.

Kadın spikerler, haber bültenini sunuyorlar.

(19) اَلْمُرَشَّحَاتُ مُسَلِّمَاتٌ عَرِيضَاتِهِنَّ.

Kadın adaylar dilekçelerini teslim ediyorlar.

(20) اَلْخَادِمَاتُ فِي الْفُنْدُقِ دَقِيقَاتٌ لِلْغَايَةِ.

Oteldeki kadın hizmetçiler son derece dakik.

(21) اَلْعُمَدَاءُ مُقَدِّمُونَ اسْتِقَالَتَهُمْ.

Dekanlar istifalarını sunuyorlar.

(22) اَلزَّبَائِنُ مُنْتَظِرُونَ فِي الطَّابُورِ.

Müşteriler kuyrukta bekliyorlar.

(23) اَلْمُشْتَرِكُونَ مُشْتَكُونَ مِنَ الْفَوَاتِيرِ.

Aboneler faturalardan şikayetçi.

(24) اَلْمُمَثِّلُونَ لَاعِبُونَ دَوْرَهُمْ بِنَجَاحٍ.

Aktörler rollerini başarıyla oynuyorlar.

(25) اَلنُّوَّابُ و الْفَنَّانُونَ مُشْتَرِكُونَ فِي الْجِنَازَةِ.

Milletvekilleri ve sanatçılar cenazeye iştirak ediyorlar.

(26) اَلْعُلَمَاءُ وَرَثَةُ الْأَنْبِيَاءِ.

Alimler peygamberlerin varisleridir.

(27) أَعْضَاءُ الْبَرْلَمَانِ مُنَاقِشُونَ مِيزَانِيَّةَ الْحُكُومَةِ.

Parlemento üyeleri hükümetin bütçesini görüşüyorlar.

(28) أَفْرَادُ الْأُسْرَةِ مُجْتَمِعُونَ فِي بَيْتِ الْجَدِّ.

Aile bireyleri dedenin evinde toplanıyorlar.

MÜBTEDANIN AKILSIZLARA DELALET EDEN ÇOĞUL FORMUNDA GELMESİ İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) اَلْكُتُبُ مُفِيدَةٌ لِكُلِّ إِنْسَانٍ.

Kitaplar herkes için yararlıdır.

(2) اَلْمَدَارِسُ مَفْتُوحَةٌ فِي هٰذَا الْفَصْلِ.

Okullar bu mevsimde açıktır.

(3) اَلْأَسْوَاقُ مُكْتَظَّةٌ بِالْبَاعَةِ.

Çarşılar satıcılarla dopdolu.

(4) اَلشَّوَارِعُ ضَيِّقَةٌ فِي حَيِّنَا.

Mahallemizde caddeler dardır.

(5) اَلصُّفُوفُ خَالِيَةٌ مِنَ الطُّلاَّبِ.

Sınıflarda öğrenci yok.

(6) اَلْكُلِّيَّاتُ بَعِيدَةٌ عَنِ الْمَدِينَةِ.

Fakülteler şehirden uzaktır.

(7) اَلْحُجُرَاتُ فِي الْفُنْدُقِ مُتَّسِخَةٌ لِلْغَايَةِ.

Oteldeki odalar son derece kirli.

(8) اَلْوَجَبَاتُ فِي الْمَطْعَمِ لَذِيذَةٌ جِدًّا.

Lokantadaki yemekler gerçekten lezzetli.

(9) اَلْأَحْذِيَةُ الْقَدِيمَةُ ضَائِعَةٌ.

Eski ayakkabılar kayıp.

(10) اَلْعِمَارَاتُ فِي طُوكْيُو عَالِيَةٌ.

Tokyo'daki binalar yüksektir.

(11) اَلْأَزْهَارُ مُتَفَتِّحَةٌ فِي الرَّبِيعِ.

Çiçekler bahar mevsiminde açar.

(12) اَلْقُمْصَانُ عَلَى الْعُمَّالِ بَالِيَةٌ جِدًّا.

İşçilerin üzerindeki gömlekler çok eski.

(13) اَلْمِيَاهُ الْجَوْفِيَّةُ صَالِحَةٌ لِلشُّرْبِ أَحْيَانًا.

Yer altı suları bazen içime elverişlidir.

ÖNEMLİ NOT

Arapça'da, isimlerin çok büyük bir kısmı sonlarına her üç harekeyi (üstün/esre/ötre) alır. Buna karşın, bir takım sözcüklerin son kısmı (ـَا) ve (ـَى) şeklinde biter ve asla sözü edilen harekeleri almazlar:

BELİRSİZ VE BELİRLİ KELİMENİN; **esreli biçimi**	BELİRSİZ VE BELİRLİ KELİMENİN; **üstünlü biçimi**	BELİRSİZ VE BELİRLİ KELİMENİN; **ötreli biçimi**
طَبِيبٍ/الطَّبِيبِ	طَبِيبًا/الطَّبِيبَ	طَبِيبٌ/الطَّبِيبُ
فَتًى/الْفَتَى	فَتًى/الْفَتَى	فَتًى/الْفَتَى
عَصًا/الْعَصَا	عَصًا/الْعَصَا	عَصًا/الْعَصَا

ÖNEMLİ NOT

Bazen isim cümlesinin mübtedasının başına, anlamı pekiştirmek üzere fethalı bir lâm (لَ) gelebilmektedir. Bu harfin, cümlenin anlamını vurgulamasının dışında başka herhangi bir şekli görevi bulunmamaktadır.

لَهٰذَا مُسْتَحِيلٌ!

(Bu imkansız!)

وَلَلْآخِرَةُ خَيْرٌ لَكَ مِنَ الْأُولَى.

(Şüphesiz Ahiret yurdu senin için dünyadan daha hayırlıdır)

وَلَعَذَابُ الْآخِرَةِ أَكْبَرُ.

(Hiç kuşkusuz Ahiretteki azap daha büyüktür!)

وَلَذِكْرُ اللهِ أَكْبَرُ.

(Allah'ı anmak elbette en büyük ibadettir)

AŞAĞIDAKİ DİYALOGU EZBERLEYİNİZ

فِي الْمَطَارِ

سَلْمَى : صَالِحُ!

صَالِحٌ : سَلْمَى! أَنَا سَعِيدٌ بِمُقَابَلَتِكِ.

سَلْمَى : كَيْفَ حَالُكَ؟

صَالِحٌ : بِخَيْرٍ، شُكْرًا، وَ كَيْفَ حَالُكِ؟

سَلْمَى : بِخَيْرٍ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ.

صَالِحٌ : هَلْ أَنْتِ مُسَافِرَةٌ؟

سَلْمَى : لاَ، أَنَا فِي انْتِظَارِ صَدِيقَتِي زُحَل.

صَالِحٌ : مِنْ أَيْنَ هِيَ قَادِمَةٌ؟

سَلْمَى : هِيَ قَادِمَةٌ مِنْ بَارِيس هَلْ أَنْتَ مُسَافِرٌ؟

صَالِحٌ : نَعَمْ.

سَلْمَى : إِلَى أَيْنَ؟

صَالِحٌ : أَنَا مُسَافِرٌ إِلَى لَنْدَن؟

سَلْمَى : رِحْلَةً سَعِيدَةً، مَعَ السَّلاَمَةِ.

صَالِحٌ : فِي أَمَانِ اللّٰهِ.

أُسْرَةٌ عَرَبِيَّةٌ

هٰذَا الْبَيْتُ الْكَبِيرُ الَّذِي عَلَى نَاصِيَةِ الشَّارِعِ، يَسْكُنُهُ طَبِيبٌ عَرَبِيٌّ مَشْهُورٌ، هٰذَا الطَّبِيبُ هُوَ الدُّكْتُورُ عَبْدُاللهِ وَ هُوَ أُسْتَاذٌ بِكُلِّيَّةِ الطِّبِّ، وَ جَرَّاحٌ كَبِيرٌ. وَ هُوَ مُتَزَوِّجٌ مِنْ سَيِّدَةٍ فَاضِلَةٍ، وَ هِيَ عَلَى قَدْرٍ كَبِيرٍ مِنَ الْعِلْمِ وَ الثَّقَافَةِ.

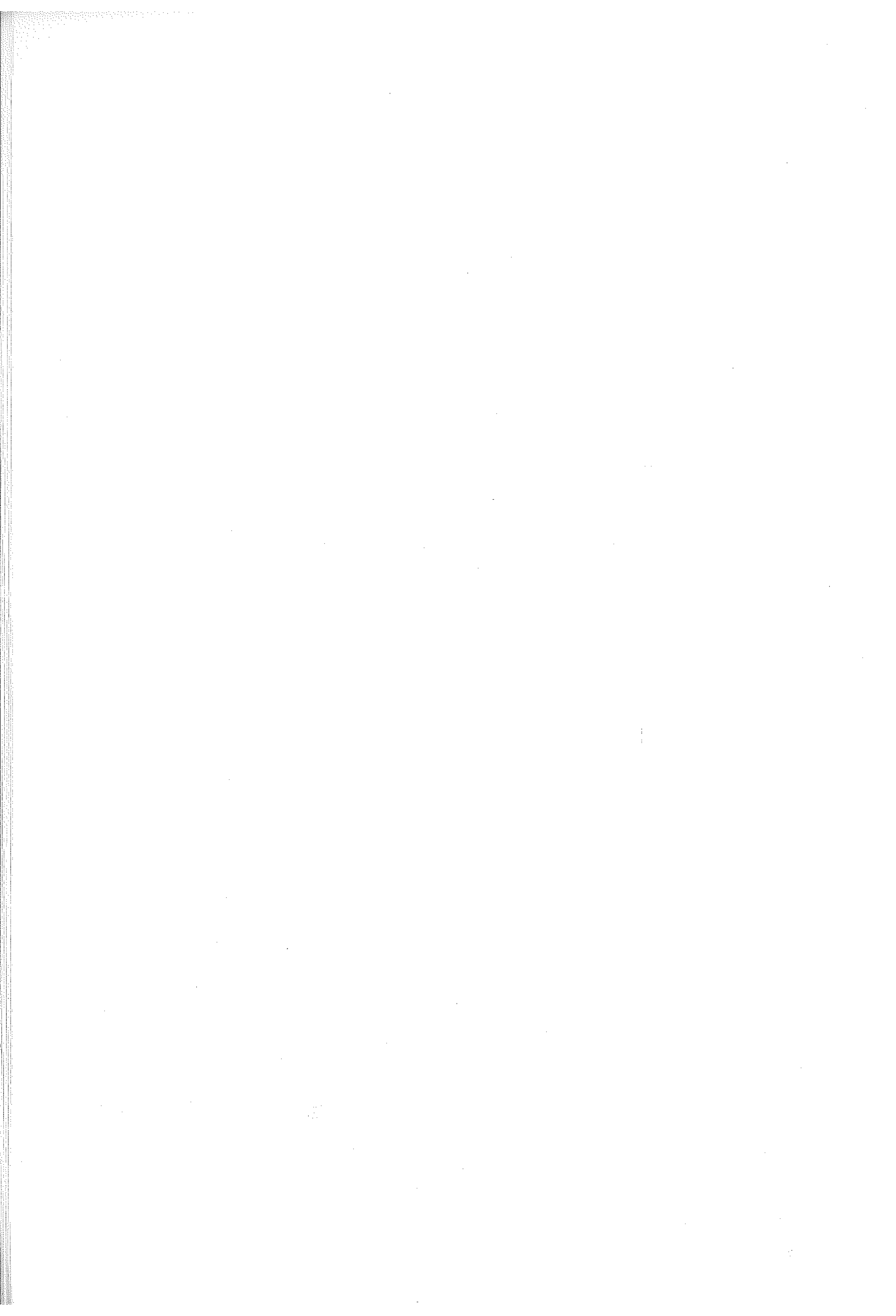
لَهُمَا وَلَدَانِ وَ بِنْتَانِ، اَلْوَلَدُ ٱلْأَكْبَرُ طَالِبٌ بِكُلِّيَّةِ الطِّبِّ، يَتَمَنَّى أَنْ يَكُونَ مِثْلَ أَبِيهِ، وَ ٱلْأَصْغَرُ طَالِبٌ بِكُلِّيَّةِ ٱلْآدَابِ يَمِيلُ إِلَى قِرَاءَةِ الْكُتُبِ ٱلْأَدَبِيَّةِ. يَقْضِي وَقْتًا طَوِيلاً فِي إِلْقَاءِ الشِّعْرِ وَ تَأْلِيفِ الْقِصَصِ. اَلْبِنْتُ الْكُبْرَى طَالِبَةٌ فِي الْمَدْرَسَةِ الثَّانَوِيَّةِ ، أَمَّا الصُّغْرَى فَتِلْمِيذَةٌ فِي الْمَدْرَسَةِ ٱلابْتِدَائِيَّةِ.

وَ هِيَ أُسْرَةٌ سَعِيدَةٌ. رَبُّ ٱلْأُسْرَةِ كَلِمَتُهُ مَسْمُوعَةٌ وَ ٱلْأُمُّ مَحْبُوبَةٌ مِنَ الْجَمِيعِ. اَلْوَلَدَانِ مُجْتَهِدَانِ، وَ أَبُوهُمَا مُهْتَمٌّ بِتَرْبِيَتِهِمَا، يُرَبِّيهِمَا تَرْبِيَةً إِسْلاَمِيَّةً، وَ هُمَا أَخَوَانِ مُتَحَابَّانِ، مُطِيعَانِ لِوَالِدَيْهِمَا. يَوْمَ الْجُمُعَةِ يَصْحَبَانِ وَالِدَهُمَا إِلَى الْمَسْجِدِ لِتَأْدِيَةِ فَرِيضَةِ الْجُمُعَةِ، ثُمَّ يَذْهَبُونَ إِلَى السُّوقِ لِشِرَاءِ حَاجَاتِ ٱلْأُسْرَةِ.

وَ الْبِنْتَانِ مُهَذَّبَتَانِ، وَ هُمَا مُجِدَّتَانِ فِي دُرُوسِهِمَا، مُتَعَاوِنَتَانِ مَعَ وَالِدَتِهِمَا. اَلْأُمُّ مُتَفَرِّغَةٌ لِمَمْلَكَتِهَا، وَ مَمْلَكَتُهَا هٰذَا الْبَيْتُ الْكَبِيرُ، تُنَظِّمُهُ وَ تُدَبِّرُ أَمْرَهُ، فَإِذَا عَادَ الزَّوْجُ مِنْ عَمَلِهِ وَجَدَ الْهُدُوءَ وَ الرَّاحَةَ. وَ هُمْ يَجْتَمِعُونَ عَلَى مَائِدَةِ الطَّعَامِ وَقْتَ الْغَدَاءِ، وَ لَهُمْ جَلْسَةٌ عَائِلِيَّةٌ فِي الْمَسَاءِ. بَعْدَ أَنْ يَفْرَغَ كُلُّ وَاحِدٍ مِنْ عَمَلِهِ يَجْلِسُونَ فِي الْقَاعَةِ حَيْثُ يَتَسَامَرُونَ أَوْ يُشَاهِدُونَ التِّلِيفِزْيُونَ. وَ فِي الْعُطْلَةِ يَذْهَبُونَ لِزِيَارَةِ ٱلْأَقَارِبِ أَوْ يَخْرُجُونَ لِلنُّزْهَةِ.

كلمة اليوم

عَدُوٌّ عَاقِلٌ خَيْرٌ مِنْ صَدِيقٍ جَاهِلٍ

6. DERS

FİİL CÜMLESİ
FİİL-FÂİL İLİŞKİSİ

FİİL CÜMLESİ VE FİİL-FÂİL İLİŞKİSİ

Tanım: İster mâzi, ister muzâri, ister emir olsun, bir fiil ile başlayan her cümle fiil cümlesidir. Bir fiil cümlesinde öğelerin sıralanışı genellikle şu şekildedir: ***Fiil*** + ***Fâil*** + ***Mefûl***. Bir fiil cümlesinin ilk iki öğesi olan fiil ve fâil hakkında şunlar söylenebilir:

1. ***Fâil,*** cümlede belirtilen eylemi gerçekleştiren, kişi, hayvan veya herhangi bir nesnedir. Fâil ***merfû'***dur ve bir fiil cümlesinde fâil konumunda bulunan tekil, mükesser çoğul ve cemi müennes salim isimlerin merfûluk alâmeti *-bir önceki derste de belirtildiği üzere-* damme (ötre) dir:

   رَجَعَ الْوُزَرَاءُ مِنَ الرِّحْلَةِ (Bakanlar geziden döndü.)

2. Bir fiil cümlesinde, fiilden sonra yer alan fâil, ister tekil, ister ikil, isterse çoğul olsun baştaki fiil daima tekil olarak gelir :

   اِسْتَرَاحَ الْمُسَافِرُ (Yolcu dinlendi.)

   اِسْتَرَاحَ الْمُسَافِرَانِ (İki yolcu dinlendi.)

   اِسْتَرَاحَ الْمُسَافِرُونَ (Yolcular dinlendi.)

3. Bir fiil cümlesinde fâil müennes (dişil) bir isim ise, bu fâilin başında yer alan fiil de mutlaka müennes olmak zorundadır:

   تَنَاوَلَتِ الْعَامِلَةُ الْغَدَاءَ (Kadın işçi öğle yemeğini yedi.)

   تَجْلِسُ زَيْنَبُ فِي الشُّرْفَةِ (Zeynep balkonda oturuyor.)

   أَفْطَرَتِ الصَّائِمَاتُ (Oruçlu kadınlar iftar ettiler.)

FÂİL MERFÛDUR.

Mefûlün Bih	Fâil	Fiil
صُورَةً	اَلْفَنَّانُ	رَسَمَ
Sanatçı bir resim çizdi.		

TEKİL, İKİL, ÇOĞUL FÂİL İLE İLGİLİ ÖRNEK FİİL CÜMLELERİ

(1) أَهْمَلَ الطُّلاَّبُ دُرُوسَهُمْ.

Öğrenciler derslerini ihmal ettiler.

(2) يَشْعُرُ الْمُوَاطِنُونَ بِالسَّعَادَةِ.

Vatandaşlar mutluluk duyuyorlar.

(3) يَتَنَزَّهُ الْوَلَدَانِ فِي الْحَدِيقَةِ.

İki çocuk bahçede geziniyor.

(4) أَحْسَنَ الْأَغْنِيَاءُ إِلَى الْفُقَرَاءِ.

Zenginler, fakirlere iyilikte bulundular.

(5) يَرْحَمُ الْقَوِيُّ الضَّعِيفَ.

Güçlü olan zayıf olana merhamet eder.

(6) رَسَبَ الطَّالِبَانِ الْكَسْلاَنَانِ فِي الصَّفِّ.

İki tembel öğrenci sınıfta kaldı.

(7) أَخْلَفَ الْمُنَافِقُونَ وُعُودَهُمْ.

Münafıklar vaatlerinden döndüler.

(8) يُكْثِرُ الْعَبْدُ الْمُخْلِصُ مِنَ الصَّالِحَاتِ.

İhlaslı kul bol bol salih amel işler.

(9) كَثِيرًا مَا يَتَحَدَّثُ السِّيَاسِيُّونَ عَنِ الْأَزْمَةِ.

Politikacılar sık sık krizden söz ediyorlar.

(10) إِسْتَمَعَ الْقَرَوِيُّونَ إِلَى نَشْرَةِ الْأَخْبَارِ.

Köylüler haber bültenini dinlediler.

(11) إِتَّحَدَ أَبْنَاءُ الْوَطَنِ ضِدَّ أَعْدَائِهِمْ.

Vatan evlatları, düşmanlarına karşı yek vücut oldular.

(12) فَرَّ اللِّصَّانِ مِنَ السِّجْنِ الْبَارِحَةَ.

Dün gece iki hırsız hapishaneden kaçtı.

(13) أَقَامَ السُّيَّاحُ فِي تُرْكِيَا شَهْرَيْنِ.
Turistler Türkiye'de iki ay kaldılar.

(14) طَرَقَ التِّلْمِيذَانِ بَابَ الْمُدِيرِ.
İki öğrenci müdürün kapısını çaldı.

(15) يُنْفِقُ الْأَثْرِيَاءُ أَمْوَالَهُمْ فِي الْخَيْرِ.
Zenginler paralarını hayır için harcıyorlar.

(16) يَتَكَوَّنُ مَنْزِلُنَا مِنْ طَابِقَيْنِ (طَابَقَيْنِ).
Evimiz iki kattan oluşmakta.

(17) أَعْطَى الْوَالِدَانِ أَوْلاَدَهُمَا الْهَدَايَا.
Anne-baba çocuklarına hediyeler verdi.

(18) تَمَكَّنَ الْجُنُودُ مِنْ إِسْقَاطِ طَائِرَةٍ.
Askerler bir uçak düşürebildiler.

(19) مَضَى أُسْبُوعَانِ عَلَى وَفَاةِ الْمُؤَلِّفِ.
Yazarın vefatının üzerinden iki hafta geçti.

(20) مَكَثَ الْمُوَظَّفَانِ فِي الْمَكْتَبَةِ بَعْدَ الْخَامِسَةِ.
İki memur saat beşten sonra kütüphanede kaldı.

(21) يُنَاقِشُ الْمُهَنْدِسُونَ الْمُدِيرَ فِي الْمَشْرُوعِ.
Mühendisler müdürle proje üzerinde tartışıyorlar.

(22) أَعْلَنَ الْأَسَاتِذَةُ نَتَائِجَ الِامْتِحَانَاتِ.
Öğretmenler sınav sonuçlarını açıkladılar.

(23) اِنْتَقَلَ جَارُنَا إِلَى دَارٍ جَدِيدَةٍ.
Komşumuz yeni bir eve taşındı.

MÜENNES FÂİL İLE İLGİLİ ÖRNEK FİİL CÜMLELERİ

(1) دَخَلَتِ الْفَتَيَاتُ فِي امْتِحَانِ الْجَامِعَةِ.
Genç kızlar üniversite sınavına girdiler.

(2) تُسَجِّلُ الْأُمُّ طِفْلَهَا فِي مَدْرَسَةِ الْأَطْفَالِ.
Anne, çocuğunu ana sınıfına kayıt yaptırıyor.

(3) غَادَرَتِ الْبَوَاخِرُ الْمِينَاءَ قَبْلَ سَاعَةٍ.
Vapurlar limandan bir saat önce ayrıldı.

(4) نَظَّفَتِ الْخَادِمَةُ الْغُرْفَةَ جَيِّدًا.

Hizmetçi odayı iyice temizledi.

(5) وَضَعَتْ وَالِدَتِي الطَّعَامَ فِي الثَّلاَّجَةِ.

Annem yemeği buzdolabına koydu.

(6) أَجَابَتْ فَاطِمَةُ عَنِ الْأَسْئِلَةِ.

Fatma soruları yanıtladı.

(7) تَسَلَّمَتِ الْخِرِّيجَاتُ شَهَادَاتِهِنَّ فِي سُرُورٍ.

Mezun olan kız öğrenciler diplomalarını sevinç içerisinde aldılar.

(8) حَضَرَتْ حَفْلَ الزَّوَاجِ الْمَدْعُوَّاتُ فَقَطْ.

Düğün merasimine sadece bayan davetliler geldi.

(9) غَادَرَتِ الْحَافِلَةُ الْمَوْقِفَ بِسُرْعَةٍ.

Otobüs duraktan süratle ayrıldı.

(10) تَهْبِطُ الطَّائِرَاتُ بِمَطَارِ الرِّيَاضِ.

Uçaklar Riyad havaalanına iniyorlar.

(11) تَتَبَرَّعُ الْمَرْأَتَانِ الْغَنِيَّتَانِ بِالْمَالِ لِبِنَاءِ الْمَسْجِدِ.

Caminin yapımı için iki zengin kadın para bağışlıyorlar.

(12) اِعْتَنَقَتِ النِّسَاءُ الْغَرْبِيَّاتُ الْإِسْلاَمَ فِي أُورُوبَّا.

Avrupa'da, batılı kadınlar İslam'ı benimsediler.

(13) تُحَلِّقُ الطَّائِرَةُ فِي الْجَوِّ.

Uçak havada manevra yapıyor.

(14) غَابَتِ الطَّالِبَتَانِ عَنِ الدَّرْسِ الْيَوْمَ.

İki kız öğrenci bugün derse gelmedi.

(15) تَعُودُ الْعَامِلَةُ مِنْ عَمَلِهَا مَسَاءً.

Bayan işçi işinden akşamleyin dönüyor.

(16) تَطُوفُ الْمُسْلِمَاتُ حَوْلَ الْكَعْبَةِ.

Müslüman kadınlar Kabe'yi tavaf ediyorlar.

(17) قَامَتِ الدَّوْلَتَانِ بِبَحْثِ الْعَلاَقَاتِ بَيْنَهُمَا.

İki ülke, aralarındaki ilişkileri değerlendirdiler.

(18) قَادَتِ الْفَتَيَاتُ حَمْلَةً ضِدَّ الأُمِّيَّةِ.
Genç kızlar 'Okuma-Yazma Seferberliği'ne öncülük ettiler.

(19) تَرْعَى أُسْرَتُنَا حُقُوقَ الْجِيرَانِ.
Ailemiz komşuların hukukunu gözetir.

(20) تَصِيحُ عَصَافِيرُ بَطْنِي.
Karnım zil çalıyor.

(21) حَصَلَتِ الطَّالِبَتَانِ التُّرْكِيَّتَانِ عَلَى دَرَجَاتٍ عَالِيَةٍ.
İki Türk kız öğrenci yüksek puanlar aldı.

(22) تُقِيمُ الْجَامِعَةُ مَكْتَبَةً جَدِيدَةً.
Üniversite yeni bir kütüphane kuruyor.

(23) غَرِقَتِ السَّفِينَةُ فِي وَسْطِ الْبَحْرِ الأَسْوَدِ.
Gemi, Karadeniz ortalarında battı.

(24) لَنْ تَصِلَ الطَّائِرَةُ فِي مَوْعِدِهَا.
Uçak zamanında gelemeyecek.

(25) دَقَّتِ السَّاعَةُ ثَلاَثَ دَقَّاتٍ ثُمَّ تَوَقَّفَتْ.
Saat üç defa çaldı, daha sonra durdu.

(26) حَظَّرَتِ الْحُكُومَةُ الاِجْتِمَاعَاتِ الْعَامَّةَ وَ الْمُظَاهَرَاتِ.
Hükümet, toplantıları ve gösterileri yasakladı.

(27) تَنَاثَرَتْ جُثَثُ الْقَتْلَى مِنَ الْفَرِيقَيْنِ عَلَى أَرْضِ الْمَعْرَكَةِ.
Her iki taraftan ölenlerin cesetleri savaş meydanına dağılmıştı.

(28) تَحْتَفِلُ الْحُكُومَةُ -جَرْيًا عَلَى عَادَتِهَا- بِذِكْرَى الْمَوْلِدِ النَّبَوِيِّ الشَّرِيفِ.
Devlet, -adeti olduğu üzere- Yüce Peygamberin doğum yıldönümünü kutluyor.

UYARI!

Bir fiil cümlesinin faili, aynı zamanda hem müzekker hem de müennes unsurlardan oluşuyorsa, bu durumda fiil, -fiil-fail arasındaki tezkir-tenis uyumu dikkate alınmaksızın- müzekker olarak getirilir. Aşağıdaki örnekleri inceleyiniz:

يَدْرسُ أَبْنَائِي وَبَنَاتِي بِالْجَامِعَةِ.

ذَهَبَ الطُّلاَّبُ وَالطَّالِبَاتُ إِلَى الْمُخْتَبرِ.

سَيَتَزَوَّجُ خَالِدٌ وَزَيْنَبُ فِي الشَّهْرِ الْقَادِمِ.

سَيُغَادِرُ الْقِطَارُ وَالطَّائِرَةُ فِي نَفْسِ الْوَقْتِ.

اَلْعِلْمُ فِي الإِسْلاَمِ

اِهْتِمَامُ اْلإِسْلاَمِ بِالْعِلْمِ اِهْتِمَامٌ كَبِيرٌ، فَاْلإِسْلاَمُ يَدْعُو إِلَى الْعِلْمِ، وَ يَحُثُّ عَلَيْهِ وَ يَعْتَبِرُ طَلَبَ الْعِلْمِ فَرِيضَةً عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ. وَ قَدْ بَدَأَ الْوَحْيُ بِاْلأَمْرِ بِالْقِرَاءَةِ وَ اْلإِشَادَةِ بِالْعِلْمِ: قَالَ تَعَالَى "اِقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ".

وَلَقَدْ بَعَثَ اللّٰهُ رَسُولَهُ (ص) وَ زَوَّدَهُ بِالْعِلْمِ لِيَكُونَ أَهْلاً لِلْقِيَادَةِ الرَّشِيدَةِ وَ اْلأُسْوَةَ الْحَسَنَةَ وَ الْمَثَلَ الْكَامِلَ: "وَ أَنْزَلَ عَلَيْكَ الْكِتَابَ وَ الْحِكْمَةَ وَ عَلَّمَكَ مَا لَمْ تَكُنْ تَعْلَمُ، وَ كَانَ فَضْلُ اللهِ عَلَيْكَ عَظِيمًا".

وَ الْقُرْآنُ يَدْعُو إِلَى الْعِلْمِ مِنْ أَوْسَعِ أَبْوَابِهِ، ذَلِكَ الْعِلْمُ يُنَظِّمُ كُلَّ مَا يَتَّصِلُ بِالْحَيَاةِ، وَ لاَ يَقْتَصِرُ عَلَى الْعُلُومِ الدِّينِيَّةِ. فَقَدْ دَعَا الْقُرْآنُ إِلَى النَّظَرِ فِي كُلِّ مَظَاهِرِ الْوُجُودِ وَ مَظَاهِرِ الْحَيَاةِ كَمَا دَعَا إِلَى دِرَاسَةِ الْكَائِنِ الْبَشَرِيِّ.

"وَ فِي اْلأَرْضِ آيَاتٌ لِلْمُوقِنِينَ وَ فِي أَنْفُسِكُمْ، أَفَلاَ تُبْصِرُونَ؟". بَلْ وَجَّهَ النَّظَرَ إِلَى النَّبَاتِ وَ الْحَيَوَانِ وَ الْجَمَادِ، وَ وَجَّهَ الْقُلُوبَ وَ الْعُقُولَ إِلَى بَدِيعِ صُنْعِ اللهِ، وَ دَعَا إِلَى التَّفَكُّرِ فِي آيَاتِهِ. لَقَدْ أَخْرَجَ الْقُرْآنُ النَّاسَ مِنْ ظُلُمَاتِ الْجَهْلِ إِلَى نُورِ الْعِلْمِ وَ الْمَعْرِفَةِ.

AŞAĞIDAKİ DİYALOĞU EZBERLEYİNİZ

لِقَاءٌ

عَادِلٌ : أَهْلاً يَا سَالِمُ!

سَالِمٌ : أَهْلاً وَ سَهْلاً يَا عَادِلُ! كَيْفَ حَالُكَ؟

عَادِلٌ : بِخَيْرٍ، شُكْرًا، إِلَى أَيْنَ أَنْتَ ذَاهِبٌ؟

سَالِمٌ : إِلَى الْمَكْتَبَةِ، هٰذَا صَدِيقِي جُورْج.

عَادِلٌ : أَهْلاً يَا جُورْج، أَنَا سَعِيدٌ بِمُقَابَلَتِكَ.

جُورْج : أَهْلاً يَا عَادِلُ، فُرْصَةٌ سَعِيدَةٌ!

عَادِلٌ : مَا جِنْسِيَّتُكَ؟

جُورْج : أَنَا أَمْرِيكِيٌّ، وَ أَنْتَ مَا جِنْسِيَّتُكَ؟

عَادِلٌ : أَنَا بَاكِسْتَانِيٌّ.

جُورْج : هَلْ أَنْتَ ذَاهِبٌ إِلَى الْمَكْتَبَةِ؟

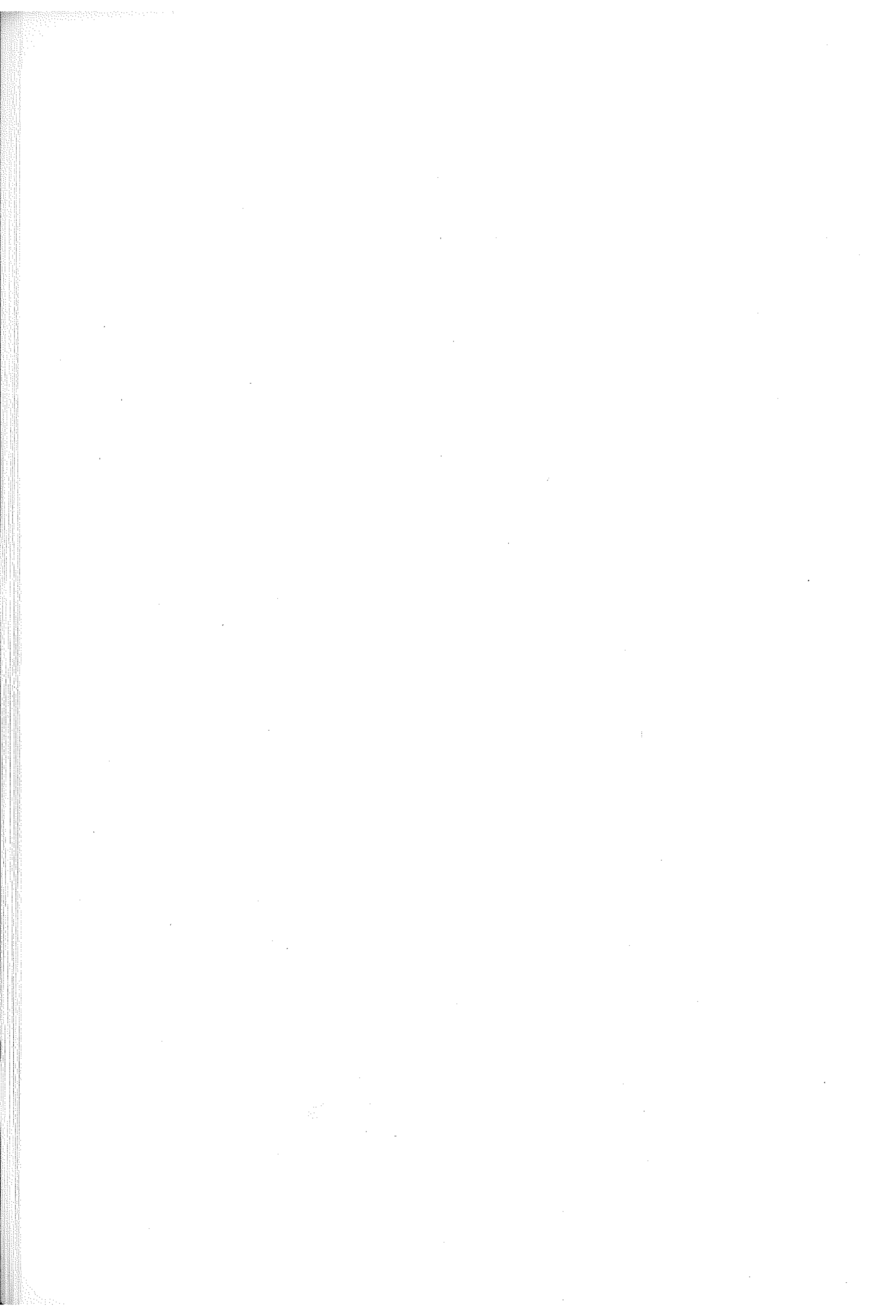
عَادِلٌ : لاَ، أَنَا ذَاهِبٌ إِلَى الْمَطْعَمِ.

جُورْج : مَعَ السَّلاَمَةِ.

عَادِلٌ : فِي أَمَانِ اللهِ.

كلمة اليوم

اَلْقَنَاعَةُ كَنْزٌ لَا يَنْفَدُ

7. DERS

MEFÛLÜN BİH

MEFÛLÜN BİH

Tanım: Bir fiil cümlesinde, fâilin gerçekleştirdiği eylemden müspet veya menfi olarak etkilenen öğedir. Mefûl ile ilgili olarak şunlar söylenebilir:

1. ***Mefûlün Bih Mansup*** tur. Tekil ve mükesser çoğul isimlerin mansupluk alâmeti *'fetha (üstün)'*dır.

(Öğrenci kapıyı açtı) فَتَحَ الطَّالِبُ الْبَابَ

(Asker parolayı anlamadı) لَمْ يَفْهَمِ الْجُنْدِيُّ الشِّعَارَ

2. Bir fiil cümlesinde, öğelerin sıralanışında mefûl, genellikle fiil ve fâilden sonra üçüncü sırada yer alır.

(Mahmut cevizi kırdı) كَسَرَ مَحْمُودٌ الْجَوْزَ

(Çocuk meyve suyunu içiyor) يَشْرَبُ الطِّفْلُ الْعَصِيرَ

3. Şayet fiil cümlesinde mefûlün bih olan sözcük bir zamir olup, fâil de açık bir isim ise bu taktirde öğelerin dizilimi zaruri olarak değişir: ***Mefûlün bih olan sözcük (zamir) fâilden önce getirilir.***

(Arkadaşım bana vurdu) ضَرَبَنِي صَدِيقِي

(Onu kedi yedi) أَكَلَهُ الْقِطُّ

(Öğretmen bizi ödüllendirecek) سَيُكَافِئُنَا الْمُعَلِّمُ

MEFÛLÜN BİH MANSUPTUR.

Mefûlün Bih	Fâil	Fiil
اَلْحَلِيبَ	الْقِطُّ	شَرِبَ
Kedi sütü içti.		

MEFÛLÜN BİH İLE İLGİLİ ÖRNEK FİİL CÜMLELERİ

(1) يَزُورُ الطَّبِيبُ الْمَرِيضَ.

Doktor hastayı ziyaret ediyor.

(2) يَحْمِلُ الْجُنُودُ الأَسْلِحَةَ.

Askerler silahları taşıyorlar.

(3) يُقَاوِمُ الْمُوَاطِنُونَ الاِسْتِعْمَارَ.

Vatandaşlar sömürgeye direniyorlar.

(4) تُقِيمُ الدَّوْلَةُ بُيُوتًا فَاخِرَةً لِلْمُوَظَّفِينَ.

Devlet, memurlar için lüks binalar (lojmanlar) inşa ediyor.

(5) يَدْرُسُ خَالِدٌ الطِّبَّ فِي أَمْرِيكَا.

Halit Amerika'da Tıp tahsili yapıyor.

(6) أَرْسَلَ الأَبُ بَرْقِيَّةً إِلَى ابْنِهِ.

Baba, oğluna bir telgraf gönderdi.

(7) تُعَاقِبُ الْمَحْكَمَةُ الْمُذْنِبَ.

Mahkeme suçluyu cezalandırıyor.

(8) غَادَرَ الأَجَانِبُ الْبَلَدَ.

Yabancılar ülkeyi terk etti.

(9) تُقَدِّمُ الدَّوْلَةُ قُرُوضًا لِلْمُزَارِعِينَ.

Devlet, çiftçilere borç (kredi) veriyor.

(10) تَبْنِي وِزَارَةُ الْمَعَارِفِ الْمَدَارِسَ.

Eğitim Bakanlığı okullar inşa ediyor.

(11) وَزَّعَ الْعَمِيدُ الْجَوَائِزَ عَلَى النَّاجِحِينَ.

Dekan, ödülleri başarılı öğrencilere dağıttı.

(12) يُشَجِّعُ الْمُتَفَرِّجُونَ اللاَّعِبِينَ.

Seyirciler, oyunculara tezahürat yapıyor.

(13) يَغْفِرُ اللهُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا.

Allah Teala bütün günahları bağışlar.

(14) أَدَّى صَدِيقِي الصَّلاَةَ فِي الْمَسْجِدِ.

Arkadaşım, namazı camide eda etti.

(15) يَسْتَقْبِلُ هِشَامٌ ضَيْفَهُ فِي الْمَطَارِ.

Hişam, misafirini havaalanında karşılıyor.

(16) قَطَعَتْ تُرْكِيَا عَلاَقَتَهَا بِفَرَنْسَا.

Türkiye, Fransa ile olan ilişkisini kesti.

(17) قَضَيْتُ إِجَازَةَ الصَّيْفِ فِي الْخَارِجِ.

Yaz tatilini yurt dışında geçirdim.

(18) نَظَمَ الشَّاعِرُ الْمَشْهُورُ قَصِيدَةً غَرَامِيَّةً.

Ünlü şair, bir aşk şiiri yazdı.

(19) تَلَقَّيْتُ دِرَاسَةَ الْفِيزْيَا فِي أَنْقَرَةَ.

Fizik tahsilimi Ankara'da yaptım.

(20) حَيَّا الْجُمْهُورُ الرَّئِيسَ الْجَدِيدَ.

Halk, yeni başkanı selamladı.

(21) أَرْشَدَ رَجُلُ الْمُرُورِ السَّائِحَ.

Trafik polisi, turiste yol gösterdi.

(22) يُكْرِمُ الأَتْرَاكُ ضُيُوفَهُمْ.

Türkler, konuklarına ikramda bulunurlar.

(23) أَلْغَى الْمَجْلِسُ الْقَرَارَ الْقَدِيمَ.

Meclis, eski kararı iptal etti.

(24) أَخْرَجَ الشُّرْطِيُّ الْمُتَفَرِّجِينَ مِنَ الْمَلْعَبِ.

Emniyet görevlisi, Seyircileri oyun sahasından çıkardı.

(25) حَبَسَ الْقَاضِي الْمُتَّهَمَ.

Hakim, sanığı hapse mahkum etti.

(26) أَلْقَى رَئِيسُ الْجَامِعَةِ كَلِمَةً مُطَوَّلَةً.

Rektör uzun bir konuşma yaptı.

(27) حَفَرَ الْفَلاَّحُ الأَرْضَ بِالْمِعْوَلِ.

Çiftçi araziyi çapa (kazma) ile kazdı

(28) أَحْرَقَ الإِرْهَابِيُّونَ الْحَافِلَةَ.

Teröristler otobüsü yaktılar.

(29) اِكْتَسَبَ رَئِيسُ الْجُمْهُورِيَّةِ شَعْبِيَّةً وَاسِعَةً.
Cumhurbaşkanı büyük bir popülarite kazandı.

(30) أُمَارِسُ الْعَمَلَ فِي قَضَاءٍ مِنْ أَقْضِيَةِ أَنْقَرَة.
Ankara'nın ilçelerinden birinde çalışmaktayım.

(31) وَصَفَ الطَّبِيبُ لِي دَوَاءً خَافِضًا لِلْحَرَارَةِ.
Doktor, bana, ateş düşürücü bir ilaç yazdı.

(32) لَمْ يَجِدِ الْوُزَرَاءُ حَلاًّ مَعْقُولاً لِلأَزْمَةِ.
Bakanlar, kriz için makul bir çözüm bulamadılar.

(33) يَصُونُ الْمُسْلِمُونَ الْمَسَاجِدَ فِي الْبَلْقَانِ.
Müslümanlar, Balkanlarda camileri koruyorlar.

(34) عَقَدَ وَزِيرُ الاِقْتِصَادِ مُؤْتَمَرًا صَحَفِيًّا.
Ekonomi bakanı bir basın toplantısı yaptı.

(35) تَوَلَّى وَالِدُ حَسَنٍ الْعِمَادَةَ فِي الْعَامِ الْمَاضِي.
Hasan'ın babası, dekanlık görevini geçen sene üstlendi.

(36) حَلَّ التَّلاَمِيذُ الْمَشَاكِلَ بِنَجَاحٍ.
Öğrenciler, problemleri başarı ile çözdüler.

(37) أَنْشَدَ الْمُعَلِّمُ الطُّلاَّبَ قِطْعَةً مِنَ الشِّعْرِ.
Öğretmen, öğrencilere, bir kıta şiir okudu.

(38) طَلَبَ الْقَاضِي إِحْضَارَ الْمُتَّهَمِ أَمَامَهُ.
Hakim, sanığın huzuruna getirilmesini istedi.

(39) أَجْرَى الْمَسْؤُولُونَ تَحْقِيقًا مَعَ عَدَدٍ مِنَ الْمُتَّهَمِينَ بِمُؤَامَرَةِ الاِنْقِلاَبِ.
Yetkililer, devrim hazırlığı yapmakla suçlanan pekçok kişi hakkında araştırma yaptı.

أَيُّهُمَا أَفْضَلُ؟

يُفَضِّلُ كَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ اسْتِئْجَارَ الشُّقَقِ الْعَالِيَةِ فِي الْعِمَارَاتِ الشَّاهِقَةِ، وَ ذٰلِكَ لِأَنَّ هَذِهِ الشُّقَق بَعِيدَةٌ عَنِ الضَّوْضَاءِ، لاَ يَشْكُو سُكَّانُهَا حَرَّ الصَّيْفِ أَوْ بَرْدَ الشِّتَاءِ. وَ يَنْعَمُ فِيهَا بِالنَّسِيمِ الرَّقِيقِ وَ الْهَوَاءِ النَّقِيِّ. وَ إِذَا جَلَسَ فِي الشُّرْفَةِ لَيْلاً اِسْتَمْتَعَ بِمَنْظَرِ الْمَدِينَةِ وَ هِيَ تَسْبَحُ فِي النُّورِ، وَ لَكِنَّ بَدْرَالدِّينِ لَهُ رَأْيٌ آخَرُ.

اِسْتَأْجَرَ بَدْرُ الدِّينِ شُقَّةً جَمِيلَةً فِي الدَّوْرِ الْعَاشِرِ مِنْ عِمَارَةٍ عَالِيَةٍ. وَ بَدْرُالدِّينِ رَجُلٌ بَدِينٌ لاَ يُحِبُّ صُعُودَ السُّلَّمِ عَلَى الْإِطْلاَقِ، وَ هُوَ يَحْضُرُ مِنْ عَمَلِهِ مُتَأَخِّرًا بَعْضَ الْوَقْتِ فَيَكُونُ السُّكَّانُ جَمِيعًا قَدْ فَرَغُوا مِنِ اسْتِعْمَالِ الْمِصْعَدِ، وَ إِذَا صَعِدَ إِلَى شُقَّتِهِ لاَ يُفَكِّرُ فِي النُّزُولِ إِلاَّ لِأَمْرٍ هَامٍّ.

وَ فِي يَوْمٍ شَدِيدِ الْحَرِّ خَرَجَ بَدْرُالدِّينِ مِنْ عَمَلِهِ، وَ عِنْدَمَا رَكِبَ سَيَّارَتَهُ لَمْ تَتَحَرَّكْ مِنْ مَكَانِهَا، وَ حَاوَلَ تَشْغِيلَهَا فَلَمْ تُطِعْهُ وَ لَمْ تَسْتَجِبْ لِمُحَاوَلاَتِهِ، فَتَرَكَهَا وَ فَضَّلَ السَّيْرَ عَلَى قَدَمَيْهِ، فَالْعِمَارَةُ لَيْسَتْ بَعِيدَةً. وَصَلَ بَدْرُالدِّينِ إِلَى عِمَارَتِهِ وَلَمْ يَكُنْ قَدْ أَدْرَكَهُ التَّعَبُ بَعْدُ. اِتَّجَهَ إِلَى الْمِصْعَدِ وَ وَجَدَ بَابَهُ مَفْتُوحًا فَدَخَلَ الْمِصْعَدَ وَ أَغْلَقَ الْبَابَ وَ لَكِنَّ الْمِصْعَدَ لَمْ يَتَحَرَّكْ. أَخْبَرَهُ الْحَارِسُ أَنَّ الْمِصْعَدَ سَوْفَ يَتَعَطَّلُ لِمُدَّةِ سَاعَتَيْنِ حَتَّى يَتِمَّ إِصْلاَحُهُ.

لَمْ يَكُنْ أَمَامَ بَدْرِالدِّينِ إِلاَّ أَنْ يَصْعَدَ السُّلَّمَ، لِأَوَّلِ مَرَّةٍ يَصْعَدُ السُّلَّمَ. وَ أَخَذَ الْعَرَقُ يَتَصَبَّبُ مِنْ جَبِينِهِ وَ أَدْرَكَهُ التَّعَبُ وَ هُوَ يَصْعَدُ دَوْرًا دَوْرًا اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ لَقَدْ وَصَلَ سَالِمًا إِلَى الدَّوْرِ الْعَاشِرِ، فَاتَّجَهَ إِلَى بَابِ شُقَّتِهِ وَ قَبْلَ أَنْ يَدُقَّ الْجَرَسَ شَاهَدَ وَرَقَةً مُلْصَقَةً بِالْبَابِ مَكْتُوبًا عَلَيْهَا بِخَطِّ ابْنِهِ: "أَبِي، نَحْنُ فِي انْتِظَارِكَ فِي بَيْتِ خَالِي الَّذِي جَاءَ مِنَ السَّفَرِ الْيَوْمَ". مُنْذُ ذٰلِكَ الْيَوْمِ وَ هُوَ يَبْحَثُ عَنْ شَقَّةٍ فِي اْلأَدْوَارِ السُّفْلَى مِنَ الْعِمَارَاتِ.

AŞAĞIDAKİ DİYALOĞU EZBERLEYİNİZ

أَنَا مَشْغُولٌ!

سَعِيدٌ : أُرِيدُ مُقَابَلَتَكَ مَسَاءَ الْيَوْمِ.

أَكْرَمُ : آسِفٌ، أَنَا مَشْغُولٌ هٰذَا الْأُسْبُوعَ.

سَعِيدٌ : هَلْ أَنْتَ مَشْغُولٌ كُلَّ يَوْمٍ؟ مَاذَا تَفْعَلُ مَسَاءَ السَّبْتِ؟

أَكْرَمُ : سَأَشْتَرِي لَوَازِمَ الْبَيْتِ.

سَعِيدٌ : وَ يَوْمَ الْإِثْنَيْنِ؟

أَكْرَمُ : أَذْهَبُ إِلَى الْكُلِّيَّةِ، أَدْرُسُ هُنَاكَ أَيَّامَ الْإِثْنَيْنِ وَ الثُّلَاثَاءِ وَ الْخَمِيسِ!

سَعِيدٌ : وَ يَوْمَ الْأَرْبِعَاءِ؟

أَكْرَمُ : أُعَلِّمُ صَدِيقِي الْعَرَبِيَّةَ.

سَعِيدٌ : وَ يَوْمَ الْجُمْعَةِ؟

أَكْرَمُ : أَكْتُبُ التَّقْرِيرَ الْأُسْبُوعِيَّ لِلشَّرِكَةِ.

سَعِيدٌ : وَ السَّبْتَ؟

أَكْرَمُ : أُسَافِرُ مَعَ الْأُسْرَةِ إِلَى قَرْيَتِنَا.

سَعِيدٌ : وَ الْآنَ؟

أَكْرَمُ : أَنَا ذَاهِبٌ إِلَى الطَّبِيبِ.

سَعِيدٌ : أَنْتَ مَشْغُولٌ جِدًّا !!!!؟؟؟

كلمة اليوم

اَلنَّقْدُ سَهْلٌ وَ الْفَنُّ صَعْبٌ

8. DERS

HARF-İ CERLER

HARF-İ CERLER

Tanım: Başına geldiği isimlerde, şekilsel (irap) ve anlamsal yönlerden birtakım değişiklikler meydana getiren harflerdir. Harf-i cerler ile ilgili olarak bilinmesi gereken önemli hususlar şunlardır:

1. Harf-i cerler, başına geldikleri isimleri '***mecrur***' yaparlar. Tekil, mükesser çoğul ve cemi müennes sâlim olan isimlerin mecrurluk alâmeti kesra (esre) dır.
2. Arapça'da harf-i cerler, cümleyi meydana getiren temel öğelerden biri değilse de (klasik ifadeyle; '***iraptan mahalleri yoksa da***') bu öğeler arasında anlamsal yönden bağlantı kurmak gibi çok önemli bir görevi yerine getirirler.
3. Arapçada pekçok fiil, kendilerinden sonra gelen harf-i cerlerle bileşik bir yapı oluşturmuş, adeta bu fiillerin ayrılmaz bir parçası haline gelmişlerdir. Bu durumdaki harf-i cerlere, aşağıdaki tabloda verilen anlamları yükle-meye çalışmak yersizdir. Yapılması gereken en isabetli şey, '***bileşik fiil***' görüntüsü veren bu yapıları olduğu gibi ezberlemeye çalışmaktır.
4. Birleşik fiil görüntüsü vermeyen harf-i cerler, '***mülkiyet***', '***zaman***', '***mekân***', '***yön***', '***durum***', '***amaç***' ve '***araç***' gibi kavramları ifade etmek üzere kullanılır.

HARF-İ CERLER VE ANLAMLARI					
1	بِ	ile, -de, -da	7	حَتَّى	-e kadar, -a kadar
2	مِنْ	-den, -dan	8	لِ	-için, -e, -a, -e ait, -in
3	إِلَى	-e, -a	9	كَ	gibi
4	عَنْ	-den, -dan, hakkında	10	مُنْذُ	-den beri, -dir, ... önce
5	عَلَى	-in üzerine, üzerinde	11	مُذْ	-den beri, -dir, ... önce
6	فِي	-in içinde, -de, -da	12	وَ	kasem (yemin) bildirir
	رُبَّ	-nice, ne (...)		تَ	kasem (yemin) bildirir

HARF-İ CERLERDEN SONRA GELEN İSİMLER MECRURDUR.

Mecrur	Harf-i Cer	Fiil + Fâil
التَّجَارِبِ	بِـ	نَهْتَمُّ
Deneylere önem veriyoruz.		

'MÜLKİYET', 'ZAMAN', 'MEKÂN', 'YÖN', 'DURUM', 'AMAÇ' VE 'ARAÇ' GİBİ KAVRAMLARI İFADE EDEN HARF-İ CERLERLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) اَلْمَوْسُوعَةُ لِلْمَكْتَبَةِ الْعَامَّةِ.

Ansiklopedi Halk Kütüphanesinindir.

(2) هَذِهِ السَّيَّارَةُ الْجَدِيدَةُ لِلرَّئِيسِ.

Bu yeni araba başkana aittir.

(3) غَادَرَ زَمِيلِي وَطَنَهُ لِلْعَمَلِ فِي الْخَارِجِ.

Arkadaşım yurtdışında çalışmak için memleketinden ayrıldı.

(4) اَلطُّلاَّبُ وَ الطَّالِبَاتُ فِي الْمُدَرَّجِ.

Erkek ve kız öğrenciler amfideler.

(5) اَلْأَوْرَاقُ السِّرِّيَّةُ فِي هٰذَا الْمِلَفِّ.

Gizli evraklar bu dosyanın içinde.

(6) تَاهَ الْكَشَّافُونَ فِي الْغَابَةِ.

İzciler ormanda kayboldu.

(7) ذَهَبْتُ هُنَاكَ بِالدَّرَّاجَةِ.

Oraya bisikletle gittim.

(8) حَرَثَ الْفَلاَّحُ الْأَرْضَ بِالْمِحْرَاثِ.

Çiftçi araziyi saban ile sürdü.

(9) مَشَى الْعُمَّالُ مِنَ الْمَصْنَعِ إِلَى الْوِزَارَةِ.

İşçiler fabrikadan bakanlığa kadar yürüdü.

(10) أَنَا أَكْبَرُ مِنْكَ سِنًّا.

Ben yaşça senden daha büyüğüm.

(11) اَلْحَاسُوبُ (اَلْكُمْبِيُوتَر) عَلَى الطَّاوِلَةِ.

Bilgisayar masanın üzerindedir.

(12) اَلْـمَسْؤُولِيَّةُ عَلَى الدَّوْلَةِ.

Sorumluluk devlette.

(13) سِرْنَا فِي الشَّاطِئِ حَتَّى الصَّبَاحِ.

Sahilde sabaha kadar yürüdük.

(14) رَكَضَ الْعَدَّاؤُونَ مِنَ الْمَرْكَزِ حَتَّى الْجِسْرِ.

Atletler, şehir merkezinden köprüye kadar koştular.

(15) نَظَرَاتُهُ حَادَّةٌ كَنَظْرَةِ الْعُقَابِ.

Bakışları, kartalınki gibi keskin.

(16) نَهَضَ الْحَارِسُ مِنْ مَكَانِهِ بِسُرْعَةٍ كَالصَّارُوخِ.

Bekçi, yerinden fişek gibi süratle kalktı.

(17) اِبْنِي طَالِبٌ مُرَتَّبٌ مُنْذُ صِغَرِهِ.

Oğlum, küçüklüğünden beri düzenli bir talebedir.

(18) أَعْمَلُ فِي هٰذَا الْمَصْنَعِ مُنْذُ الصَّيْفِ الْمَاضِي.

Geçen yazdan beridir bu fabrikada çalışmaktayım.

(19) وَاللهِ لَمْ أَسْرِقِ النُّقُودَ.

Yemin ederim parayı ben çalmadım!

(20) اَلْمُؤْمِنُ لِلْمُؤْمِنِ كَالْبُنْيَانِ يَشُدُّ بَعْضُهُ بَعْضًا.

Mümin, mümin için, bir kısmı diğer kısmını tutan yapı mesabesindedir.

اَلْمِهْنَةُ الشَّرِيفَةُ

فِي لَيْلَةٍ مِنْ لَيَالِي الشِّتَاءِ اجْتَمَعَ أَفْرَادُ الْأُسْرَةِ حَوْلَ النَّارِ، فَسَأَلَ الْأَبُ أَبْنَاءَهُ: أَيَّ مِهْنَةٍ سَتَخْتَارُونَ بَعْدَ انْتِهَاءِ دِرَاسَتِكُمْ؟ فَقَالَ سَعِيدٌ، وَ كَانَ أَصْغَرَهُمْ: أُرِيدُ أَنْ أَكُونَ حَدَّادًا، فَأَتَّخِذَ دُكَّانًا أَجْعَلُ الْكُورَ فِي زَاوِيَةٍ مِنْهُ، وَ أُثَبِّتُ عَلَى جَانِبَيْهِ كِيرًا وَ سِنْدَانًا. ثُمَّ أُشْعِلُ النَّارَ وَ أَضَعُ فِيهَا قِطْعَةَ الْحَدِيدِ وَ أَنْفُخُ بِالْكِيرِ حَتَّى تَلِينَ وَ أَصْنَعُ مِنْهَا مَا أَشَاءُ مِنَ الْأَدَوَاتِ كَالْفَأْسِ وَ الْمِطْرَقَةِ وَ الْمِعْوَلِ وَ الْمَسَامِيرِ وَ غَيْرِهَا. وَ قَالَ نَاجِي، وَ هُوَ أَوْسَطُهُمْ: سَأَكُونُ نَجَّارًا أُشَارِكُ أَخِي صُنْعَ حَاجَاتِ الْمَنَازِلِ مِنْ أَبْوَابٍ وَ شَبَابِيكَ وَ خَزَائِنَ وَ مَقَاعِدَ بِوَاسِطَةِ الْمِنْشَارِ وَ الْقَدُّومِ وَ الْمِسْحَجِ. وَ قَالَ عِمَادٌ، وَ

هُوَ اْلأَكْبَرُ: سَأَكُونُ فَلاَّحًا، أَنْهَضُ مِنْ فِرَاشِي مُبَكِّرًا لِأَزْرَعَ اْلأَرْضَ حَبًّا وَ شَجَرًا، وَ أُرَبِّيَ بَعْضَ الْحَيَوَانَاتِ اْلأَلِيفَةِ النَّافِعَةِ. فَقَالَ اْلأَبُ: بُورِكَ بِكُمْ يَا أَوْلاَدِي إِنَّ الْوَطَنَ بِحَاجَةٍ إِلَى أَعْمَالِكُمْ جَمِيعًا، وَ أَرْجُو اللهَ تَعَالَى أَنْ يُحَقِّقَ أَمَانِيَّكُمْ وَ يُوَفِّقَكُمْ.

BİLEŞİK FİİL YAPISI İÇİNDE YER ALAN HARF-İ CERLERLE İLGİLİ ÖRNEKLER

(1) اِشْتَرَكَ أَخِي فِي الْمُسَابَقَةِ الشِّعْرِيَّةِ.

Kardeşim şiir yarışmasına katıldı.

(2) وَصَلَ عَلِيٌّ مِنْ إِزْمِيرَ أَمْسِ.

Ali, dün İzmir'den geldi.

(3) يَمُرُّ الْحَفِيدُ بِجَدِّهِ كُلَّ أُسْبُوعٍ.

Torun, her hafta dedesine uğruyor.

(4) سَافَرَ الْوُفُودُ إِلَى الرِّيَاضِ.

Heyetler Riyad'a gitti.

(5) مِنْ فَضْلِكَ! قُلْ لِيَ الْحَقِيقَةَ فَقَطْ.

Lütfen bana yalnızca hakikati söyle!

(6) سَيَنْتَهِي الْمُدِيرُ مِنْ حَدِيثِهِ بَعْدَ قَلِيلٍ.

Müdür, konuşmasını az sonra bitirecek.

(7) يَجْتَهِدُ الطُّلاَّبُ فِي دُرُوسِهِمْ.

Öğrenciler derslerine çalışıyorlar.

(8) ذَهَبَ الطَّبِيبُ إِلَى عِيَادَتِهِ.

Doktor, muayenehanesine gitti.

(9) يَسْتَعِدُّ الْجَيْشَانِ لِلْقِتَالِ.

İki ordu savaşa hazırlanıyor.

(10) اِنْتَقَمَ الرَّجُلُ مِنْ خَصْمِهِ.

Adam hasmından intikam aldı.

(11) عَلَيْنَا أَنْ نَتُوبَ إِلَى اللهِ.

Allahu Teala'ya tevbe etmemiz gerekir.

(12) يَهْتَمُّ الطُّلاَّبُ بِدُرُوسِهِمْ.

Öğrenciler, derslerine önem veriyorlar.

(13) أَهْدَى الْأَغْنِيَاءُ كُتُبًا كَثِيرَةً إِلَى الْمَكْتَبَةِ.

Zenginler, kütüphaneye çok sayıda kitap hediye etti.

(14) ضَحَّى رَجُلُ الْأَعْمَالِ بِمَالِهِ فِي سَبِيلِ الْعِلْمِ.

İş adamı, parasını ilim uğruna feda etti.

(15) يُقَصِّرُ السِّيَاسِيُّونَ فِي أَدَاءِ وَاجِبِهِمْ.

Politikacılar görevlerini tam yapmıyorlar.

(16) أُعْجِبَ الْمُعَلِّمُ بِمَقَالَةِ الطَّالِبِ.

Öğretmen, öğrencinin makalesini beğendi.

(17) تَمَكَّنْتُ مِنْ حَلِّ الْمَشَاكِلِ بِصُعُوبَةٍ

Problemleri güç bela çözebildim.

(18) سَلَّمَ صَاحِبُ الشَّرِكَةِ عَلَى الضُّيُوفِ.

Şirket sahibi konukları selamladı.

(19) أَرْسَلْنَا الثِّيَابَ الْبَالِيَةَ إِلَى الرِّيفِ.

Eski elbiseleri köye gönderdik.

(20) وَافَقَ الْوَالِدَانِ عَلَى رِحْلَةِ وَلَدِهِمَا.

Anne-baba, çocuklarının gezisine onay verdiler.

(21) أَجَابَ الطُّلَّابُ عَنْ أَسْئِلَةِ الْإِمْتِحَانِ.

Öğrenciler, sınav sorularını yanıtladılar.

(22) أَقْلَعَتِ الطَّائِرَاتُ مِنْ أَرْضِ الْمَطَارِ.

Uçaklar havaalanından kalktı.

(23) تَصَدَّقَ أَبِي عَلَى الْفُقَرَاءِ.

Babam, yoksullara sadaka verdi.

(24) اِسْتَمَعْنَا جَمِيعًا إِلَى نَشْرَةِ الْأَخْبَارِ مِنَ الْمِذْيَاعِ.

Hepimiz haber bültenini radyodan dinledik.

(25) قَامَ الْعُمَّالُ بِوَاجِبِهِمْ عَلَى أَكْمَلِ الْوَجْهِ.

İşçiler görevlerini en güzel şekilde yerine getirdiler.

(26) أَدَّى ظُهُورُ الْإِسْلَامِ إِلَى تَوْحِيدِ النَّاسِ فِي إِطَارٍ فِكْرِيٍّ وَاحِدٍ.

İslam'ın doğuşu, insanların tek bir fikir etrafında birleşmesini sağladı.

(27) أَحَسَّ الطَّالِبُ بِقِيمَةِ الدِّرَاسَةِ بَعْدَ ضَيَاعِ الْفُرْصَةِ.

Öğrenci, tahsilin değerini fırsat kaçtıktan sonra anladı.

NOT (1)

(لِ) harf-i cerinden sonra harf-i tarifli (ال) bir sözcük gelecek olursa, harf-i tarifin başındaki hemze düşer:

اَلشَّمْسُ ← لِلشَّمْسِ / اَلرَّجُلُ ← لِلرَّجُلِ

اَلْكِتَابُ ← لِلْكِتَابِ / اَلْمَدْرَسَةُ ← لِلْمَدْرَسَةِ

NOT (2)

Lam harf-i ceri;

(a) isimden önce geldiğinde (لِ) biçiminde

لِلنَّجَاحِ / لِلْمُدَرِّسِ / لِلرَّجُلِ / لِلسِّبَاحَةِ / لِلْإِنْسَانِ gibi;

(b) zamirden önce geldiğinde ise (لَ) biçiminde yazılır.

لَهُ / لَهَا / لَكَ / لَكِ / لَنَا

Bunun tek istisnası (يَ) zamiridir: لِي

NOT (3)

(مِنْ) harf-i cerinden sonra harf-i tarifli (ال) bir sözcük gelecek olursa, harf-i cerin son kısmı fethalanarak geçiş yapılır:

مِنْ بَيْتٍ ← مِنَ الْبَيْتِ

مِنْ رَجُلٍ ← مِنَ الرَّجُلِ

مِنْ مَدْرَسَةٍ ← مِنَ الْمَدْرَسَةِ

NOT (4)

(عَنْ) harf-i cerinden sonra harf-i tarifli (ال) bir sözcük gelecek olursa, harf-i cerin son kısmı esrelenerek geçiş yapılır.

عَنْ بَيْتٍ ← عَنِ الْبَيْتِ
عَنْ رَجُلٍ ← عَنِ الرَّجُلِ
عَنْ مَدْرَسَةٍ ← عَنِ الْمَدْرَسَةِ

NOT (5)

(عَلَى ، إِلَى ، فِي ، حَتَّى) harf-i cerlerinden sonra harf-i tarifli (ال) bir sözcük geldiğinde, bunların sonlarındaki medler, yani uzun okunan sesler kaybolur.

عَلَى شَجَرَةٍ ← عَلَى الشَّجَرَةِ
إِلَى مَدْرَسَةٍ ← إِلَى الْمَدْرَسَةِ
فِي سُوقٍ ← فِي السُّوقِ
حَتَّى مَطْلَعِ الْفَجْرِ ← حَتَّى الْآنَ

NOT (6)

(عَلَى ، إِلَى ، فِي ، بِ) harf-i cerlerinden sonra (هُ ، هُمَا ، هُمْ ، هُنَّ) zamirleri geldiğinde şu biçimi alırlar:

عَلَى ← عَلَيْهِ / عَلَيْهِمَا / عَلَيْهِمْ / عَلَيْهِنَّ
إِلَى ← إِلَيْهِ / إِلَيْهِمَا / إِلَيْهِمْ / إِلَيْهِنَّ
فِي ← فِيهِ / فِيهِمَا / فِيهِمْ / فِيهِنَّ
بِ ← بِهِ / بِهِمَا / بِهِمْ / بِهِنَّ

NOT (7)

(مِنْ) harf-i ceri bazen; cümlenin temel öğelerinden mübteda, fail ve mefulün bihin başına zâid (fazlalık) olarak getirilebilir. Ancak bu zâid harf-i cerin, sözü edilen öğelerin başına gelebilmesinin birtakım şartları vardır. Bunlar:

1. Cümlenin olumsuz veya nehiy veya (هَلْ) ile başlayan soru cümlesi olması.
2. (مِنْ) harf-i cerinden sonra gelen ismin nekre olması.

(1) Soru Cümlesi

هَلْ مِنْ سُؤَالٍ (سُؤَالٌ عِنْدَكُمْ)؟

Sorusu olan var mı?

هَلْ مِنْ مُشْكِلَةٍ (مُشْكِلَةٌ لَدَيْكُمْ)؟

Problem var mı?

هَلْ جَاءَ مِنْ أَحَدٍ (أَحَدٌ)؟

Kimse geldi mi? / Gelen oldu mu?

هَلْ أَكَلْتَ مِنْ شَيْءٍ (شَيْئًا)؟

Herhangi bir şey yedin mi?

(2) Olumsuz Cümle

مَا مِنْ أَحَدٍ (أَحَدٌ) اِتَّصَلَ بِكَ.

Kimse seni aramadı.

لَمْ يَأْتِ مِنْ أَحَدٍ (أَحَدٌ)؟

Kimse gelmedi/Gelen olmadı.

لَمْ أَفْهَمْ مِنْ شَيْءٍ (شَيْئًا).

Hiçbirşey anlamadım.

(3) Nehiy Cümlesi

لَا يَخْرُجْ مِنْ أَحَدٍ (أَحَدٌ) أَثْنَاءَ الْمُحَاضَرَةِ!

Ders sırasında kimse çıkmasın!

لَا تَقْتُلْ مِنْ حَيَوَانٍ (حَيَوَانًا)!

Hiçbir hayvanı öldürme!

AŞAĞIDAKİ DİYALOĞU EZBERLEYİNİZ

اَلطَّعَامُ التُّرْكِيُّ

صَادِقٌ : مَا رَأْيُكَ فِي الطَّعَامِ التُّرْكِيِّ؟

إِدْرِيسُ : لَذِيذٌ جِدًّا، كَمْ وَجْبَةً تَتَنَاوَلُ عَادَةً؟

صَادِقٌ : ثَلَاثَ وَجَبَاتٍ: اَلْفَطُورَ وَ الْغَدَاءَ وَ الْعَشَاءَ.

إِدْرِيسُ : مَتَى الْفَطُورُ؟

صَادِقٌ : بَيْنَ السَّابِعَةِ وَ الثَّامِنَةِ صَبَاحًا.

إِدْرِيسُ : وَ الْغَدَاءُ؟

صَادِقٌ : بَيْنَ الْوَاحِدَةِ وَ الثَّالِثَةِ بَعْدَ الظُّهْرِ.

إِدْرِيسُ : وَ الْعَشَاءُ؟

صَادِقٌ : بَيْنَ السَّادِسَةِ وَ الثَّامِنَةِ مَسَاءً.

إِدْرِيسُ : وَ مَاذَا تَتَنَاوَلُ عَادَةً فِي الْفَطُورِ؟

صَادِقٌ : اَلْخُبْزَ وَ الْجُبْنَ وَ الْمُرَبَّى وَ الزَّيْتُونَ وَ الْعَسَلَ وَ الشَّايَ.

إِدْرِيسُ : وَ مِمَّ يَتَكَوَّنُ الْغَدَاءُ؟

صَادِقٌ : اَلْغَدَاءُ وَجْبَةٌ سَاخِنَةٌ، يَتَكَوَّنُ مِنَ اللَّحْمِ وَ الْخُضَارِ أَوِ السَّمَكِ وَ الْأُرْزِ وَ السَّلَطَةِ مَعَ الْفَاكِهَةِ أَوِ الْحَلْوَى.

إِدْرِيسُ : وَ مَاذَا تَتَنَاوَلُ فِي الْعَشَاءِ؟

صَادِقٌ : أَتَنَاوَلُ فِيهِ الْحَسَاءَ وَ الْخُضَارَ وَ الْمَكَرُونَةَ وَ الْفَاكِهَةَ.

اَلْاِعْتِمَادُ عَلَى النَّفْسِ

يَتَدَرَّبُ الطُّلاَّبُ فِي الْمَدِينَةِ الْجَامِعِيَّةِ عَلَى خِدْمَةِ أَنْفُسِهِمْ بِأَنْفُسِهِمْ. فَفِي أَوْقَاتِ الطَّعَامِ يَذْهَبُ الطَّالِبُ إِلَى الْمَطْبَخِ وَ يَأْخُذُ طَعَامَهُ بِنَفْسِهِ وَ يَحْمِلُهُ إِلَى الطَّاوِلَةِ حَيْثُ يَجْلِسُ مَعَ زُمَلاَئِهِ الَّذِينَ سَبَقُوهُ، وَ يَتَنَاوَلُ طَعَامَهُ، وَ بَعْدَ الْاِنْتِهَاءِ مِنْ تَنَاوُلِ الطَّعَامِ، يَضَعُ أَدَوَاتِ الطَّعَامِ فِي أَمَاكِنِهَا وَ بِذٰلِكَ يَتَعَوَّدُ الطُّلاَّبُ الْاِعْتِمَادَ عَلَى النَّفْسِ.

وَ فِي الصَّبَاحِ الْمُبَكِّرِ يَقُومُ الطُّلاَّبُ مِنْ نَوْمِهِمْ عَلَى صَوْتِ الْمُؤَذِّنِ الَّذِي يُؤَذِّنُ لِصَلاَةِ الْفَجْرِ. هٰذَا الْمُؤَذِّنُ هُوَ أَحَدُ الطُّلاَّبِ وَ عِنْدَمَا يَصْطَفُّ الطُّلاَّبُ لِلصَّلاَةِ يَؤُمُّهُمْ وَاحِدٌ مِنْهُمْ. وَ هٰذَا الطَّالِبُ إِمَّا أَنْ يَكُونَ أَكْبَرَهُمْ سِنًّا أَوْ أَحْفَظَهُمْ لِلْقُرْآنِ.

فَالْمَدِينَةُ الْجَامِعِيَّةُ خَيْرُ مَكَانٍ لِتَدْرِيبِ الطُّلاَّبِ وَ تَعْوِيدِهِمْ عَلَى الْقِيَادَةِ وَ النِّظَامِ وَ التَّعَاوُنِ وَ التَّعَامُلِ مَعَ الْآخَرِينَ وَ اكْتِسَابِ الْأَصْدِقَاءِ. وَ أَهَمُّ مَا يَسْتَفِيدُهُ الطَّالِبُ هُوَ خِدْمَةُ نَفْسِهِ بِنَفْسِهِ.

كلمة اليوم

إِذَا جَاءَ الْعِشَاءُ وَ الْعَشَاءُ فَالْعَشَاءُ

9. DERS

İSİM TAMLAMASI (İZÂFET TERKİBİ)

İSİM TAMLAMASI

Tanım: Biri '*Tamlanan*' (*muzâf*) diğeri '*Tamlayan*' (*muzâfun ileyh*) adındaki iki sözcükten oluşan tamlamadır. Bir isim tamlaması; "*tamlanan*" kelimenin

a. *kime ve neye ait olduğunu*

b. *hangi şeyden yapıldığını*

c. *neye benzediğini* belirtmek suretiyle "*tamlanan kelimenin anlamındaki bir kapalılığı*" giderme amacı taşır. Bir isim tamlamasını oluşturan muzâf ve muzâfun ileyh ile ilgili olarak şunlar söylenebilir :

1. Bir isim tamlaması yapılırken, muzâfın başındaki harf-i tarif (ال) veya sonundaki tenvin kaldırılır.

2. İsim tamlamasının bir parçası durumundaki muzâf, içinde yer aldığı cümlede fâil, mefûl, mübteda, haber gibi çok önemli dilbilgisel roller üstlenir. Dolayısıyla muzâf olan bir sözcük, daima, yukarıda sıraladığımız bu rollerin gerektirdiği harf veya hareke değişikliklerine maruz kalır.

3. Muzâfun ileyh daima mecrurdur. Dolayısıyla; -*muzâfun ileyh olmaları durumunda*- tekil, cemi teksir ve cemi müennes sâlim sözcüklerin sonları meksurdur (esrelidir).

4. Muzâf'ın aksine, muzâfun ileyh, bir cümlenin temel öğelerinden kabul edilen mübteda, haber, fâil, mefûl gibi müstakil bir öğe görevi üstlenemez. Muzâfun ileyhin cümlede oynadığı tek rol, kendisinden önceki sözcüğü (muzâfı) bir biçimde tamlayarak ondaki anlamsal kapalılığı gidermeye çalışmaktan ibarettir. Bu nedenle bir Arapça cümleyi analiz ederken muzâfun ileyh olan bir sözcüğe '***muzâfun ileyh olmak***' dışında bir görev yüklenmemelidir.

MUZÂFUN İLEYH MECRURDUR.

Muzâfun İleyh	Fâil (Muzâf)	Fiil
الصَّفِّ	مُعَلِّمُ	حَضَرَ
Sınıfın öğretmeni geldi.		

MUZÂFIN MÜBTEDA OLARAK GELDİĞİ CÜMLE ÖRNEKLERİ

(1) سَاعَةُ الْيَدِ جَدِيدَةٌ.

Kol saati yenidir.

(2) فُصُولُ الْمَعْهَدِ وَاسِعَةٌ.

Enstitü sınıfları geniştir.

(3) كَلاَمُ الْمَعَلِّمِ مَفْهُومٌ جَيِّدًا.

Öğretmenin sözü iyi anlaşılıyor.

(4) كَلاَمُ الْأُمِّ مَسْمُوعٌ دَائِمًا.

Annenin sözü daima dinlenir.

(5) سِعْرُ الدُّولاَرِ مُرْتَفِعٌ.

Doların fiyatı yüksektir.

(6) مَشْرُوعُ الْاِنْتِخَابِ فِي مَجْلِسِ النُّوَّابِ.

Seçim tasarısı Millet Meclisinde.

(7) قَائِمَةُ النَّاخِبِينَ مُعَلَّقَةٌ عَلَى الْجُدْرَانِ.

Seçmen listesi duvarda asılıdır.

(8) أَبْعَادُ الْحَادِثِ مُخِيفَةٌ.

Olayın boyutları dehşet verici.

(9) مَأْكُولاَتُ الْعُلَبِ غَيْرُ صِحِّيَّةٍ.

Konserve yiyecekler sağlıklı değildir.

MUZÂFIN HABER OLARAK GELDİĞİ CÜMLE ÖRNEKLERİ

(1) اَلْأَطْفَالُ رِجَالُ الْغَدِ.

Çocuklar, yarının büyükleridir.

(2) اَلسَّعْيُ مِفْتَاحُ النَّجَاحِ.

Çalışmak başarının anahtarıdır.

(3) اَلْقُرْآنُ كِتَابُ اللهِ.

Kur'an-ı Kerim, Allah'ın (cc) kitabıdır.

(4) مُحَمَّدٌ (ص) رَسُولُ اللهِ.

Muhammed (as) Allahu Teala'nın elçisidir.

(5) أَنْقَرَةُ مَقَرُّ الْحُكُومَةِ.

Ankara hükümetin merkezidir.

(6) اَلْحُرِّيَّةُ شِعَارُ الدَّوْلَةِ.

'Özgürlük' devletin şiarıdır.

(7) اَلْعَدَالَةُ أَسَاسُ الْمُلْكِ.

Adalet mülkün temelidir.

(8) اَلْحِكْمَةُ ضَالَّةُ الْمُؤْمِنِ.

'Hikmet' müminin yitik malıdır.

(9) اَلْهَمُّ نِصْفُ الْهَرَمِ.

Keder yaşlılığın yarısıdır (İnsanı gam yıkar).

(10) هَذِهِ شَقِيقَةُ الْمُمَرِّضَةِ.

Bu, hemşirenin öz kızkardeşidir.

(11) اَلْمُصَارِعُ قَوِيُّ الْجِسْمِ.

Güreşçinin vücudu kuvvetlidir.

(12) اَلْحَدِيقَةُ جَمِيلَةُ الْمَنْظَرِ فِي الرَّبِيعِ.

Bahçenin görüntüsü baharda güzeldir.

(13) اَلْفَوَاكِهُ لَذِيذَةُ الطَّعْمِ.

Meyvelerin tadı lezzetlidir.

(14) لُبْنَانُ مَسْقَطُ الرَّأْسِ لِكَثِيرٍ مِنْ أُدَبَاءِ الْمَهْجَرِ.

Lübnân, 'Mehcer' ediplerinin pekçoğunun doğum yeridir.

ÖNEMLİ HATIRLATMA: Hatırlanacağı üzere, beşinci dersimizde, haberin mübtedaya ***'erillik-dişillik'***, ***'tekillik-ikillik-çoğulluk'*** yönünden uyması gerektiğine işaret edilmişti. Ancak yukarıdaki alıştırmada yer alan beş, altı ve yedi nolu isim cümlelerinde ***'mübteda'*** müennes olduğu halde ***'haber'***in müennes değil müzekker olarak geldiği görülmektedir. Dolayısıyla beşinci derste bahsi geçen mübteda ve haber arasındaki uyuma bir istisna teşkil eden şu kaideyi burada zikretmek uygun olacaktır: Şayet haber olan kelime; ism-i fâil, ism-i mefûl, sıfat-ı müşebbehe ve ism-i mensup gibi, bir fiilden veya isimden türetilmiş (müştak) sıfat anlamlı ve görevli bir sözcük değilse (yani haber câmid bir isim ise) bu taktirde ***'erillik-dişillik'***, ***'tekillik-ikillik-çoğulluk'*** yönünden mübtedaya uyma zorunluluğu yoktur.

MUZÂFIN FÂİL OLARAK GELDİĞİ CÜMLE ÖRNEKLERİ

(1) فَازَتْ كُلِّيَّةُ الْهَنْدَسَةِ فِي الْمُبَارَاةِ النِّهَائِيَّةِ.
Mühendislik Fakültesi final maçını kazandı.

(2) يُوَزِّعُ عُمَّالُ الْبَرِيدِ الْخِطَابَاتِ وَ الطُّرُودَ.
Postacılar mektupları ve posta paketlerini dağıtıyorlar.

(3) أَمَرَتْ مُدِيرَةُ الشَّرِكَةِ بِكِتَابَةِ التَّقَارِيرِ.
Şirketin müdiresi raporların yazılmasını emretti.

(4) عَاقَبَ شُرْطِيُّ الْمُرُورِ السَّائِقَ.
Trafik polisi, şoföre ceza kesti.

(5) تَهْتَمُّ وِزَارَةُ الصِّحَّةِ بِتَحْسِينِ طُرُقِ الْعِلَاجِ.
Sağlık bakanlığı tedavi yöntemlerinin iyileştirilmesine önem veriyor.

(6) أَغْلَقَتْ جَمِيعُ الْمَصَارِفِ أَبْوَابَهَا.
Bütün bankalar kapılarını kapattı.

(7) اِنْتَظَرَأَفْرَادُ الْأُسْرَةِ حُضُورَ الضُّيُوفِ.
Aile fertleri konukların gelmesini bekledi.

(8) كَثُرَ عَدَدُ الطُّلَّابِ فِي الْمَعَاهِدِ الْفَنِّيَّةِ.
Sanat Enstitülerindeki öğrenci sayısı arttı.

(9) وَصَلَ خُبَرَاءُ الشَّرِكَةِ مِنْ أَمْرِيكَا.

Şirket uzmanları Amerika'dan döndüler.

(10) تَمَّ جَمْعُ الضَّرَائِبِ مِنْ رِجَالِ الأَعْمَالِ.

İşadamlarından vergi toplandı.

(11) إِشْتَدَّتْ مُقَاوَمَةُ الشَّعْبِ ضِدَّ الاِسْتِعْمَارِ.

Halkın, emperyalizme karşı olan direnişi kuvvet kazandı.

(12) أَضْرَبَ أَطِبَّاءُ الْمُسْتَشْفَى عَنِ الْعَمَلِ.

Hastane doktorları grev yaptılar.

(13) تَزْدَادُ مَصَارِيفُ الطُّلاَّبِ كُلَّ عَامٍ.

Öğrencilerin masrafları her sene artıyor.

(14) تَنْخَفِضُ مَوَارِدُ الْبَلَدِ يَوْمًا بَعْدَ يَوْمٍ.

Ülkenin gelirleri her geçen gün azalıyor.

(15) تَقِلُّ نِسْبَةُ تَرْبِيَةِ الْمَوَاشِي فِي الْقُرَى تَدْرِيجِيًّا.

Köylerde hayvancılık giderek azalıyor.

(16) إِنْتَحَرَ مُدِيرُ الْبَنْكِ لَيْلَةَ أَمْسِ.

Banka müdürü dün gece intihar etti.

(17) إِفْتَتَحَتْ جَمْعِيَّةُ الثَّقَافَةِ وَ الْفُنُونِ مَعْرِضًا.

Sanat ve Kültür Derneği bir sergi açtı.

(18) لاَ يَعْرِفُ أَكْثَرُ النَّاسِ حَقِيقَةَ الأَزْمَةِ.

İnsanların pekçoğu krizin hakikatinden haberdar değil.

(19) عَاشَ صَاحِبُ الْقَلْبِ الصِّنَاعِيِّ لَحَظَاتٍ حَرِجَةً قَبْلَ وَفَاتِهِ.

Yapay kalp sahibi şahıs, vefatından önce zor anlar yaşadı.

(20) إِزْدَادَ اسْتِيرَادُ الأَحْذِيَةِ الأَجْنَبِيَّةِ، مِمَّا أَثَّرَ عَلَى صِنَاعَةِ الأَحْذِيَةِ الْمَحَلِّيَّةِ.

Yabancı ayakkabı ithalatı arttı, bu da yerli ayakkabı endüstrisini etkiledi.

NOT: 13 ve 14 no'lu fiil cümlelerinde yer alan fâiller eril olduğu halde fiillerinin müennes olarak geldiği görülmektedir. Bu durum, daha önce mübteda-haber arasındaki uyum konusunda bir benzerine işaret ettiğimiz şu temel kuraldan kaynaklanmaktadır: Eğer Fâil, '***akılsızlara delalet eden çoğul bir isim***' ise, bu durumda cümlenin başında yer alan fiil müfret-müennes olmak durumundadır.

MUZÂFIN MEFÛL VE MECRUR OLARAK GELDİĞİ CÜMLE ÖRNEKLERİ

(1) أُحِبُّ أَكْلَ التُّفَّاحِ بَعْدَ الْوَجَبَاتِ.

Yemeklerden sonra elma yemeyi severim.

(2) يُفَضِّلُ وَالِدِي رُكُوبَ الْقِطَارِ.

Babam trene binmeyi tercih ediyor.

(3) حَصَلَ حُسَيْنٌ عَلَى جَائِزَةِ الْجَامِعَةِ.

Hüseyin, üniversite ödülünü aldı.

(4) أَسْكُنُ فِي شَارِعِ الْجُمْهُورِيَّةِ.

Cumhuriyet Caddesinde oturuyorum.

(5) يُحِبُّ صَدِيقِي كُتُبَ عِلْمِ النَّفْسِ.

Arkadaşım, psikoloji kitaplarına ilgi duyuyor.

(6) اِسْأَلْ مُوَظَّفَ الْبَنْكِ عَنْ وُصُولِ الشِّيكِ.

Banka görevlisine, çekin ulaşıp ulaşmadığını sor.

(7) أَتَنَاوَلُ طَعَامَ الْفَطُورِ فِي السَّابِعَةِ.

Kahvaltıyı yedide yaparım.

(8) كَافَأَ مُدِيرُ الشَّرِكَةِ مُحَاسِبَ الْمَصْنَعِ.

Şirket müdürü, fabrikanın muhasebecisini ödüllendirdi.

(9) زُرْتُ طَبِيبَ الْأَسْنَانِ فِي عِيَادَتِهِ.

Diş hekimini,muayenehanesinde ziyaret ettim.

(10) سَافَرْتُ إِلَى الْقَاهِرَةِ لِدِرَاسَةِ الْعَرَبِيَّةِ.

Arapça öğrenmek için Kahire'ye gittim.

(11) وَجَّهَ الْمُؤْتَمَرُ نِدَاءً إِلَى مَجْلِسِ الْأَمْنِ.

Kongre, güvenlik konseyine bir çağrı yaptı.

(12) عَمَّتِ الْفَوْضَى وَ الْبَلْبَلَةُ جَمِيعَ صُفُوفِ الْمُجْتَمَعِ.

Anarşi ve kaos toplumun tüm kesimlerine yayıldı.

(13) فَتَحَ عَادِلٌ صَيْدَلِيَّةَ وَالِدِهِ مُبَكِّرًا.

Adil, babasının eczanesini erkenden açtı.

(14) حَدَّدَ الْعَرُوسَانِ مَوْعِدَ الزِّفَافِ.

Gelin ve damat düğün tarihini belirledi.

(15) اِحْتَجَّ الْمُوَاطِنُونَ عَلَى سِيَاسَةِ صُنْدُوقِ النَّقْدِ الدُّوَلِيِّ.
Vatandaşlar IMF'nin güttüğü siyaseti protesto ettiler.

(16) تَسَلَّمَ السِّمْسَارُ عُرْبُونَ الشُّقَّةِ مِنِّي.
Komisyoncu, dairenin kaporasını benden aldı.

(17) يُفَضِّلُ زَمِيلِي كُتُبَ الْمُغَامَرَاتِ.
Arkadaşım macera kitaplarını tercih ediyor.

(18) يَتَعَلَّمُ الطُّلاَّبُ قَوَاعِدَ الْعَرَبِيَّةِ.
Öğrenciler Arapçanın kurallarını öğreniyorlar.

(19) حَصَلْتُ عَلَى دَرَجَةِ الدُّكْتُورَاه بِامْتِيَازٍ.
Doktora ünvanını 'pekiyi' derece ile aldım.

(20) يَشْغَلُ صَالِحٌ مَنْصِبَ الْمُلْحَقِ الثَّقَافِيِّ.
Salih, Kültür Ateşeliği makamını işgal ediyor (çalışıyor).

(21) تَوَلَّى عَمِّي وِزَارَةَ الْعَدْلِ فِي الْعَامِ الْمَاضِي.
Amcam, geçen sene Adalet Bakanlığı görevini üstlendi (görevine geldi).

(22) يَسْتَحْرِمُ الْمُسْلِمُ شُرْبَ الْخَمْرِ وَ الْقِمَارَ وَ أَخْذَ الرِّبَا.
Müslüman, içki içmeyi, kumar oynamayı ve faiz almayı haram sayar.

(23) اِحْتَجَّ الطُّلاَّبُ عَلَى رَفْعِ مَصَارِيفِ الدِّرَاسَةِ.
Öğrenciler, öğrenim harçlarının artırılmasını protesto ettiler.

(24) تُؤَدِّي هَذِهِ السِّيَاسَةُ عَلَى مَرِّ الْأَجْيَالِ إِلَى تَرْكِيزِ الثَّرْوَةِ فِي أَيْدِي فِئَةٍ قَلِيلَةٍ.
Nesiller süren bu politika, servetin küçük bir kesimin elinde birikmesine neden oluyor.

عَوْدَةُ غَائِبٍ

أَخِي عَائِدٌ مِنْ سَفَرِهِ بَعْدَ غَيْبَةٍ طَوِيلَةٍ. كُلُّنَا فِي الْمَطَارِ لاسْتِقْبَالِهِ، أَبِي وَ أُمِّي وَ إِخْوَتِي وَ أَخَوَاتِي. ذَهَبْنَا مُبَكِّرِينَ قَبْلَ وُصُولِ الطَّائِرَةِ. بَيْنَ الْحِينِ وَ الْحِينِ نَنْظُرُ إِلَى السَّاعَةِ الْكَبِيرَةِ، أَوْ نُصْغِي إِلَى الْإِعْلاَنِ عَنْ وُصُولِ الطَّائِرَةِ، اَلْوَقْتُ لاَ يَمُرُّ.

نَحْنُ جَالِسُونَ فِي صَالَةِ الْاِنْتِظَارِ بِالْمَطَارِ، فَجْأَةً نَسْمَعُ الْإِعْلَانَ عَنْ وُصُولِ الطَّائِرَةِ. صَالَةُ الْاِنْتِظَارِ مُزْدَحِمَةٌ بِالْمُسْتَقْبِلِينَ، أَبْنَاءٌ جَاؤُوا لِاسْتِقْبَالِ آبَائِهِمْ، وَ إِخْوَةٌ جَاؤُوا يَنْتَظِرُونَ أَخَاهُمْ، وَ ابْنَةٌ مُشْتَاقَةٌ لِأُمِّهَا، وَ أُخْتٌ مُتَلَهِّفَةٌ عَلَى أَخِيهَا. نَزَلَ الْمُسَافِرُونَ مِنَ الطَّائِرَةِ، بَعْدَ الْاِنْتِهَاءِ مِنْ فَحْصِ الْجَوَازَاتِ تَسَلَّمُوا حَقَائِبَهُمْ، أَخَذْنَا نَتَطَلَّعُ إِلَيْهِمْ صِحْنَا جَمِيعًا فِي وَقْتٍ وَاحِدٍ: "هَا هُوَ عَبْدُالْكَرِيمِ". رَحَّبْنَا بِهِ وَ حَمَلْنَا حَقَائِبَهُ، وَرَكِبْنَا السَّيَّارَةَ إِلَى مَنْزِلِ الْعَائِلَةِ حَيْثُ اللِّقَاءُ الْكَبِيرُ.

HATIRLATMA

Mübteda öğesi durumundaki كُلّ , جَمِيعٌ , أَكْثَرُ , مُعْظَمٌ , أَغْلَبُ ve بَعْضٌ gibi sözcüklerin muzâfun ileyhileri harf-i tarifli çoğul bir isim veya zamir olduğunda, bunların haberleri -çoğul isimler göz önüne alınarak -çoğul olarak gelebileceği gibi, -bu sözcüklerin kendileri dikkate alınıp- tekil olarak da getirilebilir.

كُلُّكُمْ رَاعٍ وَكُلُّكُمْ مَسْؤُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ.

Hepiniz çobansınız ve hepiniz sürünüzden mesulsünüz (Hadis).

كُلُّ الْمُوَاطِنِينَ يُؤَيِّدُونَ (يُؤَيِّدُ) مُشَارَكَةَ الْمَرْأَةِ فِي الْاِنْتِخَابَاتِ.

Bütün vatandaşlar kadının seçimlere katılmasına destek veriyor.

مُعْظَمُ الْفَلَّاحِينَ يَتْبَعُونَ (يَتْبَعُ) الطُّرُقَ الْحَدِيثَةَ فِي إِنْتَاجِ الْقُطْنِ.

Çiftçilerin büyük çoğunluğu pamuk üretiminde modern yöntemleri izliyor.

بَعْضُ السِّيَاسِيِّينَ يَنْسَحِبُونَ (يَنْسَحِبُ) مِنْ نَشَاطِ الْحَيَاةِ الْيَوْمِيِّ.

Bazı politikacılar hayatın günlük aktivitelerinden kendilerini çekiyorlar.

AŞAĞIDAKİ DİYALOĞU EZBERLEYİNİZ

فِي الْمَطْعَمِ

رَحِيمٌ : آسِفٌ لِهٰذَا التَّأْخِيرِ يَا كَرِيمُ.

كَرِيمٌ : رُبْعُ سَاعَةٍ!

رَحِيمٌ : اَلْمَكَانُ مُزْدَحِمٌ، هَلْ نَطْلُبُ الْعَشَاءَ الْآنَ؟

كَرِيمٌ : نَعَمْ، كُنْتُ أَنَا فِي انْتِظَارِكَ.

رَحِيمٌ : مَا رَأْيُكَ فِي سَمَكٍ، هٰذِهِ اللَّيْلَةَ؟

كَرِيمٌ : سَمَكٌ مَقْلِيٌّ أَمْ مَشْوِيٌّ؟

رَحِيمٌ : أُفَضِّلُ السَّمَكَ الْمَشْوِيَّ، السَّمَكُ الْمَشْوِيُّ أَكْلَتِي الْمُفَضَّلَةُ.

كَرِيمٌ : جَمِيلٌ، أَمَّا أَنَا فَأُفَضِّلُ السَّمَكَ الْمَقْلِيَّ.

رَحِيمٌ : إِذًا، اَلْعَشَاءُ حَسَاءُ الدَّجَاجِ وَ سَمَكٌ هٰذِهِ اللَّيْلَةَ.

كَرِيمٌ : مَاذَا تُرِيدُ أَيْضًا مَعَ السَّمَكِ؟

رَحِيمٌ : أُرِيدُ فَطِيرَ السَّبَانِخِ وَ سَلَطَةً وَ عَصِيرَ الْبُرْتُقَالِ مِنْ فَضْلِكَ.

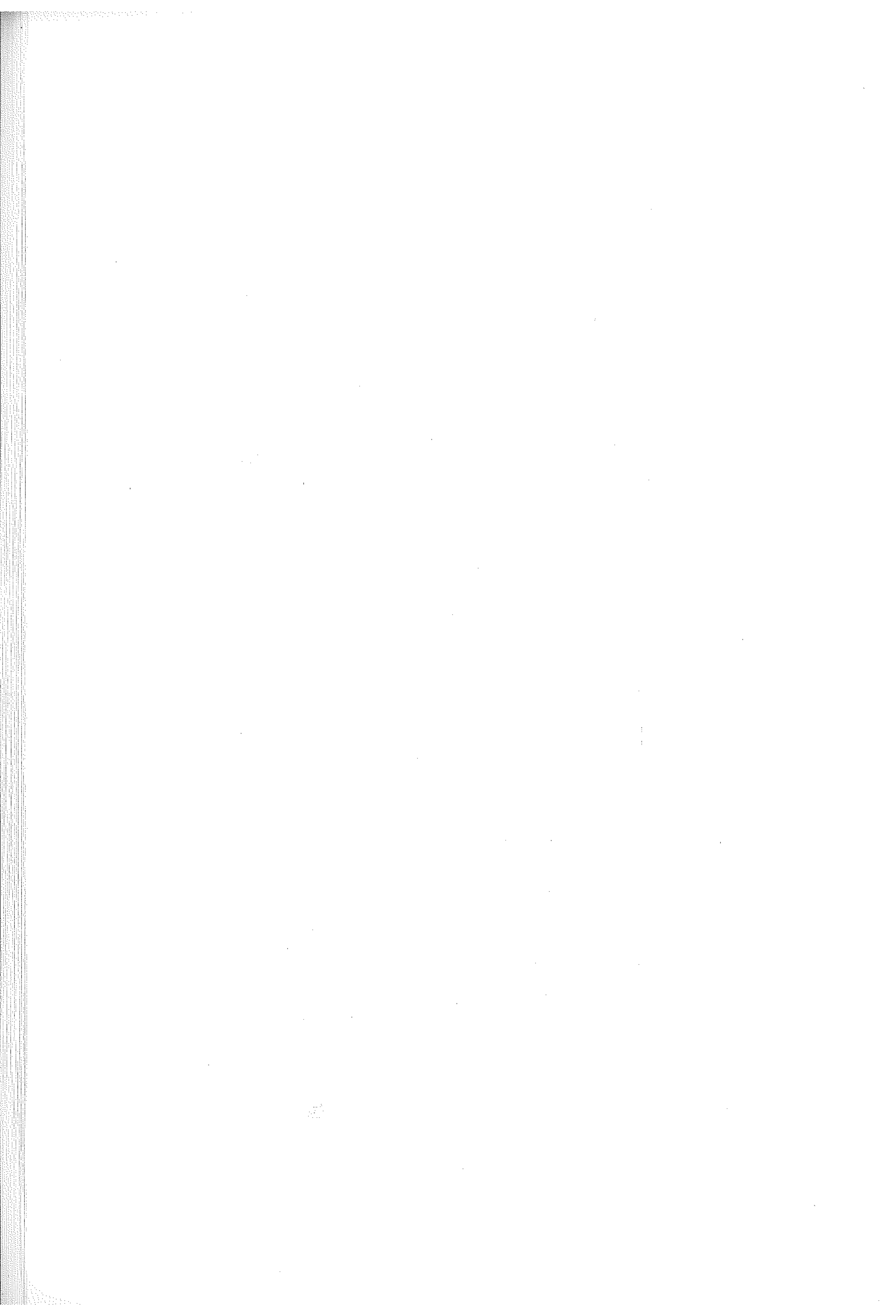
كَرِيمٌ : أَلاَ تَشْرَبُ قَهْوَةً تُرْكِيَّةً بَعْدَ الْعَشَاءِ؟

رَحِيمٌ : بَلَى، سَأَشْرَبُ قَهْوَةً تُرْكِيَّةً بِالْحَلِيبِ.

كَرِيمٌ : وَ أَنَا كَذٰلِكَ.

كلمة اليوم

اَلْحَقِيقَةُ تَخْرُجُ مِنْ فَمِ الْأَطْفَالِ

10. DERS

TESNİYENİN İRÂBI
CEMİ MÜZEKKER SÂLİMİN İRÂBI

TESNİYENİN İRÂBI

Üçüncü derste kelimelerin nicelik yönünden tekil, ikil ve çoğul olarak üç grupta ele alındığından söz edilmiş, ancak tesniye (ikil) ve cemi müzekker sâlim (kurallı eril çoğul) sözcüklerin irabına değinilmemişti. Tesniye ve cemi müzekker sâlim sözcüklerin irabı ile ilgili temel kurallar şimdi bu derste gösterilecektir.

KURAL: Tesniye bir ismin irabı; fetha, kesra, damme gibi bir '***hareke***' ile değil '***harf***' iledir. Tesniye isimler; ref hallerinde (müpteda, haber, fâil olma durumlarında) '***elif***' (ا), nasp (mefûlün bih olduklarında) ve cer hallerinde (muzâfun ileyh, harf-i cerle mecrur olma durumlarında) ise '***yâ***' (ي) alırlar. Tesniye sonlarında yer alan nunlar daima meksur (esreli) olup irapla herhangi bir alakaları bulunmamaktadır.

TESNİYE İSİMLERİN RAF ALÂMETİ 'ELİF'TİR.

Tesniyenin 'Ref' Hâli İle İlgili Örnek Cümle		
Mefûlün Bih (Nasp Alâmeti 'Fetha')	Fâil (Merfûluk Alâmeti 'Elif')	Mâzi Fiil
اَلْحَفْلَةَ	اَلْمُعَلِّمَانِ	حَضَرَ
İki öğretmen partiye geldi.		

İKİL (TESNİYE) İSİMLERİN MERFU (MÜBTEDA, HABER, FÂİL) OLARAK GELDİĞİ CÜMLE ÖRNEKLERİ

(1) سَتَصِلُ الطَّائِرَتَانِ بَعْدَ نِصْفِ سَاعَةٍ.

İki uçak yarım saat sonra gelecek.

(2) أَغْلَقَتِ الصَّيْدَلِيَّتَانِ أَبْوَابَهُمَا.

İki eczane kapılarını kapattı.

(3) قَضَتِ الأُسْرَتَانِ الْعُطْلَةَ عَلَى الشَّاطِئِ.

İki aile, tatili sahilde geçirdi.

(4) وَافَقَ الزَّوْجَانِ عَلَى إِجْرَاءِ الْعَمَلِيَّةِ الْجِرَاحِيَّةِ.

Karı-koca, ameliyat yapılmasına taraftar oldular.

(5) اِشْتَرَكَ الصَّحَفِيَّانِ فِي الْمُؤْتَمَرِ الصَّحَفِيِّ.

İki gazeteci, basın toplantısına katıldı.

(6) خَالَفَ السَّائِقَانِ نِظَامَ الْمُرُورِ.

İki şoför trafik kurallarını çiğnedi.

(7) اَلْفُنْدُقَانِ قَرِيبَانِ مِنْ وَسْطِ الْمَدِينَةِ.

İki otel, şehir merkezine yakındır.

(8) اَلْمُهَنْدِسَانِ مُسَافِرَانِ إِلَى الْهِنْدِ.

İki mühendis Hindistan'a gidiyor.

(9) اَلْخَبَرَانِ الْمُهِمَّانِ فِي الصَّفْحَةِ الأُولَى.

İki önemli haber ilk sayfada.

(10) اَلأَبَوَانِ مُوَافِقَانِ عَلَى الْقِيَامِ بِرِحْلَةٍ.

Anne ve baba seyahati onaylıyorlar.

(11) اَلطَّالِبَتَانِ مُتَأَخِّرَتَانِ عَنْ مَوْعِدِ الْمُحَاضَرَةِ.

İki kız öğrenci konferansa geç kaldılar.

(12) هُمَا مَشْغُولاَنِ بِالاِسْتِعْدَادِ لِلْعُرْسِ.

(O ikisi) Düğün hazırlıkları ile meşguller.

(13) اَلرَّجُلاَنِ مُحْتَسِيَانِ حَسَاءَهُمَا فِي الْمَطْعَمِ.

İki adam lokantada çorbalarını içiyorlar.

(14) اَلْفَرِيقَانِ مُسَابِقَانِ لِلْفَوْزِ بِالْكَأْسِ.

İki takım kupayı kazanmak için yarışıyor.

(15) اَلطَّالِبَانِ ذَاهِبَانِ إِلَى الْمَتْحَفِ الْيَوْمَ.

İki öğrenci bugün müzeye gidecek.

(16) اَلْمُرَشَّحَانِ حَزِينَانِ عَلَى نَتِيجَةِ الاِنْتِخَابِ.

İki aday seçim sonucuna üzülüyor.

(17) قَامَ الطَّالِبَانِ بِالْوَاجِبِ جَبْرًا لاَ اخْتِيَارًا.

İki öğrenci görevi isteyerek değil, zorla yaptı.

Tesniyenin 'Nasp' Hâli İle İlgili Örnek Cümle		
Mefûlün Bih (Nasp Alâmeti 'Yâ')	Fâil (Merfûluk Alâmeti 'Damme')	Mâzi Fiil
حَمَّالَيْنِ	التَّاجِرُ	اِسْتَأْجَرَ
Tüccar, iki hammal tuttu.		

Tesniyenin 'Cer' Hâli İle İlgili Örnek Cümle		
Muzâfun İleyh (Cer Alâmeti 'Yâ')	Mefûlün Bih (Muzâf)	Fiil + Fâil
الْعَامِلَيْنِ	أُجْرَةَ	دَفَعْتُ
İki işçinin ücretini ödedim.		

TESNİYE İSİMLERİN NASP VE CER ALÂMETİ 'YÂ'DIR.

İKİL (TESNİYE) İSİMLERİN MANSUP VE MECRUR (MEFÛL, MUZÂFUN İLEYH VE MECRUR İSİM) OLARAK GELDİĞİ CÜMLE ÖRNEKLERİ

(1) يُرِيدُ الزَّبُونُ فَاتُورَتَيْنِ مَعًا.

Müşteri, iki fatura birden istiyor.

(2) يَقْرَأُ التَّلاَمِيذُ رِوَايَتَيْنِ كُلَّ شَهْرٍ.

Öğrenciler, her ay iki roman okuyorlar.

(3) آكُلُ كُلَّ يَوْمٍ وَجْبَتَيْنِ فَقَطْ.

Günde sadece iki öğün yemek yiyorum.

(4) كَتَبَ الطَّبِيبُ وَصْفَتَيْنِ بَعْدَ الْفَحْصِ.

Doktor, muayeneden sonra iki reçete yazdı.

(5) أَهْدَيْتُ زَهْرِيَّتَيْنِ إِلَى وَالِدَتِي.

Anneme iki saksı hediye ettim.

(6) لَمْ يَبْقَ مَعَ الْعَرُوسَيْنِ مَالٌ لِتَأْثِيثِ الشَّقَّةِ.

Dairenin döşenmesi için, gelin ve damatta para kalmadı.

(7) أَصْلَحَ الْمُهَنْدِسُ السَّيَّارَتَيْنِ.

Mühendis iki arabayı tamir etti.

(8) وَضَعْتُ الْمَلاَبِسَ فِي خِزَانَتَيْنِ مُخْتَلِفَتَيْنِ.

Elbiseleri iki ayrı dolaba koydum.

(9) وَصَلَتِ الطَّائِرَةُ قَبْلَ سَاعَتَيْنِ.

Uçak, iki saat önce geldi.

(10) اِنْتَهَى الْمُقَاوِلُ مِنْ بِنَاءِ الْعِمَارَتَيْنِ.

Müteahhit, iki apartmanın inşasını bitirdi.

(11) نَزَلَ السُّيَّاحُ بِالْفُنْدُقَيْنِ.

Turistler iki otele yerleştiler.

(12) أَوْقَفَ شُرْطِيُّ الْمُرُورِ الشَّاحِنَتَيْنِ.

Trafik polisi iki kamyonu durdurdu.

(13) أَسِفَ حَسَنٌ عَلَى وَفَاةِ صَدِيقَيْنِ لَهُ كَثِيرًا.

Hasan, iki arkadaşının vefatına çok üzüldü.

CEMİ MÜZEKKER SÂLİMİN İRÂBI

KURAL: Cemi müzekker sâlim bir ismin irabı da, tıpkı tesniyenin irabı gibi, hareke ile değil harf iledir. Cemi müzekker sâlim isimler; ref hallerinde (müpteda, haber, fâil olma durumlarında) '*vav*' (و) , nasp (mefûlün bih) ve cer hallerinde (muzâfun ileyh, harf-i cerle mecrur olma durumlarında) ise '*yâ*' (ي) alırlar. Cemi müzekker sâlim isimlerin sonlarında yer alan nunlar daima meftûh (fethalı) olup -*tıpkı tesniyelerde olduğu gibi*- irapla herhangi bir alakaları bulunmamaktadır.

Cemi Müzekker Sâlimin 'Ref' Hâli İle İlgili Örnek Cümle		
Mefûlün Bih (Nasp Alâmeti 'Fetha')	Fâil (Merfûluk Alâmeti 'Vav')	Mâzi Fiil
الْمَدْرَسَةَ	اَلْمُعَلِّمُونَ	حَضَرَ
Öğretmenler okula geldi.		

CEMİ MÜZEKKER SÂLİM İSİMLERİN RAF ALÂMETİ 'VAV'DIR.

CEMİ MÜZEKKER SÂLİM İSİMLERİN MERFU (MÜBTEDA, HABER, FÂİL) OLARAK GELDİĞİ CÜMLE ÖRNEKLERİ

(1) يَنْتَظِرُ الْمُوَاطِنُونَ فِي الطَّابُورِ سَاعَاتٍ.
Vatandaşlar, saatlerdir kuyrukta bekliyor.

(2) يَصُومُ الْمُسْلِمُونَ رَمَضَانَ.
Müslümanlar Ramazan'da oruç tutuyorlar.

(3) يُقِيمُ السَّائِحُونَ فِي هٰذَا الْفُنْدُقِ.
Turistler bu otelde ikamet ediyorlar.

(4) يَتَنَاوَلُ الْعَامِلُونَ الْعَشَاءَ فِي الْمَصْنَعِ.
İşçiler akşam yemeğini fabrikada yiyorlar.

(5) يَتَسَلَّمُ الْمُوَظَّفُونَ رَاتِبًا قَلِيلاً.
Memurlar düşük ücret alıyorlar.

(6) اَلصَّحَفِيُّونَ جَالِسُونَ فِي قَاعَةِ الْمُؤْتَمَرِ.
Gazeteciler konferans salonunda oturmaktalar.

(7) اَلْمُحَامُونَ مُدَافِعُونَ عَنْ حُقُوقِ النَّاسِ.
Avukatlar, insanların haklarını savunuyorlar.

(8) اَلطُّلاَّبُ مُجْتَمِعُونَ أَمَامَ الْمَدْرَسَةِ.
Öğrenciler okulun önünde toplanıyorlar.

(9) اَلْمُسْتَمِعُونَ مُنْتَبِهُونَ إِلَى الْمُحَاضَرَةِ.
Dinleyiciler, konuşmaya kulak kesiliyorlar.

(10) اَلْمُمَرِّضُونَ عَامِلُونَ فِي الْمُسْتَشْفَى الْحُكُومِيِّ.
Hastabakıcılar Devlet Hastanesinde çalışıyorlar.

(11) اَلْأَطْفَالُ نَائِمُونَ فِي غُرْفَةِ النَّوْمِ.
Çocuklar yatak odasında uyuyorlar.

(12) اَلزَّائِرُونَ مُشَاهِدُونَ الْمَعْرِضَ.
Ziyaretçiler sergiyi izliyorlar.

(13) اَلْمُمَثِّلُونَ يَعْرِفُونَ كَيْفَ يُدْخِلُونَ الْبَهْجَةَ فِي قُلُوبِ النَّاسِ.
Aktörler, insanların gönüllerine nasıl neşe saçacaklarını biliyorlar.

(14) أَجْهَشَ الْمُوَاطِنُونَ بِالْبُكَاءِ حِينَ عَلِمُوا بِمَوْتِ رَئِيسِ الْجُمْهُورِيَّةِ.
Yurttaşlar, cumhurbaşkanının ölüm haberini aldıklarında hüngür hüngür ağladılar.

CEMİ MÜZEKKER SÂLİM İSİMLERİN NASP VE CER ALÂMETİ 'YÂ'DIR.

Cemi Müzekker Sâlimin 'Nasp' Hâli İle İlgili Örnek Cümle		
Car–Mecrur	Mefûlün Bih (Mansupluk Alâmeti 'Yâ')	Fiil + Fâil
عَلَى جُهُودِهِمْ	اَلْمُعَلِّمِينَ	شَكَرْتُ
Çabalarından ötürü öğretmenlere teşekkür ettim.		

Cemi Müzekker Sâlimin 'Cer' Hâli İle İlgili Örnek Cümle		
Zaman Zarfı	Car-Mecrur (Mecrurluk Alâmeti 'Yâ')	Fiil + Fâil
أَمْسِ	بِالْمُعَلِّمِينَ	تَعَرَّفْنَا
Öğretmenlerle dün tanıştık.		

CEMİ MÜZEKKER SÂLİM İSİMLERİN MANSUP VE MECRUR (MEFÛL, MUZÂFUN İLEYH VE MECRUR İSİM) OLARAK GELDİĞİ CÜMLE ÖRNEKLERİ

(1) شَاهَدْتُ الطَّيَّارِينَ فِي الْمَطَارِ.

Havaalanında pilotları gördüm.

(2) كَافَأَتِ الشَّرِكَةُ الْعَامِلِينَ النَّشِيطِينَ.

Şirket, gayretli işçileri ödüllendirdi.

(3) سَلَّمْتُ عَلَى الْمُدَرِّسِينَ.

Öğretmenleri selamladım.

(4) يَرْضَى اللّٰهُ عَنِ الْمُؤْمِنِينَ الصَّادِقِينَ.

Allah (cc) sözüne sadık olan müminlerden hoşnut olur.

(5) سَاعَدَتِ الْحُكُومَةُ الْفَلَّاحِينَ كَثِيرًا.

Hükümet çiftçilere çok yardım etti.

(6) اِنْخَفَضَ عَدَدُ الْمُوَظَّفِينَ فِي الدَّوْلَةِ.

Devletteki memur sayısı azaldı.

(7) رَحَّبْتُ بِالزَّائِرِينَ لِلْمَعْرِضِ.

Sergiyi gezenleri karşıladım.

(8) تَقُومُ الدَّوْلَةُ بِرِعَايَةِ الْمَكْفُوفِينَ.

Devlet, görme engellilerle ilgileniyor.

(9) نَقَلَتِ السَّيَّارَةُ الْمُتَّهَمِينَ إِلَى الْمَحْكَمَةِ.

Araba, sanıkları mahkemeye götürdü.

(10) إِسْتَقَالَ عَدَدٌ مِنَ الْمُوَظَّفِينَ فِي الشَّرِكَةِ.

Şirketteki pekçok memur istifa etti.

(11) أَرْسَلَتِ الشَّرِكَةُ الْأَرْبَاحَ لِلْمُسَاهِمِينَ.

Şirket, kârları hissedarlara gönderdi.

(12) اِتَّصَلَ مُدِيرُ الشَّرِكَةِ بِالْمُهَنْدِسِينَ الْغَائِبِينَ.

Şirket müdürü, gelmeyen mühendisleri telefonla aradı.

اَلنُّزْهَةُ

خَرَجْتُ يَوْمًا لِلنُّزْهَةِ، فَرَكِبْتُ سَيَّارَتِي صَبَاحًا فَأَسْرَعْتُ خَارِجَ الْمَدِينَةِ الَّتِي أَسْكُنُهَا. فَوَصَلْتُ إِلَى حَدِيقَةٍ جَمِيلَةٍ تَقَعُ شَرْقَ الْمَدِينَةِ، فَأَوْقَفْتُ السَّيَّارَةَ أَمَامَ بَابِهَا. وَ دَخَلْتُ الْحَدِيقَةَ وَ مَشَيْتُ فِيهَا سَاعَةً فَرَأَيْتُ الْعَصَافِيرَ الْجَمِيلَةَ تَتَنَقَّلُ بَيْنَ الْأَغْصَانِ، وَ شَاهَدْتُ الْمَاءَ يَجْرِي وَسْطَ الْأَشْجَارِ فَيَزِيدُهَا جَمَالاً، ثُمَّ جَلَسْتُ تَحْتَ شَجَرَةٍ كَبِيرَةٍ لِلرَّاحَةِ، وَ تَنَاوُلِ الطَّعَامِ. ثُمَّ رَكِبْتُ سَيَّارَتِي بَعْدَ صَلاَةِ الْعَصْرِ فَوَصَلْتُ إِلَى مَنْزِلِي قَبْلَ الْغُرُوبِ.

كلمة اليوم

عِشْ عَزِيزًا أَوْ مُتْ كَرِيمًا

AŞAĞIDAKİ DİYALOĞU EZBERLEYİNİZ

إِلَى الْفُنْدُقِ (حِوَارٌ بَيْنَ سَائِقِ سَيَّارَةِ أُجْرَةٍ وَ رَاكِبٍ)

اَلسَّائِقُ : إِلَى أَيْنَ؟

مُحَرَّمٌ : إِلَى الْفُنْدُقِ.

اَلسَّائِقُ : إِلَى أَيِّ فُنْدُقٍ؟

مُحَرَّمٌ : لاَ أَعْرِفُ بِالضَّبْطِ.

اَلسَّائِقُ : هٰذِهِ أَوَّلُ زِيَارَةٍ لَكَ هُنَا؟

مُحَرَّمٌ : نَعَمْ، هٰذِهِ هِيَ الزِّيَارَةُ الْأُولَى، أَيَّ فُنْدُقٍ تَقْتَرِحُ؟

اَلسَّائِقُ : أَنْتَ قَادِمٌ لِلسِّيَاحَةِ؟

مُحَرَّمٌ : لاَ، لِلتِّجَارَةِ، أَنَا مَنْدُوبٌ لِشَرِكَةٍ تِجَارِيَّةٍ.

اَلسَّائِقُ : إِذًا تُفَضِّلُ الْفُنْدُقَ فِي وَسَطِ الْمَدِينَةِ.

مُحَرَّمٌ : أَجَلْ، هٰذَا هُوَ الْفُنْدُقُ الَّذِي أُفَضِّلُهُ.

اَلسَّائِقُ : هَلْ سَتَطُولُ إِقَامَتُكَ؟

مُحَرَّمٌ : ثَلاَثَةَ أَسَابِيعَ وَ رُبَّمَا أَكْثَرَ.

اَلسَّائِقُ : أَسْعَارُ فَنَادِقِ الدَّرَجَةِ الْأُولَى مُرْتَفِعَةٌ. فِي هٰذَا الشَّارِعِ فُنْدُقَانِ كَبِيرَانِ. نَذْهَبُ إِلَى فُنْدُقِ الشَّرْقِ، فَهُوَ جَدِيدٌ وَ أَسْعَارُهُ مُعْتَدِلَةٌ.

مُحَرَّمٌ : هَلْ هُوَ قَرِيبٌ مِنَ الْمِنْطَقَةِ التِّجَارِيَّةِ؟

اَلسَّائِقُ : خَمْسُ دَقَائِقَ عَلَى الْأَقْدَامِ تَقْرِيبًا.

مُحَرَّمٌ : جَمِيلٌ، هٰذَا فُنْدُقٌ مُنَاسِبٌ.

اَلسَّائِقُ : هٰذَا هُوَ الْفُنْدُقُ تَفَضَّلْ.

مُحَرَّمٌ : شُكْرًا مَعَ السَّلاَمَةِ.

11. DERS

MUZÂF DURUMUNDAKİ TESNİYENİN VE CEMİ MÜZEKKER SÂLİMİN İRABI

TESNİYE VE CEMİ MÜZEKKER SÂLİM İSİMLERİN MUZÂF OLMASI DURUMUNDA, BU KELİMELERİN SONLARINDA BULUNAN NUNLAR KURAL GEREĞİ DÜŞER.

Muzâf Durumundaki Tesniyenin Ref Hâli		
Muzâfun ileyh	Fâil (Ref Alâmeti Elif)	Fiil
الْفَضْلِ	طَالِبَا	حَضَرَ
Sınıfın iki öğrencisi geldi.		

MUZÂF İKİL (TESNİYE) İSİMLERİN MERFU (MÜBTEDA, HABER, FÂİL) OLARAK GELDİĞİ CÜMLE ÖRNEKLERİ

(1) نَافِذَتَا الْمَبْنَى مَفْتُوحَتَانِ.

Binanın iki penceresi açık.

(2) تَقَاعَدَ أُسْتَاذَا الْمَعْهَدِ فِي بِدَايَةِ الْعَامِ.

Enstitünün iki profesörü sene başında emekli oldu.

(3) شُقَّتَا الْعِمَارَةِ لِلْإِيجَارِ.

Apartmanın iki dairesi kiralıktır.

(4) طَالِبَا الصَّفِّ غَائِبَانِ الْيَوْمَ.

Sınıfın iki öğrencisi bugün yok (gelmedi).

(5) عَيْنَا مُحَمَّدٍ زَرْقَاوَانِ.

Muhammed'in gözleri mavidir.

(6) ذَهَبَ مُهَنْدِسَا الشَّرِكَةِ إِلَى الْمَحْكَمَةِ.

Şirketin iki mühendisi mahkemeye gitti.

(7) حَلَّقَتْ طَائِرَتَا الْعَدُوِّ فَوْقَ أَرْضِ الْمَعْرَكَةِ.

İki düşman uçağı, savaş alanının üstünde manevra yaptı.

(8) سَيَّارَتَا الشَّرِكَةِ مَسْرُوقَتَانِ.

Şirketin iki aracı çalınmış durumda.

(9) نَزِيلاَ الْفُنْدُقِ غَرِقَا فِي الْبَحْرِ أَمْسِ.

Otelin iki konuğu, dün, denizde boğuldu.

(10) طَبِيبَا الْمُسْتَشْفَى مَشْهُورَانِ.

Hastanenin iki doktoru ünlüdür.

(11) ضَاعَتْ حَقِيبَتَا الرُّكَّابِ.

Yolcuların iki valizi kayboldu.

(12) اِشْتَرَكَ فَرِيقَا الْكُلِّيَّةِ فِي الْمُبَارَاةِ.

Fakültenin iki takımı maça iştirak etti.

Muzâf Durumundaki Tesniyenin Nasp Hâli		
Muzâfun ileyh	Mefûlün bih (Nasp Alâmeti Yâ)	Fiil + Fâil
اَلْفَصْلِ	طَالِبَيْ	رَأَيْتُ
Sınıfın iki öğrencisini gördüm.		

MUZÂF İKİL İSİMLERİN MANSUP VE MECRUR (MEFÛL VE MECRUR İSİM) OLARAK GELDİĞİ CÜMLE ÖRNEKLERİ

(1) لاَحَظَ الْمُتَفَرِّجُونَ مُدَرِّبَيِ الْفَرِيقَيْنِ.

Seyirciler, iki takımın antrenörlerini gördü.

(2) سَجَّلَ فَرِيقُنَا هَدَفَيِ الْمُبَارَاةِ.

Maçın iki golünü takımımız attı.

(3) قَرَأَ وَالِدِي صَحِيفَتَيِ الْيَوْمِ قَبْلَ الْخُرُوجِ.

Babam, dışarı çıkmadan önce, bugünkü iki gazeteyi okudu.

(4) إِسْتَقْبَلَ الرَّئِيسُ مُدِيرَيِ الأَقْسَامِ.

Başkan, iki şube müdürünü karşıladı.

(5) رَحَّبَ الطَّبِيبُ بِوَالِدَيْ مَرِيضِهِ.

Doktor, hastasının anne-babasına sıcak ilgi gösterdi.

(6) تَحَدَّثَ الْمُهَنْدِسُ مَعَ صَاحِبَيِ الْمَصْنَعِ.

Mühendis, fabrikanın iki sahibi ile konuştu.

(7) يَكْثُرُ التَّمَدُّنُ فِي مَدِينَتَيْ بُورْصَة وَ إِزْمِير.

Bursa ve İzmir kentlerinde şehirleşme artıyor.

(8) سَلَّمْتُ عَلَى طَبِيبَيِ الْمُسْتَشْفَى.

Hastanenin iki doktorunu selamladım.

(9) شَكَرْتُ مُوَظَّفِي الْبَنْكِ عَلَى مُسَاعَدَتِهِمَا.

Yardımlarından dolayı iki banka görevlisine teşekkür ettim.

(10) حَضَرَ الطُّلاَّبُ بِحَافِلَتَي الْجَامِعَةِ.

Öğrenciler üniversitenin iki otobüsü ile geldiler.

(11) اِتَّصَلَ الْمُعِيدُ بِطَبِيبَي الْمُسْتَشْفَى.

Asistan, hastanenin iki doktorunu (telefonla) aradı.

(12) شَجَّعَ الْجُمْهُورُ حَارِسَي الْمَرْمَى لِكُلِّ الْفَرِيقَيْنِ.

İnsanlar her iki takımın kalecisine de tezahürat yaptı.

(13) بَاعَ وَالِدِي سَيَّارَتَيْهِ بِسَبَبِ دُيُونِهِ.

Babam, borçları sebebiyle her iki arabasını da sattı.

(14) كَانَ الشُّبَّانُ يَقْضُونَ بَعْضَ يَوْمِهِمْ مُتَجَوِّلِينَ فِي شَارِعَي الْمَدِينَةِ.

Gençler, günlerinin bir kısmını kentin iki caddesinde gezinerek geçiriyordu.

(15) كَانَتِ الْبِلاَدُ فِي حَالَةِ تَأَخُّرٍ مِنْ نَاحِيَتَي الْاِقْتِصَادِ وَ الْعِلْمِ.

Ülke, ekonomik ve bilimsel açıdan geri bir durumdaydı.

(16) يَجِبُ عَلَى الطُّلاَّبِ أَنْ يَحْفَظُوا شِعْرَيِ الشَّاعِرِ الْوَطَنِيِّ هَذَا الْعَامَ.

Öğrencilerin bu sene, milli şairin iki şiirini ezberlemesi gerekiyor.

Muzâf Durumundaki Cemi Müzekker İsmin Ref Hâli		
Muzâfun ileyh	Fâil (Ref Alâmeti Vav)	Fiil
الْفَصْلِ	مُعَلِّمُو	حَضَرَ
Sınıfın öğretmenleri geldi.		

MUZÂF CEMİ MÜZEKKER SÂLİM İSİMLERİN MERFU (MÜBTEDA, HABER, FÂİL) OLARAK GELDİĞİ CÜMLE ÖRNEKLERİ

(1) نَزَلَ لاَعِبُو الْفَرِيقَيْنِ أَرْضَ الْمَلْعَبِ.

İki takımın oyuncuları sahaya indiler.

(2) يُحَاوِلُ مُدَرِّسُو الْفَصْلِ رَفْعَ مُسْتَوَى الطُّلاَّبِ.

Sınıfın öğretmenleri öğrencilerin seviyesini yükseltmeye çalışıyor.

(3) قَامَ مُهَنْدِسُو الشَّرِكَةِ بِزِيَارَةٍ لِلْمَشْرُوعِ.

Şirketin mühendisleri projeyi gezdiler.

(4) اِجْتَمَعَ مَدْعُوُّو الْحَفْلِ حَوْلَ الْمَائِدَةِ.

Partinin davetlileri, sofra etrafında bir araya geldiler.

(5) اِشْتَرَكَ مُعَلِّمُو اللُّغَةِ الْعَرَبِيَّةِ فِي الْحَفْلِ.

Arapça hocaları törene iştirak ettiler.

(6) مُحَاسِبُو الشَّرِكَةِ نَشِيطُونَ.

Şirketin muhasebecileri gayretli.

(7) سَافَرَ عَامِلُو الْمَصْنَعِ إِلَى فَرَنْسَا.

Fabrikanın işçileri Fransa'ya gittiler.

(8) يَنَالُ فَلاَّحُو الْقَرْيَةِ الرِّعَايَةَ مِنَ الدَّوْلَةِ.

Köyün çiftçileri devletten ilgi görüyorlar.

(9) تَوَجَّهَ خَادِمُو الْقَصْرِ إِلَى السُّوقِ.

Köşkün hizmetçileri çarşıya doğru gittiler.

(10) وَصَلَ مُدِيرُو الْمَدَارِسِ إِلَى قَاعَةِ الْمُؤْتَمَرِ.

Okul müdürleri toplantı salonuna geldiler.

(11) اِحْتَجَّ مُقَاوِلُو الْمَدِينَةِ عَلَى الْوَزِيرِ.

Kentin müteahhitleri bakanı protesto ettiler.

(12) سَافَرَ مُعِيدُو الْجَامِعَةِ إِلَى الْخَارِجِ.

Üniversitenin asistanları yurt dışına gittiler.

(13) يَتَقَاضَى عَامِلُو الْبِنَاءِ أُجْرَةً يَوْمِيَّةً.

İnşaat işçileri yevmiye ücreti alıyorlar.

Muzâf Durumundaki Cemi Müzekker İsmin Nasp Hâli		
Muzâfun ileyh	Mefûlün bih (Nasp Alâmeti Yâ)	Fiil + Fâil
اَلْفَصْلِ	مُعَلِّمِي	رَأَيْتُ
Sınıfın öğretmenlerini gördüm.		

MUZÂF CEMİ MÜZEKKER SÂLİM İSİMLERİN MANSUP VE MECRUR (MEFÛL VE MECRUR İSİM) OLARAK GELDİĞİ CÜMLE ÖRNEKLERİ

(1) سَاعَدَتِ الدُّوَلُ لاَجِئِي فِلَسْطِينَ.

Devletler, Filistin sığınmacılarına yardım ettiler.

(2) غَادَرَ عَدَدٌ مِنْ مُشَاهِدِي الْمُبَارَاةِ الْمَلْعَبَ.

Çok sayıda maç izleyicisi sahayı terk etti.

(3) اِسْتَلَمَ الْعُمَّالُ الرَّوَاتِبَ مِنْ مُحَاسِبِي الشَّرِكَةِ.

İşçiler, şirket muhasebecilerinden maaşları aldılar.

(4) شَكَرَ الْوَزِيرُ مُدَرِّبِي الْفَرِيقِ.

Bakan, takım antrenörlerine teşekkür etti.

(5) رَحَّبَ الْمُدِيرُ بِزَائِرِي الْمَكْتَبَةِ.

Müdür, kütüphaneyi ziyaret edenlere sıcak ilgi gösterdi.

(6) حَيَّا الْمُتَفَرِّجُونَ لاَعِبِي الْكُرَةِ.

İzleyiciler futbolcuları selamladılar.

(7) دَعَا الْمُدِيرُ مُدَرِّسِي الْمَدْرَسَةِ إِلَى مَكْتَبِهِ.

Müdür, okulun öğretmenlerini bürosuna çağırdı.

(8) أَثْنَيْتُ عَلَى مُسَاعِدِي الْفُقَرَاءِ كَثِيرًا.

Fakirlere yardım edenlere övgüler yağdırdım.

(9) تَوَعَّدَ اللهُ مُشْرِكِي قُرَيْشٍ بِالْعَذَابِ.

Cenab-ı Hak, Kureyş müşriklerini azap ile tehdit etti.

(10) تَحَدَّثْتُ مَعَ مُشَاهِدِي الْمَسْرَحِيَّةِ.

Tiyatroyu seyredenlerle konuştum.

(11) اِنْتَقَلَ كَثِيرٌ مِنْ فَلاَّحِي الْقَرْيَةِ إِلَى الْمَدِينَةِ.

Köyün pekçok çiftçisi kente taşındı.

(12) اِجْتَمَعَ مُحَامُو الْوَزِيرِ فِي الْمَكْتَبِ.

Bakanın avukatları ofiste bir araya geldiler.

خُطَّةٌ سَهْلَةٌ

فِي الْحَرْبِ الْعَالَمِيَّةِ الثَّانِيَةِ جَمَعَ الْقَائِدُ ضُبَّاطَهُ الْكِبَارَ وَ قَالَ لَهُمْ: "إِنَّ عَدُوَّنَا أَقْوَى، وَ لاَ بُدَّ أَنْ نُفَكِّرَ فِي خُطَّةٍ لِنَهْزِمَهُ. عَلَى كُلٍّ مِنْكُمْ أَنْ يُعِدَّ خُطَّةً يَعْتَقِدُ أَنَّهَا تَنْجَحُ فِي تَحْقِيقِ النَّصْرِ". وَ قَبْلَ الْمَعْرَكَةِ اجْتَمَعَ الْقَائِدُ بِضُبَّاطِهِ، وَ عَرَضَ كُلٌّ مِنْهُمْ خُطَّتَهُ. وَ كَانَتْ كُلُّهَا خُطَطًا صَعْبَةً. عِنْدَئِذٍ قَالَ الْقَائِدُ الْعَظِيمُ: "اَلآنَ عَرَفْتُ أَفْضَلَ طَرِيقَةٍ لِلْهُجُومِ. لَنْ أَسْتَخْدِمَ أَيَّةَ وَاحِدَةٍ مِنْ هَذِهِ الطُّرُقِ الصَّعْبَةِ. سَأَسْتَخْدِمُ أَسْهَلَ طَرِيقَةٍ وَ هِيَ الَّتِي تَعَلَّمْنَاهَا فِي الدَّرْسِ اْلأَوَّلِ بِالْكُلِّيَّةِ الْحَرْبِيَّةِ". تَعَجَّبَ الضُّبَّاطُ مِنْ كَلاَمِهِ. وَ تَعَجَّبُوا أَكْثَرَ عِنْدَمَا نَجَحَتِ الْخُطَّةُ الْبَسِيطَةُ فِي هَزِيمَةِ اْلأَعْدَاءِ. وَ لَمَّا سَأَلُوهُ بَعْدَ الْمَعْرَكَةِ عَنْ سَبَبِ النَّصْرِ قَالَ الْقَائِدُ الْعَظِيمُ: "كُنْتُ مُتَأَكِّدًا أَنَّ كُلَّ مَا

فَكَّرْتُمْ فِيهِ سَيُفَكِّرُ فِيهِ ٱلْأَعْدَاءُ، وَ يَسْتَعِدُّونَ لَهُ جَيِّدًا. لِذَلِكَ اخْتَرْتُ هَذِهِ الْخُطَّةَ السَّهْلَةَ الَّتِي لَمْ يُفَكِّرْ فِيهَا أَحَدٌ وَ لَمْ يَسْتَعِدَّ لَهَا، وَ لِذَلِكَ انْتَصَرْنَا".

AŞAĞIDAKİ DİYALOĞU EZBERLEYİNİZ

فِي الْفُنْدُقِ

مُوَظَّفُ ٱلاِسْتِقْبَالِ : مَا طَلَبُكَ يَا سَيِّدِي؟

عَبْدُ الرَّحْمَنِ : غُرْفَةٌ بِسَرِيرٍ وَ حَمَّامٍ مِنْ فَضْلِكَ،

مُوَظَّفُ ٱلاِسْتِقْبَالِ : آسِفٌ، تُوجَدُ غُرْفَةٌ بِسَرِيرٍ وَلَكِنْ بِدُونِ حَمَّامٍ.

عَبْدُ الرَّحْمَنِ : هَلْ فِيهَا تِلِيفُونٌ؟

مُوَظَّفُ ٱلاِسْتِقْبَالِ : نَعَمْ وَ هِيَ مُرِيحَةٌ وَ قَرِيبَةٌ مِنَ الْحَمَّامِ.

عَبْدُ الرَّحْمَنِ : مُوَافِقٌ، أُرِيدُ سَبْعَةَ أَيَّامٍ، هَلْ يُقَدِّمُ الْفُنْدُقُ الطَّعَامَ؟

مُوَظَّفُ ٱلاِسْتِقْبَالِ : نَعَمْ، وَ الْمَطْعَمُ هُنَاكَ فِي آخِرِ الْمَمَرِّ.

عَبْدُ الرَّحْمَنِ : وَ مَتَى الْفَطُورُ مِنْ فَضْلِكَ؟

مُوَظَّفُ ٱلاِسْتِقْبَالِ : فِي الثَّامِنَةِ صَبَاحًا. لَوْ سَمَحْتَ جَوَازَ السَّفَرِ.

عَبْدُ الرَّحْمَنِ : تَفَضَّلْ هَذَا هُوَ جَوَازُ السَّفَرِ.

مُوَظَّفُ ٱلاِسْتِقْبَالِ : هَلْ نَتَّصِلُ بِكَ فِي الصَّبَاحِ؟

عَبْدُ الرَّحْمَنِ : نَعَمْ، وَ أُرِيدُ فِنْجَانَ شَايٍ.

مُوَظَّفُ ٱلاِسْتِقْبَالِ : تَفَضَّلِ الْمِفْتَاحَ. اَلْغُرْفَةُ رَقْمُهَا 3، اَلدَّوْرُ الثَّالِثُ، وَ الْمِصْعَدُ عَلَى الْيَمِينِ

عَبْدُ الرَّحْمَنِ : شُكْرًا

مُوَظَّفُ ٱلاِسْتِقْبَالِ : عَفْوًا، وَ سَتَصِلُكَ الْحَقَائِبُ حَالاً.

اَلْاِتِّحَادُ قُوَّةٌ

12. DERS

CEMİ MÜENNES SÂLİMİN İRÂBI
CEMİ TEKSİRİN İRÂBI

CEMİ MÜENNES SÂLİM İSİMLERİN İRÂBI

Cemi müennes sâlim isimler; ref durumlarında (mübteda, haber, fâil olduklarında) damme, nasp durumlarında (mefûl olduklarında) ve cer durumlarında (muzâfun ileyh ve harf-i cerle mecrur olduklarında) ise kesre alırlar. Dolayısıyla, bir cümlede yer alan mansup cemi müennes sâlim bir ismin son harfinin harekesinin fetha değil kesre olduğu hususuna özellikle dikkat etmek gerekmektedir. ***Mansup durumdaki cemi müennes sâlim isimlerin irâbı -tıpkı merfû ve mecrur durumlarındaki gibi- lafzîdir. Ancak nasp alâmeti fetha değil, kesredir.***

Cemi Müennes Sâlim İsmin Ref Hâli		
Mefûlün bih	Fâil (Ref Alâmeti Damme)	Fiil
اَلْفَصْلَ	اَلطَّالِبَاتُ	حَضَرَتْ
Kız öğrenciler sınıfa geldi.		

CEMİ MÜENNES SÂLİM İSİMLERİN MERFU (MÜBTEDA, HABER, FÂİL) OLARAK GELDİĞİ CÜMLE ÖRNEKLERİ

(1) نَظَّفَتِ الْخَادِمَاتُ النَّوَافِذَ.

Hizmetçiler pencereleri temizledi.

(2) أَدَّتِ الْمُسْلِمَاتُ خِدَمَاتٍ عَظِيمَةً فِي الْحَرْبِ.

Müslüman kadınlar, savaşta büyük hizmetler ifâ etti.

(3) تُرَحِّبُ الطَّالِبَاتُ بِالْمُدِيرَةِ الْجَدِيدَةِ.

Kız öğrenciler yeni müdireye sıcak ilgi gösteriyorlar.

(4) خَرَجَتِ الْمُعَلِّمَاتُ فِي رِحْلَةٍ إِلَى الصِّينِ.

Bayan öğretmenler, Çin'e, seyahate çıktılar.

(5) اَلطَّائِرَاتُ تُقَرِّبُ الْمَسَافَاتِ بَيْنَ الْمُدُنِ.

Uçaklar, şehirler arasındaki mesafeyi yakınlaştırır.

(6) تُحَاوِلُ الْحُكُومَاتُ نَشْرَ التَّعْلِيمِ.
Devletler, öğretimi yaymaya çalışıyorlar.

(7) تُعَالِجُ الطَّبِيبَاتُ الْمَرْضَى.
Bayan doktorlar, hastaları tedavi ediyorlar.

(8) تُقَامُ بَيْنَ الْفِرَقِ مُبَارَيَاتٌ كَثِيرَةٌ هَذِهِ الْأَيَّامَ.
Bu günlerde, takımlar arasında pekçok karşılaşma yapılıyor.

(9) تَهْتَمُّ الْكُلِّيَّاتُ بِتَعْلِيمِ الطُّلَّابِ.
Fakülteler, öğrencilerin öğrenimine önem veriyor.

(10) هَبَطَتِ الطَّائِرَاتُ فِي الْمَطَارِ الْجَدِيدِ.
Uçaklar, yeni havalimanına indiler.

(11) وَصَلَتِ الْعَيِّنَاتُ مِنَ الْخَارِجِ.
Nümuneler yurt dışından geldi.

(12) اِشْتَرَكَتِ الْمُرَشَّحَاتُ فِي الْبَرْنَامَجِ.
Kadın adaylar programa iştirak ettiler.

(13) هُنَّ مُضِيفَاتٌ فِي شَرِكَةِ الطَّيَرَانِ.
Onlar, Havayolu Şirketinde hostestir.

(14) اَلْعَامِلَاتُ مُصِرَّاتٌ عَلَى الْإِضْرَابِ عَنِ الْعَمَلِ.
Kadın işçiler, grev konusunda ısrarlılar.

(15) تَكْتَظُّ الْحَافِلَاتُ بِالطُّلَّابِ فِي الْعَامِ الدِّرَاسِيِّ.
Otobüsler öğretim yılı içerisinde öğrencilerle dolup taşıyor.

Cemi Müennes Sâlim İsmin Nasp Hâli		
Harf-i Cerle Mecrur	Mefûlün bih (Nasp Alâmeti Kesre)	Fiil + Fâil
فِي اَلْفَصْلِ	اَلطَّالِبَاتِ	رَأَيْتُ
Kız öğrencileri sınıfta gördüm.		

Cemi Müennes Sâlim İsmin Cer Hâli		
Mecrur (Cer Alâmeti Kesre)	Harf-i Cer	Fiil + Fâil
الطَّالِبَاتِ	عَلَى	سَلَّمْتُ
Kız öğrencilere selam verdim.		

CEMİ MÜENNES SÂLİM İSİMLERİN MANSUP VE MECRUR (MEFÛL VE MECRUR İSİM) OLARAK GELDİĞİ CÜMLE ÖRNEKLERİ

(1) جَمَعْتُ الْمَرَاجِعَ مِنَ الْمَكْتَبَاتِ.

Kaynakları kütüphanelerden topladım.

(2) يَغْفِرُ اللهُ السَّيِّآتِ

Allahu Teala günahları bağışlar.

(3) وَزَّعَ الْمُدِيرُ الشَّهَادَاتِ عَلَى الطُّلاَّبِ.

Müdür, diplomaları öğrencilere dağıttı.

(4) تَسَلَّمَتِ الْجَمْعِيَّةُ الْمُسَاعَدَاتِ.

Dernek, yardımları teslim aldı.

(5) اِشْتَرَتْ شَرِكَةُ الطَّيَرَانِ طَائِرَاتٍ جَدِيدَةً.

Havayolu Şirketi, yeni uçaklar satın aldı.

(6) قَدَّمَتِ الْمُدِيرَةُ الْجَوَائِزَ لِلْفَائِزَاتِ.

Müdire, ödülleri, başarılı kız öğrencilere verdi.

(7) تَصْنَعُ هَذِهِ الشَّرِكَةُ السَّيَّارَاتِ.

Bu firma araba üretiyor.

(8) هَنَّأَ الْوَزِيرُ الطَّالِبَاتِ الْمُتَخَرِّجَاتِ.

Bakan, mezun kız öğrencileri tebrik etti.

(9) اِسْتَمَعَتِ الْأُسْرَةُ إِلَى نَشَرَاتِ الْأَخْبَارِ بِدِقَّةٍ.

Aile, haber bültenlerini dikkatle dinledi.

(10) أَتَوَقَّفُ عِنْدَ إِشَارَاتِ الْمُرُورِ دَائِمًا.

Trafik ışıklarında daima dururum.

(11) سَمِعْتُ الْخَبَرَ فِي الْإِذَاعَاتِ التُّرْكِيَّةِ.

Haberi, Türk Radyolarında dinledim.

(12) أَرْسَلَتِ الْهَيْئَةُ الْمُسَاعَدَاتِ إِلَى الْهِنْدِ.

Komisyon, yardımları, Hindistan'a gönderdi.

(13) تَسْوِيَةُ الْخِلاَفَاتِ بِالطُّرُقِ السِّلْمِيَّةِ مُهِمَّةٌ فِي السِّيَاسَةِ الْعَالَمِيَّةِ.

Anlaşmazlıkların barışçıl yollarla çözümlenmesi dünya siyasetinde önemlidir.

(14) اَلْأُمِّيَّةُ مِنْ أَخْطَرِ الْآفَاتِ الْاِجْتِمَاعِيَّةِ.

Cehalet en tehlikeli sosyal felaketlerden biridir.

CEMİ TEKSİR (MÜKESSER) İN İRÂBI

İrâbı hareke ile olan cemi teksir isimler *-tıpkı müfret isimlerde olduğu gibi-* ref durumlarında (mübteda, haber, fâil olduklarında) damme, nasp durumlarında (mefûl olduklarında) fetha, cer durumlarında (muzâfun ileyh ve harf-i cerle mecrur olduklarında) ise kesre alırlar.

Cemi Mükesser İsmin Ref Hâli		
Mefûlün bih	Fâil (Ref Alâmeti Damme)	Fiil
اَلدَّرْسَ	اَلطُّلاَّبُ	كَتَبَ
Öğrenciler dersi yazdı.		

CEMİ MÜKESSER (TEKSİR) İSİMLERİN MERFU (MÜBTEDA, HABER, FÂİL) OLARAK GELDİĞİ CÜMLE ÖRNEKLERİ

(1) يُشَاهِدُ التَّلاَمِيذُ الْمُبَارَاةَ النِّهَائِيَّةَ.

Öğrenciler final karşılaşmasını izliyorlar.

(2) شَوَارِعُ الْمَدِينَةِ نَظِيفَةٌ لِلْغَايَةِ.

Kentin caddeleri oldukça temiz.

(3) اَلْحَدَائِقُ الْعَامَّةُ مَكَانٌ لِلتَّنَزُّهِ.

Parklar, bir gezinti mekanıdır.

(4) إِسْتَوْرَدَ رِجَالُ الْأَعْمَالِ أَمْتِعَةً كَثِيرَةً.

İşadamları, çok miktarda ticari mal ithal ettiler.

(5) يَكْسِبُ التُّجَّارُ أَمْوَالاً كَثِيرَةً.

Tüccarlar çok para kazanıyorlar.

(6) سَأَلَ الْأَطِبَّاءُ الْمَرِيضَ عَنْ صِحَّتِهِ.

Doktorlar, hastaya sağlığını sordular.

(7) وَقَعَتْ حُرُوبٌ كَثِيرَةٌ عَبْرَ التَّارِيخِ.

Tarih boyunca çok sayıda savaş meydana geldi.

(8) تَثُورُ الْبَرَاكِينُ فِي الْيَابَانِ أَحْيَانًا.

Japonya'da yanardağlar zaman zaman faaliyete geçer.

(9) تَهْدِمُ الْكَوَارِثُ الطَّبِيعِيَّةُ الْحَضَارَةَ الْإِنْسَانِيَّةَ.

Doğal afetler, beşeri medeniyeti tahrip eder.

(10) يَتَعَرَّضُ الْأَطْفَالُ لِلضَّرْبِ فِي بَعْضِ الْأُسَرِ.

Bazı ailelerde çocuklar, dayağa maruz kalırlar.

(11) أَسْعَارُ الْمَوَادِّ الْغِذَائِيَّةِ مُرْتَفِعَةٌ هَذِهِ الْأَيَّامَ.

Bugünlerde gıda maddelerinin fiyatları yüksek.

(12) أَعْطَانِي الْأَطِبَّاءُ حُقْنَةً مُسَكِّنَةً لِلْآلَمِ.

Doktorlar bana, ağrı kesici bir iğne yaptılar.

(13) قُدَمَاءُ الْإِغْرِيقِ أَوَّلُ مَنْ نَظَّمَ الْأَلْعَابَ الْأُولُمْبِيَّةَ.

Eski Yunanlılar Olimpiyat Oyunlarını ilk düzenleyenlerdir.

Cemi Mükesser İsmin Cer Hâli		
Mecrur (Cer Alâmeti Kesre)	Harf-i Cer	Fiil + Fâil
الطُّلَّابِ	عَلَى	سَلَّمْتُ
Öğrencilere selam verdim.		

Cemi Mükesser İsmin Nasp Hâli		
Harf-i cerle Mecrur	Mefûlün bih (Nasp Alâmeti Fetha)	Fiil + Fâil
فِي الْفَصْلِ	الطُّلَّابَ	رَأَيْتُ
Öğrencileri sınıfta gördüm.		

CEMİ MÜKESSER (TEKSİR) İSİMLERİN MANSUP VE MECRUR (MEFÛL VE MECRUR İSİM) OLARAK GELDİĞİ CÜMLE ÖRNEKLERİ

(1) قَدَّمَتِ الدَّوْلَةُ لِلْمَسَاكِينِ خِدَمَاتٍ شَتَّى.

Devlet yoksullara çeşitli hizmetler götürdü.

(2) اِسْتَعَرْتُ الْقِصَصَ مِنَ الْمَكْتَبَةِ.

Hikayeleri kütüphaneden (ödünç) aldım.

(3) لاَ يُحِبُّ الْكَرِيمُ الْبُخَلاَءَ.

Cömert kişi, cimrilerden hoşlanmaz.

(4) تَحْمِي الدَّوْلَةُ الْفُقَرَاءَ وَ الْيَتَامَى.

Devlet, yoksulları ve kimsesizleri himaye eder.

(5) بَاعَ أَخِي الْمَلاَبِسَ قَبْلَ الْعِيدِ.

Kardeşim, elbiseleri bayram öncesinde sattı.

(6) أُتَابِعُ مُسَلْسَلاً مِنْ بَرَامِجِ التِّلْفَازِ.

Televizyon programlarından bir diziyi takip ediyorum.

(7) يَسْعَدُ الْمَرْءُ بِسَعَادَةِ أَوْلاَدِهِ وَ أَقَارِبِهِ.

Kişi, çocuklarının ve yakınlarının mutluluğu ile mesut olur.

(8) نَحْتَاجُ إِلَى فُصُولٍ إِضَافِيَّةٍ.

Ek sınıflara ihtiyacımız var.

(9) شَاهَدْتُ الْوُزَرَاءَ عَلَى الشَّاشَةِ.

Bakanları, ekranda izledim.

(10) وَاجَهَ الْمَسْؤُولُونَ مَشَاكِلَ صَعْبَةً.

Yetkililer, çetin problemlerle karşılaştılar.

(11) يَسْتَفِيدُ الْبَاحِثُ مِنَ الْقَوَامِيسِ الْمُخْتَلِفَةِ.

Araştırmacı, çeşitli sözlüklerden istifade ediyor.

(12) عَلَّقْتُ صُوَرًا جَمِيلَةً عَلَى الْجُدْرَانِ.

Duvarlara güzel tablolar astım.

ÖNEMLİ NOT: Arapçada cemi teksir kalıbında gelen sınırlı sayıda sözcük ikinci defa çoğul kalıbına aktarılmıştır. Bu gibi çoğullara Arapçada 'جَمْعُ الْجَمْعِ (***Çoğulun çoğulu***)' adı verilmektedir.

ceminin cemi	cemi	müfred
رِجَالَاتٌ	رِجَالٌ	رَجُلٌ
طُرُقَاتٌ	طُرُقٌ	طَرِيقٌ
بُيُوتَاتٌ	بُيُوتٌ	بَيْتٌ
صَوَاحِبَاتٌ	صَوَاحِبُ	صَاحِبَةٌ
أَمَاكِنُ	أَمْكِنَةٌ	مَكَانٌ
أَسَاوِرُ	أَسْوِرَةٌ	سِوَارٌ
أَوَانٍ	آنِيَةٌ	إِنَاءٌ
أَيَادٍ	أَيْدٍ	يَدٌ

تَنْظِيمُ الْوَقْتِ

تَنْظِيمُ الْوَقْتِ مُهِمٌّ فِي حَيَاةِ الْإِنْسَانِ وَ وَسِيلَةٌ إِلَى سَعَادَتِهِ. وَ ذٰلِكَ بِأَنْ يَكُونَ لَدَيْهِ وَقْتٌ لِلْعَمَلِ، وَ وَقْتٌ لِلْعِبَادَةِ، وَ وَقْتٌ لِلطَّعَامِ، وَ وَقْتٌ لِلْهِوَايَةِ، وَ وَقْتٌ لِلرَّاحَةِ. وَ إِذَا لَمْ يَفْعَلِ الْإِنْسَانُ ذٰلِكَ يَعِيشُ فِي تَعَبٍ وَ لاَ تُصْبِحُ لِحَيَاتِهِ فَائِدَةٌ. فَإِنَّ تَنْظِيمَ الْعَمَلِ يَجْعَلُهُ يَعْمَلُ أَكْثَرَ وَ بِطَرِيقَةٍ أَفْضَلَ، وَ تَنْظِيمُ أَوْقَاتِ الطَّعَامِ يُؤَدِّي إِلَى صِحَّةٍ أَحْسَنَ، وَ تَنْظِيمُ وَقْتِ الْفَرَاغِ يَقُودُهُ إِلَى حَيَاةٍ أَسْعَدَ وَ أَجْمَلَ، وَ أَدَاءُ الصَّلاَةِ فِي مَوَاعِيدِهَا يَمْلأُ الْإِنْسَانَ بِالْإِيمَانِ وَ الْخُشُوعِ وَ يَجْعَلُهُ قَرِيبًا مِنَ اللّٰهِ. وَ التِّلْمِيذُ النَّاجِحُ هُوَ الَّذِي يَشْعُرُ بِقِيمَةِ الْوَقْتِ وَ يَعْرِفُ كَيْفَ يَسْتَعْمِلُهُ. يَسْتَذْكِرُ دُرُوسَهُ وَ يَعْمَلُ وَاجِبَاتِهِ وَ يَشْتَرِكُ فِي النَّشَاطِ الرِّيَاضِيِّ الثَّقَافِيِّ وَ الْاِجْتِمَاعِيِّ، وَ يَجْتَهِدُ فِي مُزَاوَلَةِ بَعْضِ الْهِوَايَاتِ فِي أَوْقَاتِ فَرَاغِهِ.

AŞAĞIDAKİ DİYALOĞU EZBERLEYİNİZ

اَلذَّهَابُ إِلَى السُّوقِ (حِوَارٌ بَيْنَ صَدِيقَيْنِ)

خَالِدٌ : اَلْجَوُّ بَارِدٌ فِي هٰذِهِ الْأَيَّامِ.

سَالِمٌ : لاَ عَجَبَ! فَنَحْنُ الْآنَ فِي الْأَيَّامِ الْأَخِيرَةِ مِنْ نُوفَمْبِر وَ الشِّتَاءُ عَلَى الْأَبْوَابِ

خَالِدٌ : أَشْعُرُ بِالْبَرْدِ الشَّدِيدِ فِي الْمَسَاءِ.

سَالِمٌ : أَعْتَقِدُ، نَحْنُ نَحْتَاجُ إِلَى مَلاَبِسَ شَتَوِيَّةٍ.

خَالِدٌ : هَيَّا نَذْهَبْ إِلَى السُّوقِ وَ نُشَاهِدِ الْمَعْرُوضَاتِ.

سَالِمٌ : أَجَلْ، فَأَصْحَابُ الْمَحَلاَّتِ يَعْرِضُونَ مَا يَحْتَاجُ إِلَيْهِ النَّاسُ فِي فَصْلِ الشِّتَاءِ.

خَالِدٌ : سَنَجِدُ مَا نُرِيدُهُ مِنْ مَلاَبِسَ إِنْ شَاءَ اللهُ.

سَالِمٌ : مَا رَأْيُكَ؟ نَذْهَبُ غَدًا؟

خَالِدٌ : لاَ، غَدًا اَلْأَحَدُ، وَ الْمَحَلاَّتُ مُغْلَقَةٌ.

سَالِمٌ : نَذْهَبُ إِذًا يَوْمَ السَّبْتِ، وَ لٰكِنْ فِي أَيِّ سَاعَةٍ؟

خَالِدٌ : اَلْمَحَلاَّتُ مَفْتُوحَةٌ مِنَ الثَّامِنَةِ صَبَاحًا حَتَّى التَّاسِعَةِ لَيْلاً.

سَالِمٌ : جَمِيلٌ، نَذْهَبُ يَوْمَ السَّبْتِ فِي السَّابِعَةِ مَسَاءً، هَلْ يُنَاسِبُكَ هٰذَا الْمَوْعِدُ؟

خَالِدٌ : نَعَمْ مَوْعِدٌ مُنَاسِبٌ جِدًّا.

سَالِمٌ : سَأَمُرُّ بِكَ فِي مَنْزِلِكَ حَوَالَيِ السَّابِعَةِ مَسَاءً وَ نَذْهَبُ مَعًا.

كلمة اليوم

عِنْدَ الشَّدَائِدِ يُعْرَفُ الْإِخْوَانُ

13. DERS

MUZÂRİ FİİLİ NASP EDEN EDATLAR
MUZÂRİ FİİLİ CEZM EDEN EDATLAR

MUZÂRİ FİİLİ NASP EDEN EDATLAR

Aşağıdaki tabloda yer alan ve muzâri bir fiilden hemen önce gelen edatlar, başlarına geldikleri muzâri fiili nasp etmek sureti ile, söz konusu muzâri fiili şekil yönünden (harf ve hareke yönünden) değişikliğe uğratırlar. Örnekleri ve bu örneklerde meydana gelen değişiklikleri inceleyiniz.

MUZÂRİ FİİLİ NASP EDEN EDATLAR		
طَلَبَ أَخِي أَنْ يُسَاعِدَنِي. Kardeşim bana yardım etmek istedi.	أَنْ	1
لَنْ يَنْجَحَ الْكَسْلَانُ أَبَدًا. Tembel insan asla muvaffak olamayacak.	لَنْ	2
سَافَرْتُ إِلَى الْخَارِجِ كَيْ أَدْرُسَ. Yurt dışına okumak için gittim.	كَيْ	3
ذَهَبْتُ إِلَى الْبَنْكِ لِكَيْ أَزُورَ خَالِي. Bankaya dayımı ziyaret için gittim.	لِكَيْ	4
تَجَمَّعْنَا لِنُنَاقِشَ الْمَوْضُوعَ. Konuyu müzakere etmek için toplandık.	لِ	5
أَكَلَ الطِّفْلُ حَتَّى يَشْبَعَ. Çocuk doyuncaya kadar yedi.	حَتَّى	6

MUZÂRİ FİİLİ NASP EDEN EDATLARLA İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) يَنْبَغِي أَنْ نُنْصِتَ (إِنْصَاتُنَا) إِلَى شَرْحِ الْمُعَلِّمِ.

Öğretmenin açıklamasına kulak vermemiz gerekir.

(2) يَجِبُ أَنْ نَصْحُوَ (صَحْوُنَا) مِنَ النَّوْمِ مُبَكِّرًا.

Uykudan erken kalkmalıyız.

(3) لَنْ يُهْمِلَ الطُّلاَّبُ دُرُوسَهُمْ.
Öğrenciler derslerini ihmal etmeyecekler.

(4) أَرْجُو أَنْ تَنْجَحَ (نَجَاحَكَ) فِي الاِمْتِحَانِ.
Sınavda başarılı olmanızı dilerim.

(5) أَتَمَنَّى أَنْ يَنْجَحَ (نَجَاحَهُمْ) الطُّلاَّبُ فِي حَيَاتِهِمْ.
Öğrencilerin, yaşamlarında başarılı olmalarını temenni ederim.

(6) يَذْهَبُ أَخِي إِلَى الْمَدْرَسَةِ لِيَدْرُسَ الاِنْجِلِيزِيَّةَ.
Kardeşim İngilizce öğrenmek için okula gidiyor.

(7) لَنْ أَثِقَ بِكَلاَمِكَ مَرَّةً أُخْرَى.
Senin sözüne bir daha inanmayacağım.

(8) تَعَلَّمْتُ الْعَرَبِيَّةَ كَيْ أَدْرُسَ فِي الْخَارِجِ.
Arapça'yı, yurt dışında tahsil yapmak için öğrendim.

(9) سَافَرَ وَزِيرُ الصِّحَّةِ إِلَى مِصْرَ لِيَسْتَرِيحَ.
Sağlık bakanı, istirahat etmek için Mısır'a gitti.

(10) وَصَلَ شَاكِرٌ إِلَى الْمَطَارِ كَيْ يَسْتَقْبِلَ عَمَّهُ.
Şakir, amcasını karşılamak üzere havalimanına gitti.

(11) طَلَبْتُ مِنَ الزَّبُونِ أَنْ يَدْفَعَ (دَفْعَهُ) دُيُونَهُ فِي وَقْتِهَا.
Müşteriden, borçlarını zamanında ödemesini istedim.

(12) أُدْخُلِ الْمَطْبَخَ لِتَغْسِلَ الأَطْبَاقَ مِنْ فَضْلِكَ.
Lütfen, tabakları yıkamak için mutfağa girin.

(13) أَرْجُو أَنْ تُعِيرَنِي كِتَابَكَ (إِعَارَةَ كِتَابِكَ).
Kitabını ödünç vermeni rica ediyorum.

(14) أَتَمَنَّى أَنْ تَتَحَسَّنَ (تَحَسُّنَ) صِحَّتُكَ فِي أَقْرَبِ وَقْتٍ.
Sağlığınızın en kısa zamanda iyileşmesini temenni ediyorum.

(15) أَوَدُّ أَنْ أَبِيعَ السَّيَّارَةَ (بَيْعَ السَّيَّارَةِ).
Arabayı satmak istiyorum.

(16) لَنْ نُسَافِرَ إِلَى السَّاحِلِ هٰذَا الصَّيْفَ.
Bu yaz sahile gitmeyeceğiz.

(17) يَلْزَمُ أَنْ نُؤَدِّيَ (تَأْدِيَةُ) وَاجِبَاتِنَا نَحْوَ الْوَطَنِ.
Vatana karşı olan görevlerimizi yerine getirmeliyiz.

(18) طَلَبَ الْمُعَلِّمُ مِنَ الطُّلاَّبِ أَنْ يَسْتَعِدُّوا لِلاِمْتِحَانِ.
Hoca, talebelerden, imtihana hazırlanmalarını istedi.

(19) يَجِبُ أَنْ تُتْقِنَ عَمَلَكَ (إِتْقَانُ عَمَلِكَ).
İşini sağlam yapman gerekir.

(20) أَتَمَنَّى أَنْ يَنْجَحَ فَرِيقُنَا (نَجَاحَ فَرِيقِنَا) فِي الْمُبَارَاةِ.
Takımımızın, karşılaşmada başarılı olmasını temmeni ediyorum.

(21) سَأَنْتَظِرُكَ هُنَا حَتَّى تَحْضُرَ.
Gelinceye kadar seni burada bekleyeceğim.

(22) اُعْبُدْ رَبَّكَ حَتَّى يَأْتِيَكَ الْيَقِينُ.
Yakîn (ölüm) gelinceye kadar Rabbine ibadet et.

(23) تُقِيمُ الدَّوْلَةُ الْمَدَارِسَ حَتَّى تَقْضِيَ عَلَى الْجَهْلِ.
Devlet, cehaleti ortadan kaldırmak için okullar yapıyor.

(24) يَنْبَغِي أَنْ نَحْتَرِمَ الْكِبَارَ.
Büyüklere saygı göstermemiz gerekir.

(25) تَفَرَّجَ حَسَنٌ الْمُبَارَاةَ حَتَّى تَنْتَهِيَ.
Hasan, maçı bitinceye (sonuna) kadar seyretti.

(26) حَرَثَ الْفَلاَّحُ الأَرْضَ حَتَّى يَتْعَبَ.
Çitfçi, toprağı, yoruluncaya kadar sürdü.

(27) اِقْتَرَبَ مِنَ الْمِدْفَأَةِ لِيَتَدَفَّأَ.
Isınmak için sobaya yaklaştı.

(28) تَسَلَّقَ الشَّجَرَةَ لِيَجْنِيَ الثِّمَارَ.
Meyveleri koparmak için ağaca tırmandı.

(29) نَامَ مُبَكِّرًا لِكَيْ يَصْحُوَ مُبَكِّرًا.
Erken kalkmak için erken yattı.

(30) لَزِمَ فِرَاشَهُ حَتَّى تَتَوَقَّفَ الزَّلْزَلَةُ.
Deprem durana kadar yatağında kaldı.

(31) لَزِمَ مَكَانَهُ حَتَّى يَنْقَطِعَ الْبَرَدُ.

Dolu durana kadar yerinden ayrılmadı.

(32) يُحِبُّ كُلُّ إِنْسَانٍ أَنْ يَنَالَ السَّعَادَةَ (نَيْلَ السَّعَادَةِ).

Her insan, mutluluğu elde etmek ister.

(33) يَطْمَعُ كَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ أَنْ يَصِلَ إِلَى مَقْصُودِهِ بِأَقْرَبِ طَرِيقٍ.

Pekçok insan, hedefine, en kestirme yoldan varmak ister.

(34) اَلْغِيبَةُ أَنْ تَذْكُرَ أَخَاكَ (ذِكْرُكَ أَخَاكَ) بِمَا يَكْرَهُ.

Gıybet, kardeşini, kendisinin hoşlanmadığı bir şey ile anmandır.

(35) أَنْ تُحْسِنَ الْقَلِيلَ خَيْرٌ مِنْ أَنْ تُهْمِلَ (إِهْمَالِكَ) الْكَثِيرَ.

Az sayıdaki iyiyi yapman çok sayıdaki iyiyi ihmal etmenden daha iyidir.

(36) اَلْمُرُوءَةُ أَنْ تَحْتَرِمَ (احْتِرَامُكَ) الْآخَرِينَ.

'İnsanlık', başkalarına saygı duymandır.

(37) يُخَافُ أَنْ يَفِيضَ (فَيَضَانُ) النَّهْرُ فِي هٰذَا الْفَصْلِ.

Bu mevsimde, nehrin taşmasından endişe ediliyor.

(38) يُطْلَبُ مِنْكُمْ أَنْ تُسَلِّمُوا الْمُسْتَنَدَاتِ اللاَّزِمَةَ فِي وَقْتِهَا.

Sizden, gerekli belgeleri zamanında teslim etmeniz isteniyor.

(39) أَرْغَبُ فِي أَنْ أَدْرُسَ اللُّغَةَ الْعَرَبِيَّةَ فِي الْجَامِعَاتِ الْأَجْنَبِيَّةِ.

Yabancı üniversitelerde Arapça öğrenmek istiyorum.

(40) عَجِبْتُ مِنْ أَنْ يَقْفِزَ (قَفْزِ) هٰذَا الْغَوَّاصُ مِنْ فَوْقِ الْجِسْرِ.

Bu dalgıçın, köprüden atlayabilmesine şaşırdım.

(41) آنَ لَنَا أَنْ نَعْمَلَ جِدِّيًا فِي مَحْوِ الْأُمِّيَّةِ.

Cehaleti ortadan kaldırmak için ciddi şekilde çalışmamızın zamanı geldi.

(42) كَانَ عَلَيْنَا أَنْ نُجَدِّدَ جَوَازَ سَفَرِنَا كُلَّ سَنَةٍ.

Her sene pasaportumuzu yenilememiz gerekiyordu.

(43) مَاتَ الْجَنِينُ فِي أَحْشَاءِ أُمِّهِ قَبْلَ أَنْ يَرَى النُّورَ.

Cenin, gün yüzü göremeden annesinin karnında öldü.

ÖNEMLİ NOT (1)

Muzâri fiilin başına gelerek onu irap bakımından nasp eden (أَنْ), başına geldiği muzâri fiile mastar anlamı kazandırdığı için **(Muzâri Fiil + أَنْ)** yapısı (***mastar-ı müevvel***), '***isim***' durumundaki sıradan bir '***mastar***'ın cümlede oynayabileceği '***fâil***', '***nâib-i fâil***', '***mefûlün bih***', '***mübteda***', '***haber***', '***mecrur***' vs. gibi tüm dilbilgisel rolleri oynayabilir. Yukarıda geçen ilgili örnekleri bu açıdan bir kez daha dikkatle inceleyiniz.

UYARI: (أَنْ) mazi fiillerin başına da gelebilir. Ancak bunlar üzerinde herhangi bir şekli değişiklik yapmaz.

نَامَ الضُّيُوفُ مُبَكِّرًا بَعْدَ أَنْ تَنَاوَلُوا الْعَشَاءَ.

غَسَلَ جَمِيعُ الْأَطْفَالِ أَرْجُلَهُمْ قَبْلَ أَنْ نَامُوا.

ÖNEMLİ NOT (2)

Başına geldiği fiilde herhangi bir şekli değişiklik yapmayan ancak ona mastar anlamı katan bir (مَا) harfi vardır ki buna مَا الْمَصْدَرِيَّةُ yani (***mastar mâ'sı***) adı verilmektedir. Örnekleri inceleyeniz:

خَرَجَ الْأُسْتَاذُ مِنَ الْفَصْلِ بَعْدَمَا انْتَهَتِ الْمُحَاضَرَةُ.

Ders bittikten sonra hoca sınıftan çıktı.

فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ.

İnkar etmenizden ötürü tadın azabı.

لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ بِمَا نَسُوا يَوْمَ الْحِسَابِ.

Hesap gününü unutmalarından dolayı onlara çetin bir azap vardır.

ÖNEMLİ NOT (3)

Arapça'da pek çok fiilin, kendisinden sonra gelen bir harf-i cerle kullanıldığını ve bir bileşik fiil halini aldığını daha önce 8. Ders'te görmüştük. Ancak bu fiillerin harf-i cerleri, muzâriyi nasp eden edatlardan (أَنْ)'in başına geldiği taktirde istenirse kaldırılabilir. Örnekleri bu açıdan dikkatle inceleyiniz.

أَهْتَمُّ بِأَنْ أُحَافِظَ عَلَى صِحَّتِي. / أَهْتَمُّ أَنْ أُحَافِظَ عَلَى صِحَّتِي.

نَرْغَبُ فِي أَنْ نَزُورَ الْأَهْرَامَ هٰذَا الْعَامَ. / نَرْغَبُ أَنْ نَزُورَ الْأَهْرَامَ.

MUZÂRİ FİİLİ CEZM EDEN EDATLAR

Aşağıdaki tabloda yer alan ve muzâri bir fiilden hemen önce gelen edatlar, başlarına geldikleri muzâri fiili cezm etmek sureti ile, sözkonusu muzâri fiili şekil yönünden (harf ve hareke yönünden) değişikliğe uğratırlar. Örnekleri ve bu örneklerde meydana gelen değişiklikleri inceleyiniz.

MUZÂRİ FİİLİ CEZMEDEN EDATLAR		
لَمْ يَحْكُمْ اَلْقَاضِي بِالْعَدْلِ	لَمْ	1
لاَ تَتَكَلَّمْ كَثِيرًا عِنْدَ الْكِبَارِ	لاَ	2
لِتَقُمْ بِوَاجِبِكَ	لِ	3

MUZÂRİ FİİLİ CEZMEDEN EDATLARLA İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) لَمْ يَكْتُبِ ابْنِي رِسَالَةً لِصَدِيقِهِ.

Oğlum, arkadaşına bir tek mektup yazmadı.

(2) لاَ تُهْمِلْ وَاجِبَاتِكَ نَحْوَ الْوَالِدَيْنِ.

Ebeveynine karşı olan ödevlerini ihmal etme!

(3) لاَ تُخَالِفْ نِظَامَ الْمُرُورِ أَبَدًا.

Trafik kurallarını asla çiğneme!

(4) لِتَسْتَمِعْ إِلَى نَصِيحَةِ الأَسَاتِذَةِ.

Öğretmenlerin tavsiyesini dinle (dinleyesin)!

(5) لاَ تُؤَجِّلُوا عَمَلَ الْيَوْمِ إِلَى الْغَدِ.

Bugünün işini yarına bırakmayın!

(6) لاَ تُسْرِعْ بِسَيَّارَتِكَ وَسْطَ الزِّحَامِ.

Aracınla kalabalık ortasında hızlı gitme!

(7) لِتَتَصَدَّقْ عَلَى الْمَسَاكِينِ.

Fakirlere tasaddukta bulun (bulunasın)!

(8) لِنَلْعَبْ كُرَةَ الطَّاوِلَةِ غَدًا.

Yarın masa tenisi oynayalım!

(9) لَمْ تَرْجِعْ خَالَتِي مِنَ الْقَرْيَةِ بَعْدُ.

Teyzem köyden henüz dönmedi.

(10) لاَ تَقْرَأِ الْكِتَابَ بِصَوْتٍ عَالٍ.

Kitabı yüksek sesle okuma!

(11) لاَ تَتَحَدَّثْ مَعِي وَ أَنَا مَشْغُولٌ.

İşim varken benimle konuşma!

(12) لِتَقُمْ بِمُهِمَّتِكَ فِي وَقْتِهَا.

Görevini zamanında yap!

(13) لِتُعْلِنِ الْحَقِيقَةَ وَ لَوْ عَلَيْكَ.

Aleyhine de olsa hakikati haykır!

(14) لاَ تُنْفِقْ مَالاً كَثِيرًا لِهٰذَا الْمَشْرُوعِ.

Bu projeye fazla para harcama!

(15) لاَ تَتَأَخَّرْ عَنِ الدَّرْسِ.

Derse geç kalma!

(16) لاَ تَشْرَبِ الْمَشْرُوبَاتِ الْكُحُولِيَّةَ.

Alköllü içecekleri içme!

(17) لاَ تُضَيِّعْ وَقْتَكَ سُدًى.

Vaktini boşa geçirme!

(18) لِتَنَمْ مُبَكِّرًا.

Erken uyu!

(19) لَمْ يَبْتَعِدِ الْوَلَدُ عَنِ الْخَطَرِ.

Çocuk tehlikeden uzak durmadı.

(20) لاَ تَقْتَرِبْ مِنَ الْبِنْزِينِ وَ فِي يَدِكَ دُخَانٌ.

Elinde sigara ile benzine yaklaşma!

(21) لَمْ تَنْجُ جَارَتُنَا مِنْ هٰذِهِ الْحَادِثَةِ.

Komşumuz, bu kazadan kurtulamadı.

(22) لَمْ يَدْفَعِ الزَّبَائِنُ الْحِسَابَ.

Müşteriler hesabı ödemediler.

(23) لاَ تُوَافِقْ عَلَى الشَّرِّ.

Kötülüğü onaylama (Kötülüğe razı olma)!

(24) لَمْ يُصَحِّحِ الْمُعَلِّمُ الْكُرَّاسَاتِ.

Öğretmen, kağıtları değerlendirmedi.

(25) لَمْ تَشَأِ الْحُكُومَةُ أَنْ تُحْرِقَ الْجُسُورَ بَيْنَهَا وَ بَيْنَ الْمُعَارِضِينَ.
Hükümet, kendisi ile muhalifleri arasındaki köprüleri yakmak istemedi.

(26) إِنَّ أَمْرِيكَا بِجَبَرُوتِهَا لَمْ تَسْتَطِعْ إِخْضَاعَ الشَّعْبِ الْفِيتْنَامِيِّ.
Gücüne rağmen Amerika, Vieatnam halkını dize getiremedi.

(27) لَمْ يَكُونُوا يَنْشُدُونَ هٰذِهِ الْحَرْبَ وَلٰكِنَّهُمْ أُجْبِرُوا عَلَى خَوْضِهَا.
Bu savaşı istiyor değillerdi, ama savaşa girmeye mecbur edildiler.

(28) كُلَّمَا أَلَمَّ بِي يَأْسٌ حَضَرَنِي قَوْلُهُ تَعَالَى: لاَ تَيْأَسُوا مِنْ رَوْحِ اللهِ.
Bana ne zaman bir ümitsizlik hali arız olsa, Allah'ın şu sözü aklıma gelir:
Allah'ın rahmetinden ümidinizi kesmeyin!

(29) لَمْ تَكُنْ لُغَتُهُمْ سَلِيمَةً فَبَانَ الْاِضْطِرَابُ وَ الْفَسَادُ فِي كَثِيرٍ مِنْ تَرْجَمَاتِهِمْ.
Dilleri iyi değildi, o yüzden tercümelerinin çoğunda karmaşa ve bozukluk ortaya çıktı.

اَلْخِلاَفُ بَيْنَ الْأَجْيَالِ

هُنَاكَ خِلاَفَاتٌ تَحْدُثُ دَائِمًا بَيْنَ الْآبَاءِ وَ الْأَبْنَاءِ. فَالْآبَاءُ يَنْظُرُونَ إِلَى الْأَبْنَاءِ عَلَى أَنَّهُمْ كِبَارٌ، وَ يَنْسَوْنَ فَارِقَ السِّنِّ بَيْنَهُمْ، وَ يُرِيدُونَ مِنَ الْأَبْنَاءِ أَنْ يَكُونُوا صُورَةً ثَانِيَةً مِنْهُم. وَ الْأَبْنَاءُ يَنْظُرُونَ إِلَى الْآبَاءِ عَلَى أَنَّهُمْ مِنْ عَصْرٍ قَدِيمٍ، وَ أَنَّهُمْ يُفَكِّرُونَ تَفْكِيرًا مُتَأَخِّرًا، وَ لاَ يُمْكِنُ أَنْ يَتَّفِقُوا مَعَهُمْ فِي الرَّأْيِ. وَ هٰذِهِ هِيَ أَهَمُّ أَسْبَابِ الْخِلاَفِ. وَ لٰكِنْ إِذَا نَظَرَ الْآبَاءُ إِلَى أَبْنَائِهِمْ نَظْرَةً أُخْرَى لِيَفْهَمُوهُمْ بِطَرِيقَةٍ أَفْضَلَ، وَ إِذَا تَذَكَّرُوا كَيْفَ أَنَّهُمْ كَانُوا فِي نَفْسِ هٰذَا الْمَوْقِفِ مِنْ آبَائِهِمْ، أَدْرَكُوا أَنَّهُمْ يَجِبُ أَنْ يُغَيِّرُوا مُعَامَلَتَهُمْ لِأَبْنَائِهِمْ، وَ يَكُونُوا أَكْثَرَ صَبْرًا وَ فَهْمًا. أَمَّا الْأَبْنَاءُ فَيَجِبُ أَنْ يُدْرِكُوا أَنَّ طَاعَةَ الْوَالِدَيْنِ مِنْ طَاعَةِ اللهِ، وَ أَنَّهُمْ فِي كَثِيرٍ مِنَ الْأَحْيَانِ لاَ يَعْرِفُونَ مَا يَنْفَعُهُمْ وَ مَا يَضُرُّهُمْ، وَ إِذَا أَطَاعُوا أَبَوَيْهِمْ كَانَ ذٰلِكَ خَيْرًا لَهُمْ وَ أَفْضَلَ.

كلمة اليوم

عِنْدَ الشَّدَائِدِ تَذْهَبُ الْأَحْقَادُ

AŞAĞIDAKİ DİYALOĞU EZBERLEYİNİZ

فِي دُكَّانِ الْمَلاَبِسِ

اَلْبَائِعُ : أَهْلاً وَ سَهْلاً، أَيُّ خِدْمَةٍ؟ (Ne arzu etmiştiniz?)

اَلْمُشْتَرِي: مَسَاءُ الْخَيْرِ، مِنْ فَضْلِكَ، هَلْ عِنْدَكَ مَعَاطِفُ جَيِّدَةٌ؟

اَلْبَائِعُ : لَحْظَةً مِنْ فَضْلِكَ، هٰذِهِ الْمَعَاطِفُ حَدِيثَةٌ. مَا رَأْيُكَ فِي هٰذَا الْمِعْطَفِ الرَّمَادِيِّ؟ هُوَ مِنَ الصُّوفِ الْخَالِصِ.

اَلْمُشْتَرِي: هٰذَا مِعْطَفٌ جَمِيلٌ -بِلاَ شَكٍّ- وَ لٰكِنْ ثَمَنُهُ مُرْتَفِعٌ.

اَلْبَائِعُ : عِنْدَنَا مَعَاطِفُ أُخْرَى، ثَمَنُهَا مُعْتَدِلٌ. وَ هِيَ أَيْضًا جَيِّدَةٌ فَهِيَ ضِدُّ الْمَاءِ وَ مُبَطَّنَةٌ بِالصُّوفِ.

اَلْمُشْتَرِي: هٰذَا الْمِعْطَفُ عَمَلِيٌّ جِدًّا وَ ثَمَنُهُ مُنَاسِبٌ، أُرِيدُ الْمِعْطَفَ الْكُحْلِيَّ، أَيْنَ أُجَرِّبُهُ مِنْ فَضْلِكَ؟

اَلْبَائِعُ : تَفَضَّلْ هُنَا فِي غُرْفَةِ الْقِيَاسِ.

اَلْمُشْتَرِي: اَلْمَقَاسُ مُنَاسِبٌ.

اَلْبَائِعُ : وَ كَذٰلِكَ اللَّوْنُ، عِنْدَنَا أَيْضًا قُمْصَانٌ وَ جَوَارِبُ صُوفِيَّةٌ.

اَلْمُشْتَرِي: لَوْ سَمَحْتَ، أُرِيدُ هٰذَا الْقَمِيصَ الْأَزْرَقَ، اَلْمَقَاسُ 42

اَلْبَائِعُ : تَفَضَّلِ الْقَمِيصَ.

اَلْمُشْتَرِي: هَلْ عِنْدَكَ أَثْوَابٌ جَيِّدَةٌ؟

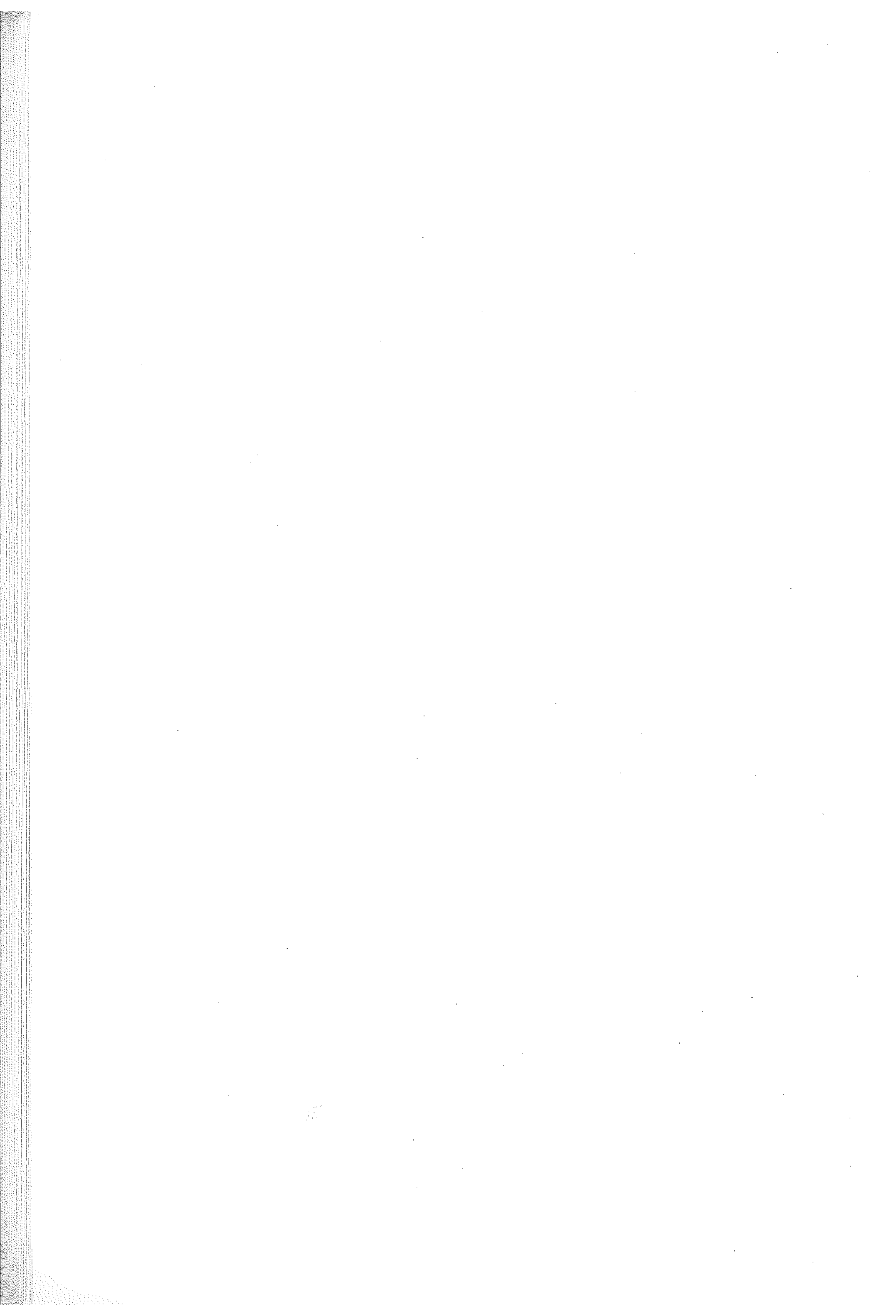
اَلْبَائِعُ : اَلْأَثْوَابُ فِي الدُّكَّانِ الْمُجَاوِرِ.

اَلْمُشْتَرِي: اَلْفَاتُورَةُ مِنْ فَضْلِكَ.

اَلْبَائِعُ : تَفَضَّلِ اَلْفَاتُورَةَ، اَلدَّفْعُ هُنَاكَ عِنْدَ الْمُحَاسِبِ.

اَلْمُشْتَرِي: شُكْرًا جَزِيلاً.

اَلْبَائِعُ : مُبَارَكٌ عَلَيْكَ، مَعَ السَّلاَمَةِ.

14. DERS

MERFÛ MUNFASIL ZAMİRLER

MERFÛ MUNFASIL ZAMİRLER

Genellikle mübteda, nadiren de haber olarak kullanılan bu zamirler, adından da anlaşılacağı üzere herhangi bir ismin ya da fiilin başına veya sonuna bitişmezler. Bu zamirler, tıpkı diğer bütün zamirler gibi, içinde yer aldıkları cümlenin bir öğesi durumundadır.

Cemi	Tesniye	Müfred
هُمْ مُعَلِّمُونَ	هُمَا مُعَلِّمَانِ	هُوَ مُعَلِّمٌ
هُنَّ مُعَلِّمَاتٌ	هُمَا مُعَلِّمَتَانِ	هِيَ مُعَلِّمَةٌ
أَنْتُمْ مُعَلِّمُونَ	أَنْتُمَا مُعَلِّمَانِ	أَنْتَ مُعَلِّمٌ
أَنْتُنَّ مُعَلِّمَاتٌ	أَنْتُمَا مُعَلِّمَتَانِ	أَنْتِ مُعَلِّمَةٌ
نَحْنُ مُعَلِّمُونَ نَحْنُ مُعَلِّمَاتٌ	نَحْنُ مُعَلِّمَانِ نَحْنُ مُعَلِّمَتَانِ	أَنَا مُعَلِّمٌ أَنَا مُعَلِّمَةٌ

BÜTÜN ZAMİRLER, İÇİNDE YER ALDIKLARI CÜMLENİN MÜSTAKİL BİRER ÖĞESİ DURUMUNDADIR.

Merfû Munfasıl Zamir (Mübteda)		
Câr-Mecrûr	Haber	Mübteda
فِي دُرُوسِهِمْ	مُجْتَهِدُونَ	هُمْ
Onlar derslerine çalışıyorlar.		

Merfû Munfasıl Zamir (Haber)		
Haber	Câr-Mecrûr	Mübteda
هُوَ	عَنِ الْوَطَنِ	اَلْمُدَافِعُ
Vatanı savunan O'dur.		

MERFÛ-MUNFASIL ZAMİRLERLE İLGİLİ CÜMLE ÖRNEKLERİ

(1) هُوَ دَارِسٌ فِي كُلِّيَّةِ التَّرْبِيَةِ.

(O) Eğitim Fakültesinde okuyor.

(2) نَحْنُ طَالِبَاتٌ مِنْ تُرْكِيَا.

(Biz) Türkiyeli öğrencileriz.

(3) أَنْتُمْ ذَاهِبُونَ إِلَى السُّوقِ.

(Sizler) Çarşıya gidiyorsunuz.

(4) هِيَ طَبِيبَةٌ مَاهِرَةٌ فِي مِهْنَتِهَا.

(O) Mesleğinde hünerli bir doktordur.

(5) هُمَا مُوَظَّفَانِ بِمَكْتَبَةِ الْجَامِعَةِ.

(O ikisi) Üniversite Kütüphanesinde memurdur.

(6) نَحْنُ مَشْغُولاَنِ هٰذَا الْمَسَاءَ.

(Biz ikimiz) Bu akşam meşgulüz.

(7) هُمْ مُوَافِقُونَ عَلَى نُزْهَةٍ قَصِيرَةٍ.

(Onlar) Kısa bir gezintiyi onaylıyorlar.

(8) أَنَا فِي غُرْفَةِ الْمُدِيرِ الْآنَ.

(Ben) Şu anda müdürün odasındayım.

(9) هُمْ فِي الْمَصْنَعِ الْآنَ.

(Onlar) şu anda fabrikadalar.

(10) نَحْنُ نَدْرُسُ فِي جَامِعَةِ أُلُودَاغ.

(Bizler) Uludağ Üniversitesinde öğrenim görmekteyiz.

(11) هُنَّ جَالِسَاتٌ مَعَ مُدِيرَةِ الْمَدْرَسَةِ.

(Onlar) Okulun müdiresi ile birlikte oturuyorlar.

(12) أَنْتُمَا مُجْتَمِعَانِ مَعَ وَزِيرِ الصِّحَّةِ الْيَوْمَ.

(Siz ikiniz) bugün, sağlık bakanı ile toplantı yapıyorsunuz.

(13) هُنَّ مُضِيفَاتٌ فِي شَرِكَةِ الطَّيَرَانِ.

(Onlar) Havayolu Şirketinde hostestirler.

(14) هُمَا مَشْغُولَتَانِ فِي حُجْرَتِهِمَا.

(O ikisi) odalarında meşguller.

(15) هُوَ خَبِيرٌ فِي الْعَلاَقَاتِ الدُّوَلِيَّةِ.

(O) Uluslararası İlişkiler uzmanıdır.

(16) هُمَا مُؤْمِنَتَانِ بِاللهِ.

(O ikisi) Allah'a inanmaktadır (mümindir).

(17) هُوَ الْآنَ جُنْدِيٌّ فِي شَرْقِيِّ تُرْكِيَا.

O, şimdi, Türkiye'nin doğusunda asker.

(18) هُنَّ مُوَظَّفَاتٌ بِمَكْتَبِ الْبَرِيدِ.

Onlar, postanede memuredir.

(19) أَنْتَ شَاعِرٌ مَشْهُورٌ فِي أَرْجَاءِ الْعَالَمِ.

Sen, dünyanın dört bir tarafında tanınan bir şairsin.

(20) أَنَا طَبِيبَةٌ مُتَخَصِّصَةٌ فِي هٰذَا الْمُسْتَشْفَى.

Ben, bu hastanede uzman doktorum.

(21) أَنْتَ قَادِمٌ مِنْ سُورِيَا.

Sen, Suriye'den geliyorsun.

(22) نَحْنُ نَادِمُونَ عَلَى مَا حَدَثَ فِيمَا مَضَى.

Biz, geçmişte olanlardan ötürü pişmanız.

(23) أَنْتُمْ أَعْضَاءٌ فِي مَجْلِسِ الْإِدَارَةِ.

Sizler, yönetim kurulunda üyesiniz.

(24) أَنَا أُجِيدُ السِّبَاحَةَ جِدًّا.

Ben, gayet iyi yüzerim.

(25) نَحْنُ وَاقِفَتَانِ عَلَى الْجَانِبِ الْأَيْمَنِ مِنَ الشَّارِعِ.

Biz ikimiz, caddenin sağ tarafında durmaktayız.

(26) هُمْ لَا يَكْذِبُونَ وَ لَا يَخُونُونَ.

Onlar, ne yalan söyler, ne de ihanette bulunurlar.

(27) أَنْتُمْ فَارُّونَ مِنَ الْعَمَلِ.

Sizler, işten yan çiziyorsunuz.

(28) هُنَّ يُرْضِعْنَ أَطْفَالَهُنَّ.

Onlar çocuklarını emziriyorlar.

(29) هُوَ يَتَظَاهَرُ بِالْاِجْتِهَادِ.

O, çalışıyormuş gibi yapıyor.

(30) هِيَ مُمَرِّضَةٌ فِي مُسْتَشْفَى الْأَطْفَالِ.

O, Çocuk Hastanesinde hemşiredir.

(31) أَنَا مُوَافِقٌ عَلَى رَفْعِ أَسْعَارِ الْإِيجَارِ.

Kiraların yükseltilmesi konusunda hemfikirim.

(32) هُوَ رَأَى لاَفِتَةَ "شُقَّةٌ لِلْإِيجَارِ".

O, 'Kiralık Daire' tabelasını gördü.

(33) هِيَ ثَلاَّجَةٌ مِنْ طِرَازٍ حَدِيثٍ.

O, modern tasarımlı bir buzdolabıdır.

(34) هِيَ أُغْمِيَ عَلَيْهَا عِنْدَ مَدْخَلِ الْبَيْتِ.

O, evin girişinde bayıldı.

(35) أَنْتَ أَحْسَنُ الطُّلاَّبِ فِي الْمَدْرَسَةِ.

Sen, okuldaki öğrencilerin en iyisisin.

(36) نَحْنُ ذَاهِبَانِ إِلَى الْمَقْهَى.

Biz ikimiz, kahvehaneye gidiyoruz.

(37) هِيَ تُفَضِّلُ الْأُقْصُوصَةَ عَلَى الرِّوَايَةِ.

O, öyküyü romana tercih eder.

(38) سَأَلَ الرَّجُلُ الْمُسِنُّ: هَلِ الطَّبِيبُ هُوَ؟

Yaşlı adam, 'Doktor O mu' diye sordu.

(39) تَسَاءَلَ اللاَّعِبُونَ بَعْضُهُمْ بَعْضًا: هَلِ الْمُدَرِّبُ هُوَ؟

Oyuncular birbirlerine 'antrenör O mu?' diye sordular.

(40) قُلْتُ مَنْ أَنْتَ؟ أَجَابَ الصَّوْتُ فِي السَّمَّاعَةِ بِاسْتِهْزَاءٍ: "أَنَا أَنَا"

'Kimsin' diye sordum. Ahizedeki ses alaylı bir şekilde 'Ben benim' diye yanıt verdi.

(41) هُوَ أَمَّنَ عَلَى مَالِهِ ضِدَّ الْحَرِيقِ وَ السَّرِقَةِ.

Malını, yangına ve hırsızlığa karşı sigorta ettirdi.

(42) هُمَا ظَلاَّ حَزِينَيْنِ بَائِسَيْنِ بَعْدَ وَفَاةِ وَالِدَيْهِمَا.

O ikisi, anne-babalarının vefatından sonra mahzun ve sefil bir halde kaldılar.

(43) هُوَ أَطْلَقَ بَالُونَ الْاِخْتِبَارِ لِيَعْرِفَ حَالَةَ الطَّقْسِ.

O, hava durumunu öğrenmek için test balonunu (havaya) bıraktı.

(44) هُمْ يَحْتَرِزُونَ فِي أَكَلاَتِهِمْ مِنَ اللُّحُومِ الْحَمْرَاءِ.

Onlar, yemeklerinde kırmızı etten uzak duruyorlar.

(45) هُمَا أَطْلَقَتَا الصَّوَارِيخَ لَيْلاً بِمُنَاسَبَةِ الْعِيدِ الْوَطَنِيِّ.

O ikisi, Milli bayram dolayısıyla geceleyin havai fişek attılar.

(46) بَيْنَمَا أَنَا سَائِرٌ وَحْدِي لَمَحْتُ شَبَحًا مُقْبِلاً نَحْوِي.

Yalnız başıma yürürken bana doğru gelmekte olan bir karartı fark ettim.

(47) هِيَ قَامَتْ بِوَاجِبِهَا دُونَ مُحَابَاةٍ وَ لاَ تَحَيُّزٍ.

O, görevini, adam kayırmadan ve taraf tutmadan yerine getirdi.

Not: Kullanımı nispeten daha zor ve karmaşık olan '***Mansup Munfasıl Zamirler***' konusu ileride, 74. derste ele alınacaktır.

AŞAĞIDAKİ DİYALOĞU EZBERLEYİNİZ

فِي السُّوقِ الْمَرْكَزِيِّ (اَلسُّوبَرْمَارْكت)

رَشِيدٌ : مَاذَا نَحْتَاجُ إِلَيْهِ مِنَ الْمَوَادِّ الْغِذَائِيَّةِ؟

حَمْزَةُ : هَيَّا نَذْهَبْ إِلَى قِسْمِ الْمُعَلَّبَاتِ.

رَشِيدٌ : هٰذَا قِسْمُ الْمُعَلَّبَاتِ وَ هٰذِهِ أَصْنَافٌ كَثِيرَةٌ مِنْهَا.

حَمْزَةُ : هَيَّا نَأْخُذْ مَا نَحْتَاجُ مِنَ الْمَأْكُولاَتِ وَ الْمَشْرُوبَاتِ.

رَشِيدٌ : مَا رَأْيُكَ؟ نَأْخُذُ بَعْضَ الْعُلَبِ مِنَ الْبِسَلَّةِ وَ الْفَاصُولْيَا وَ صَلْصَةِ الطَّمَاطِمِ؟

حَمْزَةُ : نُرِيدُ أَيْضًا كِيلُوغِرَامًا مِنَ السُّكَّرِ، وَ ثَلاَثَةَ كِيلُوغِرَامَاتٍ مِنَ الْأُرْزِ وَ عُلْبَةَ بُنٍّ وَ عُلْبَةَ مِلْحٍ.

رَشِيدٌ : أَعْتَقِدُ، هٰذَا الْعَصِيرُ مُمْتَازٌ وَ رَخِيصٌ، نَأْخُذُ بَعْضَ الْعُلَبِ مِنْ عَصِيرِ الْبُرْتُقَالِ وَ مِنْ عَصِيرِ الْعِنَبِ.

حَمْزَةُ : لاَ بَأْسَ، وَ لٰكِنْ نَحْتَاجُ أَيْضًا إِلَى بَعْضِ الْأَدَوَاتِ الْمَنْزِلِيَّةِ.

رَشِيدٌ : فِعْلاً، نُرِيدُ بَعْضَ الْأَكْوَابِ وَ الْأَطْبَاقِ وَ السَّكَاكِينِ.

حَمْزَةُ : تَكْفِي هٰذِهِ الْأَشْيَاءُ الْيَوْمَ، فَنَحْنُ فِي أَوَاخِرِ الشَّهْرِ وَ النُّقُودُ قَلِيلَةٌ

رَشِيدٌ : هٰذَا صَحِيحٌ، هَيَّا نَدْفَعِ الْحِسَابَ.

أُسْرَتِي

أُسْرَتِي هِيَ أَبِي وَ أُمِّي وَ أَخِي وَ أُخْتِي. أَخِي اسْمُهُ أَحْمَدُ، وَ هُوَ أَكْبَرُ مِنِّي بِسَنَةٍ وَاحِدَةٍ، وَ مَا زَالَ طَالِبًا فِي الْجَامِعَةِ. وَ أُخْتِي اسْمُهَا مَرْيَمُ، وَ عُمْرُهَا خَمْسُ سَنَوَاتٍ، وَ هِيَ لَمْ تَذْهَبْ بَعْدُ إِلَى الْمَدْرَسَةِ. نَحْنُ أُسْرَةٌ صَغِيرَةٌ يَجْمَعُ الْحُبُّ بَيْنَنَا. كُلُّ وَاحِدٍ فِي الْأُسْرَةِ يُحِبُّ الْآخَرَ. وَ نَحْنُ نُحِبُّ الْوَالِدَيْنِ، وَ نَسْمَعُ كَلَامَهُمَا، وَ نُطِيعُ أَمْرَهُمَا، وَ نَدْعُو اللهَ أَنْ يُعْطِيَهُمَا الْقُوَّةَ وَ الصِّحَّةَ. أَبِي يَعْمَلُ كَثِيرًا مِنْ أَجْلِنَا، وَ أُمِّي تَعْمَلُ فِي الْبَيْتِ مِنْ أَجْلِنَا، وَ نَحْنُ جَمِيعًا نَعْرِفُ وَاجِبَاتِنَا، وَ نُؤَدِّيهَا كَمَا يَجِبُ.

أُمِّي لَهَا أَبٌ وَ أُمٌّ، أَبُوهَا هُوَ جَدُّنَا وَ أُمُّهَا هِيَ جَدَّتُنَا. أَبِي لَهُ أَخٌ وَ أُخْتٌ، هُمَا الْعَمُّ وَ الْعَمَّةُ. وَ أُمِّي أَيْضًا لَهَا أَخٌ وَ أُخْتٌ، أَخُوهَا هُوَ خَالِي وَ أُخْتُهَا هِيَ خَالَتِي. يَوْمَ الْجُمُعَةِ نَزُورُ أَهْلَنَا وَ نَجْلِسُ مَعَهُمْ، فَيَجْتَمِعُ أَعْضَاءُ الْأُسْرَةِ الْكَبِيرَةِ وَ نَقْضِي مَعًا وَقْتًا جَمِيلاً.

كلمة اليوم

اَلْمُجَرَّبُ لَا يُجَرَّبُ

15. DERS

EF'ÂL-İ HAMSE (BEŞ FİİL)

EF'ÂL–İ HAMSE (BEŞ FİİL)

Aşağıdaki tabloda, koyu zemin üzerinde yer alan; '***tesniye elifi***'ne, '***muhataba yâ***'sına ve '***vâvü'l-cemâa***'ya bitiştirilerek çekimi yapılan fiillere '***Efâl-i Hamse***' adı verilir.

Önemli Not: Muzâri bir fiil, başına herhangi bir nasp veya cezm edatı gelmediği sürece '***merfû***' kabul edilir. Konumuz olan ve aşağıdaki tabloda koyu zemin üzerinde belirtilen '***efâl-i hamse***'nin '***merfûluk alâmeti***' sonlarındaki nunların her halukârda sabit kalmasıdır. Başlarına bir nasp veya cezm edatı gelmesi durumunda ise, '***mansupluk***' ve '***meczumluk***' hallerine işaret etmek üzere bu nunlar düşürülür.

Cemi	Tesniye	Müfred
يَكْتُبُونَ	يَكْتُبَانِ	يَكْتُبُ
يَكْتُبْنَ	تَكْتُبَانِ	تَكْتُبُ
تَكْتُبُونَ	تَكْتُبَانِ	تَكْتُبُ
تَكْتُبْنَ	تَكْتُبَانِ	تَكْتُبِينَ
نَكْتُبُ	نَكْتُبُ	أَكْتُبُ

MERFÛ DURUMDAKİ EF'ÂL-İ HAMSE İLE İLGİLİ CÜMLE ÖRNEKLERİ

(1) اَلدَّوْلَتَانِ تَعْقِدَانِ اِتِّفَاقِيَّةَ السَّلاَمِ.

İki devlet, barış antlaşması yapıyor.

(2) أَنْتِ تُحَافِظِينَ عَلَى صِحَّتِكِ.

(Sen) sağlığını koruyorsun.

(3) اَلْمُؤْمِنَانِ يَتَعَاوَنَانِ عَلَى الْخَيْرِ لاَ عَلَى الشَّرِّ.

İki mümin, şerde değil hayırda yardımlaşır.

(4) أَنْتُمْ تُسَافِرُونَ إِلَى الْقَاهِرَةِ لِزِيَارَةِ الآثَارِ فِيهَا.

Kahire'ye, orada bulunan (tarihî) eserleri gezmek için gidiyorsunuz.

(5) هُمَا يَذْهَبَانِ إِلَى الْمَعْهَدِ لِدِرَاسَةِ اللُّغَةِ الْعَرَبِيَّةِ.

(O ikisi) Arapça öğrenmek için Enstitüye gidiyorlar.

(6) اَلنَّائِبَانِ يُنَاقِشَانِ التَّقْرِيرَ الشَّهْرِيَّ.

İki milletvekili aylık raporu müzakere ediyorlar.

(7) اَلضُّيُوفُ يُصْغُونَ إِلَى الْمُحَاضِرِينَ.

Konuklar konuşmacıları dinliyorlar.

(8) اَلْأَطِبَّاءُ يَفْحَصُونَ الْمَرْضَى.

Doktorlar hastaları muayene ediyorlar.

(9) اَلْوَالِدَانِ يَتَصَفَّحَانِ الْجَرَائِدَ.

Anne-baba gazeteleri karıştırıyorlar.

(10) أَنْتُمَا تَحْتَرِمَانِ الْكِبَارَ.

Siz ikiniz büyüklere saygı gösteriyorsunuz.

(11) اَلْآبَاءُ يَهْتَمُّونَ بِتَرْبِيَةِ الْأَطْفَالِ.

Babalar, çocukların eğitimine önem veriyorlar.

(12) أَنْتُمْ تَعْمَلُونَ عَلَى رَاحَةِ الْمُوَاطِنِينَ.

Sizler, vatandaşların huzuru için çalışmaktasınız.

(13) اَلْوَزِيرَانِ سَيُقَدِّمَانِ اسْتِقَالَتَهُمَا غَدًا.

İki bakan yarın istifalarını verecekler.

MANSUP DURUMDAKİ EF'ÂL-İ HAMSE İLE İLGİLİ CÜMLE ÖRNEKLERİ

(1) اَلطُّلاَّبُ لَنْ يُخَالِفُوا أَوَامِرَ الْمُدِيرِ.

Öğrenciler müdürün emirlerine karşı çıkmayacaklar.

(2) لَنْ تَتَمَكَّنُوا مِنَ الْوُصُولِ إِلَى أَهْدَافِكُمْ.

Hedeflerinize ulaşamayacaksınız.

(3) يُرِيدُ الْمُوَاطِنُونَ أَنْ يَعِيشُوا حَيَاةً سَعِيدَةً.

Vatandaşlar mutlu bir hayat yaşamak istiyorlar.

(4) اَلْاِجْتِمَاعَانِ لَنْ يَنْعَقِدَا غَدًا.

İki toplantı yarın yapılmayacak.

(5) هُمْ لَنْ يَتَسَلَّمُوا الرَّوَاتِبَ فِي الشَّهْرِ الْقَادِمِ.
Onlar gelecek ay maaşlarını alamayacaklar.

(6) يُرِيدُ الْأَغْنِيَاءُ أَنْ يُسَاعِدُوا الْفُقَرَاءَ.
Zenginler yoksullara yardım etmek istiyorlar.

(7) يَجِبُ عَلَى الْوَلَدَيْنِ أَنْ يَعْتَرِفَا بِالْجُرْمِ.
İki çocuğun suçu kabul etmesi gerekiyor.

(8) دَخَلُوا الْبَيْتَ لِيَسْرِقُوا الْمُجَوْهَرَاتِ.
Mücevherleri çalmak için eve girdiler.

(9) ذَهَبَ أَبِي وَ عَمِّي إِلَى الْحَمَّامِ لِيَغْتَسِلاَ.
Babam ve amcam yıkanmak için hamama gittiler.

(10) رَفَضَ حَسَنٌ وَ عَمْرٌو أَنْ يَشْتَرِكَا فِي النَّادِي.
Hasan ve Amr kulübe üye olmayı reddettiler.

(11) اِتَّخَذُوا قَرَارًا عَلَى أَنْ يَهْجُمُوا عَلَى أَعْدَاءِهِمْ.
(Onlar) Düşmanlarına saldırma kararı aldılar.

(12) يَجِبُ عَلَيْكِ أَنْ تَرْعَيْ الرَّضِيعَ.
Bebekle ilgilenmen gerekiyor.

(13) يَنْبَغِي أَنْ تُرَاعُوا حُقُوقَ الْجِيرَانِ.
Komşuların haklarını gözetmeniz gerekir.

MECZUM DURUMDAKİ EF'ÂL-İ HAMSE İLE İLGİLİ CÜMLE ÖRNEKLERİ

(1) أَعْضَاءُ الْهَيْئَةِ لَمْ يُوَافِقُوا عَلَى الْمَشْرُوعِ.
Komisyon üyeleri projeyi onaylamadılar.

(2) لاَ تَتَكَلَّمُوا عَبَثًا.
Lüzumsuz yere konuşmayın.

(3) لاَ تُحَاوِلُوا أَنْ تُقَلِّدُوا الْآخَرِينَ.
Başkalarını taklit etmeye çalışmayın.

(4) اَلْأَطِبَّاءُ لَمْ يَصِفُوا لِي الدَّوَاءَ حَتَّى الْيَوْمِ.
Doktorlar, bugüne kadar bana ilaç yazmadılar.

(5) هُمْ لَمْ يَتَسَلَّمُوا الرَّوَاتِبَ فِي الشَّهْرِ الْمَاضِي.
Onlar geçen ay maaş almadılar.

(6) لاَ تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللهِ.

Allah'ın rahmetinden ümit kesmeyin.

(7) كُلُوا وَ اشْرَبُوا وَ لاَ تُسْرِفُوا.

Yiyiniz, içiniz, ancak israf etmeyiniz.

(8) دَخَلُوا الْبَيْتَ وَ لَمْ يَسْرِقُوا شَيْئًا.

Eve girdiler, ancak hiçbirşey çalmadılar.

(9) لِيَنَامُوا مُبَكِّرًا فَلْيَسْتَيْقِظُوا مُبَكِّرًا.

Erken yatıp erken kalksınlar.

(10) اَلْأَزْوَاجُ لَمْ يُحْسِنُوا مُعَامَلَةَ الزَّوْجَاتِ.

Kocalar, hanımlarına iyi davranmadılar.

(11) لِتَقُومُوا بِوَاجِبَاتِكُمْ.

Görevlerinizi yerine getirin.

(12) لاَ تُذِلُّوا السَّائِلِينَ.

Dilencileri horlamayın.

(13) اَلسِّيَاسِيُّونَ لَمْ يُصْلِحُوا قَانُونَ النِّكَاحِ.

Siyasiler, evlilik yasasını düzeltmediler.

اَلْإِجَازَةُ الصَّيْفِيَّةُ

جَلَسَ أَفْرَادُ ٱلْأُسْرَةِ يَتَحَدَّثُونَ لِاخْتِيَارِ الْمَكَانِ الَّذِي يَذْهَبُونَ إِلَيْهِ فِي الْإِجَازَةِ الصَّيْفِيَّةِ. قَالَ الْوَلَدَانِ الْكَبِيرَانِ إِنَّهُمَا يُحِبَّانِ السَّفَرَ إِلَى بَعْضِ الْبِلاَدِ الْأُورُوبِيَّةِ، لٰكِنَّ إِخْوَتَهُمْ لَمْ يُوَافِقُوا عَلَى هٰذَا الْكَلاَمِ. وَ تَدَخَّلَ الْوَالِدَانِ فَقَالاَ إِنَّهُمَا لَنْ يَذْهَبَا إِلَى أُورُوبَّا. لِأَنَّهُمَا يُفَضِّلاَنِ قَضَاءَ ٱلْإِجَازَةِ الصَّيْفِيَّةِ فِي تُرْكِيَا.

وَافَقَ ٱلْأَوْلاَدُ عَلَى كَلاَمِ الْوَالِدَيْنِ. وَ قَدْ فَرِحَتِ الْبِنْتُ الصَّغِيرَةُ فَصَاحَتْ قَائِلَةً: وَ مَتَى يَكُونُ السَّفَرُ؟ فَرَدَّ عَلَيْهَا الْوَالِدُ قَائِلاً: مَا زَالَ الْوَقْتُ مُبَكِّرًا، فَأَنْتِ تَسْتَعِدِّينَ لِأَدَاءِ الْاِخْتِبَارِ، وَ إِخْوَتُكِ لَمْ يَبْدَؤُوا اخْتِبَارَهُمْ، وَ لَنْ تَسْتَطِيعُوا السَّفَرَ حَتَّى تَنْتَهُوا مِنَ الْاِخْتِبَارَاتِ. شَكَرَ ٱلْأَبْنَاءُ وَالِدَهُمْ وَ خَرَجُوا لِمُرَاجَعَةِ دُرُوسِهِمْ فِي انْتِظَارِ مَوْعِدِ السَّفَرِ.

AŞAĞIDAKİ DİYALOGLARI EZBERLEYİNİZ

وَ فِي مَكْتَبِ الْبَرِيدِ (فِي قِسْمِ الطُّرُودِ)

سَعِيدٌ : وَصَلَ طَرْدَانِ بِاسْمِي مِنْ لَنْدَنَ، مِنْ أَيْنَ أَتَسَلَّمُهُمَا مِنْ فَضْلِكَ؟

اَلْمُوَظَّفُ: هَلْ مَعَكَ الْإِيصَالاَنِ؟

سَعِيدٌ : هٰذَانِ هُمَا.

اَلْمُوَظَّفُ: هَلْ فِيهِمَا مَطْبُوعَاتٌ؟

سَعِيدٌ : لاَ، فِيهِمَا عَيِّنَاتٌ صِنَاعِيَّةٌ.

اَلْمُوَظَّفُ: هٰذَانِ هُمَا الطَّرْدَانِ، اَلتَّوْقِيعُ هُنَا مِنْ فَضْلِكَ.

سَعِيدٌ : شُكْرًا.

فِي مَكْتَبِ الْبَرِيدِ

اَلْمُوَظَّفُ: نَعَمْ أَيُّ خِدْمَةٍ؟

سَعِيدٌ : أُرِيدُ إِرْسَالَ هٰذَا الطَّرْدِ لِلْيَابَانِ، مِنْ فَضْلِكَ.

اَلْمُوَظَّفُ: عَلَى الْمِيزَانِ لَوْ سَمَحْتَ... اَلْوَزْنُ كِيلُو وَ رُبْعٌ، أَ تُرِيدُ إِرْسَالَهُ بِالْبَرِيدِ الْعَادِيِّ أَمْ بِالْبَرِيدِ الْمُسَجَّلِ؟

سَعِيدٌ : بِالْبَرِيدِ الْمُسَجَّلِ مِنْ فَضْلِكَ.

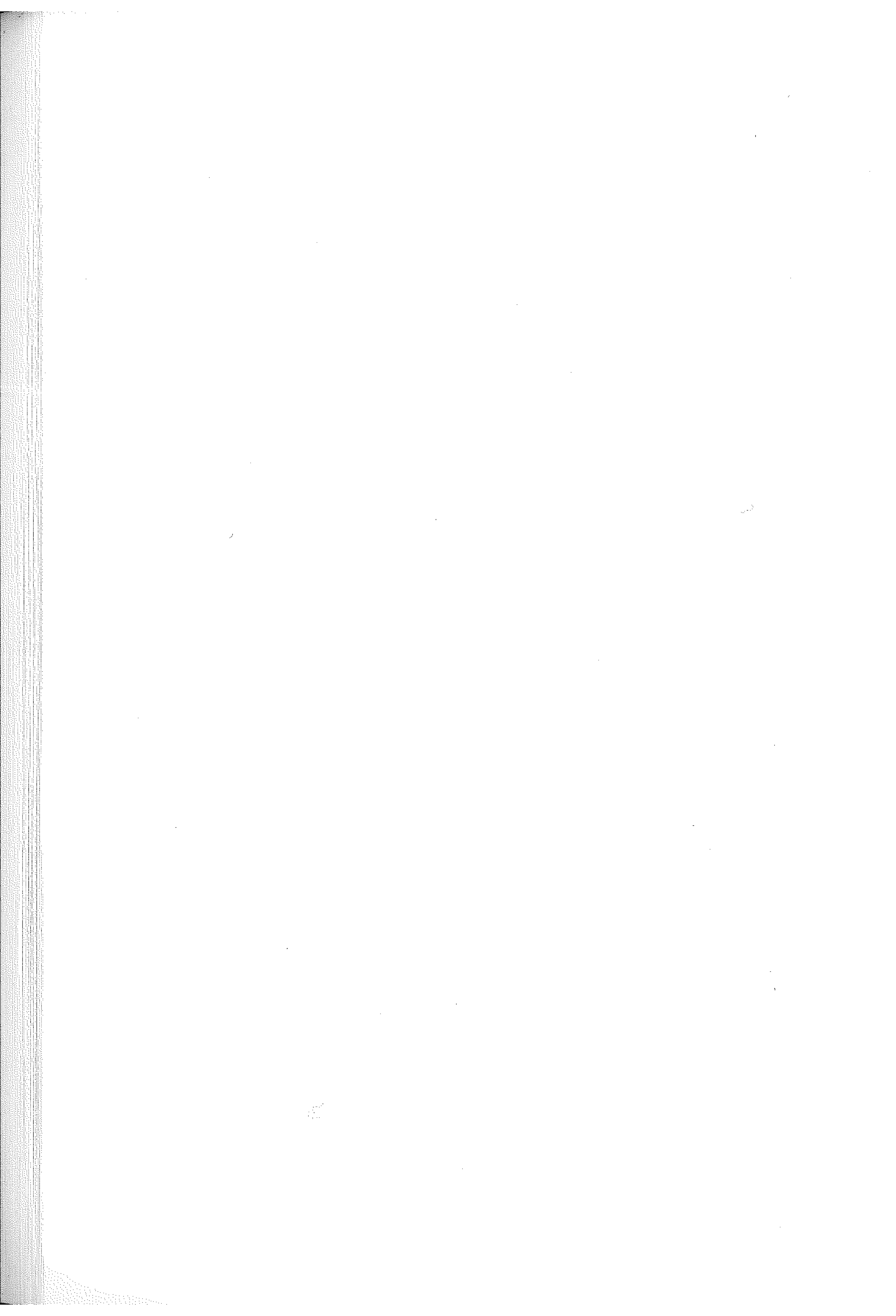
اَلْمُوَظَّفُ: بِالْبَرِيدِ الْجَوِّيِّ أَمْ بِالْبَحْرِيِّ؟

سَعِيدٌ : بِالْبَرِيدِ الْجَوِّيِّ مِنْ فَضْلِكَ.

اَلْمُوَظَّفُ: اَلرُّسُومُ ثَلاَثَةُ مَلاَيِينِ لِيرَةٍ.

سَعِيدٌ : تَفَضَّلِ الرُّسُومَ، شُكْرًا.

اَلتَّارِيخُ يُعِيدُ نَفْسَهُ

16. DERS

İSİMLERE BİRLEŞEN ZAMİRLER

İSİMLERE BİRLEŞEN ZAMİRLER

Aşağıdaki tabloda da görüldüğü üzere, isimlerin sonlarına bitişen ve muzâfun ileyh konumunda bulunan zamirler, kendilerinden önceki sözcüğe (muzâfa) dönük bir aidiyet (iyelik) kavramını ifade ederler. Bu zamirler, '***mebnî***' (şekli, ne suretle olursa olsun değişmeyen isim) olmaları itibariyle, muzâfun ileyh konumunda bulundukları halde mecrurluk alameti olan '***kesra***' harekesini alamazlar. Bu durumdaki isimlerin irapları konusunda doyurucu bilgi 50. dersimizde '***mebnî ve murap***' bahsinde gösterilecektir.

Not: İsimlerin sonlarına bitişen bu zamirlerin bazı harflerden sonra gelmesi de mümkündür. Ancak söz konusu zamirler, bu konumlarında muzafun ileyh değildir.

Cemi	Tesniye	Müfred
مَنْزِلُهُمْ	مَنْزِلُهُمَا	مَنْزِلُهُ
مَنْزِلُهُنَّ	مَنْزِلُهُمَا	مَنْزِلُهَا
مَنْزِلُكُمْ	مَنْزِلُكُمَا	مَنْزِلُكَ
مَنْزِلُكُنَّ	مَنْزِلُكُمَا	مَنْزِلُكِ
مَنْزِلُنَا	مَنْزِلُنَا	مَنْزِلِي

İSİMLERE BİTİŞEN ZAMİRLERLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) مُحَمَّدٌ وَ عَلِيٌّ فِي مَكْتَبِهِمَا.

Muhammet ve Ali bürolarında.

(2) نَحْنُ الآنَ فِي كُلِّيَّتِنَا.

Bizler şu anda fakültemizde bulunmaktayız.

(3) اَلْمُعَلِّمَاتُ فِي غُرْفَتِهِنَّ.

Bayan öğretmenler odalarında.

(4) يُفَكِّرُ الشُّبَّانُ فِي مُسْتَقْبَلِهِمْ.

Gençler istikballerini düşünüyorlar.

(5) نَحْنُ نَسْكُنُ فِي شُقَّتِهِ.

Biz, Onun dairesinde oturmaktayız.

(6) فَاطِمَةُ وَ زَيْنَبُ فِي حَدِيقَتِكُمْ.

Fatma ve Zeynep sizin bahçede.

(7) رَجَعَ خَالِدٌ مِنْ مَصْنَعِهِ.

Halit, fabrikasından döndü.

(8) أَنْتُمْ مُحِبُّونَ لِوَطَنِكُمْ.

Sizler, yurdunuzu sevmektesiniz.

(9) يَفْرَحُ آبَاؤُكُمْ بِنَجَاحِكُمْ.

Babalarınız, başarınıza sevinirler.

(10) رَأَيْتُ خَالَكَ فِي السُّوقِ أَمْسِ.

Dayını, dün çarşıda gördüm.

(11) تَقِفُ سَيَّارَتِي أَمَامَ مَنْزِلِي.

Arabam, evimin önünde duruyor.

(12) تَنَاوَلَ الْمُسَافِرُ فَطُورَهُ فِي الْمَطْعَمِ.

Yolcu, kahvaltısını lokantada yaptı.

(13) أَشْكُرُكُمْ عَلَى جُهُودِكُمْ.

Gayretlerinizden dolayı sizlere teşekkür ederim.

(14) فَتَحَ اللِّصُّ حَقِيبَتِي وَ سَرَقَ كُلَّ مَالِي.

Hırsız, çantamı açtı ve tüm paramı çaldı.

(15) أَتَى وَالِدِي إِلَى الْمَطَارِ لِوَدَاعِنَا.

Babam, bizi uğurlamak için havaalanına geldi.

(16) سَأَسْتَعِيرُ سَيَّارَتَكَ غَدًا.

Yarın, arabanı ödünç alacağım.

(17) لَمْ أُصَحِّحْ كُرَّاسَاتِكُمْ بَعْدُ.

Defterlerinizi henüz kontrol etmedim.

(18) كُلٌّ يُدَافِعُ عَنْ أُسْرَتِهِ.

Herkes ailesini müdafaa ediyor.

(19) لاَ تُخْلِفُوا وُعُودَكُمْ.

Vaatlerinizden dönmeyin.

(20) أَقَامَ الطُّلاَّبُ حَفْلَةَ التَّخَرُّجِ عَلَى نَفَقَاتِهِمْ.

Öğrenciler, kendi harcamaları ile mezuniyet töreni tertiplediler.

(21) يُشْبِهُ الطِّفْلُ عَمَّهُ.

Çocuk, amcasına benziyor.

(22) اِسْتَجْوَبَ الشُّرْطِيُّ جَارَهُ.

Polis, komşusunu sorguya çekti.

(23) اِسْتَقَالَ رَئِيسُ الْوُزَرَاءِ مِنْ مَنْصِبِهِ.

Başbakan görevinden istifa etti.

(24) أَجَّلَ الْعَالِمُ مُحَاضَرَتَهُ إِلَى يَوْمٍ آخَرَ.

Bilimadamı, konferansını bir başka güne erteledi.

(25) أَسِفْتُ لِمَا وَقَعَ بَيْنَنَا مِنْ سُوءِ فَهْمٍ.

Aramızdaki yanlış anlamadan ötürü üzüntü duydum.

(26) تَرَكَ الطَّالِبُ كُتُبَهُ مُبَعْثَرَةً فِي غُرْفَتِهِ.

Öğrenci, kitaplarını odasında dağınık bir şekilde bıraktı.

(27) هَبَّ الْمُوَاطِنُونَ عَلَى بَكْرَةِ أَبِيهِمْ لِصَدِّ الْعَدُوِّ.

Bütün vatandaşlar, düşmana engel olmak için harekete geçti.

(28) كَانَتِ الاِبْتِسَامَةُ لاَ تُفَارِقُ شَفَتَيْهِ.

Yüzünde gülümseme eksik olmuyordu.

HARFLERE BİTİŞEN ZAMİRLERLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) سَأُسَلِّمُ الْمِلَفَّ إِلَيْكَ بَعْدَ سَاعَةٍ.

Dosyayı, bir saat sonra sana teslim edeceğim.

(2) أَخَذَ الْحَامِلُ مِنَّا أُجْرَةً كَثِيرَةً لِلنَّقْلِ.

Hammal, bizden fazla taşıma ücreti aldı.

(3) حَدَثَ لِي حَادِثٌ مُحْزِنٌ.

Başıma üzücü bir olay geldi.

(4) سَلَّمْتُ عَلَيْكَ فَلَمْ تَسْمَعْ.

Sana selam verdim ancak duymadın.

(5) أَظُنُّ أَنَّكَ تَقُولُ الْحَقَّ.

Sanırım doğruyu söylüyorsun.

(6) لَمْ يُدَافِعُوا عَنِّي قَطُّ.

Beni hiçbir zaman savunmadılar.

(7) أُفَكِّرُ فِيهَا لَيْلَ نَهَارَ.

Gece gündüz Onu düşünmekteyim.

(8) إِنَّكَ مَعْرُوفٌ بِصِدْقِكَ.

Sen, dürüstlüğünle tanınıyorsun.

(9) لَعَلَّهُ يَرْجِعُ مِنَ الْخَارِجِ هٰذَا الْعَامَ.

Belki bu sene yurt dışından döner.

(10) لَيْتَهُ أَجَابَ عَنْ كُلِّ الأَسْئِلَةِ.

Keşke tüm soruları yanıtlasaydı.

(11) أَعْتَقِدُ أَنَّهُ سَيَنَالُ دَرَجَاتٍ عَالِيَةً.

(Onun) Yüksek notlar alacağına inanıyorum.

(12) رَأَى الْمُعَلِّمُ فِيهِ مَهَارَةً لاَ مَثِيلَ لَهَا.

Öğretmen, Onda, eşsiz bir yetenek keşfetti.

(13) سَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَلَمْ يَرُدَّ بِسَبَبِ غَضَبِهِ.

Ona selam verdim, (ama) öfkeli olduğu için selamımı almadı.

(14) أَحْسِنْ كَمَا تُحِبُّ أَنْ يُحْسَنَ إِلَيْكَ.

Kendine iyilik yapılmasından hoşlandığın gibi, sen de (başkalarına) iyilik yap.

AŞAĞIDAKİ DİYALOĞU EZBERLEYİNİZ

فِي عِيَادَةِ الطَّبِيبِ

(حَسَنٌ مَرِيضٌ لِذٰلِكَ يَذْهَبُ إِلَى الطَّبِيبِ. هُوَ يَجْلِسُ فِي غُرْفَةِ اْلاِنْتِظَارِ بِالْعِيَادَةِ يَنْتَظِرُ دَوْرَهُ. بَعْدَ رُبْعِ سَاعَةٍ تُدْخِلُهُ الْمُمَرِّضَةُ إِلَى الْغُرْفَةِ)

اَلطَّبِيبُ : أَهْلاً وَ سَهْلاً، تَفَضَّلْ عَلَى هَذَا الْكُرْسِيِّ، خَيْرًا .. مِمَّ تَشْكُو؟

حَسَنٌ : اِسْتَيْقَظْتُ مِنَ النَّوْمِ لَيْلَةَ أَمْسِ عَلَى أَلَمٍ شَدِيدٍ فِي الْجَانِبِ اْلأَيْمَنِ مِنْ ظَهْرِي.

اَلطَّبِيبُ : هَلْ تَنَاوَلْتَ شَيْئًا؟

حَسَنٌ : تَنَاوَلْتُ بَعْضَ اْلأَقْرَاصِ الْمُسَكِّنَةِ وَ لَمْ تَنْفَعْ.

اَلطَّبِيبُ : أَ هٰذِهِ أَوَّلُ مَرَّةٍ تَشْعُرُ فِيهَا بِهَذَا اْلأَلَمِ، أَمْ كُنْتَ تَشْعُرُ بِهِ مِنْ قَبْلُ؟

حَسَنٌ : كُنْتُ أَشْعُرُ بِأَلَمٍ خَفِيفٍ مِنْ وَقْتٍ إِلَى آخَرَ، وَلٰكِنْ مَا شَعَرْتُ بِهَذَا اْلأَلَمِ الشَّدِيدِ إِلاَّ أَمْسِ فَقَطْ.

اَلطَّبِيبُ : تَفَضَّلْ عَلَى السَّرِيرِ لِلْفَحْصِ.

(بَعْدَ إِتْمَامِ الْفَحْصِ وَ كِتَابَةِ الْوَصْفَةِ الطِّبِّيَّةِ)

اَلطَّبِيبُ : هَذَا الْتِهَابٌ فِي الْكُلَى، وَ هٰذِهِ هِيَ اْلأَدْوِيَةُ، مِلْعَقَةٌ كَبِيرَةٌ مِنْ هٰذِهِ الْحُبَيْبَاتِ الْفَوَّارَةِ فِي نِصْفِ كُوبِ مَاءٍ بَعْدَ اْلأَكْلِ ثَلاَثَ مَرَّاتٍ يَوْمِيًّا. وَ هٰذِهِ حُقَنٌ فِي الْوَرِيدِ تَأْخُذُ مِنْهَا وَاحِدَةً عِنْدَمَا تَشْعُرُ بِالْمَغْصِ. عَلَيْكَ بِإِجْرَاءِ تَحْلِيلٍ لِلْبَوْلِ وَ عَمَلِ أَشِعَّةٍ.

اَلرِّفْقُ بِالْحَيَوَانِ

قَالَ الْوَلَدُ لأَبِيهِ: قَرَأْتُ فِي الصُّحُفِ أَنَّ الْيَوْمَ هُوَ يَوْمٌ عَالَمِيٌّ لِحُقُوقِ الْحَيَوَانِ، وَ قَرَأْتُ اْلإِعْلاَنَ الَّذِي صَدَرَ فِي بَارِيسَ عَنْ هَيْئَةِ الْيُونِسْكُو بِمُنَاسَبَةِ الْيَوْمِ الْعَالَمِيِّ لِحُقُوقِ الْحَيَوَانِ. فَلِمَاذَا تَهْتَمُّ هَيْئَةٌ عَالَمِيَّةٌ بِالْحَيَوَانِ؟ وَ هَلِ انْتَهَتْ مَشَاكِلُ اْلإِنْسَانِ حَتَّى نَهْتَمَّ بِمَشَاكِلِ الْحَيَوَانِ؟

قَالَ الْوَالِدُ لابْنِهِ: اَلْحَيَوَانُ مَخْلُوقٌ يُحِسُّ كَمَا تُحِسُّ، وَ يَشْعُرُ بِاْلأَلَمِ كَمَا تَشْعُرُ، وَ لَكِنَّهُ لاَ يَنْطِقُ وَ لاَ يَكْشِفُ عَنْ أَلَمِهِ. فَوَاجِبُنَا أَنْ نَرْحَمَهُ فَنُطْعِمَهُ وَ نَسْقِيَهُ وَ نُعَالِجَهُ وَ لاَ نُؤْذِيَهُ. وَ قَدْ فَرَضَتْ كُلُّ اْلأَدْيَانِ السَّمَاوِيَّةِ الرَّحْمَةَ بِالْحَيَوَانَاتِ. وَ قَامَتْ أُمَمٌ كَثِيرَةٌ بِجُهُودٍ لِحِمَايَتِهَا وَ الدِّفَاعِ عَنْهَا ضِدَّ الْمُعَامَلَةِ الْقَاسِيَةِ مِنْ بَنِي اْلإِنْسَانِ، وَ كَوَّنَتْ جَمْعِيَّاتِ الرِّفْقِ بِالْحَيَوَانِ لِرِعَايَتِهَا وَ عِلاَجِهَا وَ اْلإِحْسَانِ إِلَيْهَا بِسَبَبِ ضَعْفِهَا وَ عَدَمِ قُدْرَتِهَا عَلَى الْكَلاَمِ.

وَ قَدْ خَلَقَ اللهُ الْحَيَوَانَاتِ وَ اْلأَنْعَامَ بِأَنْوَاعِهَا الْمُخْتَلِفَةِ وَ سَخَّرَهَا لَنَا وَ جَعَلَ فِيهَا فَوَائِدَ كَثِيرَةً، فَبَعْضُهَا عُرِفَ بِاْلإِخْلاَصِ وَ الذَّكَاءِ كَالْكِلاَبِ. وَ بَعْضُهَا نَرْكَبُهُ فِي بَعْضِ رِحَلاَتِنَا أَوْ نُزَهَاتِنَا وَ نَقْضِي بِهِ حَاجَاتِنَا، وَ يَحْمِلُ مَا لاَ نَقْدِرُ عَلَى حَمْلِهِ مِنَ الْبَضَائِعِ وَ اْلأَشْيَاءِ الثَّقِيلَةِ كَالْبَعِيرِ وَ الْحِصَانِ وَ الثَّوْرِ وَ الْحِمَارِ. وَ مِنْهَا مَا يَكُونُ فِيهِ طَعَامُنَا فَنَأْكُلُ لَحْمَهَا وَ نَشْرَبُ لَبَنَهَا وَ نَصْنَعُ مِنْ شَعْرِهَا وَ جِلْدِهَا الْمَلاَبِسَ وَ الْفِرَاشَ كَالْغَنَمِ وَ الْبَقَرِ. إِذًا فَأَقَلُّ وَاجِبٍ نَحْوَهَا هُوَ أَنْ نَرْعَاهَا وَ نَعْتَنِيَ بِهَا، وَ نَجْعَلَ لَهَا وَقْتًا تَسْتَرِيحُ فِيهِ وَ لاَ نَضَعَ عَلَيْهِ حِمْلاً فَوْقَ قُدْرَتِهَا.

كلمة اليوم

اَلْحَاجَةُ أُمُّ الْاِخْتِرَاعِ

17. DERS

MARİFE VE NEKRE

MARİFE VE NEKRE

Tanım: Bilinen ve belirli bir şeyi gösteren, genellikle başında '***harf-i tarif***' adını verdiğimiz ve (ال) harflerinden oluşan belirlilik takısının (artikel) yer aldığı isimlere '***marife***', buna karşılık, bilinen ve belirli bir şeyi göstermeyen, genellikle sonunda '***tenvin***' adını verdiğimiz (ـً / ـٍ / ـٌ) simgelerinin bulunduğu isimlere ise '***nekre***' adı verilir.

ÖNEMLİ HATIRLATMA: Bu tanımlamadan yola çıkarak diyebiliriz ki, bir isim ya marife veya nekre olmak durumundadır. Bir isim aynı anda, marifelik ve nekrelik alâmetleri olan harf-i tarif ve tenvini bünyesinde bulunduramaz. Yani, bir ismin başında harf-i tarif varsa sonunda tenvin, sonunda tenvin varsa başında harf-i tarif bulunamaz.

Marife İsim			
Marifelik Alâmeti	Harf-i Cerle Mecrur	Mefûlün bih	Fiil + Fâil
Harf-i Tarif	فِي الْاِجْتِمَاعِ	اَلطَّالِبَ	رَأَيْتُ
Öğrenciyi toplantıda gördüm.			

Nekre İsim			
Nekrelik Alâmeti	Harf-i Cerle Mecrur	Mefûlün bih	Fiil + Fâil
Tenvin	فِي اجْتِمَاعٍ	طَالِبًا	رَأَيْتُ
Bir toplantıda bir öğrenci gördüm.			

MARİFE İSİM ÇEŞİTLERİ

Yukarıda da işaret ettiğimiz üzere, kural olarak marife bir ismin başında harf-i tarif bulunma mecburiyeti sözkonusu ise de, başka bazı isimler daha vardır ki, bu isimlerin başında marifelik alâmeti olan harf-i tarif bulunmadığı halde, bunlar da marife olarak kabul edilmekte ve cümle içerisinde marife bir ismin yüklenebileceği tüm dilbilgisel rolleri oynayabilmektedir. Şimdi sözünü ettiğimiz marife isimleri tabloda sırayla görelim.

	Marife İsmin Türü			
1	*Özel İsimler*	تُرْكِيَا	حُسَيْنٌ	خَالِدٌ
2	*Zamirler*	نَحْنُ	أَنْتَ	هُمْ
3	*İşaret İsimleri*	هٰؤُلَاءِ	ذٰلِكَ	هٰذَا
4	*İsm-i Mevsuller*	اَلَّذِينَ	اَللَّتَانِ	اَلَّذِي
5	*Marife Bir İsme Muzâf olan Kelime*	كِتَابُ الطَّالِبِ		بَابُ الْبَيْتِ

ÖZEL İSİMLER MARİFEDİR.

ÖZEL İSİMLERLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) نَظَّفَتْ زَيْنَبُ نَوَافِذَ الْبَيْتِ.

Zeynep evin pencerelerini temizledi.

(2) خَدِيجَةُ مُعَلِّمَةٌ فِي الْمَدْرَسَةِ الثَّانَوِيَّةِ.

Hatice, lisede bir öğretmendir.

(3) عَلِيٌّ يَصْطَادُ السَّمَكَ فِي الْبُحَيْرَةِ.

Ali, gölde balık avlıyor.

(4) اَلْقَاهِرَةُ مِنَ الْمُدُنِ الْعَرَبِيَّةِ الْكَبِيرَةِ.

Kahire, büyük Arap kentlerindendir.

(5) سَافَرَ الْوَفْدُ التُّرْكِيُّ إِلَى الْهِنْدِ.

Türk heyeti Hindistan'a gitti.

(6) تَدْرُسُ فَاطِمَةُ فِي كُلِّيَّةِ الْعُلُومِ.

Fatma, Fen Fakültesinde öğrenim görüyor.

(7) يَهْتَمُّ خَالِدٌ بِجَمْعِ الطَّوَابِعِ.

Halit, pul toplamaya meraklı.

(8) كَانَ مِدْحَت بَاشَا مِنْ أَعْظَمِ رِجَالَاتِ الْإِدَارَةِ الْعُثْمَانِيِّينَ.

Mithat Paşa, Osmanlı devlet adamlarının en büyüklerinden idi.

ZAMİRLER MARİFEDİR.

ÖNEMLİ NOTLAR

I. Arapçada kadın isimleri kural gereği sonlarına tenvin ve kesre almazlar. Bu konuyla ilgili ayrıntılı bilgi 52. derste gösterilecektir.

II. Arapçada bazı şehir ve ülke isimlerinin başında harf-i tarif bulunabilmektedir. Ancak hangi şehir veya ülke isminin başında harf-i tarif bulunup bulunmayacağına dair belirli bir kıstas yoktur. Bu konu zaman içerisinde kazanılan tecrübe ile öğrenilebilir.

III. Bazı erkek isimlerinin başına harf-i tarif gelebilir. Bu tamamen semâi bir durumdur.

حَسَنٌ/اَلْحَسَنُ ؛ حُسَيْنٌ/اَلْحُسَيْنُ ؛ زُبَيْرٌ/اَلزُّبَيْرُ ؛ حَارِثٌ/اَلْحَارِثُ ؛ بَرَاءٌ/اَلْبَرَاءُ

قَاسِمٌ/اَلْقَاسِمُ ؛ عَبَّاسٌ/اَلْعَبَّاسُ

Ancak bu isimlere seslenilmesi durumunda (bkz. Münada konusu) başlarındaki harf-i tarifler kaldırılır: يَا حُسَيْنُ! gibi.

ZAMİRLER VE İSM-İ İŞARETLER İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) أَنْتُمْ تَحْتَلُّونَ مَكَانَةً هَامَّةً عِنْدَ النَّاسِ.

Sizler, insanlar nezdinde önemli bir yere sahipsiniz.

(2) هُمْ أَحْرَقُوا الْحُقُولَ بَعْدَ الْحَصَادِ.

Onlar, hasat sonrasında tarlaları yaktılar.

(3) أَنْتَ تُلَخِّصُ الْمَوْضُوعَ بِشَكْلٍ وَجِيزٍ.

Konuyu veciz bir şekilde özetliyorsunuz.

(4) أُقِيمَتْ هٰذِهِ الْكُلِّيَّةُ قَبْلَ خَمْسِ سَنَوَاتٍ.

Bu fakülte, beş sene önce kuruldu.

(5) سَيَسْتَغْرِقُ إِنْجَازُ هٰذَا الْمَشْرُوعِ وَقْتًا طَوِيلًا.

Bu projenin tamamlanması uzun vakit alacak.

(6) هٰؤُلَاءِ الْمَسَاكِينُ ضَحَايَا الْمُرُورِ.

Bu zavallılar trafiğin kurbanları.

(7) أُولٰئِكَ الشُّبَّانُ مُولَعُونَ بِجَمْعِ الْفَرَاشَاتِ.

O gençler, kelebek koleksiyonculuğuna meraklılar.

(8) ذٰلِكَ الْوَزِيرُ اشْتَرَكَ فِي افْتِتَاحِ الْمَصَحَّةِ.

O bakan, Sanatoryumun açılışına iştirak etti.

(9) أَنَا أَدْفَعُ ضَرَائِبِي فِي وَقْتِهَا.

Vergilerimi zamanında öderim.

(10) شَاهَدْنَا هٰذَا الْفِيلْمَ مِنْ قَبْلُ.

Bu filmi daha önce izlemiştik.

(11) وَ مَا هِيَ إِلاَّ ثَوَانٍ حَتَّى بَدَأَ يَتَنَفَّسُ مِنْ جَدِيدٍ.

Birkaç saniye geçmemişti ki yeniden nefes alıp vermeye başladı.

(12) اَلْهِجْرَةُ مِنْ بَلَدٍ إِلَى بَلَدٍ آخَرَ وَ التَّجَنُّسُ بِجِنْسِيَّتِهِ أَصْبَحَتْ ظَاهِرَةً مَأْلُوفَةً فِي هٰذَا الْعَصْرِ.

Bir ülkeden bir başka ülkeye göç etmek, o ülkenin vatandaşlığına geçmek bu asırda alışılagelen bir olgu haline gelmiştir.

İSM-İ İŞÂRETLER MARİFEDİR.

İSM-İ MEVSULLER MARİFEDİR.

ÖNEMLİ NOT

İzâfet terkibinde bulunan '***muzâf***' bir ismin '***marife***' olabilmesi için, bu ismin mutlaka '***marife***' bir isme muzâf olması gerekmektedir. Bir başka ifade ile '***muzâfun ileyh***' olan kelime '***nekre***' olmamalıdır. Zira '***nekre***' bir isme muzâf olan kelime, kural gereği '***nekre***' kabul edilmektedir.

İSM-İ MEVSULLERLE VE MARİFEYE MUZAF İSİMLERLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) اِجْتَمَعَ مُدِيرُ الْفُنْدُقِ مَعَ الْعُمَّالِ.

Otelin müdürü, işçilerle toplantı yaptı.

(2) مَكْتَبُ الْبَرِيدِ قَرِيبٌ مِنَ الْمَدْرَسَةِ.

Postane okula yakındır.

(3) قَدْ يُؤَدِّي إِمَامُ الْقَرْيَةِ الصَّلَوَاتِ فِي بَيْتِهِ.

Köyün imamı, namazları bazan evinde kılıyor.

(4) رَأَيْتُ سَيَّارَةَ خَالِدٍ فِي مَوْقِفِ السَّيَّارَاتِ.

Halit'in arabasını otoparkta gördüm.

(5) مَلْعَبُ الْكُلِّيَّةِ مُزْدَحِمٌ بِالْمُتَخَرِّجِينَ.

Fakültenin sahası, mezunlarla dolup taşıyor.

(6) قَرَأْتُ الْخِطَابَ الَّذِي أَرْسَلَهُ لِي أَبِي.

Babamın bana gönderdiği mektubu okudum.

(7) اَلَّذِي يَجْتَهِدُ كَثِيرًا يَنْجَحُ فِي الْمُسْتَقْبَلِ.

Çok çalışan istikbalde kazanır.

(8) طَه حُسَيْنٌ هُوَ الَّذِي أَلَّفَ "اَلْأَيَّامَ".

Taha Hüseyin, 'el-Eyyam' ı kaleme alan kişidir

(9) هٰذِهِ هِيَ الْمَجَلَّةُ الَّتِي أَبْحَثُ عَنْهَا.

Aramakta olduğum dergi bu.

(10) تَبْكِي الْمَرْأَةُ الَّتِي فَقَدَتْ زَوْجَهَا.

Kocasını kaybeden kadın ağlıyor.

(11) نَقِفُ إِجْلَالًا لِلْعُلَمَاءِ الَّذِينَ خَدَمُوا الْبَشَرِيَّةَ.

İnsanlığa hizmet eden bilimadamları için saygı duruşunda bulunuruz.

(12) اَلْأَهْرَامُ مِنَ الْآثَارِ الَّتِي لَا نَظِيرَ لَهَا رَوْعَةً.

Piramitler benzeri olmayan olağanüstü yapıtlardan biridir.

(13) كَانَ حَرِيصًا عَلَى أَنْ يُجَالِسَ رِجَالَ الْفِكْرِ وَ الْعِلْمِ.

Bilim ve düşünce adamları ile oturup kalkmaya düşkündü.

(14) جَعَّدَتْ وَجْهَهُ مَتَاعِبُ الْحَيَاةِ.

Hayatın güçlükleri yüzünde çizgiler meydana getirmişti.

(15) لَسْنَا مِنَ الَّذِينَ يُطْلِقُونَ الْأَحْكَامَ جُزَافًا.

Biz düşünmeden (gelişigüzel) karar verenlerden değiliz.

(16) مِنْ مَكَارِمِ الْأَخْلَاقِ أَنْ تُجَامِلَ النَّاسَ وَ تُعَامِلَهُمْ مُعَامَلَةَ احْتِرَامٍ.

İnsanlara iltifatta bulunman ve saygıyla muamele etmen ahlaki meziyetlerdendir.

(17) صَدِيقِي مَنْ يُقَاسِمُنِي أَتْرَاحِي قَبْلَ أَفْرَاحِي.

Dostum, sevinçlerimden önce üzüntülerime ortak olan kişidir.

(18) عُرِفَ جُبْرَانُ بِفَلْسَفَتِهِ الثَّائِرَةِ عَلَى التَّقَالِيدِ الْاِجْتِمَاعِيَّةِ.

Cübran, toplumsal geleneklere isyan eden felsefesiyle tanınmıştır.

(19) كُلُّ قَرَارٍ لاَ يَحْظَى بِتَأْيِيدِ الشَّعْبِ مَصِيرُهُ الْفَشَلُ.

Halkın desteğini almayan bütün kararların sonu hüsrandır.

MARİFEYE MUZÂF OLAN İSİMLER MARİFEDİR.

ÖNEMLİ NOT

Esasen bir ismin sonunda bulunan tenvin o sözcüğün belirsiz olduğunu ifadeye yetmekle birlikte, bazen, üslup gereği bu nekre kelimeyi vurgulamak gerekebilir. Bu durumda nekre sözcüğün sonuna ayrıca '***Belirsizlik Mâsı***' adı verilen bir harf (مَا) getirilir.

مَتَى يُقَالُ لِشَخْصٍ مَا إِنَّهُ فَيْلَسُوفٌ؟

(Bir kimseye ne zaman 'Filozof' denilir?)

سَافَرْتُ إِلَى الْخَارِجِ لِسَبَبٍ مَا.

(Yurtdışına bir sebepten dolayı gittim.)

أَعْطِنِي قَلَمًا مَا.

(Bana bir kalem ver!)

رَأَيْتُهُ فِي مَكَانٍ مَا بِإِسْتَانْبُولَ.

(Onu İstanbul'da bir yerde gördüm.)

أَيْنَ قَرَأْتَ ذٰلِكَ الْخَبَرَ؟ / قَرَأْتُهُ فِي صَحِيفَةٍ مَا.

(O haberi nerede okudun? / Bir gazetede okudum.)

تَصَدَّقْتُ جُنَيْهًا وَاحِدًا عَلَى سَائِلٍ مِصْرِيٍّ مَا.

(Mısırlı bir dilenciye bir cüneyh tasadduk ettim.)

هَيْئَةُ الْأُمَمِ الْمُتَّحِدَةِ

إِنَّ الدُّوَلَ مِثْلُ الْأَفْرَادِ. فَالْأَفْرَادُ يَحْتَاجُ بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ وَ يُسَاعِدُ بَعْضُهُمْ بَعْضًا. لاَ يُمْكِنُ لِأَحَدٍ أَنْ يَعِيشَ وَحْدَهُ بَعِيدًا عَنِ النَّاسِ. فَالْإِنْسَانُ يَحْتَاجُ إِلَى أَخِيهِ الْإِنْسَانِ. وَ كُلُّ وَاحِدٍ فِي الْمُجْتَمَعِ يَقُومُ بِعَمَلٍ يَنْفَعُ الْجَمَاعَةَ كُلَّهَا.

وَ كَذٰلِكَ الْحَالُ بِالنِّسْبَةِ لِدُوَلِ الْعَالَمِ. فَكُلُّ دَوْلَةٍ تَحْتَاجُ إِلَى الدُّوَلِ الْأُخْرَى، وَ لاَ يُمْكِنُ لِدَوْلَةٍ -مَهْمَا كَانَتْ كَبِيرَةً- أَنْ تَعِيشَ وَحْدَهَا بَعِيدًا عَنِ الدُّوَلِ الْأُخْرَى. فَلاَ بُدَّ أَنْ تَتَبَادَلَ الْمَصَالِحَ مَعَ جِيرَانِهَا. فَالدُّوَلُ كُلُّهَا يَنْبَغِي عَلَيْهَا أَنْ تَتَّجِهَ إِلَى التَّعَاوُنِ الْمُشْتَرَكِ مِنْ أَجْلِ الْخَيْرِ وَ مِنْ أَجْلِ السَّلاَمِ وَ مِنْ أَجْلِ الْحَيَاةِ الْحُرَّةِ الْكَرِيمَةِ لِشُعُوبِهَا.

وَ مِنْ أَجْلِ ذٰلِكَ اتَّفَقَتِ الدُّوَلُ الْمُسْتَقِلَّةُ عَلَى إِنْشَاءِ هَيْئَةٍ عَالَمِيَّةٍ تُنَظِّمُ الْعَلاَقَاتِ بَيْنَ الدُّوَلِ، وَ تَحُولُ دُونَ وُقُوعِ حُرُوبٍ بَيْنَهَا، وَ تَعْمَلُ عَلَى تَحْقِيقِ التَّعَاوُنِ وَ الْعَدْلِ وَ الْمُسَاوَاةِ بَيْنَ دُوَلِ الْعَالَمِ. وَ أَعْلَنَتِ الْهَيْئَةُ الْعَالَمِيَّةُ مِيثَاقَهَا فِي **24** أُكْتُوبِر **1945** وَ وَقَّعَتْ عَلَيْهِ الدُّوَلُ الْأَعْضَاءُ. وَ بَعْدَ التَّوْقِيعِ تَمَّ الْاِفْتِتَاحُ وَ دَفَعَتْ هٰذِهِ الدُّوَلُ نَصِيبَهَا فِي مِيزَانِيَّةِ الْهَيْئَةِ، وَ أَصْبَحَ مِنْ حَقِّ كُلِّ دَوْلَةٍ مُسْتَقِلَّةٍ أَنْ تَتَمَتَّعَ بِعُضْوِيَّةِ الْأُمَمِ الْمُتَّحِدَةِ.

وَ تَقُومُ الْعَلاَقَاتُ بَيْنَ الْأَعْضَاءِ عَلَى أَسَاسِ الْمُسَاوَاةِ وَ الْاِحْتِرَامِ. وَ اللُّغَاتُ الرَّسْمِيَّةُ فِيهَا هِيَ الْإِنْجِلِيزِيَّةُ وَ الْفَرَنْسِيَّةُ وَ الصِّينِيَّةُ وَ الرُّوسِيَّةُ وَ الْأَسْبَانِيَّةُ وَ الْعَرَبِيَّةُ. وَ قَدْ كَوَّنَتِ الْأُمَمُ الْمُتَّحِدَةُ بَعْضَ الْهَيْئَاتِ، وَ مِنْ أَهَمِّهَا: اَلْجَمْعِيَّةُ الْعَامَّةُ وَ مَجْلِسُ الْأَمْنِ.

AŞAĞIDAKİ DİYALOĞU EZBERLEYİNİZ

فِي قِسْمِ الْأَشِعَّةِ

اَلْمَرِيضُ : فَضْلاً يَا دُكْتُورُ، أُرِيدُ صُورَةَ أَشِعَّةٍ لِلْكُلَى.

اَلطَّبِيبُ : هَلْ مَعَكَ خِطَابُ الطَّبِيبِ الْمُعَالِجِ؟

اَلْمَرِيضُ : نَعَمْ هٰذَا هُوَ، تَفَضَّلْ.

اَلطَّبِيبُ : حَسَنًا، تَذْهَبُ بِهٰذَا الْخِطَابِ إِلَى الْغُرْفَةِ الْمُجَاوِرَةِ، هُنَاكَ الْفَنِّيُّونَ الَّذِينَ يَقُومُونَ بِالتَّصْوِيرِ وَ تَرْجِعُ إِلَيَّ بَعْدَ نِصْفِ سَاعَةٍ.

(بَعْدَ نِصْفِ سَاعَةٍ يَرْجِعُ الْمَرِيضُ إِلَى الطَّبِيبِ)

اَلطَّبِيبُ : اَلْفَنِّيَّانِ اللَّذَانِ صَوَّرَا الْكُلَى يُرِيدَانِ عَمَلَ صُورَةٍ ثَانِيَةٍ لِلتَّأَكُّدِ، تَحْضُرُ غَدًا لِذٰلِكَ.

(فِي الْغَدِ وَ بَعْدَ التَّصْوِيرِ)

اَلْمَرِيضُ : هَلِ الصُّورَةُ جَاهِزَةٌ اْلآنَ يَا دُكْتُورُ؟

اَلطَّبِيبُ : نَعَمْ، هَاتَانِ هُمَا الصُّورَتَانِ اللَّتَانِ تُرِيدُهُمَا، تَذْهَبُ بِهٰذَا التَّقْرِيرِ لإِحْدَى الْكَاتِبَاتِ اللاَّتِي يَعْمَلْنَ فِي الْقِسْمِ لِنَسْخِهِ عَلَى اْلآلَةِ الْكَاتِبَةِ.

اَلْمَرِيضُ : أَشْكُرُكَ يَا دُكْتُورُ، اَلسَّلاَمُ عَلَيْكُمْ.

اَلطَّبِيبُ : شَفَاكَ اللهُ فِي أَقْرَبِ وَقْتٍ.

كلمة اليوم

خَالِفْ تُعْرَفْ

18. DERS

MERFÛ MUTTASIL ZAMİRLER

MERFÛ MUTTASIL ZAMİRLER

Arapçada fiil sonlarına bitişen ve bu fiillerin fâili durumunda olan altı tür zamir vardır:

1. Harekeli '*Te*' harfi
2. Tesniye '*Elif*'i
3. Cemaat '*Vâv*' ı
4. Muhataba '*Yâ*' sı
5. Nisve '*Nûn*'u
6. Mütekellim '*Nâ*' sı

Bu zamirleri, aşağıdaki tabloda beyaz zemin üzerinde bulunan ve altları bir çizgi ile belirtilmiş olan fiil sonlarında görmek mümkündür.

Mâzi Fiil Çekiminde Yer Alan Merfû (Fâil) Zamirler		
Cemi	Tesniye	Müfred
فَتَحُوا	فَتَحَا	فَتَحَ
فَتَحْنَ	فَتَحَتَا	فَتَحَتْ
فَتَحْتُمْ	فَتَحْتُمَا	فَتَحْتَ
فَتَحْتُنَّ	فَتَحْتُمَا	فَتَحْتِ
فَتَحْنَا	فَتَحْنَا	فَتَحْتُ

ÖNEMLİ NOT

Yukarıdaki tabloda koyu zemin üzerinde bulunan fiillerden (فَتَحَتْ) fiilinin sonunda bulunan (ـتْ) harfi, fâil konumundaki bir zamir olmayıp, fiilin sadece müennes olduğunu gösteren bir işâretten ibarettir.

Muzâri Fiil Çekiminde Yer Alan Merfû (Fâil) Zamirler		
Cemi	Tesniye	Müfred
يَفْتَحُونَ	يَفْتَحَانِ	يَفْتَحُ
يَفْتَحْنَ	تَفْتَحَانِ	تَفْتَحُ
تَفْتَحُونَ	تَفْتَحَانِ	تَفْتَحُ
تَفْتَحْنَ	تَفْتَحَانِ	تَفْتَحِينَ
نَفْتَحُ	نَفْتَحُ	أَفْتَحُ

ÖNEMLİ NOT

Daha önce '***Ef'âl-i Hamse***' konusunda da belirttiğimiz üzere, muzari fiilin '***müennes muhataba***', '***tesniye***' ve '***cemi müzekker***' çekimlerinde gördüğümüz fiil sonların-daki nunlar, fiilin '**merfû**' oluşuna işaret eden birer göstergeden ibaretti (bkz. 15. ders). Ancak yukarıdaki tabloda da görüldüğü gibi, iki cemi müennes sigası olan (يَفْتَحْنَ) ve (تَفْتَحْنَ) fiillerinin sonlarında bulunan nûnlar muzarinin '***merfûluk***' alâmeti değil, '***nisve nûn***'u adı verilen ve cemi müennes oluşa işaret eden zamirlerdir.

Emir Fiil Çekiminde Yer Alan Merfû (Fâil) Zamirler		
Cemi	Tesniye	Müfred
اِفْتَحُوا	اِفْتَحَا	اِفْتَحْ
اِفْتَحْنَ	اِفْتَحَا	اِفْتَحِي

MERFÛ MUTTASIL ZAMİRLERLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) اَلسَّائِحَانِ قَطَعَا إِجَازَتَهُمَا بِسَبَبِ الْإِرْهَابِ.

İki turist, terör nedeniyle, tatillerini yarıda kestiler.

(2) اَلْوُزَرَاءُ حَضَرُوا الْاِجْتِمَاعَ جَمِيعًا.

Toplantıya tüm bakanlar geldi.

(3) اَلْعَمِيدَانِ قَدَّمَا الْهَدَايَا لِلطُّلاَّبِ.

İki dekan, hediyeleri öğrencilere verdi.

(4) رِجَالُ الأَمْنِ فَتَّشُوا فِي الْحَقَائِبِ كُلِّهَا.

Emniyet görevlileri bütün valizleri kontrol ettiler.

(5) اَلزَّمِيلاَنِ قَامَا بِحَلِّ الْمَشَاكِلِ.

İki arkadaş, problemleri çözdüler.

(6) اَلْمَسْؤُولُونَ اسْتَقْبَلُوا الْوُزَرَاءَ الْأَجَانِبَ.

Yetkililer, yabancı bakanları karşıladılar.

(7) اَلْمُضِيفَاتُ رَكِبْنَ الطَّائِرَاتِ.

Hostesler uçaklara bindiler.

(8) أَنْتُنَّ تَرْغَبْنَ فِي إِتْمَامِ الدِّرَاسَةِ فِي الْخَارِجِ.

Sizler, tahsilinizi yurtdışında yapmak istiyorsunuz.

(9) اَلطَّالِبَاتُ قُمْنَ بِكِتَابَةِ الدَّرْسِ.

Kız öğrenciler derslerini yazdılar.

(10) أَنْتِ أَنْشَأْتِ مُخْتَبَرًا حَدِيثًا.

Sen, modern bir laboratuvar tesis ettin.

(11) اَلْمَجَلَّتَانِ أَكَّدَتَا أَهَمِّيَّةَ الْمَوْضُوعِ.

İki dergi konunun önemini vurguladı.

(12) اَلْمُعَلِّمَاتُ اضْطُرِرْنَ لِلْاِسْتِقَالَةِ

Bayan öğretmenler istifaya mecbur oldular.

(13) اَلْوَالِدَانِ أَخَذَا أَبْنَاءَ هُمَا إِلَى الْمَعْرِضِ.

Anne ve baba, çocuklarını sergiye götürdü.

(14) اَلشُّبَّانُ لَمْ يَتَمَكَّنُوا مِنْ فَهْمِ الْحَقِيقَةِ.

Gençler hakikati anlayamadılar.

(15) اَلْجَارَانِ اسْتَمَرَّا فِي الْحَدِيثِ.

İki komşu söze (konuşmaya) devam etti.

(16) أَنْتِ تَسْعَيْنَ لِخَيْرِ الْإِنْسَانِيَّةِ.

Sen, insanlığın iyiliği için çalışıyorsun.

(17) اَلطِّفْلَتَانِ تُحِبَّانِ الْمَدْرَسَةَ كَثِيرًا.

İki kız çocuğu okulu çok seviyor.

(18) اَلْآبَاءُ يُدْرِكُونَ مَسْؤُولِيَّتَهُمْ نَحْوَ الْأُسْرَةِ.

Babalar, ailelerine karşı olan sorumluluklarını idrak ediyorlar.

(19) اَلشُّهَدَاءُ يَحْتَلُّونَ مَكَانَةً مُقَدَّسَةً فِي قُلُوبِ النَّاسِ.

İnsanların gönüllerinde şehitlerin kutsal bir yeri vardır.

(20) اَللَّاعِبُونَ حَصَلُوا عَلَى كَأْسِ الْبُطُولَةِ.

Oyuncular, şampiyonluk kupasını aldı.

(21) اَلْمُسْتَمِعَاتُ دَخَلْنَ قَاعَةَ الْمُؤْتَمَرِ.

Bayan dinleyiciler, konferans salonuna girdiler.

(22) أَقَمْنَا حَفْلَةَ وَدَاعٍ عَلَى شَرَفِ الْوَزِيرِ.

Bakan onuruna veda partisi tertipledik.

(23) اَلْعُمَّالُ ذَهَبُوا إِلَى الْمَصْنَعِ فِي مُنْتَصَفِ اللَّيْلِ.

İşçiler, fabrikaya gece yarısı gitti.

(24) اَلطَّالِبَانِ سَمِعَا الْخَبَرَ الْأَلِيمَ.

İki öğrenci, üzücü haberi işitti.

(25) أَحْسَسْتُ بِجُوعٍ بَعْدَ تَنَاوُلِ الطَّعَامِ بِسَاعَةٍ.

Yemek yedikten bir saat sonra açlık hissettim.

(26) اِخْتَلَفُوا فِي حَلِّ الْأَزْمَةِ الْاِقْتِصَادِيَّةِ.

Ekonomik krizi çözmede ihtilafa düştüler.

(27) اَلْمُتَخَرِّجُونَ اسْتَعَدُّوا لِدُخُولِ الْاِمْتِحَانِ.

Mezun öğrenciler imtihana girmek için hazırlık yaptılar.

(28) مَرَرْنَا عَلَى بَارِيسَ فِي زِيَارَتِنَا لِأُورُوبَّا.

Avrupa ziyaretimizde Paris'e uğradık.

(29) اَلْغَنِيَّتَانِ تُحْسِنَانِ إِلَى الْمُحْتَاجِينَ.

İki zengin bayan, ihtiyaç sahiplerine iyilikte bulunuyor.

(30) اَلْفَلاَّحَاتُ يَعْمَلْنَ طُولَ النَّهَارِ.

Bayan çiftçiler gün boyunca çalışıyorlar.

(31) أَنْتِ تَقُومِينَ بِوَاجِبِكِ نَحْوَ أُسْرَتِكِ.

Sen, ailene karşı olan görevini yerine getiriyorsun.

(32) اَلصِّبْيَانُ رَكَضُوا فِي الْمَلْعَبِ.

Çocuklar sahada koşuşturdular.

ÖNEMLİ NOTLAR

I. Bir fiilin sonunda merfû muttasıl zamir varsa -*bu zamir aynı zamanda fiilin 'fâil'i durumunda olduğundan*- cümlede başka fâil aramaya gerek yoktur.

II. Daha önce '***fâil***' konusunda '***Fâil Merfûdur***' şeklinde genel bir kuraldan söz edilmişti. Dolayısıyla fâil durumundaki merfû muttasıl zamirler de merfû olmaktadır. Ancak '***zamirler***' mebni isim (şekilleri ne sebeble olursa olsun değişmeyen isim türü) olduklarından bunlardaki '***merfûluk***' alameti açıkça görünmemekte ve -*ıstılâhî deyişle*- mahallen merfû, yani cümledeki konumu itibariyle merfû kabul edilmektedirler.

AŞAĞIDAKİ DİYALOĞU EZBERLEYİNİZ

بَيْنَ شُرْطِيِّ مُرُورٍ وَ سَائِقِ سَيَّارَةٍ خَاصَّةٍ

اَلشُّرْطِيُّ : قِفْ... أَوْقِفِ السَّيَّارَةَ بِجِوَارِ الرَّصِيفِ، لاَ تُعَطِّلِ الْمُرُورَ.

اَلسَّائِقُ : مَاذَا فَعَلْتُ؟

اَلشُّرْطِيُّ : هَاتِ رُخْصَةَ الْقِيَادَةِ مِنْ فَضْلِكَ.

اَلسَّائِقُ : تَفَضَّلْ، وَلَكِنْ مَاذَا حَدَثَ مِنِّي؟

اَلشُّرْطِيُّ : هَلْ هٰذِهِ سَيَّارَتُكَ؟

اَلسَّائِقُ : نَعَمْ سَيَّارَتِي.

اَلشُّرْطِيُّ : رُخْصَةَ السَّيَّارَةِ لَوْ سَمَحْتَ.

اَلسَّائِقُ : تَفَضَّلْ، وَلَكِنْ أَخْبِرْنِي مَا الَّذِي فَعَلْتُهُ؟

اَلشُّرْطِيُّ : خَالَفْتَ الْإِشَارَةَ، أَلاَ تَعْرِفُ أَنَّ الضَّوْءَ الْأَصْفَرَ يَعْنِي: هَدِّئْ اَلسُّرْعَةَ وَ اسْتَعِدَّ لِلْوُقُوفِ؟

اَلسَّائِقُ : عِنْدَمَا ظَهَرَ الضَّوْءُ الْأَصْفَرُ لَمْ أَتَمَكَّنْ مِنَ الْوُقُوفِ مَرَّةً وَاحِدَةً.

اَلشُّرْطِيُّ : عَبَرْتَ بِالسَّيَّارَةِ فِي سُرْعَةٍ بَعْدَ ظُهُورِ الضَّوْءِ الْأَحْمَرِ وَ كَانَ الْمُشَاةُ يَعْبُرُونَ الشَّارِعَ.

اَلسَّائِقُ : مَرَّتِ السَّيَّارَةُ الَّتِي أَمَامِي وَ عَبَرْتُ خَلْفَهَا مُبَاشَرَةً.

اَلشُّرْطِيُّ : إِنَّ هٰذَا مُخَالِفٌ لِنِظَامِ الْمُرُورِ، تَفَضَّلْ رُخْصَةَ السَّيَّارَةِ، تَعَالَ غَدًا إِلَى إِدَارَةِ الْمُرُورِ لِدَفْعِ الْغَرَامَةِ وَ اسْتِلاَمِ رُخْصَةِ الْقِيَادَةِ.

اَلسَّائِقُ : سَامِحْنِي هٰذِهِ الْمَرَّةَ.

اَلشُّرْطِيُّ : آسِفٌ يَا سَيِّدِي، فَهٰذَا لَيْسَ مِنْ حَقِّي.

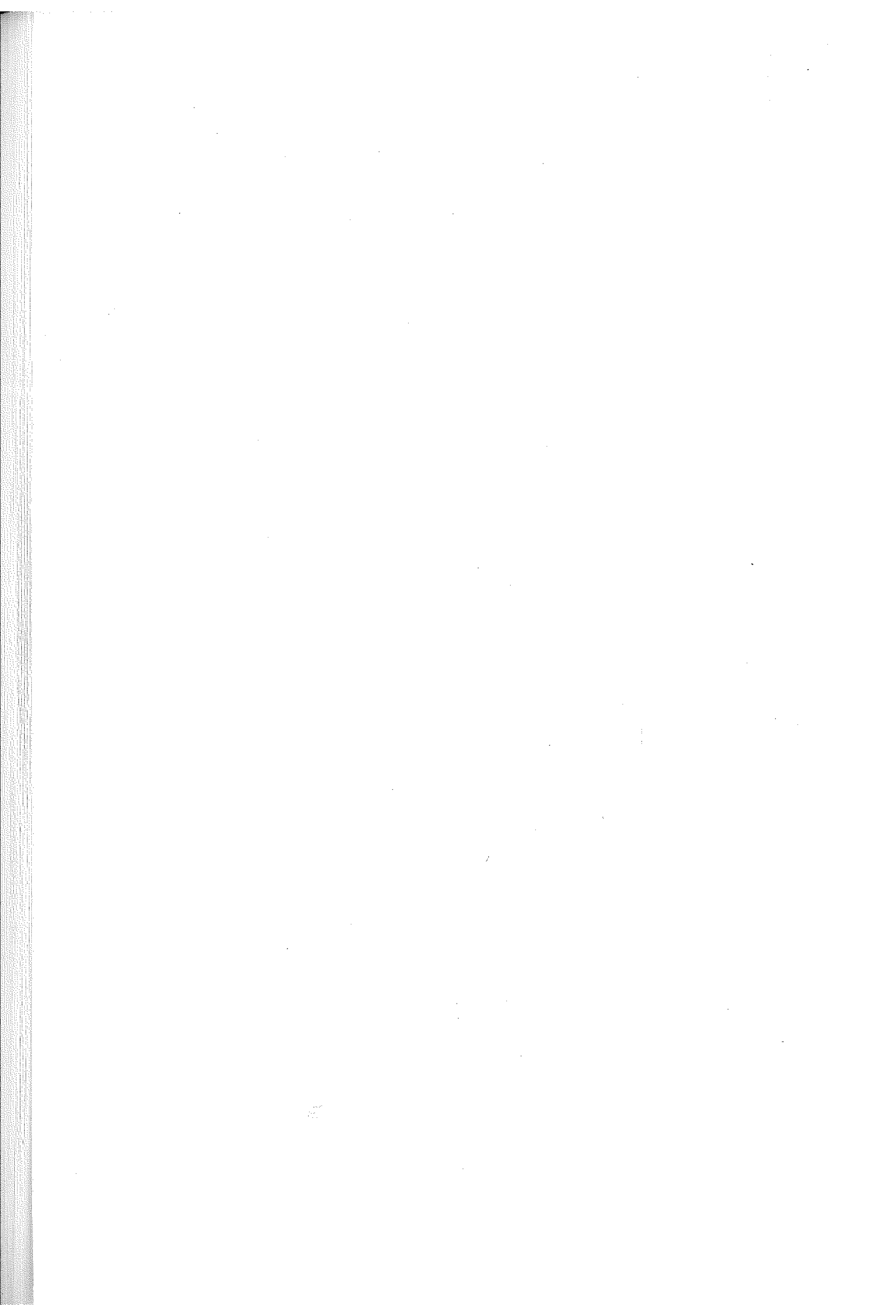
اَلصَّدَاقَةُ

اَلصَّدَاقَةُ هِيَ الثَّمَرَةُ الْحُلْوَةُ لِلْحَيَاةِ فَكُونُوا أَيُّهَا الشَّبَابُ مُحِبِّينَ وَ أَصْدِقَاءَ... أَصْدِقَاءَ لِلنَّاسِ، وَ أَصْدِقَاءَ لِلْأَشْيَاءِ. فَمَتَى تَكُونُوا مُحِبِّينَ لِلّٰهِ تَشْعُرُوا بِأَنَّهُ مَعَكُمْ فِي كُلِّ لَحْظَةٍ، وَ أَنَّهُ يَرَاكُمْ فِي كُلِّ وَقْتٍ، وَ يَرْغَبُ سُبْحَانَهُ فِي أَنْ يَرَاكُمْ مُوَفَّقِينَ فِي حَيَاتِكُمْ تَتَّبِعُونَ طَرِيقَ الْخَيْرِ وَ الْعَدْلِ فِي أَعْمَالِكُمْ أَمَلاً فِي رِضَاهُ. فَإِذَا فَعَلْتُمْ ذٰلِكَ أَرْضَيْتُمْ أَنْفُسَكُمْ وَ أَرْضَيْتُمُ اللهَ عَنْكُمْ... وَ إِنْ تُصْبِحُوا أَحِبَّاءَ لِلّٰهِ تَشْعُرُوا بِمَعْنَى الْحَقِّ، فَلَوْ مَلأَ الْحَقُّ نُفُوسَكُمْ لَمَنَحَكُمُ السَّعَادَةَ الصَّحِيحَةَ الَّتِي يَتَمَنَّاهَا كُلُّ إِنْسَانٍ.

وَ مَهْمَا تَكُونُوا أَصْدِقَاءَ لِلنَّاسِ تَشْعُرُوا بِمَعْنَى الْقُوَّةِ . لِأَنَّ الْإِنْسَانَ لَمْ يُخْلَقْ وَحْدَهُ، فَالْمَرْءُ قَلِيلٌ بِنَفْسِهِ كَثِيرٌ بِإِخْوَانِهِ، وَ الْقُوَّةُ لاَ تَحْصُلُ لِلْإِنْسَانِ إِلاَّ بِإِخْوَانِهِ وَ أَصْدِقَائِهِ. فَمَنْ يَكُنْ صَدِيقًا لِلْأَشْيَاءِ يَشْعُرْ بِمَعْنَى الْجَمَالِ، فَمَنْ يَرَ الْجَمَالَ فِي شَيْءٍ يَقَعُ عَلَيْهِ بَصَرُهُ تَتَضَاعَفْ لَذَّاتُهُ بِالْحَيَاةِ.

كلمة اليوم

دَاءُ الْجَهْلِ لَيْسَ لَهُ دَوَاءٌ

19. DERS

FİLLERE BİRLEŞEN MANSUP MUTTASIL ZAMİRLER

MANSUP MUTTASIL ZAMİRLER

Aşağıdaki tabloda da görüldüğü üzere, mâzi, muzâri ve emir fiillerin sonlarına bitişen ve mefûlün bih konumunda olan -*altı çizili*- zamirlere '***Mansup Muttasıl Zamirler***' adı verilmektedir. Fâilin eyleminden doğrudan doğruya etkilenen bu zamirler, cümlede, işaret ettikleri isimlerin (mefûlün bih'lerin) yerini tutarlar.

Mâzi Fiil Çekiminde Yer Alan Mansup (Mefûl) Zamirler		
Cemi	Tesniye	Müfred
شَكَرَهُمْ	شَكَرَهُمَا	شَكَرَهُ
شَكَرَهُنَّ	شَكَرَهُمَا	شَكَرَهَا
شَكَرَكُمْ	شَكَرَكُمَا	شَكَرَكَ
شَكَرَكُنَّ	شَكَرَكُمَا	شَكَرَكِ
شَكَرَنَا	شَكَرَنَا	شَكَرَنِي

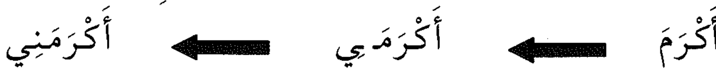
MÂZİ, MUZÂRİ VE EMİR FİİLLERİNİN ÇEKİMLERİNDEN SONRA BU FİİLLERE BİTİŞMİŞ OLARAK GELEN TÜM ZAMİRLER MANSUP MUTTASIL ZAMİR OLUP, CÜMLEDE DÂİMA MEFÛLÜN BİH KONUMUNDA BULUNURLAR

Muzâri Fiil Çekiminde Yer Alan Mansup (Mefûl) Zamirler		
Cemi	**Tesniye**	**Müfred**
يَشْكُرُهُمْ	يَشْكُرُهُمَا	يَشْكُرُهُ
يَشْكُرُهُنَّ	يَشْكُرُهُمَا	يَشْكُرُهَا
يَشْكُرُكُمْ	يَشْكُرُكُمَا	يَشْكُرُكَ
يَشْكُرُكُنَّ	يَشْكُرُكُمَا	يَشْكُرُكِ
يَشْكُرُنَا	يَشْكُرُنَا	يَشْكُرُنِي

Emir Fiil Çekiminde Yer Alan Mansup (Mefûl) Zamirler		
Cemi	**Tesniye**	**Müfred**
اُشْكُرْهُمْ	اُشْكُرْهُمَا	اُشْكُرْهُ
اُشْكُرْهُنَّ	اُشْكُرْهُمَا	اُشْكُرْهَا
اُشْكُرْنَا	اُشْكُرْنَا	اُشْكُرْنِي

ÖNEMLİ NOT

Yukarıdaki tablolarda ve aşağıdaki örneklerde görüldüğü üzere; mâzi, muzâri veya emir fiillerinin sonuna, birinci tekil şahsı (müfred-mütekellimi) gösteren mansup-muttasıl bir zamir (ي) geldiğinde, -*fiilin son harfindeki harekeyi aynen korumak maskadıyla*- zamir ile fiil arasına '***Nûn-u Vikâye = Koruyucu Nûn***' adını verdiğimiz meksur bir (نِ) harfi ilave edilir.

MANSUP-MUTTASIL ZAMİRLERLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) ظَنَنْتُكَ مُهَنْدِسًا مَاهِرًا.

Seni becerikli bir mühendis sandım.

(2) عَلَّمْتُكُمُ الصَّرْفَ وَ النَّحْوَ.

Size 'Sarf'ı ve 'Nahiv'i öğrettim.

(3) عَلَّمَتْنِي الْحَيَاةُ الْحَقَائِقَ الْمُرَّةَ.

Hayat bana acı gerçekleri öğretti.

(4) سَاعَدْتُهُ فِي الْوُصُولِ إِلَى الْبَيْتِ.

Eve ulaşmasında ona yardımcı oldum.

(5) أَخَذَنِي زَمِيلِي إِلَى مَنْزِلِهِ.

Arkadaşım beni evine götürdü.

(6) سَأَلَهُ الْوَالِدُ عَنْ نَتِيجَةِ الْإِمْتِحَانِ.

Babası Ona sınav sonucunu sordu.

(7) عَيَّنَهُمَا الْوَزِيرُ فِي مَكْتَبِهِ.

Bakan, o ikisini bürosuna tayin etti.

(8) أَمَرَنَا اللهُ بِالْإِحْسَانِ إِلَى الْوَالِدَيْنِ.

Allah, bize, anne-babaya iyilik yapmayı emretti.

(9) زُرْتُهُ فِي مَنْصِبِهِ أَمْسِ.

Onu, dün, makamında ziyaret ettim.

(10) وَجَدْتُ بَابَ غُرْفَتِكَ مَفْتُوحًا وَ غَلَّقْتُهُ.

Odanın (senin) kapısını açık gördüm ve kapattım.

(11) كَتَبْتُ الرِّسَالَةَ لِأُرْسِلَهَا إِلَى جَدَّتِي.

Mektubu, nineme, göndermek için yazdım.

(12) أَسْأَلُكُمْ عَنْ أَسْبَابِ فَشَلِكُمْ.

Sizlere, başarısızlığınızın sebeplerini soruyorum.

(13) سَقَطَ مِنَ الشُّرْفَةِ فَنَقَلْنَاهُ إِلَى الْمُسْتَشْفَى.

Balkondan düştü, bunun üzerine Onu hastaneye götürdük.

(14) يَا عُمَرُ، أَعْطِنِي سَيَّارَتَكَ مِنْ فَضْلِكَ.

Ömer! Lütfen, arabanı bana ver (verir misin?)

(15) أَعِرْنِي الرِّوَايَةَ الَّتِي اِشْتَرَيْتَهَا مِنَ الْمَعْرِضِ.

Fuardan aldığın romanı bana ödünç ver.

(16) هَلْ يُعْجِبُكَ مُودِيلُ السَّيَّارَةِ.

Arabanın modeli hoşuna gidiyor mu?

(17) أَعْدَمَتْهُ السُّلْطَةُ الْعَسْكَرِيَّةُ فِي كُوبَا.

Küba'daki askeri idare Onu idam etti.

(18) آمَنَ بِاللّٰهِ كَثِيرٌ مِنَ الْعَبِيدِ فَأَعْتَقَهُمْ أَبُو بَكْرٍ.

Kölelerden bir çoğu Allah'a inandı, Hz. Ebu Bekir de onları azat etti.

(19) سَيَعْتَقِلُهُمُ الشُّرْطَةُ لِجَرَائِمِهِمْ.

Suçları sebebiyle emniyet onları tutuklayacak.

(20) أَطْلَعْتُهُمْ عَلَى الْحَادِثِ فَوْرًا.

Olayı derhal onlara haber verdim.

(21) اِضْطَهَدَهُ خُصُومُهُ كَثِيرًا.

Düşmanları ona çok işkence etti.

(22) كَافَأَنِي وَزِيرُ التَّعْلِيمِ.

Beni, Eğitim Bakanı ödüllendirdi.

(23) أُفَضِّلُكُمْ عَلَى أَقَارِبِي.

Sizleri, yakınlarıma tercih ediyorum.

(24) أَصْلَحَهُ اللّٰهُ.

Allah Onu ıslah etsin!

(25) أَقُولُ دَائِمًا: وَفَّقَكُمُ اللّٰهُ أَوْ رَزَقَكُمُ اللّٰهُ.

Daima, ya 'Allah sizi muvaffak etsin' veya 'Allah rızıklar versin' derim.

(26) زَادَكُمُ اللّٰهُ نِعْمَةً.

Allah ziyade etsin (Allah nimetini artırsın)!

(27) رَحِمَهُ اللّٰهُ.

Allah rahmet etsin!

(28) لَعَنَهُ اللّٰهُ.

Lanet olsun!

(29) أَجِّلْهُ إِلَى يَوْمٍ آخَرَ.

Onu bir başka güne ertele!

(30) جَعَلْتُمُونَا مُحْتَاجِينَ إِلَى الَّذِينَ لاَ يُنْصِفُونَ.

Bizi, merhametsiz insanlara muhtaç ettiniz.

(31) سَاعَدْتُمُوهُمْ عَلَى فَهْمِ الْمَوْضُوعِ.

Konuyu anlamada, onlara yardımcı oldunuz.

ÖNEMLİ NOT

24, 25, 26, 27 ve 28 no'lu cümle örneklerinde görüldüğü üzere, mâzi fiiller, _dua veya beddua anlamında kullanıldıkları zaman_ '***emir***' anlamı yüklenirler.

ÖNEMLİ NOT

Mâzi fiil sonuna bitişen ve fâil durumunda bulunan ***cemi muhatap zamiri***'nden sonra ***mansup-muttasıl*** bir zamir gelirse, araya –_bir nevi kaynaştırma görevi üstlenen_- bir vav harfi ilave edilir.

أَكْرَمْتُمْ ⟵ أَكْرَمْتُمُوهُ

ÖNEMLİ NOT

Örneklerin çoğunda görüldüğü üzere; _mefûlün bih'in zamir, fâilin açık isim_ olarak geldiği durumlarda, _mefûl fâilden önce gelmek zorundadır_.

أَكْرَمَكُمْ صَاحِبُ الْبَيْتِ

Fâil (açık isim) **Mefûl** (zamir)

كلمة اليوم

مَنْ تَأَنَّى نَالَ مَا تَمَنَّى

ÖNEMLİ KURAL!

هُنَّ zamirinin, fiillerin sonuna bitiştiğinde meful; isimlerin sonuna bitiştiğinde muzâfun ileyh, harf-i cerlerin sonuna bitiştiğinde ise mecrur olduğunu daha önce görmüştük. Esasen bu zamir, akıllı çoğul dişil (cemi müennes sâlim) isimler için kullanılmakla birlikte, özellikle klasik Arapça'da akılsız çoğul sözcükler için de kullanılmıştır. Aşağıdaki örnekleri inceleyiniz:

مِنْهُ آيَاتٌ مُّحْكَمَاتٌ هُنَّ أُمُّ الْكِتَابِ.

وَإِذِ ابْتَلَى إِبْرَاهِيمَ رَبُّهُ بِكَلِمَاتٍ فَأَتَمَّهُنَّ.

تُسَبِّحُ لَهُ السَّمَاوَاتُ السَّبْعُ وَالأَرْضُ وَمَن فِيهِنَّ.

إِنِّي أَرَى سَبْعَ بَقَرَاتٍ سِمَانٍ يَأْكُلُهُنَّ سَبْعٌ عِجَافٌ.

قَالَ بَل رَبُّكُمْ رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ الَّذِي فَطَرَهُنَّ.

خَلَقَ اللهُ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ طِبَاقًا، وَجَعَلَ الْقَمَرَ فِيهِنَّ نُورًا.

وَلَئِنْ سَأَلْتَهُم مَنْ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ لَيَقُولُنَّ خَلَقَهُنَّ الْعَزِيزُ الْعَلِيمُ.

الْحَجُّ أَشْهُرٌ مَّعْلُومَاتٌ فَمَنْ فَرَضَ فِيهِنَّ الْحَجَّ فَلاَ رَفَثَ وَلاَ فُسُوقَ.

ثُمَّ يَأْتِي مِن بَعْدِ ذَلِكَ سَبْعٌ شِدَادٌ يَأْكُلْنَ مَا قَدَّمْتُمْ لَهُنَّ إِلاَّ قَلِيلاً مِمَّا تُحْصِنُونَ.

قَالَ فَخُذْ أَرْبَعَةً مِنَ الطَّيْرِ فَصُرْهُنَّ إِلَيْكَ، ثُمَّ اجْعَلْ عَلَى كُلِّ جَبَلٍ مِنْهُنَّ جُزْءًا ثُمَّ ادْعُهُنَّ يَأْتِينَكَ سَعْيًا.

وَمِنْ آيَاتِهِ اللَّيْلُ وَالنَّهَارُ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ لَا تَسْجُدُوا لِلشَّمْسِ وَلَا لِلْقَمَرِ وَاسْجُدُوا لِلهِ الَّذِي خَلَقَهُنَّ إِن كُنتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ.

AŞAĞIDAKİ DİYALOĞU EZBERLEYİNİZ

(جَمَاعَةٌ مِنَ الْمُوَظَّفِينَ الْجُدُدِ يَسْأَلُونَ عَنِ الطَّرِيقِ إِلَى مَبْنَى وِزَارَةِ التَّرْبِيَةِ، يَتَقَدَّمُ أَحَدُهُمْ مِنَ الشُّرْطِيِّ وَ يَدُورُ بَيْنَهُمَا هٰذَا الْحِوَارُ)

اَلْمُوَظَّفُ : اَلسَّلاَمُ عَلَيْكُمْ.

اَلشُّرْطِيُّ : وَ عَلَيْكُمُ السَّلاَمُ.

اَلْمُوَظَّفُ : مِنْ فَضْلِكَ، هَلْ يُمْكِنُ أَنْ تَدُلَّنَا عَلَى مَبْنَى وِزَارَةِ التَّرْبِيَةِ؟

اَلشُّرْطِيُّ : أَ تُرِيدُونَ الْوِزَارَةَ أَمْ مَبْنَى إِدَارَةِ التَّعْلِيمِ؟

اَلْمُوَظَّفُ : الْوِزَارَةَ نَفْسَهَا. كَيْفَ نَصِلُ إِلَيْهَا مِنْ فَضْلِكَ؟

اَلشُّرْطِيُّ : هِيَ قَرِيبَةٌ مِنْ هُنَا. اِذْهَبُوا مَشْيًا عَلَى الْأَقْدَامِ.

اَلْمُوَظَّفُ : جَمِيلٌ.

اَلشُّرْطِيُّ : سِيرُوا فِي هٰذَا الشَّارِعِ إِلَى أَنْ يُقَابِلَكُمْ مَيْدَانٌ وَاسِعٌ.

اَلْمُوَظَّفُ : هُوَ ذَلِكَ الَّذِي عَلَى نَاصِيَتِهِ إِشَارَةُ الْمُرُورِ.

اَلشُّرْطِيُّ : نَعَمْ، ذَلِكَ الْمَيْدَانُ نَفْسُهُ، وَ عِنْدَ تِلْكَ الْإِشَارَةِ اتَّجِهُوا إِلَى الْيَمِينِ.

اَلْمُوَظَّفُ : قَبْلَ التَّقَاطُعِ أَمْ بَعْدَهُ.

اَلشُّرْطِيُّ : قَبْلَ التَّقَاطُعِ وَ عَلَى الرَّصِيفِ نَفْسِهِ، وَاصِلُوا السَّيْرَ حَتَّى يُقَابِلَكُمْ شَارِعٌ رَئِيسِيٌّ، اُعْبُرُوهُ إِلَى الْحَدِيقَةِ الَّتِي عَلَى النَّاصِيَةِ سَتَجِدُونَ مَبْنَى الْوِزَارَةِ مُقَابِلَ الْحَدِيقَةِ تَمَامًا عَلَى الْجَانِبِ الْأَيْسَرِ.

اَلْمُوَظَّفُ: شُكْرًا جَزِيلاً عَلَى مُسَاعَدَتِكُمْ.

اَلشُّرْطِيُّ : عَفْوًا.

هَلْ تَعْلَمُ؟

مَا يَعْرِفُهُ الْعُلَمَاءُ عَنْ جِسْمِ الْإِنْسَانِ كَثِيرٌ جِدًّا. وَ مَا يَعْرِفُهُ الْإِنْسَانُ الْعَادِيُّ قَلِيلٌ جِدًّا. نَحْنُ نَحْيَا وَ نَنَامُ وَ نَمْشِي وَ نَعْمَلُ دُونَ أَنْ نُفَكِّرَ كَيْفَ يُؤَدِّي كُلُّ عُضْوٍ فِي الْجِسْمِ دَوْرَهُ. فَقَطْ حِينَ نَشْعُرُ بِالْأَلَمِ أَوْ حِينَ يُصَابُ عُضْوٌ فِي جِسْمِنَا نَبْدَأُ فِي التَّفْكِيرِ.

وَ الْعُلَمَاءُ يُقَدِّمُونَ لَنَا حَقَائِقَ وَ إِحْصَاءَاتٍ دَقِيقَةً عَنْ جِسْمِنَا تُثِيرُ الْعَجَبَ. وَ لاَ شَكَّ أَنَّكَ تَجْهَلُ كَثِيرًا مِنْ تِلْكَ الْحَقَائِقِ الْعِلْمِيَّةِ. فَمَثَلاً هَلْ تَعْلَمُ أَنَّ الْأَوْعِيَةَ الدَّمَوِيَّةَ فِي الْإِنْسَانِ لَوْ بُسِطَتْ لَبَلَغَ طُولُهَا مِائَةَ أَلْفِ مِيلٍ! وَ هَلْ تَعْلَمُ أَنَّ الْقَلْبَ عُضْوٌ صَغِيرٌ لاَ تَزِيدُ مِسَاحَتُهُ عَنْ مِسَاحَةِ الْيَدِ، وَ لاَ يَزِيدُ وَزْنُهُ عَنْ عَشْرِ أُوقِيَّاتٍ، وَ مَعَ ذَلِكَ فَإِنَّ ضَرَبَاتِ الْقَلْبِ تَدْفَعُ بِكَمِّيَّةٍ مِنَ الدَّمِ تَبْلُغُ حَوَالَيْ ثَمَانِينَ مِلْيُونَ جَالُونٍ فِي الْعَامِ!

وَ هَلْ تَعْلَمُ أَنَّ الْجِلْدَ يَقُومُ بِتَنْظِيمِ حَرَارَةِ الْجِسْمِ فَيَجْعَلُهَا تَثْبُتُ عَلَى دَرَجَةِ سَبْعٍ وَ ثَلاَثِينَ مِئَوِيَّةٍ دَائِمًا! أَمَّا دَمُ الْإِنْسَانِ فَفِيهِ إِحْصَاءَاتٌ عَجِيبَةٌ. اَلدَّمُ مَثَلاً فِي مُرُورِهِ خِلاَلَ الشَّرَايِينِ يَقْطَعُ مَسَافَةَ خَمْسَةَ عَشَرَ سَنْتِيمِتْرًا فِي كُلِّ ثَانِيَةٍ. وَ فِي كُلِّ مِلِّيمِتْرٍ مُكَعَّبٍ يُوجَدُ خَمْسَةُ مَلاَيِينِ كُرَةٍ دَمَوِيَّةٍ حَمْرَاءَ، أَمَّا الْكُرَاتُ الْبَيْضَاءُ فَعَدَدُهَا أَقَلُّ كَثِيرًا. فَفِي كُلِّ سَبْعِمِائَةِ كُرَةٍ حَمْرَاءَ تُوجَدُ كُرَةٌ وَاحِدَةٌ بَيْضَاءُ. وَ الْآلاَمُ الَّتِي يُحِسُّهَا الْإِنْسَانُ أَحْيَانًا هِيَ نَذِيرٌ لَهُ وَ هِيَ أَجْرَاسٌ تُعْلِنُ التَّعْبِئَةَ لِأَعْضَاءِ الْجِسْمِ كَافَّةً ضِدَّ الْمَرَضِ. فَعِنْدَ دُخُولِ مِيكْرُوبَاتٍ فِي جِسْمِ الْإِنْسَانِ تُسْرِعُ شُرْطَةُ الْحُدُودِ إِلَى تَنْظِيمِ صُفُوفِهَا لِلْمُحَافَظَةِ عَلَى الْجِسْمِ ضِدَّ هٰذَا الْغَرِيبِ وَ تَطْرُدُهُ. وَ شُرْطَةُ الْحُدُودِ هٰذِهِ هِيَ كُرَاتُ الدَّمِ الْحَمْرَاءُ وَ الْبَيْضَاءُ. وَ فِي كُلِّ دَقِيقَةٍ مِنْ حَيَاةِ الْإِنْسَانِ يَمُوتُ حَوَالَيْ مِائَةٍ وَ ثَمَانِينَ مِلْيُونَ خَلِيَّةٍ حَمْرَاءَ وَ بَيْضَاءَ فِي أَثْنَاءِ كِفَاحِهَا ضِدَّ الْأَمْرَاضِ. وَ الْعِظَامُ هِيَ الْمَصَانِعُ الَّتِي تَقُومُ بِعَمَلِيَّةِ إِنْتَاجِ الْكُرَاتِ بِصُورَةٍ لاَ تَنْقَطِعُ. وَ نَحْنُ نَتَنَفَّسُ مِنْ خَمْسَ عَشْرَةَ إِلَى عِشْرِينَ مَرَّةً فِي الدَّقِيقَةِ، وَ فِي نَفْسِ الْفَتْرَةِ الزَّمَنِيَّةِ تَبْلُغُ ضَرَبَاتُ الْقَلْبِ مِنْ سِتِّينَ إِلَى ثَمَانِينَ مَرَّةً. وَ كَمِّيَّةُ الْأُكْسُجِينِ الَّتِي نَحْتَاجُهَا فِي أَرْبَعٍ وَ عِشْرِينَ سَاعَةً تَصِلُ إِلَى سَبْعِمِائَةِ لِتْرٍ، وَ النَّقْصُ فِي الْهَوَاءِ يُؤَدِّي إِلَى الْمَوْتِ فِي دَقَائِقَ قَلِيلَةٍ، عَلَى حِينِ نَسْتَطِيعُ أَنْ نَعِيشَ دُونَ طَعَامٍ لِمُدَّةِ أَيَّامٍ.

20. DERS

SIFAT

SIFAT

Kendisinden önce gelen bir ismi gerek nitelik gerekse nicelik yönünden tanımlayan sözcüklere '*sıfat*' adı verilir. Sıfatın tanımladığı sözcük, -*sıfat ve bu sıfatın tanımladığı sözcük arasındaki ilişki yönünden*- '***mevsuf***' adını alır. Sıfatın tanımladığı sözcüğün '***mevsufluk***' dışında, cümlenin temel öğelerinden biri olma gibi önemli bir fonksiyonu daha vardır. Hatta diyebiliriz ki; sıfatın tanımladığı bir sözcüğün '***mübteda, haber, fâil, mefûl***' gibi cümledeki temel öğelerden biri oluşu onun aslî/birincil, '***mevsuf***' oluşu ise tâli/ikincil bir görevidir.

SIFAT VE MEVSUFU ARASINDAKİ UYUM

Sıfat, kendisinden önce gelen isimle (mevsufla) şu bakımlardan uyum halinde olmalıdır:

1. İrap (Merfû, Mansup veya Mecrur oluş) Yönünden
2. Marifelik-Nekrelik Yönünden
3. Müzekkerlik-Müenneslik Yönünden
4. Nicelik (Müfred, Tesniye veya Çoğul oluş) Yönünden

ÖNEMLİ NOT

Sıfatın tanımladığı sözcük (mevsuf), şayet insanların dışındaki bir varlığın çoğulu (***gayr-i âkil cemi***) durumunda ise, bu takdirde sıfat olan sözcük de ***müfred-müennes*** olarak gelir.

قَرَأْتُ كُتُبًا كَثِيرَةً

Sıfat Mevsuf

قَرَأْتُ رِوَايَاتٍ كَثِيرَةً

Sıfat Mevsuf

SIFAT MEVSÛFUN İRÂBINA TÂBİDİR.

Mübtedanın Sıfatıyla İlgili Örnek Cümle		
Haber	Sıfat	Mübteda (Mevsuf)
مُكَافَأٌ	اَلْمُجْتَهِدُ	اَلطَّالِبُ
Çalışkan öğrenci ödüllendirilir.		

Haberin Sıfatıyla İlgili Örnek Cümle		
Sıfat	Haber (Mevsuf)	Mübteda
مَحْبُوبٌ	طِفْلٌ	أَحْمَدُ
Ahmet sevimli bir çocuktur.		

MÜBTEDA VE HABER OLAN İSİMLERİ TANIMLAYAN SIFATLARLA İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) اَلطَّالِبُ الْمُجْتَهِدُ فِي الْإِمْتِحَانِ الْآنَ.

Çalışkan öğrenci şu anda sınavda.

(2) هُمَا طَالِبَتَانِ تُرْكِيَّتَانِ.

O ikisi, Türk öğrencidir.

(3) حَسَنٌ وَ حُسَيْنٌ ضَابِطَانِ مِنَ الْقُوَّاتِ الْبَحْرِيَّةِ.

Hasan ve Hüseyin Deniz kuvvetlerinden iki subaydır.

(4) أُخْتِي طَالِبَةٌ مُجْتَهِدَةٌ.

Kız kardeşim çalışkan bir öğrencidir.

(5) خَالَتُنَا طَبِيبَةٌ مَاهِرَةٌ.

Teyzemiz, yetenekli bir doktordur.

(6) هٰذِهِ الْأُسْرَةُ أُسْرَةٌ مُتَرَابِطَةٌ بَعْضُهَا بِبَعْضٍ.

Bu aile, (fertleri) birbirine bağlı olan bir ailedir.

(7) اَلْأُسْرَةُ التُّرْكِيَّةُ أُسْرَةٌ مُتَمَاسِكَةٌ بَعْضُهَا بِبَعْضٍ.

Türk ailesi, (bireyleri) birbirine kenetlenmiş bir ailedir.

(8) اَلْحَفِيدُ الْمَحْبُوبُ مُطِيعٌ لِجَدِّهِ.

Sevimli torun, dedesinin sözünden çıkmıyor.

(9) اَلْمُوَظَّفُ الْمُخْلِصُ نَاجِحٌ.
İyi niyetli memur başarılıdır.

(10) عَمُّكَ الْمُهَنْدِسُ مُسَافِرٌ إِلَى أَمْرِيكَا.
Mühendis olan amcan Amerika'ya gidiyor.

(11) جَارُكَ الطَّبِيبُ مَشْهُورٌ فِي مَجَالِ تَخَصُّصِهِ.
Doktor komşun, uzmanlık alanında tanınmış bir kişidir.

(12) جَدَّةُ الأَوْلاَدِ الْمَرِيضَةُ فِي الْمُسْتَشْفَى.
Çocukların hasta ninesi, hastanede.

(13) مَحَلُّ الْمَلاَبِسِ الْوَاقِعُ عَلَى الْجَانِبِ الأَيْمَنِ مُغْلَقٌ.
Sağ taraftaki giyim mağazası kapalıdır.

(14) مَوْقِعُ شَرِكَةِ الْبِتْرُولِ الْيَابَانِيَّةِ بِجِوَارِ الْمَعْهَدِ.
Japon petrol şirketi, Enstitünün yanında.

(15) صَدِيقُكَ الْمُخْلِصُ تَأَخَّرَ عَنِ الدَّرْسِ.
Yakın dostun derse geç kaldı.

(16) اَلصَّيْدَلِيَّةُ الْمُجَاوِرَةُ مَفْتُوحَةٌ فِي السَّبْتِ.
Bitişikteki eczane Cumartesi günü açık.

(17) تِلْكَ الْفَتَاةُ الْمُهَذَّبَةُ مُنَاسِبَةٌ لاِبْنِكَ.
Şu terbiyeli genç kız, oğluna münasiptir.

(18) اَلْمُسْتَنَدَاتُ الضَّرُورِيَّةُ فَوْقَ الْمَكْتَبِ.
Gerekli dokümanlar masanın üzerinde.

(19) اَلْمِعْطَفُ الرَّمَادِيُّ رَخِيصُ الثَّمَنِ.
Gri renkli palto ucuz.

(20) اَلْخَبَرَانِ الْمُهِمَّانِ يَحْتَلاَّنِ الصَّفْحَةَ الأُولَى مِنَ الْجَرِيدَةِ.
İki önemli haber, gazetenin birinci sayfasında yer alıyor.

(21) اَلْفَتَاتَانِ النَّاجِحَتَانِ عِنْدَ الْمُدِيرَةِ.
İki başarılı genç kız müdirenin yanında.

(22) اَلشَّرِكَتَانِ التِّجَارِيَّتَانِ عِنْدَ الرُّكْنِ الأَيْسَرِ لِلشَّارِعِ.
Ticari iki şirket caddenin sol köşesindedir.

(23) هِيَ تِلْمِيذَةٌ مُوَاظِبَةٌ عَلَى الدُّرُوسِ.

O, derslere devam eden bir (kız) öğrencidir.

(24) اَلْعُمَّالُ الْغَاضِبُونَ أَضْرَبُوا عَنِ الْعَمَلِ.

Öfkeli işçiler greve gittiler.

(25) اَلتُّفَّاحَةُ الْخَضْرَاءُ ضَارِبَةٌ إِلَى الْحَامِضِ.

Yeşil elma ekşimtırak.

ÖNEMLİ NOT

Yukarıda; 10, 11, 12, 13, 14, ve 15 no'lu cümle örneklerinde görüldüğü üzere, mübteda durumundaki isimler (mevsuflar), *marife bir isme muzâf olmaları dolayısıyla '**marife**' kabul edildikleri için* bu isimleri niteleyen sıfatlar da marife olarak gelmiştir.

مُسَافِرٌ	الْمُهَنْدِسُ	عَمُّكَ
Haber	**Sıfat**	**Mevsuf (Mübteda ve Muzâf)**

Fâilin Sıfatıyla İlgili Örnek Cümle			
Câr-Mecrur	Sıfat	Fâil (Mevsuf)	Fiil
عَلَى دُرُوسِهِ	الْمُجْتَهِدُ	الطَّالِبُ	يُوَاظِبُ
Çalışkan öğrenci derslerine devam eder.			

FÂİL OLAN BİR İSMİ TANIMLAYAN SIFATLARA İLİŞKİN ÖRNEKLER

(1) يَفْحَصُ الطَّبِيبُ الْمُنَاوِبُ الْمَرِيضَ.

Hastayı, nöbetçi doktor muayene ediyor.

(2) وَجَدَتِ الْبِنْتَانِ الصَّغِيرَتَانِ مِحْفَظَةَ نُقُودٍ.

Küçük iki kız bir para cüzdanı buldu.

(3) يَزْرَعُ الْفَلَّاحُ النَّشِيطُ الْأَرْضَ.

Çalışkan çiftçi toprağı ekiyor.

(4) عَقَدَ الْوَزِيرَانِ التُّرْكِيَّانِ مُؤْتَمَرًا بِتْرُولِيًّا.

İki Türk bakan, bir petrol toplantısı yaptı.

(5) حَضَرَ رَجُلٌ مُتَطَفِّلٌ حَفْلَةَ الْعَشَاءِ.

Akşam yemeği partisine asalak bir adam geldi.

(6) اِحْتَجَّ الْمُوَاطِنُونَ الْفُقَرَاءُ عَلَى سِيَاسَةِ الْحُكُومَةِ.

Yoksul vatandaşlar hükümetin politikasını protesto ettiler.

(7) رَجَعَ الْعُمَّالُ الْمُتْعَبُونَ إِلَى بُيُوتِهِمْ.

Yorgun işçiler evlerine döndüler.

(8) يَحْتَاجُ الطَّالِبُ الْمُتَخَرِّجُ إِلَى وَظِيفَةٍ.

Mezun öğrencinin bir işe ihtiyacı vardır.

(9) يُنْفِقُ الْمَرْءُ الْكَسْلَانُ وَقْتَهُ سُدًى.

Tembel insan, zamanını boşa harcar.

(10) اِتَّصَلَ الرَّاكِبُ الْجَرِيحُ بِالْإِسْعَافِ فَوْرًا.

Yaralı yolcu hemen ilkyardımı aradı.

(11) اِسْتَأْجَرَ الْمُوَظَّفُ الْجَدِيدُ شُقَّةً رَخِيصَةً.

Yeni memur, ucuz bir daire kiraladı.

(12) اِرْتَكَبَ الْقَاتِلُ الْقَاسِي جَرَائِمَ شَنِيعَةً.

Taş kalpli cani menfur suçlar işledi.

Mefûlün Sıfatıyla İlgili Örnek Cümle			
Câr-Mecrur	Sıfat	Mefûl (Mevsuf)	Fiil + Fâil
فِي الْمَزْبَلَةِ	الْفَاسِدَ	الطَّعَامَ	صَبَبْتُ
Bozulmuş yemeği çöpe döktüm.			

MEFÛLÜN BİH OLAN BİR İSMİ TANIMLAYAN SIFATLARLA İLGİLİ ÖRNEKLER

(1) شَرِبْنَا قَهْوَةً سَاخِنَةً هٰذَا الصَّبَاحَ.

Bu sabah sıcak kahve içtik.

(2) أَوْقَفَ الشُّرْطِيُّ السَّيَّارَاتِ الْمُسْرِعَةَ.

Polis görevlisi hızlı giden araçları durdurdu.

(3) أُحِبُّ السَّمَكَ الْمَقْلِيَّ فِي الْغَدَاءِ.

Öğle yemeğinde kızarmış balık severim.

(4) أَخَذْنَا حَافِلَةً كَبِيرَةً لِلذَّهَابِ إِلَى إِزْمِيرَ.

İzmir'e gitmek için büyük bir otobüs tuttuk.

(5) صَنَعَ النَّجَّارُ أَرْفُفًا مَنْقُوشَةً فِي الْمَطْبَخِ.
Marangoz, mutfağa oyma raflar yaptı.

(6) أُرِيدُ الْمَقَاسَاتِ الْمُنَاسِبَةَ لِي.
Bana uygun ölçüler istiyorum.

(7) دَخَلَ الْمُشْتَرِي الْمَحَلَّ الْمُجَاوِرَ.
Müşteri yan dükkana girdi.

(8) يُؤَدِّي مُعْظَمُ الْمُوَظَّفِينَ أَعْمَالًا إِضَافِيَّةً الْيَوْمَ.
Günümüzde, çoğu memur ek iş yapıyor.

(9) وَضَعْنَا فِي الصَّالَةِ خِزَانَةً كَبِيرَةً.
Salona büyük bir dolap yerleştirdik.

(10) يُفَضِّلُ الزَّبَائِنُ الْأَثَاثَ الْبَسِيطَ.
Müşteriler sade mobilyayı tercih ediyorlar.

(11) تُحِبُّ الْفَتَيَاتُ الطِّرَازَ الْحَدِيثَ.
Genç kızlar modern tarzı benimsiyorlar.

(12) ضَرَبَ الْعَدَّاءُ رَقْمًا قِيَاسِيًّا اَلْيَوْمَ.
Atlet bugün rekor kırdı.

كَنْزٌ مِنَ الْاِخْتِيَارَاتِ: تُرْكِيَا

تُرْكِيَا أَرْضٌ فَرِيدَةٌ، حَيْثُ الشَّرْقُ يَلْتَقِي بِالْغَرْبِ. فَمَنَاظِرُهَا الطَّبِيعِيَّةُ خَلاَّبَةٌ، وَ جَمَالُهَا لاَ مَثِيلَ لَهُ. وَ تُعَدُّ كَأَحَدِ أَفْضَلِ الْأَمَاكِنِ لِلتَّرْوِيحِ. وَ سَوَاحِلُهَا تَمْتَدُّ إِلَى أَكْثَرَ مِنْ **8000** كلم مِنَ الرِّمَالِ الْبَيْضَاءِ، أَمَّا مِيَاهُهَا فَهِيَ مِنَ الْأَصْفَى فِي الْعَالَمِ. وَ تُقَدِّمُ لَكَ تُرْكِيَا كُلَّ أَنْوَاعِ الرِّيَاضَةِ الَّتِي يُمْكِنُ أَنْ تَتَخَيَّلَهَا. وَ جِبَالُهَا تَتَكَلَّلُ بِالثُّلُوجِ الْبَيْضَاءِ، مِمَّا تُوَفِّرُ مُغَامَرَاتٍ لاَ تُصَدَّقُ فِي رِيَاضَةِ التَّزَلُّجِ، وَ تُعْتَبَرُ مَتْحَفًا طَبِيعِيًّا، حَيْثُ الْمَبَانِي الْقَدِيمَةُ تُعَانِقُ نَاطِحَاتِ السَّحَابِ الْمُعَاصِرَةَ.

وَ هُنَاكَ مَحَلاَّتٌ وَ أَسْوَاقٌ رَائِعَةٌ، بِالْإِضَافَةِ إِلَى شَوَارِعَ تَتَزَيَّنُ بِمَعَالِمَ حَضَارِيَّةٍ. وَ تُوَفِّرُ مَأْكُولاَتٍ مُتَنَوِّعَةً مِنَ الشَّرْقِ وَ الْغَرْبِ فَضْلاً عَنْ وَسَائِلَ

تَرْفِيهِيَّةٍ، وَ الْبَهْجَةُ الْكُبْرَى تَتَمَثَّلُ فِي مُقَابَلَةِ الشَّعْبِ التُّرْكِيِّ الْمِضْيَافِ، الْمَعْرُوفِ فِي حُبِّهِ لِلزَّائِرِينَ مِنْ كُلِّ أَنْحَاءِ الْعَالَمِ. وَ تُرْكِيَا ثَرْوَةٌ مِنَ الْاِخْتِيَارَاتِ، فَامْنَحْ نَفْسَكَ فُرْصَةً لِزِيَارَتِهَا.

AŞAĞIDAKİ DİYALOĞU EZBERLEYİNİZ

(مَعَ مُوَظَّفِ الْاِسْتِعْلَامَاتِ فِي إِدَارَةِ الْمُرُورِ)

سَعِيدٌ : أُرِيدُ رُخْصَةَ قِيَادَةٍ مِنْ فَضْلِكَ

اَلْمُوَظَّفُ : هَلْ نَجَحْتَ فِي امْتِحَانِ الْقِيَادَةِ؟

سَعِيدٌ : نَعَمْ هَا هِيَ الشَّهَادَةُ

اَلْمُوَظَّفُ : حَسَنًا، خُذِ الطَّلَبَ وَ امْلأِ الْبَيَانَاتِ

سَعِيدٌ : مَا الْمُسْتَنَدَاتُ الْمَطْلُوبَةُ؟

اَلْمُوَظَّفُ : ثَلَاثُ صُوَرٍ وَ بِطَاقَةُ فَصِيلَةِ الدَّمِ

سَعِيدٌ : كُلُّ ذٰلِكَ مَوْجُودٌ مَعِي فِي هٰذَا الْمِلَفِّ

اَلْمُوَظَّفُ : إِذًا، اِذْهَبْ إِلَى الطَّبِيبِ فِي الطَّابِقِ الثَّانِي لِيَفْحَصَكَ

سَعِيدٌ : أَ هٰذَا كُلُّ شَيْءٍ؟

اَلْمُوَظَّفُ : نَعَمْ، ثُمَّ قَدِّمِ الْأَوْرَاقَ كُلَّهَا فِي مَكْتَبِ الرُّخَصِ الْجَدِيدَةِ عِنْدَ الْمَدْخَلِ

سَعِيدٌ : وَ كَمِ الرُّسُومُ مِنْ فَضْلِكَ؟

اَلْمُوَظَّفُ : خَمْسَةٌ وَ سَبْعُونَ رِيَالاً

سَعِيدٌ : شُكْرًا

اَلْمُوَظَّفُ : بِالتَّوْفِيقِ إِنْ شَاءَ اللهُ.

أَلْفُ لَيْلَةٍ وَ لَيْلَةٌ

كِتَابُ "أَلْفُ لَيْلَةٍ وَ لَيْلَةٌ" يَحْتَوِي عَلَى عَدَدٍ مِنَ الْحِكَايَاتِ الشَّعْبِيَّةِ اللَّطِيفَةِ، وَ هِيَ تُمَثِّلُ جَانِبًا هَامًّا مِنَ الْآدَابِ الْعَرَبِيَّةِ. وَ هٰذَا الْكِتَابُ لَيْسَ لَهُ مُؤَلِّفٌ وَاحِدٌ، وَ لَمْ يَتِمَّ فِي عَصْرٍ وَاحِدٍ، بَلْ وَضَعَهُ كُتَّابٌ عَدِيدُونَ فِي عُصُورٍ مُخْتَلِفَةٍ. فَهُوَ يَحْتَوِي عَلَى قِصَصٍ فَارِسِيَّةٍ وَ هِنْدِيَّةٍ وَ عَرَبِيَّةٍ وَ لٰكِنَّ الْقِصَصَ الْعَرَبِيَّةَ تُمَثِّلُ الْقِسْمَ الْأَكْبَرَ مِنَ الْكِتَابِ. فَفِيهِ أَخْبَارُ الْعَرَبِ وَ الْفُرْسَانِ وَ شَجَاعَةُ الْأَبْطَالِ وَ الشُّجْعَانِ وَ أَعْمَالُ السِّحْرِ وَ الْجَانِّ الَّتِي تُثِيرُ الْاِهْتِمَامَ وَ تَسْتَوْلِي عَلَى الْقَلْبِ، كَمَا أَنَّ فِيهَا صُوَرًا لِبَعْضِ عَادَاتِ النَّاسِ وَ تَقَالِيدِهِمْ فِي الْعُصُورِ الْإِسْلَامِيَّةِ الْوُسْطَى بِالْعِرَاقِ وَ الشَّامِ وَ مِصْرَ.

وَ قَدِ اشْتَهَرَتْ حِكَايَاتُ أَلْفِ لَيْلَةٍ وَ لَيْلَةٍ فِي أُورُبَّا مُنْذُ أَنْ تَرْجَمَهَا بِتَصَرُّفٍ الْكَاتِبُ الْفَرَنْسِيُّ أَنْطُوَان جَالَان. وَ فِي آخِرِ الْقَرْنِ التَّاسِعَ عَشَرَ تُرْجِمَتْ إِلَى لُغَاتٍ كَثِيرَةٍ، وَ مَا زَالَتْ إِلَى الْيَوْمِ تَصْدُرُ لَهَا تَرْجَمَاتٌ رَائِعَةٌ بِالصُّوَرِ. وَ أَصْبَحَ الْغَرْبِيُّونَ يَجِدُونَ فِيهَا صُوَرًا خَيَالِيَّةً جَمِيلَةً مِنْ حَيَاةِ الشَّرْقِ وَ سِحْرِ اللَّيَالِي الْعَرَبِيَّةِ. وَ اسْتَعَانَ بِهَا مُؤَلِّفُونَ وَ كُتَّابٌ وَ مُوسِيقِيُّونَ عَالَمِيُّونَ فِي تَأْلِيفِ الْقِصَصِ وَ الرِّوَايَاتِ وَ السِّيمْفُونِيَّاتِ. وَ أَحْدَثُ مَا صَدَرَ كِتَابٌ أَعَدَّتْهُ كَاتِبَةٌ بِرِيطَانِيَّةٌ يَتَضَمَّنُ ثَمَانِيًا وَ عِشْرِينَ حِكَايَةً بِالصُّوَرِ. وَ عُنْوَانُ الْكِتَابِ "اللَّيَالِي الْعَرَبِيَّةُ"، وَ يَشْمَلُ عَدِيدًا مِنْ أَبْطَالِ أَلْفِ لَيْلَةٍ وَ لَيْلَةٍ الْمَشْهُورِينَ مِثْلِ: سِنْدِبَادَ، هَارُونَ الرَّشِيدِ، عَلَاءِ الدِّينِ، عَلِيٍّ بَابَا...

وَ قَدْ أَعَدَّتِ الْكَاتِبَةُ هٰذِهِ الْحِكَايَاتِ فِي شَكْلٍ جَدِيدٍ بَدِيعٍ يُنَاسِبُ الْأَطْفَالَ فَوْقَ التَّاسِعَةِ، وَ يُسَاعِدُ فِي نُمُوِّ قُدْرَاتِهِمُ الْخَيَالِيَّةِ.

كلمة اليوم

مَنْ شَبَّ عَلَى شَيْءٍ شَابَ عَلَيْهِ

21. DERS

ARAPÇADA SORU YAPILARI -I-

SORU HARFLERİ: 'HEL' VE 'HEMZE'

Türkçede olduğu gibi Arapçada da değişik soru tipleri vardır. İsim veya fiil cümlelerinin başlarına gelerek bu cümlelere '*soru*' anlamı kazandıran hel ve hemze harflerinin kullanımı ile ilgili olarak şunlar söylenebilir:

Üç ayrı soru tipi vardır:

I. TİP SORU CÜMLELERİ: Yanıtı '*Evet,*' veya '*Hayır,*' olan ya da yanıtı '*Evet,*' veya '*Hayır,*' ile başlayan sorular.

II. TİP SORU CÜMLELERİ: Bir seçenekler listesindeki tercihi soran ve yanıtı '*Evet,*' veya '*Hayır,*' olmayan sorular. Bu soru tipinde hemze ile birlikte أَمْ edatı da kullanılır.

III. TİP SORU CÜMLELERİ: Olumsuz soru yapıları. Bu soru tipinde, hemzeden sonra mutlaka, لَمْ ve مَا gibi cümleye olumsuzluk kavramı kazandıran bir olumsuzluk (nefiy) edatı bulunur. Yanıtın olumlu olması durumunda cümle-ye بَلَى ; olumsuz olması durumunda ise نَعَمْ edatları ile başlanmalıdır.

Önemli Not: İlk soru tipinde tercihe göre ***hel*** veya ***hemze*** kullanılabilirken, iki ve üçüncü soru tiplerinde sadece ***hemze*** kullanılır.

I. TİP SORU CÜMLELERİ

Fiil Cümlesi	Soru ve Cevap harfi
تُحِبُّ الْعَرَبِيَّةَ؟	هَلْ \ أَ
أُحِبُّ الْعَرَبِيَّةَ	نَعَمْ،
لاَ \ مَا أُحِبُّ الْعَرَبِيَّةَ	لاَ،

İsim Cümlesi	Soru ve Cevap harfi
أَنْتَ مُتْعَبٌ؟	هَلْ \ أَ
أَنَا مُتْعَبٌ	نَعَمْ،
لَسْتُ مُتْعَبًا	لاَ،

ÖNEMLİ NOT

Birinci tip soru yapısında, şayet yanıt olumsuz ise, olumsuzluk harfi olan لا yı ifade ettikten sonra, takip eden cümleyi de mutlaka olumsuzluk ifade eden bir harf veya kelime ile başlatmak gerekmektedir.

I. TİP SORU CÜMLELERİ İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) هَلْ تَسْتَعِدُّ لِلْاِمْتِحَانِ؟

نَعَمْ، أَسْتَعِدُّ لِلْاِمْتِحَانِ.

لاَ، لاَ\مَا أَسْتَعِدُّ لِلْاِمْتِحَانِ.

Soru : Sınava hazırlanıyor musun?
Olumlu Yanıt : Evet, sınava hazırlanıyorum.
Olumsuz Yanıt : Hayır, sınava hazırlanmıyorum.

(2) أَ يَرْضَى وَالِدُكَ عَنْ مُكْثِنَا فِي تِلْكَ الْقَرْيَةِ؟

نَعَمْ، هُوَ يَرْضَى عَنْ مُكْثِنَا فِيهَا.

لاَ، هُوَ لاَ\مَا يَرْضَى عَنْ مُكْثِنَا فِيهَا.

Soru : Baban o köyde kalmamıza razı gelir mi?
Olumlu Yanıt : Evet, razı gelir.
Olumsuz Yanıt : Hayır, razı gelmez.

(3) أَ تُحِبُّ مُشَاهَدَةَ الْأَفْلاَمِ؟

نَعَمْ، أُحِبُّ مُشَاهَدَةَ الْأَفْلاَمِ.

لاَ، لاَ\مَا أُحِبُّ مُشَاهَدَةَ الْأَفْلاَمِ.

Soru : Film izlemeyi sever misin?
Olumlu Yanıt : Evet, film izlemeyi severim.
Olumsuz Yanıt : Hayır, film izlemeyi sevmem.

(4) هَلْ رَجَعَ عَمُّكَ مِنَ الْقَاهِرَةِ ؟

نَعَمْ، رَجَعَ عَمِّي مِنَ الْقَاهِرَةِ.

لاَ، مَا رَجَعَ (لَمْ يَرْجِعْ) عَمِّي مِنَ الْقَاهِرَةِ.

Soru : Amcan Kahire'den döndü mü?
Olumlu Yanıt : Evet, amcam Kahire'den döndü.
Olumsuz Yanıt : Hayır, amcam Kahire'den dönmedi.

(5) هَلْ قَطَفَ الْفَلاَّحُونَ الْقُطْنَ؟

نَعَمْ، قَطَفَ الْفَلاَّحُونَ الْقُطْنَ.

لاَ، مَا قَطَفَ (لَمْ يَقْطِفْ) الْفَلاَّحُونَ الْقُطْنَ.

Soru : Çiftçiler pamuğu topladı mı?
Olumlu Yanıt : Evet, çiftçiler pamuğu topladı.
Olumsuz Yanıt : Hayır, çiftçiler pamuğu toplamadı.

(6) هَلْ أَقْلَعَتِ الطَّائِرَةُ مِنَ الْمَطَارِ؟

نَعَمْ، أَقْلَعَتِ الطَّائِرَةُ مِنَ الْمَطَارِ.

لاَ، مَا أَقْلَعَتِ (لَمْ تُقْلِعْ) الطَّائِرَةُ مِنَ الْمَطَارِ.

Soru : Uçak, havaalanından kalktı mı?
Olumlu Yanıt : Evet, uçak, havaalanından kalktı.
Olumsuz Yanıt : Hayır, uçak, havaalanından kalkmadı.

(7) هَلْ سَتَسْتَغْرِقُ الْمُحَاضَرَةُ سَاعَةً؟

نَعَمْ، سَتَسْتَغْرِقُ الْمُحَاضَرَةُ سَاعَةً.

لاَ، لَنْ تَسْتَغْرِقَ الْمُحَاضَرَةُ سَاعَةً.

Soru : Konferans bir saat sürecek mi?
Olumlu Yanıt : Evet, konferans bir saat sürecek.
Olumsuz Yanıt : Hayır, konferans bir saat sürmeyecek.

(8) هَلْ سَيَأْخُذُ قَرِيبُ الْمَرِيضِ سَيَّارَةَ أُجْرَةٍ؟

نَعَمْ، سَيَأْخُذُ قَرِيبُ الْمَرِيضِ سَيَّارَةَ أُجْرَةٍ.

لاَ، لَنْ يَأْخُذَ قَرِيبُ الْمَرِيضِ سَيَّارَةَ أُجْرَةٍ.

Soru : Hastanın yakını taksi tutacak mı?
Olumlu Yanıt : Evet, hastanın yakını taksi tutacak.
Olumsuz Yanıt : Hayır, hastanın yakını taksi tutmayacak.

(9) هَلْ سَتَنَامُ مُبَكِّرًا هٰذِهِ اللَّيْلَةَ؟

نَعَمْ، سَأَنَامُ مُبَكِّرًا هٰذِهِ اللَّيْلَةَ.

لاَ، لَنْ أَنَامَ مُبَكِّرًا هٰذِهِ اللَّيْلَةَ.

Soru : Bu gece erken yatacak mısın?
Olumlu Yanıt : Evet, bu gece erken yatacağım.
Olumsuz Yanıt : Hayır, bu gece erken yatmayacağım.

(10) هَلْ أَنْتُمْ أَطِبَّاءُ؟

نَعَمْ، نَحْنُ أَطِبَّاءُ.

لاَ، لَسْنَا أَطِبَّاءَ.

Soru : Sizler doktor musunuz?
Olumlu Yanıt : Evet, biz doktoruz.
Olumsuz Yanıt : Hayır, biz doktor değiliz.

(11) هَلْ هُمْ نَجَّارُونَ؟

نَعَمْ، هُمْ نَجَّارُونَ.

لاَ، لَيْسُوا نَجَّارِينَ.

Soru : Onlar marangoz mu?
Olumlu Yanıt : Evet, marangoz.
Olumsuz Yanıt : Hayır, marangoz değiller.

II. TİP SORU CÜMLELERİ

Fiil Cümlesi	Soru ve Cevap Harfi
تُحِبُّ الْعَرَبِيَّةَ أَمْ اَلْفَرَنْسِيَّةَ؟	أَ
أُحِبُّ الْعَرَبِيَّةَ	İlk tercih
أُحِبُّ الْفَرَنْسِيَّةَ	İkinci tercih

İsim Cümlesi	Soru ve Cevap Harfi
أَنْتَ مُصَارِعٌ أَمْ مُلاَكِمٌ؟	أَ
أَنَا مُصَارِعٌ	İlk tercih
أَنَا مُلاَكِمٌ	İkinci tercih

II. TİP SORU CÜMLELERİ İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) أَ تُسَافِرُ إِلَى أَنْقَرَةَ أَمْ إِسْطَنْبُولَ؟

أُسَافِرُ إِلَى أَنْقَرَةَ & أُسَافِرُ إِلَى إِسْطَنْبُولَ

Soru : Ankara'ya mı, yoksa İstanbul'a mı gidiyorsun?
Yanıt : Ankara'ya gidiyorum // İstanbul'a gidiyorum.

(2) أَ تُفَضِّلُ الْقِصَّةَ أَمْ اَلرِّوَايَةَ ؟

أُفَضِّلُ الْقِصَّةَ & أُفَضِّلُ الرِّوَايَةَ

Soru : Hikayeyi mi, yoksa romanı mı tercih edersin?
Yanıt : Hikayeyi tercih ederim // Romanı tercih ederim.

(3) أَ تَسْتَرِيحُ أَمْ تَنَامُ؟

أَسْتَرِيحُ & أَنَامُ

Soru : Dinleniyor musun, uyuyor musun?
Yanıt : Dinleniyorum // Uyuyorum.

(4) أَ وَالِدَتُكِ مُوَظَّفَةٌ أَمْ رَبَّةُ بَيْتٍ؟

هِيَ مُوَظَّفَةٌ & هِيَ رَبَّةُ بَيْتٍ

Soru : Anneniz çalışıyor mu, yoksa ev hanımı mı?
Yanıt : Çalışıyor (görevli / memur) // Ev hanımı.

(5) أَ هٰذَا الرَّجُلُ مُسِنٌّ أَمْ ذَاكَ؟

هٰذَا & ذَاكَ

Soru : Bu adam mı yaşlı, yoksa O mu?
Yanıt : Bu // O.

(6) أَ هٰذَا الْعَمَلُ سَهْلٌ أَمْ مُتْعِبٌ؟

(هُوَ) سَهْلٌ & (هُوَ) مُتْعِبٌ

Soru : Bu iş kolay mı, yoksa yorucu mu?
Yanıt : Kolay // Yorucu.

III. TİP SORU CÜMLELERİ

Fiil Cümlesi	Soru ve Cevap Harfi
لَمْ تَزُرْ جَدَّكَ فِي الْعِيدِ؟	أَ
زُرْتُهُ فِي الْعِيدِ	بَلَى
لَمْ أَزُرْهُ فِي الْعِيدِ	نَعَمْ

İsim Cümlesi	Soru ve Cevap Harfi
لَسْتَ حَارِسًا فِي الْبَنْكِ؟	أَ
أَنَا حَارِسٌ فِي الْبَنْكِ	بَلَى،
لَسْتُ حَارِسًا فِي الْبَنْكِ	نَعَمْ ،

ÖNEMLİ NOT

Olumsuz bir soru cümlesine yanıt verirken بَلَى ve نَعَمْ dışında (sözgelimi لاَ) başka bir cevap edatı kullanılmaz.

III. TİP SORU CÜMLELERİ İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) أَلَمْ تَشْتَرِكْ (أَمَا اشْتَرَكْتَ) فِي الْمُؤْتَمَرِ؟

بَلَى، اِشْتَرَكْتُ فِيهِ

نَعَمْ، لَمْ أَشْتَرِكْ فِيهِ & مَا اشْتَرَكْتُ .....

Soru : Konferansa katılmadın mı?
Olumlu Yanıt : Evet, katıldım.
Olumsuz Yanıt : Hayır, katılmadım.

(2) أَ لَمْ تَرَ (أَمَا رَأَيْتَ) عَاقِبَةَ الْأَمْرِ؟

بَلَى، رَأَيْتُهَا

نَعَمْ، لَمْ أَرَهَا & مَا رَأَيْتُهَا

Soru : İşin sonunu görmedin mi?
Olumlu Yanıt : Evet, gördüm.
Olumsuz Yanıt : Hayır, görmedim.

(3) أَ لَمْ تَدْفَعْ (أَمَا دَفَعْتَ) دُيُونَكَ؟

بَلَى، دَفَعْتُهَا

نَعَمْ، لَمْ أَدْفَعْهَا & مَا دَفَعْتُهَا

Soru : Borçlarını ödemedin mi?
Olumlu Yanıt : Evet, ödedim.
Olumsuz Yanıt : Hayır, ödemedim.

(4) أَ لاَ تُتْقِنُ السِّبَاحَةَ؟

بَلَى، أُتْقِنُهَا

نَعَمْ، لاَ أُتْقِنُهَا

Soru : İyi yüzemez misin?
Olumlu Yanıt : Evet, yüzerim.
Olumsuz Yanıt : Hayır, yüzemem.

(5) أَلاَ تَعْتَرِضُ عَلَى جَوْرِ الظَّالِمِينَ؟

بَلَى، أَعْتَرِضُ عَلَيْهِ

نَعَمْ، لاَ أَعْتَرِضُ عَلَيْهِ

Soru : Zalimlerin zulmüne karşı çıkmaz mısın?
Olumlu Yanıt : Evet, karşı çıkarım.
Olumsuz Yanıt : Hayır, karşı çıkmam.

(6) أَلاَ تَعْتَمِدُ عَلَى مَعَارِفِكَ؟

بَلَى، أَعْتَمِدُ عَلَيْهِمْ

نَعَمْ، لاَ أَعْتَمِدُ عَلَيْهِمْ

Soru : Dostlarına (yakınlarına) güvenmiyor musun?
Olumlu Yanıt : Evet, güveniyorum.
Olumsuz Yanıt : Hayır, güvenmiyorum.

(7) أَ لَسْتَ مَسْؤُولاً عَنْ أَهْلِكَ؟

بَلَى، أَنَا مَسْؤُولٌ عَنْ أَهْلِي

نَعَمْ، لَسْتُ مَسْؤُولاً عَنْ أَهْلِي

Soru : Ailenden sorumlu değil misin?
Olumlu Yanıt : Evet, sorumluyum.
Olumsuz Yanıt : Hayır, sorumlu değilim.

(8) أَمَا تَرْجَمْتَ هٰذِهِ الْمَقَالَةَ إِلَى الْفَرَنْسِيَّةِ؟

بَلَى، تَرْجَمْتُهَا

نَعَمْ، مَا تَرْجَمْتُهَا & لَمْ أُتَرْجِمْهَا

Soru : Bu makaleyi Fransızca'ya tercüme etmedin mi?
Olumlu Yanıt : Evet, ettim.
Olumsuz Yanıt : Hayır, etmedim.

ÖNEMLİ NOT: Bir cümlenin soru formuna aktarılmasında kullanılan '***Hel***' ve '***Hemze***', *birer harf olmaları itibariyle* cümlede müstakil bir öğe olarak görev yapamazlar. Yani İraptan mahalleri yoktur.

ÖNEMLİ NOT

(هَلْ) soru harfinden sonra harf-i tarifli (ال) bir sözcük gelecek olursa, soru harfinin son kısmı esrelenerek geçiş yapılır:

هَلْ اَلْمَدْرَسَةُ بَعِيدَةٌ؟ ← هَلِ الْمَدْرَسَةُ بَعِيدَةٌ؟

هَلْ اَلدَّرْسُ صَعْبٌ؟ ← هَلِ الدَّرْسُ صَعْبٌ؟

ÖNEMLİ NOT

(أَ) soru harfinden sonra harf-i tarifli (ال) bir sözcük gelirse, iki hemze birleştirilerek tek hemze şeklinde yazılır. Ancak bu harfin üzerine, bir elif miktarı uzatıldığını gösteren bir med işareti ilave edilir:

أَ اَلْآنَ خَرَجْتَ؟ ← آلْآنَ خَرَجْتَ؟

أَ اَلْمُدِيرَ زُرْتُمْ؟ ← آلْمُدِيرَ زُرْتُمْ؟

أَ اَلْيَوْمَ تُسَافِرُونَ؟ ← آلْيَوْمَ تُسَافِرُونَ؟

ÖNEMLİ NOT

Bir soru cümlesi oluştururken, cümlede özellikle vurgulamak istediğimiz sözcüğü, soru harfinin (hemzenin) hemen arkasından getirmek gerekmektedir. Aşağıdaki örnekleri inceleyeniz:

أَ أَنْتَ مُهَنْدِسٌ؟ (Sen mühendis misin?)

أَ مُهَنْدِسٌ أَنْتَ؟ (Mühendis misin sen?)

أَ مَاتَ عَلِيٌّ؟ (Ali öldü mü?)

أَ عَلِيٌّ مَاتَ؟ (Ali mi öldü?)

أَ أَكَلْتَ بَصَلًا؟ (Soğan yedin mi?)

أَ بَصَلًا أَكَلْتَ؟ (Soğan mı yedin?)

أَ ذَهَبْتَ إِلَى الْمَسْرَحِ؟ (Tiyatroya gittin mi?)

أَ إِلَى الْمَسْرَحِ ذَهَبْتَ؟ (Tiyatroya mı gittin?)

أَ رَجَعْتُمْ يَوْمَ الْخَمِيسِ؟ (Perşembe günü döndünüz mü?)

أَ يَوْمَ الْخَمِيسِ رَجَعْتُمْ؟ (Perşembe günü mü döndünüz?)

AŞAĞIDAKİ DİYALOĞU EZBERLEYİNİZ

بَيْنَ الرَّاكِبَيْنِ

جَلاَلٌ : إِنَّ أَزِيزَ الطَّائِرَةِ يُزْعِجُنِي

سَدَادٌ : طَبْعًا، لِأَنَّكَ تَجْلِسُ فِي مُؤَخَّرِ الطَّائِرَةِ

جَلاَلٌ: لَمْ أَتَمَكَّنْ مِنْ وُجُودِ مَكَانٍ فِي الْمُقَدَّمِ

سَدَادٌ : أَ تَرْكَبُ الطَّائِرَةَ فِي الْمَرَّةِ الْأُولَى؟

جَلاَلٌ : كَلاَّ، سَافَرْتُ كَثِيرًا إِلاَّ أَنِّي لاَ أَتَحَمَّلُ رُكُوبَ الطَّائِرَةِ

سَدَادٌ : هَلْ لَكَ أَعْمَالٌ كَثِيرَةٌ تُجْبِرُكَ عَلَى كَثْرَةِ التَّنَقُّلِ

جَلاَلٌ : أَجَلْ، إِنَّ عَمَلِي يَتَطَلَّبُ مِنِّي ذٰلِكَ

سَدَادٌ : يَبْدُو أَنَّكَ مِنْ رِجَالِ الْأَعْمَالِ

جَلاَلٌ : نَعَمْ، لٰكِنِّي الْيَوْمَ أُسَافِرُ كَسَائِحٍ

سَدَادٌ : وَ هَلْ سَتَقْضِي كَامِلَ عُطْلَتِكَ بِإِسْتَانْبُولَ؟

جَلاَلٌ : سَأَبْقَى أُسْبُوعَيْنِ بِإِسْتَانْبُولَ ثُمَّ أَقْصِدُ فَرَنْسَا

سَدَادٌ : يَا لَهَا مِنْ صُدْفَةٍ جَمِيلَةٍ، فَأَنَا أَيْضًا سَأَتَنَقَّلُ إِلَى فَرَنْسَا

جَلاَلٌ : أَ تُرِيدُ أَنْ تُرَافِقَنِي فِي سَفَرِي حَتَّى فَرَنْسَا؟

سَدَادٌ : يَسُرُّنِي ذٰلِكَ، هَلْ زُرْتَ فَرَنْسَا سَابِقًا؟

جَلاَلٌ : أَجَلْ، مَرَّتَيْنِ

سَدَادٌ : سَتَكُونُ لِي رَفِيقًا وَ دَلِيلاً طَوَالَ جَوْلَتِي إِذًا

جَلاَلٌ : بَلْ وَ أَكْثَرُ مِنْ ذٰلِكَ، لِأَنِّي أُحْسِنُ اللُّغَةَ الْفَرَنْسِيَّةَ

سَدَادٌ : أَنْتَ إِذًا دَلِيلٌ مِثَالِيٌّ

جَلاَلٌ : اِنْتَبِهْ، إِنَّ الْمُضِيفَةَ تَطْلُبُ مِنَّا رَبْطَ الْأَحْزِمَةِ

سَدَادٌ : نَزَلَتِ الطَّائِرَةُ بِالْمَطَارِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلَى السَّلاَمَةِ.

اَلزِّيَارَةُ

اَلزِّيَارَةُ عُنْوَانُ الْمَحبَّةِ، وَ دَلِيلُ الْمَوَدَّةِ، وَ خَيْرُ رِبَاطٍ يَرْبِطُ بَيْنَ النَّاسِ. وَ هِيَ وَاجِبَةٌ بَيْنَ أَفْرَادِ ٱلأُسْرَةِ، وَ بَيْنَ الْجِيرَانِ وَ بَيْنَ ٱلأَقَارِبِ وَ ٱلأَصْدِقَاءِ. وَ ٱلإِنْسَانُ لاَ يَسْتَطِيعُ أَنْ يَعِيشَ وَحْدَهُ بَعِيدًا عَنِ النَّاسِ، فَهُمْ مُحْتَاجُونَ إِلَيْهِ بِقَدْرِ حَاجَتِهِ إِلَيْهِمْ، وَ لِذٰلِكَ يَجِبُ أَنْ يَزُورَ النَّاسَ كَمَا يَجِبُ عَلَى النَّاسِ أَنْ يَزُورُوهُ.

وَ يُكْثِرُ النَّاسُ مِنَ الزِّيَارَاتِ فِي ٱلأَعْيَادِ، فَلاَ تَتِمُّ أَفْرَاحُ النَّاسِ إِلاَّ بِتَبَادُلِ التَّهْنِئَةِ. وَيُكْثِرُ النَّاسُ أَيْضًا مِنَ الزِّيَارَاتِ فِي الْمُنَاسَبَاتِ كَالتَّهْنِئَةِ بِمَوْلُودٍ أَوِ الْفَرْحَةِ بِعَوْدَةِ مُسَافِرٍ طَالَ غِيَابُهُ، أَوْ حُصُولِ ٱلأَبْنَاءِ عَلَى شَهَادَاتِ التَّفَوُّقِ وَالنَّجَاحِ.

أَمَّا زِيَارَةُ الْمَرِيضِ فَهِيَ أَمْرٌ ضَرُورِيٌّ، لِأَنَّ فِي الزِّيَارَةِ إِسْعَادًا لَهُ، وَ مُعِينًا عَلَى شِفَائِهِ لِشُعُورِهِ بِأَنَّ النَّاسَ يُحِيطُونَ بِهِ وَ يَتَمَنَّوْنَ لَهُ الصِّحَّةَ وَ الْقُوَّةَ وَ يَنْتَظِرُونَ الْيَوْمَ الَّذِي يَعُودُ إِلَيْهِمْ سَلِيمًا مُعَافًى.

لَقَدْ حَثَّ ٱلإِسْلاَمُ عَلَى الزِّيَارَةِ وَ وَضَعَ لَهَا آدَابًا، مِنْ اخْتِيَارِ الْوَقْتِ الْمُنَاسِبِ، وَ ٱلاِسْتِئْذَانِ، والسَّلاَمِ عَلَى أَهْلِ الْبَيْتِ، وَ عَدَمِ التَّطَلُّعِ إِلَى بَيْتِ الْمُضِيفِ، وَ أَلاَّ تَسْبِقَ عَيْنُ الزَّائِرِ قَدَمَهُ فِي الدُّخُولِ إِلَى مَنَازِلِ مَنْ يَزُورُهُمْ.

لَقَدِ اشْتَهَرَ الْمُسْلِمُونَ مُنْذُ أَقْدَمِ الْعُصُورِ بِأَنَّهُمْ أَهْلُ ضِيَافَةٍ وَ كَرَمٍ، فَهُمْ خَيْرُ مَنْ يُرَحِّبُ بِالضَّيْفِ وَ يُحْسِنُ اسْتِقْبَالَهُ.

كلمة اليوم

وَجَدَ مَنْ طَلَبَ وَ جَدَّ

22. DERS

ARAPÇADA SORU YAPILARI -II-

SORU İSİMLERİ

Bir önceki derste, isim ve fiil cümlelerinin başına gelerek, onları '*soru*' cümlelerine dönüştüren ve birer harf olan '*hel*' ve '*hemze*' edatlarından söz edilmişti. Bu derste ise, bu iki soru harfinin dışında kalan ve -yine- başına geldikleri cümlelere '*soru*' kavramı kazandıran '*soru isimleri*' üzerinde durulacaktır.

Soru İsimleri			
Cümle İçinde Kullanımı	Anlamı	Soru İsmi	
مَنْ حَضَرَ الْحَفْلَةَ؟	Kim, Kimi, Kime	مَنْ	1
مَا عُنْوَانُ الْأُطْرُوحَةِ؟	Ne, Neyi, Neye	مَا	2
أَيْنَ تَسْكُنُ؟	Nereye, Nerede	أَيْنَ	3
مَتَى تَتَقَاعَدُ؟	Ne zaman	مَتَى	4
كَيْفَ تَشْرَبُ الْقَهْوَةَ؟	Nasıl	كَيْفَ	5
كَمْ أُقْصُوصَةً قَرَأْتَ؟	Kaç	كَمْ	6
أَيَّ سَيَّارَةٍ تُفَضِّلُ؟	Hangi	أَيّ	7
مَاذَا حَدَثَ الْبَارِحَةَ؟	Ne, Neyi, Neye	مَاذَا	8
لِمَاذَا تَأَخَّرْتَ كَثِيرًا؟	Neden, Niçin	لِمَاذَا	9

ÖNEMLİ NOT

İster harf, ister isim türünde olsun, tüm soru edatları cümle başında gelir. أَيّ dışındaki tüm soru isimleri şeklen herhangi bir değişikliğe uğramazlarken (mebni iken), أَيّ -*cümle içindeki dilbilgisel role göre*- her üç harekeyi de alabilir (muraptır).

ÖNEMLİ NOT

Birer soru harfi olan '***Hel***' ve '***Hemze***' den farklı olarak, '***Soru İsimleri***', isim olmaları itibariyle cümlede mutlaka temel öğelerden biri olmak ve buna göre iraplanmak durumundadır. Bir soru isminin, cümlenin hangi öğesi olduğunu anlamanın pratik yolu şudur:
Öncelikle, başında soru isminin yer aldığı cümleye makul bir cevap verilir. Soru ismine cevap teşkil eden kelime, cevap cümlesinde hangi öğenin karşılığı ise, soru cümlesinde yer alan soru isminin cümle içindeki dilbilgisel rolü ve bu role uygun irabı da o demektir. Aşağıdaki tablolarda yer alan örnekleri dikkatle inceleyiniz.

Soru İsminin İrabı	Cevap Cümlesi (Soru ismine cevap teşkil eden kelimeninaltı çizilmiştir)	Soru Cümlesi
Haber	أَنَا حَسَنٌ	مَنْ أَنْتَ؟
Mübteda	عَلِيٌّ جَاءَ	مَنْ جَاءَ؟
Mefûlün bih	رَأَيْتُ خَالِدًا	مَنْ رَأَيْتَ؟
Mübteda	عَلِيٌّ جَاءَ	أَيُّ طَالِبٍ جَاءَ؟
Mefûlün bih	رَأَيْتُ خَالِدًا	أَيَّ طَالِبٍ رَأَيْتَ؟

ÖNEMLİ NOT

Bir fiil cümlesinde, fâil durumundaki kelime fiilin önüne alındığında cümle otamatikmen bir isim cümlesine dönüşür ve bir önceki cümlede fâil olan kelime yeni cümlede mübteda konumuna gelir. Bu değişiklik bilhassa مَنْ soru isminin cümlede hangi öğe durumunda olduğunu anlamak istediğimizde bize yardımcı olur. Şöyle ki; مَنْ جَاءَ؟ sorusuna جَاءَ عَلِيٌّ şeklinde yanıtı verilip, ilk planda مَنْ in '***fâil***' olduğu akla gelebilirse de, genel bir gramer kuralı olarak fâilin cümle başında gelemiyeceği hatırlandığında söz konusu مَنْ soru isminin '***mübteda***' konumunda olduğu kolayca anlaşılabilir.

SORU İSİMLERİNDEN 'MÂ', 'MEN' VE 'MÂZÂ' İLE İLGİLİ ÖRNEKLER

(1) مَنْ أَرْسَلَ الْخِطَابَاتِ؟
Mektupları kim postaladı?

(2) مَنْ أَضَلَّكُمْ عَنِ الْحَقِّ؟
Sizi haktan kim saptırdı?

(3) مَنْ يُجِيدُ الْقِيَادَةَ؟
Kimin şoförlüğü iyi?

(4) مَنْ سَاعَدَكَ عَلَى حَمْلِ الْحَقَائِبِ؟
Bavulları taşımana kim yardımcı oldu?

(5) مَنْ سَاعَدْتَ عَلَى حَمْلِ الْحَقَائِبِ؟
Bavulları taşımada kime yardımcı oldun?

(6) مَنْ يَسْتَوْرِدُ هٰذِهِ الْمُنْتَجَاتِ؟
Bu ürünleri kim ithal ediyor?

(7) مَنْ أَسَّسَ أَوَّلَ شَرِكَةِ تَأْمِينٍ فِي بَلَدِكُمْ؟
Ülkenizde ilk sigorta şirketini kim kurdu?

(8) مَنْ خَلَّصَ هٰذَا الْوَطَنَ مِنَ الْمُسْتَعْمِرِينَ؟
Bu vatanı emperyalistlerden kim kurtardı?

(9) مَنْ دَخَلَ عَلَى الْمَلِكِ دُونَ إِذْنٍ؟
Kralın huzuruna izinsiz olarak kim girdi?

(10) مَنْ يَدْعَمُ هٰذِهِ الْحُكُومَةَ؟
Bu hükümete kim destek veriyor?

(11) مَنْ أَطْلَعَكَ عَلَى حَادِثِ الْمُرُورِ؟
Trafik kazasıyla ilgili bilgiyi sana kim verdi?

(12) مَنْ أَلْقَى الْقَبْضَ عَلَى اللُّصُوصِ؟
Hırsızları kim yakaladı

(13) مَا أَكْرَهَكَ عَلَى هٰذَا الذَّنْبِ؟
Seni bu suça ne zorladı

(14) مَاذَا تَطْبُخُ أُمِّي هٰذَا الْمَسَاءَ؟
Bu akşam annem ne pişirecek?

(15) مَا أَسْبَابُ تَقَدُّمِ الدُّوَلِ النَّامِيَةِ؟

Gelişmekte olan ülkelerin ilerleme sebepleri nelerdir?

(16) مَا أَثَرُ الْوِرَاثَةِ وَ الْبِيئَةِ فِي الْفَرْدِ؟

Kalıtımın ve çevrenin birey üzerindeki etkisi nedir?

(17) مَا فَائِدَةُ الرُّسُومِ الْمُتَحَرِّكَةِ لِلأَطْفَالِ؟

Çizgi filmlerin çocuklara yararı nedir?

(18) مَاذَا حَدَثَ بِكُمْ يَوْمَ الإِثْنَيْنِ؟

Pazartesi günü başınıza ne geldi?

(19) مَا رَأْيُكُمْ فِي التَّضَخُّمِ الْمَالِيِّ؟

Enflasyon konusundaki görüşünüz nedir?

(20) مَا رُدُودُ فِعْلِ الْمُوَظَّفِينَ تِجَاهَ الْقَرَارِ؟

Karar karşısında,memurların tepkileri nedir?

(21) مَاذَا أَصْدَرَ مَجْلِسُ الأَمْنِ مُؤَخَّرًا؟

Güvenlik konseyi son olarak ne (hangi kararı) çıkardı?

SORU İSİMLERİNDEN 'METÂ' VE 'EYNE' İLE İLGİLİ ÖRNEKLER

(1) مَتَى تَوَلَّى عُمَرُ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ الْخِلاَفَةَ؟

Hz. Ömer hilafete ne zaman geçti?

(2) مَتَى أَغْلَقْتُمْ أَبْوَابَ الْوَرْشَةِ؟

Atölyenin kapılarını ne zaman kapattınız?

(3) مَتَى نَشِبَتِ الْحَرْبُ الأَهْلِيَّةُ فِي أَفْغَانِسْتَانَ؟

İç savaş, Afganistan'da ne zaman patlak verdi?

(4) مَتَى يَتَخَلَّصُ مُجْتَمَعُنَا مِنْ عُقْدَةِ النَّقْصِ؟

Toplumumuz, aşağılık kompleksinden ne zaman kurtulacak?

(5) مَتَى سَيَعْمَلُ السِّيَاسِيُّونَ لِمَصْلَحَةِ الشَّعْبِ؟

Siyasiler, ne zaman toplumun yararı için çalışacaklar?

(6) مَتَى سَيُصْلِحُ سَاعَاتِيٌّ سَاعَتِي الْمُعَطَّلَةَ؟

Saatçi, bozuk saatimi ne zaman tamir edecek?

(7) مَتَى ظَهَرَتْ فِكْرَةُ التَّقَمُّصِ (اَلتَّنَاسُخِ)؟

Reenkarnasyon fikri ne zaman ortaya çıktı?

(8) أَيْنَ قَضَيْتَ إِجَازَتَكَ الصَّيْفِيَّةَ؟
Yaz tatilini nerede geçirdin?

(9) مِنْ أَيْنَ اشْتَرَيْتَ هٰذِهِ الْمَجَلاَّتِ الأَجْنَبِيَّةَ؟
Bu yabancı dergileri nereden satın aldın?

(10) أَيْنَ يُوجَدُ مَبْنَى الأُمَمِ الْمُتَّحِدَةِ؟
Birleşmiş Milletler Binası nerededir (bulunuyor)?

(11) أَيْنَ انْفَجَرَتِ الْقُنْبُلَةُ الْمَوْقُوتَةُ؟
Saatli bomba nerede patladı?

(12) أَيْنَ يُطَيِّرُ الأَوْلاَدُ طَائِرَاتٍ وَرَقِيَّةً؟
Çocuklar, uçurtmaları nerede uçuruyorlar?

(13) أَيْنَ تُقَامُ الْحَفْلَةُ التَّنَكُّرِيَّةُ؟
Maskeli balo nerede yapılıyor?

(14) أَيْنَ يَعِيشُ لَقْلاَقٌ غَالِبًا؟
Leylek (leylekler) genelde nerede yaşar?

(15) أَيْنَ قُمْتَ بِالْخِدْمَةِ الْعَسْكَرِيَّةِ؟
Askerlik hizmetini nerede yaptın?

SORU İSİMLERİNDEN 'KEM' VE 'KEYFE' İLE İLGİLİ ÖRNEKLER

(1) كَيْفَ حَالُكُمْ؟
Nasılsınız?

(2) كَيْفَ أَصْبَحْتِ مَشْهُورَةً ؟
Nasıl ünlü oldunuz?

(3) كَيْفَ الْجَوُّ الْيَوْمَ؟
Bugün hava nasıl?

(4) كَيْفَ حَلَلْتَ مَشَاكِلَكَ النَّفْسِيَّةَ؟
Psikolojik sorunlarınızı nasıl çözdünüz?

(5) كَيْفَ تَسِيرُ الأُمُورُ؟
İşler nasıl gidiyor?

(6) كَيْفَ يُرَبِّي الْوَالِدُ أَطْفَالَهُ؟
Baba, çocuklarını nasıl terbiye eder

(7) كَيْفَ اقْتَلَعَ طَبِيبُ الْأَسْنَانِ ضِرْسَكَ؟

Diş doktoru, azı dişinizi nasıl çekti?

(8) كَيْفَ أُصِبْتَ بِالْبَرْدِ؟

Nasıl üşüttün (soğuk aldın)?

(9) كَمْ شَهْرًا فِي سَنَةٍ؟

Bir yılda kaç ay var?

(10) كَمْ دُولاَرًا وَفَّرْتَ هٰذَا الشَّهْرَ؟

Bu ay, kaç dolar biriktirdin?

(11) كَمْ سَائِحًا زَارَ الْمَتَاحِفَ الْمَحَلِّيَّةَ؟

Mahalli müzeleri kaç turist ziyaret etti?

(12) كَمْ عَارِضَةً لِلْأَزْيَاءِ تَعْمَلُ هُنَا؟

Burada kaç manken çalışıyor?

(13) كَمْ حِكَايَةً قَرَأْتَ فِي الْمَصِيفِ؟

Yazlıkta kaç öykü okudun?

(14) كَمْ مِظَلَّةً ضَيَّعْتَ حَتَّى الْآنَ؟

Şimdiye kadar kaç şemsiye kaybettin?

(15) كَمْ فَرِيقًا اِشْتَرَكَ فِي الْمُبَارَيَاتِ؟

Karşılaşmalara kaç takım katıldı?

SORU İSİMLERİNDEN 'EYYÜ', 'LİME' VE 'LİMÂZÂ' İLE İLGİLİ ÖRNEKLER

(1) أَيَّ قَنَاةٍ تِلِفِزْيُونِيَّةٍ تُشَاهِدُ غَالِبًا؟

Genelde hangi kanalı izliyorsun?

(2) أَيُّ دَرْسٍ يُعْجِبُكَ فِي الْمَدْرَسَةِ؟

Okulda hangi ders hoşuna gidiyor?

(3) فِي أَيِّ كُلِّيَّةٍ تَخَرَّجْتَ؟

Hangi fakülteden mezun oldunuz?

(4) إِلَى أَيِّ مَسْرَحٍ تَذْهَبُ فِي كَثِيرٍ مِنَ الْأَحْيَانِ؟

Çoğunlukla hangi tiyatroya gidersin?

(5) بِأَيِّ لُغَةٍ تَهْتَمُّ أَنْتَ؟

Sen, hangi dile ilgi duyuyorsun (meraklısın)?

(6) عَلَى أَيِّ مُعَلِّمٍ سَلَّمْتُمْ؟

Hangi öğretmene selam verdiniz?

(7) أَيُّ قِطَاعٍ خَاصٍّ تَزِيدُ مَوَارِدُهُ؟

Hangi özel sektörün gelirleri artıyor?

(8) أَيَّ بِلاَدٍ زُرْتَ؟

Hangi ülkelere gittin (ziyaret ettin)?

(9) لِمَاذَا لاَ تُوَاظِبُ عَلَى الدُّرُوسِ؟

Derslere neden devam etmiyorsun?

(10) لِمَ تَرَكْتَ أُخْتَكَ فِي الْبَيْتِ وَحْدَهَا؟

Kız kardeşini evde neden yalnız bıraktın?

(11) لِمَاذَا يَسْتَقِيلُ الْوُزَرَاءُ؟

Bakanlar niçin istifa ediyorlar?

(12) لِمَ لَمْ تُسَلِّمِ الْكِتَابَ لِصَاحِبِهِ؟

Kitabı, sahibine, neden iade etmedin?

(13) لِمَ لَمْ تَقُمْ بِوَاجِبِكَ الْيَوْمَ؟

Ödevini bugün niye yapmadın?

(14) لِمَاذَا تَنْتَظِرُ فِي هٰذَا الْمَوْقِفِ؟

Bu durakta niçin bekliyorsunuz?

(15) لِمَ لاَ تَزُورُ طَبِيبَ الْعُيُونِ؟

Neden bir göz doktoruna görünmüyorsun?

ÖNEMLİ NOT

Son kısmın; 3,4,5 ve 6 numaralı cümle örneklerinde görüldüğü üzere, soru isimlerinin başına çeşitli harf-i cerler gelebilmektedir. Bu harf-i cerler, büyük ekseriyetle, cümlede yer alan fiile ait olmasına rağmen, soru yapılarında, cümle başında bulunan soru isminin önüne geçmektedir. Ancak soru isimlerinden (مَا) nın başına herhangi bir cer harfi geldiğinde, bu soru isiminin ism-i mevsul olan (مَا) ile karışmaması için sonundaki elif atılarak aşağıdaki formları kazanır. Aşağıdaki örnekleri inceleyiniz.

ÖRNEKLER	
عَنْ + مَا ◄◄ عَمَّا ◄◄◄ عَمَّ	1
بِ + مَا ◄◄ بِمَا ◄◄◄ بِمَ	2
لِ + مَا ◄◄ لِمَا ◄◄◄ لِمَ	3
فِي + مَا ◄◄ فِيمَا ◄◄◄ فِيمَ	4
مِنْ + مَا ◄◄ مِمَّا ◄◄◄ مِمَّ	5
حَتَّى + مَا ◄◄ حَتَّامَا ◄◄◄ حَتَّامَ	6
عَلَى + مَا ◄◄ عَلَامَا ◄◄◄ عَلَامَ	7

ÖNEMLİ NOT

(مَنْ) soru isminden sonra harf-i tarifli (ال) bir sözcük gelecek olursa, bu ismin son harfi esrelenerek geçiş yapılır:

مَنْ اَلسَّيِّدَةُ؟ ← مَنِ السَّيِّدَةُ؟

مَنْ اَلْفَتَى؟ ← مَنِ الْفَتَى؟

ÖNEMLİ NOT

(مَنْ) soru isminden sonra (اَلَّذِي/اَلَّتِي/ اَلَّذِينَ) gibi ism-i mevsullerin gelmesi durumunda da yukarıdaki kural aynen geçerlidir:

مَنْ اَلَّذِي يُعِدُّ التَّقْرِيرَ؟ ← مَنِ الَّذِي يُعِدُّ التَّقْرِيرَ؟

مَنْ اَلَّتِي تَقِفُ عِنْدَ الْبَابِ؟ ← مَنِ الَّتِي تَقِفُ عِنْدَ الْبَابِ؟

ÖNEMLİ NOT

(لِـمَ) soru edatından sonra cümle devam etmiyorsa, bunun sonuna hâ-i sekte (durak harfi) adı verilen sâkin bir harf (ـهْ) eklenir. Bu harfin, zamirle herhangi bir alakası yoktur. Aşağıdaki cümle örneklerini karşılaştırarak inceleyiniz:

(A) لِمَ رَجَعْتُمْ مُبَكِّرًا؟

(B) أَرَجَعْتُمْ مُبَكِّرًا؟ / نَعَمْ. / لِمَهْ؟

(A) لِمَ غِبْتَ أَمْسِ؟

(B) أَغِبْتَ أَمْسِ؟ / نَعَمْ. / لِمَهْ؟

ÖNEMLİ NOT

(مَا ، مَتَى ، مَاذَا ، لِمَاذَا) soru isimlerinden sonra harf-i tarifli (ال) bir sözcük gelecek olursa, bunların sonlarında yer alan medler, yani uzun okunan sesler kaybolur.

مَا هٰذَا؟ ← مَا الْأَمْرُ؟

مَتَى مَوْعِدُ السَّفَرِ؟ ← مَتَى الْامْتِحَانُ النِّهَائِيُّ؟

لِمَاذَا عَلِيٌّ غَابَ؟ ← لِمَاذَا الْمُدِيرُ لَمْ يَأْتِ؟

مَاذَا أَمْرُهُ؟ ← مَاذَا الْأَمْرُ؟

عِيدُ الْفِطْرِ

يَأْتِي عِيدُ الْفِطْرِ الْمُبَارَكُ بَعْدَ شَهْرِ رَمَضَانَ الْمُعَظَّمِ. وَ يَحْتَفِلُ الْمُسْلِمُونَ لِهٰذَا الْعِيدِ احْتِفَالاً كَبِيرًا، تَحْتَفِلُ بِهِ الدُّوَلُ اْلإِسْلاَمِيَّةُ فَتُعَطَّلُ الْمَدَارِسُ وَ الْمَصَالِحُ وَ يَحْتَفِلُ بِهِ النَّاسُ فِي بُيُوتِهِمْ ، فَيَسْتَقْبِلُونَهُ بِالْمَلاَبِسِ الْجَدِيدَةِ وَ صُنْعِ الْكَعْكِ وَ الْفَطَائِرِ وَ الْحَلْوَيَاتِ. وَ فِي صَبَاحِ الْعِيدِ يَذْهَبُ الرِّجَالُ وَ اْلأَطْفَالُ مُبَكِّرِينَ إِلَى الْمَسَاجِدِ حَيْثُ يُصَلُّونَ صَلاَةَ عِيدِ الْفِطْرِ، ثُمَّ يَسْتَمِعُونَ إِلَى خُطْبَةِ الْعِيدِ الَّتِي يُلْقِيهَا إِمَامُ الْمَسْجِدِ. وَ فِي هٰذَا الْعِيدِ يَعُودُ الْغَائِبُ وَ يَحْضُرُ الْمُسَافِرُ وَ يَجْتَمِعُ شَمْلُ اْلأُسْرَةِ وَ يُقْبِلُ النَّاسُ عَلَى بَعْضِهِمْ بَعْضًا مُهَنِّئِينَ بِالْعِيدِ السَّعِيدِ. وَ تَجِدُ عَلَى كُلِّ وَجْهٍ فَرْحَةً وَ عَلَى كُلِّ شَفَةٍ بَسْمَةً، فَقَدْ أَدَّى الْمُسْلِمُونَ وَاجِبَهُمْ نَحْوَ رَبِّهِمْ، وَ صَامُوا رَمَضَانَ فَتَطَهَّرَتْ نُفُوسُهُمْ وَ شَاعَتِ الْمَحَبَّةُ بَيْنَهُمْ.

وَ فَرْحَةُ اْلأَطْفَالِ بِهٰذَا الْعِيدِ كَبِيرَةٌ. يَنْطَلِقُونَ مِنَ الصَّبَاحِ الْمُبَكِّرِ إِلَى أَقَارِبِهِمْ فِي مَلاَبِسِهِمُ الزَّاهِيَةِ الْجَدِيدَةِ، ثُمَّ يَذْهَبُونَ إِلَى الْحَدَائِقِ وَ الْمُتَنَزَّهَاتِ فِي سَعَادَةٍ وَ حُبُورٍ. وَ فِي الْمَسَاءِ تَرَى الْبُيُوتَ مُزْدَانَةً وَ مَمْلُوءَةً بِاْلأَهْلِ وَ اْلأَصْدِقَاءِ الَّذِينَ حَضَرُوا مِنْ أَمَاكِنَ بَعِيدَةٍ لِلتَّهْنِئَةِ وَ اْلاِطْمِئْنَانِ عَلَى الْكَبِيرِ وَ الصَّغِيرِ أَوْ لِمُسَاعَدَةِ الضَّعِيفِ وَ الْفَقِيرِ مِنْ أَفْرَادِ اْلأُسْرَةِ.

AŞAĞIDAKİ DİYALOĞU EZBERLEYİNİZ

بَيْنَ الْوَالِدِ وَ ابْنِهِ

اَلْوَالِدُ : لِمَاذَا رَجَعْتَ مُتَأَخِّرًا يَا ابْنِي؟ اِنْتَظَرْنَاكَ طَوِيلاً لِلْغَدَاءِ.

اَلْاِبْنُ : كَانَتْ لِي أَشْغَالٌ كَثِيرَةٌ هٰذَا الصَّبَاحَ.

اَلْوَالِدُ : فَكِّرْ فِي صِحَّتِكَ قَلِيلاً يَا ابْنِي، إِنَّكَ تُرْهِقُ نَفْسَكَ كَثِيرًا.

اَلْاِبْنُ : أَظُنُّكَ نَسِيتَ أَنِّي أَسْتَعِدُّ لِلسَّفَرِ.

اَلْوَالِدُ : وَلٰكِنَّ ذٰلِكَ لاَ يَمْنَعُكَ مِنَ الْعَوْدَةِ فِي الْوَقْتِ.

اَلْاِبْنُ : ذٰلِكَ صَحِيحٌ، لَوْ كَانَ اْلأَمْرُ بِيَدِي.

اَلْوَالِدُ : أُعْلِمُكَ أَنِّي حَجَزْتُ لَكَ مَكَانًا بِالطَّائِرَةِ كَمَا اتَّفَقْنَا.

اَلْاِبْنُ : لِذٰلِكَ تَمَكَّنْتُ مِنَ الْحُصُولِ عَلَى تَذْكِرَةِ سَفَرٍ بِسُهُولَةٍ.

اَلْوَالِدُ : لَقَدْ أَعْدَدْتَ إِذًا كُلَّ لَوَازِمِ السَّفَرِ.

اَلْاِبْنُ : بَقِيَ لِي التَّأْشِيرَةُ فَقَطْ، وَ سَأُحْضِرُهَا بَعْدَ الظُّهْرِ.

اَلْوَالِدُ : أَرْجُو أَنْ لاَ تَتَأَخَّرَ لِنُعِدَّ حَقِيبَتَكَ مَعًا.

اَلْاِبْنُ : لِمَاذَا لاَ تُعِدُّهَا بِمُفْرَدِكَ؟

اَلْوَالِدُ : مِنَ اْلأَفْضَلِ أَنْ تَكُونَ حَاضِرًا.

اَلْاِبْنُ : لاَ دَاعِيَ لِذٰلِكَ، لٰكِنْ لاَ تَنْسَ آلَةَ التَّصْوِيرِ.

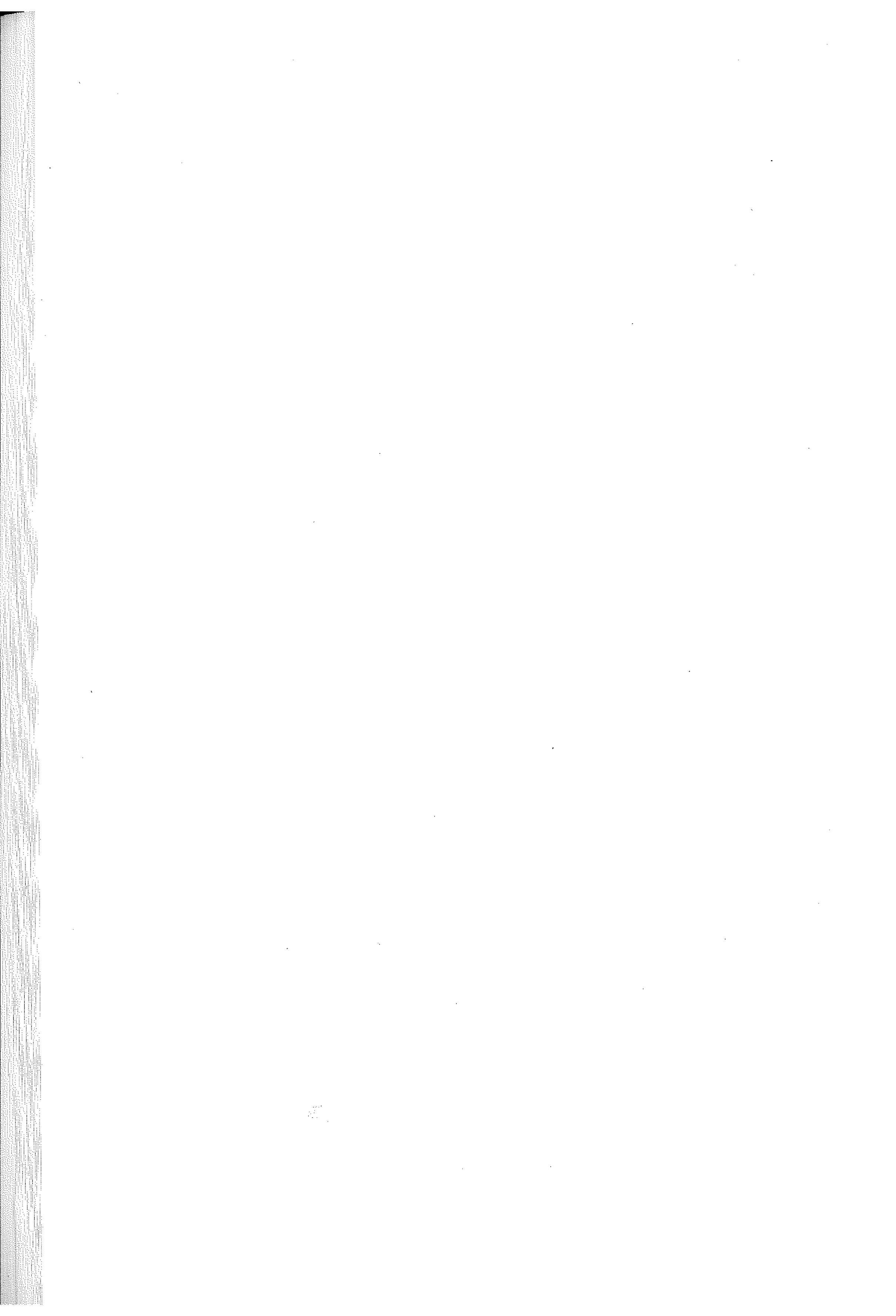
اَلْوَالِدُ : اَلْحَدِيثُ عَلَى السَّفَرِ شَغَلَنَا عَنِ الْغَدَاءِ.

اَلْاِبْنُ : أَسْرِعْ ، يَجِبُ أَنْ أُحْضِرَ بَقِيَّةَ لَوَازِمِ السَّفَرِ.

اَلْوَالِدُ : أَرْجُو أَنْ يَكُونَ سَفَرُكَ مُفِيدًا وَ أَنْ تَكُونَ وَسَائِلُ النَّقْلِ مُرِيحَةً.

كلمة اليوم

حُبُّكَ الشَّيْءَ يُعْمِي وَ يُصِمُّ

23. DERS

İSM-İ İŞÂRET (İŞÂRET İSİMLERİ)

İSM-İ İŞÂRET (İŞÂRET İSİMLERİ)

Kişi, kavram ya da nesnelere işâret etmek üzere kullanılan isimlerdir. Aşağıdaki tabloda da görüleceği üzere; '*nicelik*', '*cinsiyet*' ve '*mesafe*' faktörleri, kullanılacak olan ism-i işâretin seçilmesinde belirleyici olmaktadır. Tabloyu dikkatle inceleyelim.

Yakın İçin Kullanılan İsm-i İşâretler			
Çoğul	İkil	Tekil	Cinsiyet
هٰؤُلَاءِ	هٰذَانِ - هٰذَيْنِ	هٰذَا	Eril
هٰؤُلَاءِ	هَاتَانِ - هَاتَيْنِ	هٰذِهِ	Dişil
Bunlar	Bu ikisi	Bu	Anlam

ÖNEMLİ NOT -I-

Yukarıdaki tabloda görmekte olduğumuz ism-i işâretler, yakınımızda bulunan nesne veya kavramlara işâret eder. Aşağıdaki tabloda bulunan ism-i işaretler ise uzak için kullanılmaktadır. Ancak bunların tesniye sigalarının kullanımı klasik Arapça'da daha çok yaygın olup günümüz metinlerinde pek kullanılmamaktadır.

Uzak İçin Kullanılan İsm-i İşâretler			
Çoğul	İkil	Tekil	Cinsiyet
أُولٰئِكَ	ذَانِكَ - ذَيْنِكَ	ذٰلِكَ	Eril
أُولٰئِكَ	تَانِكَ - تَيْنِكَ	تِلْكَ	Dişil
Onlar	O ikisi, Şu ikisi	O,Şu	Anlam

ÖNEMLİ NOT -II-

İsm-i işâretler, kendilerini takip eden ismin harf-i tarifli veya nekre oluşuna göre farklı dilbilgisel rol, ve bu rollere uygun anlamlar kazanırlar. Şöyle ki: Bir ism-i işâreti takip eden kelimenin başında harf-i tarif varsa, bu kelime ism-i işâretin sıfatı durumunda olup, irap yönünden ism-i işârete tabi olur. Sözgelimi, ism-i işâret fâil veya mübteda konumunda ise müteakip isim de merfû, ism-i işâret mefûl konumunda ise müteakip isim de mansup, keza ism-i işâret harf-i cerle mecrur veya muzâfun ileyh konumunda ise müteakip isim de mecrur olur.

İsm-i İşâretin 'Fâil' Olarak Gelmesi			
Câr-Mecrur	(Fâilin) Sıfatı	Fâil	Fiil
فِي الْمُسَابَقَةِ	الطَّالِبُ	هٰذَا	نَجَحَ
Bu öğrenci yarışmada başarılı oldu.			

İSM-İ İŞÂRETİ TAKİP EDEN KELİMENİN HARF-İ TARİFLİ VE MERFÛ (FÂİL, MÜBTEDANIN SIFATI vs.) OLARAK GELDİĞİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) تَوَلَّى هٰذَا السَّفِيرُ مُهِمَّتَهُ هَذِهِ السَّنَةَ.

Bu elçi, görevine bu sene başladı.

(2) كَافَأَ هٰذَا الْمُدَرِّبُ اللاَّعِبِينَ الْفَائِزِينَ.

Bu antrenör, başarı gösteren oyuncuları ödüllendirdi.

(3) تَدْرُسُ هَاتَانِ الطَّالِبَتَانِ بِكُلِّيَّةِ الْعُلُومِ.

Bu iki kız öğrenci Fen Fakültesinde okumakta.

(4) أَكْرَمَتْ هٰذِهِ الْعَرُوسَةُ الضُّيُوفَ.

Bu gelin, konuklara ikramda bulundu.

(5) سَيُعْلِنُ هٰذَانِ الْبَنْكَانِ إِفْلاَسَهُمَا قَرِيبًا.

Bu iki banka yakında iflasını ilan edecek (batacak).

(6) لَمْ يَشْتَرِكْ هٰؤُلاَءِ الْأَعْضَاءُ فِي الْاِجْتِمَاعِ.

Bu üyeler, toplantıya katılmadı.

(7) يُدَافِعُ هٰؤُلاَءِ الْجُنُودُ عَنْ وَطَنِهِمْ بِشَجَاعَةٍ.

Bu askerler, ülkelerini yüreklilikle savunuyorlar.

(8) أَلْقَى هٰذَا الْخَبِيرُ الضَّوْءَ عَلَى الْمَوْضُوعِ.

Bu mütehassıs, konuya ışık tuttu.

(9) تَهْتَمُّ هٰؤُلاَءِ النِّسَاءُ بِتَرْبِيَةِ أَوْلاَدِهِنَّ.

Bu kadınlar, çocuklarının eğitimine önem veriyor.

(10) تَعَاطَى ذٰلِكَ الْمَرِيضُ قَدْرًا كَافِيًا مِنَ الدَّوَاءِ.

O hasta, yeterli dozda ilaç aldı.

(11) تَعَرَّضَتْ تِلْكَ الْحُكُومَةُ لِاحْتِجَاجِ الشَّعْبِ.

O hükümet, halkın protestosu ile karşılaştı.

(12) تَعَرَّفَ أُولٰئِكَ الْأَسَاتِذَةُ عَلَى الْمُدِيرِ الْجَدِيدِ.

O öğretmenler, yeni müdürle tanıştılar.

(13) تُعْجِبُنِي تِلْكَ السَّيَّارَةُ.

O araba hoşuma gidiyor.

(14) ذٰلِكَ الْمُخْتَرِعُ مَاتَ فِي حَادِثِ الْمُرُورِ.

O mucit, trafik kazasında hayatını kaybetti.

(15) هٰؤُلاَءِ الْاِقْتِصَادِيُّونَ فَقَدُوا كُلَّ آمَالِهِمْ.

Bu ekonomistler, bütün ümitlerini kaybetmiş durumdalar.

(16) هٰذِهِ الدَّبَّابَةُ تَحْتَ الْإِصْلاَحِ مُنْذُ سَنَوَاتٍ.

Bu tank yıllardır onarımda.

(17) هٰؤُلاَءِ الْمُتَسَوِّلُونَ فَاتِحُونَ أَيْدِيَهُمْ لَيْلَ نَهَارَ.

Bu dilenciler, sabah akşam el açıyorlar (dileniyorlar).

(18) تِلْكَ الطَّالِبَةُ مُولَعَةٌ بِالْعَرَبِيَّةِ.

O kız öğrenci, Arapçaya çok meraklı.

(19) هٰذِهِ الْبَرَامِجُ لَنْ تَنْجَحَ فِي حَلِّ الْمَشَاكِلِ.

Bu programlar, problemlerin çözümlenmesinde başarılı olamıyacak.

(20) تِلْكَ الْمُخَدِّرَاتُ مُضِرَّةٌ لِصِحَّةِ الشَّبَابِ.

O uyuşturucular, gençliğin sağlığı için zararlı.

(21) هَاتَانِ الْقَرْيَتَانِ سِيَاحِيَّتَانِ.

Bu iki köy, turistik köydür.

(22) هَلْ فِي هٰذَا شَكٌّ؟ - لَا، هٰذَا أَمْرٌ أَكِيدٌ.

Bu konuda bir şüphe var mı? - Hayır, bu kesin bir durum.

(23) قَدَّمَ لَهُ هٰذَا الْمَصْرِفُ تَسْهِيلَاتٍ إِئْتِمَانِيَّةً.

Bu banka Ona kredi kolaylıkları sundu.

(24) يُشِيرُ هٰذَا الْبَحْثُ إِلَى أَنَّ نِسْبَةَ الْأُمِّيِّينَ فِي تِلْكَ الْبِلَادِ تَقِلُّ عَامًا بَعْدَ عَامٍ.

Bu araştırma, o ülkedeki okuma yazma bilmeyenlerin oranının her geçen sene giderek azaldığına işaret ediyor.

ÖNEMLİ NOT -III-

Yukarıda; 19 ve 20 nolu cümle örneklerinde de görüldüğü üzere, ism-i işâret akılsız bir çoğula delalet ediyorsa, bu durumda, ism-i işâret olan sözcük de müfred-müennes olarak gelir.

TESNİYELER DIŞINDA TÜM İSM-İ İŞÂRETLER MEBNÎDİR.

İsm-i İşâretin 'Mefûlün Bih' Olarak Gelmesi			
Câr-Mecrur	(Mefûlün) Sıfatı	Mefûl	Fiil + Fâil
فِي الْمُسَابَقَةِ	الطَّالِبَ	هٰذَا	رَأَيْتُ
Bu öğrenciyi yarışmada gördüm.			

İsm-i İşâretin 'Mecrur' Olarak Gelmesi			
(Mecrurun) Sıfatı	Mecrur	Harf-i Cer	Fiil + Fâil
الطَّالِبِ	هٰذَا	عَلَى	سَلَّمْتُ
Bu öğrenciye selam verdim.			

İSM-İ İŞÂRETİ TAKİP EDEN KELİMENİN HARF-İ TARİFLİ VE MANSUP YA DA MECRUR (MEFÛL, MUZAFUN İLEYH vs.) OLARAK GELDİĞİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) قَرَأْتُ هٰذِهِ الْقِصَّةَ فِي فَصْلِ الشِّتَاءِ الْمَاضِي.

Bu hikayeyi geçen kış okudum.

(2) هَلْ يُؤَيِّدُ مَجْلِسُ الْوُزَرَاءِ هٰذَا الْقَرَارَ؟

Bakanlar kurulu bu kararı destekliyor mu?

(3) أَصْلِحْ هٰذِهِ السَّمَّاعَةَ فِي أَقْرَبِ وَقْتٍ مُمْكِنٍ.

Bu ahizeyi mümkün olan en kısa zamanda tamir et!

(4) لاَ تُؤَخِّرْ هٰذَا الْأَمْرَ كَثِيرًا.

Bu işi çok fazla geciktirme!

(5) رَصَّ الْعَامِلُ تِلْكَ الصَّنَادِيقَ بِانْتِظَامٍ.

İşçi, o sandıkları düzenli bir şekilde istif etti.

(6) اِسْتَوْلَتِ الْاِسْتِعْمَارِيَّةُ عَلَى تِلْكَ الْبِقَاعِ.

Emperyalizm, bu bölgeleri işgal etti.

(7) لَمْ يَرْضَ الشَّعْبُ التُّرْكِيُّ عَنْ هٰذِهِ الْخِدَمَاتِ.

Türk Halkı, bu hizmetlerden memnun kalmadı.

(8) لاَ أَعْتَمِدُ عَلَى هٰذِهِ الْإِحْصَائِيَّاتِ أَبَدًا.

Bu istatistiklere kesinlikle güvenmiyorum.

(9) تَطَرَّقَ الْإِخْصَائِيُّونَ إِلَى هٰذَا الْمَوْضُوعِ أَيْضًا.

Uzmanlar bu konuya da temas ettiler (değindiler).

(10) اِشْتَرَيْتُ هَاتَيْنِ الْمِسْطَرَتَيْنِ مِنَ الْمَقْصَفِ.

Bu iki cetveli kantinden satın aldım.

(11) قَابَلْتُ هٰذَيْنِ الرِّيَاضِيَّيْنِ.

Bu iki sporcu ile görüştüm.

(12) كَافَأَ مُدِيرُ الشَّرِكَةِ هٰؤُلاَءِ الْحَمَّالِينَ.

Şirket müdürü, o hammalları ödüllendirdi.

(13) رَأَيْتُ هٰؤُلاَءِ الْفَنَّانَاتِ عَلَى الشَّاشَةِ.

Bu bayan sanatçıları ekranda gördüm.

(14) دَعَا السَّفِيرُ هٰذَيْنِ الْمُلْحَقَيْنِ إِلَى السِّفَارَةِ.

Elçi, bu iki ateşeyi elçiliğe davet etti.

(15) أَقَامَ الْكَشَّافُونَ هَاتَيْنِ الْخَيْمَتَيْنِ ظُهْرًا.

İzciler, bu iki çadırı öğlenleyin kurdular.

(16) كَسَرَ الْقِطُّ هَاتَيْنِ الزُّجَاجَتَيْنِ.

Bu iki şişeyi kedi kırdı.

(17) أَهْدَى عَمِّي إِلَيَّ هٰذَيْنِ الشَّرِيطَيْنِ.

Bu iki kaseti bana, amcam hediye etti.

(18) أَبَادَ اللهُ أُولٰئِكَ الْأَقْوَامَ بِجَرَائِمِهِمْ.

Allah, suçları sebebiyle o toplulukları yerle bir etti.

(19) زَيَّنَ الْحِرَفِيُّ هٰذَيْنِ الْخَزَفِيَّيْنِ.

Zanaatkar, bu iki porseleni (çini/seramik) süsledi.

(20) قُمْتُ بِهَاتَيْنِ الْعَمَلِيَّتَيْنِ الْقَيْصَرِيَّتَيْنِ.

Bu iki sezeryan ameliyatını (ben) yaptım.

(21) أُعْجِبْتُ بِهَاتَيْنِ النَّظَّارَتَيْنِ.

Bu iki gözlüğü beğendim.

İSM–İ İŞÂRETLER MARİFEDİR.

ÖNEMLİ NOT -IV-

İsm-i işâretten sonra gelen kelimenin nekre olması durumunda, ism-i işâret mübteda, nekre olan kelime ise haber konumundadır. Aşağıdaki tabloyu ve onu takip eden örnek cümleleri dikkatle inceleyiniz.

İsm-i İşâretin 'Mübteda' Olarak Gelmesi		
(Haberin) Sıfatı	Haber	Mübteda
سَهْلٌ	دَرْسٌ	هٰذَا
Bu kolay bir derstir.		

İSM-İ İŞÂRETİN MÜBTEDA, MÜTEAKİP KELİMENİN NEKRE VE HABER OLDUĞU CÜMLE ÖRNEKLERİ

(1) هٰذَا كِتَابٌ مُخْتَصَرٌ مُفِيدٌ.

Bu, özet niteliğinde, yararlı (az ama öz) bir kitaptır.

(2) هٰذِهِ أَزْمَةٌ خَطِيرَةٌ.

Bu, ciddi bir krizdir.

(3) هٰذَانِ لَاعِبَانِ احْتِيَاطِيَّانِ.

Bu ikisi yedek oyuncudur.

(4) هَاتَانِ جَرَّارَتَانِ مُعَطَّلَتَانِ.

Bu ikisi, bozuk iki traktördür.

(5) هٰؤُلاَءِ سُيَّاحٌ أَمْرِيكِيُّونَ.

Bunlar, Amerikalı turistlerdir.

(6) هٰؤُلاَءِ كَنَائِنُ مَاهِرَاتٌ.

Bunlar, becerikli gelinlerdir.

(7) هٰذِهِ هِيَ الظُّرُوفُ الْقَاسِيَةُ.

Bunlar, çetin koşullardır.

(8) ذٰلِكَ كِتَابٌ مُنْزَلٌ مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ.

O, Allah katından indirilen bir kitaptır.

(9) تِلْكَ مُشْكِلَةٌ مُعَقَّدَةٌ.

O, kompleks (karmaşık/girift) bir problemdir.

(10) أُولٰئِكَ فَلَّاحُونَ قَرَوِيُّونَ.

Onlar, köylü çiftçilerdir.

(11) أُولٰئِكَ أَحِبَّاءُ اللّٰهِ.

Onlar, Allah dostlarıdır.

(12) أُولٰئِكَ مُضِيفَاتُ شَرِكَتِنَا.

Onlar, şirketimizin hostesleridir.

(13) هٰذِهِ مُلاَبَسَاتٌ سَلْبِيَّةٌ بِالنِّسْبَةِ إِلَيْنَا.

Bunlar, bize göre, olumsuz koşullardır.

(14) هٰذِهِ حُلُولٌ اِصْطِنَاعِيَّةٌ.

Bunlar, palyatif (yapay/suni/geçici) çözümlerdir.

(15) هٰذَا مُعَلِّمٌ لاَ يَكْتَفِي بِتَأْنِيبِ الْمُقَصِّرِينَ مِنْ طُلاَّبِهِ بَلْ يُحَاوِلُ تَفَهُّمَ سَبَبِ التَّقْصِيرِ

Bu, ihmalkar olan öğrencilerini sadece azarlamakla kalmayıp, aynı zamanda (söz konusu) ihmalin nedenini anlamaya çalışan bir öğretmendir.

(16) أُولٰئِكَ أَطْفَالُ الْأَنَابِيبِ الَّذِينَ تَمَّ إِخْصَابُ أَجِنَّتِهِمْ فِي أَنَابِيبِ اخْتِبَارٍ خَارِجَ رَحِمِ الْأُمِّ.

Onlar, döllenmeleri anne rahminin dışında, deney tüpleri içinde gerçekleşmiş Olan tüp bebeklerdir.

(17) هٰذِهِ أَقْرَاصٌ طِبِّيَّةٌ تُسْتَعْمَلُ لِتَخْفِيفِ الصُّدَاعِ وَ الْحُمَّى.

Bunlar, baş ağrısını ve ateşi düşürmek için kullanılan haplardır.

ÖNEMLİ NOT -V-

Uzak için kullanılan ism-i işâretlerden ذٰلِكَ ve تِلْكَ sonundaki كَ zamiri, sözkonusu nesne ya da kavramı kendisine işâret ettiğimiz şahısların sayısına bağlı olarak çekimlenebilmektedir. Aşağıdaki tabloda da görüleceği üzere, bu tür ism-i işâretlerin sonunda yer alan zamirlerin anlama doğrudan bir katkısından söz edilemez. Bu zamirler, konuşmakta olan kimsenin, '***neyi***' gösterdiğine değil, sözkonusu şeyi '***kime/kaç kişiye***' gösterdiğine zımni bir atıfta bulunarak, muhatabın tekil-ikil-çoğul oluşuyla ilgili olarak bir fikir verir.

Çoğul	İkil	Tekil	Cinsiyet
ذٰلِكُمْ	ذٰلِكُمَا	ذٰلِكَ	Eril
ذٰلِكُنَّ	ذٰلِكُمَا	ذٰلِكِ	Dişil
تِلْكُمْ	تِلْكُمَا	تِلْكَ	Eril
تِلْكُنَّ	تِلْكُمَا	تِلْكِ	Dişil
O (nu sana gösteriyorum), O (nu ikinize gösteriyorum), O (nu sizlere gösteriyorum) v.s.			Anlam

ÖNEMLİ NOT -VI-

Prensip olarak mübteda '***marife***', haber '***nekre***' ise de zaman zaman haber öğesinin de '***harf-i tarif***'li olarak geldiği görülmektedir. İşte, ism-i işâretin mübteda, haberin ise harf-i tarifli bir isim olması durumunda, mübteda ile haber arasına '***Zamiru'l-Fasıl***' adını verdiğimiz bir zamir getirilir. Bu zamir; erillik-dişillik yönünden genellikle mübteda, nadiren de haber ile uyum halindedir. Şeklen bir sıfat terkibi görüntüsü veren mübteda ile haberi birbirinden ayırmak üzere cümleye sonradan ilave edilmiş olan bu zamirin, anlamsal yönden cümleye herhangi bir katkısı yoktur.

MÜBTEDA İLE HABERİN ARASINA FASIL ZAMİRİ GELMESİ İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) هٰذَا هُوَ الْمِعْطَفُ الرَّمَادِيُّ.

Bu, gri paltodur.

(2) هَاتَانِ هُمَا الْحَقِيبَتَانِ الْجِلْدِيَّتَانِ.

Bu ikisi, deri çantadır.

(3) هٰذَانِ هُمَا الْجَوْرَبَانِ الْكُحْلِيَّانِ.

Bu ikisi lacivert çoraplardır.

(4) هٰذِهِ هِيَ الْمَلاَعِقُ الْفِضِّيَّةُ.

Bunlar, gümüş kaşıklardır.

(5) هٰؤُلاَءِ هُمُ اللاَّعِبُونَ الْجَرْحَى.

Bunlar, yaralı oyunculardır.

(6) هٰذَا هُوَ الْإِنْسَانُ الْآلِيُّ.

Bu, robottur.

(7) تِلْكَ هِيَ الْحَقِيقَةُ الْمَرِيرَةُ.

İşte bu, acı gerçektir.

(8) هٰذَا هُوَ الطَّالِبُ الْأَوَّلُ.

Bu ilk öğrencidir.

(9) هٰذِهِ هِيَ الْقَرْيَةُ الْقَرِيبَةُ مِنَ الْكَنِيسَةِ.

Bu, kiliseye yakın olan köydür.

(10) هٰؤُلاَءِ هُمُ اللاَّعِبُونَ الْاِحْتِيَاطِيُّونَ.

Bunlar, yedek oyunculardır.

اَلثَّوْرُ الْأَبْيَضُ

قَالُوا: إِنَّ ثِيرَانًا ثَلاَثَةً كَانَتْ فِي أَجَمَةٍ. وَ كَانَ وَاحِدٌ مِنْهَا أَبْيَضَ وَ اْلآخَرُ أَسْوَدَ وَ الثَّالِثُ أَحْمَرَ. وَ كَانَ فِي هَذِهِ اْلأَجَمَةِ أَسَدٌ. وَ كَانَ الثِّيرَانُ الثَّلاَثَةُ لِاجْتِمَاعِهِمْ لاَ يَقْدِرُ اْلأَسَدُ عَلَيْهِمْ. فَأَخَذَ يُفَكِّرُ كَيْفَ يَتَغَلَّبُ عَلَى هَذِهِ الْوَحْدَةِ.

وَ ذَاتَ يَوْمٍ، قَالَ اْلأَسَدُ لِلثَّوْرَيْنِ اْلأَحْمَرِ وَ اْلأَسْوَدِ: "إِنَّ وُجُودَ الثَّوْرِ اْلأَبْيَضِ بَيْنَنَا خَطَرٌ عَلَيْنَا بِبَيَاضِهِ، أَمَّا أَنَا وَ أَنْتُمَا فَأَلْوَانُنَا مُتَمَاثِلَةٌ، فَلَوْ تَرَكْتُمَانِي آكُلُهُ صَفَتْ لَنَا اْلأَجَمَةُ". فَقَالاَ: "دُونَكَ! فَكُلْهُ"، فَأَكَلَهُ.

وَ مَضَتِ اْلأَيَّامُ، وَ جَاءَ اْلأَسَدُ إِلَى الثَّوْرِ اْلأَحْمَرِ وَ قَالَ لَهُ: "إِنَّ لَوْنِي مِثْلُ لَوْنِكَ، فَدَعْنِي آكُلِ الثَّوْرَ اْلأَسْوَدَ، لِتَصْفُوَ لَنَا اْلأَجَمَةُ". فَقَالَ الثَّوْرُ اْلأَحْمَرُ: "دُونَكَ! فَكُلْهُ"، فَأَكَلَهُ. وَ لَمْ يَبْقَ فِي اْلأَجَمَةِ إِلاَّ اْلأَسَدُ وَ الثَّوْرُ اْلأَحْمَرُ. ثُمَّ قَالَ اْلأَسَدُ لِلثَّوْرِ اْلأَحْمَرِ: "أَنَا اْلآنَ آكُلُكَ، لاَ مَحَالَةَ". تَلَفَّتَ الثَّوْرُ اْلأَحْمَرُ حَوْلَهُ فَوَجَدَ نَفْسَهُ وَحِيدًا فِي مُوَاجَهَةِ اْلأَسَدِ فَتَذَكَّرَ الْمَاضِيَ وَ اْلأَيَّامَ الَّتِي كَانَ يَقِفُ فِيهَا فِي حِمَايَةِ زَمِيلَيْهِ فَقَالَ عِبَارَةً أَصْبَحَتْ قَوْلاً مَشْهُورًا فِي اللُّغَةِ الْعَرَبِيَّةِ: " لَقَدْ أُكِلْتُ يَوْمَ أُكِلَ الثَّوْرُ اْلأَبْيَضُ".

ÖNEMLİ NOT -VII-

هٰذَا ve هٰذِهِ ism-i işaretlerinden sonra harf-i tarifli (ال) bir sözcük gelmiyorsa, bunların sonları uzatılarak okunur. Aksi taktirde, müteakip kelimeye doğrudan bağlanarak okunur.

هٰذَا كِتَابٌ مُفِيدٌ ← هٰذَا الْكِتَابُ مُفِيدٌ

هٰذِهِ طَبِيبَةٌ شَهِيرَةٌ ← هٰذِهِ الطَّبِيبَةُ شَهِيرَةٌ

ÖNEMLİ NOT -VIII-

Genel kural olarak ism-i işâretler, kendilerine işaret edilen sözcüklerden (müşârun ileyhilerinden) önce gelir. Ancak bu kuralın iki istisnası bulunmaktadır:

(1) İsm-i işâretler özel isme (alem) işaret ettiklerinde

(2) İsm-i işâretler bir isim tamlamasının muzaf öğesine işaret ettiğinde. Her iki durumda da, ism-i işâretler ilgili sözcüklerin sıfatı olurlar.

أَيُّ خَالِدٍ أَطْوَلُ مِنَ الْآخَرِ؟ / خَالِدٌ هٰذَا.

Hangi Halid daha uzun boylu? / Bu Halid.

زَارَنِي مُحَمَّدٌ هٰذَا بِمَكْتَبِي فِي الْخَامِسَةِ.

Bu Muhammed beni ofisimde saat beşte ziyaret etti.

رَأَيْتُ عَلِيًّا هٰذَا فِي الْمَكْتَبَةِ بِالْأَمْسِ.

Bu Ali'yi dün kütüphanede gördüm.

سَيَّارَتُكَ هٰذِهِ أَسْرَعُ مِنَ الَّتِي بِعْتَهَا فِي الشَّهْرِ الْمَاضِي.

Senin bu araban, geçen ay sattığın arabadan daha hızlı.

غَابَ عَامِلُكَ هٰذَا مُنْذُ بِضْعَةِ أَيَّامٍ.

Senin bu elemanın birkaç gündür ortalıklarda yok.

رَأَيْنَا ابْنَتَكَ هٰذِهِ فِي الْحَدِيقَةِ الْعَامَّةِ بِالْأَمْسِ.

Bu kızını dün parkta gördük.

ÖNEMLİ NOT -IX-

Asıl (kök) ism-i işâretler aşağıdaki tabloda yer almakla birlikte, uzaklık ve yakınlık için -daha önce işaret edildiği üzere- başa veya sona bir takım harfler (كَ / هَـ / ل gibi) getirilebilmektedir.

Kök İsm-i İşâretler			
Çoğul	İkil	Tekil	Cinsiyet
أُولاَءِ	ذَانِ - ذَيْنِ	ذَا	Eril
أُولاَءِ	تَانِ - تَيْنِ	ذِهِ / ذِي / تِي / تَا	Dişil
Bunlar	Bu ikisi	Bu	Anlam

كلمة اليوم

اَلسَّوَاقِي الصَّغِيرَةُ تَصْنَعُ الْجَدَاوِلَ الْكَبِيرَةَ

24. DERS

İSM-İ MEVSULLER (İLGİ ZAMİRLERİ)

İSM-İ MEVSULLER (İLGİ ZAMİRLERİ)

Anlamı, kendisinden sonra gelen ve '*sıla cümlesi*' adı verilen bir cümle ile tamamlanan isimlerdir. Türkçemizde '*ilgi zamiri*' terimi ile karşıladığımız İsm-i Mevsullerin tek başlarına anlamları olmadığı halde, cümlede ilişki halinde bulunduğu isimlerin dilbilgisel rollerine (fâil, mefûl v.s.) uygun olarak '***-en / -an; -dığı / diği; -deki / daki; -anı / -eni; -ana / -ene; -dekini / dakini; -andan / -enden***' gibi değişik anlamsal katkılarda bulunmaktadırlar.

İsm-i Mevsuller, çekimlenebilirlik yönünden iki grupta ele alınabilir:

I- Çekimsiz (Müşterek) İsm-i Mevsuller: Nicelik ve cinsiyet yönünden çekimi olmayan ism-i mevsullerdir. En yaygın olarak kullanılan iki ism-i mevsul şunlardır:

a. مَنْ : Tekil-ikil-çoğul, eril-dişil tüm **şahıslara özgü** ism-i mevsuldur.

b. مَا : Tekil-ikil-çoğul, eril-dişil tüm **nesnelere özgü** ism-i mevsuldur.

II- Çekimli (Has) İsm-i Mevsuller: Nicelik ve cinsiyet yönünden çekimlenebilen ism-i mevsullerdir. Bu ism-i mevsuller, aşağıda yer alan tablo içerisinde gösterilmiştir.

TESNİYELER DIŞINDA TÜM İSM-İ MEVSULLER MEBNÎDİR.

Çekimli (Hâs) İsm-i Mevsuller			
Çoğul	İkil	Tekil	**Cinsiyet**
اَلَّذِينَ	اَللَّذَانِ - اَللَّذَيْنِ	اَلَّذِي	Eril
اَللاَّتِي، اَللَّوَاتِي، اَللاَّئِي	اَللَّتَانِ - اَللَّتَيْنِ	اَلَّتِي	Dişil
-ki onlar, -ki onları ...	-ki o ikisi	-ki o, -ki onu	**Anlam**

ÖNEMLİ NOT -I-

Çekimlenebilen, yani ***hâs ism-i mevsuller***'in iki türlü kullanımı söz konusudur:

A. İsm-i mevsuller, -*marife kabul edildikleri için*- bir cümlede marife durumunda olan; ***mübteda, haber, fâil, mefûlün bih, mecrur*** isim gibi temel öğelerin sıfatı görevini üstlenirler.

B. İsm-i mevsuller; ***mübteda, haber, fâil, mefûlün bih, mecrur*** isim gibi öğelerden birinin sıfatı durumunda olmadan, doğrudan doğruya cümlenin temel öğelerinden biri olarak da görev yapabilirler.

ÖNEMLİ NOT -II-

Her ***ism-i mevsul***'den sonra mutlaka '***açıklayıcı***' bir cümle gelmek zorundadır. '***Sıla Cümlesi***' adını verdiğimiz bu cümle de ya bir isim, veya bir fiil, veyahut ta bir şibih cümle (harf-i cerli veya zarflı cümlecik) olmak durumundadır.

A. CÜMLENİN HERHANGİ BİR ÖĞESİNİN SIFATI DURUMUNDAKİ İSM-İ MEVSUL

İsm-i Mevsulün, Mübtedanın Sıfatı Olarak Geldiği Cümle Örneği			
Haber	Sıla Cümlesi, Aid Zamir: هُوَ	(Mübtedanın) Sıfatı	Mübteda
مُكَافَأٌ	يَنْجَحُ	الَّذِي	اَلطَّالِبُ
Başarılı olan öğrenci ödüllendirilir.			

İSM-İ MEVSULÜN, MÜBTEDANIN SIFATI OLARAK GELDİĞİ CÜMLELER

(1) اَلْكِتَابُ الَّذِي أَقْرَأُهُ رِوَايَةٌ غَرَامِيَّةٌ.

Okumakta olduğum kitap bir aşk romanıdır.

(2) اَلْمَرْأَةُ الَّتِي تَجْلِسُ فِي الْحَدِيقَةِ مُسِنَّةٌ.

Bahçede oturan kadın yaşlıdır.

(3) اَلْمَصْنَعَانِ اللَّذَانِ أُسِّسَا فِي هٰذِهِ الْمَدِينَةِ حَدِيثَانِ.

Bu şehirde kurulan iki fabrika moderndir.

(4) اَلسَّيَّارَتَانِ اللَّتَانِ اشْتَرَيْتُهُمَا مُسْرِعَتَانِ.

Satın aldığım iki otomobil süratlidir.

(5) اَلسُّفَرَاءُ الَّذِينَ اشْتَرَكُوا فِي الْاِجْتِمَاعِ فَرَنْسِيُّونَ.

Toplantıya katılan elçiler Fransız'dır.

(6) اَلْأُمَّهَاتُ اللَّوَاتِي يُرَبِّينَ أَوْلاَدَهُنَّ سَعِيدَاتٌ.

Evlatlarını eğiten anneler mutludurlar.

(7) اَلثِّيَابُ الَّتِي أَلْبَسُهَا مُرِيحَةٌ.

Giymekte olduğum elbiseler rahat.

(8) اَلْكُتُبُ الَّتِي فِي الْمَكْتَبَةِ رَخِيصَةٌ.

Kitapçıdaki kitaplar ucuz.

(9) اَلسَّيَّارَاتُ الَّتِي أَمَامَ الْكُلِّيَّةِ جَدِيدَةٌ.

Fakültenin önündeki arabalar yenidir.

(10) اَلْمُدَرِّسَتَانِ اللَّتَانِ عَلَّمَتَانِي الْعَرَبِيَّةَ مَاهِرَتَانِ فِي مِهْنَتِهِمَا.

Arapçayı bana öğreten iki bayan öğretmen, mesleklerinde mahirdir.

(11) اَللاَّعِبُونَ الَّذِينَ فِي الْمَلْعَبِ مُتْعَبُونَ.

Oyun sahasındaki oyuncular yorgundur.

(12) اَلتَّجَاعِيدُ الَّتِي تَرَاهَا فِي وَجْهِهِ لَيْسَتْ عَلاَمَةَ الْكِبَرِ بَلْ نَتِيجَةُ مَا حَلَّ بِهِ مِنْ نَكَبَاتٍ عَائِلِيَّةٍ.

Onun yüzünde görmekte olduğun kırışıklıklar yaşlılık alâmeti değil, aksine başına gelen ailevi problemlerin neticesidir.

AİD ZAMİR

Sıla cümlesinin, bir isim veya fiil cümlesi olması durumunda, bu cümlelerde ism-i mevsule dönen ve '*Aid Zamir*' adı verilen bir zamir bulunur. Bu zamir; ya fiil bünyesinde var olan açık ya da gizli bir zamir, veya fiile bitişen mansup bir zamir, veyahut da bir harf-i cer ya da isme bitişen mecrur bir zamir olmak zorundadır. Sıla cümlesi ile İsm-i mevsul arasında bir bağ kuran aid zamirin, tekillik-ikillik-çoğulluk ve erillik-dişillik yönlerinden ism-i mevsul ile tam bir uyum halinde olması gerekir.

Önemli Uyarı: Şibih cümlesi biçimindeki sıla cümlelerinde ism-i mevsule dönen aid zamir bulunmaz.

İsm-i Mevsulün, Haberin Sıfatı Olarak Geldiği Cümle Örneği				
Sıla Cümlesi	Haberin Sıfatı	Haber	Fasıl Zamiri	Mübteda
اِسْتَقَالَ	الَّذِي	الْوَزِيرُ	هُوَ	هٰذَا
Bu, istifa eden bakandır.				

İSM-İ MEVSULÜN, HABERİN SIFATI OLARAK GELDİĞİ CÜMLE ÖRNEKLERİ

(1) هٰذَا هُوَ الْفُنْدُقُ الَّذِي مَكَثْتُ فِيهِ يَوْمَيْنِ.

Bu, iki gün kaldığım oteldir.

(2) هٰذِهِ هِيَ الْمِرْآةُ الَّتِي كَسَرْتُهَا أَمْسِ.

Bu, dün kırmış olduğum aynadır.

(3) هٰذَا هُوَ الْمَقْهَى الَّذِي أَذْهَبُ إِلَيْهِ دَوْمًا.

Bu sürekli olarak gittiğim kahvehanedir.

(4) هٰؤُلاَءِ هُمُ الْعُمَّالُ الَّذِينَ حَصَلُوا عَلَى أُجُورِهِمْ.

Bunlar, ücretlerini alan işçilerdir.

(5) هٰذَانِ هُمَا الْمَبْنَيَانِ اللَّذَانِ أُقِيمَا فِي الْعَامِ الْمَاضِي.

Bu ikisi, geçen sene inşa edilen iki binadır.

(6) هٰذَا هُوَ الْكِتَابُ الَّذِي نُشِرَ قَبْلَ شَهْرَيْنِ.

Bu, iki ay önce yayınlanan kitaptır.

(7) هٰؤُلاَءِ هُنَّ الطَّالِبَاتُ اللَّوَاتِي تَخَرَّجْنَ فِي الْكُلِّيَّةِ.

Bunlar, fakülteden mezun olan kız öğrencilerdir.

(8) هَاتَانِ هُمَا الشَّوْكَتَانِ اللَّتَانِ صُنِعَتَا مِنْ فِضَّةٍ.

Bu ikisi, gümüşten yapılmış iki çataldır.

(9) هَاتَانِ هُمَا الرِّسَالَتَانِ اللَّتَانِ سَأُرْسِلُهُمَا إِلَى صَدِيقِي.

Bu ikisi, arkadaşıma göndereceğim iki mektuptur.

(10) هٰذِهِ هِيَ السَّيَّارَاتُ الَّتِي اسْتُورِدَتْ مِنَ الْيَابَانِ.

Bunlar, Japonya'dan ithal edilen arabalardır.

(11) هٰؤُلاَءِ هُنَّ الطَّبِيبَاتُ اللَّوَائِي فَحَصْنَنِي.

Bunlar, beni muayene eden bayan doktorlardır.

(12) هٰذِهِ هِيَ السَّاعَةُ الَّتِي أَهْدَيْتَهَا إِلَيَّ.

Bu, bana hediye ettiğin saattir.

(13) هٰذِهِ هِيَ الْمُمَرِّضَةُ الَّتِي تَعْمَلُ فِي الْعِيَادَةِ.

Bu, muayenehanede çalışan hemşiredir.

ÖNEMLİ UYARI!

Bir cümleyi tam ve doğru olarak analiz edebilmek için; ism-i mevsulden sonra gelen ve sıla cümlesi adını verdiğimiz cümledeki öğelerle, ana cümlede yer alan temel öğeler birbirine kesinlikle karıştırılmamalıdır!

İsm-i Mevsulün, Fâilin Sıfatı Olarak Geldiği Cümle Örneği			
Sıla Cümlesi	Fâilin Sıfatı	Fâil	Fiil
هُوَ مُسِنٌّ	الَّذِي	الْعَامِلُ	تَقَاعَدَ
Yaşlı olan işçi emekli oldu.			

İSM-İ MEVSULÜN, FÂİLİN SIFATI OLARAK GELDİĞİ CÜMLE ÖRNEKLERİ

(1) يَنْجَحُ الطَّالِبُ الَّذِي يَجْتَهِدُ كَثِيرًا.

Çok çalışan öğrenci başarır.

(2) وَصَلَتِ الطَّبِيبَتَانِ اللَّتَانِ تَعْمَلاَنِ فِي الْمُسْتَشْفَى.

Hastanede çalışan iki bayan doktor geldi.

(3) أَلْقَى الرَّئِيسُ الَّذِي فَازَ فِي الْإِنْتِخَابَاتِ كَلِمَةً مُوجَزَةً.

Seçimlerde başarı sağlayan başkan kısa bir konuşma yaptı.

(4) بَكَى الطِّفْلُ الَّذِي فَقَدَ لُعْبَتَهُ كَثِيرًا.

Oyuncağını kaybeden çocuk çok ağladı.

(5) رَجَعَ الطُّلاَّبُ الَّذِينَ اسْتَمَعُوا إِلَى الْمُحَاضَرَةِ إِلَى بُيُوتِهِمْ.

Konferansı dinleyen öğrenciler evlerine döndüler.

(6) قَبْلَ سَنَةٍ مَاتَ الْمُقَاوِلُ الَّذِي أَنْشَأَ هٰذِهِ الْعِمَارَةَ.

Bu binayı diken müteahhit bir sene önce öldü.

(7) سَيَعُودُ غَدًا الرِّيَاضِيُّونَ الَّذِينَ سَافَرُوا إِلَى فَرَنْسَا.

Fransa'ya giden sporcular yarın dönecekler.

(8) أَثَّثَ الْعَرِيسُ الَّذِي يَتَزَوَّجُ قَرِيبًا شَقَّتَهُ.

Yakında evlenecek olan damat, dairesini döşedi.

(9) اِلْتَقَطَ السَّائِحُ الَّذِي يَزُورُ الْمَتْحَفَ صُورَةَ أُسْرَتِنَا.

Müzeyi dolaşan turist, ailemizin fotoğrafını çekti.

(10) أَظْهَرَ الرُّكَّابُ الَّذِينَ فِي الْحَافِلَةِ بِطَاقَاتِهِمْ.

Otobüsteki yolcular, kimliklerini gösterdiler.

(11) صَفَّقَ الْمَدْعُوَّانِ اللَّذَانِ فِي الْحَفْلَةِ الْمُوسِيقِيَّ.

Partiye katılan iki davetli müzisyeni alkışladı.

(12) أَعْجَبَنِي الْكِتَابُ الَّذِي غِلاَفُهُ جِلْدِيٌّ.

Kapağı deri olan kitap hoşuma gitti.

(13) عَادَتِ الطَّالِبَاتُ اللاَّتِي دَرَجَاتُهُنَّ عَالِيَةٌ مِنَ الْمُسَابَقَةِ.

Notları yüksek olan kız öğrenciler yarıştan döndüler.

İSM-İ MEVSULLER MARİFEDİR.

İsm-i Mevsulün, Mefûlün Bih'in Sıfatı Olarak Geldiği Cümle Örneği			
Sıla Cümlesi	Mefûlün Sıfatı	Mefûl	Fiil + Fâil
فِي الْمُسْتَشْفَى	الَّذِي	خَالِي	زُرْتُ
Hastanedeki dayımı ziyaret ettim.			

İSM-İ MEVSULÜN MEFÛLÜN BİH'İN SIFATI OLARAK GELDİĞİ CÜMLELER

(1) شَاهَدْتُ الطَّائِرَةَ الَّتِي تُحَلِّقُ فِي الْجَوِّ.

Havada dolaşan uçağı izledim.

(2) شَكَرَ الْمُهَنْدِسُ الْعَامِلَيْنِ اللَّذَيْنِ يَعْمَلاَنِ بِنَشَاطٍ.

Mühendis, aktif bir şekilde çalışmakta olan iki işçiye teşekkür etti.

(3) قَرَأْتُ الرِّوَايَتَيْنِ اللَّتَيْنِ أَهْدَيْتَهُمَا إِلَيَّ.

Bana hediye ettiğin iki romanı okudum.

(4) اِتَّقُوا النَّارَ الَّتِي وَقُودُهَا النَّاسُ وَ الْحِجَارَةُ.

Yakıtı insanlar ve taşlar olan ateşten sakının.

(5) شَاهَدَ الْأَطْفَالُ النَّمِرَ الَّذِي يَفْتَرِسُ ضَحِيَّتَهُ.

Çocuklar, kurbanını parçalayan kaplanı seyrettiler.

(6) جَمَعْتُ الثِّمَارَ الَّتِي نَضِجَتْ.

Olgunlaşmış meyveleri topladım.

(7) أُحِبُّ الصِّغَارَ الَّذِينَ يَحْتَرِمُونَ الْكِبَارَ.

Büyüklere saygı gösteren küçükleri severim.

(8) شَكَرَ الْمُهَنْدِسُ الْعُمَّالَ الَّذِينَ مَطَالِبُهُمْ مَعْقُولَةٌ.

Mühendis, talepleri makul olan işçilere teşekkür etti.

(9) يَصِفُ الطَّبِيبُ الدَّوَاءَ الَّذِي ثَمَنُهُ مُرْتَفِعٌ.

Doktor, fiyatı pahalı olan ilacı yazıyor.

(10) اِخْتَطَفَ الْإِرْهَابِيُّ الطَّائِرَةَ الَّتِي فِي الْمَطَارِ.

Terörist, havaalanındaki uçağı kaçırdı.

(11) قَطَعَ الْبُسْتَانِيُّ الْأَعْشَابَ الَّتِي فِي الْحَدِيقَةِ.

Bahçıvan, bahçedeki otları kesti.

İsm-i Mevsulün, Mecrur İsmin Sıfatı Olarak Geldiği Cümle Örneği			
Sıla Cümlesi	Mecrurun Sıfatı	Câr-Mecrur	Fiil + Fâil
أَرْغَبُ فِيهَا	الَّتِي	بِالْكُلِّيَّةِ	اِلْتَحَقْتُ
İstediğim fakülteye girdim.			

İSM-İ MEVSULÜN MECRUR İSMİN SIFATI OLARAK GELDİĞİ CÜMLELER

(1) سَلَّمْتُ عَلَى الطَّالِبِ الَّذِي يَنْتَظِرُ الْحَافِلَةَ.

Otobüsü bekleyen öğrenciyi selamladım.

(2) اِكْتَفَيْتُ بِالطَّعَامِ الَّذِي فِي الطَّبَقِ.

Tabaktaki yemekle yetindim.

(3) أَمْسَكَ الشُّرْطِيُّ بِاللِّصِّ الَّذِي كَثُرَتِ التُّهَمُ الْمُوَجَّهَةُ إِلَيْهِ.

Polis, hakkında pek çok suçlamalar bulunan hırsızı ele geçirdi.

(4) سَعِدْتُ بِمُقَابَلَةِ الْمُدِيرِ الَّذِي دَعَانِي إِلَى مَكْتَبِهِ.

Beni, bürosuna çağıran müdürle görüşmekten memnun kaldım.

(5) مَرَرْتُ بِالطَّالِبَيْنِ اللَّذَيْنِ يَجْلِسَانِ فِي الْمُخْتَبَرِ.

Laboratuarda oturan iki öğrenciye uğradım.

(6) وَزَّعَتِ الْحُكُومَةُ الْمُسَاعَدَاتِ عَلَى الْفُقَرَاءِ الَّذِينَ فِي حَارَتِنَا.

Hükümet, mahallemizdeki fakirlere yardım dağıttı.

(7) أَخَذْتُ الْمُصَابِينَ إِلَى الْمُسْتَشْفَى الَّذِي بِقُرْبِنَا.

Yaralıları yakınımızdaki hastaneye götürdüm.

(8) لَقَدْ عَلِمْتُ بِالْحَقِيقَةِ الَّتِي أَخْفَيْتَهَا.

Gizlediğin hakikati öğrendim.

(9) سَلَّمْتُ الْهَدَايَا لِلرِّفَاقِ الَّذِينَ هُمْ مُسْتَحِقُّونَ لَهَا.

Hediyeleri, hak eden arkadaşlara verdim.

(10) تُعَارِضُ الْأَدْيَانُ مُمَارَسَةَ الْإِجْهَاضِ الَّذِي بَدَأَ يَشِيعُ فِي الْغَرْبِ.

Dinler, batıda yaygınlaşmaya başlayan kürtaj uygulamasına karşı çıkıyor.

(11) تَجْمُدُ الْأَنْهَارُ أَحْيَانًا فِي الْبِلَادِ الَّتِي تَقَعُ فِي الْمَنَاطِقِ الْبَارِدَةِ.

Soğuk bölgelerde yer alan ülkelerde bazen nehirler donar.

B. CÜMLENİN TEMEL ÖĞELERİNDEN BİRİ DURUMUNDAKİ İSM-İ MEVSUL

İsm-i Mevsulün, Mübteda Olarak Geldiği Cümle Örneği			
Haber	Fasıl Zamiri	Sıla Cümlesi	Mübteda
أَخِي	هُوَ	نَالَ الْجَائِزَةَ	اَلَّذِي
Ödülü kazanan kardeşimdir.			

İSM-İ MEVSULÜN, CÜMLENİN TEMEL ÖĞELERİNDEN BİRİ (MÜBTEDA, HABER, FÂİL, MEFÛL V.S. GİBİ) OLARAK GELDİĞİ CÜMLE ÖRNEKLERİ

(1) اَلَّذِي فَازَ فِي مُسَابَقَةِ الْقِرَاءَةِ الْحُرَّةِ هُوَ عَلِيٌّ.

Serbest okuma yarışmasında kazanan Ali'dir.

(2) اَلَّذِينَ يُدَافِعُونَ عَنِ الْوَطَنِ هُمُ الْجُنُودُ.

Yurdu savunanlar askerlerdir.

(3) اَللَّوَاتِي يُعَلِّمْنَ الطَّالِبَاتِ هُنَّ الْمُدَرِّسَاتُ.

Kız öğrencileri bilgilendirenler, bayan öğretmenlerdir.

(4) اَللَّتَانِ كَتَبَتَا هٰذَا التَّقْرِيرَ هُمَا الْمُهَنْدِسَتَانِ.

Bu raporu yazanlar, iki bayan mühendistir.

(5) اَللَّذَانِ يَسْتَقْبِلَانِ الرَّئِيسَ فِي الْمَطَارِ هُمَا الْوَزِيرَانِ.

Başkanı havaalanında karşılayanlar iki bakandır.

(6) اَلَّتِي فَحَصَتْ وَالِدَتِي هِيَ مُدِيرَةُ الْمُسْتَشْفَى.

Annemi muayene eden, hastane müdiresidir.

(7) آبَاؤُنَا هُمُ الَّذِينَ يَتْعَبُونَ فِي سَبِيلِ إِسْعَادِنَا.
Babalarımız, bizim mutluluğumuz için yorulan kişilerdir.

(8) أُمِّي هِيَ الَّتِي تَرْعَى الْبَيْتَ.
Evle ilgilenen annemdir.

(9) وَالِدَايَ هُمَا اللَّذَانِ يَقُومَانِ بِتَرْبِيَتِي.
Eğitimimi veren anne ve babamdır.

(10) اَلْأُخْتَانِ هُمَا اللَّتَانِ تَقُومَانِ بِإِعْدَادِ الْغَدَاءِ.
Öğle yemeğini hazırlayanlar iki kız kardeştir.

(11) اَلصَّدِيقُ هُوَ الَّذِي يَصْدُقُ لاَ يُصَدِّقُ.
Arkadaş, tasdik eden değil, doğru söyleyendir.

(12) زَوْجَاتُ السُّفَرَاءِ هُنَّ اللَّوَائِي دَعَوْنَنِي إِلَى حَفْلَةِ الشَّايِ.
Beni çay partisine çağıranlar, büyükelçilerin eşleridir.

(13) وَصَلَ الَّذِي فَازَ بِجَائِزَةِ نُوبَل.
Nobel ödülünü kazanan (kişi) geldi.

(14) يُعَالِجُنَا الَّذِينَ هُمْ إِخْصَائِيُّونَ.
Bizi, mütehassıs olanlar tedavi ediyor.

(15) هَنَّأَنَا الَّذِينَ خَسِرُوا فِي الْمُسَابَقَةِ.
Yarışmayı kaybedenler bizleri tebrik etti.

(16) خَادِمَتُنَا هِيَ الَّتِي كَوَتِ الْمَلاَبِسَ.
Hizmetçimiz, elbiseleri ütüleyen kişidir.

(17) اَلَّذِي يَنَامُ مُبَكِّرًا يَسْتَيْقِظُ مُبَكِّرًا.
Erken uyuyan erken kalkar.

(18) نَجَحَ الَّذِي اهْتَمَّ بِدُرُوسِهِ.
Derslerine önem veren başarıya ulaşır.

(19) اِحْتَرِمِ الَّذِي هُوَ أَكْبَرُ مِنْكَ.
Senden büyük olana saygı göster.

(20) رَأَيْتُ الَّذِينَ يَشْتَرِكُونَ فِي النَّدْوَةِ.
Sempozyuma katılanları gördüm.

(21) شَكَرْتُ الَّتِي أَدَّتْ وَاجِبَهَا بِدِقَّةٍ.
Ödevini titiz bir şekilde yapana teşekkür ettim.

(22) شَكَوْتُ الَّذِي سَبَّنِي إِلَى وَالِدِهِ.
Bana küfür edeni, babasına şikayet ettim.

(23) كَافَأَ الْمُدِيرُ الَّذِينَ هُمْ نَاجِحُونَ فِي السِّبَاقِ.
Müdür, yarışmada başarılı olanları ödüllendirdi.

(24) صَدِّقْ مَا تَسْمَعُهُ مِنِّي.
Benden duyduğuna inan.

(25) أُسَلِّمُ عَلَى الَّذِينَ أَعْرِفُهُمْ فَقَطْ.
Sadece tanıdıklarıma selam veririm.

(26) قَبَّلْتُ يَدَ الَّذِي غَلَبَنِي فِي الْمُصَارَعَةِ.
Beni güreşte yenen kişinin elini öptüm.

(27) تُجْمَعُ التَّبَرُّعَاتُ مِنَ الَّذِينَ هُمْ أَغْنِيَاءُ.
Bağışlar, zengin olanlardan toplanır.

(28) شَكَرْتُ عَلِيًّا عَلَى مَا قَامَ بِهِ لِي مِنْ مَعْرُوفٍ.
Bana yaptığı iyilikten ötürü Ali'ye teşekkür ettim.

(29) قَدَّمَتِ الدَّوْلَةُ الْقُرُوضَ لِلَّذِينَ هُمْ فِي حَاجَةٍ عَاجِلَةٍ.
Devlet, kredileri, acil ihtiyacı olanlara verdi.

(30) تَأْمُرُنِي بِالَّذِي هُوَ خَيْرٌ وَ تَنْهَانِي عَنِ الَّذِي هُوَ شَرٌّ.
Bana, iyi olanı emrediyor, kötü olanı yasaklıyorsun.

ÖNEMLİ NOT -III-

Hâs ism-i mevsullerden farklı olarak bir cümlede sıfat görevi üstlenemeyen müşterek ism-i mevsuller, bulundukları yerde mutlaka cümlenin temel öğelerinden biri olmak durumundadırlar.

Müşterek İsm-i Mevsulle İlgili Cümle Örneği		
Sıla Cümlesi (+ Aid zamir)	İsm-i Mevsul Mefûl)	Fiil + Fâil
أَوْضَحَهُ أُسْتَاذُنَا	مَا	فَهِمْنَا
Öğretmenimizin açıkladığı şeyi anladık.		

ÇEŞİTLİ CÜMLE ÖĞELERİ GÖREVİ ÜSTLENEN MÜŞTEREK İSM-İ MEVSULLERLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) مَا عِنْدَ اللهِ خَيْرٌ وَ أَبْقَى.

Allah katında olan daha hayırlı ve daha kalıcıdır.

(2) يَسْعَدُ مَنْ فَازَ فِي الْمُبَارَاةِ.

Maçta kazanan sevinir.

(3) مَا تَقُولُهُ الْآنَ صَحِيحٌ.

Şu anda söylemekte olduğun şey, doğru.

(4) سَيَظْهَرُ مَا تُخْفُونَهُ يَوْمًا مَا.

Gizlemekte olduğunuz şey, günün birinde ortaya çıkacak.

(5) يَأْسَفُ كُلُّ مَنْ فَقَدَ وَالِدَيْهِ.

Anne-babasını kaybeden herkes üzüntü duyar.

(6) يَحُوزُ نَجَاحًا فَائِقًا مَنْ بَذَلَ مَجْهُودًا كَثِيرًا.

Çok çaba harcayan, üstün başarıyı elde eder.

(7) أَعْجَبَنِي مَا كَتَبْتُمُوهُ.

Yazdığınız şey hoşuma gitti.

(8) أَحْتَرِمُ مَنْ هُوَ أَكْبَرُ مِنِّي.

Benden büyük olana saygı duyarım.

(9) مَا تَسْمَعُونَهُ الْآنَ هُوَ كَذِبٌ مَحْضٌ.

Şu anda işitmekte olduğunuz şey, düpedüz yalan.

(10) هٰذَا مَنْ تَحَدَّثْتُ مَعَهُ أَمْسِ.

Bu, kendisiyle dün konuştuğum kişidir.

(11) هٰذَا مَا تَعْرِفُونَهُ جَمِيعًا.

Bu, hepinizin bildiği şeydir.

(12) مَنْ يَعِيشُ تَجَارِبَ مَرِيرَةً يَكْتَسِبُ خِبَرَاتٍ أَكْثَرَ.

Acı tecrübeler yaşayan kimseler daha çok deneyim kazanırlar.

(13) تَفْرَحُ أُسْرَتِي بِمَنْ يَأْتِي لِزِيَارَتِهَا.

Ailem, kendisini ziyarete gelenlerden ötürü sevinir.

(14) أَعْرِفُ جَيِّدًا مَنْ كَتَبَ هٰذَا الْمَقَالَ.

Bu makaleyi kimin yazdığını iyi biliyorum.

(15) تَقْنَعُ الْعَائِلَةُ بِمَا رَزَقَهَا اللهُ مِنْ فَضْلِهِ.

Aile, Allah'ın kendisine verdiği rızka kanaat ediyor.

(16) سَأُحْضِرُ لَكِ مَا تُرِيدِينَهُ فَوْرًا.

Sana, istediğin şeyi derhal getireceğim.

(17) لَقَدْ عَلِمْتُ بِمَا قُلْتَهُ فِي هٰذَا الْمَوْضُوعِ.

Bu konu hakkında söylediğin şeyi öğrendim.

(18) أَلْقَى الشُّرْطِيُّ الْقَبْضَ عَلَى مَنْ اِخْتَطَفَ طِفْلَيْنِ

Polis, iki çocuğu kaçıran kişiyi yakaladı.

(19) لَقَدْ شَكَرْتُ مَنْ أَنْقَذَ ابْنِي مِنَ الْغَرَقِ.

Oğlumu boğulmaktan kurtaran kişiye teşekkür ettim.

(20) أَنَا سَعِيدٌ بِمُقَابَلَةِ مَنْ أَلَّفُوا هٰذَا الْكِتَابَ.

Bu kitabı telif edenlerle görüşmekten dolayı mutluyum.

(21) قُمْتُ بِمُقَابَلَةِ مَنْ حَصَلَ عَلَى جَائِزَةٍ عَالَمِيَّةٍ.

Uluslararası bir ödül alan kişi ile görüştüm.

(22) اِسْمَعْ جَيِّدًا مَا يَقُولُهُ لَكَ وَالِدَاكَ.

Anne-babanın sana söylemekte oldukları şeyi iyi dinle.

(23) تَحَدَّثْتُ مَعَ مَنْ رَأَيْتُهَا فِي الْمِهْرَجَانِ.

Festivalde gördüğüm kişiyle konuştum.

(24) لَقَدْ عَمِلْتُ بِكُلِّ مَا اقْتَرَحْتَهُ عَلَيَّ.

Bana önerdiğin her şeyi uyguladım.

(25) أَجَابَنَا الْأُسْتَاذُ عَمَّا سَأَلْنَاهُ.

Sorduğumuz şeyleri hoca bize yanıtladı.

(26) إِعْمَلُوا بِمَا نَصَحَكُمْ بِهِ أَسَاتِذَتُكُمْ.

Öğretmenlerinizin size tavsiye ettiği şeyi yerine getirin.

(27) نَظَرْتُ إِلَى مَا يُعْجِبُنِي مِنَ اللَّوْحَاتِ.

Hoşuma giden tablolara baktım.

(28) ذَهَبْنَا مَعَ مَنْ سَأَلُونَا عَنِ الْعُنْوَانِ.

Bize adresi soran kişilerle birlikte gittik.

(29) هٰذِهِ سَيَّارَةُ مَنْ اِشْتَرَى ذٰلِكَ الْمَبْنَى.

Bu, şu binayı satın alan kişinin aracıdır.

(30) هَؤُلاَءِ وَرَثَةُ مَنْ مَاتَ أَوَّلَ أَمْسِ.

Bunlar, geçen gün ölen adamın mirasçıları.

(31) بَذَلْتُ كُلَّ مَا فِي وُسْعِي لِإِقْنَاعِهِمْ.

Onları ikna etmek için elimden geleni yaptım.

(32) فِي هٰذَا الْعَامِ حَدَثَ مَا غَيَّرَ مَجْرَى حَيَاةِ أُسْرَتِنَا.

Bu yıl, ailemizin hayatının akışını değiştirecek bir olay meydana geldi.

UYARI!

İsm-i mevsulden sonra gelen ve ***sıla cümlesi*** adını verdiğimiz cümlenin iraptan mahalli yoktur. Yani, -*her nekadar bir sıla cümlesi kendi içerisinde irap edilebilirse de*- ne sıla cümlesi içindeki öğelerin, ne de bir bütün halinde sıla cümlesinin, ana cümlenin temel öğelerinden biri olması düşünülemez.

UYARI!

İsm-i İşaretlerde olduğu gibi ism-i mevsuller de, akılsız bir çoğulun sıfatı durumundaysa, bu taktirde, ism-i mevsul olan sözcük müfred-müennes (الَّتِي) olarak gelir.

كلمة اليوم

أَلْحُبُّ وَ الدُّخَانُ شَيْئَانِ لَا يُمْكِنُ إِخْفَاؤُهُمَا

25. DERS

HABER ÇEŞİTLERİ

HABER ÇEŞİTLERİ

Bir isim cümlesinde, biri mübteda diğeri haber olmak üzere iki temel öğenin bulunduğuna daha önce değinilmişti (Bakınız 5.ders). Bu derste ise, bu iki temel öğeden '***haber***'in hangi şekillerde gelebileceği üzerinde durulacaktır.

Bir isim cümlesinde haber dört ayrı şekilde gelebilir:

1. Müfred Haber (İsim cümlesi, fiil cümlesi veya şibih cümle olmayan haber)
2. Fiil Cümlesi Halinde Haber
3. İsim Cümlesi Halinde Haber
4. Şibih Cümle Halinde Haber (Harf-i Cer'li veya Zarf'lı Haber)

MÜBTEDA VE HABER MERFÛDUR.

CÜMLE HALİNDE GELEN HABER MAHALLEN MERFÛDUR.

ÖNEMLİ NOT -I-

Burada, ***Sarf Bilimi***'ndeki '***müfred***' kavramı ile ***Nahiv Bilimi***'ndeki '***müfred***' kavramı arasında önemli bir farklılık bulunduğuna işaret etmek gerekmektedir. Şöyle ki: Sarfta '***müfred***', '***ikil veya çoğul olmayan***' anlamında '***bir tek şey***'i gösterirken, Nahivde '***müfred***', '***isim cümlesi, fiil cümlesi veya şibih cümle olmayan***' anlamında farklı bir anlam taşımaktadır. Sözgelimi, bir isim cümlesinin haberi durumundaki ذَاهِبُونَ ve مَسَاجِدُ sözcükleri, SARF açısından değerlendirildiğinde çoğul, Nahiv açısından değerlendirildiğinde ise -*isim, fiil veya şibih cümle olmadıkları için*- müfreddir. Birbaşka deyişle, Sarfta '**Müfred**'in karşıtı '**İkil**' veya '**çoğul**' iken, Nahivdeki '**Müfred**'in karşıtı '**Cümle**' olmaktadır.

Haberin Müfret Olarak Geldiği Cümle Örneği		
Car-mecrur	Haber (müfret)	Mübteda
بِالْأَشْجَارِ	مَلِيئَةٌ	اَلْغَابَةُ
Orman ağaçlarla doludur.		

HABERİN MÜFRED OLUŞUYLA İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) اَلْجَوُّ مُشْمِسٌ اَلْيَوْمَ.

Hava bugün güneşlidir.

(2) اَلْقِطَارَاتُ بَطِيئَةٌ فِي تُرْكِيا.

Türkiye'de trenler yavaştır.

(3) اَلشَّوَارِعُ مُزْدَحِمَةٌ بِالْمَارَّةِ.

Caddeler yayalarla dolup taşıyor.

(4) أَبِي قَادِمٌ اَلْيَوْمَ مِنَ السَّفَرِ.

Babam, bugün yoldan geliyor.

(5) عَمِّي مُسَافِرٌ بَعْدَ أُسْبُوعٍ إِلَى طُوكْيُو.

Amcam bir hafta sonra Tokyo'ya gidecek.

(6) أُمَّهَاتُنَا مُتَفَرِّغَاتٌ لِإِدَارَةِ أَعْمَالِ الْبُيُوتِ.

Annelerimiz (kendilerini) ev işlerini yapmaya adamış kişilerdir.

(7) اَلْمَرِيضُ مُقْتَنِعٌ بِعِلَاجِ الطَّبِيبِ.

Hasta, doktorun tedavisinden memnun.

(8) جَارُنَا إِخْصَائِيٌّ فِي مَجَالِ الْعِلَاجِ بِالْأَشِعَّةِ.

Komşumuz, Radyoterapi sahasında uzmandır.

(9) خَالَتُنَا مُهْتَمَّةٌ بِرِعَايَةِ أَوْلَادِهَا.

Teyzemiz, çocuklarının bakımına ihtimam gösteriyor.

(10) وَالِدُكَ مُوَافِقٌ عَلَى الْخُطُوبَةِ.

Baban, nişana onay veriyor.

(11) اَلطَّالِبُ مُنْشَرِحٌ اَلْيَوْمَ.

Bugün öğrenci sevinçli.

(12) اَلْأَحْفَادُ مُقِيمُونَ عِنْدَ جَدَّتِهِمْ.

Torunlar, ninelerinin yanında kalıyorlar.

(13) اَلسَّائِحُونَ مُنْتَظِرُونَ فِي الصَّالَةِ.

Turistler salonda bekliyorlar.

(14) اَلْحَرَارَةُ شَدِيدَةٌ فِي الصَّيْفِ.

Yazın sıcak şiddetlidir.

(15) اَلْفَنَادِقُ مُكْتَظَّةٌ بِالنُّزَلاَءِ.

Oteller konuklarla tıklım tıklım dolu.

(16) هٰذِهِ الْمُسْتَنَدَاتُ لاَزِمَةٌ لِلْمُحَاسِبِ.

Bu dökümanlar muhasebeciye lazım.

(17) بَعْضُ فُرُوعِ الطِّبِّ صَالِحَةٌ لِابْنِكَ.

Tıbbın bazı branşları oğlunuz için uygun.

(18) اَلْمُسَافِرُونَ جَاهِزُونَ إلاَّ أَنَّ الْحَافِلَةَ غَيْرُ جَاهِزَةٍ بَعْدُ.

Yolcular hazır, ancak otobüs henüz hazır değil.

(19) هُمْ ذَاهِبُونَ إِلَى السُّوقِ لِشِرَاءِ حَاجَاتِ الْمَنْزِلِ.

Evin ihtiyaçlarını görmek için çarşıya gidiyorlar.

(20) اَلْمُقَاوَمَةُ شَدِيدَةٌ ضِدَّ الْاِحْتِلاَلِ.

İşgale karşı direniş şiddetli.

(21) هٰذَا كِتَابُ صَدِيقِي.

Bu, arkadaşımın kitabıdır.

(22) اَلْكَاتِبُ ذَائِعُ الصِّيتِ وَ وَاسِعُ الثَّقَافَةِ.

Yazar, büyük bir şöhret ve kültür sahibidir.

(23) اَلْفَاكِهَةُ لَذِيذَةُ الطَّعْمِ.

Meyvenin tadı lezizdir / Meyve lezzetlidir.

(24) اَلشَّابُّ قَوِيُّ الْجِسْمِ.

Genç, kuvvetli bir bünyeye sahiptir.

(25) زَمِيلِي مُتَخَصِّصٌ فِي عِلْمِ النُّمِّيَّاتِ.

Arkadaşım Nümizmatik (Antik Para Bilimi) uzmanı.

(26) اَلْعَاشِقُ أَعْمَى وَ لَوْ كَانَ بَصِيرًا.

Aşık, gözü görse de kördür.

UYARI!

Cümlede haber durumunda olan, gerek muzaf ve muzafun ileyhden oluşan isim tamlamaları (özellikle de zincirleme isim tamlamaları), gerekse birden fazla sıfat içeren sıfat tamlamaları, '***müfred haber***' kapsamında değerlendirilmelidir. Zira, **Önemli Not -II-** de de açıkça işaret edildiği üzere, haberin isim cümlesi olması durumunda bu cümlenin öğelerinden mübtedaya dönen bir zamirin mutlaka bulunması gerekmektedir. Halbuki sözünü ettiğimiz bu iki yapıda, bu görevi yerine getirecek bir zamir bulunmamaktadır.

ÖNEMLİ NOT -II-

Haberin bir isim veya fiil cümlesi olması durumunda, bu cümlelerden '***mübteda***'ya dönen bir zamirin mutlaka bulunması gerekmektedir. '***Haber***' fiil cümlesi olduğunda bu zamir açık veya gizli olabilir. Ancak haberin isim cümlesi olması durumunda söz konusu zamir mutlaka açık bir zamir olmak durumundadır.

UYARI!

Beşinci dersimizde mübteda ile haberin '***erillik-dişillik***', '***tekillik-ikillik-çoğulluk***' yönlerinden birbiriyle uyum halinde olması gerektiğini ifade etmiştik. Haber bir isim cümlesi olduğu zaman, bu cümle ile mübteda arasındaki uyum, sadece **Not -II-** de sözünü ettiğimiz zamirde aranır.

Haberin bir isim cümlesi olması durumunda, buradaki haberin temel cümlenin mübtedasına mı, yoksa haber durumundaki isim cümlesinin mübtedasına mı uyması gerektiği konusu da zaman zaman zihinleri karıştırmakta, bu noktada genellikle de hataya düşülmektedir. Ancak şu basit kaide daima hatırlanmak şartıyla bu önemli hatadan kurtulmak mümkündür: Haberi '***isim cümlesi***' formunda gelen isim cümleleri, '***erillik-dişillik***', '***tekillik-ikillik-çoğulluk***' yönlerinden sadece kendi bütünlüğü içinde değerlendirilir.

Haberin İsim Cümlesi Olarak Geldiği Cümle Örneği		
Haber (isim cümlesi halinde)		Mübteda
كَثِيرَةٌ	أَشْجَارُهَا	اَلْغَابَةُ
Haber	**+ Mübteda**	
Ormanın ağaçları çoktur.		

HABERİN İSİM CÜMLESİ HALİNDE GELDİĞİ CÜMLE ÖRNEKLERİ

(1) اَلْجَوُّ حَرَارَتُهُ شَدِيدَةٌ.

Havanın ısısı şiddetlidir.

(2) اَلشَّجَرَةُ فُرُوعُهَا طَوِيلَةٌ.

Ağacın dalları uzundur.

(3) اَلْمَاءُ فَوَائِدُهُ كَثِيرَةٌ.

Suyun yararları çoktur.

(4) عَائِشَةُ أَخْلاَقُهَا كَرِيمَةٌ.

Ayşenin ahlakı güzeldir.

(5) اَلطَّبِيبُ تَجَارِبُهُ كَثِيرَةٌ.

Doktorun deneyimleri çoktur.

(6) اَلطَّالِبَةُ ثَوْبُهَا نَظِيفٌ.

Kız öğrencinin elbisesi temizdir.

(7) اَلْفُنْدُقُ زَائِرُوهُ كَثِيرُونَ.

Otelin ziyaretçileri çoktur.

(8) اَلزَّهْرَةُ رَائِحَتُهَا طَيِّبَةٌ.

Çiçeğin kokusu hoştur.

(9) اَلسَّيَّارَةُ سُرْعَتُهَا عَالِيَةٌ.

Arabanın hızı fazladır.

(10) اَلْمُؤَذِّنُ صَوْتُهُ جَمِيلٌ.

Müezzinin sesi güzeldir.

(11) اَلصَّقْرُ جَنَاحَاهُ كَبِيرَانِ.

Doğanın kanatları büyüktür.

(12) اَلرِّيَاضِيُّ سَاقَاهُ مَكْسُورَتَانِ.

Sporcunun bacakları kırıktır.

(13) اَلْغَزَالُ عَيْنَاهُ جَمِيلَتَانِ.

Ceylanın gözleri güzeldir.

(14) رَبُّ الْأُسْرَةِ كَلِمَتُهُ مَسْمُوعَةٌ.

Aile reisinin sözü dinlenir.

(15) اَلْكِتَابَانِ ثَمَنُهُمَا مُعْتَدِلٌ.

İki kitabın fiyatı normal.

(16) أَخِي سَاعَتُهُ ذَهَبِيَّةٌ.

Kardeşimin saati altındandır.

(17) مَعْهَدُنَا مُخْتَبَرُهُ حَدِيثٌ.

Enstitümüzün laboratuarı moderndir.

(18) هٰذَا الْمُسْتَشْفَى أَطِبَّاؤُهُ مُحَنَّكُونَ.

Bu hastanenin doktorları tecrübelidirler.

(19) هٰذَا الْأُسْتَاذُ أَسْئِلَتُهُ صَعْبَةٌ.

Bu hocanın soruları zordur.

(20) اَلْمِعْطَفَانِ الصُّوفِيَّانِ مَقَاسُهُمَا مُنَاسِبٌ.

İki yün paltonun ölçüleri uygundur.

(21) مَنْزِلُ جَدِّي حَدِيقَتُهُ جَمِيلَةٌ.

Dedemin evinin bahçesi güzeldir.

(22) هٰذَانِ الْفُنْدُقَانِ أَسْعَارُهُمَا مُرْتَفِعَةٌ.

Bu iki otelin fiyatları yüksektir.

(23) غُرْفَةُ النَّوْمِ أَثَاثُهَا فَاخِرٌ.

Yatak odasının mobilyası lükstür.

(24) اَلْجَرِيدَةُ أَخْبَارُهَا صَادِقَةٌ.

Gazetenin haberleri doğrudur.

(25) اَلْوِزَارَةُ مَبْنَاهَا كَبِيرٌ.

Bakanlığın binası büyüktür.

(26) اَلشَّرِكَةُ عُنْوَانُهَا مَعْرُوفٌ.

Şirketin adresi biliniyor.

(27) اَلْكِتَابُ مَوْضُوعَاتُهُ مُتَنَوِّعَةٌ.

Kitabın konuları çeşitlidir.

(28) اَلطَّالِبُ بَدَنُهُ نَحِيفٌ.

Öğrencinin bünyesi zayıftır.

(29) اَلْبَحْرُ سَاحِلُهُ ضَحْلٌ.

Denizin sahili sığdır.

(30) اَلْمَحَلُّ أَبْوَابُهُ مُغْلَقَةٌ.

Dükkanın kapıları kapalıdır.

(31) زَمِيلِي حَظُّهُ سَعِيدٌ.

Arkadaşımın şansı açıktır.

(32) سَيَّارَتُنَا مُحَرِّكُهَا جَدِيدٌ.

Arabamızın motoru yenidir.

(33) اَلتِّلْفَازُ رُؤْيَتُهُ وَاضِحَةٌ.

Televizyonun görüntüsü nettir.

(34) اَلْمُؤَلِّفُ أَعْمَالُهُ كَثِيرَةٌ.

Müellifin çalışmaları (eserleri) pek çoktur.

(35) اَلْجَامِعَةُ أَثَرُهَا كَبِيرٌ فِي تَنْمِيَةِ الْمُجْتَمَعِ.

Toplumun geliştirilmesinde üniversitenin tesiri büyüktür.

(36) اَلْمَرِيضُ حَالَتُهُ سَيِّئَةٌ.

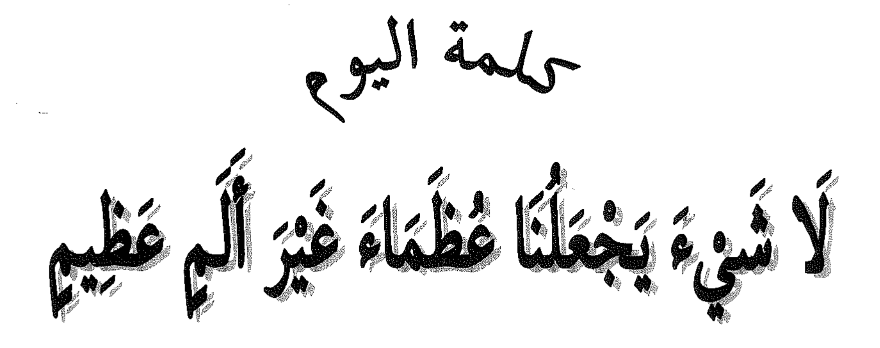
Hastanın durumu kötüdür.

(37) كَلاَمُكَ فِيهِ تَنَاقُضٌ وَاضِحٌ.

Söylediklerinde apaçık bir çelişki var.

(38) هٰذَا الْحِزْبُ مُعْظَمُ أَتْبَاعِهِ مِنَ الطَّلَبَةِ وَ الْعُمَّالِ.

Bu partinin taraftarlarının büyük bir kısmı öğrenci ve işçilerdendir.

UYARI!

Beşinci derste, bir isim cümlesindeki mübteda ve haber öğelerinin '***merfû***' olduğundan söz edilmişti. Yine hatırlanacağı üzere, -mübtedaya bağlı olarak- haber olan tekil-ikil-çoğul müzekker ve müennes kelimelerin merfûluk alameti olarak sonlarına bir "***merfûluk alameti (zamme/vav/elif gibi)***" aldıkları belirtilmişti. Ancak bu derste görüyoruz ki, bir isim cümlesinin haberi konumunda olan yapı, her zaman bir tek kelimeden ibaret olmayıp, bazan isim cümlesi, bazan fiil cümlesi, bazan da şibih cümle formunda karşımıza çıkabilmektedir. İşte, cümle halinde haber konumunda bulunan bu yapılar, -bu cümlelerin merfûluklarını gösteren herhangi bir harf veya hareke bulunmayışı nedeniyle- hükmen, terminolojik ifade ile '***mahallen merfû***' kabul edilmektedirler.

Haberin Fiil Cümlesi Olarak Geldiği Cümle Örneği	
Haber (fiil cümlesi halinde)	Mübteda
تَحْتَرِقُ مُنْذُ يَوْمَيْنِ	اَلْغَابَةُ
Orman iki günden beri yanıyor.	

HABERİN FİİL CÜMLESİ HALİNDE GELDİĞİ CÜMLE ÖRNEKLERİ

(1) اَلصَّدِيقُ يُسَاعِدُ صَدِيقَهُ.

Dost, dostuna yardım eder.

(2) اَلْأَطِبَّاءُ يَقِفُونَ أَمَامَ الْمَرْضَى.

Doktorlar hastaların önünde duruyorlar.

(3) اَلْأَطْفَالُ يَلْعَبُونَ فِي حَدِيقَةِ الْمَنْزِلِ.

Çocuklar, evin bahçesinde oynuyorlar.

(4) اَللّٰهُ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا.

Allah, tüm günahları bağışlar.

(5) اَلْأَزْهَارُ تَتَفَتَّحُ فِي الرَّبِيعِ.

Çiçekler bahar mevsiminde açar.

(6) اَلرِّحْلَةُ تُفِيدُ الْكِبَارَ وَ الصِّغَارَ عَلَى السَّوَاءِ.

Seyahat, hem büyüklere hem de küçüklere yararlar sağlar.

(7) اَلْمُسْلِمُ يَقْتَدِي بِالرَّسُولِ (ص).

Müslüman, peygambere tabi olur.

(8) اَلْحَفِيدَاتُ يَصْحَبْنَ جَدَّهُنَّ.

Kız torunlar, dedelerine refakat ediyorlar.

(9) اَلطَّبِيبُ سَوْفَ يَحْضُرُ مَسَاءَ الْغَدِ.

Doktor yarın akşam gelecek.

(10) اِبْنَةُ أُخْتِي سَوْفَ تَدْخُلُ كُلِّيَّةَ الْآدَابِ.

Yeğenim, Edebiyat Fakültesine girecek.

(11) أَخِي يَعْرِفُ لُغَاتٍ كَثِيرَةً.

Kardeşim pekçok lisan biliyor.

(12) إِخْوَتِي الصِّغَارُ يَسْبَحُونَ وَ يَمْرَحُونَ فِي الْمَسْبَحِ.

Kardeşlerim havuzda yüzüyor ve eğleniyorlar.

(13) أُخْتِي الْمُتَزَوِّجَةُ تَقْضِي مَعَنَا الْعُطْلَةَ الصَّيْفِيَّةَ.

Evli kız kardeşim, yaz tatilini bizimle birlikte geçirecek.

(14) هٰذِهِ الْأُسْرَةُ تَسْكُنُ فِي الْبَيْتِ الْكَبِيرِ الْوَاقِعِ فِي آخِرِ الشَّارِعِ.

Bu aile, caddenin sonunda bulunan büyük evde oturuyor.

(15) نَحْنُ فِي الْعُطْلَةِ نَزُورُ الْأَقَارِبَ وَ نَخْرُجُ لِلنُّزْهَةِ.

Biz tatilde, akrabaları ziyaret eder ve gezmeye çıkarız.

(16) اِبْنُ أَخِي يَتَمَنَّى أَنْ يُصْبِحَ طَبِيبًا مِثْلَ أَبِيهِ.

Yeğenim, babası gibi doktor olmayı istiyor.

(17) هِيَ تُنَظِّفُ الْبَيْتَ بِالْمِكْنَسَةِ الْكَهْرَبَائِيَّةِ.

O, evi elektrikli süpürge ile temizliyor.

(18) اَلطَّلَبَةُ يَذْهَبُونَ إِلَى الْكُلِّيَّةِ.

Öğrenciler fakülteye gidiyorlar.

(19) اَلْمُشْتَرِي يَقِفُ أَمَامَ الْخَزِينَةِ.

Müşteri, kasanın önünde duruyor.

(20) أَخِي وَ أُخْتِي يَذْهَبَانِ إِلَى السِّينَمَا.

Erkek ve kız kardeşim sinemaya gidiyor.

(21) اَلسَّائِقَانِ يَتَّجِهَانِ إِلَى إِدَارَةِ الْمُرُورِ.

İki şoför, Trafik Müdürlüğüne doğru gidiyor.

(22) اَلْقَاعَةُ امْتَلأَتْ بِالْمَدْعُوِّينَ الأَجَانِبِ.

Salon, yabancı davetlilerle doldu.

(23) اَلشُّرْطِيُّ يُعِيدُنِي رُخْصَةَ الْقِيَادَةِ.

Polis, ehliyeti bana iade ediyor.

(24) اَلْفَلاَّحُونَ يَزْرَعُونَ الْقَمْحَ وَالشَّعِيرَ هٰذَا الْعَامَ.

Çiftçiler bu sene buğday ve arpa ekiyorylar.

(25) اَلشَّمْسُ تُشْرِقُ صَبَاحًا وَ تَغْرُبُ مَسَاءً.

Güneş sabah doğar, akşam batar.

(26) هٰذَا الْعَمَلُ يَسْتَغْرِقُ مِنِّي كُلَّ وَقْتِي.

Bu iş, benim tüm vaktimi alıyor.

(27) مَلاَمِحُ وَجْهِهِ تَنِمُّ عَنِ النَّجَابَةِ.

Yüz hatları asaletini gösteriyor.

(28) هٰذِهِ الشَّقَّةُ تُطِلُّ عَلَى شَاطِئِ الْبَحْرِ.

Bu daire, deniz sahiline nazır.

Haberin Şibih Cümle Olarak Geldiği Cümle Örneği	
Haber (şibih cümle halinde)	Mübteda
عِنْدَ الْبُحَيْرَةِ	اَلْغَابَةُ
Orman gölün kenarındadır.	

HABERİN ŞİBİH CÜMLE HALİNDE GELDİĞİ CÜMLE ÖRNEKLERİ

(1) اَلْجَنَّةُ تَحْتَ أَقْدَامِ الأُمَّهَاتِ.

Cennet, anaların ayakları altındadır.

(2) اَلسَّيَّارَةُ أَمَامَ الْمَبْنَى الْحُكُومِيِّ.

Araba, hükümet binasının önündedir.

(3) وِزَارَةُ التَّرْبِيَةِ مُقَابِلَ كُلِّيَّةِ الْعُلُومِ.

Eğitim bakanlığı, Fen Fakültesinin karşısındadır.

(4) اَلسَّائِقُونَ عِنْدَ مَدْخَلِ الْبِنَاءِ.

Şoförler, binanın giriş kısmındadır.

(5) اَلشِّتَاءُ عَلَى الأَبْوَابِ.

Kış kapıda / Kış gelmek üzere.

(6) اَلْمَتْحَفُ بَعْدَ التَّقَاطُعِ الْقَادِمِ.

Müze, bir sonraki kavşaktan sonra.

(7) اَلْأُسْرَةُ فِي بَيْتِ الْجَدِّ.

Aile, dedenin evinde.

(8) كِتَابُ الْقِرَاءَةِ عَلَى الْمَكْتَبِ.

Okuma kitabı masanın üzerindedir.

(9) اَلْفَاتُورَةُ فِي الْحَقِيبَةِ.

Fatura çantadadır.

(10) سَائِقُ السَّيَّارَةِ فِي الْمَوْقِفِ.

Araç sürücüsü duraktadır.

(11) مَفَاتِيحُ الْبَيْتِ عَلَى الطَّاوِلَةِ.

Evin anahtarları masanın üzerindedir.

(12) اَلْعِيَادَةُ فِي الطَّابِقِ الثَّانِي.

Muayenehane ikinci katta.

(13) رُخْصَةُ السَّيَّارَةِ عِنْدِي.

Arabanın ruhsatı yanımdadır.

(14) اَلْكِتَابُ عَلَى الرَّفِّ الْأَيْمَنِ.

Kitap, sağ rafın üzerinde.

(15) اَلْمُوَظَّفَةُ فِي الْحُجْرَةِ الْمُجَاوِرَةِ.

Memure, bitişik odadadır.

(16) اَلطَّالِبُ فِي آخِرِ الصَّفِّ.

Öğrenci, sıranın (sınıf) sonundadır.

(17) اَلْكُوخُ عَلَى سَفْحِ الْجَبَلِ.

Kulübe, dağın eteğindedir.

(18) اَلْمُسَافِرُونَ فِي الْمَطَارِ.

Yolcular havaalanındadır.

(19) اَلدَّوْلَةُ فِي أَزْمَةٍ اِقْتِصَادِيَّةٍ.

Devlet bir ekonomik kriz içindedir.

(20) اَلْعَنْدَلِيبُ عَلَى غُصْنِ الْوَرْدِ.

Bülbül, gülün dalındadır.

UYARI!

Bir isim cümlesinin mübtedası, aynı zamanda hem müzekker hem de müennes unsurlardan oluşuyorsa, bu durumda haber -tezkir-tenis uyumu dikkate alınmadan- müzekker olarak getirilir. Aşağıdaki örnekleri inceleyiniz:

أَبْنَائِي وَبَنَاتِي يَدْرُسُونَ بِالْجَامِعَةِ.

اَلطَّالِبَاتُ وَالطُّلاَّبُ ذَهَبُوا إِلَى الْمُخْتَبَرِ.

زَيْنَبُ وَخَالِدٌ سَيَتَزَوَّجَانِ فِي الشَّهْرِ الْقَادِمِ.

اَلطَّائِرَةُ وَالْقِطَارُ سَيُغَادِرَانِ فِي نَفْسِ الْوَقْتِ.

ÖNEMLİ KURAL!

Daha önce, 5. dersimizde,

> **'Mübtedanın akılsızlara delâlet eden çoğul bir isim olması durumunda, bunun haberi durumundaki sözcüğün müfred-müennes gelmesi gerektiği'**

kuralından söz edilmişti. Ancak özellikle klasik Arapça metinlerde, bu durumdaki mübtedanın haberi olan sözcüğün, **cemi müennes** veya **cemi mükesser** biçimindeki kullanımının da yaygın olduğunu belirtmek gerekir. Aşağıdaki örnekleri bu açıdan inceleyiniz:

هُنَّ أُمُّ الْكِتَابِ وَأُخَرُ مُتَشَابِهَاتٌ (مُتَشَابِهَةٌ).

تَكَادُ السَّمَاوَاتُ يَتَفَطَّرْنَ مِنْهُ (تَتَفَطَّرُ).

مَحَاجِرُهَا سُودٌ (سَوْدَاءُ)، وَأَحْدَاقُهَا صُفْرٌ (صَفْرَاءُ).

هٰذِهِ الْبَقَرَاتُ سِمَانٌ (سَمِينَةٌ). تِلْكَ عِجَافٌ (عَجْفَاءُ).

اَلْأَشْجَارُ مُورِقَاتٌ (مُورِقَةٌ).

26. DERS

HABERİN CÜMLE BAŞINDA GELMESİ

HABERİN MÜBTEDADAN ÖNCE GELDİĞİ YERLER

Genel bir kural olarak, bir isim cümlesinde önce mübteda, arkasından da haber öğesi yer almaktadır. Şu üç özel durum söz konusu olduğunda ise haber ile mübteda yer değiştirmekte ve haber zorunlu olarak mübtedadan önce gelmektedir:

1. Haber olan yapı, şibih cümle (harf-i cer'li veya zarf'lı yapı) olup, mübteda da nekre olduğunda.
2. Haber, soru isimlerinden biri olduğunda.
3. Mübtedadan habere dönen bir zamir söz konusu olduğunda.

Mübtedanın Nekre, Haberin Şibih Cümle Olduğu Örnek		
Mübtedanın Sıfatı	Mübteda (Nekre)	Haber (Şibih Cümle)
تِجَارِيَّةٌ	مَحَلاَّتٌ	فِي السُّوقِ
Çarşıda ticârethaneler vardır.		

MÜBTEDANIN NEKRE, HABERİN ŞİBİH CÜMLE OLDUĞU CÜMLE ÖRNEKLERİ

(1) فِي الصَّفْحَةِ الْأَخِيرَةِ أَخْبَارٌ رِيَاضِيَّةٌ.

Son sayfada spor haberleri var.

(2) أَمَامَ الْوِزَارَةِ صَحَفِيُّونَ.

Bakanlığın önünde gazeteciler var.

(3) فِي بُورْصَا أَمَاكِنُ سِيَاحِيَّةٌ كَثِيرَةٌ.

Bursa'da pekçok turistik mekan bulunmaktadır.

(4) دَاخِلَ أَنْطَالْيَا فَنَادِقُ مِنَ الدَّرَجَةِ الْأُولَى.

Antalya'nın içinde birinci sınıf oteller bulunmaktadır.

(5) فِي هٰذَا الْمَصِيفِ غُرْفَتَانِ بِحَمَّامٍ.

Bu yazlıkta, banyolu iki oda bulunmaktadır.

(6) فِي الصَّوْمِ مَنَافِعُ شَتَّى.

Oruç tutmakta pekçok faydalar vardır.

(7) أَمَامَ مَبْنَى الْبَلَدِيَّةِ شَاحِنَتَانِ.

Belediye binasının önünde iki kamyon var.

(8) بَيْنَ أَيْدِينَا مَشَاكِلُ تَرْبَوِيَّةٌ.

Önümüzde eğitsel sorunlar bulunmaktadır.

(9) فِي مَمَرِّ الْمَدْرَسَةِ الثَّانَوِيَّةِ طُلاَّبٌ وَ طَالِبَاتٌ.

Okulun (lisenin) koridorunda erkek ve kız öğrenciler var.

(10) فِي هٰذِهِ الصَّيْدَلِيَّةِ أَدْوِيَةٌ مُسْتَوْرَدَةٌ.

Bu eczanede ithal ilaç bulunmaktadır.

(11) عِنْدَ جَيْشِنَا أَسْلِحَةٌ نَوَوِيَّةٌ.

Ordumuzun nükleer silahları var.

(12) عَلَى الْمُسْلِمِينَ وَاجِبَاتٌ عَدِيدَةٌ.

Müslümanların birçok görevleri bulunmaktadır.

(13) فِي الدَّوْرِ الثَّالِثِ شُرْفَتَانِ وَاسِعَتَانِ.

Üçüncü katta iki geniş balkon bulunmaktadır.

(14) فِي حَيِّنَا مَطْعَمٌ مِنَ الدَّرَجَةِ الثَّالِثَةِ.

Mahallemizde, 'üçüncü sınıf' bir lokanta vardır.

(15) عَلَى السَّقْفِ أَعْشَاشٌ لِلْعَصَافِيرِ.

Çatıda, serçe yuvaları var.

(16) فِي أَذْهَانِنَا شُبُهَاتٌ خَطِيرَةٌ حَوْلَ هٰذَا الْبَرْنَامَجِ.

Kafalarımızda, bu programla ilgili ciddi kuşkular var.

(17) فَوْقَ السُّحُبِ الْبَيْضَاءِ طَائِرَتَانِ نَفَّاثَتَانِ.

Beyaz bulutların üzerinde iki jet uçağı var.

(18) فِي جَنُوبِ تُرْكِيَا تَقَالِيدُ حَيَّةٌ.

Türkiye'nin güneyinde, yaşamakta olan gelenekler vardır.

(19) خَلْفَ هٰذِهِ الْقَرَارَاتِ نَوَايَا سَيِّئَةٌ.

Bu kararların arkasında kötü niyetler var.

(20) خَارِجَ الْقَرْيَةِ حُقُولٌ خَصِيبَةٌ.

Köyün dışında verimli tarlalar vardır.

(21) مُقَابِلَ عِمَارَتِنَا مَقْهَيَانِ بَالِيَانِ.

Apartmanımızın karşısında iki köhne kahvehane var.

(22) لِكُلِّ عَالِمٍ هَفْوَةٌ.

Her alimin bir sürçmesi vardır.

ŞİBİH CÜMLE HALİNDE GELEN HABER MAHALLEN MERFÛDUR.

ÖNEMLİ NOT

Cümle başında bulunan bir soru isminin haber olup olmadığını anlamak için kendisinden sonra gelen kısma bakılır:

- Soru isminden sonra gelen kısım –*nahivdeki manasıyla*- müfred (cümle olmayan) bir isim ise, soru ismi haber konumunda bulunmaktadır.
- Soru isminden sonra gelen kısım bir fiil cümlesi veya şibih cümle ise, soru ismi olan kelime haber değil mübtedadır. Zira, 22. derste de değinildiği üzere, bu konumdaki bir soru ismi ya sözkonusu fiilin mefûlü veya bir başka öğesi, veyahutta kendisinden sonra gelen şibih cümlenin mübtedası durumundadır.

Haberin Soru İsmi Olup, Cümle Başında Gelmesiyle İlgili Örnek		
Muzâfun İleyh	Mübteda (Muzâf)	Haber (Soru İsmi)
الْمَعْهَدِ؟	مُدِيرُ	أَيْنَ
Enstitü müdürü nerede?		

HABERİN SORU İSMİ OLARAK GELDİĞİ CÜMLE ÖRNEKLERİ

(1) أَيْنَ مِظَلَّتُكَ؟

Şemsiyen nerede?

(2) مَتَى اِمْتِحَانُ اللُّغَةِ الْعَرَبِيَّةِ؟

Arapça sınavı ne zaman?

(3) كَيْفَ أَحْوَالُكُمْ؟

Nasılsınız?

(4) مَا مَطَالِبُ الْعُمَّالِ؟

İşçilerin talepleri nelerdir?

(5) مَا الَّذِي دَفَعَكَ إِلَى هٰذَا السُّلُوكِ الْخَشِنِ؟

Bu sert davranışa seni iten nedir?

(6) فِي أَيِّ دَوْرٍ شُقَّتُكُمْ؟

Daireniz hangi (kaçıncı) katta?

(7) أَيْنَ مَطْعَمُ دَارِ الضِّيَافَةِ؟

'Dâru'z-Ziyafe' lokantası neredDuring?

(8) مَا رَقْمُ غُرْفَتِكُمْ فِي الْفُنْدُقِ؟

Oteldeki oda numaranız kaç?

(9) كَمْ عَدَدُ الْعُمَّالِ فِي شَرِكَتِكُمْ؟

Firmanızda çalışan sayısı kaç?

(10) مَتَى الْغَدَاءُ وَ الْعَشَاءُ فِي الْفُنْدُقِ؟

Otelde, öğlen ve akşam yemekleri ne zaman?

(11) أَيْنَ أَنْتَ مُنْذُ شَهْرٍ؟

Bir aydan beri nerelerdesin?

(12) أَيْنَ عِيَادَتُكُمُ الْجَدِيدَةُ؟

Yeni muayenehaneniz nerede?

(13) لِمَنْ هٰذِهِ الْهَدَايَا؟

Bu hediyeler kime?

(14) مَا اسْمُ هٰذَا الطَّالِبِ الْجَدِيدِ؟

Bu yeni öğrencinin adı nedir?

(15) مَا اللُّغَاتُ الَّتِي تَعْرِفُهَا؟

Bildiğin lisanlar hangileridir?

(16) كَمِ السَّاعَةُ الْآنَ؟

Şu anda saat kaç?

(17) مَا الَّذِي فِي يَدِكَ؟

Elindeki ne?

(18) أَيْنَ دَوْرَةُ الْمِيَاهِ مِنْ فَضْلِكَ؟

(Lütfen söyler misiniz) Tuvalet nerededir (acaba)?

(19) مَتَى نَشْرَةُ الْأَخْبَارِ؟

Haber bülteni ne zaman?

(20) مَتَى بُطُولَةُ الْمُلَاكَمَةِ الْعَالَمِيَّةُ؟

Dünya boks şampiyonası ne zaman?

(21) مَنْ مُخْرِجُ هٰذَا الْفِيلْمِ؟

Bu filmin yönetmeni kim?

Mübtedadan, Habere Dönen Bir Zamir Bulunması ile İlgili Örnek	
Mübteda (Muzâf)	Haber (Şibih Cümle)
صَاحِبُهُ	فِي الْفُنْدُقِ
Otelde sahibi var.	

MÜBTEDADAN HABERE DÖNEN BİR ZAMİR BULUNMASIYLA İLGİLİ ÖRNEKLER

(1) لِلْأَزْهَارِ رَائِحَتُهَا.

Çiçeklerin kokusu var.

(2) فِي السَّيَّارَةِ سَائِقُهَا.

Araçta (aracın) şoförü var.

(3) لِلتَّدْخِينِ أَضْرَارُهُ.

Sigara içmenin zararları vardır.

(4) لِصَاحِبِ الذَّنْبِ جَزَاؤُهُ.

Suç sahibinin cezası vardır.

(5) لِمَجَالِسِ الْعِلْمِ فَضْلُهَا.

İlim meclislerinin değeri vardır.

(6) عَلَى الْحِصَانِ سَرْجُهُ.

Atın üzerinde eğeri vardır.

(7) لِلْأَجِيرِ جَزَاءُ عَمَلِهِ.

İşçinin, çalışmasının karşılığı vardır.

(8) فِي الْأَعْمَالِ الصَّالِحَةِ أَجْرُهَا.

Salih amellerin mükafatı vardır.

(9) لِلْمُحِيطِ أَعْمَاقُهُ.

Okyanusların derinlikleri vardır.

(10) لِلْإِنْسَانِ مَشَاكِلُهُ الْمُتَعَدِّدَةُ.

İnsanın pekçok sorunları vardır.

(11) لِلْعِيدِ فَرْحَتُهُ عِنْدَ الْمُسْلِمِينَ.

Bayramın, müslümanlar nezdinde sevinci vardır.

(12) لِلطَّيَرَانِ أَنْظِمَتُهُ وَ قَوَانِينُهُ.

Uçmanın, kaide ve kuralları vardır.

(13) لِلْحُرِّيَّةِ مُتْعَتُهَا.

Özgürlüğün (verdiği bir) hazzı var.

(14) لِلْأَزْمَةِ السِّيَاسِيَّةِ أَسْبَابُهَا.

Siyasi krizin nedenleri var.

(15) لِرَئِيسِ الْوُزَرَاءِ مَسْؤُولِيَّاتُهُ نَحْوَ مُوَاطِنِيهِ.

Başbakanın, vatandaşlarına karşı sorumlulukları vardır.

(16) مَعَ الْكَشَّافَةِ أَقْوَاتُهُمْ.

İzcilerin yanlarında kumanyaları var.

(17) عَلَى الظُّرُوفِ طَوَابِعُهَا.

Zarfların üzerinde pulları var.

(18) لِلنَّهَارِ حَرَارَتُهُ وَ لِلَّيْلِ بُرُودَتُهُ فِي الصَّحْرَاءِ.

Çölde, gündüzün sıcağı, gecenin soğuğu vardır.

(19) لِكُلِّ مَشَقَّةٍ نَتَائِجُهَا الْحَسَنَةُ.

Her zorluğun, güzel sonuçları olur.

(20) وَرَاءَ كُلِّ رَجُلٍ عَظِيمٍ زَوْجَتُهُ.

Her başarılı erkeğin gerisinde, hanımı vardır.

تَيْمُورْلَنْك وَ النَّمْلَةُ

يُرْوَى عَنْ تَيْمُورْلَنْك أَنَّهُ فِي بَعْضِ حُرُوبِهِ خَسِرَ مَوْقِعَةً ذَاتَ شَأْنٍ فَدَاخَلَهُ الْقُنُوطُ فَتَخَلَّفَ عَنِ الصُّفُوفِ وَ لَجَأَ إِلَى خِرْبَةٍ حَزِينًا قَدْ أَخَذَ مِنْهُ التَّعَبُ وَ الْيَأْسُ. وَ بَيْنَمَا هُوَ عَلَى تِلْكَ الْحَالِ وَقَعَ بَصَرُهُ عَلَى نَمْلَةٍ تَجُرُّ حَبَّةَ شَعِيرٍ فَرَآهَا سَاعِيَةً فِي حَمْلِهَا إِلَى مُرْتَفَعٍ، لٰكِنْ أَعْيَاهَا الْأَمْرُ، فَتَدَحْرَجَتْ مِنْهَا الْحَبَّةُ فَلَمْ تَتَخَلَّ عَنْهَا وَ عَادَتْ إِلَى الصُّعُودِ، فَتَدَحْرَجَتِ الْحَبَّةُ ثَانِيَةً فَلَمْ تَتْرُكْهَا، وَ ثَالِثَةً فَلَمْ تَفْتُرْ هِمَّتُهَا، وَ كَانَ تَيْمُورْلَنْك قَدْ مَالَ بِكُلِّيَّتِهِ إِلَى هٰذَا الْمَشْهَدِ كَأَنَّهُ نَسِيَ مَا بِهِ، وَ لَمْ يَعُدْ لَهُ مِنْ شُغْلٍ شَاغِلٍ غَيْرَ هٰذِهِ النَّمْلَةِ فَعَدَّ الْعِشْرِينَ وَ الثَّلاَثِينَ وَ الْأَرْبَعِينَ وَ الْخَمْسِينَ وَ الْحَبَّةُ تَتَدَحْرَجُ، وَ النَّمْلَةُ عَزْمُهَا ثَابِتٌ فَلاَ يَعْتَرِيهَا أَدْنَى فُتُورٍ، وَ لَمْ تَزَلْ فِي عَنَاءٍ مُتَوَاصِلٍ حَتَّى الْمَرَّةِ السَّادِسَةِ وَ الثَّمَانِينَ وَ حِينَئِذٍ اِسْتَجْمَعَتْ قُوَاهَا فَجَرَّتِ الْحَبَّةَ إِلَى الْمَكَانِ الْمَقْصُودِ.

فَاعْتَبَرَ تَيْمُورْلَنْك بِثَبَاتِ النَّمْلَةِ فَقَالَ فِي نَفْسِهِ: اَلْعَجَبُ أَنَّ هٰذَا الْحَيَوَانَ الصَّغِيرَ ثَابِتٌ لاَ يَفْشَلُ وَ لاَ يَتَخَلَّى عَنْ شَيْءٍ زَهِيدٍ، وَ أَنَا، اَلْمَلِكَ الْعَظِيمَ، أَفْشَلُ مِنْ أَقَلِّ الْأُمُورِ وَ أَتَخَلَّى عَنْ دَوْلَتِي، وَ مَا يَعِدُنِي بِهِ الزَّمَانُ مِنَ الرِّفْعَةِ وَ الشَّوْكَةِ وَ الْاِقْتِدَارِ. فَالصَّوَابُ أَنْ يَصْمُدَ الْإِنْسَانُ أَمَامَ الْمَصَاعِبِ، وَلَمْ يَكُنْ قَطُّ يَنْسَى مَشْهَدَ النَّمْلَةِ وَ كَانَ يَقُولُ: إِنَّ النَّمْلَةَ عَلَّمَتْهُ الثَّبَاتَ.

كلمة اليوم

اَلنَّحْلَةُ الْجَيِّدَةُ لَا تَحِطُّ عَلَى زَهْرَةٍ ذَابِلَةٍ

27. DERS

KÂNE VE KÂNE'YE BENZEYEN FİİLLER

KÂNE VE KÂNE'YE BENZEYEN FİİLLER

'***Kâne ve Kardeşleri***', '***Kâne ve Benzerleri***' gibi isimlerle de anılan bu fiiller, başlarına geldikleri isim cümlelerinin mübtedasını olduğu gibi (merfû) bırakıp, haberini '***mansup***' yaparlar. İsim cümlesinin ikinci öğesinde meydana getirdikleri bu değişiklik nedeni ile bu fiillere aynı zamanda '***Nevâsih = İrabı Değiştiren Fiiller***' adı da verilir.

Bu grup fiillere verilen bir başka ad da '***Nâkıs Fiiller = İşlev itibariyle eksik fiiller***'dir. Zira, sıradan bir fiili, bir fail ve -*gerektiğinde*- bir meful takip ederken, sözkonusu fiilleri fail ve meful değil, '***mübteda***' ve '***haber***' öğeleri izlemektedir. İşte, kendisinden sonra fail ve mefûl öğeleri yerine mübteda ve haber öğelerini alan bu fiillere, tam bir fiil olarak fonksiyon icra etmemeleri dolayısıyla '***eksik işlevli fiil***' anlamında '***nâkıs fiil***' adı verilmiştir. Bu arada, nâkıs fiilleri izleyen mübteda ve haber öğelerinin, artık bağımsız birer öğe olmaktan çıkıp, '***kânenin ismi***' ve '***kânenin haberi***' adlarını alan, '***nâkıs fiil***' ile kurulmuş bir fiil cümlesinin yeni öğeleri olduklarını da hatırlatmak gerekir.

ÖNEMLİ NOT

Aşağıdaki tabloda görüldüğü üzere, nâkıs fiil adını verdiğimiz fiillerden ilk yedisinin, nâkıs fiil anlamlarının yanısıra, bir de '***Tam Fiil Anlamı***' bulunmaktadır. Ancak nâkıs fiillerin '***tam fiil anlamları***' ile kullanımı çok nadir bir durumdur.

Nâkıs Fiil Anlamı	Tam Fiil Anlamı	Kâne ve Benzerleri	
• ... oldu, ... idi, var idi	***Meydana geldi, vuku buldu, oldu***	كَانَ \ يَكُونُ \ كُنْ	**1**
• ... oldu, ... idi	(إِلَى) ***-e vardı***	صَارَ \ يَصِيرُ \ صِرْ	**2**
• ... oldu, ... idi • sabah vaktinde ... oldu / idi	***Sabahladı***	أَصْبَحَ \ يُصْبِحُ \ أَصْبِحْ	**3**
• ... oldu, ... idi • kuşluk vaktinde ... oldu/idi	***Kuşlukladı***	أَضْحَى \ يُضْحِي \ أَضْحِ	**4**
• ... oldu, ... idi • akşam vaktinde ... oldu / idi	***Akşamladı***	أَمْسَى \ يُمْسِي \ أَمْسِ	**5**
• ... oldu, ... idi, ..-e devam etti • gündüz vaktinde ... oldu / idi	***Kaldı***	ظَلَّ \ يَظَلُّ \ ظَلَّ	**6**
• ... oldu, ... idi • gece vaktinde ... oldu / idi	***Geceledi***	بَاتَ \ يَبِيتُ \ بِتْ	**7**
• ... değil, ... yok	—	(Muzari ve Emri Yok) لَيْسَ	**8**
• ... müddetçe, ... sürece	—	(Muzari ve Emri Yok) مَا دَامَ	**9**
• Hâlâ ...	—	(Emri Yok) مَا زَالَ\لاَ يَزَالُ	**10**

HATIRLATMA

Diğer nâkıs fiillerden farklı olarak, cümleye olumsuzluk kavramı katan '***Leyse***' fiilinin haberinin başına, anlamsal yönden katkısı olmayan zaid bir (بِ) cer harfi gelebilir.

ÖNEMLİ NOT

'***Hâlâ***' anlamına gelen ancak tabloda işaret etmediğimiz; مَا فَتِئَ ، مَا انْفَكَّ *ve* مَا بَرِحَ gibi nâkıs fiiller günümüz Arapçası'nda artık pek kullanılmamaktadır. Sadece klasik Arapça metinlerde karşımıza çıkabilecek olan bu üç nâkıs fiilin gerek anlam, gerekse kullanım yönünden مَا زَالَ'den hiçbir farkı bulunmadığına işaret etmekle yetinelim.

Nâkıs Fiillerin Haberinin Müfred Oluşu İle İlgili Örnek Cümle		
Kâne'nin haberi (müfred) Fetha ile Mansup	Kâne'nin ismi (lafzan merfu) Raf alameti Damme	Kâne
مَفْتُوحًا	الْمَحَلُّ	كَانَ
Dükkan açıktı.		

NÂKIS FİİLLERİN HABERİNİN MÜFRED OLUŞUNA İLİŞKİN ÖRNEKLER

(1) أَصْبَحَ أَخِي أُسْتَاذًا مَشْهُورًا.

Kardeşim ünlü bir profesör oldu.

(2) أَصْبَحَتِ الْأَسْوَاقُ مُزْدَحِمَةً بِالزَّبَائِنِ.

Pazarlar müşterilerle dopdoluydu.

(3) كُنْتُ طَالِبًا فِي الْكُلِّيَّةِ قَبْلَ سَنَةٍ.

Bir sene önce, fakültede öğrenciydim.

(4) كَانَ السَّائِقُونَ مُسْرِعِينَ جِدًّا.

Şoförler, gerçekten süratliydiler.

(5) لاَ نَزَالُ مُقِيمِينَ فِي هٰذَا الْبَيْتِ الْقَدِيمِ.

Biz hala bu eski evde ikamet etmekteyiz.

(6) كَانَ ابْنُ سِينَا عَالِمًا مَشْهُورًا.

İbn-i Sina meşhur bir bilim adamıydı.

(7) سَتُصْبِحُ أُخْتِي مُهَنْدِسَةً بَعْدَ عَامٍ.

Kız kardeşim, bir sene sonra mühendis olacak.

(8) كَانَ الْبَوَّابُ جَالِسًا أَمَامَ الْعِمَارَةِ.

Kapıcı, apartmanın önünde oturmaktaydı.

(9) أَصْبَحَ تَعَلُّمُ اللُّغَةِ الْعَرَبِيَّةِ ضَرُورِيًّا لِكُلِّ بَاحِثٍ.

Arapça öğrenimi her araştırmacı için bir zorunluluk haline geldi.

(10) كَانَ أَخِي شُرْطِيًّا فِي إِدَارَةِ الْمُرُورِ.

Kardeşim, Trafik Müdürlüğünde polis idi.

(11) سَيَصِيرُ الطُّلاَّبُ مُعَلِّمِينَ بَعْدَ تَخَرُّجِهِمْ.

Öğrenciler mezun olduktan sonra öğretmen olacaklar.

(12) لَيْسَتْ نَتِيجَةُ الْمُسَابَقَةِ مَعْرُوفَةً (بِمَعْرُوفَةٍ) حَتَّى الْآنَ.

Yarışmanın sonucu şu ana kadar belli değil.

(13) ظَلَّ الْإِمَامُ مُتَمَسِّكًا بِوَاجِبِهِ حَتَّى الْمَوْتِ.

İmam, ölene kadar görevine bağlı kaldı.

(14) مَا زَالَ السَّلَامُ الْعَالَمِيُّ هَدَفَ الزُّعَمَاءِ.

'Dünya Barışı', liderlerin gayesi olmaya devam ediyor.

(15) أَضْحَتْ سِيرَةُ النَّبِيِّ دَرْسًا وَ عِبْرَةً لِلنَّاسِ.

Peygamberin hayatı, insanlar için bir ders ve bir ibret kaynağı oldu.

(16) أَمْسَى الْخَبَرُ الْمُؤْسِفُ مُنْتَشِرًا بَيْنَ النَّاسِ.

Üzücü haber halk arasında yayıldı.

(17) بَاتَتِ الْمَدِينَةُ سَاهِرَةً بِسَبَبِ الزِّلْزَالِ.

Kent, deprem nedeni ile gece ayaktaydı.

(18) لَيْسَ الْأَمْرُ خَطِيرًا (بِخَطِيرٍ) إِلَى دَرَجَةٍ كَبِيرَةٍ بِالنِّسْبَةِ لِي.

Durum, benim açımdan çok fazla kritik değil.

(19) لَا أَسْتَطِيعُ قِرَاءَةَ الْكُتُبِ مَا دَامَ الضَّوْءُ ضَئِيلًا.

Işık yetersiz olduğu sürece kitap okuyamıyorum.

(20) لَا تُبْحِرْ مَا دَامَ الْبَحْرُ هَائِجًا وَ مَائِجًا.

Deniz azgın ve dalgalı olduğu müddetçe denize açılma.

(21) نَامَتْ عَيْنَايَ وَ ظَلَّ قَلْبِي يَقِظًا.

Gözlerim uyumaktaydı ancak kalbim uyanık vaziyetteydi.

(22) كَانَ أَبِي مُرْتَاحَ الضَّمِيرِ بَعْدَ دَفْعِ الدُّيُونِ.

Borçlar ödendikten sonra babamın vicdanı rahattı.

(23) أَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ؟ / قَالُوا بَلَى.

(Cenab-ı Hakk, ruhlara) Ben sizin Rabbiniz değil miyim?' diye sordu, onlar da 'Evet' yanıtını verdiler.

ÖNEMLİ NOT

Kâne ve kardeşlerinin başında bulunduğu cümlenin haberi ***'müfred'*** olarak değil de; ***'İsim Cümlesi'***, ***'Fiil Cümlesi'*** veya ***'Şibih Cümle'*** formunda gelirse, bu durumda haber olan öğe herhangi bir şekli değişikliğe uğramaz ve ***'Mahallen Mansup'*** kabul edilir.

Nâkıs Fiillerin Haberinin İsim Cümlesi Oluşu İle İlgili Örnek Cümle		
Kâne'nin Haberi (İsim Cümlesi Halinde) Mahallen Mansup	Kâne'nin İsmi (lafzan merfu) Raf alâmeti damme	Kâne Nakıs Fiil
دَخْلُهُ كَثِيرٌ	الْمَحَلُّ	كَانَ
Dükkanın geliri yüksekti.		

NÂKIS FİİLLERİN HABERİNİN İSİM CÜMLESİ HALİNDE GELMESİ İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) أَصْبَحَ الْمُغَنِّي صَوْتُهُ جَمِيلٌ.

Şarkıcının sesi güzeldi.

(2) لَيْسَ الْقُطْنُ ثَمَنُهُ مُرْتَفِعٌ.

Pamuğun fiyatı yüksek değil.

(3) أَصْبَحَتِ الْمَدِينَةُ شَوَارِعُهَا نَظِيفَةٌ.

Şehrin caddeleri temiz hale geldi (oldu).

(4) أَمْسَتِ الْعَصَافِيرُ فِرَاخُهَا تُغَرِّدُ.

Akşam vakti serçelerin yavruları (yavru serçeler) ötüyordu.

(5) كَيْفَ يَظَلُّ الْمَصْنَعُ أَبْوَابُهُ مَفْتُوحَةٌ طُولَ النَّهَارِ.

Gün boyunca fabrikanın kapıları nasıl açık kalabiliyor?

(6) كَانَ الرَّاحِلُ سِنُّهُ مُتَقَدِّمَةٌ.

Merhumun yaşı ileriydi.

(7) سَتُصْبِحُ الْفَوَاكِهُ أَسْعَارُهَا رَخِيصَةٌ هٰذَا الصَّيْفَ.

Bu yaz meyve fiyatları ucuz olacak.

(8) كَانَتِ السَّيَّارَةُ مُحَرِّكُهَا مُعَطَّلٌ.

Otomobilin motoru bozuktu.

(9) لَيْسَ الْعَصِيرُ طَعْمُهُ لَذِيذٌ.

Meyve suyunun tadı lezzetli değil.

(10) أَضْحَتِ التَّنْمِيَةُ أَهْدَافُهَا مَعْرُوفَةٌ لِكُلِّ مُوَاطِنٍ.

Kalkınmanın hedefleri bütün vatandaşlar tarafından biliniyordu.

(11) ظَلَّتِ الشَّرِكَاتُ الْأَجْنَبِيَّةُ عَدَدُهَا مُتَزَايِدٌ.

Yabancı şirketlerin sayısı artmakta.

(12) لَنْ نَسْكُتَ مَا دَامَ النَّفْطُ سِعْرُهُ مُرْتَفِعٌ.

Petrolün fiyatı arttıkça suskun kalmayacağız.

(13) ظَلَّتِ الدَّوَائِرُ الْحُكُومِيَّةُ أَبْوَابُهَا مُغْلَقَةً طَوَالَ الْعِيدِ.

Hükümet dairelerinin kapıları, bayram süresince kapalı kaldı.

(14) مَا زَالَتِ الْمُشْكِلَةُ حَلُّهَا صَعْبٌ.

Problemin çözümü zorluğunu koruyor.

(15) أَضْحَى الدَّوَاءُ قِيمَتُهُ تَتَزَايَدُ يَوْمًا بَعْدَ يَوْمٍ.

İlacın fiyatı her geçen gün artmaktaydı.

(16) بَاتَتِ السَّفِينَةُ رُكَّابُهَا خَائِفُونَ.

Geminin yolcuları geceyi korku içinde geçirdiler.

(17) لَيْسَ الْجَوُّ حَرَارَتُهُ شَدِيدَةً.

Havanın sıcaklığı aşırı değil.

(18) لَيْسَتِ الْأُطْرُوحَةُ إِعْدَادُهَا سَهْلًا.

Tezin hazırlanması kolay değil.

(19) أَمْسَى الْمَصْنَعُ مُنْتَجَاتُهُ مُتَزَايِدَةً.

Fabrikanın ürünleri (üretimi) artış gösterdi.

(20) صَارَ الْمُعَلِّمُ مُعَامَلَتُهُ لِلطُّلَّابِ قَاسِيَةً.

Öğretmenin, öğrencilere karşı davranışı sertleşti.

(21) لَا أَخْرُجُ إِلَى الشَّارِعِ مَا دَامَ الْجَوُّ حَرَارَتُهُ شَدِيدَةً.

Havanın ısısı yüksek olduğu sürece caddeye çıkmam.

(22) صَارَتِ الْحَدِيقَةُ أَزْهَارُهَا جَمِيلَةً.

Bahçenin çiçekleri güzel bir hal aldı.

ÖNEMLİ HATIRLATMA

Diğer bütün Nâkıs Fiillerden farklı olarak مَا دَامَ fiili, içerdiği anlam sebebiyle, cümle başında değil, cümle ortasında gelir.

Nâkıs Fiillerin Haberinin Fiil Cümlesi Oluşu İle İlgili Örnek Cümle		
Kâne'nin Haberi (Fiil Cümlesi Halinde) Mahallen Mansup	Kâne'nin İsmi (lafzan merfu) Raf alameti damme	Kâne Nakıs Fiil
يَحْتَرِقُ	الْمَحَلُّ	كَانَ
Dükkan yanıyordu.		

NÂKIS FİİLLERİN HABERİNİN FİİL CÜMLESİ HALİNDE GELMESİ İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) كَانُوا يَلْعَبُونَ كُرَةَ السَّلَّةِ أَمْسِ.

Dün basketbol oynuyorlardı.

(2) أَ مَا زِلْتُمْ تَنَامُونَ؟

Hala uyuyor musunuz?

(3) صِرْنَا نُجِيدُ اللُّغَةَ الْعَرَبِيَّةَ بَعْدَ سَنَةٍ.

Bir sene sonra Arapça'yı iyice öğrenmiş duruma geldik.

(4) كَانَ السَّائِقُ يَقُودُ سَيَّارَتَهُ بِسُرْعَةٍ.

Şoför, aracını hızlı kullanıyordu.

(5) ظَلَّ الْخُضَرِيُّ يَبِيعُ الْخُضَرَ فِي السُّوقِ طِيلَةَ النَّهَارِ.

Manav gün boyunca, pazarda sebzeleri satmaya devam etti.

(6) مَا زَالَ الْمَطَرُ يَنْزِلُ بِغَزَارَةٍ.

Yağmur hala sağanak halde yağmakta.

(7) لاَ أَسْتَطِيعُ أَنْ أَجْتَهِدَ مَا دُمْتُ أُحِسُّ بِتَعَبٍ.

(Kendimi) Yorgun hissettiğim sürece ders çalışamam.

(8) يَظَلُّ الْمُعَلِّمُ يَشْرَحُ أَفْكَارَهُ حَوْلَ الدِّيمُقْرَاطِيَّةِ.

Öğretmen, 'Demokrasi' konusundaki düşüncelerini açıklamaya devam ediyor.

(9) بَاتَتِ السَّفِينَةُ تَتَعَرَّضُ لِلْغَرَقِ.

Gemi, gece vakti batma tehlikesi geçirdi.

(10) لاَ تَزَالُ الشَّرِكَةُ تُطَالِبُنِي بِسَدِّ الدَّيْنِ.

Şirket hala benden borcu ödememi istiyor.

(11) مَا بَرِحَ الْمُزَارِعُ يَبْذُرُ الْقَمْحَ مُنْذُ سَاعَةٍ.

Çiftçi bir saatten beri buğday ekiyor.

(12) يُصْبِحُ الْمُوَظَّفُونَ يَذْهَبُونَ إِلَى أَعْمَالِهِمْ.

Memurlar sabah saatlerinde işlerine giderler.

(13) أَمْسَى الْبُلْبُلُ يُغَرِّدُ حَزِينًا.

Bülbül, akşamleyin hüzünlü bir şekilde ötüyor.

(14) سَأُكَافِؤُكَ مَا دُمْتَ تَجْتَهِدُ فِي الدُّرُوسِ.

Derslere çalıştığın müddetçe seni ödüllendireceğim.

(15) لاَ يَزَالُ السُّيَّاحُ يَزُورُونَ الأَهْرَامَ.

Turistler hala piramitleri geziyorlar.

(16) ظَلَّ الطَّبِيبُ يَنْتَظِرُنِي فِي عِيَادَتِهِ.

Doktor, beni, muayenehanesinde beklemekte.

(17) تَظَلُّ الْبَنَاتُ يَلْعَبْنَ فِي الْفِنَاءِ.

Kız çocukları, avluda oynamaya devam ediyorlar.

(18) كَانَتِ الأَرْضُ الْمُتَعَطِّشَةُ تَمْتَصُّ مَاءَ الْمَطَرِ.

Susamış olan toprak, yağmur suyunu emiyordu.

(19) أَصْبَحَتِ اللَّجْنَةُ تَرْفُضُ كُلَّ اقْتِرَاحٍ.

Komisyon, her öneriyi geri çevirir oldu.

(20) لَيْسَتْ حَالَتُهُ الصِّحِّيَّةُ تَتَحَسَّنُ.

Sağlık durumu iyileşmiyor.

(21) مَا زِلْنَا نَبْحَثُ عَنِ السَّعَادَةِ.

Hala mutluluğu aramaktayız.

(22) رُبَّمَا يَكُونُ الْمُؤَلِّفُ قَدْ أَخْطَأَ.

Muhtemelen, yazar hata yapmış olmalı.

Nâkıs Fillerin Haberinin Şibih Cümle Oluşu İle İlgili Örnek Cümle		
Kâne'nin Haberi (Şibih cümle Halinde) Mahallen Mansup	Kâne'nin İsmi (lafzan merfu) Raf alameti damme	Kâne Nakıs Fiil
فِي السُّوقِ	الْمَحَلُّ	كَانَ
Dükkan çarşıdaydı.		

NÂKIS FİİLLERİN HABERİNİN ŞİBİH CÜMLE OLDUĞU CÜMLE ÖRNEKLERİ

(1) لَيْسَ وَالِدُكَ بَيْنَ الْمُصَابِينَ.

Baban yaralılar arasında değil.

(2) كَانَ الْفَرِيقَانِ فِي الْمَلْعَبِ قَبْلَ قَلِيلٍ.

İki takım biraz önce sahadaydı.

(3) مَا زَالَ الصَّحَفِيُّونَ فِي قَاعَةِ الْمُؤْتَمَرِ.

Gazeteciler hala konferans salonunda.

(4) لَيْسَتِ السَّائِحَاتُ فِي الْفُنْدُقِ الْآنَ.

Bayan turistler şu anda otelde değiller.

(5) لاَ تَزَالُ الْمُمَرِّضَتَانِ فِي حُجْرَةِ الْعَمَلِيَّاتِ.

İki hemşire hala ameliyathanede.

(6) كَانَتْ مَحَبَّةُ الرَّسُولِ (ص) لِفَاطِمَةَ فَوْقَ مَا يُوصَفُ.

Peygamberimizin (sav) Hz. Fatıma'ya olan sevgisi tarifin ötesindeydi.

(7) لَيْسَ مِقْيَاسُ الْحَرَارَةِ عِنْدِي.

Termometre yanımda değil.

(8) أَلاَ تَزَالُونَ فِي انْتِظَارِي؟

Hala beni mi bekliyorsunuz?

(9) لَيْسُوا فِي حَاجَةٍ إِلَى مُسَاعَدَتِكَ.

Senin yardımına ihtiyaçları yok.

(10) ظَلَّ الْمُشَاهِدُونَ فِي الْمَلْعَبِ حَتَّى الْمَسَاءِ.

Seyirciler, akşama kadar sahadaydılar.

(11) لاَ يَزَالُ التَّضَخُّمُ الْمَالِيُّ فِي ارْتِفَاعٍ.

Enflasyon yükselmeye devam ediyor.

(12) كَانَتْ ثَوْرَتُهُ ضِدَّ الْاِسْتِعْمَارِ.

Onun başkaldırısı, emperyalizme karşıydı.

(13) مَا زَالَتْ هٰذِهِ الْمَنَاطِقُ تَحْتَ الْاِحْتِلَالِ.

Bu bölgeler, hala işgal altında.

(14) سَرَّنِي أَنْ تَكُونَ فِي عِدَادِ النَّاجِحِينَ.

Başarılılar arasında olman beni sevindirdi.

(15) لَمْ يَكُنِ الرَّجُلُ عَلَى حَقٍّ أَسَاسًا (أَصْلاً).

Adam kesinlikle haklı değildi.

(16) كَانَ الْإِحْتِلَالُ كَالْكَابُوسِ الثَّقِيلِ يَجْثُمُ عَلَى دِيَارِهِمْ.

İşgal, ülkeleri üzerine çöken kapkara bir kabus gibiydi.

(17) صَارَ اسْمُ اللاَّعِبِ عَلَى كُلِّ لِسَانٍ بَعْدَ فَوْزِهِ بِالْبُطُولَةِ.

Şampiyon olmasının ardından, sporcunun adı dillere destan oldu.

UYARI!

Kâne ve kardeşlerinin başında yer aldığı isim cümlesinin öğeleri (mübteda ve haberi) arasında takdim ve tehirin bulunup bulunmadığı konusuna özellikle dikkat edilmelidir. Zira, özellikle mübtedanın nekre, haberin şibih cümle olduğu cümle yapılarında, çoğu kere bu takdim ve tehir gözden kaçırılmakta ve '***Kâne ve Benzerleri***'nin ismi konumundaki kelimenin harekesi '***merfû***' yerine yanlışlıkla '***mansup***' okunmaktadır.

KÂNE VE BENZERLERİNDE, HABERİN ÖNE GEÇMESİ İLE İLGİLİ CÜMLE ÖRNEKLERİ

(1) كَانَ عَلَى قِمَمِ الْجِبَالِ ثُلُوجٌ.

Dağların zirvelerinde kar vardı.

(2) صَارَ فِي الْمَعْهَدِ طُلاَّبٌ مِنْ مُخْتَلِفِ الْجِنْسِيَّاتِ.

Enstitüde, çeşitli uyruklardan öğrenciler vardı.

(3) لَيْسَتْ لَنَا أَيَّةُ مَسْؤُولِيَّةٍ فِي هٰذَا الْحَادِثِ.

Bu kazada hiçbir sorumluluğumuz yok.

(4) لَيْسَتْ فِي مَقَالَتِهِ فِكْرَةٌ مُبْتَكَرَةٌ.

Makalesinde orijinal bir düşünce yok.

(5) لَيْسَ فِي هٰذَا الْبَرْنَامَجِ حُلُولٌ مُبْتَدَعَةٌ.

Bu programda özgün çözümler bulunmuyor.

(6) لَيْسَ لِهٰذَا الْجَوَابِ عَلَاقَةٌ بِالْمَوْضُوعِ.

Bu yanıtın konu ile bir bağlantısı yok.

(7) لَيْسَتْ لَدَيَّ عَنْهُ أَيَّةُ فِكْرَةٍ.

Onun hakkında hiçbir fikrim yok.

(8) ظَلَّ أَمَامَ الْمَبْنَى الْحُكُومِيِّ شُرْطِيٌّ.

Hükümet binasının önünde sürekli bir polis var.

(9) مَا زَالَ لِبَعْضِ الْكَنَائِسِ الْغَرْبِيَّةِ مُبَشِّرُونَ يَدْعُونَ النَّاسَ إِلَى الْمَسِيحِيَّةِ.

Hala, bazı batı kiliselerinin insanları Hristiyanlığa çağıran misyonerleri var.

KÂNE VE BENZERLERİNİN HABERİ CÜMLE OLDUĞUNDA, LAFZEN DEĞİL MAHALLEN MANSUP KABUL EDİLİR

Nâkıs Fillerin Tam Fiil Anlamı İle İlgili Örnek Cümle	
Fâil	Tam fiil
الرَّجُلُ	أَصْبَحَ
Adam sabahladı.	

NÂKIS FİİL OLARAK BİLİNEN FİİLLERİN 'TAM FİİL' ANLAMLARI İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) كَانَ مَا كَانَ.

Olanlar oldu / Bir varmış bir yokmuş.

(2) بَاتَ الْجَيْشُ.

Ordu geceledi.

(3) أَمْسَى الْعُمَّالُ.

İşçiler akşamladılar (akşama kadar çalıştılar).

(4) مَا شَاءَ اللهُ كَانَ.

Allah'ın dilediği olur.

(5) صِرْنَا إِلَى الْكُوخِ.

Kulübeye ulaştık.

(6) أَضْحَى الطُّلَّابُ وَ لَمْ يَنَامُوا.

Öğrenciler uyumaksızın kuşlukladılar (kuşluk vaktine kadar kaldılar).

(7) أَصْبَحَ مُحَمَّدٌ وَ لَمْ يَبِتْ.

Muhammet, uyumadan sabahı etti.

(8) لاَ تَلْعَبْ فِي الْخَارِجِ حِينَ تُمْسِي.

Akşam olurken (akşam vaktine girdiğinde) dışarıda oynama.

(9) يُزْعِجُ الأَطْفَالُ الْجِيرَانَ حِينَ يُصْبِحُونَ.

Çocuklar, sabahladıklarında (sabah olunca) komşuları rahatsız ediyorlar.

(10) ظَلَّ الطُّلاَّبُ فِي الصَّفِّ حَتَّى رَنَّ الْجَرَسُ.

Öğrenciler, zil çalana kadar sınıfta kaldılar.

ÖNEMLİ NOT

Klasik Arapçada, يَكُونُ/تَكُونُ/أَكُونُ/نَكُونُ fiillerinin sükun ile meczum olması durumunda, sondaki vav ve nun harflerinin düştüğü vâkidir. Aşağıda yer alan, Kuran metnine ait örnekleri inceleyiniz:

لَمْ أَكُ بَغِيًّا.

(Meryem şöyle dedi) Ben iffetsiz bir kadın değilim.

فَإِنْ يَتُوبُوا يَكُ خَيْرًا لَهُمْ.

Eğer tövbe ederlerse, onlar için daha iyi olur.

وَلَمْ يَكُ مِنَ الْمُشْرِكِينَ.

(Hz. İbrahim) Allah'a şirk koşanlardan olmadı.

وَلاَ تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ وَلاَ تَكُ فِي ضَيْقٍ مِمَّا يَمْكُرُونَ.

Onlar için üzülme, kurdukları tuzaktan dolayı telaş etme!

أَلَمْ يَكُ نُطْفَةً مِنْ مَنِيٍّ يُمْنَى.

O dökülen meniden ibaret az bir su değil miydi?

وَقَدْ خَلَقْتُكَ مِنْ قَبْلُ وَلَمْ تَكُ شَيْئًا.

Bundan önce de seni, sen hiç bir şey değilken yarattım.

قَالُوا لَمْ نَكُ مِنَ الْمُصَلِّينَ، وَلَمْ نَكُ نُطْعِمُ الْمِسْكِينَ.

Onlar 'Biz namaz kılanlardan değildik, fakirleri doyurmazdık' derler.

ÖNEMLİ HATIRLATMA

Arapça'da مَا دَامَ fiilinin verdiği anlamı karşılayan ve '***mastar manası içeren zarf***' anlamında kullanılan bir مَا harfi bulunmaktadır. Genellikle mazi fiillerin başına gelen bu harf, Türkçe'ye '…-dığı sürece / …-dıkça' biçiminde çevrilmektedir.

سَيَبْقَى الْإِسْلَامُ مَا بَقِيَ الْعَالَمُ.

Dünya var oldukça İslam payidar kalacaktır.

قَالَ عُمَرُ (ض) أَطِيعُونِي مَا أَطَعْتُ اللهَ وَرَسُولَهُ.

Bana, Allah'a ve resulüne itaat ettiğim sürece itaat edin! (Hz. Ömer)

اِجْلِسْ فِي مَقْعَدِ صَدِيقِكَ مَا لَمْ يَحْضُرْ.

Arkadaşın gelmediği sürece sırasına oturabilirsin!

لَنْ تَفُوزَ مَا أَهْمَلْتَ الْمُذَاكَرَةَ.

Çalışmayı ihmal ettiğin sürece muvaffak olamazsın!

ÖNEMLİ NOT

كَانَ ، ظَلَّ ، أَصْبَحَ ، أَضْحَى ، أَمْسَى ve بَاتَ gibi nâkıs fiiller, zımnen içerdikleri özel zaman kavramından bağımsız olarak kullanılmışlarsa, başka bir ifade ile, cümlede bu fiillerin zamanla ilişkili anlamlarına dair herhangi bir karine yoksa, topluca hepsine صَارَ yani 'oldu' anlamı yüklenir.

أَصْبَحْتُمْ بِنِعْمَتِهِ إِخْوَانًا.

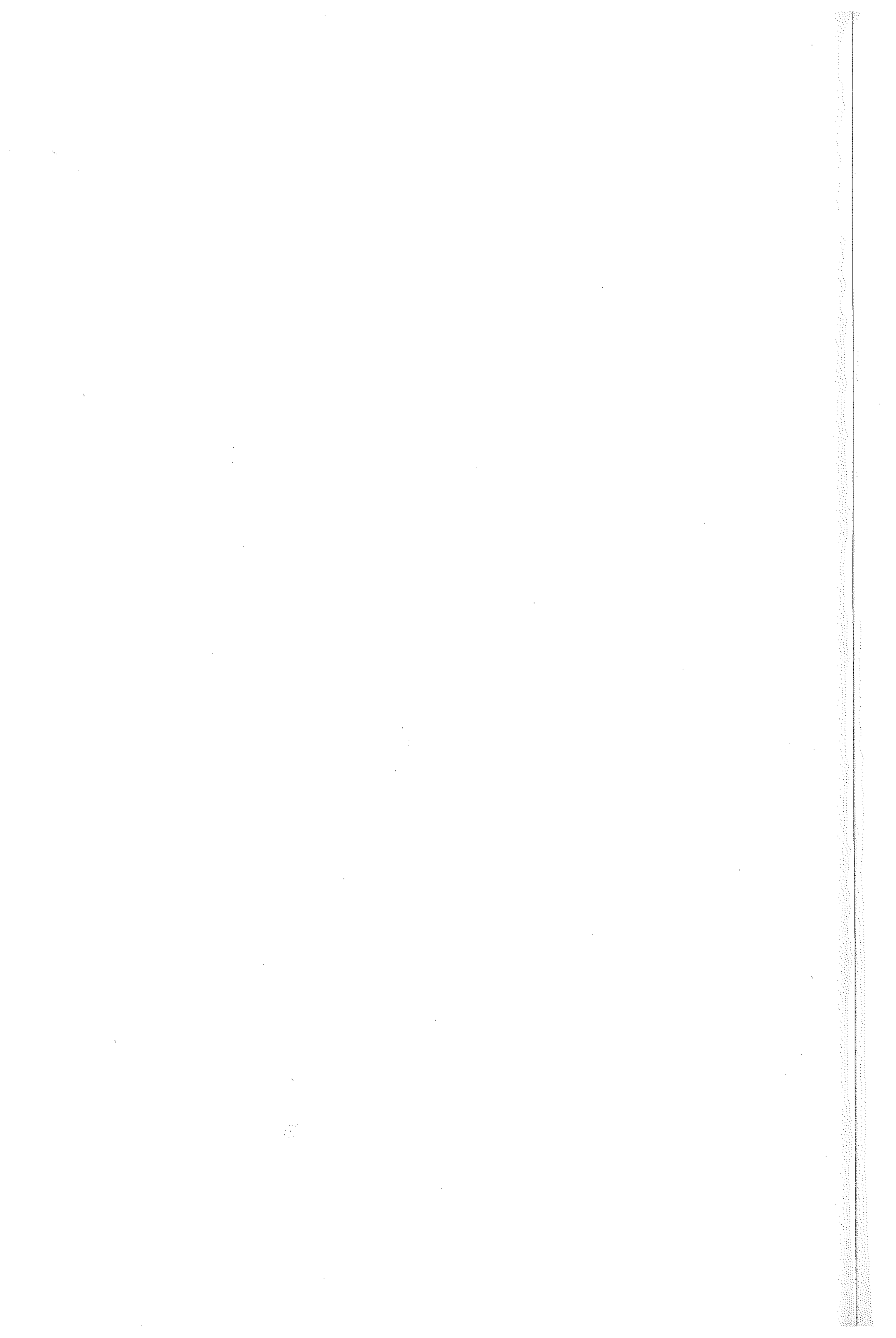
Allah'ın nimeti sayesinde kardeş oldunuz.

ظَلَّ وَجْهُهُ مُسْوَدًّا.

Yüzü simsiyah kesildi.

فَعَقَرُوهَا فَأَصْبَحُوا نَادِمِينَ.

(Deveyi) boğazladılar ve sonra (yaptıklarına) pişman oldular.

28. DERS

ESMÂ-I HAMSE (BEŞ İSİM)

ESMÂ-İ HAMSE (BEŞ İSİM)

Arapça'da '***Esmâ-i Hamse***' adıyla bilinen ve aşağıdaki tabloda görmekte olduğunuz beş isim, tıpkı tesniye ve cemi müzekker sâlimlerde olduğu gibi, hareke ile değil harf ile irap edilirler. Ancak bu beş isim; merfûluk alâmeti olarak '***vav***', mansupluk alâmeti olarak '***elif***', mecrurluk alâmeti olarak ise '***yâ***' harflerini alırlar. '***Esmâ-i Hamse***'nin belirttiğimiz şekilde (harf ile) irap edilebilmesi için aynı anda şu iki şartı taşıması gerekmektedir:

1. Müfret olmak (ikil ve çoğul olmamak).
2. Yâ-i mütekellim dışında herhangi bir zamir veya isme muzaf olmak.

Bu iki şartı taşımayan '***esmâ-i hamse***' ise yukarıda işaret ettiğimiz şekilde iraplanmaz.

ESMÂ-İ HAMSE		
Anlamı	**Beş İsim**	
Baba	أَبٌ	1
Kardeş	أَخٌ	2
Kayınpeder	حَمٌ	3
Ağız	فَمٌ	4
...sahibi	ذُو	5

ESMÂ-İ HAMSENİN MERFÛLUK ALÂMETİ 'VAV'DIR.

Esmâ-i Hamsenin Merfu Oluşu ile İlgili Örnek Cümle		
Mefûlün Bih	Fâil (Vav ile Merfû)	Fiil
اَلْعَشَاءَ	أَخُو مُحَمَّدٍ	تَنَاوَلَ
Muhammed'in kardeşi akşam yemeğini yedi.		

ESMÂ-İ HAMSENİN MERFÛ OLUŞU İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) أَبُوهَا مُوَافِقٌ عَلَى خِطْبَتِهَا.
Babası nişanlanmasına taraftar.

(2) يَشْتَغِلُ حَمُوكَ بِالتِّجَارَةِ.
Kayınpederin ticaretle uğraşıyor.

(3) خَرَجَ أَبُو عَلِيٍّ مِنَ الْبَيْتِ مُبَكِّرًا.
Ali'nin babası erkenden evden çıktı.

(4) سَأَلَنِي أَخُوهُ عَنْ مَوْعِدِ الْاِجْتِمَاعِ.
Kardeşi, bana, toplantı saatini sordu.

(5) اِصْطَحَبَ حَمُو خَالِدٍ الْأَقَارِبَ.
Halit'in kayınpederi, akrabalara eşlik etti.

(6) كَانَ أَبُوكَ صَاحِبَ مَالٍ قَبْلَ سَنَةٍ.
Baban, bir sene önce para (mal) sahibiydi.

(7) أَنْفَقَ عَلِيٌّ ذُو ثَرْوَةٍ كَبِيرَةٍ مَالَهُ فِي سَبِيلِ الْخَيْرِ.
Büyük servet sahibi Ali, parasını hayır yolunda harcadı.

(8) ذُو الْخُلُقِ الْحَسَنِ مَحْبُوبٌ مِنَ اللهِ وَ النَّاسِ.
Güzel ahlaklı kişi, hem Allah tarafından hem de insanlar tarafından sevilir.

(9) سَافَرَ أَبُو مَحْمُودٍ لِأَدَاءِ الْحَجِّ إِلَى مَكَّةَ.
Mahmut'un babası, hac farizasını eda etmek için Mekke'ye gitti.

(10) فُو خَالِدٍ ذُو أَسْنَانٍ مُسَوَّسَةٍ.
Halit'in ağzında çürük dişler var.

(11) اَلْعَاقِلُ ذُو صَبْرٍ وَ بَصِيرَةٍ.
Akıllı kişi, sabır ve basiret sahibidir.

(12) اَلْمُؤْمِنُ أَخُو الْمُؤْمِنِ عِنْدَ الشَّدَائِدِ.
Mümin, müminin felaket anlarında kardeşidir.

(13) أَفَاقَ أَخُوكَ بَعْدَ أَنْ كَانَ مُغْمًى عَلَيْهِ.
Kardeşin, bayıldıktan sonra ayıldı.

(14) يُفِيدُ ذُو الْعِلْمِ النَّاسَ جَمِيعًا.
Bilgi sahibi kişi, bütün insanlara yararlı olur.

(15) ذُو الْحِكْمَةِ خَيْرٌ مِنْ ذِي الْمَالِ.
Hikmet sahibi kişi, mal (para) sahibi kişiden daha hayırlıdır.

(16) يُرَبِّى حَمُو جَارِنَا الدَّوَاجِنَ.
Komşumuzun kayınpederi kümes hayvanları besliyor.

(17) هٰذَا الطَّالِبُ ذُو ذَكَاءٍ نَادِرٍ.
Bu öğrenci, ender rastlanan bir zekaya sahip.

(18) ذُو جَاهٍ وَ شُهْرَةٍ مَحْسُودٌ.
Makam ve şöhret sahibi olan kişiye haset edilir.

(19) قَالَ لِي طَبِيبِي: فُوكَ نَظِيفٌ وَ خَالٍ مِنَ الْأَمْرَاضِ.
Doktorum bana : 'Ağzın temiz, hastalık yok' dedi.

(20) حَمُو شَقِيقَتِي عُضْوٌ فِي لَجْنَةِ الثَّقَافَةِ.
Öz kızkardeşimin kayınpederi, kültür komisyonunda üyedir.

(21) جَفَّ فُو الْمُحَاضِرِ مِنْ كَثْرَةِ الْكَلَامِ.
Fazla konuşmaktan konferans veren kişinin ağzı kurudu.

(22) اِلْتَحَقَ أَخُو صَدِيقِي بِكُلِّيَّةِ الطِّبِّ.
Arkadaşımın kardeşi Tıp Fakültesi'ne kayıt oldu.

ESMÂ-İ HAMSENİN MANSUPLUK ALÂMETİ 'ELİF'TİR.

ÖNEMLİ NOTLAR

● Dersimizin başında, Esmâ-i Hamse'nin '*harf*' ile irap edilebilmesinin iki koşulundan söz etmiştik ve bunlardan ikincisi '***Yâ-i mütekellim dışında herhangi bir zamir veya isme muzâf olmak***' şeklindeydi. Ancak belirtmek gerekir ki; bu koşula bir istisna teşkil eden ذُو , sadece isme muzâf olabilir, zamir önünde muzâf konumunda bulunamaz.

● Günümüz Arapçasında فَمٌ sözcüğünün irabı, esmâ-i hamse dışındaki herhangi bir sözcüğün irabı gibi hareke ile de yapılabilmektedir:

فَمُهُ \ فَمَهُ \ فَمِهِ

Esmâ-i Hamsenin Mansup Oluşu ile İlgili Örnek Cümle		
Câr-Mecrur	Mefûl (Elif ile Mansup)	Fiil + Fâil
فِي الْمَسَاءِ	أَخَا مُحَمَّدٍ	قَابَلْتُ
Muhammed'in kardeşiyle akşam görüştüm.		

ESMÂ-İ HAMSENİN MANSUP OLUŞU İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) دَعَوْتُ حَمَاكَ إِلَى الْمَأْدُبَةِ.

Kayınpederini ziyafete (düğün yemeğine) çağırdım.

(2) فَتَحَ الْمَرِيضُ فَاهُ أَمَامَ الطَّبِيبِ.

Hasta, doktorun önünde ağzını açtı.

(3) اِحْتَرِمْ أَخَاكَ الْكَبِيرَ.

Ağabeyine saygı göster.

(4) عَظِّمْ حَمَاكَ كَمَا تُعَظِّمُ أَبَاكَ.

Babana hürmet ettiğin gibi kayınpederine de hürmet et.

(5) كَانَ خَالِي ذَا شَهَادَةِ الْقِيَادَةِ قَبْلَ سَنَوَاتٍ.

Dayımın seneler önce ehliyeti vardı.

(6) اِحْتَرِمْ أَخَاكَ كَمَا يَحْتَرِمُكَ.

Erkek kardeşin seni nasıl sayıyorsa, sen de Onu say.

(7) لاَ تَفْتَحْ فَاكَ أَثْنَاءَ تَنَاوُلِ الطَّعَامِ.

Yemek yerken ağzını (fazla) açma!

(8) آتِ ذَا الْقُرْبَى حَقَّهُ.

Yakınlık sahibi olana (akrabaya) hakkını ver.

(9) سَاعِدْ أَخَاكَ الْمَظْلُومَ.

Mazlum kardeşine yardımcı ol.

(10) رَأَيْتُ حَمَا سَعِيدٍ فِي الْحَفْلَةِ أَمْسِ.

Sait'in kayınpederini, dün, törende gördüm.

(11) كَانَ أُسْتَاذُنَا الرَّاحِلُ ذَا ثَقَافَةٍ وَاسِعَةٍ.

Rahmetli hocamız geniş bir kültür sahibiydi.

(12) كَانَ مُحَمَّدٌ (ص) أَبَا فَاطِمَةَ (ض).

Hz. Muhammed (sav), Hz. Fatıma'nın (ra) babası idi.

(13) صُنْ فَاكَ عَنِ الْغِيبَةِ وَ النَّمِيمَةِ.

Ağzını gıybetten ve başkalarını çekiştirmekten muhafaza et.

(14) كَلَّفَ الْمُدِيرُ أَبَا بَكْرٍ بِالسَّفَرِ إِلَى مِصْرَ.

Müdür, Ebu Bekri, Mısır'a gitmekle görevlendirdi.

(15) يُجِلُّ الشَّابُّ الْمُهَذَّبُ أَبَاهُ.

Terbiyeli genç, babasına ihtiram eder.

(16) يُحِبُّ النَّاسُ جَمِيعًا شَخْصًا ذَا أَدَبٍ.

Bütün insanlar edepli kimseyi (kimseleri) sever.

ESMÂ-İ HAMSENİN MECRURLUK ALÂMETİ 'YÂ'DIR.

Esmâ-i Hamsenin Mecrur Oluşu ile İlgili Örnek Cümle		
Câr-Mecrur	Mecrur (Yâ ile Mecrur)	Fiil + Fâil
فِي الصَّبَاحِ	عَلَى أَبِيكَ	سَلَّمْتُ
Babana sabahleyin selam verdim.		

ESMÂ-İ HAMSENİN MECRUR OLUŞU İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) صَبَبْتُ دَوَاءً قَلِيلاً فِي فِي الطِّفْلِ.

Çocuğun ağzına çok az ilaç döktüm (verdim).

(2) مَرَرْتُ بِحَمِيكَ يَوْمَ الْأَحَدِ.

Pazar günü kayınpederine uğradım.

(3) رَضِيَ الْجِيرَانُ عَنْ أَبِينَا.

Komşular, babamızdan memnun kaldılar.

(4) بَيْتُ أَخِيكَ مُكَوَّنٌ مِنْ أَرْبَعِ غُرَفٍ وَ شُرْفَتَيْنِ.

Kardeşinin evi, dört oda ve iki balkondan oluşmaktadır.

(5) يَجِبُ عَلَيْكَ أَنْ تَهْتَمَّ بِنَظَافَةِ فِيكَ.

Ağzının temizliğine önem vermen gerekir.

(6) لاَ تَعْتَمِدْ عَلَى أَبِيكَ فِي سَدِّ الدُّيُونِ.

Borçların ödenmesi konusunda babana güvenme!

(7) لاَ تَضَعْ إِصْبَعَكَ فِي فِيكَ.

Parmağını ağzına koyma (götürme)!

(8) قَالَتِ الْأُمُّ لِوَلَدِهَا: أَخْرِجْ مَا فِي فِيكَ.

Anne, çocuğuna : 'Ağzındakini çıkart' dedi.

(9) اِعْطِفْ عَلَى أَخِيكَ الصَّغِيرِ.

Küçük kardeşine şefkat göster.

(10) اِجْعَلْ يَدَكَ عَلَى فِيكَ عِنْدَ التَّثَاؤُبِ.

Esneme anında, elini ağzına götür (koy).

(11) كُنْتُ أَتَحَدَّثُ مَعَ أَخِيكَ أَمْسِ.

Dün, kardeşinle konuşuyordum.

(12) شَكَى الْمَرِيضُ مِنْ فِيهِ وَ أَسْنَانِهِ.

Hasta, ağzından ve dişlerinden yakındı.

(14) أَحْسِنْ إِلَى حَمِيكَ بِالْقَوْلِ الْحَسَنِ.

Güzel sözle kayınpederine iyilikte bulun.

(15) اِبْتَعِدْ عَنْ ذِي شُهْرَةٍ سَيِّئَةٍ عِنْدَ النَّاسِ.

İnsanlar nezdinde kötü şöhreti olan kimseden uzak dur.

Esmâ-i Hamse Olarak Bilinen İsimlerin Hareke ile İraplanması		
Haberin Sıfatı	Haber (Damme ile Merfû)	Mübteda
مُحْتَرَمٌ	أَبٌ	أَنْتَ
Sen saygın bir babasın.		

ESMÂ-İ HAMSE OLARAK BİLİNEN İSİMLERİN HAREKE İLE İRAPLANMASINA İLİŞKİN ÖRNEKLER

(1) يُكَافِئُ الْأَبُ أَوْلَادَهُ النَّاجِحِينَ كُلَّ عَامٍ.

Baba, her sene, başarılı olan çocuklarını ödüllendiriyor.

(2) أَنْتَ أَخٌ لِي فِي الدِّينِ.

Sen, benim din kardeşimsin.

(3) اَلصَّدِيقُ الْمُخْلِصُ أَخٌ وَقْتَ الشَّدَائِدِ.

Samimi dost, sıkıntılar esnasında (kara günde) bir kardeştir.

(4) رَأَيْتُ أَبًا يُنْقِذُ وَلَدَهُ مِنَ الْحَرِيقِ.

Çocuğunu yangından kurtaran bir baba gördüm.

(5) شَكَرْتُ لِأَخٍ أَنْفَقَ كُلَّ مَالِهِ لِلْمُصَابِينَ.

Tüm parasını yaralılara harcayan bir kardeşe teşekkür ettim.

(6) اَلْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فِي الْمَسَرَّاتِ وَالْأَحْزَانِ.

Müminler iyi günde kötü günde kardeşidirler.

(7) أَغْسِلُ فَمِي ثَلَاثَ مَرَّاتٍ كُلَّ يَوْمٍ.

Hergün ağzımı üç kere yıkıyorum.

(8) اَلْآبَاءُ مَسْؤُولُونَ عَنْ تَرْبِيَةِ الْأَوْلَادِ.

Babalar, çocukların eğitiminden sorumludurlar.

(9) ضَرَبْتُ أَخِي عِقَابًا لَهُ.

Kardeşimi, cezalandırmak için dövdüm.

(10) لَا تَفْتَحْ فَمَكَ لِلذَّمِّ وَ النَّمِيمَةِ.

Ağzını, başkasını kötülemek ve koğuculuk yapmak için açma!

(11) حَاوَلَ الْأَبُ إِقْنَاعَ وَلَدِهِ بِالْعَوْدَةِ وَ لٰكِنْ بِلَا جَدْوَى.

Baba, çocuğunu dönmeye iknaya çalıştı, ama fayda vermedi.

ÖNEMLİ NOT

● Esmâ-i Hamse'den ذُو dışında kalan diğer dört isim, cümlede tesniye olarak kullanıldıklarında, klasik tesniye irabı ile iraplanırlar. Ancak bu durumda, فَمٌ dışında kalan أَخٌ ، أَبٌ ve حَمٌ sözcüklerinin sonlarına –okumada kolaylık olması için daha önce çıkarılmış olan- '**vav**' harfleri yeniden ilave edilir. Şimdi bu durumla ilgili olarak meydana gelen değişmeleri aşağıdaki tablodan izleyelim.

● Her zaman bir isme muzâf olarak kullanılan Esmâ-i Hamse'den ذُو'nun duruma göre tesniye formu (ذَوَا\ذَوَيْ) veya cemi formu (ذَوُو\ذَوِي) kullanılabilir.

Esmâ-i Hamsenin Tesniye Olarak Kullanımı			
Merfu ve Mansup-Mecrur Tesniye	Kelimenin Aslı	Beş İsim	
أَبَوَانِ - أَبَوَيْنِ	أَبْوٌ	أَبٌ	1
أَخَوَانِ - أَخَوَيْنِ	أَخْوٌ	أَخٌ	2
حَمَوَانِ - حَمَوَيْنِ	حَمْوٌ	حَمٌ	3

Esmâ-i Hamseden ذُو 'nün çekimi			
CEMİ (Merfu, Mans, Mecrur Halleri	**TESNİYE** (Merfu, Mansup, Mecrur Halleri	**MÜFRED** (Merfû, Mansup, Mecrur Halleri)	
ذَوُو / ذَوِي	ذَوَا / ذَوَيْ	ذُو / ذَا / ذِي	**ERİL**
ذَوَاتُ / ذَوَاتِ	ذَوَاتَا / ذَوَاتَيْ	ذَاتُ / ذَاتَ / ذَاتِ	**DİŞİL**

ÖRNEK CÜMLELER

هٰذَا الطَّالِبُ ذُو خُلُقٍ. هٰذِهِ الطَّالِبَةُ ذَاتُ أَدَبٍ.

هٰذَانِ الطَّالِبَانِ ذَوَا خُلُقٍ. هَاتَانِ الطَّالِبَتَانِ ذَوَاتَا أَدَبٍ.

هٰؤُلَاءِ الطُّلَّابُ ذَوُو خُلُقٍ. هٰؤُلَاءِ الطَّالِبَاتُ ذَوَاتُ أَدَبٍ.

ÖNEMLİ NOT

● (ذُو), kendisinden önce gelen nekre bir ismin sıfatı olursa, ondan sonra gelen isim de (muzafun ileyhisi durumundaki sözcük de) nekre olur:

عِنْدِي دَفْتَرٌ ذُو غِلَافٍ بُنِّيٍّ.

(Benim kahverengi kaplı bir defterim var.)

فِي قَرْيَتِنَا مَسْجِدٌ ذُو مَنَارَةٍ وَاحِدَةٍ.

(Köyümüzde tek minareli bir cami var.)

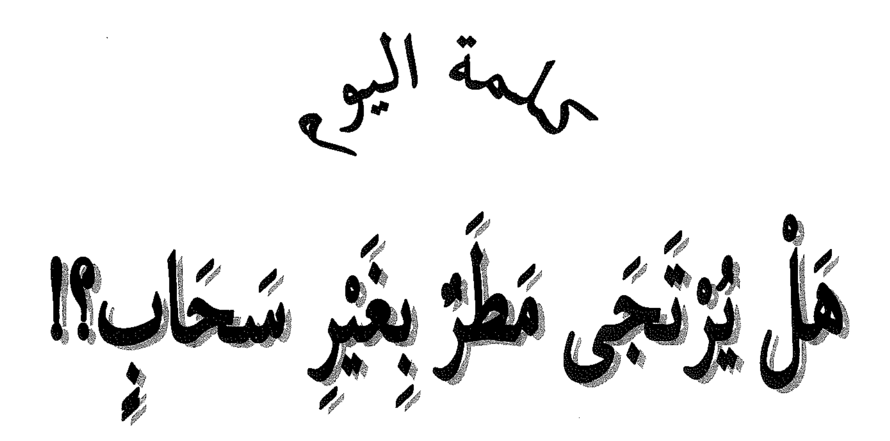
● (ذُو), kendisinden önce gelen harf-i tarifli (marife) bir ismin sıfatı olursa, sonrasında gelen isim de (muzafun ileyhisi durumundaki sözcük de) marife olur:

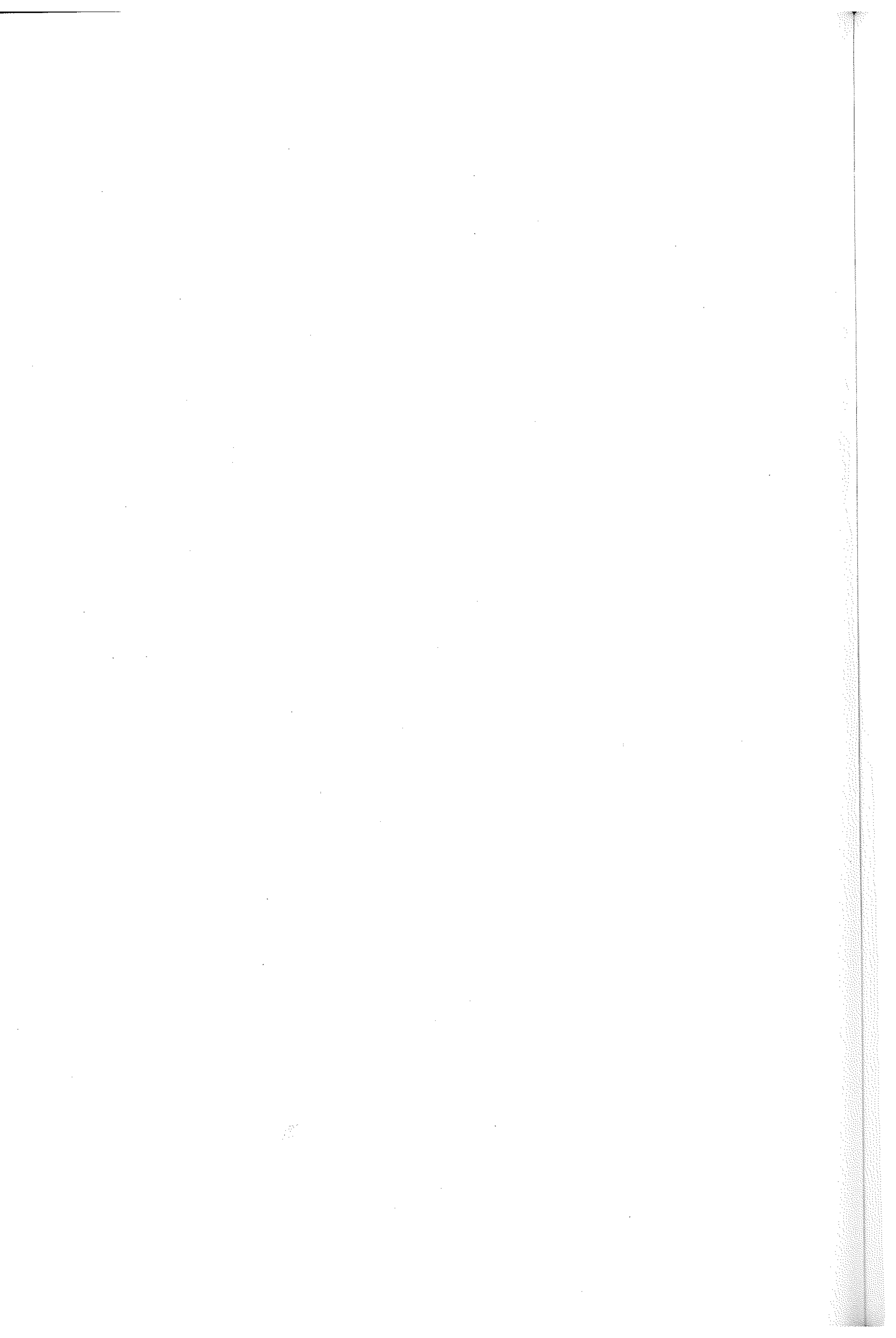
أَيْنَ الطَّالِبُ ذُو النَّظَّارَةِ الْجَمِيلَةِ؟

(Güzel gözlüklü öğrenci nerede?)

كَافَأَ الْمُدَرِّسُ الطَّالِبَ ذَا الشَّعْرِ الطَّوِيلِ.

(Öğretmen, uzun saçlı öğrenciyi cezalandırdı.)

29. DERS

İNNE VE İNNEYE BENZEYEN HARFLER

İNNE VE İNNEYE BENZEYEN HARFLER

(Hurûf-u Müşebbehe bi'l-Fiil)

Arapça'da '***İnne ve Kardeşleri***', '***İnne ve Benzerleri***' gibi isimlerle de anılan bu harfler, -*Kâne ve benzerlerinin tam tersine*- başlarına geldikleri isim cümlelerinin mübtedasını '***mansup***' yapıp, haberini aynen (merfû) bırakırlar. İsim cümlesinin ilk öğesinde meydana getirdikleri bu değişiklik nedeni ile bu harflere aynı zamanda '***Nevâsih = İrabı Değiştiren veya Etki Bakımından Fiillere Benzeyen Harfler***' adı da verilmektedir.

Bu arada, söz konusu harfleri izleyen Mübteda ve Haber öğelerinin, artık bağımsız birer öğe olmaktan çıkıp, '***İnnenin İsmi***' ve '***İnnenin Haberi***' şeklinde yeni adlar kazandıklarını, dolayısıyla yepyeni bir cümle formunun öğeleri olduklarını hatırlatmakta yarar vardır.

İNNE VE BENZERLERİ, BAŞINA GELDİKLERİ İSİM CÜMLESİNİN İSMİNİ NASPEDERKEN HABERİNİ OLDUĞU GİBİ BIRAKIRLAR.

İNNE VE BENZERLERİ, ÇEKİMİ OLMAYAN MEBNÎ HARFLERDENDİR.

	İnne ve Benzerleri	Anlamları
1	إِنَّ	▶ Muhakkak ki, gerçekten, doğrusu, kuşkusuz ki, şüphesiz ki.
2	أَنَّ	▶ ... –dığını, ... – ki ,
3	كَأَنَّ	▶ Sanki, sanırım, galiba, herhalde, güya, gibi, benzer.
4	لٰكِنَّ	▶ Lakin, fakat, ama, ancak, şu var ki, ne var ki
5	لَيْتَ	▶ Keşke, bari, nolaydı, tek
6	لَعَلَّ	▶ Belki, muhtemelen, umarım, inşallah, korkarım galiba, herhalde

İnne ve Benzerlerinin Haberinin Müfred Oluşu İle İlgili Örnek Cümle		
İnne'nin Haberi (müfred) Damme ile Merfu	İnne'nin İsmi (lafzan mansup) Nasp Alameti Fetha	İnne
مُغْلَقٌ	الْمُخْتَبَرَ	إِنَّ
Laboratuvar kesinlikle kapalı.		

İNNE VE BENZERLERİNİN HABERİNİN MÜFRED OLUŞU İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) لَعَلَّ الْمُدَرِّسَ الْجَدِيدَ قَادِمٌ اَلْيَوْمَ.

Yeni öğretmen belki de bugün gelir.

(2) إِنَّ الطَّالِبَ الْمُجِدَّ نَاجِحٌ فِي الْمُسْتَقْبَلِ.

Gayretli öğrenci, istikbalde başarıya ulaşır.

(3) إِنَّ احْتِفَالَنَا بِالْعِيدِ وَاجِبٌ عَلَيْنَا.

Bayramı kutlamak görevimizdir.

(4) إِنَّ الرِّيَاضَةَ الْبَدَنِيَّةَ نَافِعَةٌ لِكُلِّ فَرْدٍ.

Beden eğitimi, herkes için yararlıdır.

(5) لَيْتَ هٰذَا الْكِتَابَ مُفِيدٌ لِي.

Keşke bu kitap bana fayda temin etse.

(6) إِنَّ السَّاعَةَ جَمِيلَةٌ وَ لٰكِنَّهَا غَالِيَةٌ.

Saat güzel, ne var ki pahalı.

(7) سَيَّارَةُ أَخِي رَخِيصَةٌ وَ لٰكِنَّهَا جَيِّدَةُ الصُّنْعِ.

Kardeşimin arabası ucuzdur, ancak iyi kalitedir.

(8) اَلْأَطْفَالُ فِي الْبَيْتِ وَ لٰكِنَّهُمْ نَائِمُونَ.

Çocuklar evdeler, ancak uyuyorlar.

(9) كَأَنَّ النَّجْمَ مِصْبَاحٌ فِي السَّمَاءِ.

Yıldız, gökyüzünde, (sanki) bir lamba gibidir.

(10) مَنْ هُوَ؟ / كَأَنَّهُ ابْنُ الْمُدَرِّسِ.

O kim? / Sanırım hocanın oğlu.

(11) عَلِمْنَا أَنَّ الْعُطْلَةَ قَرِيبَةٌ.

Tatilin yakın olduğunu öğrendik.

(12) يَسُرُّنِي أَنَّكَ مُطِيعٌ لِوَالِدَيْكَ.

Anne-babana itaatkar olman beni memnun ediyor.

(13) ظَنَنْتُ أَنَّ نَتِيجَةَ الْإِمْتِحَانِ حَسَنَةٌ.

Sınav sonucunun iyi olduğunu sandım.

(14) فَهِمْتُ أَنَّ الْقِطَارَ مُتَحَرِّكٌ.

Trenin hareket ettiğini farkettim (anladım).

(15) كَأَنَّ الشَّمْسَ كُرَةٌ مِنْ ذَهَبٍ.

Sanki Güneş, altın bir toptur.

(16) لَمْ يَخْطُرْ عَلَى بَالِي أَنَّنِي نَاجِحٌ فِي الْإِمْتِحَانِ.

Sınavda başarılı olacağım hiç aklıma gelmedi.

(17) اَلْقِطَارُ سَرِيعٌ لٰكِنَّ الطَّائِرَةَ أَسْرَعُ مِنْهُ.

Tren süratlidir, ancak uçak trenden de süratlidir.

(18) لَعَلَّ الْإِمْتِحَانَ صَعْبٌ.

Korkarım/Galiba sınav zor.

(19) لَعَلَّ الْجَوَّ صَحْوٌ اَلْيَوْمَ.

İnşallah bugün hava açık olur.

(20) لَيْتَ كُلَّ مُوَاطِنٍ عَازِمٌ عَلَى مَحْوِ الْجَهْلِ.

Keşke her vatandaş, cehaleti ortadan kaldırmaya azmetmiş olsa.

(21) كَأَنَّ الْجِبَالَ مُتَّصِلَةٌ بِالسَّحَابِ.

Sanki dağlar, bulutlara değiyor.

(22) أَنْتَ مُتَفَائِلٌ لَكِنَّ الْأَمْرَ مُوجِبٌ لِلْجِدِّ وَالْعَمَلِ.

Sen iyimsersin, ancak durum ciddiyeti ve çalışmayı gerektiriyor.

ÖNEMLİ NOT

İnne ve kardeşlerinin başında bulunduğu cümlenin haberi '**müfred**' olarak değil de; '**isim cümlesi**', '**fiil cümlesi**' veya '**şibih cümle**' formunda gelirse, bu durumda haber olan öğe herhangi bir şeklî değişikliğe uğramaz ve '**mahallen merfû**' kabul edilir.

İnne ve Benzerlerinin Haberinin İsim Cümlesi Oluşu İle İlgili Örnek		
İnne'nin Haberi (İsim Cümlesi Halinde) Mahallen Merfu	İnne'nin İsmi (Lafzan Mansup) Nasp Alameti Fetha	İnne
بَابُهُ مُغْلَقٌ	الْمُخْتَبَرَ	إِنَّ
Kuşkusuz, laboratuvarın kapısı kapalı.		

İNNE VE BENZERLERİNİN HABERİNİN İSİM CÜMLESİ HALİNDE GELMESİ İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) لَيْتَ الْاِخْتِبَارَ النِّهَائِيَّ أَسْئِلَتُهُ سَهْلَةٌ.

Keşke final sınavının soruları kolay olsa.

(2) لَعَلَّ الصَّيْدَلِيَّةَ الْمُنَاوِبَةَ أَبْوَابُهَا مَفْتُوحَةٌ.

Belki de nöbetçi eczanenin kapıları açıktır.

(3) لَيْتَ هٰذِهِ السَّاعَةَ ثَمَنُهَا رَخِيصٌ.

Keşke bu saatin fiyatı ucuz olsa.

(4) إِنَّ الْاِمْتِحَانَ الشَّفَهِيَّ أَسْئِلَتُهُ كَثِيرَةٌ.

Sözlü sınavın sorularının çok olduğu muhakkak.

(5) إِنَّ الزِّيَارَاتِ الْأُسَرِيَّةَ لَهَا آثَارٌ بَنَّاءَةٌ فِي سُلُوكِ الْأَطْفَالِ.

Aile ziyaretlerinin çocukların davranışları üzerinde olumlu etkileri vardır.

(6) أَعْتَقِدُ أَنَّ عِيدَ الْأَضْحَى مَشَاغِلُهُ كَثِيرَةٌ.

Kanaatimce, Kurban Bayramının meşgaleleri çoktur.

(7) لَعَلَّ الْأَطْفَالَ مَلاَبِسُهُمْ جَمِيلَةٌ فِي الْعِيدِ.

Bayramda, çocukların elbiselerinin güzel olması beklenir.

(8) أَظُنُّ أَنَّ طَبِيبَ الْمُسْتَشْفَى شُغْلُهُ كَثِيرٌ.

Sanırım, hastane doktorunun meşguliyeti fazla.

(9) لَيْتَ الْجَامِعَةَ كُلِّيَّاتُهَا مَفْتُوحَةٌ لِكُلِّ فَرْدٍ.

Keşke üniversitenin fakülteleri herkes için açık olsa.

(10) أَصْبَحَ عَلِيٌّ وَاعِظًا لٰكِنَّهُ خِبَرَاتُهُ قَلِيلَةٌ.

Ali vaiz oldu, ancak deneyimi yetersiz.

(11) لَعَلَّ الْجَرَّةَ مَاؤُهَا بَارِدٌ.

İnşallah testinin suyu serindir.

(12) لَيْتَ الْأَفْلاَمَ فَائِدَتُهَا أَكْثَرُ مِنْ ضَرَرِهَا.

Keşke filmlerin yararı zararından daha fazla olsa.

(13) كَأَنَّ الشَّجَرَةَ أَوْرَاقُهَا جَافَّةٌ تَمَامًا.

Sanki ağacın yaprakları tamamen kurumuş durumda.

(14) كَأَنَّ هٰذِهِ الْفَتَاةَ سِنُّهَا أَصْغَرُ مِنْ سِنِّ أُخْتِهَا.

Sanki bu genç kızın yaşı, kız kardeşinden daha küçük.

(15) إِنَّ الْأَسْوَاقَ شَوَارِعُهَا وَ مَحَلاَّتُهَا مُزْدَحِمَةٌ هٰذِهِ الْأَيَّامَ.

Şu günlerde, çarşının caddeleri ve dükkanları kalabalık.

(16) لاَ تَنْسَ أَنَّ التَّضَخُّمَ الْمَالِيَّ خَفْضُهُ مُمْكِنٌ.

Enflasyonu düşürmenin mümkün olduğunu unutma!

(17) إِنَّ الشَّقَّةَ إِيجَارُهَا مُرْتَفِعٌ لِلْغَايَةِ.

Dairenin kirası oldukça yüksek.

(18) يَبْدُو أَنَّ الْمَرِيضَ صِحَّتُهُ تَتَحَسَّنُ.

Anlaşılan o ki, hastanın sağlık durumu iyileşiyor.

(19) كَأَنَّ الْقَمِيصَ أَزْرَارُهُ مِنْ فِضَّةٍ.

Gömleğin düğmeleri sanki gümüşten.

(20) إِنَّ الْفَنَّانَ أَحْلاَمُهُ سَتَتَحَقَّقُ فِي يَوْمٍ مِنَ الْأَيَّامِ.

Sanatçının rüyaları günün birinde (mutlaka) gerçekleşecektir.

(21) إِنَّ الدَّارَ أَسَاسُهَا مِنَ الإِسْمَنْتِ وَ الْحَدِيدِ.

Evin temeli, (kesinlikle) çimento ve demirdendir.

İnne ve Benzerlerinin Haberinin Fiil Cümlesi Oluşu İle İlgili Örnek		
İnne'nin Haberi (Fiil Cümlesi Halinde) Mahallen Merfu	İnne'nin İsmi (Lafzan Mansup) Nasp Alameti Fetha	İnne
يَنْهَارُ	الْمُخْتَبَرَ	إِنَّ
Kuşkusuz, laboratuvar yıkılıyor.		

İNNE VE BENZERLERİNİN HABERİNİN FİİL CÜMLESİ HALİNDE GELMESİ İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) إِنَّ نُصْحَكَ يَدْعُونِي إِلَى التَّفْكِيرِ.

Nasihatin beni düşünmeye sevk ediyor.

(2) لَيْتَ هٰذَا الْكَلاَمَ يُقْنِعُكَ.

Keşke bu konuşma seni ikna etse!

(3) أَعْلَمُ أَنَّكَ تُحْسِنُ الاِخْتِيَارَ وَ خُصُوصًا فِي الْمَلاَبِسِ.

Seçim konusunda, özellikle de elbise seçimi konusunda iyi olduğunu biliyorum.

(4) لَعَلَّ أُسْرَتِي تَسْعَدُ بِمَا أَحْضَرْتُ مِنْ هَدَايَا.

Umarım ailem, getirdiğim hediyelere sevinir.

(5) لَيْتَ أَبِي يَقْضِي عِيدَ الْفِطْرِ مَعَنَا.

Keşke babam, Ramazan Bayramını bizimle birlikte geçirse.

(6) إِنَّكُمْ تَهْتَمُّونَ بِوَاجِبَاتِكُمْ.

Sizler görevlerinize dikkat ediyorsunuz.

(7) بَلَغَنِي أَنَّكَ سَتُسَافِرُ إِلَى لَنْدَنَ غَدًا.

Duyduğuma göre, yarın Londra'ya gidiyormuşsun.

(8) اَلذُّنُوبُ كَثِيرَةٌ لٰكِنَّ اللّٰهَ يَغْفِرُ جَمِيعَهَا.

Günahlar pekçok, ancak Cenab-ı Hak hepsini affeder.

(9) لَيْتَ الشَّبَابَ يَعُودُ يَوْمًا.

Keşke gençlik bir gün geri dönse.

(10) لَيْتَ الْمُجْرِمِينَ يَعْتَرِفُونَ بِالْحَقِيقَةِ.

Keşke suçlular, hakikati itiraf etseler.

(11) يُحَاوِلُ اللِّصُّ الْهَرَبَ لَكِنَّ الشُّرْطِيَّ يَقْبِضُ عَلَيْهِ.

Hırsız kaçmaya çalışıyor, ancak polis onu yakalıyor.

(12) قَبِلَ رَئِيسُ النِّقَابَةِ الْاِقْتِرَاحَ لَكِنَّ الْعُمَّالَ احْتَجُّوا عَلَيْهِ.

Sendika başkanı öneriyi kabul etti, ancak işçiler kendisini protesto ettiler.

(13) كَأَنَّ خَالِدًا يُشْبِهُ جَدَّهُ.

Halit sanki dedesine benziyor.

(14) كَأَنَّ الْمُتَخَرِّجِينَ يَطِيرُونَ مِنَ الْفَرَحِ.

Mezunlar sevinçten uçuyor gibiler.

(15) لَيْتَ الْهَدِيَّةَ تُعْجِبُ زَوْجَتِي.

Keşke hediye eşimin hoşuna gitse.

(16) لَعَلَّ الْمُدِيرَ يُوَافِقُ عَلَى هٰذَا الطَّلَبِ.

Belki de müdür bu talebe sıcak bakar.

(17) لَيْتَنَا نَلْحَقُ بِالطَّائِرَةِ.

Keşke uçağa yetişebilsek.

(18) إِنَّ زُمَلَائِي يَقْضُونَ وَقْتًا مُمْتِعًا فِي الْمَسْرَحِ.

Arkadaşlarım, tiyatroda hoşça vakit geçiriyorlar.

(19) أَعْتَقِدُ أَنَّ الدَّوَاءَ يَشْفِيهِ فِي أَقْرَبِ وَقْتٍ.

İlacın, Onu en kısa zamanda tedavi edeceğini sanıyorum.

(20) إِنَّكَ مَاهِرٌ فِي الْمُسَايَفَةِ لَكِنَّكَ لَا تُوَاظِبُ عَلَى الْمُحَاضَرَاتِ.

Sen eskrimde maharetlisin. Ancak derslere devam etmiyorsun.

İnne ve Benzerlerinin Haberinin Şibih Cümle Oluşu İle İlgili Örnek		
İnne'nin Haberi (Şibih Cümle Halinde) Mahallen Merfu	İnne'nin İsmi (Lafzan Mansup) Nasp Alameti Fetha	İnne
فِي الدَّوْرِ الثَّالِثِ	الْمُخْتَبَرَ	إِنَّ
Laboratuvar kesinlikle üçüncü katta.		

İNNE VE BENZERLERİNİN HABERİNİN ŞİBİH CÜMLE HALİNDE GELDİĞİ CÜMLE ÖRNEKLERİ

(1) إِنَّكَ لَعَلَى خُلُقٍ عَظِيمٍ.

Sen, yüce bir ahlak üzeresin.

(2) إِنَّ هٰذَا الْمِهْرَجَانَ مِنْ عَادَاتِنَا الْقَدِيمَةِ.

Bu festival, bizim köklü geleneklerimizdendir.

(3) أَظُنُّ أَنَّكَ عَلَى وَشْكِ تَحْقِيقِ آمَالِكَ.

Sanırım emellerini gerçekleştirmek üzeresin.

(4) لَعَلَّ الطَّبِيبَ فِي عِيَادَتِهِ.

Doktorun, muayenehanesinde olacağını umuyorum.

(5) إِنَّ بَلَدَنَا فِي أَزْمَةٍ اِقْتِصَادِيَّةٍ هٰذِهِ الْأَيَّامَ.

Ülkemiz, şu günlerde, bir ekonomik kriz içerisinde.

(6) صَاحَ بِغَضَبٍ: إِنَّكُمْ مِنْ أُولَئِكَ اللُّصُوصِ.

Öfke ile bağırdı : Sizler, O hırsızlardansınız.

(7) لَيْتَ وَالِدَيَّ مَعِي فِي هٰذِهِ الْعُطْلَةِ.

Keşke bu tatilde anne ve babam benimle birlikte olsalardı.

(8) نَظُنُّ أَنَّ جَيْشَنَا عَلَى اسْتِعْدَادٍ لِلْحَرْبِ.

Ordumuzun savaşa hazır olduğunu sanıyoruz.

(9) نَحْنُ شِبَاعٌ وَ لٰكِنَّ جِيرَانَنَا فِي حَاجَةٍ إِلَى الطَّعَامِ.

Bizler tokuz, ancak komşularımız yemeğe muhtaç durumdalar.

(10) كَأَنَّ الْمَرِيضَ عَلَى وَشْكِ الْمَوْتِ.

Sanki hasta ölmek üzere (ölüm döşeğinde).

(11) إِنَّنَا فِي ضِيقٍ غَيْرَ أَنَّهُمْ فِي رَخَاءٍ وَ سَعَةٍ.

Bizler darlık içindeyiz. Ancak onlar bolluk ve refah içerisindeler.

(12) لَيْتَ كُلَّ مُوَاطِنٍ يَتَّخِذُ مَوْقِفًا ضِدَّ التَّدْخِينِ وَ تَنَاوُلِ الْكُحُولِ.

Keşke her vatandaş sigaraya ve alkol alımına karşı tavır koysa.

(13) يَا حَسَنُ! إِنَّنَا فِي انْتِظَارِكَ فِي الْمَطَارِ.

Hasan! Seni havaalanında bekliyoruz.

(14) يَبْدُو أَنَّكُنَّ عَلَى عَجَلٍ.

Anlaşılan aceleniz var (Öyle görünüyor ki aceleniz var).

(15) أَعْتَقِدُ أَنَّ الطُّلاَّبَ فِي الْمُخْتَبَرِ.

Öğrencilerin laboratuvarda olduğunu sanıyorum.

(16) قَالَ الْمُذِيعُ إِنَّ الْأَسْعَارَ فِي ازْدِيَادٍ مُسْتَمِرٍّ هٰذِهِ الْأَيَّامَ.

Spiker, fiyatların bugünlerde sürekli bir artış kaydettiğini ifade etti.

(17) لَيْتَ جَمِيعَ الْقَرَارَاتِ لِصَالِحِ الْمُوَاطِنِ.

Keşke bütün kararlar vatandaşın lehine olsa.

(18) لَعَلَّ كُلَّ شَيْءٍ عَلَى مَا يُرَامُ.

İnşallah herşey umulduğu gibi olur.

(19) عَلَى الرَّغْمِ مِنْ أَنَّ رِجَالَ الْأَعْمَالِ أَغْنِيَاءُ إِلاَّ أَنَّهُمْ يُعَانُونَ مِنْ أَزْمَةٍ مَالِيَّةٍ.

İşadamları zengin olmalarına rağmen ekonomik krizden zarar görüyorlar.

(20) كَأَنَّ الْجَرِيحَ عَلَى حَافَةِ الْمَوْتِ.

Sanki yaralı ölümün eşiğinde.

UYARI!

İnne ve kardeşlerinin başında yer aldığı isim cümlesinin öğeleri (mübteda ve haberi) arasında takdim ve tehirin bulunup bulunmadığı konusuna özellikle dikkat edilmelidir. Zira, özellikle mübtedanın nekre, haberin şibih cümle olduğu cümle yapılarında, çoğu kere bu takdim ve tehir gözden kaçırılmakta ve '***İnne ve Benzerleri***'nin ismi konumundaki kelimenin harekesi '***mansup***' yerine yanlışlıkla '***merfû***' okunmaktadır.

İNNE VE BENZERLERİNDE, HABERİN ÖNE GEÇMESİNE İLİŞKİN ÖRNEKLER

(1) إِنَّ فِي الصَّفْحَةِ الْأُولَى أَخْبَارًا هَامَّةً.

Şüphesiz ilk sayfada önemli haberler var.

(2) إِنَّ وَرَاءَ الْجِبَالِ قَرْيَةً قَدِيمَةً.

Kuşkusuz dağların arkasında eski bir köy var.

(3) كَأَنَّ فِي الْبَيْتِ رَجُلاً غَرِيبًا.

Sanki evde yabancı birisi var.

(4) لَيْتَ دَاخِلَ الْحَدِيقَةِ مَسْبَحًا لِلْأَطْفَالِ.

Keşke bahçenin içinde çocuklar için bir yüzme havuzu olsa.

(5) أَظُنُّ أَنَّ فِي هٰذَا الْمَصِيفِ غُرْفَتَيْنِ بِحَمَّامٍ.

Bu yazlıkta, banyolu iki oda bulunduğunu sanıyorum.

(6) تَعَلَّمْنَا أَنَّ فِي الصَّوْمِ مَنَافِعَ كَثِيرَةً لَنَا.

Oruç tutmakta bizim için pekçok faydalar olduğunu öğrendik.

(7) رَأَيْنَا أَنَّ مُقَابِلَ مَبْنَى الْبَلَدِيَّةِ انْفِجَارًا.

Belediye binasının karşısında bir patlama olduğunu gördük.

(8) كُلُّنَا يَعْرِفُ أَنَّ هُنَاكَ مُشْكِلَاتٍ تَرْبَوِيَّةً.

Hepimiz, (birtakım) eğitsel problemler olduğunu biliyoruz.

(9) لَعَلَّ فِي السُّوقِ مَحَلًّا يَبِيعُ الْعَصِيرَ.

Belki de çarşıda, meyvesuyu satan bir dükkan vardır.

(10) لَا شَكَّ أَنَّ عَلَيْنَا مَسْؤُولِيَّاتٍ هَامَّةً نَحْوَ بَلَدِنَا.

Ülkemize karşı önemli sorumluluklarımızın olduğuna kuşku yok.

(11) لَعَلَّ فِي هٰذِهِ الْمَسْأَلَةِ حِكْمَةً بَالِغَةً.

Belki de bu meselede, büyük bir hikmet vardır.

ÖNEMLİ NOT

- أَنَّ ve لَكِنَّ cümlede yüklendikleri anlamsal görev itibariyle cümle ortasında gelirken, diğer dört harf cümle başında yer almaktadır.
- Zaman zaman إِنَّ 'nin isminin ya da haberinin başına tekit işlevi gören bir meftuh lam (لَ) gelebilmektedir.

ÖNEMLİ NOT

- İnne ve kardeşlerinden أَنَّ nin başına meksur bir lam gelmesi durumunda meydana gelen ve '*çünkü / zira*' anlamı taşıyan (لِأَنَّ), çeşitli konularda neden açıklama ve gerekçe bildirme görevi üstlenir. Aşağıdaki 5 cümleyi dikkatle inceleyiniz.

İNNE VE BENZERLERİNİN HABERİ BİR CÜMLE OLDUĞUNDA, LAFZEN DEĞİL MAHALLEN MERFU KABUL EDİLİR

لِأَنَّ İLE İLGİLİ CÜMLE ÖRNEKLERİ

(1) لاَ نَقُومُ بِرِحْلَةٍ إِلَى بَلَدِنَا هٰذَا الْعَامَ لِأَنَّنَا مَشْغُولُونَ.

Bu sene ülkemize gidemiyoruz, zira meşgulüz.
Meşgul olduğumuz için bu sene ülkemize gidemiyoruz.

(2) لاَ أَتَنَاوَلُ الْغَدَاءَ مَعَكَ لِأَنَّنِي صَائِمٌ الْيَوْمَ.

Seninle öğlen yemeği yiyemiyeceğim, çünkü bugün orucum.
Bugün oruçlu olduğum için seninle öğle yemeği yiyemiyeceğim.

(3) لَمْ يَسْتَأْجِرْ أَخِي هٰذِهِ الشَّقَّةَ لِأَنَّ مَطْبَخَهَا ضَيِّقٌ.

Kardeşim bu daireyi kiralamadı, çünkü mutfağı dar.
Mutfağı dar olduğu için, kardeşim bu daireyi kiralamadı.

(4) اِشْتَرَيْتُ هٰذِهِ السَّاعَةَ لِأَنَّهَا أَعْجَبَتْنِي.

Bu saati satın aldım, çünkü hoşuma gitti.
Hoşuma gittiği için bu saati satın aldım.

(5) تَأَخَّرْتُ نِصْفَ سَاعَةٍ لِأَنَّنِي اسْتَيْقَظْتُ مُتَأَخِّرًا.

Yarım saat geç kaldım, çünkü geç uyandım.
Geç uyandığım için yarım saat geç kaldım.

ÖNEMLİ NOT (3)

Arapça'da pek çok fiilin, kendisinden sonra gelen bir harf-i cerle kullanıldığını ve bir bileşik fiil halini aldığını daha önce 8. Ders'te görmüştük. Ancak bu fiillerin harf-i cerleri, (أَنَّ)'nin başına geldiği taktirde istenirse kaldırılabilir. Örnekleri bu açıdan inceleyiniz.

عَجِبْتُ مِنْ أَنَّكَ حَصَلْتَ عَلَى الْجَائِزَةِ./عَجِبْتُ أَنَّكَ حَصَلْتَ عَلَى (...)

أَعْجِبْتُ بِأَنَّ الطُّلاَّبَ مُهَذَّبُونَ. / أُعْجِبْتُ أَنَّ الطُّلاَّبَ مُهَذَّبُونَ.

ÖNEMLİ NOT

(إِنَّ) 'nin haberinin başına, anlamı pekiştirmek üzere 'اَللاَّمُ الْمُزَحْلَقَةُ' adı verilen fethalı bir lâm (لَ) gelebilmektedir. Örnekleri inceleyiniz:

إِنَّ اللهَ لَغَفُورٌ رَحِيمٌ.

إِنَّكَ لَعَلَى خُلُقٍ عَظِيمٍ.

إِنَّكَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ.

إِنَّ إِلَهَكُمْ لَوَاحِدٌ.

إِنَّ الأَبْرَارَ لَفِي نَعِيمٍ وَإِنَّ الْفُجَّارَ لَفِي جَحِيمٍ.

◆◆◆◆◆◆

(إِنَّ)'nin haberi, isminden önce gelmek zorunda kaldığında, 'اَللاَّمُ الْمُزَحْلَقَةُ' (إِنَّ)'nin isminin başına gelir. Örnekler:

إِنَّ فِي ذٰلِكَ لَعِبْرَةً.

إِنَّ فِي ذٰلِكَ لآيَةً لِّقَوْمٍ يَعْلَمُونَ.

إِنَّ فِي ذٰلِكَ لآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَسْمَعُونَ.

ÖNEMLİ NOT

● إِنَّ ve benzerlerinden, şeddeli nun harfi ile bitenlerin sonuna (نَا) zamiri birleştiğinde iki muhtemel şekil söz konusudur:

إِنَّ + نَا ← إِنَّنَا veya إِنَّا

أَنَّ + نَا ← أَنَّنَا veya أَنَّا

كَأَنَّ + نَا ← كَأَنَّنَا veya كَأَنَّا

لٰكِنَّ + نَا ← لٰكِنَّنَا veya لٰكِنَّا

ÖNEMLİ NOT

● إِنَّ ve benzerlerinden sonra mansup bir ismin yanı sıra zamir de gelebilmektedir. Ancak zamirle çekimde, mütekellim yasına (ي) bitişmeleri durumunda -Nûn-u vikâyeli veya Nûn-u vikâyesiz- iki muhtemel şekil söz konusu olmaktadır:

إِنَّ + ي ← إِنِّي veya إِنَّنِي

أَنَّ + ي ← أَنِّي veya أَنَّنِي

كَأَنَّ + ي ← كَأَنِّي veya كَأَنَّنِي

لٰكِنَّ + ي ← لٰكِنِّي veya لٰكِنَّنِي

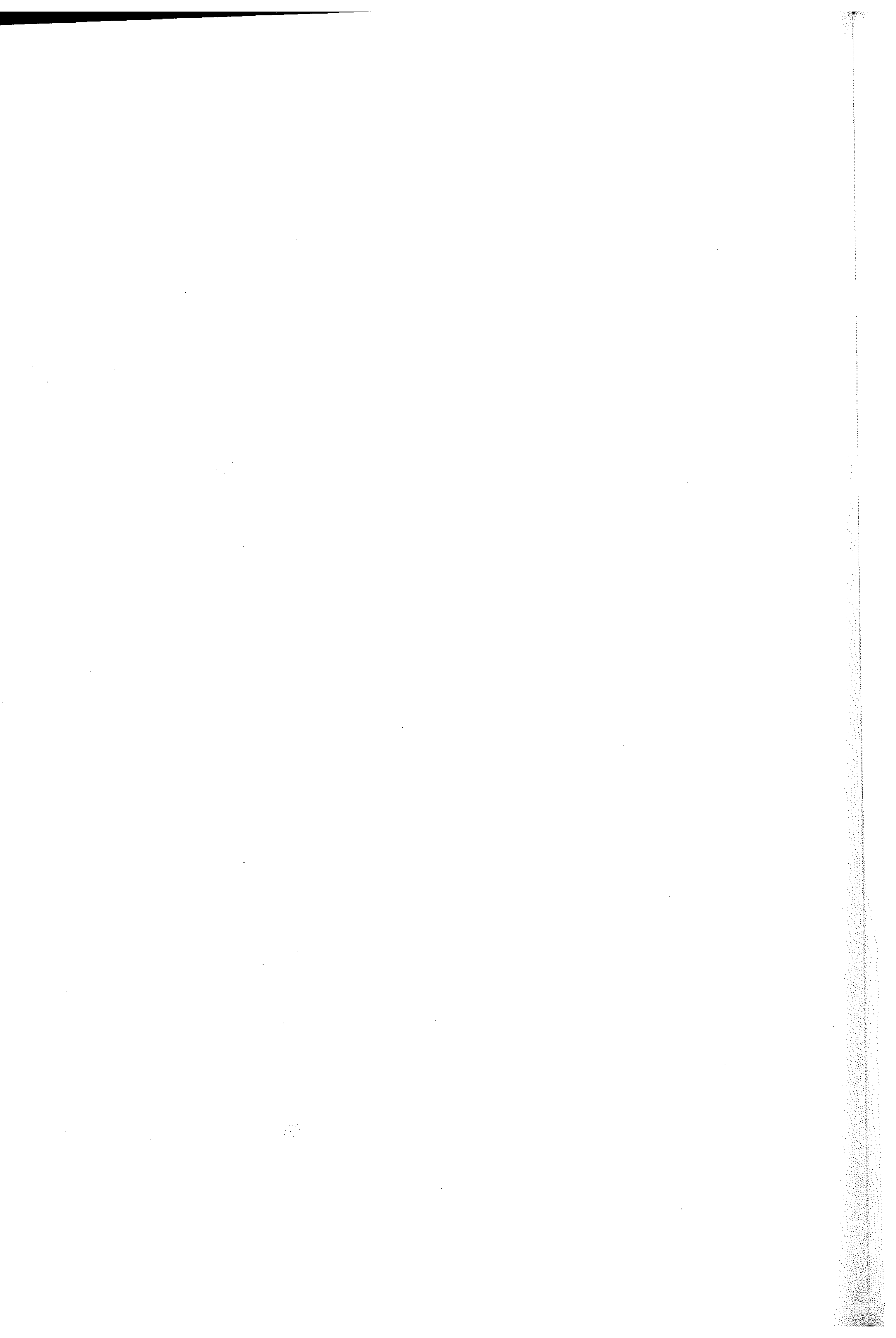
لَعَلَّ + ي ← لَعَلِّي veya لَعَلَّنِي

لَيْتَ + ي ← لَيْتَنِي

مهمة اليوم

أَهَمُّ الْمُحَادَثَاتِ وَ أَصْدَقُهَا:

هُوَ الْحِوَارُ مَعَ أَنْفُسِنَا

30. DERS

SIFAT ÇEŞİTLERİ

SIFAT ÇEŞİTLERİ

Onuncu dersimizde Sıfat konusuna giriş yapılmış ve orada sıfat olan kelimenin, nitelediği isme her bakımdan (Marifelik-Nekrelik, Tekillik-İkillik-Çoğulluk, Erillik-Dişillik ve İrap yönlerinden) uymak zorunda olduğu ifade edilmişti. Sözkonusu sıfatlar cümle halinde bulunmamaları sebebiyle '***Müfret Sıfat***' adını almaktadırlar. Bu dersimizde ise, '***Müfred Sıfat***'tan farklı olarak ***'Cümle Halinde Bulunan Sıfatlar'*** konusu ele alınacaktır.

Tanım: Nekre bir isimden sonra gelen ve bu nekre ismi niteleme durumunda olan; gerek isim cümleleri, gerek fiil cümleleri ve gerekse şibih cümleler, bir bütün halinde nekre kelimenin sıfatı durumundadır.

ÖNEMLİ NOT

Sıfat durumundaki isim ve fiil cümleleri ile, bu sıfatın nitelediği nekre kelime arasında bağlantı kuran bir '**zamir**' söz konusudur. Sıfat durumunda bulunan fiil cümlesinden, bu nekre kelimeye dönen zamir, -*duruma göre*- açık veya gizli olabilirken, isim cümlesinden bu nekre kelimeye dönen zamir mutlak surette açık bir zamir olmalıdır. Nekre kelimeye (mevsufa) dönen bu zamir, söz konusu nekre kelimeyle nicelik ve nitelik yönlerinden uyum halindedir. Sıfat durumundaki şibih cümlelerde ise, bu cümlenin nitelediği kelimeye dönen herhangi bir zamir bulunmaz

HATIRLATMA

Daha önce de açıkladığımız gibi bir sıfat; mübteda, haber, fâil, mefûlün bih, muzâf, muzâfun ileyh, mecrur bir isim ve benzeri konumundaki herhangi bir öğeyi niteleyebilir.

Sıfatın Müfred Olarak Geldiği Cümle Örneği		
Sıfat (Müfred)	Haber	Mübteda
دِيمُقْرَاطِيَّةٌ	دَوْلَةٌ	تُرْكِيَا
Türkiye demokratik bir ülkedir.		

SIFATIN MÜFRED OLUŞUYLA İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) قَرَأْتُ رِوَايَةً طَوِيلَةً فِي الْأُسْبُوعِ الْمَاضِي.
Geçen hafta uzun bir roman okudum.

(2) سِرْتُ فِي الشَّارِعِ الْمُظْلِمِ لَيْلاً.
Gece, karanlık yolda yürüdüm.

(3) وَصَلَتْ إِلَى الثَّانَوِيَّةِ مُعَلِّمَةٌ مُمْتَازَةٌ.
Liseye, mükemmel bir bayan öğretmen geldi.

(4) تَعَرَّفْتُ عَلَى مُمَثِّلٍ مَشْهُورٍ.
Ünlü bir aktörle tanıştım.

(5) جَامِعَةُ أُلُودَاغ جَامِعَةٌ حَدِيثَةٌ.
Uludağ Üniversitesi, modern bir üniversitedir.

(6) فَرَنْسَا دَوْلَةٌ عِلْمَانِيَّةٌ دِيمُقْرَاطِيَّةٌ.
Fransa laik, demokratik bir devlettir.

(7) اِشْتَرَيْتُ سَيَّارَةً فَاخِرَةً قَبْلَ شَهْرٍ.
Bir ay önce lüks bir araba satın aldım.

(8) يَلْعَبُ الطِّفْلُ الصَّغِيرُ فِي الْحَدِيقَةِ.
Küçük çocuk bahçede oynuyor.

(9) لاَ دَاعِي لِلْقَلَقِ الشَّدِيدِ.
Fazla endişeye gerek yok.

(10) لاَ بُدَّ مِنْ تَفْكِيرٍ عَمِيقٍ فِي الزَّوَاجِ.
Evlilik konusunu enine boyuna düşünmek gerekir.

(11) هُنَاكَ مَسَافَةٌ طَوِيلَةٌ بَيْنَ الضَّاحِيَتَيْنِ.
İki banliyo arasında uzun bir mesafe var.

(12) عَرَضَ الْمُؤَرِّخُ الْأَحْدَاثَ حَسَبَ تَسَلْسُلِهَا التَّارِيخِيِّ.
Tarihçi, hadiseleri kronolojik sıraya göre takdim etti.

(13) اَلتَّطَوُّرُ التِّقْنِيُّ يَزْدَادُ أَكْثَرَ فَأَكْثَرَ كُلَّ يَوْمٍ.

Teknolojik gelişme gitgide artıyor.

(14) وَجَّهَتْ جَمْعِيَّةُ الْهِلَالِ الْأَحْمَرِ نِدَاءً إِلَى الْعَالَمِ بِالْعَوْنِ لِلَّاجِئِينَ.

Kızılay, dünyaya, mültecilere yardım çağrısında bulundu.

(15) اِزْدَادَ عَدَدُ الْعُمَّالِ الْعَاطِلِينَ عَنِ الْعَمَلِ بِسَبَبِ الْبِطَالَةِ الَّتِي عَمَّتِ الْبِلَادَ.

Ülkeye hakim olan istihdam yetersizliği nedeniyle işsizlerin sayısı arttı.

(16) فُرِضَتْ ضَرَائِبُ بَاهِظَةٌ عَلَى الْمُوَاطِنِينَ.

Vatandaşlara ağır vergiler yüklendi.

(17) عُنِيَ الرَّئِيسُ الْجَدِيدُ بِالْإِصْلَاحِ الدِّينِيِّ وَ ذَمِّ الْبِدَعِ وَ مُهَاجَمَةِ الْخُرَافَاتِ.

Yeni başkan, dini reforma, bidatleri yermeye ve hurafelerle mücadeleye önem verdi.

UYARI!

Onuncu dersimizde ***sıfat*** ile sıfatın nitelediği kelime olan '***mevsuf***'un; '***marifelik-nekrelik***', '***tekillik-ikillik-çoğulluk***', '***erillik-dişillik***' ve '***irap***' yönünden birbirine uymak zorunda olduğu ifade edilmişti. Sıfatın bir isim cümlesi veya fiil cümlesi olması durumunda ise, sıfat ile mevsufu arasındaki uyum, irapta değil, sadece **Önemli Not**'da sözünü ettiğimiz zamirde aranır. Ancak sıfat konumundaki isim ve fiil cümlelerinin öğeleri, kendi aralarında bulunması gereken uyumu sürdürürler.

Sıfatın İsim Cümlesi Olarak Geldiği Cümle Örneği		
Mefûlün Sıfatı (isim cümlesi halinde; mahallen mansup)	Mefûlün Bih	Fiil + Fâil
أَبُوهُ مُحَافِظٌ	شَابًّا	صَادَفْتُ
Babası vali olan bir gençle karşılaştım.		

SIFATIN, İSİM CÜMLESİ OLUŞUYLA İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) وَاجَهْنَا مُشْكِلَاتٍ حَلُّهَا مُسْتَحِيلٌ.

Çözümü imkansız sorunlarla karşılaştık.

(2) فِي الْيَابَانِ رَكِبْنَا قِطَارًا سُرْعَتُهُ عَظِيمَةٌ.

Japonya'da, sürati fazla olan bir trene bindik.

(3) شَاهَدْتُ حَدِيقَةً أَشْجَارُهَا عَالِيَةٌ.
Ağaçları yüksek bir park gördüm.

(4) فَحَصَتِ الطَّبِيبَةُ طِفْلَةً لَوْزَتَاهَا مُلْتَهِبَتَانِ.
Doktor, bademcikleri iltihaplanmış olan bir kız çocuğunu muayene etti.

(5) لِتَعَالِيمِ الْإِسْلَامِ دَوْرٌ شَأْنُهُ عَظِيمٌ فِي جَمْعِ كَلِمَةِ الْمُسْلِمِينَ.
Müslümanların yek vücut olmasında İslami öğretilerin büyük bir rolü vardır.

(6) هٰذِهِ شَجَرَةٌ ثِمَارُهَا كَثِيرَةٌ.
Bu, meyvesi bol bir ağaçtır.

(7) فِي الْجَامِعَةِ كُلِّيَّاتٌ تَخَصُّصَاتُهَا مُخْتَلِفَةٌ.
Üniversitede, uzmanlık alanları farklı olan fakülteler vardır.

(8) هٰذَا رَجُلٌ حَاجِبَاهُ وَ شَارِبَاهُ أَسْوَدَانِ.
Bu, kaşları ve bıyıkları siyah olan bir adamdır.

(9) لَفَتَ نَظَرِي مَنْزِلٌ سُورُهُ مُرْتَفِعٌ.
Bahçe çiti yüksek olan bir ev dikkatimi çekti.

(10) تَحَدَّثْتُ مَعَ فَتَاةٍ عَيْنَاهَا خَضْرَاوَانِ.
Gözleri yeşil olan bir kızla konuştum.

(11) أَوْقَفَ الشُّرْطِيُّ سَيَّارَةً أَنْوَارُهَا لَا تُضِيءُ.
Polis, farları yanmayan bir aracı durdurdu.

(12) جَلَسْنَا فِي مَطْعَمٍ أَكَلَاتُهُ لَذِيذَةٌ.
Yemekleri lezzetli olan bir lokantada oturduk.

(13) رُزِقَ أَخِي بِطِفْلٍ عَيْنَاهُ زَرْقَاوَانِ.
Kardeşimin, gözleri mavi renk olan bir çocuğu dünyaya geldi.

(14) هٰذِهِ عِمَارَةٌ شُقَقُهَا خَالِيَةٌ مِنَ الضَّوْضَاءِ وَ الْغُبَارِ.
Bu, daireleri gürültüden ve tozdan uzak bir apartmandır.

(15) اِسْتَأْجَرْتُ شَقَّةً غُرَفُهَا مَفْرُوشَةٌ بِالسَّجَّادِ الصِّنَاعِيِّ.
Odaları, fabrika halısı ile döşenmiş bir daire kiraladım.

(16) هَؤُلَاءِ سُيَّاحٌ حَقَائِبُهُمْ مَلِيئَةٌ بِالْكُتُبِ.
Bunlar, çantaları kitaplarla dolu olan turistlerdir.

(17) أُولَئِكَ نُوَّابٌ مَسْؤُولِيَّاتُهُمْ كَبِيرَةٌ.

Onlar, sorumlulukları büyük olan milletvekilleridir.

(18) تَسَلَّمْتُ رِسَالَةً ظَرْفُهَا مُذَهَّبٌ.

Zarfı yaldızlı bir mektup aldım.

(19) هٰذِهِ مَجَلَّةٌ مَوْضُوعَاتُهَا عِلْمِيَّةٌ.

Bu, konuları bilimsel olan bir dergidir.

(20) هٰذَا فِهْرِسٌ نَفْعُهُ كَثِيرٌ لِلْبَاحِثِينَ.

Bu, araştırmacılar için yararı çok olan bir indekstir.

(21) لِي صَدِيقٌ وَالِدُهُ مُلْحَقٌ فِي وِزَارَةِ الْخَارِجِيَّةِ.

Babası dışişlerinde ateşe olan bir dostum var.

(22) اِسْتَوْرَدَتْ تُرْكِيَا طَائِرَاتٍ تَصْمِيمُهَا حَدِيثٌ.

Türkiye, tasarımı modern olan (modern tasarımlı) uçaklar ithal etti.

(23) زَارَنَا صَدِيقٌ أَخْلَاقُهُ كَرِيمَةٌ.

Bizi güzel ahlaklı bir dost ziyaret etti.

Sıfatın Fiil Cümlesi Olarak Geldiği Cümle Örneği		
Mefûlün Sıfatı (fiil cümlesi halinde; mahallen mansup)	Mefûlün Bih	Fiil + Fâil
يُعَانِي مِنَ الصُّدَاعِ	مَرِيضًا	عَالَجْتُ
Başağrısı çeken hastayı tedavi ettim.		

SIFATIN FİİL CÜMLESİ OLUŞUYLA İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) سَقَيْتُ ظَامِئًا كَانَ يَطْلُبُ مِنِّي مَاءً بِإِلْحَاحٍ.

Benden ısrarla su istemekte olan susamış bir kimseye su verdim.

(2) اِسْتَمَعْتُ إِلَى وَاعِظٍ يَأْمُرُ بِالْمَعْرُوفِ.

İyiliği emreden bir vaizi dinledim.

(3) سَاوَمْتُ زَبُونًا يَمْتَنِعُ عَنْ دَفْعِ الْعُرْبُونِ.

Kaporayı vermek istemeyen bir müşteri ile pazarlık yaptım.

(4) هُنَاكَ أَشْخَاصٌ يُفَضِّلُونَ صُعُودَ الْأَدْرَاجِ عَلَى الْمِصْعَدِ.

Merdivenle çıkmayı, asansörle çıkmaya tercih eden insanlar var.

(5) فِي دَارِنَا شُرْفَةٌ يُمْكِنُ تَغْطِيَتُهَا بِالزُّجَاجِ شِتَاءً.
Evimizin, kışın cam ile kapatılabilen bir balkonu var.

(6) لِلْأَتْرَاكِ حَضَارَةٌ تَمْتَدُّ إِلَى مَا قَبْلَ أَلْفِ سَنَةٍ تَقْرِيبًا.
Türklerin, yaklaşık bin yıllık geçmişi olan bir medeniyeti var.

(7) تَرَكَ الْقُدَمَاءُ لَنَا آثَارًا تُضِيءُ طَرِيقَ الْحَضَارَةِ لِلْبَشَرِيَّةِ.
Eskiler bize, insanlığın medeniyet yolunu aydınlatacak olan eserler bıraktı.

(8) قَامَ الْوَزِيرُ الْأَسْبَقُ بِخِدَمَاتٍ يَعْتَرِفُ بِهَا كُلُّ مُوَاطِنٍ.
Sabık bakan, her vatandaşın itiraf ettiği hizmetler gerçekleştirdi.

(9) عَلَى قِمَّةِ الْجَبَلِ عُيُونٌ تَجْرِي دَائِمًا.
Dağın doruğunda, sürekli akmakta olan pınarlar var.

(10) اِشْتَرَكَ فِي نَادِينَا طُلَّابٌ تَخَرَّجُوا هٰذَا الْعَامَ.
Kulübümüze, bu sene mezun olan öğrenciler üye oldu.

(11) هُمْ جُنُودٌ يُقَاتِلُونَ مِنْ أَجْلِ مَصْلَحَةِ الشَّعْبِ.
Onlar, halkın yararı için çarpışan askerlerdir.

(12) أُحِسُّ بِصُدَاعٍ يُزْعِجُنِي كَثِيرًا.
Beni oldukça rahatsız eden bir başağrısı hissediyorum.

(13) أَحْسِنْ إِلَى فَقِيرَاتٍ يَحْتَجْنَ إِلَى مُسَاعَدَةٍ.
Yardıma ihtiyacı olan fakir bayanlara yardım et.

(14) أَصْغَيْتُ إِلَى مُحَاضَرَةٍ أَلْقَاهَا أُسْتَاذٌ أَمْرِيكِيٌّ.
Amerikalı profesörün verdiği bir konferansı dinledim.

(15) يَهْتَمُّ الطَّالِبُ بِمَوْضُوعٍ يُعْجِبُ الْآخَرِينَ.
Öğrenci, başkalarının ilgisini çeken bir konuya ilgi duyuyor.

(16) فِي تُرْكِيَا مَصَانِعُ يَتَنَوَّعُ إِنْتَاجُهَا.
Türkiye'de, üretimi farklı olan fabrikalar bulunmaktadır.

(17) شَاهَدْتُ طَائِرَاتٍ تُحَلِّقُ فِي السَّمَاءِ.
Gökyüzünde manevra yapan uçakları izledim.

(18) صَدَمَتْ جَدِّي سَيَّارَةٌ كَانَتْ تُسْرِعُ فِي سَيْرِهَا.
Süratle giden bir araç dedeme çarptı.

(19) هُمْ مُعَلِّمُونَ يُحِبُّونَ مِهْنَتَهُمْ.

Onlar, mesleklerini seven öğretmenlerdir.

(20) يُدَافِعُ عَنْ بَلَدِنَا جُنُودٌ يُؤْمِنُونَ بِقَدَاسَةِ الْوَطَنِ.

Ülkemizi, vatanın kutsallığına inanmış olan askerler savunuyor.

(21) كُلَّ لَيْلَةٍ أُشَاهِدُ نُجُومًا تَلْمَعُ فِي السَّمَاءِ.

Her gece, gökyüzünde parıldayan yıldızlar görüyorum.

(22) أَمَّا السَّفِينَةُ فَكَانَتْ لِمَسَاكِينَ يَعْمَلُونَ فِي الْبَحْرِ.

O gemi var ya, işte o, denizde çalışan yoksul kimselere aitti (Kehf: 79).

(23) إِسْمَنْتٌ مُسَلَّحٌ هُوَ إِسْمَنْتٌ تَتَخَلَّلُهُ قُضْبَانٌ مِنَ الْحَدِيدِ.

Betonarme, içerisinde demirden çubukların bulunduğu bir beton türüdür.

CÜMLE HALİNDE GELEN SIFATLAR MAHALLEN İRAP ALIRLAR.

Sıfatın Şibih Cümle Olarak Geldiği Cümle Örneği		
Mecrurun Sıfatı (şibih cümle halinde; mahallen mecrur)	Câr-Mecrur	Fiil + Fâil
عَلَى النَّاصِيَةِ	بِصَيْدَلِيَّةٍ	مَرَرْتُ
Köşebaşındaki bir eczaneye uğradım.		

SIFATIN ŞİBİH CÜMLE OLUŞUYLA İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) إِسْتَعَرْتُ الْكِتَابَ مِنْ صَدِيقٍ فِي صَفِّنَا.

Kitabı, sınıfımızdaki bir arkadaştan ödünç aldım.

(2) جَرَّبْتُ بَدْلَةً فِي الْخِزَانَةِ.

Dolaptaki bir takım elbiseyi denedim.

(3) سَمِعْتُ حَوَادِثَ الْإِرْهَابِ مِنْ إِذَاعَةٍ فِي مِنْطَقَتِنَا.

Terör olaylarını, bölgemizdeki bir radyodan işittim.

(4) قَرَأْتُ الْخَبَرَ فِي صَحِيفَةٍ عَلَى الطَّاوِلَةِ.

Haberi, masa üzerindeki bir gazeteden okudum.

(5) شَاهَدْتُ فِيلْمًا عَلَى قَنَاةٍ مَحَلِّيَّةٍ.

Yerel bir kanaldaki bir filmi izledim.

(6) قَامَتْ حَضَارَتُنَا عَلَى أُسُسٍ مِنَ الدِّينِ الْإِسْلاَمِيِّ.

Medeniyetimiz, İslam Dininin temelleri üzerine oturmaktadır.

(7) كَانَتْ لَنَا مَكَانَةٌ بَيْنَ الْأُمَمِ مِنْ قَبْلُ.

Eskiden, bizim, devletler arasında (saygın) bir yerimiz vardı.

(8) هٰذَا مَحْلُولٌ مِنْ تِلْكَ الْأَنَابِيبِ.

Bu, şu tüplerden (alınmış olan) bir eriyiktir.

(9) بَعْضُ أَفْكَارٍ فِي هٰذَا الْقِسْمِ مُضِرَّةٌ.

Bu bölümdeki bazı düşünceler zararlı.

(10) اَلدُّوَلُ الْمُتَخَلِّفَةُ دُوَلٌ تَحْتَ الضَّغْطِ السِّيَاسِيِّ.

Geri kalmış ülkeler, siyasi baskı altındaki ülkelerdir.

رَمَضَانُ

كَانَ اْلاِبْنُ جَالِسًا أَمَامَ التِّلِيفِزْيُونِ، يُشَاهِدُ بَرَامِجَهُ الْمُخْتَلِفَةَ. تَوَقَّفَ الْبَرْنَامَجُ، وَ أَعْلَنَ الْمُذِيعُ هٰذَا الْخَبَرَ السَّارَّ: "غَدًا رَمَضَانُ بِإِذْنِ اللّٰهِ، لَقَدْ ثَبَتَتْ رُؤْيَةُ الْهِلاَلِ". فَرِحَ اْلاِبْنُ بِهٰذَا الْخَبَرِ، وَ انْتَظَرَ عَوْدَةَ وَالِدِهِ مِنَ الْخَارِجِ. عِنْدَمَا عَادَ الْوَالِدُ، قَالَ لَهُ ابْنُهُ هٰذَا الْخَبَرَ السَّارَّ الَّذِي سَمِعَهُ. وَ كَانَ الْوَالِدُ رَاجِعًا مِنَ السُّوقِ، يَحْمِلُ مَعَهُ مَا اشْتَرَاهُ مِنْ طَلَبَاتِ رَمَضَانَ. وَ حَمِدَ الْوَالِدُ اللّٰهَ أَنَّهُ أَحْضَرَ مَعَهُ كُلَّ مَا يَحْتَاجُونَ إِلَيْهِ فِي السَّحُورِ. طَلَبَ اْلاِبْنُ مِنْ وَالِدِهِ أَنْ يُوَافِقَ عَلَى صِيَامِهِ هٰذَا الْعَامَ، لِأَنَّهُ كَانَ قَدْ مَنَعَهُ الْعَامَ الْمَاضِيَ مِنَ الصِّيَامِ. وَافَقَ اْلأَبُ عَلَى ذٰلِكَ لِأَنَّ ابْنَهُ قَدْ صَارَ كَبِيرًا، وَ أَصْبَحَ الصِّيَامُ وَاجِبًا عَلَيْهِ. فَرِحَ اْلاِبْنُ فَرَحًا شَدِيدًا، لِأَنَّهُ سَيُصْبِحُ مِنَ الصَّائِمِينَ، وَ لٰكِنَّهُ طَلَبَ مِنْ وَالِدِهِ أَيْضًا أَنْ يَأْخُذَهُ مَعَهُ كُلَّ يَوْمٍ إِلَى الْمَسْجِدِ لِصَلاَةِ التَّرَاوِيحِ.

ÖNEMLİ KURAL!

Daha önce, 20. dersimizde,

> **'Mevsufun akılsızlara delâlet eden çoğul bir isim olması durumunda, bunun sıfatı durumundaki sözcüğün müfred-müennes gelmesi gerektiği'**

kuralından söz edilmişti. Ancak özellikle klasik Arapça metinlerde, bu durumdaki mevsufun sıfatı olan sözcüğün, **cemi müennes** veya **cemi mükesser** biçimindeki kullanımının da yaygın olduğunu belirtmek gerekir. Aşağıdaki örnekleri bu açıdan inceleyiniz:

مِنْهُ آيَاتٌ مُحْكَمَاتٌ (مُحْكَمَةٌ).

أَفْتِنَا فِي سَبْعِ بَقَرَاتٍ سِمَانٍ (سَمِينَةٍ) يَأْكُلُهُنَّ سَبْعٌ عِجَافٌ (عَجْفَاءُ)

وَسَبْعِ سُنْبُلاَتٍ خُضْرٍ(خَضْرَاءَ) وَأُخَرَ يَابِسَاتٍ (يَابِسَةٍ).

خَلَقَ الْأَرْضَ وَالسَّمَاوَاتِ الْعُلَى (الْعُلْيَا)

قَالُوا لَنْ تَمَسَّنَا النَّارُ إِلاَّ أَيَّامًا مَعْدُودَاتٍ (مَعْدُودَةً).

الْحَجُّ أَشْهُرٌ مَعْلُومَاتٌ (مَعْلُومَةٌ).

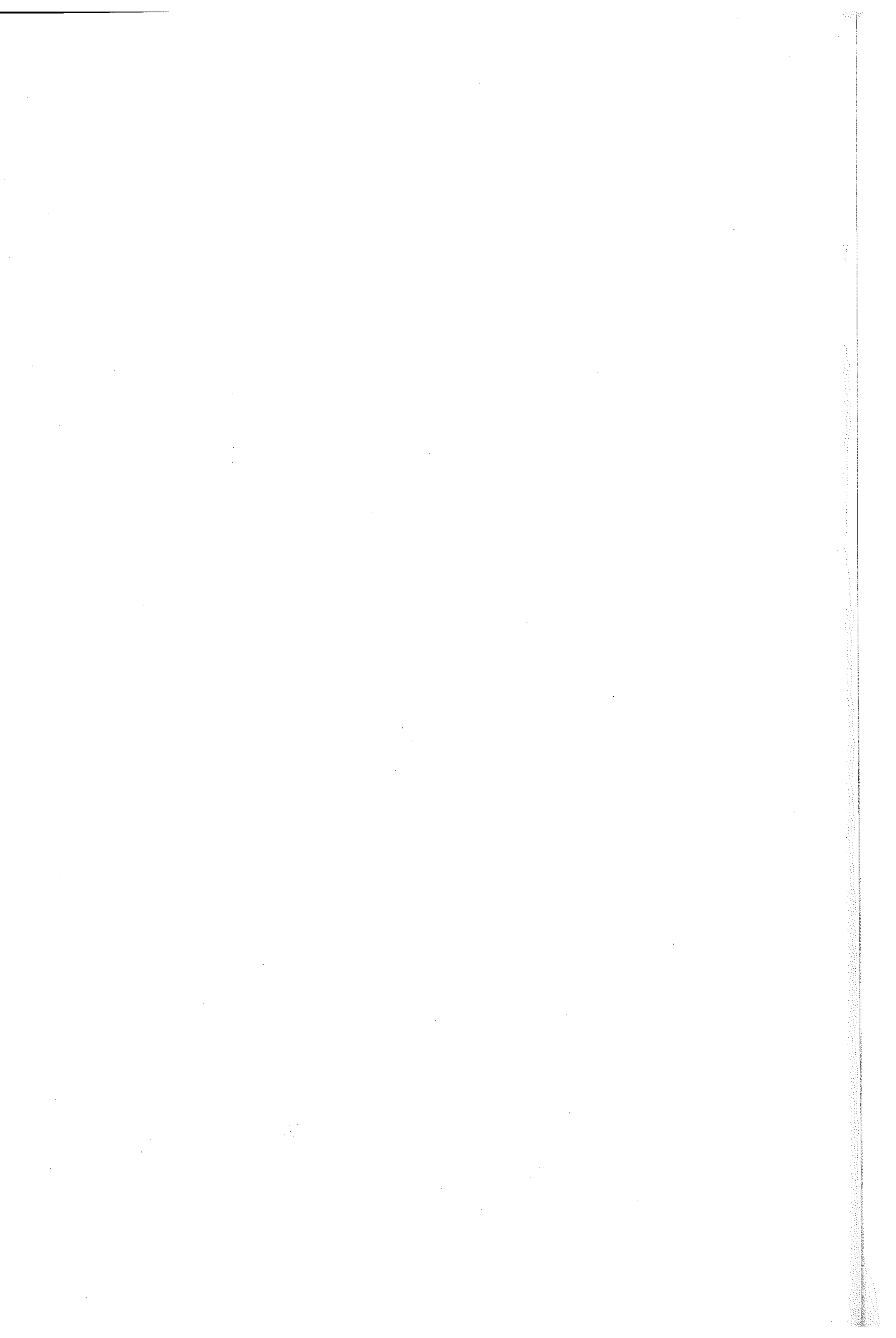
هٰذِهِ نَصَائِحُ مِنْ ذَهَبٍ فِي كَلِمَاتٍ قَلاَئِلَ (قَلِيلَةٍ).

نَحْنُ بَنُوهُ كَالنُّجُومِ الطَّوَالِعِ (الطَّالِعَةِ).

سَنَوَاتٍ طِوَالٍ (طَوِيلَةٍ) / أَشْعَارٌ طِوَالٌ (طَوِيلَةٌ) / سُوَرٌ قِصَارٌ (قَصِيرَةٌ) / خُطُوطٌ حُمْرٌ (حَمْرَاءُ) / بَعْدَ أَيَّامٍ قَلاَئِلَ (قَلِيلَةٍ) / مُنْذُ سَاعَاتٍ قَلاَئِلَ (قَلِيلَةٍ) / صُوَرٌ جِيَادٌ (جَيِّدَةٌ).

كلمة اليوم

إِنَّ الْقُلُوبَ أَوْعِيَةٌ وَخَيْرُهَا أَوْعَاهَا

31. DERS

TEMYİZ

TEMYİZ

Tanım: Kendisinden önce geçen ve anlam bakımından kapalı olan kelime veya cümleden ne kastedildiğini açıklayan camid, nekre ve mansup kelimelere '*Temyiz*' adı verilir. Tanımdan da anlaşıldığı üzere Temyiz, iki farklı kapalılığı ortadan kaldırmaktadır :

A. İsimlerdeki Kapalılık (melfuz) *B. Cümlelerdeki Kapalılık(melhuz)*

A. İSİMLERDEKİ KAPALILIK: Temyiz olan kelime, sırasıyla; sayılardaki; gram, kilo, ton, gros gibi ağırlık ölçülerindeki; milimetre, santimetre, metre, kilometre, mil, arşın, kulaç gibi uzunluk birimlerindeki; santimetreküp, metreküp, galon gibi hacim birimlerindeki kapalılığı gidermek üzere kullanılır. Bazen temyiz olan kelime; yukarıda saydığımız standart ölçü birimlerinin dışında kalan, ancak bir ölçme işini temin edebilen kimi nesne ve kavramlarla ilgili bir kapalılığı da giderebilir. Sandık, koli, kutu, viyol, bardak, şişe, avuç, kucak vs. gibi.

Açıklama : Günlük hayatta 'İki metre (**kumaş**) aldım', 'altı litre (**süt**) sağdım', 'üç kutu (**çivi**) getir, 'sekiz galon (**su**) tükettik' gibi, içinde bir ölçü birimi bulunan cümle yapılarını çok sık olarak kullanırız. Ancak dikkat edilirse, sadece altı çizili kısımlarla cümle kurmak istediğimizde, cümlenin anlamında bir eksiklik, daha doğrusu bir kapalılık meydana gelmektedir. İşte, parantez içerisinde koyu harflerle vurguladığımız ve '***temyiz***' adı verdiğimiz bu sözcükler, '***iki metre***', '***altı litre***', '***üç kutu***', '***sekiz galon***' gibi ölçü birimlerden ne anlamamız gerektiği konusuna bir açıklık getirmekte ve cümledeki anlamsal kapalılığı ortadan kaldırmaktadır

ÖNEMLİ NOT

Her ne kadar '***Temyiz***'in tanımında, '***Temyiz Mansuptur***' şeklinde genel bir ifade kullandıysak da, anlamında kapalılık bulunan hacim, ağırlık ve uzunluk kavramları, temyizlerini, '***harf-i cerli***' bir yapı içinde veya bir izafet terkibinin '***muzâfun ileyh***' öğesi durumunda '***mecrur***' olarak da alabilirler.

İsimlerdeki Kapalılığı Gideren Temyiz Örneği			
Temyizin Şekli	**Temyiz**	**Mefûlün Bih**	**Fiil + Fâil**
Mansup	قُمَاشًا	مِتْرًا	اِشْتَرَيْتُ
Harf-i Cerli	مِنْ قُمَاشٍ	مِتْرًا	اِشْتَرَيْتُ
Muzâfun İleyh Olarak	قُمَاشٍ	مِتْرَ	اِشْتَرَيْتُ
Bir metre kumaş satın aldım.			

ÖLÇÜ BİRİMLERİNİN TEMYİZİ İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) أَكْرَمْتُ الضُّيُوفَ كُوبًا عَصِيرًا.

Konuklara bir bardak meyve suyu ikram ettim.

(2) شَرِبَ الْمَرِيضُ مِلْعَقَةً دَوَاءً.

Hasta, bir kaşık ilaç içti.

(3) اِشْتَرَى وَالِدِي كِيسًا مِلْحًا.

Babam, bir paket tuz satın aldı.

(4) بَاعَ الْخُضَرِيُّ صُنْدُوقًا مِنْ مَوْزٍ.

Manav, bir kutu muz sattı.

(5) اِشْتَرَى الْمُقَاوِلُ عُلْبَةَ مِسْمَارٍ.

Mütahit, bir kutu çivi satın aldı.

(6) أَرْسَلَ خَالُنَا إِلَيْنَا صُنْدُوقًا بُرْتُقَالاً.

Dayımız bize, bir sandık portakal gönderdi.

(7) حَلَبَتِ الْقَرَوِيَّةُ لِتْرًا حَلِيبًا مِنَ الْعَنْزَةِ.

Köylü kadın, keçiden bir litre süt sağdı.

(8) غَرَفْتُ مِنَ النَّهْرِ حُفْنَةً مَاءً.

Nehirden bir avuç su aldım.

(9) اِشْتَرَيْتُ مِنْ بَائِعِ الْخُضَرِ كِيلُو بَصَلاً.

Manavdan bir kilo soğan satın aldım.

(10) نَحْتَاجُ إِلَى طَنٍّ فَحْمًا.

Bir ton kömüre ihtiyacımız var.

(11) حَرَثَ الْمُزَارِعُ دُونُمًا حَقْلاً بِجَرَّارَتِهِ.
Çiftçi traktörüyle bir dönüm tarla sürdü.

(12) طَلَبْتُ مِنَ النَّادِلِ زُجَاجَةً مَاءً بَارِدًا.
Garsondan bir bardak soğuk su istedim.

(13) لاَ أَمْلِكُ شِبْرًا أَرْضًا فِي هٰذِهِ الْحَيَاةِ!
Şu dünyada bir karış toprağım bile yok!

(14) أَكَلَ الْحِصَانُ حُفْنَةً عَلَفًا.
At, bir avuç yem yedi.

(15) زَرَعَ الرِّيفِيُّونَ دُونُمًا ذُرَةً هٰذَا الْمَوْسِمَ.
Köylüler bu sezon, bir dönüm mısır ektiler.

(16) حَصَدَ مُحَمَّدٌ هِكْتَارًا مِنْ شَعِيرٍ بِالْحَصَّادَةِ.
Muhammet biçerdöverle bir hektar arpa hasat etti.

(17) تَلِفَ مِنْ زَرْعِهِ قِنْطَارَانِ ثُومًا.
Ürününden, iki kantar sarımsak telef oldu.

(18) أَضَافَتْ أُمِّي إِلَى الْعَجِينِ كُوبًا دَقِيقًا.
Annem, hamura, bir bardak un ilave etti.

(19) اِسْتَعَرْتُ مِنْ جَارِنَا فِنْجَانَ زَيْتٍ.
Komşumuzdan bir fincan yağ ödünç aldım.

(20) تَمَكَّنْتُ مِنْ شِرَاءِ كِيلُوغْرَامٍ مَوْزًا لِأَوْلاَدِي هٰذَا الشَّهْرَ.
Bu ay, çocuklarıma, bir kilo muz alabildim.

(21) أَهْدَيْتُ إِلَى زَوْجَتِي هٰذَا الْعِيدَ مِتْرَيْ قُمَاشٍ.
Bu bayramda eşime, iki metre kumaş hediye ettim.

(22) قَدَّمْتُ لِصَدِيقَتِي بَاقَةً وَرْدًا.
Arkadaşıma bir demet gül takdim ettim.

(23) ضَيَّعْتُ دَزِّينَةً كِتَابًا فِي الْحَرِيقِ.
Yangında, bir düzine kitap zayi ettim.

(24) تَسَلَّمْتُ فِي عِيدِ مِيلاَدِي حُزْمَةً مِنْ زَهْرَةٍ مِنْ صَدِيقٍ عَزِيزٍ.
Değerli bir dosttan doğum günümde bir buket çiçek aldım.

TEMYİZ; CÂMİD, NEKRE, MANSUP BİR İSİMDİR.

B. CÜMLELERDEKİ KAPALILIK: Temyiz olan kelime, cümlenin geneline ait bir hükümdeki kapalılığı ortadan kaldırır. Cümlenin geneline ait hükümdeki bu kapalılık ekseriyetle şu yapılarda kendini gösterir :

1. İsm-i Tafdil formunun kullanıldığı kimi cümlelerde.
2. Kastedilen anlamı ifadede tek başına yetersiz kalan '***artmak***', '***azalmak***', '***güzel veya çirkin olmak***', '***büyük veya küçük olmak***' gibi fiillerin yer aldığı kimi cümlelerde.
3. İçerisinde, ikinci maddede belirttiğimiz fiillerden türetilen sıfat-ı müşebbehelerin yer aldığı kimi cümlelerde.

Cümledeki Kapalılığı Gideren Temyiz Örneği (İsm-i Tafdilli Yapı)			
Temyiz	Câr-Mecrur	Haber	Mübteda
سِنًّا	مِنْكَ	أَكْبَرُ	خَالِدٌ
Halit, yaşça senden daha büyüktür.			

İSM-İ TAFDİLLİ CÜMLELERİN TEMYİZİ İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) اَلْجَيْشُ التُّرْكِيُّ أَكْثَرُ شَجَاعَةً مِنْ غَيْرِهَا.

Türk ordusu, diğer ordulardan daha cesurdur.

(2) اَلطَّائِرَةُ أَعْظَمُ سُرْعَةً مِنَ السَّيَّارَةِ.

Uçak, hız bakımından arabadan daha üstündür.

(3) خَالِدٌ أَكْثَرُ إِخْلاَصًا فِي تَعَامُلِهِ مَعَ النَّاسِ مِنْ أَخِيهِ.

Halit, insanlarla olan ilişkisinde kardeşinden daha samimidir.

(4) جَيْشُنَا أَعْظَمُ قُوَّةً مِنْ جَيْشِ الْيُونَانِ.

Ordumuz, Yunan ordusundan daha kuvvetlidir.

(5) اَلْأَتْرَاكُ أَكْثَرُ الشُّعُوبِ كَرَمًا وَ إِكْرَامًا.

Türkler, milletler içerisinde cömertlik bakımından en önde gelenidir.

(6) عَامِلُ الْمَنْجَمِ أَكْثَرُ النَّاسِ تَعَبًا.

Maden işçisi, insanların en çok yorulanıdır.

(7) اَلْفِضَّةُ أَقَلُّ قِيمَةً مِنَ الذَّهَبِ.

Gümüş, değerce altından sonra gelir.

(8) طَارِقٌ أَقَلُّ زُمَلاَئِهِ وَفاءً.

Tarık, arkadaşları içerisinde en az vefakar olanıdır.

(9) هٰذَا الْعَامِلُ أَوْفَرُهُمْ نَشَاطًا.

Bu işçi, içlerinde en etkin olanıdır.

(10) اَلْعِنَبُ أَلَذُّ مِنَ السَّفَرْجَلِ طَعْمًا.

Üzüm, tat bakımından ayvadan daha lezzetlidir.

(11) خَدِيجَةُ أَفْضَلُ النِّسَاءِ خُلُقًا.

Hatice, ahlak itibariyle kadınların en faziletlisidir.

(12) اَلْمَاسُ أَشَدُّ الْمَعَادِنِ صَلاَبَةً.

Elmas, madenler içerisinde en sert olanıdır.

(13) إِسْتَانْبُول أَكْثَرُ مِنْ أَنْقَرَةَ ازْدِحَامًا بِالسُّكَّانِ.

İstanbul, nüfus bakımından Ankara'dan daha yoğundur.

(14) اَلذَّهَبُ أَرْفَعُ ثَمَنًا مِنَ الْفِضَّةِ.

Altın, değer bakımından gümüşten daha kıymetlidir.

(15) اَلْهَوَاءُ أَقَلُّ كَثَافَةً مِنَ الْمَاءِ.

Yoğunluk bakımından hava, sudan daha az yoğundur.

(16) اَلْمَاءُ أَخَفُّ وَزْنًا مِنَ الزِّئْبَقِ.

Su, ağırlık bakımından civadan daha hafiftir.

(17) اَلرِّيفُ أَنْقَى وَ أَصْفَى مِنَ الْمُدُنِ هَوَاءً.

Köy, havası bakımından şehirden daha temiz ve daha saftır.

(18) اَلْعِلْمُ أَهَمُّ مِنَ الْمَالِ ثَرْوَةً.

İlim, zenginlik bakımından maldan daha önemlidir.

(19) مُحَمَّدٌ أَكْمَلُ مِنْ عَلِيٍّ أَدَبًا.

Muhammet, edep bakımından Ali'den daha olgundur.

(20) اَلْمُؤْمِنُ أَكْثَرُ مِنْ غَيْرِهِ مَيْلاً إِلَى الْخَيْرِ.

İnançlı kişi, başkasına oranla hayra daha meyillidir.

(21) هٰذِهِ الْمَقَالَةُ أَعْقَدُ مِنْ ذَاكَ أُسْلُوبًا.

Bu makale, üslup bakımından ötekinden daha komplekstir.

(22) هٰذَا الْمُؤَلَّفُ أَكْثَرُ الْمُؤَلَّفَاتِ وُضُوحًا.

Bu, yapıtlar içerisinde en anlaşılır olanıdır.

(23) كَافَأَ الْمُعَلِّمُ طَالِبًا أَكْثَرَ اجْتِهَادًا.

Öğretmen, en çalışkan talebeyi ödüllendirdi.

ÖNEMLİ NOTLAR

- İsm-i tafdîl ile iki şey arasında karşılaştırma yapılmak istendiğinde, ism-i tafdilden sonra '*min*' harf-i ceri getirilir.
- Bir sıfatın en üstünlük derecesi, ism-i tafdilin, tekil, ikil veya çoğul formdaki kelimelere muzâf yapılması ile elde edilir.
- İsm-i tafdilin; tesniye, cemi ve müennes şekilleri de bulunmakla birlikte, bunlar, karşılaştırma yapılarında kullanılmazlar. Bir başka deyişle, bir karşılaştırma yapılmak istendiğinde, ism-i tafdîlin sadece müfred-müzekker formu kullanılmaktadır.

Cümledeki Kapalılığı Gideren Temyiz Örneği (anlamı kapalı olan bir fiil içeren yapı)		
Temyiz	Fâil	Fiil
جَوْدَةً	اَلْمُنْتَجَاتُ	اِزْدَادَتْ
Ürünlerin kalitesi arttı.		

CÜMLEDEKİ KAPALILIĞI GİDEREN TEMYİZLE İLGİLİ ÖRNEKLER

(1) تَزْدَادُ مَدِينَتُنَا سُكَّانًا فِي هٰذَا الْفَصْلِ.

Kentimiz, bu sezonda nüfus bakımından artış kaydediyor.

(2) اِشْتَدَّ الطُّلاَّبُ حِرْصًا عَلَى النَّجَاحِ هٰذِهِ الْأَيَّامِ.

Bu günlerde, öğrencilerin başarıya olan azimleri kuvvet kazandı.

(3) اِطْمَأَنَّ مُحَمَّدٌ نَفْسًا لِشِفَاءِ أَبِيهِ.

Muhammet, babası iyileştiği için psikolojik bakımdan rahatladı.

(4) تَزْدَادُ الْمُجْتَمَعَاتُ قُوَّةً كُلَّمَا اتَّحَدَتْ.

Toplumlar, ne zaman birlik olsalar güçlenirler.

(5) حَسُنَ هَؤُلاَءِ الطُّلاَّبُ أَخْلاَقًا.

Bu öğrencilerin ahlakı güzelleşti.

(6) تُحَاوِلُ كُلُّ دَوْلَةٍ أَنْ تَتَقَدَّمَ عِلْمًا وَ ثَقَافَةً.

Her devlet, bilgi ve kültür yönünden ilerlemeye çalışır.

(7) فِي الذُّرَى يَقِلُّ الْجَوُّ حَرَارَةً.

Doruklarda, hava sıcaklığı düşüktür.

(8) تَتَخَلَّفُ تِلْكَ الدَّوْلَةُ اِقْتِصَادًا يَوْمًا بَعْدَ يَوْمٍ.

O devlet, ekonomik bakımdan her geçen gün geriliyor.

(9) اِزْدَادَ الْمُسْلِمُونَ إِيمَانًا بِنَجَاحِهِمْ.

Müslümanların, başarılarına olan inançları pekişti.

(10) زَادَتِ السُّوقُ اِزْدِحَامًا هٰذِهِ الْأَيَّامَ.

Bugünlerde çarşı tıklım tıklım.

(11) تَطِيبُ بُورْصَةُ هَوَاءً وَ مَنْظَرًا فِي الرَّبِيعِ.

Baharda Bursa'nın havası ve manzarası hoş olur (havasına diyecek yok).

(12) طَابَ الزُّمَلاَءُ عِشْرَةً وَ مَوَدَّةً.

Arkadaşların dostlukları ve sevgileri hoştu (görülmeye değerdi).

(13) لَمَعَ سَلِيمٌ اِسْمًا بَعْدَ نَجَاحِهِ فِي الْمُسَابَقَةِ.

Yarışmadaki başarısından sonra, Selim'in ismi (yıldızı) parladı.

(14) حَسُنَ التَّاجِرُ حِوَارًا وَ مُعَامَلَةً.

Tüccarın diyaloğu ve davranışları düzeldi.

(15) زَادَتْ جَامِعَتُنَا شُهْرَةً مُنْذُ الْعَامِ الْمَاضِي.

Geçen seneden bu yana üniversitemizin şöhreti parladı.

(16) اِمْتَلَأَتِ الْقَاعَةُ طُلاَّبًا جُدُدًا.

Salon, yeni öğrencilerle doldu.

(17) اِزْدَحَمَتِ الشَّوَارِعُ سُيَّاحًا هٰذَا الصَّيْفَ.

Caddeler bu yaz, turistlerle dolup taştı.

(18) كَانَ الْمُحَاضِرُ يَتَصَبَّبُ عَرَقًا أَمَامَ الْمَدْعُوِّينَ.

Konuşmacı, davetlilerin önünde ter döküyordu.

Cümledeki Kapalılığı Gideren Temyiz Örneği (Sıfat-ı Müşebbeheli Yapı)		
Temyiz	Haber	Mübteda
خُلُقًا	جَمِيلٌ	صَدِيقِي
Arkadaşım güzel ahlaklıdır.		

SIFAT-I MÜŞEBBEHELİ CÜMLELERİN TEMYİZİ İLE İLGİLİ ÖRNEKLER

(1) أُسْتَاذُ اللُّغَةِ الْعَرَبِيَّةِ فَصِيحٌ لِسَانًا.

Arapça öğretmeninin dili fasihtir.

(2) زَمِيلَتِي جَمِيلَةٌ خُلُقًا.

Arkadaşımın huyu güzeldir.

(3) كُلُّ وَالِدَةٍ رَقِيقَةٌ حِسًّا.

Her anne, duygusal bakımdan yufka yüreklidir.

(4) اَلطُّلاَّبُ طَيِّبُونَ سُلُوكًا.

Öğrencilerin davranışları güzel.

(5) اِتَّخِذْ أَصْدِقَاءَ أَوْفِيَاءَ وَعْدًا.

Sözüne sadık dostlar edin.

(6) سُلاَلَتُنَا أَصِيلَةٌ حَسَبًا وَ نَسَبًا.

Sülalemiz, soy-sop bakımından köklü bir sülaledir.

(7) هٰذِهِ الْأُطْرُوحَةُ غَيْرُ كَافِيَةٍ مَصْدَرًا وَ مَرْجِعًا.

Bu tez, kaynak bakımından yetersiz.

(8) هٰذِهِ الْفَضَائِحُ مُؤْسِفَةٌ عَاقِبَةً.

Bu skandallar, sonucu (sonuçları) itibariyle üzücü.

(9) اَلْأَفْلاَمُ الْوَثَائِقِيَّةُ مُثِيرَةٌ مَوْضُوعًا.

Belgesel filmler, konu bakımından ilgi çekicidir.

(10) هٰذَا الْبَحْثُ الْعِلْمِيُّ عَقِيمٌ مُحْتَوًى.

Bu bilimsel çalışma, içerik bakımından kısır.

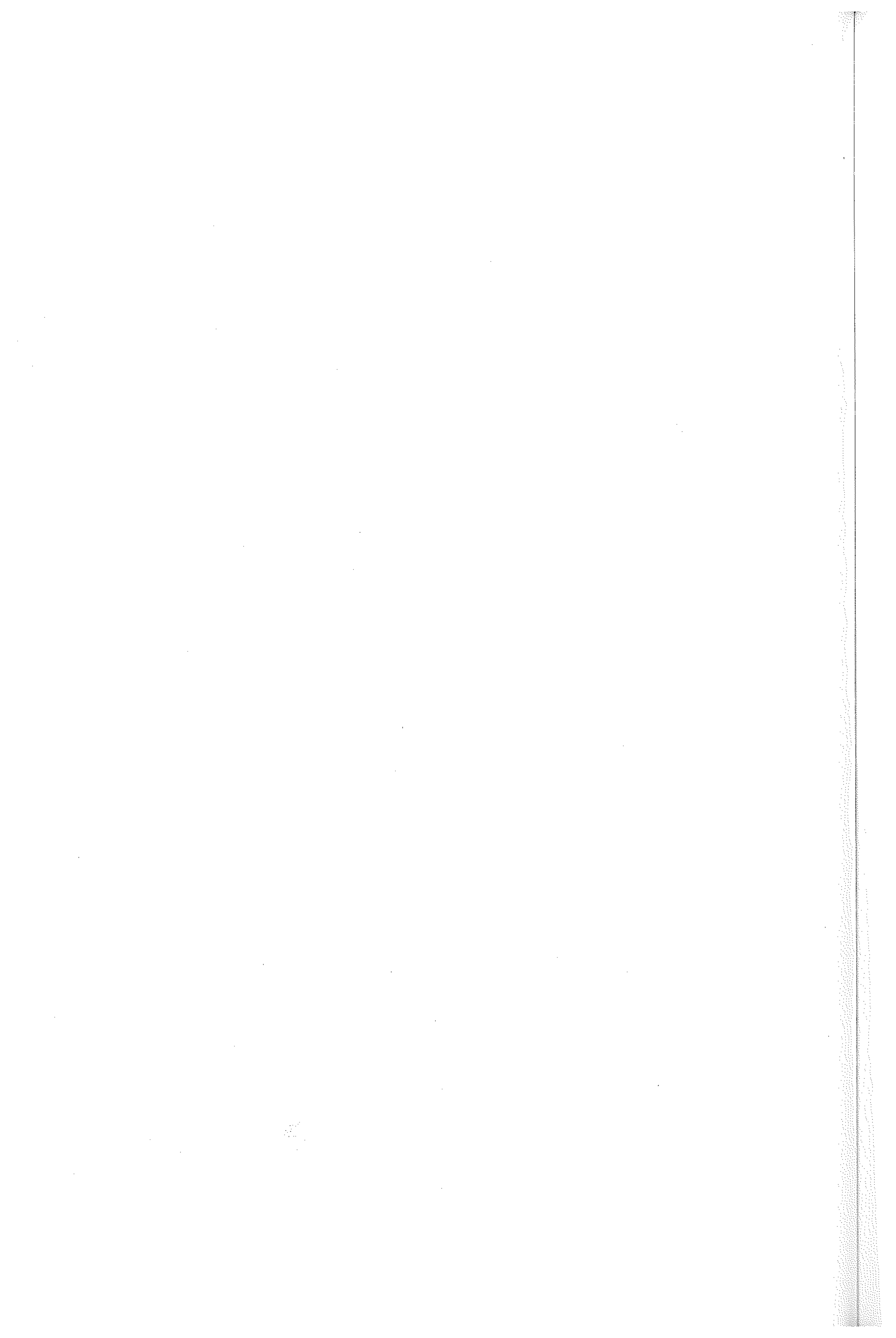
نَادِرَةٌ

ذَهَبَ أُسْتَاذُ الْقَانُونِ الدُّوَلِيِّ إِلَى كُلِّيَّةِ الْحُقُوقِ لِيُلْقِيَ مُحَاضَرَتَهُ. كَانَتْ هٰذِهِ هِيَ الْمُحَاضَرَةَ اْلأَخِيرَةَ فِي الْفَصْلِ الدِّرَاسِيِّ اْلأَوَّلِ، وَ بَعْدَهَا تَبْدَأُ عُطْلَةُ نِصْفِ الْعَامِ الدِّرَاسِيِّ. وَصَلَ اْلأُسْتَاذُ إِلَى الْغُرْفَةِ بِخُطُوَاتٍ سَرِيعَةٍ كَعَادَتِهِ، دُونَ أَنْ يَنْظُرَ حَوْلَهُ، وَ ذَهَبَ إِلَى مَكَانِهِ أَمَامَ الْمَقَاعِدِ. أَخْرَجَ وَرَقًا وَ وَضَعَهُ أَمَامَهُ، وَ قَبْلَ أَنْ يَبْدَأَ الْكَلاَمَ رَفَعَ رَأْسَهُ، وَ نَظَرَ أَمَامَهُ فَلَمْ يَجِدْ حَرَكَةً وَ لَمْ يَسْمَعْ صَوْتًا، وَ لَمْ يَرَ فِي الْمَقَاعِدِ سِوَى شَابٍّ صَغِيرٍ جَلَسَ فِي أَحَدِ أَرْكَانِ الْغُرْفَةِ الْوَاسِعَةِ. وَ تَعَجَّبَ اْلأُسْتَاذُ، كَيْفَ لَمْ يَبْقَ فِي الْغُرْفَةِ سِوَى طَالِبٍ وَاحِدٍ. و بَدَأَ يُلْقِي الْمُحَاضَرَةَ لِلْمُسْتَمِعِ الْوَحِيدِ.

وَ اسْتَمَرَّ اْلأُسْتَاذُ فِي مُحَاضَرَتِهِ الْهَامَّةِ، وَ أَخَذَ يَتَكَلَّمُ وَ يَتَكَلَّمُ... وَ بَيْنَ الْحِينِ وَ الْحِينِ يَنْظُرُ إِلَى الْمُسْتَمِعِ الْوَحِيدِ، مَرَّتْ سَاعَتَانِ ثُمَّ انْتَهَى اْلأُسْتَاذُ الْكَبِيرُ مِنَ الْمُحَاضَرَةِ الْخُصُوصِيَّةِ وَ أَقْبَلَ عَلَى الشَّابِّ الصَّغِيرِ وَ سَلَّمَ عَلَيْهِ وَ قَالَ لَهُ: أَنَا سَعِيدٌ جِدًّا بِكَ يَا صَدِيقِي، لِأَنَّكَ الْمُسْتَمِعُ الْوَحِيدُ، وَ أَشْكُرُ فِيكَ حُبَّكَ لِلْعِلْمِ. أَظُنُّكَ قَدْ فَهِمْتَ كُلَّ أَفْكَارِي فِي هٰذَا الْمَوْضُوعِ. كُنْتُ أَرْجُو أَنْ يَكُونَ جَمِيعُ الطُّلاَّبِ مِثْلَكَ. قُلْ لِي: مَا اسْمُكَ؟... وَ لٰكِنَّ الشَّابَّ الصَّغِيرَ سَكَتَ وَ لَمْ يَنْطِقْ. لَمْ يَعْرِفْ مَاذَا يَقُولُ، وَ ظَهَرَ الْخَوْفُ وَ الْخَجَلُ عَلَى وَجْهِهِ ثُمَّ أَجَابَ فِي اضْطِرَابٍ: أَنَا... أَنَا لَسْتُ طَالِبًا. أَنَا ابْنُ الْبَوَّابِ يَا سَيِّدِي، وَ أَبِي طَلَبَ مِنِّي أَنْ أَنْقُلَ الْمَقَاعِدَ إِلَى الْخَارِجِ وَ أُنَظِّفَ الْغُرْفَةَ بَعْدَ أَنْ تَنْتَهِيَ مِنْ مُحَاضَرَتِكَ.

كلمة اليوم

مَا قَلَّ وَ كَفَى خَيْرٌ مِمَّا كَثُرَ وَ أَلْهَى

32. DERS

SAYILAR -I-

SAYILAR

'***Sayılar***' konusu, Arapçanın en karmaşık konularından biridir. Zira, sayı ile ifade ettiğimiz ve '***Ma'dud/sayılan***' adı verdiğimiz isimler *-ki bu isimler aynı zamanda bu sayıların temyizi konumundadır-* hem hareke bakımından, hem erillik-dişillik açısından, hem de tekillik-çoğulluk yönünden, başlarındaki sayının, tek basamaklı, iki basamaklı veya üç basamaklı oluşuna göre sürekli değişim göstermektedir. İşte söz konusu güçlükten dolayı, konunun iki ayrı derste işlenmesi uygun görülmüştür.

Buna göre;

- 1 ila 20 arası sayılar ve bu sayıların temyizi bu dersimizde,
- 20'den itibaren diğer sayılar ve bu sayıların temyizi ise ileriki bir derste gösterilecektir.

Pekiştirme Amaçlı Kullanım	Sayılan		1 ve 2 Sayıları	
كِتَابٌ وَاحِدٌ	كِتَابٌ		وَاحِدٌ	1 (Eril)
رِسَالَةٌ وَاحِدَةٌ	رِسَالَةٌ		وَاحِدَةٌ	1 (Dişil)
كِتَابَانِ اثْنَانِ	كِتَابَانِ		اِثْنَانِ	2 (Eril)
رِسَالَتَانِ اثْنَتَانِ	رِسَالَتَانِ		اِثْنَتَانِ	2 (Dişil)

ÖNEMLİ NOT

Arapçada bir şeyin tekil veya ikil olduğunu belirtmek için sayı kullanımı yaygın değildir. Zira, nekre bir kelime '***belirsizlik***' kavramının yanısıra 'teklik' kavramını zaten ifade etmektedir. Tesniyeye gelince, kelimenin çatısında yapılacak küçük bir değişiklik ile, '***tekil***' olan bir kelime, herhangi bir sayı kullanmadan '***ikil***' forma kolaylıkla aktarılabilmektedir. Dolayısıyla, bu iki kelime formunu bir sayı yardımı ile ayrıca belirtmeye gerek yoktur.

Bu nedenle, tekil kelimeleri izleyen وَاحِدٌ ve ikil kelimeleri izleyen اِثْنَانِ sözcükleri, kendilerinden önceki kelimeleri sayı yönünden tanımlayan değil, anlam yönünden pekiştiren bir sıfat görevi üstlenirler.

1 ve 2 Sayılarının Kullanımına Dair Örnek Cümle			
Sıfat	Mefûlün Bih	Fâil	Fiil
اِثْنَتَيْنِ	رِوَايَتَيْنِ	أَحْمَدُ	قَرَأَ
Ahmet iki roman okudu.			

1 ve 2 SAYILARININ KULLANIMI İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) قَدَّمْتُ لِلضُّيُوفِ كَعْكَةً وَاحِدَةً.
Konuklara bir kek ikram ettim.

(2) إِلٰهُكُمْ إِلٰهٌ وَاحِدٌ.
Tanrınız, tek bir Tanrıdır.

(3) وَصَلَ إِلَى الشَّرِكَةِ مُوَظَّفَانِ اثْنَانِ.
Firmaya, iki görevli geldi.

(4) كَتَبْتُ صَفْحَتَيْنِ اثْنَتَيْنِ فَقَطْ الْيَوْمَ.
Bugün sadece iki sayfa yazdım.

(5) أُعْجِبْتُ بِلَوْحَةٍ وَاحِدَةٍ فِي الْمَعْرِضِ.
Sergide bir tek tabloyu beğendim.

(6) شَاهَدْتُ فِيلْمَيْنِ اثْنَيْنِ فِي السِّينَمَا.
Sinemada iki film seyrettim.

(7) رَسَبَ طَالِبٌ وَاحِدٌ فِي الصَّفِّ فَقَطْ.

Sınıfta yalnızca bir tek öğrenci kaldı.

(8) قَضَيْتُ شَهْرَيْنِ اثْنَيْنِ فِي الْإِجَازَةِ.

İki ay tatil yaptım.

(9) أَمَامَنَا حَلٌّ وَاحِدٌ: وَ هُوَ اتِّخَاذُ سِيَاسَةٍ مَعْقُولَةٍ.

Önümüzde bir tek çözüm var : O da akıllı politika gütmek.

(10) لِي ثَرْوَةٌ وَاحِدَةٌ : هِيَ مُؤَلَّفَاتِي.

Tek servetim eserlerimdir.

(11) نَزَلْنَا بِقَرْيَتَيْنِ اثْنَتَيْنِ أَثْنَاءَ الرِّحْلَةِ.

Seyahat esnasında iki köyde konakladık.

(12) لِصَدِيقِي سَيَّارَةٌ وَاحِدَةٌ وَ دَرَّاجَتَانِ نَارِيَّتَانِ اثْنَتَانِ.

Arkadaşımın bir arabası ve iki tane de motosikleti var.

3 ile 10 Arasındaki Sayıların Temyizi ile İlgili Olarak Bilinmesi Gerekenler:

- 3-10 arası sayıların temyizi '***Cemi-Mecrur***' olarak gelir.
- Sayı ile Temyiz durumundaki sayılan isim (Aded ile Ma'dud) arasında, cinsiyet bakımından uyum değil zıtlık söz konusudur.

Önemli Not: Sayılan isme, yani temyize cinsiyet yönünden uygun bir sayı belirlerken, sayılan ismin çoğul formuna değil, '***tekil***' formuna itibar edilir. Zira, مَطَرٌ, سُؤَالٌ, رِيَالٌ ve جُنَيْهٌ gibi kimi eril sözcüklerin çoğul formu مَطَارَاتٌ, أَسْئِلَةٌ, رِيَالاَتٌ ve جُنَيْهَاتٌ şeklinde dişil olarak gelirken; صُورَةٌ, سُورَةٌ, فُرْصَةٌ ve مَدْرَسَةٌ gibi kimi dişil sözcüklerin çoğul formları; صُوَرٌ, سُوَرٌ, فُرَصٌ ve مَدَارِسُ şeklinde eril görünümlü olarak gelebilmekte, bu da bir takım karışıklıklara yol açmaktadır.

3-10 Arası Dişil Sözcükler İçin Kullanılan Sayılar		
3-10 Arası sayıların, temyizi ile kullanımı	3-10 Arası Sayılar	
ثَلاثُ عِمَارَاتٍ	ثَلاثٌ	3
أَرْبَعُ عِمَارَاتٍ	أَرْبَعٌ	4
خَمْسُ عِمَارَاتٍ	خَمْسٌ	5
سِتُّ عِمَارَاتٍ	سِتٌّ	6
سَبْعُ عِمَارَاتٍ	سَبْعٌ	7
ثَمَانِي عِمَارَاتٍ	ثَمَانٍ	8
تِسْعُ عِمَارَاتٍ	تِسْعٌ	9
عَشْرُ عِمَارَاتٍ	عَشْرٌ	10

3-10 Arası Eril Sözcükler İçin Kullanılan Sayılar		
3-10 arası sayıların temyizi ile kullanımı	3-10 Arası Sayılar	
ثَلاثَةُ كُتُبٍ	ثَلاثَةٌ	3
أَرْبَعَةُ كُتُبٍ	أَرْبَعَةٌ	4
خَمْسَةُ كُتُبٍ	خَمْسَةٌ	5
سِتَّةُ كُتُبٍ	سِتَّةٌ	6
سَبْعَةُ كُتُبٍ	سَبْعَةٌ	7
ثَمَانِيَةُ كُتُبٍ	ثَمَانِيَةٌ	8
تِسْعَةُ كُتُبٍ	تِسْعَةٌ	9
عَشَرَةُ كُتُبٍ	عَشَرَةٌ	10

3 ile 10 Arası Sayıların Kullanımına Dair Örnek Cümle			
Temyiz	Mefûlün Bih	Fâil	Fiil
كُتُبٍ	ثَلَاثَةَ	أَحْمَدُ	قَرَأَ
Ahmet üç kitap okudu.			

3 ile 10 SAYILARININ KULLANIMI İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) سَلَّمَ سَاعِي الْبَرِيدِ ثَلَاثَةَ طُرُودٍ اَلْيَوْمَ.

Postacı bugün üç koli dağıttı.

(2) يَتَكَلَّمُ أَخِي أَرْبَعَ لُغَاتٍ بِسَلَاسَةٍ.

Kardeşim, dört dili, akıcı bir şekilde konuşur.

(3) سَجَّلَ فَرِيقُنَا خَمْسَةَ أَهْدَافٍ فِي الْمُبَارَاةِ.

Takımımız, maçta beş gol kaydetti.

(4) طَرَدَ رَجُلُ الْأَعْمَالِ تِسْعَةَ عُمَّالٍ أَمْسِ.

İşadamı, dün, dokuz işçiyi işten çıkardı.

(5) ذَهَبْنَا مَعًا لِلصَّيْدِ قَبْلَ سَبْعَةِ أَيَّامٍ.

Bir hafta önce, hep birlikte avlanmaya gittik.

(6) عَلَى وَجْهِ الْأَرْضِ ثَلَاثَةُ أَدْيَانٍ سَمَاوِيَّةٍ.

Yeryüzünde üç semavi din bulunmaktadır.

(7) أَلْقَى الْأُسْتَاذُ ثَمَانِيَ مُحَاضَرَاتٍ هٰذَا الشَّهْرَ.

Profesör, bu ay, sekiz konferans verdi.

(8) نَجَحَتْ فِي مُسَابَقَةِ الشِّعْرِ أَرْبَعُ طَالِبَاتٍ.

Şiir yarışmasında, dört kız öğrenci başarı gösterdi.

(9) وَصَلَ ثَمَانِيَةُ مُوَظَّفِينَ إِلَى الشَّرِكَةِ قَبْلَ قَلِيلٍ.

Az önce, şirkete, sekiz görevli geldi.

(10) يَجْلِسُ فِي الْمَقْصَفِ عَشَرَةُ طُلَّابٍ وَ عَشْرُ طَالِبَاتٍ.

Kantinde on erkek ve on kız öğrenci oturmakta.

(11) يَدْرُسُ فِي الْمُسْتَوَى الثَّالِثِ سَبْعَةُ طُلَّابٍ.

Üçüncü sınıfta yedi erkek öğrenci okuyor.

(12) صَحَّحْتُ سِتَّ صَفَحَاتٍ اَلْيَوْمَ.

Bugün, altı sayfa tashih ettim.

(13) إِنْتَهَيْتُ مِنْ كِتَابَةِ أَرْبَعَةِ مَوْضُوعَاتٍ أَمْسِ.

Dün, dört konunun yazımını tamamladım.

(14) دَفَعْتُ لِهٰذِهِ الْمَجَلَّةِ خَمْسَةَ دُولاَرَاتٍ.

Bu dergiye 5 dolar ödedim.

(15) إِسْتَأْجَرْنَا عَشْرَ سَيَّارَاتٍ لِلْعُرْسِ.

Düğün için 10 araç kiraladık.

(16) فَقَدْنَا خَمْسَةَ ثِيرَانٍ فِي الْفَيَضَانِ.

Selde, beş öküz kaybettik.

(17) أَتَحْنَا لَكُمْ خَمْسَ فُرَصٍ لِإِنْجَازِ هٰذَا الأَمْرِ.

Bu işi gerçekleştirebilmeniz için size beş fırsat verdik.

(18) حَلَلْتُ خَمْسَةَ أَسْئِلَةٍ فِي نِصْفِ سَاعَةٍ.

Yarım saat içinde beş soru çözdüm.

(19) لِقَصْرِ الْمَلِكِ عَشْرُ شُرَفٍ وَ سِتَّةُ أَحْوَاضٍ.

Kralın sarayının 10 balkonu ve altı havuzu bulunmakta.

(20) تَلِفَتْ تِسْعُ مَوَاشٍ فِي الْحَرِيقِ هٰذَا الصَّيْفَ.

Bu yaz, yangında dokuz hayvan sürüsü telef oldu.

ÖNEMLİ NOTLAR

- 11 ve 12 sayılarının temyizi '***Müfret-Mansup***' olarak gelir.
- 3-10 arası sayıların aksine, 11 ve 12 sayıları ile bu sayıların temyizi durumundaki isim (Aded ile Ma'dud) arasında, cinsiyet bakımından zıtlık değil, aksine tam bir uyum söz konusudur.
- 12 sayısının birler basamağı hariç, 11-19 arasındaki sayıları teşkil eden her iki kısım da fetha üzere mebnidir. Dolayısıyla, cümlede hangi öğe konumunda bulunursa bulunsunlar, bu sayılarda herhangi bir hareke değişikliği söz konusu olamaz.

11-12 Sayıları (Eril Sözcükler İçin)		
11 ve 12 sayılarının, temyizi ile kullanımı	11 ve 12 Sayıları	
أَحَدَ عَشَرَ كَوْكَبًا	أَحَدَ عَشَرَ	11
اِثْنَا عَشَرَ كَوْكَبًا اِثْنَيْ عَشَرَ كَوْكَبًا	اِثْنَا عَشَرَ اِثْنَيْ عَشَرَ	12

11-12 Sayıları (Dişil Sözcükler İçin)		
11 ve 12 sayılarının, temyizi ile kullanımı	11 ve 12 Sayıları	
إِحْدَى عَشْرَةَ كُرَةً	إِحْدَى عَشْرَةَ	11
اِثْنَتَا عَشْرَةَ كُرَةً اِثْنَتَيْ عَشْرَةَ كُرَةً	اِثْنَتَا عَشْرَةَ اِثْنَتَيْ عَشْرَةَ	12

11 ve 12 Sayılarının Kullanımına Dair Örnek Cümle			
Temyiz	Mefûlün Bih	Fâil	Fiil
صُورَةً	اِثْنَتَيْ عَشْرَةَ	الْفَنَّانُ	رَسَمَ
Sanatçı, oniki tablo çizdi.			

11 ile 12 SAYILARININ KULLANIMI İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) طَعَّمَتِ الْمُمَرِّضَةُ أَحَدَ عَشَرَ طِفْلاً ضِدَّ السُّلِّ.

Hemşire, vereme karşı 11 çocuğu aşıladı.

(2) فِي هٰذَا الْحَفْلِ إِحْدَى عَشْرَةَ سَيِّدَةً.

Bu partide 11 bayan bulunmaktadır.

(3) نَجَحَ فِي الْاِمْتِحَانِ النِّهَائِيِّ اِثْنَا عَشَرَ تِلْمِيذًا.

Final sınavında 12 erkek öğrenci başarılı oldu.

(4) عَانَيْتُ مِنِ اثْنَيْ عَشَرَ نَوْعًا مِنَ الْأَمْرَاضِ طُولَ عُمْرِي.

Hayatım boyunca 12 çeşit hastalıkla pençeleştim.

(5) اِتَّخَذْتُ لِنَفْسِي فِي هٰذَا الْمَكْتَبِ أَحَدَ عَشَرَ زَمِيلاً.

Bu büroda, 11 arkadaş edindim.

(6) اِشْتَرَكَ فِي السِّبَاقِ اِثْنَا عَشَرَ زَوْرَقًا.

Yarışmaya, 12 kayık iştirak etti.

(7) اِجْتَمَعَ اِثْنَا عَشَرَ وَزِيرًا أَوَّلَ أَمْسِ.

Evvelki gün, 12 bakan bir araya geldi.

(8) فِي بَلَدِنَا إِحْدَى عَشْرَةَ قَنَاةً مَحَلِّيَّةً.

Ülkemizde, 11 bölgesel kanal bulunmaktadır.

(9) لِهٰذَا الْمُجَمَّعِ أَحَدَ عَشَرَ مَخْرَجًا.

Bu kompleksin 11 çıkışı bulunmaktadır.

(10) اَلسُّلْطَةُ التَّشْرِيعِيَّةُ أَصْدَرَتْ اِثْنَيْ عَشَرَ قَانُونًا.

Yasama organı, 12 kanun çıkardı.

(11) اِضْطَهَدَ الْإِرْهَابِيُّونَ اِثْنَتَيْ عَشْرَةَ امْرَأَةً.

Teröristler, 12 kadına işkence yaptı.

(12) تَمْلِكُ الْقُوَّاتُ الْبَحْرِيَّةُ إِحْدَى عَشْرَةَ غَوَّاصَةً.

Deniz Kuvvetlerinin 11 denizaltısı var.

(13) فِي أُسْطُولِ الْقُوَّاتِ الْجَوِّيَّةِ إِثْنَتَا عَشْرَةَ طَائِرَةً.

Hava Kuvvetleri Filosunda 12 uçak bulunmaktadır.

(14) أُصِيبَ فِي الْغَارَةِ الْجَوِّيَّةِ اِثْنَا عَشَرَ مَدَنِيًّا.

Hava saldırısında 12 sivil yaralandı.

(15) لِلْفَرِيقِ أَحَدَ عَشَرَ لَاعِبًا مَعَ الْاِحْتِيَاطِيِّينَ.

Takımın, yedeklerle birlikte 11 oyuncusu var

- 13 ve 19 arasındaki sayıların temyizi, tıpkı 11 ve 12 sayılarında olduğu gibi '***Müfret-Mansup***' olarak gelir.
- 13-19 arası sayılar ile bu sayıların temyizi durumunda bulunan isimler arasında cinsiyet bakımından ters bir orantı söz konusudur. Şöyle ki: Bu sayıların temyizi durumundaki kelime (ma'dud/sayılan) müzekker ise sayının ilk kısmı müennes, sayılan kelime müennes ise sayının ilk kısmı müzekker olarak gelir. Bir başka deyişle; sayılan kelimeye yakın olan kısım (onlar basamağı) sayılanla cinsiyet yönünden uyumlu, sayılan kelimeye uzak olan kısım (birler basamağı) ise sayılan kelimeyle cinsiyet yönünden uyumsuzdur.

13-19 Arası Eril Sözcükler İçin Kullanılan Sayılar		
13-19 arası sayıların temyizi ile kullanımı	13-19 Arası Sayılar	
ثَلاَثَةَ عَشَرَ قَصْرًا	ثَلاَثَةَ عَشَرَ	13
أَرْبَعَةَ عَشَرَ قَصْرًا	أَرْبَعَةَ عَشَرَ	14
خَمْسَةَ عَشَرَ قَصْرًا	خَمْسَةَ عَشَرَ	15
سِتَّةَ عَشَرَ قَصْرًا	سِتَّةَ عَشَرَ	16
سَبْعَةَ عَشَرَ قَصْرًا	سَبْعَةَ عَشَرَ	17
ثَمَانِيَةَ عَشَرَ قَصْرًا	ثَمَانِيَةَ عَشَرَ	18
تِسْعَةَ عَشَرَ قَصْرًا	تِسْعَةَ عَشَرَ	19

13-19 Arası Dişil Sözcükler İçin Kullanılan Sayılar		
13-19 arası sayıların, temyizi ile kullanımı	13-19 Arası Sayılar	
ثَلاَثَ عَشْرَةَ رِسَالَةً	ثَلاَثَ عَشْرَةَ	13
أَرْبَعَ عَشْرَةَ رِسَالَةً	أَرْبَعَ عَشْرَةَ	14
خَمْسَ عَشْرَةَ رِسَالَةً	خَمْسَ عَشْرَةَ	15
سِتَّ عَشْرَةَ رِسَالَةً	سِتَّ عَشْرَةَ	16
سَبْعَ عَشْرَةَ رِسَالَةً	سَبْعَ عَشْرَةَ	17
ثَمَانِيَ عَشْرَةَ رِسَالَةً	ثَمَانِيَ عَشْرَةَ	18
تِسْعَ عَشْرَةَ رِسَالَةً	تِسْعَ عَشْرَةَ	19

13- 19 Arası Sayıların Kullanımına Dair Örnek Cümle			
Temyiz	Zarf	Nâib-i Fâil	Meçhul Fiil
سَنَةً	خَمْسَ عَشْرَةَ	صَدِيقِي	حُبِسَ
Arkadaşım onbeş sene hapis yattı.			

13 ile 19 SAYILARININ KULLANIMI İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) يَشْتَمِلُ هٰذَا الْكِتَابُ عَلَى ثَلاَثَةَ عَشَرَ دَرْسًا.

Bu kitap 13 dersi içermektedir.

(2) وَصَلَتْ إِلَى الْجَامِعَةِ خَمْسَ عَشْرَةَ حَافِلَةً.

Üniversiteye, 15 otobüs geldi.

(3) يَعْمَلُ فِي الْمُسْتَشْفَى تِسْعَةَ عَشَرَ طَبِيبًا.

Hastanede 19 doktor çalışmaktadır.

(4) أَقْلَعَتِ الطَّائِرَةُ قَبْلَ ثَمَانِيَ عَشْرَةَ دَقِيقَةً.

Uçak 18 dakika önce havalandı.

(5) فِي السِّينَمَا سِتَّةَ عَشَرَ مُشَاهِدًا.

Sinemada 16 seyirci var.

(6) مَاتَ فِي حَادِثِ الْمُرُورِ سَبْعَةَ عَشَرَ رَاكِبًا.

Trafik kazasında 17 yolcu hayatını kaybetti.

(7) اِشْتَرَكَ فِي الْجَلْسَةِ الطَّارِئَةِ أَرْبَعَةَ عَشَرَ جِنِيرَالاً.

Olağanüstü oturuma 14 general iştirak etti.

(8) عَلَى مَتْنِ السَّفِينَةِ تِسْعَةَ عَشَرَ بَحْرِيًّا.

Geminin güvertesinde, 19 denizci var.

(9) تُوجَدُ فِي هٰذِهِ الْبُقْعَةِ سِتَّ عَشْرَةَ قَرْيَةً.

Bu bölgede 16 köy bulunmaktadır.

(10) اِنْضَمَّتْ إِلَى نَادِينَا ثَلاَثَ عَشْرَةَ كَشَّافَةً.

Kulübümüze 13 bayan izci katıldı.

(11) مَشَيْتُ فِي الْغَابَةِ سِتَّةَ عَشَرَ مِيلاً.

Ormanda 16 mil yürüdüm.

(12) قَبَضَتِ الشُّرْطَةُ عَلَى ثَمَانِيَ عَشْرَةَ إِرْهَابِيَّةً.

Emniyet, 18 kadın teröristi ele geçirdi.

(13) أَصَرَّ الْوَزِيرُ عَلَى إِصْدَارِ خَمْسَ عَشْرَةَ مَادَّةً مِنَ الْقَانُونِ.

Bakan, 15 kanun maddesinin çıkarılmasında ısrar etti.

(14) اِعْتَذَرَ صَاحِبُ الْمَصْنَعِ مِنْ تِسْعَ عَشْرَةَ مُوَظَّفَةً.

Fabrikatör, 19 kadın görevliden özür diledi.

(15) بَقِيَ عَلَى مَوْعِدِ تَقَاعُدِي أَرْبَعَةَ عَشَرَ شَهْرًا.

Emekliliğime 14 ay kaldı.

(16) تَقْطَعُ النَّفَّاثَةُ هٰذِهِ الْمَسَافَةَ فِي خَمْسَ عَشْرَةَ سَاعَةً.

Jet, bu mesafeyi 15 saatte kat etmektedir.

(17) أَنَا مُقِيمٌ فِي هٰذَا الْكُوخِ مُنْذُ سَبْعَ عَشْرَةَ سَنَةً.

Ben, bu kulübede, 17 senedir oturmaktayım.

(18) أَعْمَلُ فِي نَفْسِ الْمَكْتَبِ مُنْذُ سَبْعَةَ عَشَرَ عَامًا.

Aynı ofiste, 17 yıldır çalışmaktayım.

(19) أَنْشَأْتُ ثَلَاثَةَ عَشَرَ جِسْرًا حَتَّى الْآنَ.

Şimdiye kadar 13 köprü inşa ettim.

(20) اِزْدَادَتْ أَسْعَارُ الْفَائِدَةِ أَرْبَعَةَ عَشَرَ ضِعْفًا.

Faiz oranları 14 kat arttı.

(21) فِي الْمَوْجَةِ الْمُتَوَسِّطَةِ تِسْعَ عَشْرَةَ قَنَاةً مَحَلِّيَّةً.

Orta dalgada, 19 yerel kanal bulunmaktadır.

(22) يَعْتَبِرُ بَعْضُ النَّاسِ مُعْجِزَةَ رَقْمِ "تِسْعَةَ عَشَرَ" مُعْجِزَةً حَقِيقِيَّةً.

Kimi insanlar "19 Mucizesi"ni gerçek bir mucize olarak görüyorlar.

(23) عَلَى وَرَقَةِ الْاِمْتِحَانِ خَمْسَةَ عَشَرَ سُؤَالًا فَقَطْ.

Sınav kağıdında sadece 15 soru var.

ÖNEMLİ NOT

- İçerisinde sayı geçen bir ibare veya cümle kurulmak istendiğinde, zihnimizde süratle şu iki sorunun yanıtını bulmamız gerekir :

1. Kullanacağımız sayı ve bu sayının temyizi olan kelime; 3-10 arası kategoriye göre mi, 11-12 kategorisine göre mi, 13-19 kategorisine göre mi, 20, 30, 40 ve benzeri ondalık dilim başındaki sayılar kategorisine göre mi, ve nihayet 100, 1000 ve Milyon gibi diğer üst basamaklardaki sayı kategorilerine göre mi oluşturalacaktır?
2. Sayısını ifade edeceğimiz kelime, yani Ma'dud, Eril midir, Dişil midir? Bu iki sorunun yanıtını alır almaz yapılması gereken tek şey zihnimizdeki kurallar ışığında cümleyi kurmaktan ibarettir.

AŞAĞIDAKİ DİYALOĞU EZBERLEYİNİZ

فِي الْمَكْتَبَةِ

الْمُشْتَرِي : مِنْ فَضْلِكَ، أُرِيدُ جَرِيدَةَ الرِّيَاضِ

اَلْبَائِعُ : جَرِيدَةَ الرِّيَاضِ بِرِيَالٍ وَ نِصْفٍ

الْمُشْتَرِي : بِكَمْ هٰذَا الْقَلَمُ ؟

اَلْبَائِعُ : بِعَشَرَةِ قُرُوشٍ، كَمْ قَلَمًا تُرِيدُ؟

الْمُشْتَرِي : أُرِيدُ عَشَرَةَ أَقْلاَمٍ

اَلْبَائِعُ : تَفَضَّلْ هَا هِيَ الْأَقْلاَمُ، مَاذَا تُرِيدُ أَيْضًا

الْمُشْتَرِي : أُرِيدُ مِسْطَرَةً وَ مِمْحَاةً وَ مِبْرَاةً

اَلْبَائِعُ : عَشَرَةُ أَقْلاَمٍ بِخَمْسَةِ رِيَالاَتٍ وَ الْمِسْطَرَةُ بِرِيَالَيْنِ وَالْمِمْحَاةُ وَ الْمِبْرَاةُ بِثَلاَثَةِ رِيَالاَتٍ، اَلْمَجْمُوعُ: عَشَرَةُ رِيَالاَتٍ

الْمُشْتَرِي : تَفَضَّلْ، عِشْرُونَ رِيَالاً

اَلْبَائِعُ : هٰذَا هُوَ الْبَاقِي، عَشَرَةُ رِيَالاَتٍ، شُكْرًا

الْمُشْتَرِي : عَفْوًا.

كلمة اليوم

اِفْعَلْ مَا يَسُرُّكَ عَاجِلُهُ وَ يَنْفَعُكَ آجِلُهُ

33. DERS

NÂİB-İ FÂİL

NÂİB-İ FÂİL

'***Sarf Bilgisi***'ne dair bilgilerimizi yokladığımızda, fiillerle ilgili olarak yapılan tasniflerden birinin de '***Malum ve Meçhul Fiiller***' konusu olduğunu hatırlarız. O derslerimizde, mazi veya muzari bir fiilin '***meçhul form***'a nasıl aktarılacakları konusu etraflı bir şekilde ele alınmıştı. Bu dersimizde ise, meçhul forma (edilgen yapıya) aktarılan fiillerle başlayan cümle yapısı üzerinde durulacaktır.

Bilindiği gibi bir fiil cümlesi; fiil, fâil ve -*şayet varsa*- mefûl öğelerinden oluşan anlamlı bir bütünü ifade ediyordu. Yine hatırlanacağı üzere, '***mefûl***' adını verdiğimiz öğe, fâilin gerçekleştirdiği eylemin geçişli (müteaddi) veya geçişsiz (lâzım) oluşuna göre bu anlamlı bütün içerisinde kendisine bir yer arıyordu. Ancak bir cümle içerisindeki bu öğe sıralaması, fiil cümlesinin başında yer alan fiilin '***malum (etken)***' oluşuna göre şekillenmiştir. Şayet cümle başındaki fiil, '***malum (etken)***' değil de '***meçhul (edilgen)***' bir fiil ise, bu taktirde fiili gerçekleştiren '***fâil***' devreden çıkmakta, devre dışı kalan bu öğenin yerini ise cümlede bulunan -*varsa şayet*- ilk mefûl almaktadır. '***Fâil***' öğesinin yerine vekâlet ve niyâbet etmesi nedeniyle yeni öğenin adı '***Fâile Vekâlet Eden***' anlamında '***Nâib-i Fâil***' dir.

NÂİB-İ FÂİL MERFÛDUR.

EDİLGEN CÜMLE KURMA FORMÜLÜ

'*Etken*' anlamlı bir cümleyi '*edilgen*' anlamlı bir cümleye çevirmenin tekniği şudur : Herşeyden önce fiil cümlesindeki mazi veya muzari fiil meçhul forma aktarılır. Daha sonra '*fâil*' konumundaki kelime -*ister zahir bir isim, ister fiile bitişen merfû muttasıl bir zamir olsun*- cümleden çıkarılır. Geride kalan '***mefûlün bih***', cümle başındaki meçhul fiilin '***nâib-i fâil***'i yapılır. '***Nâib-i fâil***' olan kelime, '***fâil***'in konumuna vekâlet ettiği için, bu konumun gereği olan '***merfûluk alâmetleri***'ni alır. '***Nâib-i fâil***' ile '***meçhul fiili***' arasındaki uyum şartları, sıradan bir fiil cümlesindeki fiil-fâil arasındaki uyum şartları ile aynıdır. Yani; '***nâib-i fâil***' olan kelime müennes ise '***meçhul fiil***' müennes, ''***nâib-i fâil***' olan kelime ikil veya çoğul ise '***meçhul fiil***' müfret durumdadır vs...

Nâib-i Fâil ile İlgili Örnek Cümle		
Mefûlün Bih	Fâil	Malum Fiil
لَوْحَةً زَيْتِيَّةً	الْفَنَّانُ	رَسَمَ
Sanatçı, bir yağlıboya tablo yaptı.		
Nâib-İ Fâil (Merfu)		Meçhul Fiil
لَوْحَةٌ زَيْتِيَّةٌ		رُسِمَتْ
Bir yağlıboya tablo yapıldı.		

NÂİB-İ FÂİLLE İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) أَكَلَ الْأَوْلَادُ الطَّعَامَ بَعْدَ اللَّعِبِ.

أُكِلَ الطَّعَامُ بَعْدَ اللَّعِبِ.

Yemek oyundan sonra yendi.

(2) نَظَّفَ الْعُمَّالُ الْغُرْفَةَ خِلَالَ نِصْفِ سَاعَةٍ.

نُظِّفَتِ الْغُرْفَةُ خِلَالَ نِصْفِ سَاعَةٍ.

Oda yarım saat içinde temizlendi.

(3) فَرَشَ الْعَرُوسَانِ الشَّقَّةَ عَلَى ذَوْقِهِمَا.

فُرِشَتِ الشَّقَّةُ عَلَى ذَوْقِهِمَا.

Daire zevklerine göre tefriş edildi.

(4) يُبْرِزُ السَّائِقُ الرُّخْصَةَ بِامْتِنَانٍ.

تُبْرَزُ الرُّخْصَةُ بِامْتِنَانٍ.

Ruhsat memnuniyetle gösteriliyor.

(5) يَسْتَخْدِمُ الْعُمَّالُ الْمِصْعَدَ نَهَارًا فَقَطْ.

يُسْتَخْدَمُ الْمِصْعَدُ نَهَارًا فَقَطْ.

Asansör sadece gündüz saatlerinde kullanılıyor.

(6) تَسْتَأْجِرُ الشَّرِكَةُ الْعِمَارَةَ شَهْرِيًّا.

تُسْتَأْجَرُ الْعِمَارَةُ شَهْرِيًّا.

Apartman aylık olarak kiralanıyor.

(7) تَسَلَّمَ الْمَنْدُوبُ الْخِطَابَ الرَّسْمِيَّ.

تُسُلِّمَ الْخِطَابُ الرَّسْمِيُّ.

Resmi mektup alındı.

(8) يَتَعَلَّمُ أَخِي الْقِيَادَةَ بِسُرْعَةٍ.

تُتَعَلَّمُ الْقِيَادَةُ بِسُرْعَةٍ.

Şoförlük çok çabuk kavranır.

(9) قَابَلَ الْمُدِيرُ الصَّحَفِيَّاتِ أَمْسِ.

قُوبِلَتِ الصَّحَفِيَّاتُ أَمْسِ.

Bayan gazetecilerle dün görüşüldü.

(10) شَاهَدَ الْمُشْتَرِي الْمَعْرُوضَاتِ بِإِعْجَابٍ.

شُوهِدَتِ الْمَعْرُوضَاتُ بِإِعْجَابٍ.

Sergideki mallar beğeni ile izlendi.

(11) غَادَرَ الْمُسَافِرُونَ الْمَطَارَ قُبَيْلَ الْاِنْفِجَارِ.

غُودِرَ الْمَطَارُ قُبَيْلَ الْاِنْفِجَارِ.

Patlamadan az önce havaalanı terk edildi.

(12) شَرِبَ الطِّفْلُ اللَّبَنَ السَّاخِنَ صَبَاحًا.

شُرِبَ اللَّبَنُ السَّاخِنُ صَبَاحًا.

Sıcak süt sabahleyin içildi.

(13) تَقْطِفُ الْفَتَاةُ الزَّهَرَاتِ مِنَ الْحَدِيقَةِ.

تُقْطَفُ الزَّهَرَاتُ مِنَ الْحَدِيقَةِ.

Çiçekler bahçeden toplanıyor.

(14) حَطَّمَ الْوَالِدُ الْغَضْبَانُ أَصِيصَ الزُّهُورِ.

حُطِّمَ أَصِيصُ الزُّهُورِ.

Çiçek saksısı parçalandı.

(15) اِصْطَادَ عَمِّي ثَعْلَبَيْنِ فِي الْغَابَةِ.

أُصْطِيدَ ثَعْلَبَانِ فِي الْغَابَةِ.

Ormanda iki tilki avlandı.

(16) آكُلُ تُفَّاحَتَيْنِ بَعْدَ كُلِّ عَشَاءٍ.

تُؤْكَلُ تُفَّاحَتَانِ بَعْدَ كُلِّ عَشَاءٍ.

Her akşam yemeğinden sonra iki elma yeniyor.

(17) دَعَا النَّادِي أَخَاكَ إِلَى الْحَفْلَةِ.

دُعِيَ أَخُوكَ إِلَى الْحَفْلَةِ.

Kardeşin partiye davet edildi.

(18) تَضَعُ أُخْتِي دَلَّةَ الْقَهْوَةِ عَلَى النَّارِ.

تُوضَعُ دَلَّةُ الْقَهْوَةِ عَلَى النَّارِ.

Cezve ateşe konuyor.

(19) تَعَلَّمَ الْمَلاَّحُونَ فَنَّ الْمِلاَحَةِ فِي سِتَّةِ أَشْهُرٍ.

تُعُلِّمَ فَنُّ الْمِلاَحَةِ فِي سِتَّةِ أَشْهُرٍ.

Denizcilik sanatı (mesleği) altı ay içerisinde öğrenildi.

(20) أَدْرَجُوا قَضِيَّةَ الْاِنْفِجَارِ السُّكَّانِيِّ فِي جَدْوَلِ الْأَعْمَالِ.

أُدْرِجَتْ قَضِيَّةُ الْاِنْفِجَارِ السُّكَّانِيِّ فِي جَدْوَلِ الْأَعْمَالِ.

'Nüfus Patlaması Sorunu' gündeme alındı.

(21) أُوَاجِهُ صُعُوبَةً فِي نُطْقِ هٰذِهِ الْكَلِمَاتِ.

تُوَاجَهُ صُعُوبَةٌ فِي نُطْقِ هٰذِهِ الْكَلِمَاتِ.

Bu kelimelerin telaffuzunda güçlük çekiliyor.

(22) وَضَعُوا كُومَةً كَبِيرَةً مِنَ الْمِلَفَّاتِ عَلَى مَكْتَبِي.

وُضِعَتْ كُومَةٌ كَبِيرَةٌ مِنَ الْمِلَفَّاتِ عَلَى مَكْتَبِي.

Masamın üzerine büyükçe bir dosya yığını konulmuş.

(23) نَتَذَوَّقُ الطَّعْمَ بِاللِّسَانِ وَ نَسْمَعُ الصَّوْتَ بِالْأُذُنِ.

يُتَذَوَّقُ الطَّعْمُ بِاللِّسَانِ وَ يُسْمَعُ الصَّوْتُ بِالْأُذُنِ.

Tat dil ile, ses kulak ile algılanır.

(24) يَعْرِفُ النَّاسُ أَبَاكَ بِحُسْنِ خُلُقِهِ.

يُعْرَفُ أَبُوكَ بِحُسْنِ خُلُقِهِ.

Baban, iyi ahlaklılığı ile tanınır.

(25) أَشْعَلَ الْمُدْمِنُ سِيجَارَتَهُ بِالْوَلَّاعَةِ.

أُشْعِلَتْ سِيجَارَتُهُ بِالْوَلَّاعَةِ.

Sigarası, çakmakla yakıldı.

(26) شَاهَدْتُ امْرَأَةً حَيْرَى تَبْحَثُ عَنْ طِفْلِهَا.

شُوهِدَتْ امْرَأَةٌ حَيْرَى تَبْحَثُ عَنْ طِفْلِهَا.

Çocuğunu arayan şaşkına dönmüş bir kadın görüldü.

(27) تَضْمَنُ بُولِيصَةُ التَّأْمِينِ كُلَّ الْحَوَادِثِ.

يُضْمَنُ كُلُّ الْحَوَادِثِ.

Tüm kazalar tazmin edilir.

(28) يَزْرَعُ الْفَلَّاحُونَ عَبَّادَ الشَّمْسِ فِي الْمَنَاطِقِ الْحَارَّةِ.

يُزْرَعُ عَبَّادُ الشَّمْسِ فِي الْمَنَاطِقِ الْحَارَّةِ.

Ayçiçeği, sıcak bölgelere ekilir.

(29) تَبَادَلْنَا وُجَهَاتِ النَّظَرِ فِي التَّحَرُّرِ مِنَ التَّبَعِيَّةِ.

تُبُودِلَتْ وُجَهَاتُ النَّظَرِ فِي التَّحَرُّرِ مِنَ التَّبَعِيَّةِ.

Manda rejiminden kurtulmak için fikir alışverişinde bulunuldu.

(30) إِنْتَخَبَ أَعْضَاءُ الْبَرْلَمَانِ رَئِيسَ الْجُمْهُورِيَّةِ.

أُنْتُخِبَ رَئِيسُ الْجُمْهُورِيَّةِ.

Cumhurbaşkanı seçildi.

(31) حَكَى الْجَدُّ فُكَاهَتَيْنِ لِحَفَدَتِهِ.

حُكِيَتْ فُكَاهَتَانِ لِحَفَدَتِهِ.

Torunlarına iki fıkra anlatıldı.

(32) أَعْلَنَتِ الْحُكُومَةُ الْحِدَادَ عَلَى وَفَاةِ الرَّئِيسِ الرَّاحِلِ.

أُعْلِنَ الْحِدَادُ عَلَى وَفَاةِ الرَّئِيسِ الرَّاحِلِ.

Başkanın ölümü üzerine yas ilan edildi.

(33) أَصْدَرَ الْقَاضِي حُكْمًا بِحَبْسِهِ شَهْرًا وَاحِدًا.

أُصْدِرَ حُكْمٌ بِحَبْسِهِ شَهْرًا وَاحِدًا.

Bir ay hapis cezasına çarptırıldı.

HATIRLATMA

● Nâib-i fâil yapılacak olan mefûl durumundaki mansup isim, fiile birleşmiş mansup-muttasıl bir zamir ise, bu durumda, fiilin fâili atıldıktan sonra, söz konusu mansup-muttasıl zamirin baştaki meçhul fiile uygun merfû-muttasıl çekimi bulunur. Aşağıdaki iki örneği ve onları takip eden tablo ve cümleleri bu açıdan dikkatle inceleyiniz:

أَكْرَمْتُكُمْ ← أُكْرِمْتُمْ

أَكْرَمُكُمْ ← تُكْرَمُونَ

Mefûlün, Fiile Bitişen Mansup Zamir Olarak Geldiği Cümlelerin Meçhul Yapıya Aktarılması İle İlgili Örnek Cümle		
Mefûlün Fîh	Fâil	Fiil + Mefûl
فِي الْحَرْبِ	الْأَعْدَاءُ	عَذَّبَهُمْ
Düşmanlar, savaşta, onlara işkence ettiler.		
Mefûlün Fîh	Meçhul Fiil + Nâib-i Fâil	
فِي الْحَرْبِ	عُذِّبُوا	
Savaşta, onlara işkence edildi.		

MEFÛLÜN, FİİLE BİTİŞEN MANSUP ZAMİR OLARAK GELDİĞİ CÜMLELERİN MEÇHUL YAPIYA AKTARILMASINA İLİŞKİN ÖRNEKLER

(1) سَيَشْكُرُكَ النَّاسُ عَلَى مَجْهُودَاتِكَ.

سَتُشْكَرُ عَلَى مَجْهُودَاتِكَ.

Çabalarından ötürü sana teşekkür edilecek.

(2) سَاعَدْنَاهُمْ عَلَى أَدَاءِ دُيُونِهِمْ.

سُوعِدُوا عَلَى أَدَاءِ دُيُونِهِمْ.

Borçlarının ödenmesi konusunda kendilerine yardımcı olundu.

(3) سَيَنْصُرُكُمُ اللهُ عَلَى أَعْدَائِكُمْ.

سَتُنْصَرُونَ عَلَى أَعْدَائِكُمْ.

Düşmanlarınıza karşı sizlere yardım edilecek.

(4) يَشْغَلُنِي الضُّيُوفُ عَنِ الْعَمَلِ الْمُتَوَاصِلِ.

أُشْغَلُ عَنِ الْعَمَلِ الْمُتَوَاصِلِ.

Sürekli olarak çalışmaktan alıkonuyorum.

(5) تُكْرِمُنَا جَدَّتُنَا كُلَّمَا زُرْنَاهَا.

نُكْرَمُ كُلَّمَا زُرْنَاهَا.

Onu her ne zaman ziyaret etsek ikrama mazhar oluyoruz.

(6) أَنْقَذْنَاكِ مِنَ الْغَرَقِ دُونَ مُقَابِلٍ.

أُنْقِذْتِ مِنَ الْغَرَقِ دُونَ مُقَابِلٍ.

Karşılık beklenmeksizin boğulmaktan kurtarıldın.

(7) شَاهَدْنَاكُمَا فِي الْمَسْرَحِ لَيْلَةَ أَمْسِ.

شُوهِدْتُمَا فِي الْمَسْرَحِ لَيْلَةَ أَمْسِ.

Dün gece ikiniz de tiyatroda görüldünüz.

(8) اِعْتَقَلَهُنَّ رِجَالُ الْأَمْنِ فِي الْأُسْبُوعِ الْمَاضِي.

أُعْتُقِلْنَ فِي الْأُسْبُوعِ الْمَاضِي.

Geçen hafta tutuklandılar.

(9) سَمَّيْنَاكَ بِاسْمِ جَدِّكَ بَعْدَ وِلَادَتِكَ.

سُمِّيتَ بِاسْمِ جَدِّكَ بَعْدَ وِلَادَتِكَ.

Doğumundan sonra, sana, dedenin adı verildi.

(10) نَهَوْهُمْ عَنْ حُرِّيَّةِ الْكَلاَمِ وَالْفِكْرِ وَالْعِبَادَةِ.

نُهُوا عَنْ حُرِّيَّةِ الْكَلاَمِ وَالْفِكْرِ وَالْعِبَادَةِ.

Konuşma, düşünce ve ibadet özgürlüklerinden men edildiler.

(11) قَتَلُوهُنَّ فِي الْإِبَادَةِ الْجَمَاعِيَّةِ.

قُتِلْنَ فِي الْإِبَادَةِ الْجَمَاعِيَّةِ.

Toplu katliamda öldürüldüler.

(12) تَرَكْتَنَا فِي قَارِعَةِ الطَّرِيقِ فِي الصَّبَاحِ مُبَكِّرًا.

تُرِكْنَا فِي قَارِعَةِ الطَّرِيقِ فِي الصَّبَاحِ مُبَكِّرًا.

Sabah erkenden, cadde ortasında bırakıldık.

(13) اِخْتَطَفُوهُ مِنْ حِضْنِ أُمِّهِ فَجْأَةً.

أُخْتُطِفَ مِنْ حِضْنِ أُمِّهِ فَجْأَةً.

Aniden, annesinin kucağından kaçırıldı.

(14) فَجَّرُوهَا بِعُبُوَّاتِ الدِينَامِيتِ.

فُجِّرَتْ بِعُبُوَّاتِ الدِينَامِيتِ.

(Bina, apartman vs.) dinamit lokumları ile havaya uçuruldu.

(15) اِضْطَرُّونَا أَنْ نَخْتَلِقَ الْأَكَاذِيبَ.

أُضْطُرِرْنَا أَنْ نَخْتَلِقَ الْأَكَاذِيبَ.

Yalanlar uydurmak zorunda bırakıldık.

(16) سَرَّنَا وَالِدُنَا بِهَدَايَاهُ الْجَمِيلَةِ.

سُرِرْنَا بِهَدَايَاهُ الْجَمِيلَةِ.

Onun güzel hediyelerine çok sevindik.

(17) أَعْطَاهُ كُتُبًا بَدَلَ الْهَدِيَّةِ الَّتِي وَعَدَهُ بِهَا.

أُعْطِيَ كُتُبًا بَدَلَ الْهَدِيَّةِ الَّتِي وُعِدَ بِهَا.

Vadedilen hediye yerine kendisine kitaplar verildi.

(18) عَاقَبَنَا الْأُسْتَاذُ بِسَبَبِ تَأَخُّرِنَا عَنِ الدَّرْسِ.

عُوقِبْنَا بِسَبَبِ تَأَخُّرِنَا عَنِ الدَّرْسِ.

Derse geç kaldığımız için cezalandırıldık.

UYARI

● Edilgen yapıya aktarılacak olan bir fiil cümlesinde birden fazla mefûl olması durumunda, cümledeki fâil öğesi atıldıktan sonra, fiilden sonraki ilk mefûl nâib-i fâil yapılarak, diğer mefûller oldukları hal üzere (mefûl olarak) bırakılır. Her ne kadar, bu formüle göre oluşturulan bir cümlenin öğe diziliminde Türkçe tercümesi bakımından bir sorun var gibi görünse de, Arapça sentaksa uygun ve doğru olan irap budur. Aşağıdaki örneği, yine örneği takip eden tablo ve cümleleri bu açıdan dikkatle inceleyiniz :

كِتَابًا	الطَّالِبَ	الْمُعَلِّمُ	أَعْطَى
2. Mefûl	1. Mefûl	Fâil	Fiil

كِتَابًا	الطَّالِبُ	أُعْطِيَ
Mefûl	Nâib-i Fâil	Meçhul Fiil

Tercüme: Öğrenciye bir kitap verildi.

İki Mefûl Alan Fiillerin Meçhul Yapıya Aktarılması İle İlgili Örnek		
2. Mefûl	1. Mefûl	Fiil + Fâil
حُسَيْنًا	وَلَدَنَا	سَمَّيْنَا
Çocuğumuza Hüseyin adını verdik.		
Mefûlün Bih	Nâib-İ Fâil	Meçhul Fiil
حُسَيْنًا	وَلَدُنَا	سُمِّيَ
Çocuğumuza Hüseyin adı verildi.		

İKİ MEFÛL ALAN FİİLLERİN MEÇHUL YAPIYA AKTARILMASINA İLİŞKİN ÖRNEKLER

(1) آتَانِيَ اللهُ مَالاً كَثِيرًا.

أُوتِيتُ مَالاً كَثِيرًا.

Bana çok para / mal verildi.

(2) أَعْطَتِ الْأُمُّ وَلَدَهَا مَصْرُوفَ الْجَيْبِ.

أُعْطِيَ وَلَدُهَا مَصْرُوفَ الْجَيْبِ.

Çocuğuna cep harçlığı verildi.

(3) مَنَحَ الْأَغْنِيَاءُ الْفُقَرَاءَ الْمَوَادَّ الْغِذَائِيَّةَ الْأَسَاسِيَّةَ.
مُنِحَ الْفُقَرَاءُ الْمَوَادَّ الْغِذَائِيَّةَ الْأَسَاسِيَّةَ.
Yoksullara, temel gıda maddeleri bağışı yapıldı.

(4) أَلْبَسَتْنَا الْجَمْعِيَّةُ الْخَيْرِيَّةُ الْمَلاَبِسَ الشِّتَوِيَّةَ.
أُلْبِسْنَا الْمَلاَبِسَ الشِّتَوِيَّةَ.
Bize, kışlık elbiseler giydirildi.

(5) وَهَبَنَا اللهُ فُرَصًا لاَ مَثِيلَ لَهَا.
وُهِبْنَا فُرَصًا لاَ مَثِيلَ لَهَا.
Bize eşi benzeri olmayan fırsatlar sunuldu.

(6) سَأَلْتُهُمْ قَرْضًا حَسَنًا فَلَمْ يُعْطُوا.
سُئِلُوا قَرْضًا حَسَنًا فَلَمْ يُعْطُوا.
Kendilerinden borç istendi, ancak vermediler.

(7) كَسَا رَجُلُ الْأَعْمَالِ ثَلاَثَةَ طُلاَّبٍ بَدْلَةً.
كُسِيَ ثَلاَثَةُ طُلاَّبٍ بَدْلَةً.
Üç talebeye, takım elbise giydirildi.

(8) أَعْطَيْتَنِي دَرْسًا لَنْ أَنْسَاهُ أَبَدًا.
أُعْطِيتُ دَرْسًا لَنْ أَنْسَاهُ أَبَدًا.
Bana, hiç unutamıyacağım bir ders verildi.

(9) مَنَعْتُكُمُ الْخُرُوجَ مِنَ الصَّفِّ قَبْلَ الْأَوَانِ.
مُنِعْتُمُ الْخُرُوجَ مِنَ الصَّفِّ قَبْلَ الْأَوَانِ.
Size, zamanından önce sınıftan çıkmanız yasaklandı.

(10) يُعْطِيهِمُ الْمَلِكُ الْهَدَايَا الثَّمِينَةَ.
يُعْطَوْنَ الْهَدَايَا الثَّمِينَةَ.
Onlara, değerli hediyeler veriliyor.

ÖNEMLİ NOTLAR

● Arapçada, harf-i cerlerle kullanılan fiiller iki kısımdır :

I. Kendisinden sonra sadece dolaylı tümleç (mefûlün bih gayri sarih/ câr mecrur) gelebilen harf-i cerli fiiller.

II. Kendisinden sonra, biri dolaysız (mefûlün bih sarih), diğeri dolaylı (mefûlün bih gayri sarih/câr mecrur) olmak üzere iki tümleç gelebilen harf-i cerli fiiller.

● Birinci grup fiillerle kurulan edilgen bir cümlede, dolaysız tümleç (mefûlün bih sarih) bulunmadığı içindir ki, nâib-i fâile, bir bütün halinde câr-mecrur öğesi vekâlet eder. Ancak burada dikkat edilmesi gereken önemli nokta şudur : Bu edilgen yapı içinde baştaki fiil daima müfret-müzekker olarak kalır. nâib-i fâilin; ikil, çoğul, eril, dişil formlara aktarılmasını sağlayan kısım harf-i cer'den sonra gelen isim veya zamirlerdir. Bir başka ifadeyle, nicelik ve cinsiyet konusundaki değişiklikler, fiil ile değil, harf-i cer'den sonra gelen bu isim veya zamirlerle oynamak suretiyle elde edilir

● İkinci grup fiillerle edilgen cümle oluşturmada, -*cümlede Dolaysız Tümleç (Mefûlün Bih Sarih) bulunması nedeniyle*- konu başında verdiğimiz '***Edilgen Cümle Kurma Formülü***' uygulanır. Yani, dolaysız tümleç (mefûlün bih sarih) konumundaki kelime nâib-i fâil yapılır, dolaylı tümleç (mefûlün bih gayri sarih / câr mecrur) ise, yeni cümlenin câr-mecruru olarak bırakılır.

ÖNEMLİ NOTLAR

● Bazen bir fiil, yapısı gereği, ne suretle olursa olsun '***mefûl***' öğesi almayabilir. Bu durumda '***mefûl***' öğesi yerine, cümlede bulunan câr-mecrur ve zaman / mekan zarfı öğeleri '***nâib-i fâil***' öğesinin yerini doldururlar. Nevar ki, hareke itibariyle '***merfû***' olamıyan bu yapılar mahallen merfû kabul edilirler.

● '***Nâib-i fâil***', câr-mecrur veya zaman / mekan zarfı ise, bu durumda bilinen '***fiil - nâib-i fâil uyumu***' geçerli olmaz ve fiil her halukârda '***müfret-müzekker***' olarak gelir. Aşağıdaki tablo ve örnek cümleleri bu açıdan dikkatle inceleyiniz

'Nâib-i Fâil'in, Câr-Mecrur veya Zaman / Mekan Zarfı Olarak Geldiği Cümle Örneği		
Câr-Mecrur	Fâil	Malum Fiil
عَلَى الطُّلاَّبِ	الْمُعَلِّمُ	غَضِبَ
Öğretmen, Öğrencilere Kızdı.		
Nâib-İ Fâil (Mahallen Merfû)	Meçhul Fiil	
عَلَى الطُّلاَّبِ	غُضِبَ	
Öğrencilere kızıldı.		

'NÂİB-İ FÂİL'İN, CÂR-MECRUR VEYA ZAMAN / MEKAN ZARFI OLARAK GELDİĞİ CÜMLE ÖRNEKLERİ

(1) يَرْضَى اللهُ عَنْ عِبَادِهِ الصَّالِحِينَ.

يُرْضَى عَنْ عِبَادِهِ الصَّالِحِينَ.

(Allah'ın) Salih kullarından razı olunur.

(2) سَلَّمْتُ عَلَيْهِمْ فَلَمْ يَرُدُّوا.

سُلِّمَ عَلَيْهِمْ فَلَمْ يَرُدُّوا.

Kendilerine selam verildi, ancak karşılık vermediler.

(3) تَسْتَمِعُونَ لِشَرْحِ الْمُعَلِّمِ بِدِقَّةٍ.

يُسْتَمَعُ لِشَرْحِ الْمُعَلِّمِ بِدِقَّةٍ.

Öğretmenin açıklaması pürdikkat dinleniyor.

(4) أَجْمَعَ الْبَاحِثُونَ عَلَى سَبَبِ عَدْوَى الْمَرَضِ.

أُجْمِعَ عَلَى سَبَبِ عَدْوَى الْمَرَضِ.

Hastalığın bulaşma (sirayet) sebebi üzerinde fikir birliğine varıldı.

(5) اِتَّفَقْنَا عَلَى أَلاَّ نَتَّفِقَ.

اُتُّفِقَ عَلَى أَلاَّ نَتَّفِقَ.

İttifak edemiyeceğimiz hususunda ittifak hasıl oldu!

(6) يَرْغَبُ الْإِنْسَانُ الْمعَاصِرُ فِي الْعَيْشِ فِي تَرَفٍ وَ بَذَخٍ.

يُرْغَبُ فِي الْعَيْشِ فِي تَرَفٍ وَ بَذَخٍ.

Lüks ve debdebe içerisnde hayat sürmek arzulanıyor.

(7) أُسَلِّمُ بِصِحَّةِ مَا قُلْتَهُ.

يُسَلَّمُ بِصِحَّةِ مَا قُلْتَهُ.

Söylediğinin doğruluğu kabul ediliyor.

(8) يَشُكُّ جَمِيعُ النَّاسِ فِيكُمْ.

يُشَكُّ فِيكُمْ.

Hakkınızda kuşku duyuluyor.

(9) يَلْعَبُ الْأَوْلَادُ فَوْقَ السَّرِيرِ.

يُلْعَبُ فَوْقَ السَّرِيرِ.

Yatağın üstünde oynanıyor.

(10) يَنَامُ الرَّاعِي تَحْتَ ظِلِّ الشَّجَرَةِ.

يُنَامُ تَحْتَ ظِلِّ الشَّجَرَةِ.

Ağacın gölgesi altında uyunuyor.

(11) يَغْتَسِلُ السَّابِحُونَ بَعْدَ السِّبَاقِ.

يُغْتَسَلُ بَعْدَ السِّبَاقِ.

Yarışmadan sonra duş alınıyor.

(12) يُفَكِّرُ الْخِرِّيجُونَ فِي مُسْتَقْبَلِهِمْ.

يُفَكَّرُ فِي مُسْتَقْبَلِهِمْ.

(Mezunların) istikbali üzerinde kafa yoruluyor.

(13) تَنْتَبِهُ جَمِيعُ الطَّالِبَاتِ إِلَى الدَّرْسِ.

يُنْتَبَهُ إِلَى الدَّرْسِ.

Ders dikkatli bir şekilde dinleniyor.

(14) يَعْتَمِدُ الْمُدِيرُونَ عَلَى مُحَاسِبِ الشَّرِكَةِ.

يُعْتَمَدُ عَلَى مُحَاسِبِ الشَّرِكَةِ.

Firma muhasebecisine itimat ediliyor.

(15) يُوَافِقُ الْأَبَوَانِ عَلَى الْخِطْبَةِ.

يُوَافَقُ عَلَى الْخِطْبَةِ.

Nişana onay veriliyor.

(16) اِكْتَفَى الْكَشَّافَةُ بِالْقُوتِ الْقَلِيلِ.

أُكْتُفِيَ بِالْقُوتِ الْقَلِيلِ.

Az azıkla yetinildi.

(17) تَهْتَمُّ الشَّرِكَةُ بِالْمَشْرُوعَاتِ الْجَدِيدَةِ.

يُهْتَمُّ بِالْمَشْرُوعَاتِ الْجَدِيدَةِ.

Yeni projelere önem veriliyor.

(18) يَعْتَرِفُ الْجَمِيعُ بِهٰذَا الْمَبْدَأِ الْهَامِّ.

يُعْتَرَفُ بِهٰذَا الْمَبْدَأِ الْهَامِّ.

Bu önemli ilke kabul ediliyor.

(19) يَعِيشُ الْبَدْوُ فِي الصَّحْرَاءِ بِمَشَقَّاتٍ.

يُعَاشُ فِي الصَّحْرَاءِ بِمَشَقَّاتٍ.

Çölde meşakkatlerle yaşanır.

(20) تُبَالِغُ فِي مَدْحِ هٰذِهِ الْمَسْرَحِيَّةِ.

يُبَالَغُ فِي مَدْحِ هٰذِهِ الْمَسْرَحِيَّةِ.

Bu piyesin övülmesinde aşırıya kaçılıyor.

(21) تَسْتَعِدُّونَ لِلْاِمْتِحَانِ الصَّعْبِ.

يُسْتَعَدُّ لِلْاِمْتِحَانِ الصَّعْبِ.

Zor sınava hazırlık yapılıyor.

(22) -

أُغْمِيَ عَلَى صَدِيقِي وَسْطَ الشَّارِعِ.

Arkadaşım cadde ortasında bayıldı.

(23) -

غُشِيَ عَلَيَّ عِدَّةَ ثَوَانٍ ثُمَّ أَفَقْتُ.

Birkaç saniyeliğine bayıldım, arkasından ayıldım.

ÖNEMLİ NOT

22 ve 23 no'lu cümlelerde yer alan meçhul fiillerin '***malum***' formları olmadığından nâib-i fâillerini daima câr-mecrur olarak almaktadırlar.

CÂR-MECRUR VE ZARF DURUMUNDAKİ NÂİB-İ FÂİLLER MAHALLEN MERFÛDUR.

نَادِرَةٌ

كَانَ جَمَاعَةٌ مِنَ الصَّحَفِيِّينَ يَتَحَدَّثُونَ إِلَى بَرْنَارْد شُو، فَقَالَ لَهُ أَحَدُهُمْ: إِنَّكَ تَكْتُبُ فِي الصُّحُفِ مِنْ أَجْلِ الْحُصُولِ عَلَى الْمَالِ.

فَسَأَلَهُ شُو: وَ أَنْتَ لِمَاذَا تَكْتُبُ فِي الصُّحُفِ؟

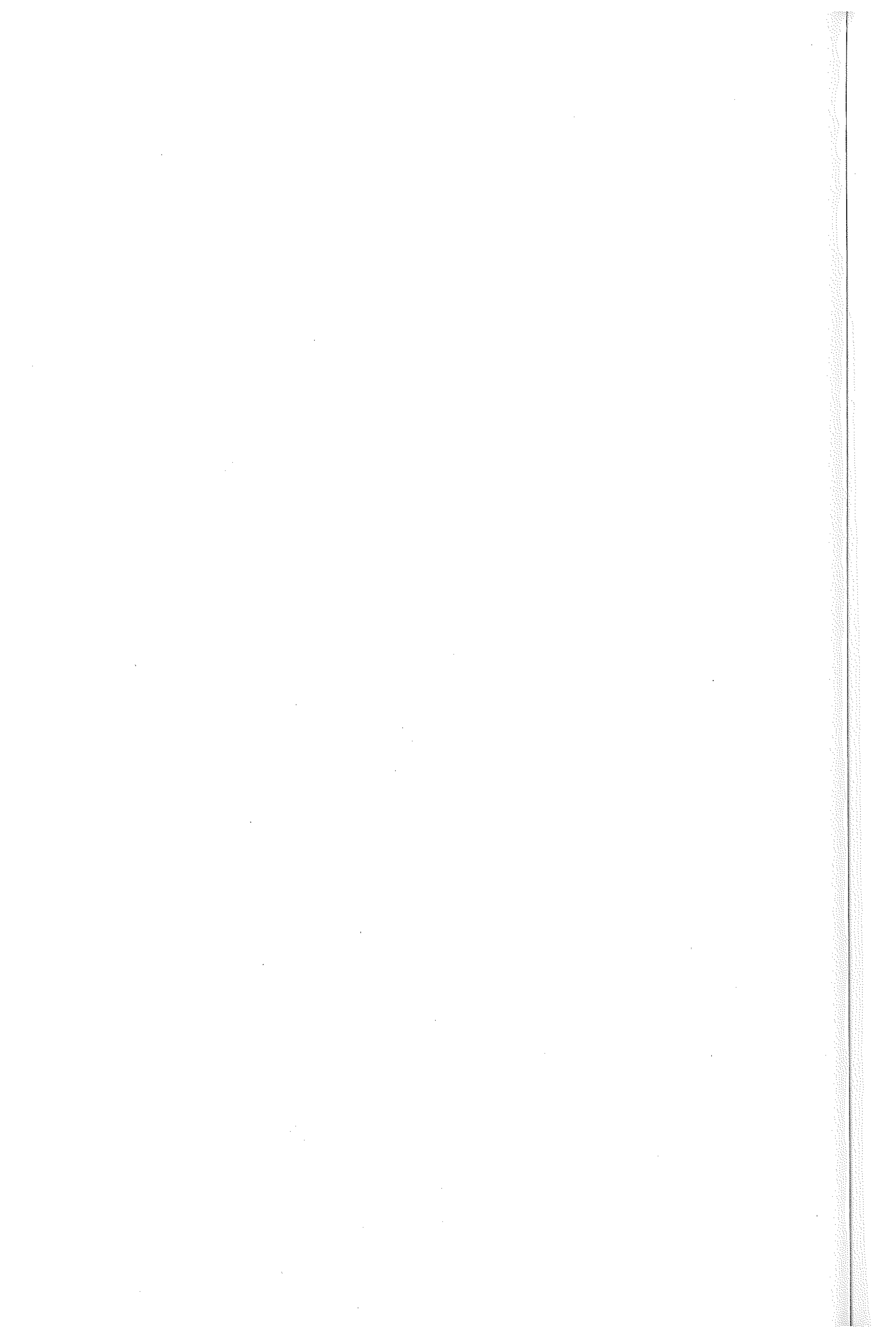
فَأَجَابَهُ : لِلْحُصُولِ عَلَى الشَّرَفِ.

فَقَالَ شُو: مِنَ الْبَدِيهِيِّ أَنْ يَسْعَى كُلُّ شَخْصٍ لِلْحُصُولِ عَلَى مَا يَنْقُصُهُ.

كلمة اليوم

اَلْأَيَّامُ صَحَائِفُ الْأَعْمَارِ،

وَ السَّعِيدُ مَنْ يُخَلِّدُهَا بِأَحْسَنِ الْأَعْمَالِ

34. DERS

SAYILAR -II-

SAYILAR

Hatırlanacağı üzere 32. dersimizde, 1-19 arası sayılarla bu sayıların temyizi konusu üzerinde durulmuştu. Bu dersimizde ise 20'den itibaren diğer sayılar ve bu sayıların temyizleri konusu ele alınacaktır. Gerek temyizleri bakımından, gerekse sayı ile sayılan arasındaki erillik-dişillik uyumları bakımından 20 ve sonrası sayılarının dört ayrı kategoride ele alınması konunun daha rahat kavranmasını sağlayacaktır :

I. Kategori: 20, 30, 40, 50, 60, 70, 80, 90 sayıları.

II. Kategori: (21-22), (31-32), (41-42), (51-52), (61-62), (71-72), (81-82), (91-92) sayıları.

III. Kategori: (23-29), (33-39), (43-49), (53-59), (63-69), (73-79), (83-89), (93-99) sayıları.

IV. Kategori: 100, 1000 sayıları ve bu sayıların katları.

Önemli Not: 1-19 arası sayılar gibi -mebni olanlar hariç-, 20 ve sonrası sayıların bizzat kendileri cümlede herhangi bir öğe fonksiyonu görerek gerekli irap değişikliklerine konu olurlar. Sayılardan sonra gelen isimler ise, cümlenin temel öğelerinden biri olmayıp, bizzat bu sayıların temyizi konumundadırlar.

BİRİNCİ KATEGORİ

20, 30, 40, 50, 60, 70, 80, 90 sayıları. '***Ukud Sayıları***' olarak da bilinen bu sayıların temyizleri müfret-mansup olup, müzekker ve müennes kelimeler için farklı kullanımları söz konusu değildir. Bu sekiz sayı, *-tıpkı cemi müzekker salimlerde olduğu gibi-* merfûluk alâmeti olarak '***vav***', mansupluk ve mecrurluk alâmetleri olarak ise '***yâ***' alırlar.

Birinci Kategori İle İlgili Tablo			
Müzekker veya Müennes Temyiz	Mansup ve Mecrur Durumu	Merfû Durumu	
كِتَابًا - رِسَالَةً	عِشْرِينَ	عِشْرُونَ	20
كِتَابًا - رِسَالَةً	ثَلاَثِينَ	ثَلاَثُونَ	30
كِتَابًا - رِسَالَةً	أَرْبَعِينَ	أَرْبَعُونَ	40
كِتَابًا - رِسَالَةً	خَمْسِينَ	خَمْسُونَ	50
كِتَابًا - رِسَالَةً	سِتِّينَ	سِتُّونَ	60
كِتَابًا - رِسَالَةً	سَبْعِينَ	سَبْعُونَ	70
كِتَابًا - رِسَالَةً	ثَمَانِينَ	ثَمَانُونَ	80
كِتَابًا - رِسَالَةً	تِسْعِينَ	تِسْعُونَ	90

'Ukûd' Sayılarının; Merfû ve Mansup-Mecrur Durumu ile İlgili Örnek		
Temyiz	Fâil	Fiil
مُوَظَّفًا	سَبْعُونَ	إِسْتَقَالَ
Yetmiş memur istifa etti.		
Temyiz	Mefûlün Bih	Fiil + Fâil
صُورَةً	سَبْعِينَ	رَسَمْتُ
Yetmiş portre çizdim.		

'UKÛD' SAYILARININ; MERFÛ VE MANSUP-MECRUR DURUMUYLA İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) تَشْتَمِلُ وَرَقَةُ الإِخْتِبَارِ عَلَى أَرْبَعِينَ سُؤَالاً.

Sınav kağıdı 40 soruyu içermektedir.

(2) غَادَرَتِ الطَّائِرَةُ أَرْضَ الْمَطَارِ وَ بِدَاخِلِهَا سَبْعُونَ رَاكِبًا.

Uçak, 70 yolcusu ile havaalanından ayrıldı.

(3) يَبْلُغُ عَدَدُ الطُّلاَّبِ الْمُبْتَعَثِينَ إِلَى الْخَارِجِ سَبْعِينَ طَالِبًا.

Yurt dışına gönderilen öğrencilerin sayısı yetmişi buluyor.

(4) اِشْتَرَيْتُ مِنَ الْمَكْتَبَةِ عِشْرِينَ مِسْطَرَةً.

Kırtasiyeden 20 tane cetvel satın aldım.

(5) حَضَرَ الْاِجْتِمَاعَ الْيَوْمَ ثَلاَثُونَ عُضْوًا.

Bugün, toplantıya, otuz üye katıldı.

(6) وَجَّهَ الْعَمِيدُ الدَّعْوَةَ إِلَى خَمْسِينَ أُسْتَاذًا.

Dekan, elli profesöre çağrı yaptı.

(7) تَبَرَّعَ التَّاجِرُ بِثَمَانِينَ دُولاَرًا لِلْجَمْعِيَّةِ الْخَيْرِيَّةِ.

Tüccar, Hayır Kurumuna, seksen dolar bağışta bulundu.

(8) أَجَابَ الطُّلاَّبُ عَنْ سِتِّينَ سُؤَالاً فِي الْاِخْتِبَارِ.

Öğrenciler, sınavda altmış soruya yanıt verdiler.

(9) كَانَ عَدَدُ الْمُتَفَرِّجِينَ حَوَالَيْ أَرْبَعِينَ شَخْصًا.

İzleyicilerin sayısı yaklaşık olarak kırk kadardı.

(10) فِي الْحَافِلَةِ عِشْرُونَ امْرَأَةً وَ ثَلاَثُونَ رَجُلاً.

Otobüste yirmi kadın ve otuz erkek bulunuyor.

(11) طُفْنَا فِي الصَّيْفِ الْمَاضِي سِتِّينَ قَرْيَةً بِالضَّبْطِ.

Geçen yaz, tam olarak altmış köy dolaştık.

(12) إِسْتَمَرَّتِ النَّدْوَةُ لِمُدَّةِ عِشْرِينَ يَوْمًا.

Sempozyum yirmi gün sürdü.

(13) حَصَلَ الْمُلاَكِمُ عَلَى أَرْبَعِينَ مِلْيَارَ لِيرَةٍ.

Boksör, kırk milyar lira kazandı.

(14) وَافَقَ عَلَى هٰذَا الْمَشْرُوعِ خَمْسُونَ دَوْلَةً.

Bu projeye elli ülke onay verdi.

(15) اِفْتَتَحَ وَزِيرُ التَّرْبِيَةِ هٰذَا الْعَامَ عِشْرِينَ مَدْرَسَةً.

Milli Eğitim Bakanı, bu sene, yirmi okulun açılışını yaptı.

(16) فِي كِتَابِنَا سِتُّونَ دَرْسًا عَلَى وَجْهِ التَّقْرِيبِ.

Kitabımızda, yaklaşık olarak, altmış ders bulunmaktadır.

(17) اِرْتَفَعَتِ الْحَرَارَةُ فِي هٰذَا الصَّيْفِ إِلَى أَرْبَعِينَ دَرَجَةً.

Bu yaz hava sıcaklığı kırk dereceye kadar yükseldi.

(18) حَصَّلَ هٰذِهِ الْمَعْلُومَاتِ بَعْدَ جَهْدٍ اِسْتَمَرَّ عِشْرِينَ شَهْرًا.

Bu bilgileri yirmi ay süren bir çabadan sonra öğrenebildi.

(19) عَرَضَ الْعُلَمَاءُ ثَلاَثِينَ قَضِيَّةً مُهِمَّةً تَحْتَ الْمِجْهَرِ.

Bilimadamları otuz önemli meseleyi mercek altına aldı.

(20) يَشْتَمِلُ هٰذَا الْكِتَابُ عَلَى سَبْعِينَ دَرْسًا تَقْرِيبًا.

Bu kitap yaklaşık olarak yetmiş ders içermektedir.

(21) يَعْمَلُ وَالِدِي فِي الْمَصْنَعِ بِرَاتِبٍ قَدْرُهُ تِسْعُونَ دُولاَرًا.

Babam, fabrikada, 90 dolarlık bir maaş ile çalışıyor.

İKİNCİ KATEGORİ

(21-22), (31-32), (41-42), (51-52), (61-62), (71-72), (81-82), (91-92) sayıları. Bu sayıların temyizleri yine müfret-mansup olarak gelir. Ancak parantez içinde verilen bu sayıların birler basamağını teşkil eden rakamın müzekker veya müennes gelmesi tamamen sayılan kelimenin (temyizin) cinsiyetine bağlıdır. Şöyle ki;

Şayet temyiz müzekker ise söz konusu rakam duruma göre وَاحِدٌ veya اِثْنَانِ şeklinde müzekker, yok eğer müennes ise söz konusu rakam da duruma göre وَاحِدَةٌ (إِحْدَى) veya اِثْنَتَانِ şeklinde müennes olarak gelecektir. Bu arada birler ve onlar basamağını birbirine bağlayan bir atıf harfinin mutlaka bulunmak zorunda olduğunu da hatırlatalım.

اَلنَّصُّ

نَحْنُ نَسْتَطِيعُ أَنْ نَفْهَمَ الشَّخْصَ بِطَرِيقَةٍ أَفْضَلَ، إِذَا عَرَفْنَا الرِّيَاضَةَ الَّتِي يُمَارِسُهَا، وَ الْهِوَايَةَ الَّتِي يَقْضِي فِيهَا وَقْتَ فَرَاغِهِ، وَ نَوْعَ الْكُتُبِ الَّتِي يَقْرَأُهَا. فَالَّذِي يَلْعَبُ رِيَاضَةً مِثْلَ كُرَةِ الطَّاوِلَةِ لَيْسَ كَمَنْ يُمَارِسُ حَمْلَ الْأَثْقَالِ. وَ الَّذِي يَهْتَمُّ بِالرَّسْمِ وَ الْمُوسِيقَى لَيْسَ كَمَنْ يَهْتَمُّ بِالْأَعْمَالِ الْيَدَوِيَّةِ. وَ الَّذِي يَقْرَأُ الْكُتُبَ الْفَنِّيَّةَ وَ الْقَصَصِيَّةَ لَيْسَ كَمَنْ يَقْرَأُ الْكُتُبَ الْعِلْمِيَّةَ الصَّعْبَةَ. فَقُلْ لِي: مَا رِيَاضَتُكَ؟ وَ مَا هِوَايَتُكَ؟ وَ مَا كِتَابُكَ الْمُفَضَّلُ أَقُلْ لَكَ: "مَنْ أَنْتَ".

İkinci Kategori İle İlgili Tablo (Müzekker Temyiz)			
Müzekker Temyiz	Mansup ve Mecrur Durumu	Merfû Durumu	
كِتَابًا	وَاحِدًا/ـدٍ وَ عِشْرِينَ	وَاحِدٌ وَ عِشْرُونَ	21
كِتَابًا	اِثْنَيْنِ وَ عِشْرِينَ	اِثْنَانِ وَ عِشْرُونَ	22
كِتَابًا	وَاحِدًا/ـدٍ وَ ثَلاَثِينَ	وَاحِدٌ وَ ثَلاَثُونَ	31
كِتَابًا	اِثْنَيْنِ وَ ثَلاَثِينَ	اِثْنَانِ وَ ثَلاَثُونَ	32
كِتَابًا	وَاحِدًا/ـدٍ وَ أَرْبَعِينَ	وَاحِدٌ وَ أَرْبَعُونَ	41
كِتَابًا	اِثْنَيْنِ وَ أَرْبَعِينَ	اِثْنَانِ وَ أَرْبَعُونَ	42
كِتَابًا	وَاحِدًا/ـدٍ وَ خَمْسِينَ	وَاحِدٌ وَ خَمْسُونَ	51
كِتَابًا	اِثْنَيْنِ وَ خَمْسِينَ	اِثْنَانِ وَ خَمْسُونَ	52
كِتَابًا	وَاحِدًا/ـدٍ وَ سِتِّينَ	وَاحِدٌ وَ سِتُّونَ	61
كِتَابًا	اِثْنَيْنِ وَ سِتِّينَ	اِثْنَانِ وَ سِتُّونَ	62
كِتَابًا	وَاحِدًا/ـدٍ وَ سَبْعِينَ	وَاحِدٌ وَ سَبْعُونَ	71
كِتَابًا	اِثْنَيْنِ وَ سَبْعِينَ	اِثْنَانِ وَ سَبْعُونَ	72
كِتَابًا	وَاحِدًا/ـدٍ وَ ثَمَانِينَ	وَاحِدٌ وَ ثَمَانُونَ	81
كِتَابًا	اِثْنَيْنِ وَ ثَمَانِينَ	اِثْنَانِ وَ ثَمَانُونَ	82
كِتَابًا	وَاحِدًا/ـدٍ وَ تِسْعِينَ	وَاحِدٌ وَ تِسْعُونَ	91
كِتَابًا	اِثْنَيْنِ وَ تِسْعِينَ	اِثْنَانِ وَ تِسْعُونَ	92

İkinci Kategori İle İlgili Tablo (Müennes Temyiz)			
Müennes Temyiz	Mansup ve Mecrur Durumu	Merfû Durumu	
كُرَةً	وَاحِدَةً/ةٍ وَ عِشْرِينَ	وَاحِدَةٌ وَ عِشْرُونَ	21
كُرَةً	اِثْنَتَيْنِ وَ عِشْرِينَ	اِثْنَتَانِ وَ عِشْرُونَ	22
كُرَةً	وَاحِدَةً/ةٍ وَ ثَلاَثِينَ	وَاحِدَةٌ وَ ثَلاَثُونَ	31
كُرَةً	اِثْنَتَيْنِ وَ ثَلاَثِينَ	اِثْنَتَانِ وَ ثَلاَثُونَ	32
كُرَةً	وَاحِدَةً/ةٍ وَ أَرْبَعِينَ	وَاحِدَةٌ وَ أَرْبَعُونَ	41
كُرَةً	اِثْنَتَيْنِ وَ أَرْبَعِينَ	اِثْنَتَانِ وَ أَرْبَعُونَ	42
كُرَةً	وَاحِدَةً/ةٍ وَ خَمْسِينَ	وَاحِدَةٌ وَ خَمْسُونَ	51
كُرَةً	اِثْنَتَيْنِ وَ خَمْسِينَ	اِثْنَتَانِ وَ خَمْسُونَ	52
كُرَةً	وَاحِدَةً/ةٍ وَ سِتِّينَ	وَاحِدَةٌ وَ سِتُّونَ	61
كُرَةً	اِثْنَتَيْنِ وَ سِتِّينَ	اِثْنَتَانِ وَ سِتُّونَ	62
كُرَةً	وَاحِدَةً/ةٍ وَ سَبْعِينَ	وَاحِدَةٌ وَ سَبْعُونَ	71
كُرَةً	اِثْنَتَيْنِ وَ سَبْعِينَ	اِثْنَتَانِ وَ سَبْعُونَ	72
كُرَةً	وَاحِدَةً/ةٍ وَ ثَمَانِينَ	وَاحِدَةٌ وَ ثَمَانُونَ	81
كُرَةً	اِثْنَتَيْنِ وَ ثَمَانِينَ	اِثْنَتَانِ وَ ثَمَانُونَ	82
كُرَةً	وَاحِدَةً/ةٍ وَ تِسْعِينَ	وَاحِدَةٌ وَ تِسْعُونَ	91
كُرَةً	اِثْنَتَيْنِ وَ تِسْعِينَ	اِثْنَتَانِ وَ تِسْعُونَ	92

(21-22), (31-32) gibi, İkinci Kategoriye Ait Sayıların Kullanımı ile İlgili Cümle Örneği		
Temyiz	Fâil	Fiil
مُوَظَّفًا	وَاحِدٌ وَ سَبْعُونَ	اِسْتَقَالَ
Yetmiş bir memur istifa etti.		
Temyiz	Mefûlün Bih	Fiil + Fâil
صُورَةً	اِثْنَتَيْنِ وَ سَبْعِينَ	رَسَمْتُ
Yetmiş iki portre çizdim.		

(21-22), (31-32) GİBİ, İKİNCİ KATEGORİYE AİT SAYILARIN KULLANIMIYLA İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) دَخَلَ إِلَى صَالَةِ الْمَحْكَمَةِ وَاحِدٌ وَ عِشْرُونَ مُتَّهَمًا.

Mahkeme salonuna yirmi bir sanık girdi.

(2) أَطْلَقَ الصَّيَّادُ عَلَى الْبَطَّةِ اِثْنَيْنِ وَ عِشْرِينَ رَصَاصًا مِنْ بُنْدُقِيَّتِهِ.

Avcı, ördeğe,tüfeğinden yirmi iki kurşun sıktı.

(3) أَسْقَطَ جَيْشُنَا اثْنَتَيْنِ وَ ثَمَانِينَ طَائِرَةً فِي الْحَرْبِ.

Ordumuz, savaşta, seksen iki uçak düşürdü.

(4) تَنْخَفِضُ حَرَارَةُ الْجَوِّ فِي الشِّتَاءِ حَتَّى وَاحِدَةٍ وَ عِشْرِينَ دَرَجَةً تَحْتَ الصِّفْرِ.

Kışın hava ısısı, eksi yirmi bir dereceye kadar düşüyor.

(5) فِي الْفَصْلِ اِثْنَتَانِ وَ ثَلاَثُونَ طَالِبَةً.

Sınıfta, otuz iki kız öğrenci var.

(6) اِشْتَرَكَ فِي الرِّحْلَةِ اِثْنَانِ وَ أَرْبَعُونَ سَائِحًا.

Geziye, kırk iki turist iştirak etti.

(7) اِشْتَرَيْتُ مِنَ الْخَبَّازِ وَاحِدًا وَ أَرْبَعِينَ خُبْزًا لِلتَّوْزِيعِ.

Fırından, dağıtmak üzere kırkbir ekmek satın aldım.

(8) تَهْبِطُ فِي الْمَطَارِ كُلَّ يَوْمٍ اِثْنَتَانِ وَ عِشْرُونَ طَائِرَةً.

Havaalanına hergün, yirmi iki uçak inmektedir.

(9) جَاءَ الزَّائِرُونَ مِنْ وَاحِدَةٍ وَ خَمْسِينَ دَوْلَةً مُخْتَلِفَةً.

Ziyaretçiler, elli bir ayrı ülkeden geldi.

(10) يُوجَدُ فِي مَكْتَبَةِ أُسْتَاذِي اِثْنَانِ وَ تِسْعُونَ كِتَابًا.

Öğretmenimin kütüphanesinde doksan iki kitap bulunmaktadır.

(11) قُمْتُ بِزِيَارَةٍ لِوَاحِدَةٍ وَ عِشْرِينَ مَصْلَحَةً حُكُومِيَّةً فِي تُرْكِيَا.

Türkiye'deki yirmi bir devlet dairesini ziyaret ettim.

(12) يَرْعَى الرَّاعِي اثْنَيْنِ وَ ثَمَانِينَ جَامُوسًا.

Çoban, seksen iki mandayı güdüyor.

(13) زُرْتُ جَدِّي لِمُدَّةٍ وَاحِدٍ وَ سِتِّينَ يَوْمًا.

Dedemi altmış bir günlüğüne ziyaret ettim.

(14) يَفْحَصُ الطَّبِيبُ اِثْنَيْنِ وَ سَبْعِينَ مَرِيضًا فِي يَوْمٍ وَاحِدٍ.

Doktor, günde, yetmiş iki hastayı muayene ediyor.

(15) قَرَّرَتِ الْوِزَارَةُ بِنَاءَ وَاحِدٍ وَ عِشْرِينَ مَصْنَعًا فِي سَنَةٍ.

Bakanlık, bir senede, yirmi bir fabrikanın inşa edilmesini kararlaştırdı.

(16) أَشْرَفَ الْمُهَنْدِسُ عَلَى اثْنَيْنِ وَ أَرْبَعِينَ مَشْرُوعًا.

Mühendis, kırk iki projeyi yönetiyor.

(17) يَعْمَلُ فِي هٰذَا الْمَصْنَعِ اِثْنَانِ وَ ثَمَانُونَ عَامِلاً.

Bu fabrikada seksen iki işçi çalışmakta.

(18) سَمَحَتِ الْوِزَارَةُ بِالْعَمَلِ لِوَاحِدَةٍ وَ سَبْعِينَ مُؤَسَّسَةً.

Bakanlık, yetmiş bir kuruluşa çalışma izni verdi.

(19) وَاحِدٌ زَائِدٌ تِسْعُونَ يُسَاوِي وَاحِدًا وَ تِسْعِينَ.

1 + 90 = 91 (Bir, doksan daha doksanbir eder).

(20) اِثْنَانِ وَ أَرْبَعُونَ نَاقِصٌ عِشْرُونَ يُسَاوِي اثْنَيْنِ وَ عِشْرِينَ.

42 – 20 = 22 (Kırk iki eksi yirmi eşittir yirmiiki).

(21) كَلَّفَنِي هٰذَا الْحِذَاءُ اثْنَيْنِ وَ عِشْرِينَ دُولاَرًا.

Bu ayakkabı bana yirmi iki dolara maloldu.

ÜÇÜNCÜ KATEGORİ

(23-29), (33-39), (43-49), (53-59), (63-69), (73-79), (83-89), (93-99) sayıları. Parantez içerisinde verilen bu sayılar ile bu sayıların temyizi durumunda bulunan isimler arasında cinsiyet bakımından ters bir orantı söz konusudur. Şöyle ki: Bu sayıların temyizi durumundaki kelime (ma'dud/sayılan) müzekker ise sayının ilk kısmı (birler basamağı) müennes, sayılan kelime müennes ise sayının ilk kısmı (birler basamağı) müzekker olarak gelir. Birler ve onlar basamağını birbirine bağlayan fethalı bir 'vav' harfinin bulunduğunu burada tekrar hatırlatalım.

Üçüncü Kategori İle İlgili Tablo: (Müzekker Temyiz)			
Müzekker Temyiz	Mansup ve Mecrur Durum	Merfû Durumu	
كِتَابًا	ثَلاَثَةً/ـةٍ وَ عِشْرِينَ	ثَلاَثَةٌ وَ عِشْرُونَ	23
كِتَابًا	أَرْبَعَةً/ـةٍ وَ عِشْرِينَ	أَرْبَعَةٌ وَ عِشْرُونَ	24
كِتَابًا	خَمْسَةً/ـةٍ وَ عِشْرِينَ	خَمْسَةٌ وَ عِشْرُونَ	25
كِتَابًا	سِتَّةً/ـةٍ وَ عِشْرِينَ	سِتَّةٌ وَ عِشْرُونَ	26
كِتَابًا	سَبْعَةً/ـةٍ وَ عِشْرِينَ	سَبْعَةٌ وَ عِشْرُونَ	27
كِتَابًا	ثَمَانِيَةً/ـةٍ وَ عِشْرِينَ	ثَمَانِيَةٌ وَ عِشْرُونَ	28
كِتَابًا	تِسْعَةً/ـةٍ وَ عِشْرِينَ	تِسْعَةٌ وَ عِشْرُونَ	29

Üçüncü Kategori İle İlgili Tablo: (Müennes Temyiz)			
Müennes Temyiz	Mansup/Mecrur Durum	Merfû Durumu	
كُرَةً	ثَلاَثًا/ثٍ وَ عِشْرِينَ	ثَلاَثٌ وَ عِشْرُونَ	23
كُرَةً	أَرْبَعًا/عٍ وَ عِشْرِينَ	أَرْبَعٌ وَ عِشْرُونَ	24
كُرَةً	خَمْسًا/سٍ وَ عِشْرِينَ	خَمْسٌ وَ عِشْرُونَ	25
كُرَةً	سِتًّا/تٍّ وَ عِشْرِينَ	سِتٌّ وَ عِشْرُونَ	26
كُرَةً	سَبْعًا/عٍ وَ عِشْرِينَ	سَبْعٌ وَ عِشْرُونَ	27
كُرَةً	ثَمَانِيًا/نٍ وَ عِشْرِينَ	ثَمَانٍ وَ عِشْرُونَ	28
كُرَةً	تِسْعًا/عٍ وَ عِشْرِينَ	تِسْعٌ وَ عِشْرُونَ	29

(23-29), (33-39) gibi, Üçüncü Kategoriye Ait Sayılarla İlgili Örnekler		
Temyiz	Fâil	Fiil
مُوَظَّفًا	ثَلاَثَةٌ وَ سَبْعُونَ	اِسْتَقَالَ
Yetmiş üç memur istifa etti.		
Temyiz	Mefûlün Bih	Fiil + Fâil
صُورَةً	ثَلاَثًا وَ سَبْعِينَ	رَسَمْتُ
Yetmiş üç portre çizdim.		

(23-29), (33-39) GİBİ, ÜÇÜNCÜ KATEGORİYE AİT SAYILARIN KULLANIMI İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) أَمَرَ رَئِيسُ الْبَلَدِيَّةِ بِهَدْمِ ثَلاَثٍ وَ أَرْبَعِينَ عِمَارَةً.

Belediye başkanı, kır küç apartmanın yıkılması emrini verdi.

(2) يَتَأَلَّفُ هٰذَا الْكُتَيِّبُ مِنْ تِسْعٍ وَ ثَلاَثِينَ صَفْحَةً.

Bu broşür, otuz dokuz sayfadan oluşmaktadır.

(3) ثَلاَثَةٌ فِي ثَمَانِيَةٍ يُسَاوِي أَرْبَعَةً وَ عِشْرِينَ.

Üç kere sekiz yirmi dört eder.

(4) مَضَى مِنْ هٰذَا الشَّهْرِ سِتَّةٌ وَ عِشْرُونَ يَوْمًا.

Bu aydan yirmi altı gün geçti.

(5) يَدْرُسُ فِي الْمُسْتَوَى الأَوَّلِ أَكْثَرُ مِنْ ثَلاَثَةٍ وَ ثَلاَثِينَ طَالِبًا.

Birinci sınıfta (düzeyde) otuz üç öğrenciden daha fazlası ders görüyor.

(6) اِشْتَرَكَ فِي بِنَاءِ الْمَسْجِدِ الْجَدِيدِ خَمْسَةٌ وَ عِشْرُونَ عَامِلاً.

Yeni mescitin yapımına yirmi beş işçi katıldı.

(7) شَكَرَ مُدِيرُ الشَّرِكَةِ سَبْعَةً وَ ثَلاَثِينَ عَامِلاً.

Firma müdürü, otuz yedi işçiye teşekkür etti.

(8) عِنْدِي الآنَ أَكْثَرُ مِنْ خَمْسَةٍ وَ أَرْبَعِينَ دُولاَرًا.

Şu anda yanımda, kırk beş dolardan daha fazlası var.

(9) اِشْتَرَكَتْ فِي رِحْلَةِ الْحَجِّ سَبْعٌ وَ تِسْعُونَ امْرَأَةً.

Hac seyahatine, doksan yedi kadın iştirak etti.

(10) سَلَّمَ الْمُحَاسِبُ الرَّوَاتِبَ لِأَرْبَعَةٍ وَخَمْسِينَ مُعَلِّمًا.

Muhasebeci, elli dört öğretmene maaşlarını teslim etti.

(11) كَتَبَ الْمُعِيدُ ثَمَانِيًا وَ ثَمَانِينَ صَفْحَةً مِنْ أُطْرُوحَتِهِ.

Asistan, tezinin seksen sekiz sayfasını yazdı.

(12) نَجَحَتْ سَبْعٌ وَ أَرْبَعُونَ طَالِبَةً فِي الامْتِحَانِ النِّهَائِيِّ.

Final sınavında, kırk yedi kız öğrenci başarı sağladı.

(13) تَمَكَّنَ سِتَّةٌ وَ ثَلاَثُونَ عَامِلاً مِنْ هَدْمِ الْمَبْنَى.

Otuz altı işçi, binayı yıkmaya muvaffak oldu.

(14) اِشْتَرَيْتُ هٰذِهِ اللُّعْبَةَ بِخَمْسَةٍ وَ سِتِّينَ دُولاَرًا.

Bu oyuncağı, altmış beş dolara satın aldım.

(15) تَسَلَّمْنَا مِنَ النَّاشِرِ تِسْعَةً وَ تِسْعِينَ رِيَالاً.

Yayımcıdan, doksan dokuz riyal aldık.

(16) قَرَأْنَا قَبْلَ شَهْرٍ أَرْبَعَةً وَ أَرْبَعِينَ دَرْسًا مِنْ هٰذَا الْكِتَابِ.

Bir ay önce, bu kitaptan kırk dört ders okumuştuk.

(17) تَحَدَّثَ الْعَمِيدُ إِلَى ثَلَاثَةٍ وَ سِتِّينَ أُسْتَاذًا.

Dekan, altmış üç profesöre hitap etti.

(18) حَضَرَ الْيَوْمَ إِلَى مَجْلِسِ النُّوَّابِ تِسْعَةٌ وَ ثَمَانُونَ نَائِبًا.

Bugün Millet Meclisi'ne, seksen dokuz milletvekili geldi.

(19) تَلَوْتُ بَعْدَ صَلَاةِ الْفَجْرِ سَبْعًا وَ ثَمَانِينَ آيَةً مِنَ الْقُرْآنِ.

Sabah namazından sonra, Kur'an-ı Kerim'den seksen yedi ayet okudum.

(20) كَانَ فِي الطَّائِرَةِ سَبْعَةٌ وَ تِسْعُونَ مَقْعَدًا مَحْجُوزًا.

Uçakta, rezervasyon yapılmış doksan yedi koltuk bulunuyordu.

(21) رَأَيْتُ فِي صَالَةِ الْمَطَارِ ثَمَانِيَةً وَ سِتِّينَ سَائِحًا صِينِيًّا.

Havaalanının bekleme salonunda, altmış sekiz Çinli turist gördüm.

DÖRDÜNCÜ KATEGORİ

Yüz, bin, milyon, milyar sayıları ve bu sayıların katlarının temyizi müfret-mecrur olup, müzekker ve müennes kelimeler için farklı kullanımları söz konusu değildir. Binler hanesini yüzler hanesine, yüzler hanesini onlar hanesine bağlamak üzere yine bir atıf harfi (vav) bulunmak zorundadır. 567 veya 2345 gibi üç, dört ve daha fazla basamaklı sayıların okunmasında, tercihe göre büyükten küçüğe veya küçükten büyüğe doğru bir seyir takip edilebilir. Yani önce binler, sonra yüzler, daha sonra onlar ve nihayet birler basamağı okunabileceği gibi, tam tersine önce birler, arkasından onlar, daha sonra yüzler ve nihayet binler basamağı da okunabilir.

Dördüncü Kategori İle İlgili Tablo: (Yüz Ve Katları)			
Temyiz	Temyizli Kullanım	Yalın Kullanım	
كِتَابٍ	مِائَةُ	مِائَةٌ	100
كِتَابٍ	مِائَتَا - مِائَتَيْ	مِائَتَانِ	200
كِتَابٍ	ثَلاَثُمِائَةِ	ثَلاَثُمِائَةٍ	300
كِتَابٍ	أَرْبَعُمِائَةِ	أَرْبَعُمِائَةٍ	400
كِتَابٍ	خَمْسُمِائَةِ	خَمْسُمِائَةٍ	500
كِتَابٍ	سِتُّمِائَةِ	سِتُّمِائَةٍ	600
كِتَابٍ	سَبْعُمِائَةِ	سَبْعُمِائَةٍ	700
كِتَابٍ	ثَمَانُمِائَةِ	ثَمَانُمِائَةٍ	800
كِتَابٍ	تِسْعُمِائَةِ	تِسْعُمِائَةٍ	900

Dördüncü Kategori İle İlgili Tablo: (Bin ve Katları)			
Temyiz	Temyizli Kullanım	Yalın Kullanım	
كِتَابٍ	أَلْفُ	أَلْفٌ	1000
كِتَابٍ	أَلْفَا - أَلْفَيْ	أَلْفَانِ	2000
كِتَابٍ	ثَلاَثَةُ آلاَفِ	ثَلاَثَةُ آلاَفٍ	3000
كِتَابٍ	أَرْبَعَةُ آلاَفِ	أَرْبَعَةُ آلاَفٍ	4000
كِتَابٍ	خَمْسَةُ آلاَفِ	خَمْسَةُ آلاَفٍ	5000
كِتَابٍ	سِتَّةُ آلاَفِ	سِتَّةُ آلاَفٍ	6000
كِتَابٍ	سَبْعَةُ آلاَفِ	سَبْعَةُ آلاَفٍ	7000
كِتَابٍ	ثَمَانِيَةُ آلاَفِ	ثَمَانِيَةُ آلاَفٍ	8000
كِتَابٍ	تِسْعَةُ آلاَفِ	تِسْعَةُ آلاَفٍ	9000
كِتَابٍ	عَشَرَةُ آلاَفِ	عَشَرَةُ آلاَفٍ	10.000

ÖNEMLİ NOT

Bir, iki ve üç haneli sayıların sonuna, bu sayıların temyizi olarak; '***Yüz***', '***Bin***', '***Milyon***', '***Milyar***' sayıları getirilerek istenilen sayı elde edilir.

5 Milyon	:	خَمْسَةُ مَلاَيِين
11 Milyar	:	أَحَدَ عَشَرَ مِلْيَارًا
15 Bin	:	خَمْسَةَ عَشَرَ أَلْفًا
35 Milyon	:	خَمْسَةٌ وَ ثَلاَثُونَ مِلْيُونًا
100 Bin	:	مِائَةُ أَلْفٍ
500 Milyon	:	خَمْسُمِائَةِ مِلْيُونٍ

100,1000 gibi, Dördüncü Kategoriye Ait Sayıların Kullanımı ile İlgili Cümle Örneği		
Temyiz	Fâil	Fiil
طَالِبٍ وَ طَالِبَةٍ	ثَلاَثُمِائَةِ	تَخَرَّجَ
300 erkek ve kız öğrenci mezun oldu.		
Temyiz	Mefûlün Bih	Fiil + Fâil
فَقِيرٍ وَ فَقِيرَةٍ	ثَلاَثَةَ آلاَفِ	سَاعَدْتُ
3000 yoksul erkek ve kadına yardım ettim.		

100,1000 GİBİ, DÖRDÜNCÜ KATEGORİYE AİT SAYILARIN KULLANIMI İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) فِي الْعَاصِمَةِ مِلْيُونُ نَسَمَةٍ.

Başkentte bir milyon insan var.

(2) زَادَ سُكَّانُ الصِّينِ عَلَى مِلْيَارِ نَسَمَةٍ.

Çin'in nüfusu bir milyarı geçti.

(3) يَدْرُسُ بِكُلِّيَّةِ الْإِلَهِيَّاتِ أَكْثَرُ مِنْ أَلْفِ طَالِبٍ.

İlahiyat Fakültesinde, binden fazla erkek öğrenci öğrenim görmekte.

(4) اِسْتَعَرْتُ مِنْ صَدِيقِي أَلْفَيْ دُولاَرٍ.

Arkardaşımdan iki bin dolar ödünç aldım.

(5) عِنْدَ الزَّبُونِ الْآنَ أَقَلُّ مِنْ مِائَتَيْ دُولَارٍ.
Şu anda müşteride, iki yüz dolardan daha azı var.

(6) يَتَأَلَّفُ كِتَابُنَا مِنْ سِتِّمِائَةِ صَفْحَةٍ.
Kitabımız, altı yüz sayfadan oluşmakta.

(7) شَاهَدَ هٰذَا الْفِيلْمَ مِائَتَانِ وَ خَمْسُونَ طَالِبًا.
Bu filmi, iki yüz elli öğrenci izledi.

(8) أَدَّيْتُ صَلَاةَ عِيدِ الْفِطْرِ مَعَ أَلْفِ رَجُلٍ.
Ramazan Bayramı namazını, bin kişiyle kıldım.

(9) اِشْتَرَيْتُ هٰذَا الْخُبْزَ بِمِائَتَيْ أَلْفِ لِيرَةٍ.
Bu ekmeği iki yü zbin liraya aldım.

(10) تَسَلَّمَ الْأُسْتَاذُ مِنَ الْمُحَاسِبِ خَمْسَمِائَةِ دُولَارٍ.
Profesör, muhasebeciden, beş yüz dolar teslim aldı.

(11) عَلَى مَتْنِ الطَّائِرَةِ مِائَتَانِ وَ خَمْسُونَ رَاكِبًا.
Uçakta, iki yüz elli yolcu bulunmakta.

(12) قَرَأْتُ ثَلَاثَمِائَةِ صَفْحَةٍ مِنْ هٰذِهِ الرِّوَايَةِ.
Bu romanın, üç yüz sayfasını okudum.

(13) أَحْفَظُ ثَلَاثَةَ آلَافِ آيَةٍ مِنَ الْقُرْآنِ الْكَرِيمِ.
Kur'an-ı Kerim'den üç bin ayeti ezbere biliyorum.

(14) فِي شَرِكَتِنَا مِائَتَا عَامِلَةٍ وَ تِسْعُمِائَةِ عَامِلٍ.
Şirketimizde, ikiyüz bayan, dokuz yüz erkek işçi bulunmaktadır.

(15) فِي السَّنَةِ ثَلَاثُمِائَةٍ وَ خَمْسَةٌ وَ سِتُّونَ يَوْمًا.
Bir yılda, üçyüzaltmışbeş gün vardır.

(16) اِشْتَرَيْتُ هٰذِهِ السَّيَّارَةَ بِمِلْيَارَيْ لِيرَةٍ.
Bu arabayı iki milyar liraya satın aldım.

(17) فِي الْمَلْعَبِ تِسْعُمِائَةِ مُتَفَرِّجٍ تَقْرِيبًا.
Stadyumda, yaklaşık olarak dokuz yüz seyirci bulunuyor.

(18) حَضَرَ هٰذَا الْعَامَ إِلَى تُرْكِيَا تِسْعَةُ آلَافِ سَائِحٍ.
Bu sene Türkiye'ye, dokuz bin turist geldi.

(19) قَرَأْتُ بَعْدَ صَلاَةِ الْمَغْرِبِ مِائَتَيْ آيَةٍ مِنَ الْقُرْآنِ.

Akşam namazından sonra, Kur'an-ı Kerim'den iki yüz ayet okudum.

(20) كَانَ فِي الْبَاخِرَةِ ثَلاَثُمِائَةِ مَقْعَدٍ فَارِغٍ.

Vapurda, üç yüz boş koltuk vardı.

(21) اِشْتَرَيْتُ مِائَةَ كِتَابٍ وَ كِتَابًا وَاحِدًا.

Yüz bir kitap satın aldım.

(22) قَرَأْتُ مِائَتَيْ قِصَّةٍ وَ قِصَّتَيْنِ مِنْ أَلْفِ لَيْلَةٍ وَ لَيْلَةٍ.

Binbirgece masallarından iki yüz iki hikaye okudum.

(23) زَارَ مَعْرِضَ الصُّوَرِ خَمْسُمِائَةِ فَنَّانٍ.

Resim sergisini, beş yüz sanatçı ziyaret etti.

(24) نَزَلَ مِنَ الطَّائِرَةِ سِتُّمِائَةٍ وَ ثَلاَثَةُ سُيَّاحٍ.

Uçaktan, altı yüz üç turist indi.

(25) مَجْمُوعُ زَوَايَا الْمُثَلَّثِ مِائَةٌ وَ ثَمَانُونَ دَرَجَةً.

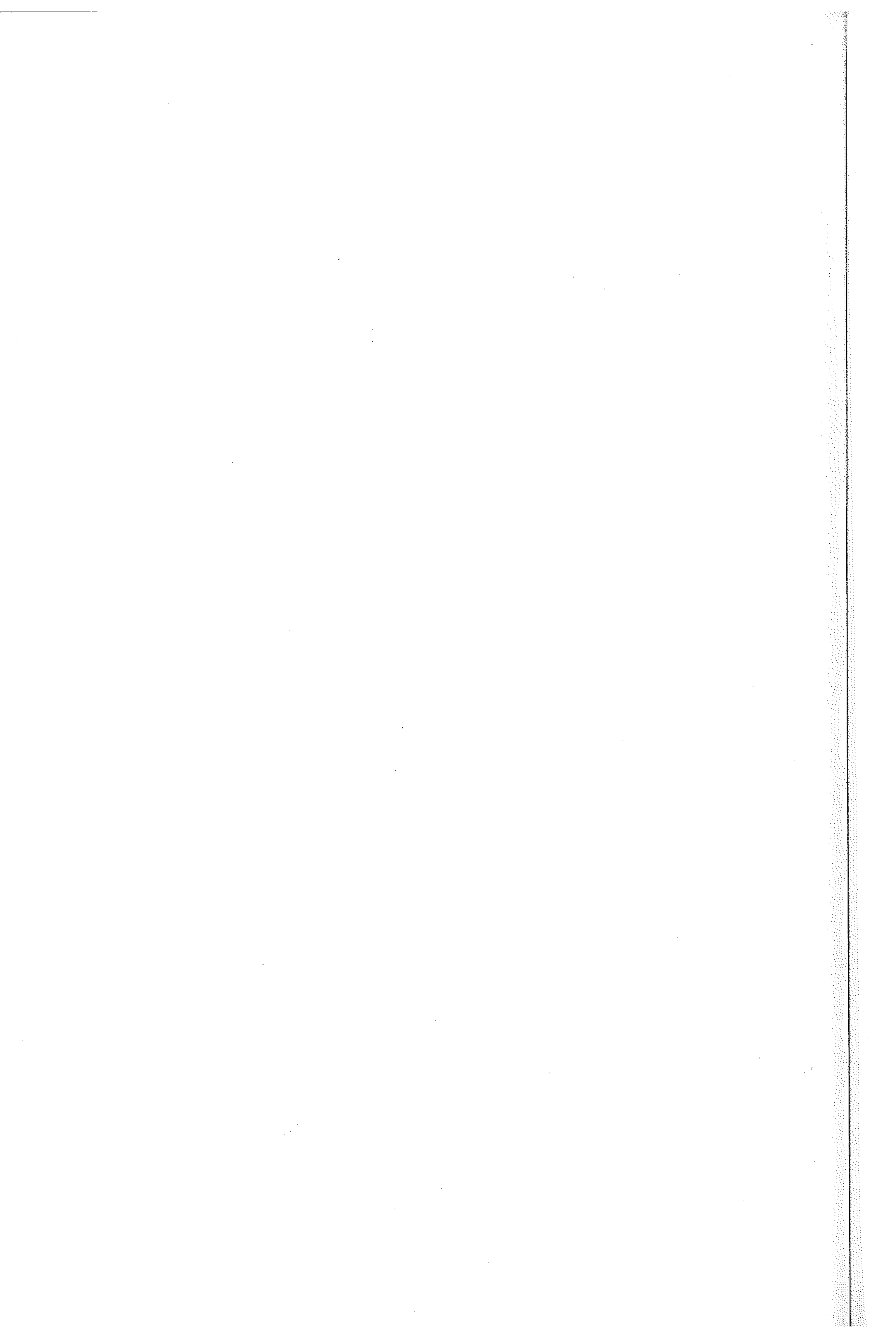
Üçgenin açılarının toplamı yüz seksen derecedir.

اَلْجَمَارِكُ

تُوجَدُ مَرَاكِزُ اَلْجَمَارِكِ فِي مَدَاخِلِ الْبِلاَدِ الْبَرِّيَّةِ وَ الْبَحْرِيَّةِ وَ فِي الْمَطَارَاتِ الْعَامَّةِ. وَ مُهِمَّةُ هٰذِهِ الْمَرَاكِزِ هِيَ الْحِفَاظُ عَلَى اقْتِصَادِ الْبِلاَدِ وَ فَرْضُ الضَّرَائِبِ عَلَى الْبَضَائِعِ الَّتِي تَدْخُلُهَا. وَ ذٰلِكَ بُغْيَةُ تَنْشِيطِ الْإِنْتَاجِ الْوَطَنِيِّ وَ حِمَايَتِهِ مِنَ الْإِنْتَاجِ الْخَارِجِيِّ الَّذِي يُزَاحِمُهُ. وَ الْمُوَاطِنُ الصَّالِحُ هُوَ الَّذِي يَدْفَعُ الرُّسُومَ الَّتِي تَفْرِضُهَا اَلْجَمَارِكُ عَلَى الْبَضَائِعِ الْجَدِيدَةِ الَّتِي يَجْلُبُهَا مَعَهُ مِنَ الْخَارِجِ بِكُلِّ رِضًى وَ بَشَاشَةٍ.

كلمة اليوم

أَوَّلُ الصَّبْرِ مُرٌّ وَلَكِنْ آخِرُهُ حُلْوٌ

35. DERS

MEFÛLÜN FÎH (ZARFLAR)

MEFÛLÜN FÎH (ZARFLAR)

Bir eylemin, kendisinde gerçekleştirildiği zaman ve mekanı gösteren isim, zarf veya zarf öbeklerine ***Mefûlün Fîh*** adı verilir. '***Mefûlün fîh***' hakkında şunlar söylenebilir:

● Mefûlün Fîh olan öğe, eylemin yapıldığı zamana işaret ediyorsa buna '***Zaman Zarfı***', eylemin yapıldığı mekana işaret ediyorsa buna da '***Mekan Zarfı***' adı verilir.

● Mefûlün Fîh olan sözcük, başına harf-i cer gelmediği sürece '***mansup***'tur.

● Mefûlün Fîh'in başına en çok gelebilen harf-i cerler; بِ ve فِي harf-i cerleridir. Zaman ve mekan zarflarının büyük çoğunluğu, -<u>başlarında harf-i cer bulunmasa bile</u>- bu iki harf-i cerrin anlamını içerirler.

MEFÛLÜN FÎH (ZARFLAR) MANSUPTUR.

MEFÛLÜN FÎH ÖĞESİ (ZARF), CÜMLE SONUNDA OLDUĞU KADAR, CÜMLE BAŞINDA VE CÜMLE ORTASINDA DA GELEBİLİR.

ZARFLARDAN SONRA GELEN MECRUR İSİM MUZÂFUN İLEYH, ZARF İSE MUZÂF OLUR.

Yaygın Olarak Kullanılan Zaman Zarfları		
Anlamları	Zaman Zarfları	
Dün, dünkü gün	أَمْسِ	1
Yarın, bugünden sonra	غَدًا	2
Bugün, günümüzde	اَلْيَوْمَ	3
Şimdi, şu anda, şu sıralarda	اَلْآنَ	4
Gün doğmadan, şafak vakti, tan vakti	فَجْرًا	5
Sabahleyin, sabah, sabah vaktinde	صَبَاحًا	6
Öğlenleyin, öğlen, öğle vaktinde	ظُهْرًا	7
İkindileyin, ikindi vakti (nde)	عَصْرًا	8
Akşamleyin, akşam, akşam vakti (nde)	مَسَاءً	9
Yatsıda, yatsı vakti (nde)	عِشَاءً	10
Geceleyin, gece, gece vakti (nde)	لَيْلاً	11
Dün; dün gece	اَلْبَارِحَةَ	12
Birgün, günün birinde, günlerden birgün	يَوْمًا	13
Bir ay, (aylardan) bir ay, ayın birinde	شَهْرًا	14
Bir sene, yılın / senenin birinde	سَنَةً - عَامًا	15
Bir zaman, bir zamanlar, bir süre, bir müddet	زَمَنًا\زَمَانًا	16
Bir an, bir an için, bir süre, bir müddet	لَحْظَةً	17
Bir zaman, bir zamanlar, uzun bir süreliğine	دَهْرًا	18
Şimdi, şu anda, derhal, hemen, elân, hal-i hazırda	حَالاً - حَالِيًّا	19
-den önce, -meden (önce)	قَبْلَ	20

-den sonra, -in sonrasında	بَعْدَ	21
Bir süre, Bir müddet, ... boyunca, ... süresince	مُدَّةً \ مُدَّةَ ..	22

Yaygın Olarak Kullanılan Mekan Zarfları		
Anlamları	Mekan Zarfları	
-in önüne, -in önünde, -in ön tarafında	أَمَامَ ...	1
- in önüne, -in önünde, -in ön tarafında	قُدَّامَ ...	2
-in arkasına, -in arkasında, -in arka tarafında	خَلْفَ ...	3
-in arkasına, -in arkasında, -in arka tarafında	وَرَاءَ ...	4
-in sağına, -in sağında, -in sağ tarafında	يَمِينَ ...	5
-in soluna, -in solunda, -in sol tarafında	يَسَارَ ...	6
-in soluna, -in solunda, -in sol tarafında	شِمَالَ ...	7
-in karşısına/hizasına,-in hizasında,-in karşı tarafında	حِذَاءَ ...	8
-in karşısına, -in karşısında, -ile yüz yüze	تِجَاهَ ...	9
-e doğru, -... yönünde, -... istikametinde	نَحْوَ ...	10
-in ortasına / ortasında, -in merkezinde, -in göbeğinde	وَسْطَ ...	11
-in arasında, -in içinde, -in ortasında	بَيْنَ ...	12
-in yanında, -in katında, -in nezdinde, -in huzurunda	لَدَى ...	13
-in yanında, -in katında, -in nezdinde, -in huzurunda	لَدُنْ ...	14
- in yanında, -in katında, -in nezdinde, -in huzurunda	عِنْدَ ...	15
-in altında, -in alt kısmında, -in aşağısında	تَحْتَ ...	16
-in üstünde, -in üstüne, -in yukarısında,-in yukarısına	فَوْقَ ...	17
-in altında, in aşağısında, -in ötesine, -in ötesinde	دُونَ ...	18

-in karşısına, -in karşısında, -in önünde	تِلْقَاءَ ..	19
-in doğusunda, -in doğusuna, -in doğu tarafında	شَرْقَ ..	20
-in batısında, -in batısına, -in batı tarafında	غَرْبَ ..	21
-in güneyinde, -in güneyine, -in güney tarafında	جَنُوبَ ..	22
-in kuzeyinde, -in kuzeyine, -in kuzey tarafında	شَمَالَ ...	23
-in çevresinde, -in etrafında, -in civarında	حَوْلَ ...	24
-... boyunca, -... süresince, -... esnasında	طُولَ ...	25
-... boyunca, -... süresince, -... esnasında	طَوَالَ ...	26
-in başında, -in evvelinde, -in bidayetinde	إِبَّانَ ..	27
-... boyunca, -... süresince, -... esnasında, -in zarfında	مَدَى ...	28
-in esnasında, -in sırasında, -in zarfında, -in süresince	أَثْنَاءَ ...	29
-in karşısına/hizasına,-in hizasında,-in karşı tarafında	إِزَاءَ ...	30
-in içinde, -in içine, -in dahilinde, -in dahiline	دَاخِلَ ...	31
-in dışında, -in dışına, -in haricinde, -in haricine	خَارِجَ ...	32
-in içinden, -in arasından, -... vasıtasıyla, - .. zarfında	خِلاَلَ ...	33
-den önce, -meden (önce)	قَبْلَ ...	34
-den sonra, -in sonrasında, -in arkasında	بَعْدَ ...	35
burası, burada, buraya, burayı	هُنَا	36
orası, orada, oraya, orayı	هُنَاكَ	37
orası, orada, oraya, orayı	ثَمَّ / ثَمَّةَ	38
...-ki orası, orada; ...-dığı yer, ...-dığı yerde	حَيْثُ	39

Haftanın Günleri			
Anlamı	Kısaltılmış Form	Günler	
Pazar Günü (nde)	اَلْأَحَدُ	يَوْمُ الْأَحَدِ	1
Pazartesi Günü (nde)	اَلْاِثْنَيْنِ	يَوْمُ الْاِثْنَيْنِ	2
Salı Günü (nde)	اَلثُّلَاثَاءُ	يَوْمُ الثُّلَاثَاءِ	3
Çarşamba Günü (nde)	اَلْأَرْبِعَاءُ	يَوْمُ الْأَرْبِعَاءِ	4
Perşembe Günü (nde)	اَلْخَمِيسُ	يَوْمُ الْخَمِيسِ	5
Cuma Günü (nde)	اَلْجُمُعَةُ	يَوْمُ الْجُمُعَةِ	6
Cumartesi Günü (nde)	اَلسَّبْتُ	يَوْمُ السَّبْتِ	7

Yılın Mevsimleri			
Anlamı	Kısaltılmış Form	Mevsimler	
İlkbaharda	اَلرَّبِيعُ	فَصْلُ الرَّبِيعِ	1
Yazın, Yaz Mevsiminde	اَلصَّيْفُ	فَصْلُ الصَّيْفِ	2
Sonbaharda	اَلْخَرِيفُ	فَصْلُ الْخَرِيفِ	3
Kışın, Kış Mevsiminde	اَلشِّتَاءُ	فَصْلُ الشِّتَاءِ	4

Mefûlün Fîh'in Zaman Zarfı Olduğu Cümle Örneği		
Mefûlün fîh (zarf)	Fâil	Fiil
صَبَاحًا	مُحَمَّدٌ	اِسْتَيْقَظَ
Muhammet sabahleyin uyandı.		

MEFÛLÜN FÎH'İN ZAMAN ZARFI OLUŞUYLA İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) خَرَجَ طُلَّابُ كُلِّيَّةِ الْعُلُومِ يَوْمًا لِلنُّزْهَةِ.

Fen Fakültesi öğrencileri, birgün geziye çıktılar.

(2) تَعَطَّلَتْ سَيَّارَةُ أَبِي مَسَاءَ أَمْسِ فِي الطَّرِيقِ.

Babamın aracı dün akşam yolda arıza yaptı.

(3) دَخَلْتُ حُقُولَ الزَّرْعِ وَ مَشَيْتُ فِيهَا سَاعَةً.
Ekin tarlalarına girdim ve bir saat yürüdüm.

(4) اِنْطَلَقْتُ إِلَى أَنْقَرَةَ بَعْدَ صَلاَةِ الْعَصْرِ.
İkindi namazından sonra Ankara'ya yola koyuldum.

(5) تَوَصَّلْتُ إِلَى مَحَطَّةِ الْقِطَارِ قَبْلَ الْغُرُوبِ.
Gün batımından önce tren garına ulaştım.

(6) تَسَمَّرْتُ سَاعَاتٍ أَمَامَ شَاشَةِ التِّلْفَازِ.
Saatlerce, televizyon ekranının karşısına mıhlanıp kaldım.

(7) تَحَدَّثْتُ إِلَى الْمَسْؤُولِ فِي الصَّبَاحِ هَاتِفِيًّا.
Sabahleyin, yetkili ile telefon görüşmesi yaptım.

(8) اِنْتَظَرَ طُلاَّبُ الصَّفِّ أُسْتَاذَهُمْ نِصْفَ سَاعَةٍ.
Sınıfın öğrencileri, hocalarını yarım saat beklediler.

(9) تَشْتَدُّ الْحَرَارَةُ صَيْفًا فِي قَرْيَتِنَا.
Yazın köyümüzde sıcaklık artar.

(10) لَنْ أَنْسَى نُصْحَ أُمِّي طُولَ عُمْرِي.
Hayatım boyunca annemin nasihatını unutmayacağım.

(11) تَحَرَّكَتِ الْحَافِلَةُ فَجْرًا (فِي الْفَجْرِ) مِنَ الْمَحَطَّةِ.
Otobüs, gün doğarken garajdan hareket etti.

(12) يَبْدَأُ الْمُؤْتَمَرُ بَعْدَ الظُّهْرِ.
Kongre, öğleden sonra başlayacak.

(13) مَكَثَ السُّيَّاحُ يَوْمَيْنِ فِي تُرْكِيَا.
Turistler Türkiye'de iki gün kaldılar.

(14) اخْتَفَى الْإِرْهَابِيُّونَ فِي تِلْكَ الْغَابَاتِ نَحْوَ شَهْرٍ.
Teröristler bu ormanlarda bir ay kadar gizlendiler.

(15) سَنُسَافِرُ إِلَى أَمْرِيكَا صَيْفًا لِقَضَاءِ الْعُطْلَةِ.
Tatili geçirmek için yazın Amerika'ya gideceğiz.

(16) زَارَنَا أَقَارِبُنَا أَمْسِ فِي الْمُسْتَشْفَى.
Dün, yakınlarımız bizi hastanede ziyaret etti.

(17) لاَ تَتَكَلَّمُوا أَثْنَاءَ الدَّرْسِ بِصَوْتٍ مُرْتَفِعٍ.

Ders esnasında yüksek sesle konuşmayınız.

(18) أَذْهَبُ إِلَى النَّادِي أَحْيَانًا ظُهْرًا وَ أَحْيَانًا بَعْدَ الظُّهْرِ.

Kulübe, bazen öğlen, bazen de öğleden sonra giderim.

(19) يَشْتَدُّ الْبَرْدُ لَيْلاً فِي الصَّحَارَى وَ يَقِلُّ نَهَارًا.

Çöllerde soğukluk gece artar, gündüz azalır.

(20) قُبَيْلَ الاِمْتِحَانِ اتَّصَلْتُ بِوَالِدَتِي هَاتِفِيًّا.

İmtihandan az önce annemi telefonla aradım.

Mefûlün Fîh'in Mekan Zarfı Olduğu Cümle Örneği		
Mefûlün fîh (Zarf)	Mefûl	Fiil + Fâil
أَمَامَ الْبَيْتِ	سَيَّارَتِي	أَوْقَفْتُ
Arabamı evin önüne parkettim.		

MEFÛLÜN FÎH'İN MEKAN ZARFI OLUŞUYLA İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) تَعَطَّلَتِ الشَّاحِنَةُ وَسْطَ الطَّرِيقِ.

Kamyon yol ortasında arıza yaptı.

(2) جَرَى الْقِطُّ خَلْفَ الْفَأْرِ فَأَمْسَكَ بِهِ.

Kedi, farenin arkasından koştu ve onu yakaladı.

(3) تَقْضِي النِّسَاءُ أَمَامَ الْمَرَايَا أَوْقَاتٍ طَوِيلَةً.

Kadınlar, ayna karşısında uzun vakit geçirirler.

(4) تَقَعُ جَامِعَةُ أُلُودَاغ غَرْبَ الْمَدِينَةِ.

Uludağ Üniversitesi kentin batısına düşmektedir.

(5) اَلْمِرْحَاضُ خَلْفَ هٰذَا الْمَمَرِّ.

Tuvalet bu koridorun arkasındadır.

(6) أَمَامَ الْكُلِّيَّةِ سَيَّارَةُ الإِسْعَافِ.

Fakültenin ön tarafında ambulans var.

(7) هَرَبَ مُهَرِّبُ الْمُخَدِّرَاتِ جِهَةَ الشَّرْقِ.

Uyuşturucu kaçakçısı doğu istikametine doğru kaçtı.

(8) وَضَعَ الْمُعَلِّمُ مِفْتَاحَهُ فَوْقَ الطَّاوِلَةِ أَثْنَاءَ الدَّرْسِ.

Öğretmen, ders esnasında anahtarını masanın üzerine koydu.

(9) وَرَاءَ كُلِّ عَظِيمٍ اِمْرَأَةٌ.

Her başarılı erkeğin arkasında bir kadın vardır.

(10) اِتَّجَهَتْ حَافِلَةُ الْجَامِعَةِ جَنُوبًا.

Üniversite otobüsü güneye doğru yöneldi.

(11) أَبِي يَعْمَلُ خَارِجَ الْمَدِينَةِ.

Babam şehir dışında çalışıyor.

(12) وَصَلْنَا إِلَى حَدِيقَةٍ عَامَّةٍ تَقَعُ مُقَابِلَ مَنْزِلِنَا.

Evimizin karşısında bulunan bir parka gittik.

(13) تَتَنَقَّلُ الْعَصَافِيرُ بَيْنَ أَغْصَانِ الْأَشْجَارِ.

Serçeler ağaç dalları arasında dolaşıyorlar.

(14) اَلنَّهْرُ يَجْرِي وَسْطَ أَشْجَارِ الْخَوْخِ.

Dere, şeftali ağaçlarının arasından akıyor.

(15) جَلَسَ الرَّاعِي تَحْتَ شَجَرَةِ الصَّنَوْبَرِ لِلرَّاحَةِ.

Çoban, dinlenmek için, çam ağacının altında oturdu.

(16) قَعَدَ أَخُوهُ يَمِينًا وَ قَعَدَ هُوَ يَسَارًا.

Kardeşi sağa, kendisi ise sola oturdu.

(17) اِلْتَقَيْنَا عِنْدَ مُلْتَقَى الشَّارِعِ.

Caddenin köşesinde buluştuk.

(18) أَشْعَلَ الْمُتَظَاهِرُونَ نَارًا قُدَّامَ مَبْنَى رِئَاسَةِ الْجَامِعَةِ.

Göstericiler, üniversite rektörlük binasının önünde bir ateş yaktılar.

(19) جَلَسَ أَفْرَادُ الْأُسْرَةِ حَوْلَ الْمَائِدَةِ.

Aile bireyleri sofranın (masanın) etrafına oturdular.

(20) مَشَى الْمُزَارِعُونَ نَحْوَ حَدَائِقِهِمْ.

Çiftçiler bahçelerine doğru yürüdüler.

Harf-i Cerli Mefûlün Fîh İçeren Cümle Örneği		
Mefûlün fîh	Mefûlün bih	Fiil + Fâil
فِي الْمَسْجِدِ	اَلصَّلَوَاتِ	أَدَّيْتُ
Namazları camide ifa ettim.		

HARF-İ CERLİ MEFÛLÜN FÎH İÇEREN ÖRNEK CÜMLELER

(1) بَاعَ الْفَلاَّحُ الْخُضَارَ فِي السُّوقِ.

Çiftçi, sebzeleri pazarda sattı.

(2) اِجْتَمَعَ رَئِيسُ الْوُزَرَاءِ مَعَ الْوُزَرَاءِ فِي صَالَةِ الْمُؤْتَمَرِ.

Başbakan, bakanlarla toplantı salonunda bir araya geldi.

(3) حَافِظُوا عَلَى السُّكُوتِ فِي الْمُسْتَشْفَى!

Hastanede sükuneti muhafaza edin!

(4) يَعِيشُ الرَّاعِي فِي كُوخٍ صَغِيرٍ.

Çoban, küçük bir kulübede yaşıyor.

(5) يَعُودُ الْعَامِلُ إِلَى بَيْتِهِ فِي الْمَسَاءِ.

İşçi, evine, gece vakti dönüyor.

(6) أَسْتَيْقِظُ فِي السَّاعَةِ السَّادِسَةِ صَبَاحًا.

Sabahleyin saat altıda uyanıyorum.

(7) تَعَرَّفْتُ عَلَيْهَا فِي رِحْلَةٍ أُورُوبِّيَّةٍ.

Onunla bir Avrupa seyahatinde tanıştım.

(8) أَقُومُ بِوَاجِبِي فِي الْمَكْتَبَةِ دَائِمًا.

Ödevimi sürekli olarak kütüphanede yaparım.

(9) اِعْتَرَضَ الْمُتَّهَمُ عَلَى الْقَاضِي فِي الْمَحْكَمَةِ.

Sanık, mahkemede, hakime itiraz etti.

(10) قَدْ غَرِقَ ابْنُ جَارِنَا فِي الْبُحَيْرَةِ.

Komşumuzun oğlu gölde boğulmuştu.

(11) اِعْتَادَ أَنْ يَقْتُلَ الْوَقْتَ فِي السَّمَرِ مَعَ أَصْحَابِهِ كُلَّ لَيْلَةٍ.

Hergece arkadaşlarıyla sohbet ederek vakit öldürmeyi bir alışkanlık haline getirdi.

HARF-İ CERLİ MEFÛLÜN FÎHLER (ZARFLAR) MAHALLEN MANSUPTUR.

ÖNEMLİ NOT

Bir cümlede, başında harf-i cer bulunan zaman veya mekan zarflarını tespit etmek ve bunların cümlenin mefûlün fîh öğesi durumunda olduğunu saptamak son derece kolaydır. Ancak yukarıdaki iki tabloda gösterdiğimiz zaman veya mekan zarflarından bazıları vardır ki, başlarında harf-i cer bulunmaması nedeniyle bunların cümlede '***mefûlün fîh***' öğesi konumunda mı, yoksa mübteda, haber, fail, mefûl vs. gibi cümlenin diğer temel öğelerinden biri konumunda mı olduğunu belirlemek titiz ve kıvrak bir zeka ister. Burada, söz konusu kelimenin bir '***zarf***' mı, yoksa cümlede yer alan bir başka temel öğe mi olduğunu anlamanın pratik yolu şudur: Öncelikle, '***zarf***' veya başka temel öğe olma ihtimalini taşıyan kelime tespit edilir. Daha sonra bu kelimenin, cümlede geçen temel bir eylemin gerçekleşme zamanını veya mekanını bildirip bildirmediğine bakılır. Şayet söz konusu kelime, cümledeki eylemin gerçekleşme zamanı veya mekanına dönük bir anlam içeriyorsa bir '***zarf***' olarak '***mefûlün fîh***', değilse; -*bir isim olmak itibariyle*- mübteda, haber, fâil, nâib-i fâil, mefûlün bih gibi cümlenin diğer temel öğelerinden biri olmak durumundadır. Aşağıdaki örnekleri bu açıdan inceleyiniz.

ZARF VE İSİM OLARAK KULLANILAN KELİMELERİN BİRBİRİNDEN AYIRT EDİLMESİ İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) يَوْمُ الْأَحَدِ أَوَّلُ يَوْمٍ فِي الْأُسْبُوعِ.

Pazar Günü, haftanın ilk günüdür (İsim / Mübteda).

(2) يَوْمَ الْأَحَدِ سَنُسَافِرُ إِلَى الْقَاهِرَةِ.

Kahire'ye Pazar Günü gideceğiz (Zarf / Mefûlün Fîh).

(3) طُولُ الْبُرْجِ سَبْعُونَ مِتْرًا بِالضَّبْطِ.

Kulenin boyu tam olarak yetmiş metredir (İsim / Mübteda).

(4) حَرَثَ الْفَلَّاحُ الْحَقْلَ طُولَ الْيَوْمِ.

Çiftçi, tarlayı, gün boyunca sürdü (Zarf / Mefûlün Fîh).

(5) اَلصَّيْفُ أَشَدُّ حَرَارَةً مِنَ الشِّتَاءِ.

Yaz ayı, Kış ayından daha sıcaktır (İsim / Mübteda).

(6) نَذْهَبُ إِلَى شَوَاطِئِ الْبَحْرِ صَيْفًا.

Yazın (Yaz aylarında) deniz sahillerine gideriz (Zarf / Mefûlün Fîh).

(7) اَلْغَرْبُ حَضَارَتُهُ مُتَقَدِّمَةٌ.

Batı medeniyeti ileridir (İsim / Mübteda).

(8) أَبْحَرَتِ السَّفِينَةُ غَرْبَ النِّيلِ.

Gemi, Nil Nehri'nin batısına doğru açıldı (Zarf / Mefûlün Fîh).

(9) نُؤْمِنُ بِيَوْمِ الْقِيَامَةِ.

Kıyamet Gününe iman ederiz (İsim / Mecrur).

(10) يَوْمَ الْقِيَامَةِ سَتُبْعَثُ كُلُّ نَفْسٍ.

Kıyamet Gününde, her nefis diriltilecektir (Zarf / Mefûlün Fîh).

(11) اَلْيَوْمُ يَوْمُ الْأَحَدِ.

Bugün Pazar (İsim / Haber).

(12) اَلدَّوَائِرُ الرَّسْمِيَّةُ مُغْلَقَةٌ اَلْيَوْمَ.

Resmi daireler bugün kapalı (Zarf / Mefûlün Fîh).

(13) هٰذَا الْيَوْمُ يَوْمُ الْخَمِيسِ.

Bugün, (günlerden) Perşembe'dir (İsim /Haber).

(14) اَلْاِمْتِحَانُ النِّهَائِيُّ يَوْمَ الْخَمِيسِ.

Final sınavı Perşembe günüdür (Zarf / Haber).

ÖNEMLİ NOT

Bilindiği gibi Türkçe'de, istendiğinde, zaman zarflarının sıfatı durumundaki birtakım kelimeler bizzat zaman zarfı yerine kullanılabilmektedir. Sözgelimi; "***Onu çok (zaman) bekledim***", "***Eskiden (eski zamanlarda) herşey daha güzeldi***", "***Daha yeni (şu anki zaman diliminde) geldim***", "***Dâima (her an/vakit) dürüst ol!***" cümlelerinde, parantez içerisindeki gerçek zaman zarfları kullanılmaksızın da merâmı dile getirmek mümkündür.

Aynı durum Arapça için de geçerlidir. Çünkü Arapça'da da '*zaman*' kavramı bildiren ve '***mefûlün fîh***' görevi gören وَقْتٌ , حِينٌ , زَمَنٌ , مُدَّةٌ , آنٌ gibi birtakım sözcüklerin bizzat kendisi yerine bu sözcüklerin sıfatı konumundaki bazı sözcükler kullanılmaktadır. İşte, esâsen sıfat oldukları halde bir mefûlün fîh öğesi gibi (mefûlün fîh nâibi olarak) işlev gören bu sözcüklerden en sık olarak kullanılanları ve anlamları konu sonunda yer alan tabloda gösterilmiştir.

Anlamları	Mevsufları Atılabilen Mefûlün Fihler	
Çok (zaman, süre, müddet vs.)	كَثِيرًا (وَقْتًا كَثِيرًا)	1
Az (zaman, süre, müddet vs.)	قَلِيلاً (وَقْتًا قَلِيلاً)	2
Yenilerde, yakın zamanlarda	قَرِيبًا (وَقْتًا قَرِيبًا)	3
Eskiden, eski zamanlarda	قَدِيمًا (وَقْتًا قَدِيمًا)	4
Yakınlarda, son zamanlarda	حَدِيثًا (وَقْتًا حَدِيثًا)	5
Erken vakitlerde, erkenden	مُبَكِّرًا (وَقْتًا مُبَكِّرًا)	6
Erken vakitlerde, erkenden	بَاكِرًا (وَقْتًا بَاكِرًا)	7
Hemen, derhal (acil vakitte)	عَاجِلاً (وَقْتًا عَاجِلاً)	8
Sonra, ileride (ileriki zamanda)	آجِلاً (وَقْتًا آجِلاً)	9
Çok, fazla (uzun süre)	طَوِيلاً (وَقْتًا طَوِيلاً)	10
Geçenlerde, sonunda	أَخِيرًا (وَقْتًا أَخِيرًا)	11
Sonunda (son zamanlarda)	مُؤَخَّرًا (وَقْتًا مُؤَخَّرًا)	12
Geçmişte, az önce, biraz önce	آنِفًا (وَقْتًا آنِفًا)	13

كلمة اليوم

اَلتَّجْرِبَةُ: اَلشَّيْءُ الَّذِي يَتَبَقَّى لَكَ بَعْدَ أَنْ يَضِيعَ كُلُّ شَيْءٍ

ÖNEMLİ NOT

(لَدَى) zarfından sonra harf-i tarifli (ال) bir sözcük geldiğinde, sondaki med, yani uzun okunan ses kaybolur.

لَدَى بَابٍ ← لَدَى الْبَابِ

لَدَى سَيَّارَةٍ ← لَدَى السَّيَّارَةِ

ÖNEMLİ NOT

(لَدَى) zarfından sonra (ـهُ ، هُمَا ، هُمْ ، هُنَّ) zamirleri geldiğinde şu biçimi alırlar:

لَدَى ← لَدَيْهِ / لَدَيْهِمَا / لَدَيْهِمْ / لَدَيْهِنَّ

لَدَى ← لَدَيْكَ / لَدَيْكِ / لَدَيْكُمَا / لَدَيْكُمْ / لَدَيْكُنَّ

لَدَى ← لَدَيَّ / لَدَيْنَا

ÖNEMLİ NOT

مِنْ قَبْلُ ve مِنْ بَعْدُ

قَبْلُ ve بَعْدُ kelimelerinden sonra muzafun ileyh gelmeyecek olursa, bunlar damme üzere mebnidir, yani son harekeleri daima ötreli olarak okunur. Bu zaman zarflarının مِنْ harf-i ceri ile kullanıldıklarında kazandıkları anlamlar şöyledir:

مِنْ قَبْلُ (daha önce)

مِنْ بَعْدُ (daha sonra)

قَدْ شَاهَدْنَا هٰذَا الْفِيلْمَ مِنْ قَبْلُ (Daha önce bu filmi izlemiştik)

سَوْفَ نَزُورُ أَبَاكَ مِنْ بَعْدُ (Babanı daha sonra ziyaret edeceğiz)

ÖNEMLİ NOT

يَوْمَ ve حِينَ zaman zarflarından sonra fiil cümlesi gelebilir. Bu durumda bu zarflar cümleye muzaf kabul edildiklerinden mahallen mecrur sayılırlar:

سَافَرْتُ يَوْمَ ظَهَرَتْ نَتَائِجُ الاِمْتِحَانَاتِ.

Sınav sonuçlarının açıklandığı gün yola çıktım.

يَقُولُونَ إِنَّنِي قَدْ وُلِدْتُ يَوْمَ مَاتَ جَدِّي.

Dedemin öldüğü gün ben doğmuşum.

كُنْتُ فِي بَارِيسَ يَوْمَ نَشَبَتْ حَرْبُ الْعِرَاقِ وَالْكُوَيْتِ.

Irak-Kuveyt Savaşı patlak verdiğinde Paris'te bulunuyordum.

تَنَاوَلْتُ شَرِيحَةً مِنَ الْخُبْزِ حِينَ شَعَرْتُ بِالْجُوعِ.

Açlık hissedince bir dilim ekmek yedim.

يَجِبُ عَلَيْكَ أَنْ تَسْقِيَ الْأَزْهَارَ لَيْلًا حِينَ اشْتَدَّتِ الْحَرَارَةُ.

Sıcaklar arttığında çiçekleri geceleyin sulamalısın.

ÖNEMLİ NOT

أَبَدًا ve قَطُّ

Zarflardan, 'asla/kesinlikle/hiç' anlamlarına gelen أَبَدًا muzari, قَطُّ ise mazi fiillerden sonra gelir.

مَا كَذَبْتُ فِي حَيَاتِي قَطُّ (Hayatımda hiç yalan söylemedim.)

لَمْ أَسْمَعْ كَلَامًا مِثْلَ هٰذَا قَطُّ (Asla böyle bir söz işitmedim.)

لَنْ أُكَرِّرَ هٰذَا الْخَطَأَ أَبَدًا (Bu hatayı asla bir daha yapmayacağım.)

لَا تُهْمِلْ دُرُوسَكَ أَبَدًا (Derslerini kesinlikle ihmal etme!)

لَا أَتَأَخَّرُ عَنِ الدُّرُوسِ أَبَدًا (Derslerime hiç geç kalmam.)

36. DERS

HÂL -I-

MÜFRET HÂL

Bir cümlede yer alan; fâil, mefûlün bih gibi öğelerden birinin veya birden fazlasının durumunu açıklayan mansup, müştak (türemiş) kelimelere '***Hâl***' adı verilir. Hâl öğesi, cümlede yer alan fiile veya fiil soylu bir kelimenin manasında var olan eyleme yöneltilen 'Nasıl?' sorusuna bir cevap niteliği taşır. Hâl öğesi ile ilgili olarak şunlar söylenebilir

- Hâl genellikle nekre (belirsiz) dir
- Hâl genellikle; ism-i fâil, ism-i mefûl, sıfat-ı müşebbehe gibi müştak (türemiş) isimlerden elde edilir.
- Hâl öğesinin, '***durum***' yönünden nitelediği kelimeye '***Sâhibu'l-Hâl***' veya '***Zi'l-Hâl***' adı verilir. Hâl öğesi '***sâhibu'l-hâl / zi'l-hâl***' daima '***marife***' olmak zorundadır. '***Cinsiyet***' ve '***sayı***' bakımından hâl ile sâhibu'l-hâl arasında uyumu istenen bu hâl türü, hâlin '***müfret (cümle olmayan)***' formudur. Cümle ve şibih cümle formundaki hâl konusu ise bir sonraki derste ele alınacaktır.

Fâil Öğesini Niteleyen Hâl ile ilgili Cümle Örneği		
Müfret Hâl	Fâil (Sâhibu'l-Hâl)	Fiil
مُتَأَلِّمًا	الْوَلَدُ	صَاحَ
Çocuk ızdırapla haykırdı.		

FÂİL ÖĞESİNİ NİTELEYEN HÂL İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) رَجَعَ الْعَدُوُّ إِلَى بِلاَدِهِ مَهْزُومًا.

Düşman, yurduna, hezimete uğramış olarak döndü.

(2) اِسْتَرَدَّ الرَّجُلُ زَوْجَتَهُ مُحَاوِلاً إِقْنَاعَ أَبِيهَا.

Adam, kayınpederini ikna etmeye çalışarak karısını geri istedi.

(3) خَرَجَتِ الطَّالِبَةُ مِنَ الْفَصْلِ دَامِعَةَ الْعَيْنَيْنِ.

Kız öğrenci, gözü yaşlı bir vaziyette sınıftan çıktı.

(4) إِسْتَقَالَ الْمُوَظَّفُ مُنْكَسِرَ الْفُؤَادِ.

Memur, gönlü kırık bir şekilde istifa etti.

(5) عَادَتِ الْعَرُوسُ إِلَى بَيْتِ جَدِّهَا مَهِيضَةَ الْجَنَاحِ.

Gelin, dedesinin evine kanadı kırık olarak döndü.

(6) رَجَعَ الْفَرِيقُ الْوَطَنِيُّ مِنَ الْخَارِجِ مُنْتَصِرًا.

Milli Takım, yurt dışından galip olarak döndü.

(7) كَانَ الْمُعَلِّمُ يَتَحَدَّثُ مَعَ الطُّلاَّبِ مُبْتَسِمًا.

Öğretmen, öğrencilerle güleryüzle konuşuyordu.

(8) لاَ تَقُودُوا سَيَّارَاتِكُمْ مُسْرِعِينَ.

Arabalarınızı süratli kullanmayınız!

(9) يَقْضِي الْمُعْتَقَلُونَ أَيَّامَهُمْ فِي السِّجْنِ يَائِسِينَ.

Mahkumlar, hapishanedeki günlerini ümitsiz bir şekilde geçiriyorlar.

(10) عِشْتُ جُلَّ حَيَاتِي جَاهِلاً.

Bütün bir hayatımı cahil olarak yaşadım.

(11) يَسِيرُ الزَّمِيلاَنِ عَلَى الرَّصِيفِ مُتَجَاوِرَيْنِ.

İki arkadaş kaldırımda yanyana yürüyorlar.

(12) وَجَّهَ الْأُسْتَاذُ لِي بَعْضَ الْأَسْئِلَةِ مُسْتَخِفًّا.

Profesör bana, küçümseyici bir eda ile birkaç sual sordu.

(13) تَجَوَّلْنَا فِي الْغَابَةِ حِينًا مَاشِينَ وَ حِينًا آخَرَ رَاكِضِينَ.

Ormanda, kah yürüyerek, kah koşarak dolaştık.

(14) عَادَ الطُّلاَّبُ الْأَجَانِبُ إِلَى بِلاَدِهِمْ نَاجِحِينَ.

Yabancı öğrenciler, memleketlerine, başarılı bir şekilde döndüler.

(15) تَهْطِلُ الْأَمْطَارُ فِي أَدْغَالِ خَطِّ الْاِسْتِوَاءِ غَزِيرَةً.

Tropikal ormanlarda yağmur bol yağar.

(16) هَمَسَ صَدِيقِي فِي أُذْنِي مُقْتَرِبًا مِنِّي.

Arkadaşım bana yaklaşarak kulağıma (birşeyler) fısıldadı.

(17) يَحْتَجُّ الْمُوَاطِنُونَ عَلَى الْوَزِيرِ مُصَفِّقِينَ.

Vatandaşlar, bakanı, alkışlayarak protesto ediyorlar.

(18) عَبَرَ الْمُسَابِقُونَ الْمَضِيقَ سَابِحِينَ.

Yarışmacılar, boğazı yüzerek geçtiler.

(19) نَسْتَقْبِلُ ضُيُوفَنَا مُبْتَسِمِينَ وَ مُعَانِقِينَ.

Konuklarımızı güleryüzle ve onlara sarılarak karşılarız.

(20) يُنَاقِشُ الْبَائِعُ الزَّبُونَ مُتَشَاتِمَيْنِ.

Satıcı ve müşteri, birbirlerine ağır sözler söyleyerek tartışıyorlar.

(21) مَاتَتْ هَؤُلاَءِ النِّسَاءُ مُدَافِعَاتٍ عَنْ وَطَنِهِنَّ.

Bu kadınlar, ülkelerini savunurlarken can verdiler.

(22) إِسْتَيْقَظَتِ الْأُمُّ مُبَكِّرَةً لِتُرْضِعَ طِفْلَهَا.

Anne, çocuğunu emzirmek için erkenden uyandı.

HÂL; FÂİL VEYA MEFÛLÜN BİHİN DURUMUNU BİLDİREN TÜREMİŞ, NEKRE, MANSUP BİR İSİMDİR.

Mefûl Öğesini Niteleyen Hâl ile ilgili Örnek Cümle		
Müfret Hâl	Mefûlün bih (Sâhibu'l-Hâl)	Fiil + Fâil
حَارًّا	الطَّعَامَ	أَكَلْتُ
Yemeği sıcak iken yedim.		

MEFÛL ÖĞESİNİ NİTELEYEN HÂL İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) يَا أَبْنَائِي! لاَ تَشْرَبُوا الْمَاءَ بَارِدًا.

Evlâdım! Suyu soğuk olarak içmeyin.

(2) لاَ تَجْمَعُوا الثِّمَارَ وَ الْخُضَارَ فِجَّةً.

Meyve ve sebzeleri ham iken toplamayın.

(3) تَرَكَ الْأَبُ الظَّالِمُ أَطْفَالَهُ وَ زَوْجَهُ فِي الْبَيْتِ جَائِعِينَ.

İnsafsız baba, çocuklarını ve karısını evde aç bir vaziyette bıraktı.

(4) تَسَلَّمْتُ الْكِتَابَ قَدِيمًا لاَ جَدِيدًا.

Kitabı yeni olarak değil, eski olarak teslim aldım.

(5) شَاهَدْنَا الشَّمْسَ غَارِبَةً فِي الْأُفُقِ.

Güneşi, ufukta batarken gözlemledik.

(6) أَرْسَلْتُ الْخِطَابَ مُوَقَّعًا إِلَى رَئِيسِ الْوُزَرَاءِ.

Mektubu, başbakana, imzalanmış olarak gönderdim.

(7) أَرْتَدِي قُمْصَانِي مَكْوِيَّةً دَائِمًا.

Gömleklerimi daima ütülü olarak giyerim.

(8) كُلُوا الْفَوَاكِهَ مُنَظَّفَةً وَ مَغْسُولَةً.

Meyveleri temizlenmiş ve yıkanmış olarak yiyiniz.

(9) نَقَلْنَا السَّائِقَ مَجْرُوحًا إِلَى الْمُسْتَشْفَى.

Şoförü, yaralı olarak hastaneye kaldırdık.

(10) تَخَرَّجَتِ الطَّالِبَتَانِ فِي الْمَدْرَسَةِ مُثَقَّفَتَيْنِ.

İki kız öğrenci, okuldan, kültürlü bir şekilde mezun oldular.

(11) لاَ بُدَّ لَنَا أَنْ نَلْبَسَ الأَحْذِيَةَ مَصْبُوغَةً.

Ayakkabıları boyalı olarak giymemiz gerekir.

(12) صَادَفْنَا حَارِسَ الْبَنْكِ نَائِمًا عَلَى الْكُرْسِيِّ.

Bankanın güvenlik görevlisine, sandalyede uyur iken rastladık.

(13) فَحَصَ الطَّبِيبُ مَرْضَاهُ قَائِمِينَ.

Doktor, hastalarını onlar ayakta iken muayene etti.

(14) سَمِعْتُ الْحَافِظَ تَالِيًا آيَاتٍ مِنَ الْقُرْآنِ الْكَرِيمِ.

Hafızı, Kur'an-ı Kerim okurken dinledim.

(15) سَيَدْفَعُ تُجَّارُ السِّلاَحِ ثَمَنَ ذٰلِكَ غَالِيًا.

Silah tüccarları, bunun bedelini pahalı ödeyecekler.

(16) لاَ تُضَيِّعْ وَ قْتَكَ عَبَثًا!

Zamanını boş yere harcama!

(17) هَجَّرَتِ الْحُكُومَةُ بَعْضَ الأَقَلِّيَّاتِ مُضْطَرِّينَ.

Devlet, bazı azınlıkları zorla göç ettirdi.

(18) إِسْتَنْطَقَتِ الشُّرْطَةُ الإِرْهَابِيَّتَيْنِ مُكَبَّلَتَيْنِ.

Emniyet, iki kadın teröristi, elleri kelepçeli olarak sorguladı.

(19) أَلْقَى الْمُحَاضِرُ كَلِمَتَهُ مُرْتَجَلَةً.

Konuşmacı, irticali bir konuşma yaptı.

(20) اُضْطُرَّ الرَّجُلُ الْمُهْمِلُ أَنْ يَلْبَسَ بَدْلَتَهُ مُبَلَّلَةً.

İhmalkar adam, takım elbisesini yaş olarak giymeye mecbur kaldı.

(21) أَخْرَجَ الْأُسْتَاذُ الطُّلَّابَ مِنَ الصَّفِّ غَيْرَ رَاضِينَ.

Öğretmen, öğrencileri gönülsüz oldukları halde sınıftan çıkardı.

(22) يُفَضِّلُ مُعْظَمُنَا أَنْ يَشْرَبَ الْمَشْرُوبَاتِ بَارِدَةً فِي الصَّيْفِ.

Pekçoğumuz yazın meşrubatları soğuk olarak içmeyi tercih eder.

SÂHİBU'L-HÂL MARİFEDİR

ÖNEMLİ UYARI!

Hâl, genel olarak müştak isimlerden elde edilirse de, zaman zaman '***mastar***' durumundaki sözcüklerin de hâl yapılabildiğini görmekteyiz. Bu durumdaki mastarlar, daima, ism-i fâil, ism-i mefûl gibi isimlerle tevil edilirler. Aşağıdaki örnekleri inceleyiniz.

MASTAR OLMASINA RAĞMEN HÂL OLARAK KULLANILAN KELİME ÖRNEKLERİ

(1) قُمْتُ بِدَفْعِ الْحِسَابِ نِيَابَةً (نَائِبًا) عَنْكَ.

Senin adına hesabı ödedim.

(2) حَرَسْنَا الْقَصْرَ مُنَاوَبَةً (مُنَاوِبِينَ).

Köşkü nöbetleşe bekledik.

(3) حَلَّلْنَا هَذَيْنِ النَّصَّيْنِ مُقَارَنَةً (مُقَارِنًا).

Bu iki metni karşılaştırmalı olarak analiz ettik.

(4) هَزَّ الْمُحَامِي رَأْسَهُ نَفْيًا (نَافِيًا) لِلْمُسْتَنَدَاتِ.

Avukat, belgeleri reddederek başını salladı.

KALIPLAŞMIŞ BAZI HÂL ÖRNEKLERİ

(1) جَاءَ الطُّلَّابُ كَافَّةً.

Öğrencilerin tümü geldi.

(2) اِعْتَقَلَ الشُّرْطَةُ الْمُتَظَاهِرِينَ جَمِيعًا.

Polis, göstericilerin hepsini tutukladı.

(3) تَزْدَادُ نِسْبَةُ الْأُمِّيَّةِ فِي الْأَرْيَافِ وَ الضَّوَاحِي عَامَّةً.

Cehalet oranı, genellikle kırsal kesimlerde ve varoşlarda artış gösterir.

(4) قَرَّرَ الْقُضَاةُ قَاطِبَةً عَلَى شَنْقِ الْمُتَّهَمِ.

Yargıçların hepsi, sanığın idamına karar verdiler.

(5) لاَ يَتَجَوَّلُ الْمَرْءُ وَحْدَهُ هُنَا فِي هٰذِهِ السَّاعَاتِ.

İnsan, bu saatlerde buralarda tek başına dolaşamaz.

(6) حَضَرَ الْمَدْعُوُّونَ جَمِيعًا الْحَفْلَ.

Bütün davetliler partiye geldi.

(7) يَغْفِرُ اللهُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا.

Allah bütün günahları bağışlar.

(8) كَانَ الرَّاعِي يَعِيشُ مَعَ حَبِيبَتِهِ وَحْدَهُ.

Çoban, sevgilisiyle yalnız yaşıyordu.

اَلتَّرْبِيَةُ الرِّيَاضِيَّةُ

عِنْدَمَا كُنَّا أَوْلاَدًا صِغَارًا، كُنَّا لاَ نَتْرُكُ وَقْتًا إِلاَّ وَ نَلْعَبُ فِيهِ، نَلْعَبُ أَفْرَادًا أَوْ جَمَاعَاتٍ. وَ كُلُّ التَّلاَمِيذِ فِي الْمَدَارِسِ يُحِبُّونَ الرِّيَاضَةَ. وَ مَادَّةُ اَلتَّرْبِيَةِ الرِّيَاضِيَّةِ هِيَ مِنْ أَحْسَنِ الْمَوَادِّ الدِّرَاسِيَّةِ عِنْدَ التَّلاَمِيذِ حَيْثُ يَتْرُكُونَ غُرْفَةَ الدِّرَاسَةِ وَ يَخْرُجُونَ إِلَى الْهَوَاءِ يَجْرُونَ وَ يَلْعَبُونَ فِي سَعَادَةٍ وَ سُرُورٍ فَتُحِسُّ أَجْسَامُهُمْ وَ نُفُوسُهُمْ بِالصِّحَّةِ وَ الْقُوَّةِ وَ النَّشَاطِ. يَأْتِي مُعَلِّمُ ٱلْأَلْعَابِ فِي الْمَدْرَسَةِ وَ يَأْمُرُ التَّلاَمِيذَ أَنْ يَقِفُوا فِي نِظَامٍ وَ قَدْ لَبِسُوا ثِيَابًا قَصِيرَةً بَيْضَاءَ. يُؤَدِّي التَّلاَمِيذُ بَعْضَ التَّمْرِينَاتِ الرِّيَاضِيَّةِ الَّتِي تُفِيدُ الْجِسْمَ وَ تَجْعَلُهُ قَوِيًّا، وَ بَعْدَ ذٰلِكَ يُوَجِّهُهُمُ ٱلْأُسْتَاذُ إِلَى خَمْسِ فِرَقٍ أَوْ سِتٍّ عَلَى قَدْرِ اسْتِعْدَادِهِمْ وَ رَغَبَاتِهِمْ. فَرِيقٌ يَلْعَبُ كُرَةَ الْقَدَمِ، وَ فَرِيقٌ يَلْعَبُ كُرَةَ الْيَدِ وَ فَرِيقٌ ثَالِثٌ يَلْعَبُ الْكُرَةَ الطَّائِرَةَ وَ هٰكَذَا... وَ الرِّيَاضَةُ لَهَا فَائِدَةٌ عَظِيمَةٌ، وَ هِيَ لاَ شَكَّ مِنْ أَسْبَابِ الْمَجْدِ وَ النَّجَاحِ لِلْفَرْدِ وَ لِلْوَطَنِ. فَهِيَ تُعْطِي الْجِسْمَ قُوَّةً وَ صِحَّةً، وَ تُعَلِّمُ النَّفْسَ الْمَبَادِئَ وَ ٱلْأَخْلاَقَ الْعَالِيَةَ، وَ تَزِيدُ مِنَ ٱلْأَصْدِقَاءِ، وَ تَنْشُرُ رُوحَ التَّعَاوُنِ بَيْنَ ٱلْأَفْرَادِ، وَ تَرْفَعُ مِنْ شَأْنِ ٱلْأُمَّةِ، وَ

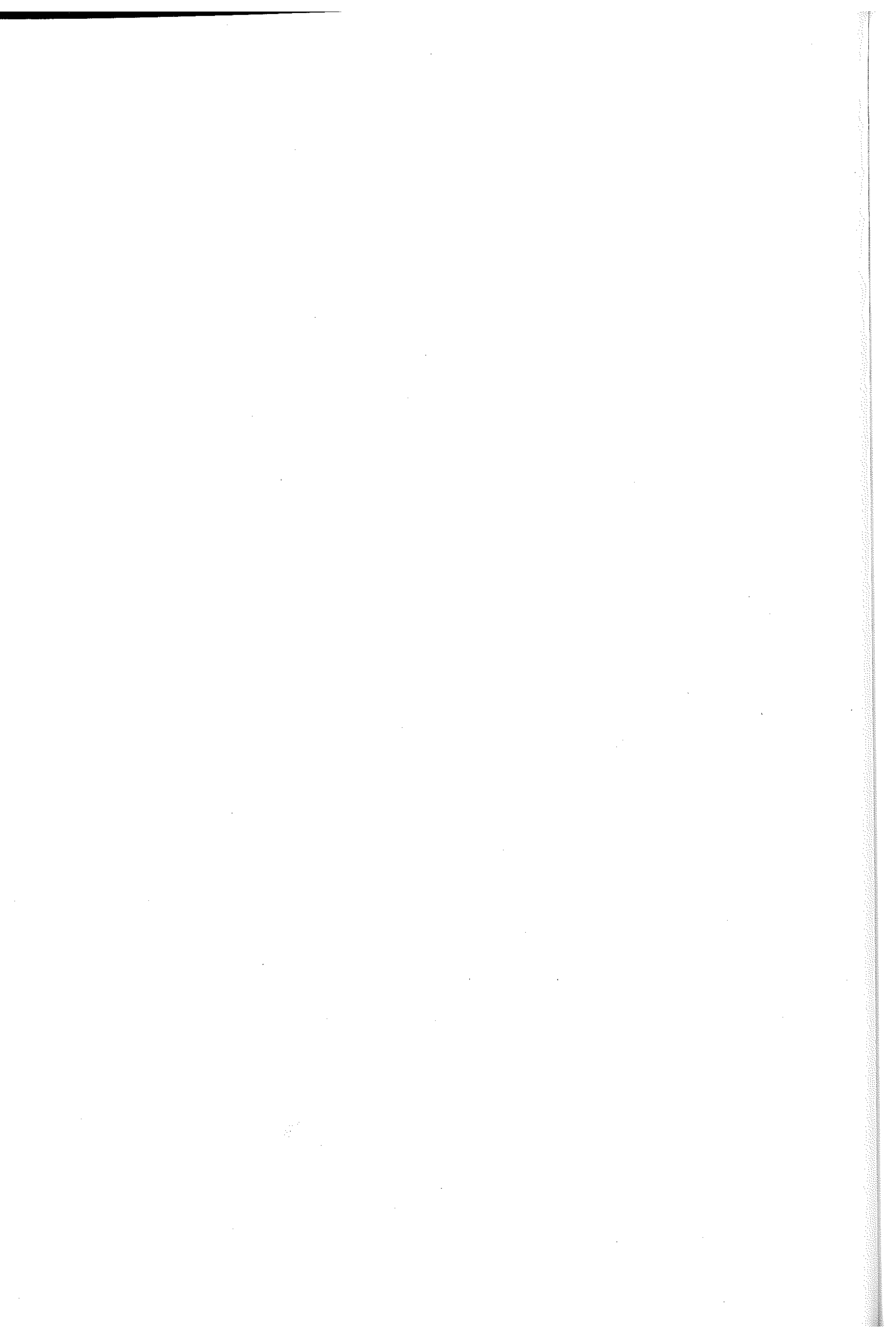
تُسَاعِدُ عَلَى ٱلاِتِّصَالِ بَيْنَ الشُّعُوبِ وَ تُوَجِّهُهَا نَحْوَ السَّلاَمِ. وَ قَدْ نَالَتِ التَّرْبِيَةُ الرِّيَاضِيَّةُ عِنَايَةً فِي كُلِّ الدُّوَلِ وَ بَذَلَتِ الْحُكُومَاتُ جُهُودًا كَبِيرَةً وَ أَمْوَالاً كَثِيرَةً لِتَحْقِيقِ هٰذَا الْغَرَضِ، فَأَنْشَأَتْ آلاَفَ ٱلأَنْدِيَةِ فِي الْمُدُنِ وَ الْقُرَى يَشْتَرِكُ فِيهَا الشَّبَابُ مِنْ جَمِيعِ طَبَقَاتِ الشَّعْبِ حَيْثُ يَخْتَارُونَ لأَنْفُسِهِمْ مَا يُحِبُّونَهُ وَ يَقْدِرُونَ عَلَيْهِ مِنْ أَنْوَاعِ الرِّيَاضَةِ فَيُفِيدُونَ أَنْفُسَهُمْ وَ وَطَنَهُمْ. وَ نَحْنُ نَسْمَعُ كَثِيرًا عَنِ الدَّوْرَاتِ الرِّيَاضِيَّةِ ٱلأُولُمْبِيَّةِ بَيْنَ دُوَلِ الْعَالَمِ، وَ الدَّوْرَةِ الرِّيَاضِيَّةِ ٱلأُورُبِّيَّةِ بَيْنَ دُوَلِ أُورُبَّا، وَ الدَّوْرَةِ الرِّيَاضِيَّةِ الْعَرَبِيَّةِ بَيْنَ الدُّوَلِ الْعَرَبِيَّةِ، وَ الدَّوْرَةِ الرِّيَاضِيَّةِ ٱلإِفْرِيقِيَّةِ بَيْنَ دُوَلِ إِفْرِيقِيَا وَ غَيْرِ ذٰلِكَ مِنَ الدَّوْرَاتِ.

اَلرِّيَاضَةُ ضَرُورَةٌ يَحْتَاجُ إِلَيْهَا كُلُّ النَّاسِ: اَلصِّغَارُ وَ الْكِبَارُ، اَلرِّجَالُ وَ النِّسَاءُ، إِذْ إِنَّ الْعَمَلَ الدَّائِمَ مِنْ غَيْرِ رَاحَةٍ أَوْ رِيَاضَةٍ لَهُ تَأْثِيرٌ غَيْرُ طَيِّبٍ عَلَى ٱلإِنْسَانِ. كُلُّ وَاحِدٍ فِينَا يَحْتَاجُ بِلاَ شَكٍّ إِلَى نَوْعٍ مِنَ النَّشَاطِ خَارِجَ الْعَمَلِ. وَ إِذَا أَرَدْتَ أَنْ تَعِيشَ حَيَاةً سَعِيدَةً دُونَ أَنْ تَزُورَ الطَّبِيبَ وَ دُونَ أَنْ تُحِسَّ أَنَّكَ شَيْخٌ عَجُوزٌ، فَلاَ بُدَّ أَنْ تَحْصُلَ عَلَى قَدْرٍ مِنَ الرَّاحَةِ وَ عَلَى قَدْرٍ مِنَ النَّشَاطِ الْحُرِّ بَعْدَ أَنْ تَنْتَهِيَ مِنَ الْعَمَلِ الرَّسْمِيِّ.

لاَ بُدَّ مِنَ الْقِيَامِ بِبَعْضِ التَّمْرِينَاتِ الرِّيَاضِيَّةِ، أَوْ تَخْتَارُ لِنَفْسِكَ نَوْعًا مِنْ أَنْوَاعِ الرِّيَاضَةِ الْمَعْرُوفَةِ مِثْلَ أَلْعَابِ الْكُرَةِ، أَوِ السِّبَاحَةِ، أَوِ الرِّحَلاتِ، أَوْ غَيْرِ ذٰلِكَ. وَ عِنْدَ ذٰلِكَ سَتُحْسِنُ عَمَلَكَ، وَ تَتَمَكَّنُ مِنْ تَحْقِيقِ الْمَثَلِ الَّذِي يَقُولُ: اَلْعَقْلُ السَّلِيمُ فِي الْجِسْمِ السَّلِيمِ.

كلمة اليوم

أَحَبُّ شَيْءٍ إِلَى الْإِنْسَانِ مَا مُنِعَ

37. DERS

HÂL -II-

HÂL ÇEŞİTLERİ

Toplam dört çeşit hâl vardır:

1. Müfret Hâl
2. İsim Cümlesi Olarak Hâl
3. Fiil Cümlesi Olarak Hâl
4. Şibih Cümle Olarak Hâl

Bir önceki dersimizde, '***hâl***'in tanımı yapılmış ve ***müfret hâl*** konusu ele alınmıştı. Bu dersimizde ise diğer üç hâl çeşidi üzerinde durulacaktır.

İSİM CÜMLESİ OLARAK HÂL

İsim cümlesi formundaki hâl'de, ya bu hâl öğesini sahibu'l-hâl'e bağlayan ve '***el-Vâvu'l-Hâliyye***' adını verdiğimiz bir (وَ) harfi veya söz konusu cümleyi sahibu'l-hâl'e bağlayan bir zamir veyahutta her ikisi birlikte bulunur. Hâl olan kelimenin daha önce geçen zi'l-hali nitelemesi durumunda hal cümlesindeki zamir ile sahibu'l-hâl arasında nicelik ve cinsiyet yönlerinden uyum aranır. Bu arada, hâl durumundaki isim cümlesinin -*gerek haberinin isim, fiil veya şibih cümle olması, gerekse mübteda ile haberin yer değiştirmesi bakımından*- farklı şekillerde gelebileceği hususunu da dikkate almak gerekmektedir.

CÜMLE HALİNDE GELEN BÜTÜN HÂLLER MAHALLEN MANSUPTUR.

İsim Cümlesi Halinde Gelen Hâl ile ilgili Örnek Cümle		
Hâl (İsim Cümlesi Halinde)		Fiil + Fâil
مُلْحَقٌ	وَ هُوَ	تَقَاعَدَ أَبِي
Haber + Mübteda		
Babam ateşe iken emekli oldu.		

İSİM CÜMLESİ HALİNDEKİ HÂLLERLE İLGİLİ CÜMLE ÖRNEKLERİ

(1) غَادَرَ الضُّيُوفُ بَيْتَنَا وَ هُمْ مَسْرُورُونَ.

Konuklar, evimizden sevinçli olarak ayrıldılar.

(2) كَانَ الْمُصَابُ يَسْتَلْقِي عَلَى الأَرْضِ وَ هُوَ مُتَأَلِّمٌ.

Yaralı, acı içerisinde yere uzanmış yatıyordu.

(3) أَصْغَيْنَا إِلَى الأُسْتَاذِ وَ نَحْنُ مُنْدَهِشُونَ.

Hocayı dehşete kapılmış bir vaziyette dinledik.

(4) مَنْ تَعَلَّمَ وَ هُوَ صَغِيرٌ تَقَدَّمَ وَ هُوَ كَبِيرٌ.

Küçük yaşlarda öğrenen, ileriki yaşlarda gelişme gösterir.

(5) تَرَكَتِ الطَّالِبَةُ الْفَصْلَ وَ هِيَ دَامِعَةُ الْعَيْنَيْنِ.

Kız öğrenci, gözleri yaşlı olarak sınıfı terk etti.

(6) قَطَعْتُ إِصْبَعِي وَ أَنَا أَقْطَعُ الْبَصَلَ.

Soğan doğrarken parmağımı kestim.

(7) أَلْقَى الرَّئِيسُ خِطَابَهُ وَ هُوَ قَائِمٌ.

Başkan, konuşmasını ayakta yaptı.

(8) إِسْتَغْرَقَ وَالِدِي فِي النَّوْمِ وَ كَانَ قَدْ يُشَاهِدُ التِّلْفَازَ.

Babam televizyon seyrederken uykuya daldı.

(9) دَخَلَتِ الْمُعَلِّمَةُ الْفَصْلَ وَ هِيَ غَضْبَى.

Bayan öğretmen sınıfa öfkeli bir şekilde girdi.

(10) يَجِبُ أَلاَّ نَأْكُلَ اللَّحْمَ وَ هُوَ نِيءٌ.

Eti çiğ olarak yemememiz gerekir.

(11) سَافَرَ عَمِّي إِلَى لَنْدَنَ وَ هُوَ صَغِيرٌ.

Amcam Londra'ya küçük yaşlarda gitti.

(12) حَضَرَتْ زَيْنَبُ إِلَى الْجَامِعَةِ وَ هِيَ تَقُودُ سَيَّارَتَهَا.

Zeynep, arabasına binerek üniversiteye geldi.

(13) سَافَرَتْ عَائِشَةُ وَ أَبُوهَا مَرِيضٌ.

Ayşe, babası hasta iken yola çıktı.

(14) وَصَلَتْ فَاطِمَةُ وَ مَعَهَا اِبْنَتُهَا الْكُبْرَى.

Fatma, büyük kızı ile birlikte geldi.

(15) دَخَلَ الأُسْتَاذُ الصَّفَّ وَ بِيَدِهِ خَرِيطَةٌ.

Öğretmen, elinde harita olduğu halde sınıfa girdi.

(16) سَافَرَ أَخِي إِلَى أَمْرِيكَا وَ هُوَ طَالِبٌ فِي كُلِّيَّةِ الطِّبِّ.

Kardeşim, tıp fakültesinde öğrenci iken Amerika'ya gitti.

(17) تَزَوَّجَتْ فَاطِمَةُ وَ هِيَ فِي الْعِشْرِينَ مِنْ عُمْرِهَا.

Fatma, yirmi yaşında iken evlendi.

(18) وَصَلَ ضَيْفُ الشَّرَفِ إِلَى الْحَفْلَةِ وَ مَعَهُ زَوْجَتُهُ.

Şeref konuğu, partiye beraberinde eşi olduğu halde geldi.

(19) ذَهَبَ الْمُحَامِي إِلَى الْمَحْكَمَةِ وَ مَعَهُ كُلُّ الْمُسْتَنَدَاتِ.

Avukat, yanında tüm belgeler hazır olduğu halde mahkemeye gitti.

(20) سُرِقَتْ حَقِيبَتِي وَ بِهَا بِطَاقَتِي الشَّخْصِيَّةُ.

Çantam, içindeki kimliğimle birlikte çalındı.

(21) رَجَعْنَا إِلَى الْبَيْتِ وَ نَحْنُ أَنْفَقْنَا كُلَّ نُقُودِنَا.

Tüm paramızı harcamış olarak eve döndük.

(22) أَيُّهَا الأَطْفَالُ: لاَ تَتَكَلَّمُوا وَ أَنْتُمْ تَأْكُلُونَ.

Çocuklar ! Yemek yerken konuşmayın.

FİİL CÜMLESİ OLARAK HÂL

Sahibu'l-Hâl'i '*durum*' yönünden niteleyen '***Hâl***' öğesinin, fiil cümlesi olması durumunda şu üç noktaya dikkat etmek gerekir:

- Hâl cümlesi, olumlu yapıdaki bir geçmiş zaman (mazi) cümlesi ise, bu cümlenin başına (وَ قَدْ) getirilir.
- Hâl cümlesi, olumsuz yapıdaki bir geçmiş zaman (mazi) cümlesi ise, bu cümlenin başına (وَ مَا – وَ لَمْ) getirilir.
- Hâl cümlesi geniş zamanlı bir fiil cümlesi (muzâri) ise -ister olumlu ister olumsuz yapıda bulunsun- cümle başına '***el-Vâvu'l-Hâliyye***' getirilmez.

Fiil Cümlesi (Mazi/Olumlu) Halinde Gelen Hâl ile ilgili Örnek Cümle	
Hâl (Fiil Cümlesi Halinde)	Fiil + Fâil
وَ قَدْ حَصَلْتُ عَلَى شَهَادَتِي	رَجَعْتُ
Diplomamı almış olarak döndüm.	

FİİL CÜMLESİ (MAZİ/OLUMLU) DURUMUNDAKİ HÂLLERLE İLGİLİ ÖRNEKLER

(1) عَادَ خَالِدٌ مِنَ الْيَابَانِ وَ قَدْ حَصَلَ عَلَى الدُّكْتُورَاه.

Halit, doktarasını yapmış olarak Japonya'dan döndü.

(2) خَرَجَتْ أُمِّي مِنَ الْبَيْتِ وَ قَدْ أَتَمَّتْ وَظِيفَتَهَا.

Annem, görevini tamamlamış olarak evden çıktı.

(3) اِشْتَرَكْتُ فِي الْاِمْتِحَانِ وَ قَدِ اسْتَعْدَدْتُ لَهُ جَيِّدًا.

Sınava, iyice hazırlanmış olarak girdim.

(4) رَجَعَ الرِّيَاضِيُّونَ الْأَتْرَاكُ وَ قَدْ ضَرَبُوا أَرْقَامًا قِيَاسِيَّةً.

Türk sporcular, rekor kırmış olarak döndüler.

(5) اِنْتَهَتِ الْمُبَارَاةُ وَ قَدْ فَازَ فَرِيقُنَا بِثَلَاثَةِ أَهْدَافٍ.

Karşılaşma, takımımızın üç golüyle sona erdi.

(6) نَامَ الْمَرِيضُ هٰذِهِ اللَّيْلَةَ وَ قَدْ تَنَاوَلَ دَوَاءَهُ.

Hasta, bu gece, ilacını alarak uyudu.

(7) خَرَجَ الْمُدِيرُ مِنْ مَكْتَبِهِ وَ قَدْ كَتَبَ اسْتِقَالَتَهُ.

Müdür, ofisinden, istifasını yazarak çıktı.

(8) رَجَعَ الْمُرَاسِلُ وَ قَدْ قَابَلَ الرَّئِيسَ.

Muhabir, başkanla görüşerek geri döndü.

(9) مَاتَ الْأَبُ وَ قَدْ قَامَ بِمُهِمَّاتِهِ نَحْوَ أَوْلَادِهِ.

Baba, çocuklarına karşı olan görevlerini yapmış olarak vefat etti.

(10) أُنْقِذَ سَاكِنُ الْعِمَارَةِ وَ قَدِ احْتَرَقَ نِصْفُ بَدَنِهِ.

Apartman sakini, bedeninin yarısı yanmış olarak kurtarıldı.

(11) بَدَأْتُ كِتَابَةَ الْأُطْرُوحَةِ وَ قَدِ اسْتَرَحْتُ.

Tez yazımına, dinlenmiş olarak başladım.

(12) قَضَى الْفَيْلَسُوفُ نَحْبَهُ وَ قَدْ آمَنَ بِاللّٰهِ وَ الْآخِرَةِ.

Filozof, Allah'a ve Ahiret gününe iman etmiş olarak vefat etti.

(13) سَلَّمْتُ النُّقُودَ لِلْبَنْكِ وَ قَدْ عَدَدْتُهَا مَرَّتَيْنِ.

Paraları, iki defa sayarak bankaya teslim ettim.

(14) تَزَوَّجَا وَ قَدْ أَتَمَّا كُلَّ حَاجَاتِهِمَا قَبْلَ الزَّوَاجِ.

Tüm ihtiyaçlarını, evlilik öncesinde tamamlamış olarak dünya evine girdiler.

(15) أَغْلَقَ الْعَامِلُ الْمَحَلَّ وَ قَدْ نَظَّفَ أَرْضِيَّتَهُ.

İşçi, yerleri temizleyerek dükkanı kapattı.

(16) قَالَ زَمِيلِي أَحْمَدُ وَ قَدْ أَخْفَضَ صَوْتَهُ: يَا لَهُ مِنْ حَيٍّ مُزْعِجٍ.

Arkadaşım Ahmet, ses tonunu düşürerek: Ne sıkıcı bir mahalle bu böyle! Dedi.

Fiil Cümlesi (Mazi/Olumsuz) Halinde Gelen Hâl ile ilgili Örnek Cümle	
Hâl (Fiil Cümlesi Halinde)	Fiil + Fâil
وَ مَا غَرَبَتِ (وَلَمْ تَغْرُبِ) الشَّمْسُ	أَفْطَرْتُ خَطَأً
Yanlışlıkla, güneş batmadığı halde (batmadan) iftar ettim.	

FİİL CÜMLESİ (MAZİ/OLUMSUZ) DURUMUNDAKİ HÂLLERE İLİŞKİN ÖRNEKLER

(1) قَدِ انْتَهَى الْوَقْتُ وَ لَمْ أُكْمِلْ كِتَابَةَ جَمِيعِ الْأَجْوِبَةِ.

Yanıtların hepsini tamamlamadan süre bitti.

(2) قَدْ أَطْفَأَ الطَّاهِي النَّارَ وَ مَا اسْتَوَى الطَّعَامُ جَيِّدًا.

Aşçı, yemek iyice pişmeden ateşi (ocağı) söndürdü.

(3) قَدْ مَاتَتْ وَالِدَتُهُ وَ لَمْ تَحْبُ شَقِيقَتُهُ بَعْدُ.

Kızkardeşi henüz emeklemeden annesi vefat etmişti.

(4) اِنْصَرَفَ الْكَشَّافُونَ وَ لَمْ تُشْرِقِ الشَّمْسُ.

İzciler, gün doğmadan yola koyuldular.

(5) عَادَ مُحَمَّدٌ إِلَى بَلَدِهِ وَ لَمْ يُكْمِلْ دِرَاسَتَهُ.

Muhammet, eğitimini tamamlayamadan ülkesine geri döndü.

(6) رَجَعَ الْفَرِيقُ مِنَ الْخَارِجِ وَ لَمْ يَنَلْ أَيَّ كَأْسٍ.

Takım, hiçbir kupa elde edemeden yurt dışından döndü.

(7) نَجَحَ فِي الْإِمْتِحَانِ وَ مَا تَلَقَّى دُرُوسًا خَاصَّةً.

Özel dersler almadan imtihanda başarılı oldu.

(8) نَامَ الطِّفْلُ الْكَسُولُ وَ مَا خَلَعَ مَلاَبِسَهُ الْيَوْمِيَّةَ.

Tembel çocuk, günlük elbiselerini çıkarmadan yattı.

(9) قَبِلَتْ الزَّوَاجَ مَعَهُ وَ مَا فَكَّرَتْ فِيهِ جَيِّدًا.

İyice düşünmeden Onunla evlenmeyi kabul etti.

(10) اِشْتَرَى كِتَابًا جَدِيدًا وَ لَمْ يَنْتَهِ مِنْ قِرَاءَةِ الْآخَرِ.

Diğerini okumayı bitirmeden yeni bir kitap satın aldı.

Olumlu veya Olumsuz Muzâri Fiil Cümlesi Halindeki Hâl Örneği	
Hâl (Fiil Cümlesi Halinde)	Fiil + Fâil + Mefûl
تُحَلِّقُ فِي السَّمَاءِ	رَأَيْتُ الطَّائِرَةَ
Uçağı, havada manevra yaparken gördüm.	

OLUMLU VEYA OLUMSUZ MUZARİ FİİL CÜMLESİ HALİNDE GELEN HÂLLERLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) بَعَثَ اللهُ مُحَمَّدًا يَهْدِي النَّاسَ إِلَى نُورِ الْإِسْلاَمِ.

Allah, Hz. Muhammed'i insanları İslam'ın nuruna ulaştırmak üzere gönderdi.

(2) وَصَلَ الْمُعَلِّمُ إِلَى الْمَدْرَسَةِ يَمْشِي عَلَى الْأَقْدَامِ.

Öğretmen, okula, yürüyerek vardı.

(3) فَحَصَتِ الطَّبِيبَةُ الطِّفْلَةَ تَبْكِي مِنَ الْأَلَمِ.

Bayan doktor, kız çocuğunu, sancıdan ağlarken muayene etti.

(4) اِجْتَمَعَ الْمَنْدُوبُونَ يُنَاقِشُونَ مُشْكِلَةَ الطَّاقَةِ.

Temsilciler, enerji problemini tartışmak üzere bir araya geldiler.

(5) سَيَتَقَدَّمُ جَارُنَا يَطْلُبُ يَدَ ابْنَتِنَا هٰذَا الْمَسَاءَ.

Bu akşam, komşumuz, kızımızı istemek üzere gelecek.

(6) تَقْضِي الْبِنْتُ الصَّغِيرَةُ يَوْمَهَا تُسَاعِدُ أُمَّهَا.

Küçük kız, gününü, annesine yardım ederek geçiriyor.

(7) سَافَرَ الطُّلاَّبُ إِلَى بِلاَدِهِمْ لاَ يَعْرِفُونَ نَتِيجَةَ الْإِمْتِحَانِ.

Öğrenciler, sınav sonuçlarını öğrenemeden memleketlerine gittiler.

(8) وَصَلْنَا إِلَى الْفَصْلِ نَحْمِلُ كُتُبَنَا تَحْتَ آبَاطِنَا.

Kitaplarımızı koltuk altlarımızda taşıyarak sınıfa geldik.

(9) يَتَنَاوَلُ الضُّيُوفُ الطَّعَامَ يَسْتَمِعُونَ إِلَى الْمُوسِيقَى.

Konuklar, müzik eşliğinde (müzik dinleyerek) yemek yiyorlar.

(10) دَخَلَ عَلَيْنَا وَزِيرُ التَّرْبِيَةِ لاَ نَشْعُرُ بِهِ.

Eğitim bakanı, biz farkında olmadan yanımıza geldi.

(11) كَانَ السُّيَّاحُ يَتَجَوَّلُونَ يَلْتَفِتُونَ حَوْلَهُمْ.

Turistler, etraflarına bakınarak geziniyorlardı.

(12) يَرْتَكِبُ الإِنْسَانُ الْجَرِيمَةَ لاَ يُفَكِّرُ فِي عَاقِبَتِهَا.

İnsanoğlu, suçu, neticesini düşünmeden işler.

(13) كَتَبَتِ الأُمُّ لاِبْنِهَا تَسْأَلُ عَنْ سَبَبِ غِيَابِهِ.

Anne, oğluna, gelmeyişinin nedenini soran bir mektup yazdı.

(14) عَادَ أَبُونَا يَحْمِلُ لَنَا عِدَّةَ هَدَايَا.

Babam bize, birçok hediye ile (hediye getirerek) döndü.

(15) يَعِيشُ الْمُؤْمِنُ الْحَقِيقِيُّ يَحْمَدُ اللهَ دَائِمًا.

Gerçek mümin, daima Allah'a şükrederek yaşar.

(16) وَاظَبَ الْمُجْرِمُ عَلَى سَرْدِ كَلاَمِهِ يَتَنَهَّدُ تَنَهُّدًا عَمِيقًا.

Suçlu, derin bir iç çekerek konuşmasına devam etti.

ŞİBİH CÜMLE OLARAK HÂL

Sahibu'l-Hâl'i '***durum***' yönünden niteleyen '***hâl***' öğesi, isim veya fiil cümlesi yapısında olabileceği gibi, harf-i cer ve mecrurundan müteşekkil bir şibih cümle veya bir zarf cümleciği de olabilir. Tıpkı muzâri fiil durumundaki hâl cümlesinde olduğu gibi, şibih cümleyi de sahibu'l-hâl'e bağlayan herhangi bir bağlaç söz konusu değildir.

Hâl'in Şibih Cümle Olarak Geldiği Cümle Örneği		
Hâl (Şibih Cümle Halinde)	Mefûlün bih	Fiil + Fâil
فِي دَهْشَةٍ	الدُّوَّامَةَ	شَاهَدْنَا
Hortumu dehşet içinde izledik.		

HÂL'İN ŞİBİH CÜMLE OLARAK GELDİĞİ CÜMLE ÖRNEKLERİ

(1) اِشْتَرَكَتِ الطَّالِبَاتُ فِي الْاِمْتِحَانِ فِي أَمَلٍ.

Kız öğrenciler sınava umutlu bir şekilde girdiler.

(2) يَتَحَدَّثُ مُحَمَّدٌ إِلَى مُعَلِّمِيهِ فِي أَدَبٍ وَ احْتِرَامٍ.

Muhammet, öğretmenleriyle terbiyeli ve saygılı bir şekilde konuşuyor.

(3) رَأَيْتُ الْعَصَافِيرَ فَوْقَ الْأَشْجَارِ.

Serçeleri, ağaçların üstündeyken gördüm.

(4) قُلْتُ لِأَخِي فِي هُدُوءٍ: هٰذِهِ لُعْبَةٌ بَالِغَةُ الْخُطُورَةِ.

Kardeşime sakin bir şekilde : 'Bu, son derece tehlikeli bir oyun' dedim.

(5) كُنَّا نَنْتَظِرُ زِيَارَةَ خَالَتِنَا لَنَا بِفَارِغِ صَبْرٍ.

Teyzemizin bizi ziyaretini sabırsızlıkla bekliyoruz.

(6) دَافَعَ الْجُنُودُ عَنِ الْوَطَنِ فِي شَجَاعَةٍ.

Askerler, yurdu yüreklilikle savundular.

(7) تَوَقَّفَتْ عَائِشَةُ أَمَامَ الْحَادِثِ فِي حَيْرَةٍ.

Ayşe, kaza karşısında şaşkın bir şekilde durakladı.

(8) اِلْتَفَتَ الْمُعَلِّمُ إِلَيَّ مُغَمْغِمًا فِي غَضَبٍ.

Öğretmen, bana, öfkeli bir şekilde homurdanarak baktı.

(9) ضَمَّتِ الْأُمُّ وَلَدَهَا الْوَحِيدَ إِلَى صَدْرِهَا بِشَفَقَةٍ.

Anne, biricik çocuğunu şefkatle bağrına bastı.

(10) دَخَلَتِ الطَّالِبَةُ فِي صَالَةِ الْمُعَلِّمِينَ فِي اسْتِحْيَاءٍ.

Kız öğrenci, öğretmenler odasına, utangaç bir eda ile girdi.

(11) يَنْتَظِرُ الْمُتَّهَمُونَ قَرَارَ الْمَحْكَمَةِ فِي تَوَتُّرٍ.

Sanıklar, mahkeme kararını gergin bir şekilde bekliyorlar.

(12) بِعْتُ الْأَثْمَارَ عَلَى أَشْجَارِهَا.

Meyveleri, ağaç üzerindeyken sattım.

(13) يَثِبُ وَ يَقْفِزُ الْأَطْفَالُ فِي الْمَلْعَبِ بِسُرُورٍ.

Çocuklar, oyun sahasında, sevinç içerisinde hoplayıp zıplıyorlar.

(14) تَسَاءَلَ الْوَالِدُ فِي حَيْرَةٍ شَدِيدَةٍ: مَنِ الْمُخْطِئُ إِذَنْ؟

Baba, büyük bir şaşkınlıkla sordu: Öyleyse kim hatalı?

(15) رَفَضَ الرَّئِيسُ الْاِقْتِرَاحَ فِي حِدَّةٍ وَ غَضَبٍ.

Başkan, öneriyi, hiddet ve öfke içerisinde geri çevirdi.

(16) نَحْنُ نَعِيشُ فِي ضِيقٍ لاَ فِي ثَرَاءٍ وَ لاَ رَخَاءٍ.

Bizler, zenginlik ve bolluk içinde değil, darlık içerisinde yaşamaktayız.

(17) طَلَبَ الْمَرِيضُ دَوَاءَهُ فِي أَلَمٍ وَ اضْطِرَابٍ.

Hasta, acı ve ızdırap içerisinde ilacını istedi.

(18) قُومُوا بِوَاجِبَاتِكُمْ بِإِيمَانٍ وَ حَزْمٍ شَدِيدَيْنِ.

Görevlerinizi, inanç ve kararlılıkla yerine getiriniz.

MARİFE İSİMLERDEN SONRA GELEN VE BU İSMİ DURUM YÖNÜNDEN NİTELEYEN CÜMLELER HÂLDİR.

اَلْبِنَاءُ وَ التَّعْمِيرُ

مَاذَا يَبْنِي هَؤُلاَءِ الْعُمَّالُ؟ إِنَّهُمْ يَبْنُونَ عِمَارَةً شَاهِقَةً، لَقَدْ وَصَلُوا إِلَى الدَّوْرِ الثَّامِنِ وَ لَمْ يَتَوَقَّفُوا عَنِ الْبِنَاءِ. وَ فِي الشَّارِعِ الْمُجَاوِرِ نُشَاهِدُ عُمَّالاً يَبْنُونَ مُسْتَشْفًى. وَ إِذَا مَشَيْنَا فِي شَوَارِعِ هٰذِهِ الْمَدِينَةِ الْكَبِيرَةِ رَأَيْنَا أَنَّ حَرَكَةَ الْبِنَاءِ لاَ تَتَوَقَّفُ، وَ لَنْ تَتَوَقَّفَ، فَهُنَا تُبْنَى مَدْرَسَةٌ، وَ هُنَاكَ يُقَامُ مَسْجِدٌ. فَالْبِنَاءُ حَرَكَةٌ مُسْتَمِرَّةٌ وَ هُوَ دَلِيلٌ عَلَى التَّقَدُّمِ وَ الْحَضَارَةِ.

لَقَدْ عَرَفَ الْإِنْسَانُ مِنْ قَدِيمِ الزَّمَانِ كَيْفَ يَبْنِي بَيْتَهُ. بَنَى الْبَيْتَ الصَّغِيرَ الَّذِي يَحْمِيهِ مِنَ الْحَرِّ أَوِ الْبَرْدِ. وَ اْلآنَ يَبْنِي الْعِمَارَاتِ الشَّاهِقَةَ الَّتِي تَصِلُ إِلَى السَّحَابِ. فَلِلْبِنَاءِ تَارِيخٌ طَوِيلٌ اِبْتَدَأَهُ اْلإِنْسَانُ مِنْ فَجْرِ التَّارِيخِ. ثُمَّ ابْتَدَأَ التَّطَوُّرُ فِي الْبِنَاءِ مُنْذُ الْقَرْنِ التَّاسِعَ عَشَرَ الْمِيلاَدِيِّ، وَ كَانَ هٰذَا بِفَضْلِ اسْتِعْمَالِ الْحَدِيدِ وَ اْلإِسْمَنْتِ الْمُسَلَّحِ، وَ عِنْدَمَا اسْتُعْمِلَتِ اْلآلاَتُ الْحَدِيثَةُ أُقِيمَتِ الْمَبَانِي فِي أَقْصَرِ وَقْتٍ. إِنَّ بِنَاءَ الْمَنَازِلِ وَ الْمَصَانِعِ وَ الْمُؤَسَّسَاتِ وَ الْمَسَارِحِ وَ الْمَدَارِسِ وَ الْمَسَاجِدِ مِنْ أَهَمِّ اْلإِنْشَاءَاتِ فِي الْعَصْرِ الْحَدِيثِ. يَحْتَاجُ كُلُّ بِنَاءٍ مِنْهَا إِلَى كَثِيرٍ

مِنَ الْعُمَّالِ الْمَهَرَةِ، مِنْ نَجَّارِينَ وَ نَقَّاشِينَ وَ سَبَّاكِينَ وَ بَنَّائِينَ. وَ قَدْ يَسْعَدُ بَعْضُ النَّاسِ بِمُشَاهَدَةِ حَرَكَةِ الْبِنَاءِ، كَيْفَ يُرْمَى ٱلأَسَاسُ؟ وَ كَيْفَ تُقَامُ الْجُدْرَانُ؟ وَ كَيْفَ يُصَفُّ الْبَلاَطُ؟ وَ كَيْفَ تُمَدُّ أَنَابِيبُ الْمِيَاهِ وَ أَسْلاَكُ الْكَهْرَبَاءِ؟

وَ إِذَا دَخَلْتَ بَيْتًا بَعْدَ أَنْ يَتِمَّ تَأْثِيثُهُ فَسَوْفَ تَرَى مَا يُسْعِدُكَ... تَرَى ٱلأَرْضَ وَ قَدْ فُرِشَتْ بِالسَّجَّادِ، وَ الْجُدْرَانَ وَ قَدْ طُلِيَتْ بِأَجْمَلِ ٱلأَلْوَانِ، وَ النَّوَافِذَ وَ قَدْ غُطِّيَتْ بِالسَّتَائِرِ. وَ لَقَدِ اهْتَمَّ الْمُسْلِمُونَ بِالْبِنَاءِ اهْتِمَامًا كَبِيرًا، فَكَانَتْ حَضَارَتُهُمْ حَضَارَةَ بِنَاءٍ وَ تَعْمِيرٍ.

مِنْ عَادَاتِ الشُّعُوبِ فِي الزَّوَاجِ

يَتَّبِعُ النَّاسُ عَادَةً خَاصَّةً بِهِمْ فِي الزَّوَاجِ فِي وَسْطِ يُوغُوسْلاَفْيَا، فَإِذَا أَرَادَ الشَّابُّ خِطْبَةَ فَتَاةٍ ذَهَبَ إِلَى أُسْرَتِهَا وَ بَحَثَ مَعَهُ أُمُورَ الزَّوَاجِ، وَ فِي نِهَايَةِ الْحَدِيثِ لاَ تُعْطِي ٱلأُسْرَةُ رَأْيَهَا فِيهِ صَرَاحَةً بِـ "نَعَمْ" أَوْ "لاَ"، بَلْ تُقَدِّمُ لَهُ الْقَهْوَةَ. فَإِذَا كَانَتِ الْقَهْوَةُ حُلْوَةً فَمَعْنَى ذٰلِكَ أَنَّهُمْ قَبِلُوهُ زَوْجًا لِلْفَتَاةِ، وَ إِذَا كَانَتْ مُرَّةً فَقَدْ رَفَضَتِ ٱلأُسْرَةُ الطَّلَبَ وَ عَلَيْهِ أَنْ يَجِدَ حَظًّا أَحْسَنَ فِي مَكَانٍ آخَرَ.

كلمة اليوم

مَنْ أَطَالَ أَمَلَهُ سَاءَ عَمَلُهُ

وَ مَنْ سَاءَ عَمَلُهُ خَابَ مَسْعَاهُ

38. DERS

İSTİSNÂ -I-

İSTİSNÂ: 'SİVÂ', 'ĞAYR' VE 'İLLÂ'

İstisnâ; '***bir kelimeyi veya bir terkibi, ana cümlenin ifade ettiği genel hükmün dışında tutmak***' demektir. İstisnâ konusuyla ilgili olarak şu terimlerin iyice öğrenilmesi gerekmektedir:

- **İstisnâ Edatı:** Kendisinden sonra gelen kelime veya terkibi cümlenin ifade ettiği genel hükmün dışında tutan harf veya edat.
- **Müstesnâ:** İstisnâ edatından sonra gelen ve cümlenin genel hükmünden hariç tutulan kelime veya terkip.
- **Müstesnâ Minh:** İstisnâ edatından önce gelen ve müstesnâ öğesinin, kendisinden istisnâ edildiği (çıkarıldığı) kısım.

Not: Bu derste, istisnâ edatlarından sadece; إِلَّا , سِوَى ve غَيْر edatları hakkında bilgi verilecektir.

İSTİSNÂ KONUSU İLE İLGİLİ ÜÇ TEMEL KURAL

BİRİNCİ KURAL

Şayet bir cümlede '***müstesnâ minh***' öğesi varsa ve cümle olumlu ise müstesnâ durumundaki isim '***mansup***' tur. Bu istisnâ türüne '***Tam Müspet İstisnâ***' adı da verilir.

Tam Müspet İstisnâ ile İlgili Örnek Cümle			
Müstesnâ	İstisnâ edatı	Fâil (Müstesnâ Minh)	Fiil
عَلِيًّا	إِلَّا	الطُّلَّابُ	أَتَى
Öğrenciler geldi, Ali hariç. (Ali dışında öğrenciler geldi).			

TAM MÜSPET İSTİSNÂ İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) قَرَأْتُ الْخِطَابَ كُلَّهُ إِلاَّ فِقْرَةً مِنْهُ.

Bir paragraf hariç mektubun tümünü okudum.

(2) زُرْتُ مُدُنَ تُرْكِيَا كُلَّهَا إِلاَّ أَنْقَرَةَ.

Ankara dışında Türkiye'nin bütün illerini dolaştım.

(3) ذَبُلَتِ الْأَزْهَارُ جَمِيعًا إِلاَّ بَنَفْسَجًا وَ وَرْدَةً.

Bir menekşe ve bir gül dışında bütün çiçekler soldu.

(4) عَادَتِ الطَّائِرَاتُ إِلاَّ طَائِرَةً تُرْكِيَّةً.

Bir Türk uçağı hariç, uçaklar geri döndü.

(5) كَسَبَ التُّجَّارُ مَالاً كَثِيرًا هٰذَا الْعَامَ إِلاَّ جَارَنَا.

Komşumuz hariç, bu sene tüccarlar iyi para kazandılar.

(6) فَتَحْتُ نَوَافِذَ الْفَصْلِ إِلاَّ نَافِذَةً فِي الْوَسَطِ.

Ortadaki pencere hariç, sınıfın pencerelerini açtım.

(7) أُحِبُّ النَّاسَ جَمِيعًا إِلاَّ الْكَاذِبِينَ وَ الْمُرَائِينَ.

Yalancı ve riyakar olanlar hariç, tüm insanları severim.

(8) اِنْتَهَى الْوَقْتُ كُلُّهُ إِلاَّ خَمْسَ عَشْرَةَ دَقِيقَةً.

On beş dakikayı saymazsak bütün süre bitti.

(9) نَجَا الرُّكَّابُ مِنَ الْغَرَقِ كَافَّةً إِلاَّ رَاكِبًا يَابَانِيًّا.

Bir Japon yolcu hariç, tüm yolcular boğulmaktan kurtuldu.

(10) تُضِيءُ الْمَصَابِيحُ الْغُرَفَ إِلاَّ غُرْفَةَ النَّوْمِ.

Lambalar, yatak odası dışındaki odaları aydınlatıyor.

(11) نَضِجَتِ الْفَوَاكِهُ إِلاَّ الْبُرْتُقَالَ.

Meyveler olgunlaştı, portakallar hariç.

(12) أَضْرَبَتْ جَمِيعُ الْقِطَاعَاتِ عَنِ الْعَمَلِ إِلاَّ قِطَاعًا خَاصًّا.

Bir özel sektör dışında bütün sektörler greve gitti.

(13) رَكِبَ عَلِيٌّ كُلَّ وَسَائِلِ النَّقْلِ إِلاَّ طَائِرَةً.

Ali, uçak dışındaki bütün ulaşım araçlarına bindi.

(14) حَضَرَ كُلُّ الْمَدْعُوِّينَ إِلاَّ مَدْعُوًّا فَرَنْسِيًّا.

Fransız davetli dışındaki bütün davetliler geldi.

(15) وَضَعَتِ الدَّجَاجَاتُ جَمِيعًا بَيْضَهَا إِلاَّ دَجَاجَتَيْنِ سَوْدَاوَيْنِ.

İki kara tavuk dışındaki bütün tavuklar yumurtladı.

(16) رَجَعَ الْعُمَّالُ مِنْ مَوْقِعِ إِنْشَاءِ الْجِسْرِ إِلاَّ مُقَاوِلَهُمْ.

Müteahhit hariç, işçiler köprü inşaatından döndü.

(17) عَادَ الْمُبْتَعَثُونَ مِنَ الْخَارِجِ إِلاَّ أَخَاكَ.

Kardeşin hariç burslu öğrenciler yurt dışından döndüler.

(18) فَهِمْتُ الْمَشَاكِلَ إِلاَّ مُشْكِلَةً مُعَقَّدَةً.

Karmaşık bir problem hariç problemleri anladım.

(19) يَنْجَحُ التَّلاَمِيذُ فِي الْاِمْتِحَانِ إِلاَّ الْمُهْمِلِينَ دُرُوسَهُمْ.

Derslerini ihmal edenler hariç, öğrenciler sınavda başarılı oluyorlar.

(20) أَنْفَقْتُ النُّقُودَ كُلَّهَا إِلاَّ خَمْسِينَ دُولاَرًا.

Elli dolar dışında tüm parayı harcadım.

(21) كَانَ مَعِي أَبْنَائِي إِلاَّ ثَلاَثَةً مِنْهُمْ.

Üçü dışında bütün çocuklarım yanımdaydı.

(22) اِعْتَقَلَ الشُّرْطِيُّ الْمُجْرِمِينَ إِلاَّ وَاحِدًا مِنْهُمْ.

Polis, biri dışında, suçluları tutukladı.

(23) أُدْخِلَ الْمُتَّهَمُونَ إِلَى صَالَةِ الْمَحْكَمَةِ إِلاَّ مُتَّهَمًا.

Sanıklar, biri hariç, mahkeme salonuna alındılar.

(24) قَرَأْتُ جَمِيعَ قِصَصِ النَّبِيِّينَ إِلاَّ قِصَّةَ يُوسُفَ.

Yusuf (as) kıssası dışındaki bütün peygamber kıssalarını okudum.

(25) حَضَرَ الصَّحَفِيُّونَ الْمُؤْتَمَرَ إِلاَّ مُرَاسِلاً.

Bir muhabir dışında, gazeteciler kongrede hazır bulundu.

İKİNCİ KURAL

Şayet bir cümlede '***müstesnâ minh***' öğesi varsa ve cümle olumsuz ise müstesnâ durumundaki isim '***mansup***' olabileceği gibi, '***müstesnâ minh***' öğesinin irabına da tabi olabilir. Bu istisnâ türüne '***Tam Menfi İstisnâ***' adı da verilir.

Tam Menfi İstisnâ ile İlgili Örnek Cümle			
Müstesnâ	Edat	Fâil (Müstesnâ Minh)	Fiil
عَلِيًّا (عَلِيٌّ)	إِلاَّ	الطُّلاَّبُ	لَمْ يَأْتِ
Ali hariç öğrenciler gelmedi (Ali dışındaki öğrenciler gelmedi).			

TAM MENFİ İSTİSNÂ İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) لاَ يُوَافِقُ الْأَعْضَاءُ عَلَى الْاِقْتِرَاحِ إِلاَّ عُضْوًا (عُضْوٌ).
Biri hariç, üyeler, öneriyi kabul etmiyorlar.

(2) لَمْ يَحْضُرِ الْأُدَبَاءُ الْمُؤْتَمَرَ إِلاَّ أَدِيبًا (أَدِيبٌ).
Biri hariç, edebiyatçılar kongreye katılmadı.

(3) لاَ يُقِرُّ الْأَطِبَّاءُ إِجْرَاءَ الْعَمَلِيَّةِ لِلْمَرِيضِ إِلاَّ طَبِيبًا (طَبِيبٌ).
Biri hariç, doktorlar, hastanın ameliyat olmasını kabul etmiyor.

(4) لَمْ أُسَافِرْ إِلَى الدُّوَلِ الْعَرَبِيَّةِ إِلاَّ الْعِرَاقَ (الْعِرَاقِ).
Irak dışındaki Arap ülkelerine gitmedim.

(5) مَا سَوَّدْتُ شَيْئًا إِلاَّ أَشْعَارًا غَرَامِيَّةً.
Aşk şiirleri haricinde hiçbir şey karalamadım (yazmadım).

(6) لَمْ يَتَعَرَّفِ الْأُسْتَاذُ عَلَى الشُّبَّانِ إِلاَّ شَابًّا (شَابٍّ).
Profesör gençlerle tanışmadı, biri hariç.

(7) لَمْ يَدْخُلِ الطُّلاَّبُ قَاعَةَ الْاِمْتِحَانِ إِلاَّ طَالِبًا (طَالِبٌ).
Biri hariç, öğrenciler sınav salonuna girmedi.

(8) لَمْ أَرَ الْوُزَرَاءَ فِي الْاِجْتِمَاعِ الطَّارِئِ إِلاَّ وَزِيرًا (وَزِيرًا).
Olağanüstü toplantıda, biri dışında, bakanları görmedim.

(9) لَمْ تَنْظُرِ الْمَحْكَمَةُ فِي الْقَضَايَا إِلاَّ قَضِيَّةَ الْقَتْلِ (قَضِيَّةِ الْقَتْلِ).
Mahkeme, Cinayet davaları dışındaki davalara bakmıyor.

(10) لاَ أُحِبُّ التَّوَابِلَ إِلاَّ الْفُلْفُلَ الْأَسْوَدَ.
Karabiber hariç, baharatlarla aram yoktur.

(11) لاَ أُحِبُّ الزَّوَاحِفَ إِلاَّ السُّلَحْفَاةَ.
Kaplumbağa hariç, sürüngenleri sevmem.

(12) لَنْ تُنْجِزَ الْوِزَارَةُ الْمَشَارِيعَ إِلاَّ مَشْرُوعَ الْمِيَاهِ.
Bakanlık, su projesi dışındaki projeleri sonuçlandıramayacak.

(13) مَا أَكْمَلَ الْمُهَنْدِسُ بِنَاءَ الْمَنَازِلِ إِلاَّ مَنْزِلَنَا (مَنْزِلُنَا).
Mühendis, bizimkisi hariç, evlerin yapımını tamamlamadı.

(14) مَا حَضَرَ الْمَأْدُبَةَ الْجِيرَانُ إِلاَّ جَارًا (جَارٌ).
Düğün yemeğine, bir komşu hariç, komşular gelmedi.

(15) لاَ تُؤَيِّدُ الدُّوَلُ هٰذَا الاِقْتِرَاحَ إِلاَّ الْوِلاَيَاتُ الْمُتَّحِدَةُ/ الْوِلاَيَاتِ الْمُتَّحِدَةَ.
Bu öneriyi Amerika dışındaki devletler desteklemiyor.

(16) مَا افْتَرَسَ الذِّئْبُ الشِّيَاهَ كُلَّهَا إِلاَّ شَاتَيْنِ.
Kurt, koyunlar içerisinden sadece iki tanesini parçalamış.

(17) لَيْسَتِ الْعَامِلاَتُ مُسْتَعِدَّاتٍ إِلاَّ عَامِلَتَيْنِ (عَامِلَتَانِ).
Kadın işçiler hazır değil, ikisi hariç.

(18) لَنْ تُفْتَحَ أَبْوَابُ الْقَلْعَةِ إِلاَّ بَابًا (بَابٌ).
Kalenin kapıları açık bırakılmayacak, biri hariç.

(19) لاَ تَأْكُلِ اللُّحُومَ إِلاَّ لَحْمَ الدَّجَاجِ!
Tavuk eti dışında et yemeyiniz!

(20) لَمْ يَنْجُ أَحَدٌ مِنَ الْبَحَّارَةِ إِلاَّ بَحَّارًا (بَحَّارٌ).
Biri dışında, denizcilerden hiçbiri kurtulmadı.

ÜÇÜNCÜ KURAL

Şayet bir cümlede '***müstesnâ minh***' öğesi yoksa -*ki bu tür cümleler daima olumsuz yapıdadır*- bu durumdaki bir müstesnânın irabını bulmak için şu yöntem izlenir: Öncelikle cümledeki istisnâ edatı yokmuş gibi düşünülür. Daha sonra, müstesnâ olan kelime veya terkibin cümlede hangi dilbilgisel role sahip olduğu saptanır. Söz konusu kelimenin cümlede bulunduğu konum ve bu konuma uygun irap, aynı zamanda '***müstesnâ***' durumundaki kelimenin de irabıdır. Bu istisnâ türüne '***Nâkıs veya Müferrağ İstisnâ***' adı da verilir.

Nâkıs (Müferrağ) İstisnâ ile İlgili Örnek Cümle		
Müstesnâ	İstisnâ Edatı	Fiil
عَلِيٌّ	إِلاَّ	لَمْ يَأْتِ
Sadece Ali Geldi (Ali'den Başkası Gelmedi).		

NÂKIS (MÜFERRAĞ) İSTİSNÂ İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) لاَ يَنْفَعُ الْمَرْءَ إِلاَّ عَمَلُهُ فِي الدُّنْيَا.

Kişiye, ancak dünyada yaptıkları fayda sağlar.

(2) لاَ أُصَادِقُ إِلاَّ ذَا الْخُلُقِ الْكَرِيمِ.

Ancak iyi ahlak sahibi olan kimse ile dostluk kurarım.

(3) لاَ تَحْتَرِمُ الدُّوَلُ الْعَظِيمَةُ إِلاَّ الشُّعُوبَ الْقَوِيَّةَ.

Büyük devletler ancak güçlü milletlere saygı duyarlar.

(4) مَا سَهِرْتُ فِي أُسْبُوعِ الاِمْتِحَانِ إِلاَّ لَيْلَةً.

Sınav haftasında (hiç) sabahlamadım, bir gece hariç.

(5) لاَ يُعَاقَبُ إِلاَّ الْمُجْرِمُونَ فِي هٰذِهِ الأَرَاضِي.

Bu topraklarda, suçlulardan başkası cezalandırılmaz.

(6) لاَ يَحْظَى بِمَرْضَاةِ اللّٰهِ إِلاَّ الْعِبَادُ الْمُخْلِصُونَ.

Allah'ın rızasını ancak samimi kullar elde edebilir.

(7) لاَ يَتَنَاوَلُ مَرِيضُ السَّرَطَانِ إِلاَّ حَسَاءً سَاخِنًا.

Kanser hastası, sıcak çorba dışında bir şey yemiyor.

(8) لاَ أَسْتَشِيرُ إِلاَّ زَمِيلِي هٰذَا.

Ancak ve ancak bu arkadaşıma danışırım.

(9) لاَ أَخَافُ إِلاَّ مِنَ اللّٰهِ.

Allah'tan başka hiç kimseden korkmam.

(10) لاَ يَكْتُمُ السِّرَّ إِلاَّ ذُو شَرَفٍ.

Ancak onur sahibi insan sır saklar.

(11) لاَ أُحِبُّ إِلاَّ نِقَاشًا هَادِئًا.

Ancak sakin münakaşadan haz alıyorum.

(12) أَيُّهَا الْمُسْلِمُونَ! لاَ تَسْعَوْا إِلاَّ فِي الْخَيْرِ.

Müslümanlar! Ancak hayır için çalışınız.

(13) لاَ يَعِيشُ الْوَالِدَانِ إِلاَّ لِمُسْتَقْبَلِ أَوْلاَدِهِمَا.

Anne ve babalar, ancak çocuklarının gelecekleri için yaşarlar.

(14) مَا رَأَيْتُهُمْ إِلاَّ وَ هُمْ يَقْرَؤُونَ الْكُتُبَ الْمُضِرَّةَ.

Onları, sadece zararlı kitaplar okurken gördüm.

(15) لَمْ أُقَابِلْهُ إِلاَّ فِي صَالَةِ الْمَطَارِ.

Kendisiyle ancak havaalanının bekleme salonunda görüşebildim.

(16) لاَ أَهْتَمُّ إِلاَّ بِمَا يَهْتَمُّ بِهِ الْمُحْتَرِفُونَ.

Ben, ancak profesyonellerin ilgi duyduğu şeylere ilgi duyarım.

(17) مَا قَرَعْتُ بَابَكُمْ إِلاَّ مَرَّتَيْنِ.

Kapınıza sadece iki defa vurdum.

(18) مَا كَانَ حُزْنُهُ إِلاَّ مِنْ أَجْلِ أَبِيهِ الْمَرِيضِ.

Kederi, yalnız ve yalnız hasta babası içindi.

(19) لاَ يَجْتَهِدُ الدَّرْسَ إِلاَّ وَ هُوَ يَسْتَمِعُ إِلَى الْمُوسِيقَى.

Ancak müzik dinleyerek ders çalışabiliyor.

(20) لاَ تَقُودُوا سَيَّارَتَكُمْ إِلاَّ وَ مَعَكُمْ رُخْصَةُ الْقِيَادَةِ.

Arabanızı, ancak ehliyetiniz yanınızda iken kullanınız.

ÖNEMLİ NOT

Eğer cümlede zikredilmeyen öğe, fail durumundaki zamir ise bu taktirde, istisnâ edatından sonra munfasıl merfu zamir gelir.

مَا فَهِمَ الدَّرْسَ إِلاَّ أَنْتَ.

Dersi senden başka anlayan olmadı.

Dersi bir tek sen anladın.

لَمْ يَزُرْ أَبَانَا الْمَرِيضَ إِلَّا أَنْتُمَا.

Hasta babamızı ikinizden başka ziyaret eden olmadı.

Hasta babamızı sadece ikiniz ziyaret etti.

لَنْ يَحْصُلَ عَلَى تِلْكَ الْجَائِزَةِ إِلاَّ هُوَ.

O ödülü ondan başka kazanan çıkmaz.

O ödülü ancak o alır.

ÖNEMLİ NOT

Yukarıda gösterilen üç temel kural, istisnâ edatlarından إِلَّا için olduğu kadar سِوَى ve غَيْر için de geçerlidir. Ancak سِوَى ve غَيْر istisnâ edatları müstesnâlarına muzâf oldukları için müstesnâlar mecburen mecrur olmakta, bu durumda müstesnânın alması gereken irabı سِوَى ve غَيْر edatları almaktadır. Ne var ki غَيْر edatı, yerine geçtiği müstesnâ öğesinin irabını (zamme, fetha ve kesreyi) tam olarak yansıtırken, سِوَى edatı, yapısı gereği bu üç harekeyi şeklen yansıtmaz.

Tam Müspet İstisnâ ile İlgili Örnek Cümle			
Muzâfun ileyh	İstisnâ Edatı	Fâil (müstesnâ minh)	Fiil
عَلِيٍّ	غَيْرَ	الطُّلَّابُ	أَتَى
Öğrenciler geldi, Ali hariç (Ali dışında öğrenciler geldi).			

Tam Menfi İstisnâ ile İlgili Örnek Cümle			
Muz. İleyh	Edat	Fâil (Müstesnâ Minh)	Fiil
عَلِيٍّ	غَيْرَ (غَيْرُ)	الطُّلَّابُ	لَمْ يَأْتِ
Ali hariç öğrenciler gelmedi. (Ali dışındaki öğrenciler gelmedi).			

Nâkıs (Müferrağ) İstisnâ ile İlgili Örnek Cümle		
Muzâfun ileyh	İstisnâ Edatı (fâil)	Fiil
عَلِيٍّ	غَيْرُ	لَمْ يَأْتِ
Sadece Ali geldi. (Ali'den başkası gelmedi).		

'SİVÂ' VE 'ĞAYR' İSTİSNÂ EDATLARIYLA KURULAN CÜMLE ÖRNEKLERİ

(1) لَمْ أَكْتُبْ بِالْأَمْسِ غَيْرَ رِسَالَةٍ.

Dün, bir mektup dışında hiçbir şey yazmadım.

(2) اِقْتَلَعَتِ الْعَاصِفَةُ الْأَشْجَارَ غَيْرَ دَوْحَةٍ.

Kasırga, dev (ulu) bir ağaç dışındaki ağaçları kökünden söktü.

(3) أَكَلْتُ السَّمَكَةَ كُلَّهَا سِوَى رَأْسِهَا.

Başı hariç, balığın hepsini yedim.

(4) لَمْ يَغِبِ الطُّلاَّبُ غَيْرُ (غَيْرَ) طَالِبٍ.

Biri dışında tüm öğrenciler geldi.

(5) أَيُّهَا الطُّلاَّبُ، لاَ تَقُولُوا غَيْرَ الْحَقِّ.

Öğrenciler! Hakikatten başkasını söylemeyin.

(6) مَا ذَهَبَ الطُّلاَّبُ إِلَى الْمَكْتَبَةِ غَيْرَ (غَيْرُ) طَالِبٍ.

Öğrenciler kütüphaneye gitmedi, (içlerinden) biri hariç.

(7) تَفَقَّدَ الْمُدِيرُ الْأَقْسَامَ كُلَّهَا غَيْرَ قِسْمِ اللُّغَةِ.

Müdür, dil bölümü dışındaki tüm bölümleri teftiş etti.

(8) مَا خَرَجَ مِنَ الْقَفَصِ غَيْرُ عُصْفُورٍ.

Kafesten bir serçe dışında hiçbir şey çıkmadı.

(9) سَجَّلَ خَاقَان أَهْدَافَ الْمُبَارَاةِ غَيْرَ هَدَفٍ.

Biri dışında, maçın tüm gollerini Hakan kaydetti.

(10) لَنْ يَخْشَى الْمُؤْمِنُ الْحَقِيقِيُّ سِوَى اللهِ أَبَدًا.

Gerçek mümin, Allah'tan başkasından asla korkmayacaktır.

(11) حَفِظَ الْأُسْتَاذُ الْمُعَلَّقَاتِ السَّبْعَ غَيْرَ مُعَلَّقَةٍ.

Biri hariç, profesör, Muallakat-ı Seb'ayı (Yedi Askı) ezberledi.

(12) مَا وَصَلَ إِلَى نِهَايَةِ السِّبَاقِ غَيْرُ حِصَانٍ.

Bir at dışında, yarışmanın sonunu getiren hiçbir at olmadı.

(13) أُسْتُشْهِدَ الْخُلَفَاءُ الرَّاشِدُونَ غَيْرَ أَبِي بَكْرٍ.

Raşit halifeler, Ebubekir hariç, şehit edildi.

(14) لاَ أَعْرِفُ الْخِرِّيجِينَ سِوَى أَرْبَعَةِ خِرِّيجِينَ مِنْهُمْ.

Dört mezun dışındaki mezunları tanımıyorum.

(15) أُحِبُّ فُصُولَ السَّنَةِ غَيْرَ الشِّتَاءِ.

Kış hariç, yılın mevsimlerini severim.

(16) لاَ يُلاَمُ غَيْرُ مَنْ كَذَبَ عَلَى النَّاسِ وَ افْتَرَى عَلَيْهِمْ.

İnsanlara yalan söyleyen ve onlara iftira edenden başkası kınanmaz.

(17) لاَ أُحِبُّ الدُّرُوسَ فِي الْكُلِّيَّةِ غَيْرَ التَّشْرِيحِ.

Anatomi hariç, fakültedeki dersleri sevmiyorum.

(18) مَا تَنَاوَلْتُ الْيَوْمَ غَيْرَ وَجْبَةٍ خَفِيفَةٍ.

Bugün, hafif bir öğün dışında bir şey yemedim.

(19) لَنْ أَزُورَ فِي رِحْلَتِي غَيْرَ مَدِينَةٍ أُورُوبِيَّةٍ.

Gezimde, bir Avrupa kenti dışında hiçbir yeri ziyaret etmeyeceğim.

(20) لاَ يُوجَدُ فِي الْفَصْلِ سِوَى طَالِبَيْنِ.

Sınıfta iki öğrenciden başkası bulunmuyor.

(21) أُصِيبَ جَمِيعُ طُلاَّبِنَا بِزُكَامٍ سِوَى سِتَّةِ طُلاَّبٍ.

Altı öğrenci dışındaki bütün öğrencilerimiz nezleye yakalandı.

(22) مَا سَلِمَ الْأَسْرَى مِنَ الْاِضْطِهَادِ غَيْرَ (غَيْرُ) وَاحِدٍ.

Esirlerden biri hariç, işkenceden kurtulan olmadı.

(23) لَمْ يُوَقِّعْ عَلَى اِتِّفَاقِيَّةِ السَّلاَمِ غَيْرُ وَزِيرٍ.

Bir bakan dışında barış antlaşmasını imzalayan olmadı.

(24) أَوْرَقَتِ الْأَشْجَارُ كُلُّهَا غَيْرَ شَجَرَةِ الزَّيْزَفُونِ.

Ihlamur müstesnâ, bütün ağaçlar çiçek açtı.

(25) مَنَعَنِي طَبِيبِي عَنْ كُلِّ اللُّحُومِ غَيْرَ سَمَكٍ.

Doktorum, bana, balık eti dışındaki bütün etleri yasakladı.

ÖNEMLİ NOT

Nekre bir kelimeden sonra gelen سِوَى ve غَيْر kelimeleri istisnâ edatı olmaktan çıkar ve kendilerinden önce gelen nekre kelimenin sıfatı görevini üstlenirler. Aşağıda verilen örnekleri ve altlarındaki Türkçe cümleleri bu açıdan dikkatle izleyiniz.

'SİVÂ' VE 'ĞAYR' İSTİSNÂ EDATLARININ, KENDİLERİNDEN ÖNCEKİ KELİMENİN SIFATI OLUŞUYLA İLGİLİ CÜMLE ÖRNEKLERİ

(1) لاَ يَشْرَبُ الرَّضِيعُ شَيْأً غَيْرَ (سِوَى) لِبَأٍ عَقِبَ الْوِلاَدَةِ.

Bebek, doğum sonrasında, anne sütünden başka bir şey içmez.

(2) لاَ يَحْتَرِمُ أَخِي أَحَدًا غَيْرَ (سِوَى) أَبِي وَ أُمِّي.

Erkek kardeşim, annemden ve babamdan başka hiçkimseye saygı göstermez.

(3) لَمْ يَسْلَمْ بَيْتٌ غَيْرُ (سِوَى) بَيْتِ عَمِّنَا مِنَ الْفَيَضَانِ.

Selde, amcamızın evinden başka hiçbir ev kurtulmadı.

(4) لَيْسَ عِنْدَنَا نَقْدٌ غَيْرُ (سِوَى) هٰذَا.

Elimizde avucumuzda bundan başka para yok.

(5) لاَ يَعْبُدُ الْمُسْلِمُ أَحَدًا غَيْرَ (سِوَى) اللهِ.

Müslüman, Allah'tan başka hiç kimseye ibadet etmez.

(6) لاَ يُوجَدُ فِي الصَّحَارَى نَبَاتٌ غَيْرُ (سِوَى) الصَّبَّارِ.

Çöllerde, kaktüs dışında bir bitki bulunmaz.

(7) لاَ تُوَافِقُ عَلَى الْقَرَارِ أَيَّةُ دَوْلَةٍ غَيْرُ (سِوَى) فَرَنْسَا.

Kararı, Fransa dışında hiçbir devlet onaylamıyor.

(8) لاَ يَتَعَلَّمُ الطُّلاَّبُ لُغَةً غَيْرَ (سِوَى) اللُّغَةِ الْعَرَبِيَّةِ.

Öğrenciler, Arapça dışında başka bir dil öğrenmiyor.

(9) لاَ يُصَدِّقُنِي أَحَدٌ غَيْرُ (سِوَى) وَالِدِي.

Bana babamdan başka kimse inanmıyor.

ÖNEMLİ NOT

لَيْسَ 'den sonra gelen غَيْر kelimesi izafetten lafzen kesilip muzafun ileyh niyette varsa tenvinsiz okunur. Bu durumdaki غَيْر sözcüğünü, لَيْسَ 'nin ismi veya haberi olarak düşünmek mümkündür.

قَرَأْتُ هٰذَا الْكِتَابَ لَيْسَ غَيْرُ (غَيْرَ).

Bu kitabı okudum, başkasını değil.

جَاءَ مُحَمَّدٌ لَيْسَ غَيْرُ (غَيْرَ).

Muhammed geldi, başkası değil.

جِهَازُ الْعَرُوسِ

مِنَ الْعَادَاتِ الَّتِي كَانَتْ مُتَّبَعَةً فِي بَعْضِ الْبِلاَدِ الْعَرَبِيَّةِ، أَنَّ الْعَرُوسَ حِينَ تَقْبِضُ صَدَاقَهَا، وَ تَشْتَرِي أَثَاثَ بَيْتِهَا، يُحْمَلُ هٰذَا الأَثَاثُ عَلَى عَرَبَاتٍ تَجُرُّهَا الْخَيْلُ. تَسِيرُ هٰذِهِ الْعَرَبَاتُ فِي شَوَارِعِ الْمَدِينَةِ، وَ يَتَقَدَّمُهَا فَرِيقٌ مِنَ الْعَازِفِينَ حَتَّى يَصِلَ هٰذَا الْمَوْكِبُ إِلَى بَيْتِ الزَّوْجِيَّةِ، وَ هُنَاكَ يَقُومُ أَهْلُ الْعَرُوسِ بِفَرْشِ الْبَيْتِ وَ تَرْتِيبِ الأَثَاثِ عَلَى أَنْغَامِ الْمُوسِيقَى.

أَمَّا فِي الْقُرَى، فَكَانَ هٰذَا الأَثَاثُ يُحْمَلُ عَلَى الْجِمَالِ وَ يَصْحَبُ هٰذَا الْمَوْكِبَ مَجْمُوعَةٌ مِنَ النِّسَاءِ مِنْ أَهْلِ الْعَرُوسِ فِي الْهَوَادِجِ، وَ تَسِيرُ هٰذِهِ الْجِمَالُ، بِمَا تَحْمِلُ فِي طُرُقَاتِ الْقَرْيَةِ، حَتَّى تَصِلَ إِلَى بَيْتِ الزَّوْجِيَّةِ، فَتَقُومُ النِّسَاءُ بِإِعْدَادِ الْبَيْتِ لاسْتِقْبَالِ الْعَرُوسَيْنِ لَيْلَةَ الزِّفَافِ.

أَمَّا فِي أَيَّامِنَا الْحَاضِرَةِ فَإِنَّ هٰذِهِ الْعَادَاتِ صَارَتْ قَلِيلَةً، لاَ نُشَاهِدُهَا فِي الْمَدِينَةِ، وَ لٰكِنْ أَحْيَانًا نَرَاهَا فِي الْقُرَى حَيْثُ لاَ يَتْرُكُ النَّاسُ مَا تَعَوَّدُوا عَلَيْهِ بِسُرْعَةٍ.

كلمة اليوم

اَلْكَلاَمُ كَالدَّوَاءِ: إِنْ أَقْلَلْتَ مِنْهُ نَفَعَ وَ إِنْ أَكْثَرْتَ مِنْهُ قَتَلَ

39. DERS

İSTİSNÂ -II-

İSTİSNÂ: 'HALÂ, 'ADÂ' VE 'HÂŞÂ'

Bir önceki derstekilere ilave olarak bu derste üç istisna edatı daha gösterilecektir. Bu üç istisna edatı ile ilgili olarak bilinmesi gereken üç temel kural aşağıdaki üç çerçeve içerisinde sunulmuştur.

BİRİNCİ KURAL

خَلَا ve عَدَا istisnâ edatlarının başında '***mastariyye edatı***' adını verdiğimiz bir (مَا) harfi bulunuyorsa -*ki bu harf harflerin veya isimlerin değil sadece fiillerin başına gelebilir*- bu istisnâ edatları edat olmaktan çıkarak fiil kapsamında değerlendirilir. Dolayısıyla مَا خَلَا ve مَا عَدَا sonrasında gelecek olan müstesna, '***mefûlün bih***' olarak '***mansup***' kabul edilir.

Birinci Kuralla İlgili Örnek Cümle			
Müstesnâ (mefûlün bih)	İstisnâ edatı	Mefûlün bih	Fiil + Fâil
عَلِيًّا	مَا عَدَا	الطُّلَّابَ	مَا رَأَيْتُ
Öğrencileri görmedim, Ali hariç. (Ali dışındaki öğrencileri görmedim).			

BİRİNCİ KURALLA İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) إِشْتَرَكَ طُلَّابُ الصَّفِّ فِي السَّفَرِ مَا عَدَا طَالِبًا.

Bir öğrenci dışında, sınıf öğrencileri geziye iştirak ettiler.

(2) تَوَجَّهَ الْمُسَافِرُونَ إِلَى الطَّائِرَةِ مَا خَلَا مُسَافِرًا.

Biri dışında, yolcular uçağa doğru yöneldi.

(3) تَسَلَّمَ الْأَسَاتِذَةُ رَوَاتِبَهُمْ مَا عَدَا أُسْتَاذًا.

Profesörler maaşlarını aldılar, biri hariç.

(4) أَجَابَ الطَّالِبُ عَنْ أَسْئِلَةِ الْإِمْتِحَانِ مَا خَلاَ سُؤَالاً.

Öğrenci, biri dışında sınav sorularını yanıtladı.

(5) وَقَفَ الْجُنُودُ تَحِيَّةً لِلْعَقِيدِ مَا عَدَا جُنْدِيًّا.

Biri hariç, askerler, albaya selam durdular.

(6) فَحَصَ طَبِيبُ الْمُسْتَشْفَى الْمَرْضَى مَا خَلاَ مَرِيضًا.

Hastanenin doktoru, biri dışında, hastaları muayene etti.

(7) قَرَأْتُ الرَّسَائِلَ كُلَّهَا مَا عَدَا رِسَالَةً فَرَنْسِيَّةً.

Fransızca bir mektup dışında tüm mektupları okudum.

(8) أَقْلَعَتِ الطَّائِرَاتُ مِنْ أَرْضِ الْمَطَارِ مَا خَلاَ طَائِرَةً مُعَطَّلَةً.

Arızalı bir uçak dışında, uçaklar havaalanını terk etti.

(9) زَارَ عَلِيٌّ كُلَّ الْمَكْتَبَاتِ مَا عَدَا الْمَكْتَبَةَ الظَّاهِرِيَّةَ.

Ali, bütün kütüphaneleri dolaştı, Zahiriyye Kütüphanesi hariç.

(10) قَرَأْتُ كُلَّ قَصَائِدِ أَحْمَد شَوْقِي مَا خَلاَ قَصِيدَتَيْنِ.

İkisi dışında, Ahmet Şevki'nin tüm kasidelerini okudum.

(11) زُرْنَا مَتَاحِفَ بُورْصَا جَمِيعًا مَا عَدَا مَتْحَفًا.

Biri dışında, Bursa'daki bütün müzeleri dolaştık.

(12) شَاهَدْنَا مُبَارَيَاتِ كُرَةِ الطَّاوِلَةِ مَا خَلاَ مُبَارَاةً نِهَائِيَّةً.

Masa tenisi maçlarını izledik, final maçı hariç.

(13) تَلَوْتُ الْقُرْآنَ الْكَرِيمَ مَا عَدَا ثَلاَثَةَ أَجْزَاءٍ.

Üç cüz hariç, Kur'an-ı Kerim'i okudum.

(14) سَافَرْنَا إِلَى الْبِلاَدِ الْأُورُوبِيَّةِ مَا خَلاَ فَرَنْسَا وَ إِيطَالْيَا.

Fransa ve İtalya dışındaki Avrupa ülkelerine gittik.

(15) لَمْ يَسْتَقْبِلِ الْمُدِيرُ الْمَدْعُوِّينَ مَا خَلاَ مَدْعُوًّا.

Müdür, biri dışında, davetlileri karşılamadı.

(16) أُحِبُّ الْفَوَاكِهَ كُلَّهَا مَا خَلاَ الْمِشْمِشَ وَ الْبَرْقُوقَ.

Kayısı ve erik dışında tüm meyveleri severim.

(17) كَافَأَ الْمُدِيرُ الْعَامُّ الْعُمَّالَ مَا خَلَا عَامِلَيْنِ.
Genel müdür, ikisi hariç, işçileri ödüllendirdi.

(18) أَعْتَمِدُ عَلَى أَصْدِقَائِي جَمِيعًا مَا عَدَا وَاحِدًا مِنْهُمْ.
İçlerinden biri hariç tüm arkadaşlarıma güvenirim.

(19) عِنْدِي مَوْعِدٌ مَعَ الْأَطِبَّاءِ مَا خَلَا طَبِيبَ الْعَيْنِ.
Göz doktoru dışında, (diğer) doktorlarla bir randevum var.

(20) طَرِيقُ قَرْيَتِنَا مَفْتُوحٌ فِي كُلِّ الْفُصُولِ مَا عَدَا الشِّتَاءَ.
Kış mevsimi hariç, köyümüzün yolu her zaman açıktır.

İKİNCİ KURAL

خَلَا ve عَدَا istisna edatlarının başında '***mastariyye edatı***' adını verdiğimiz (مَا) harfi yoksa, bu durumda müstesna olan kelime '***mansup***' okunabileceği gibi '***mecrur***' olarak da okunabilir.

İkinci Kuralla İlgili Örnek Cümle			
Müstesnâ	İst. Edatı	Mefûlün bih	Fiil + fâil
عَلِيًّا \ عَلِيٍّ	عَدَا	الْأَصْدِقَاءَ	قَابَلْتُ
Arkadaşlarla görüştüm, Ali hariç. (Ali dışındaki arkadaşlarla görüştüm).			

İKİNCİ KURALLA İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) سَخِرَ مِنِّي جَمِيعُ الْأَصْدِقَاءِ خَلَا مُحَمَّدًا (مُحَمَّدٍ).
Muhammet hariç, bütün arkadaşlar benimle alay etti.

(2) وَصَلَتِ السُّفُنُ الْمِينَاءَ خَلَا سَفِينَةَ شَحْنٍ (سَفِينَةِ شَحْنٍ).
Bir kargo gemisi hariç, gemiler limana vardı.

(3) أَخْرَجَ السَّجَّانُ الْمُجْرِمِينَ مِنَ السِّجْنِ عَدَا مُجْرِمًا (مُجْرِمٍ).
Gardiyan, bir suçlu dışında, (diğer) suçluları hapishaneden çıkardı.

(4) تَدَرَّبَ الْجُنُودُ عَلَى السِّلَاحِ الْجَدِيدِ خَلَا جُنْدِيًّا (جُنْدِيٍّ).
Askerler yeni silah üzerinde talim yaptı, bir asker hariç.

(5) حَلَّتِ الطَّالِبَةُ الْمُشْكِلاَتِ خَلاَ مُشْكِلَةً (مُشْكِلَةٍ).
Kız öğrenci, biri dışında, soruları çözdü.

(6) تَفَتَّحَتْ جَمِيعُ الْأَزْهَارِ فِي الْبُسْتَانِ خَلاَ وَرْدَةً (وَرْدَةٍ).
Bir gül dışında, bahçedeki tüm çiçekler açtı.

(7) فَقَدَ الْيَتِيمُ كُلَّ أَقَارِبِهِ عَدَا عَمَّهُ (عَمِّهِ) فِي الزِّلْزَالِ.
Yetim, amcası dışındaki bütün yakınlarını depremde kaybetti.

(8) اِشْتَرَى الطُّلاَّبُ كُتُبَ التَّفْسِيرِ عَدَا كِتَابًا (كِتَابٍ).
Öğrenciler, biri dışında, tefsir kitaplarını satın aldılar.

(9) نَزَلَتِ الْفِرَقُ الرِّيَاضِيَّةُ الْمَلْعَبَ خَلاَ فَرِيقًا (فَرِيقٍ).
Biri hariç, takımlar sahaya indiler.

(10) أُتَابِعُ جَمِيعَ الدَّوْرِيَّاتِ خَلاَ مَجَلَّةً (مَجَلَّةٍ).
Bir dergi dışında tüm periyodikleri takip ediyorum.

(11) أَتَصَفَّحُ الصُّحُفَ الْيَوْمِيَّةَ عَدَا صَحِيفَةً (صَحِيفَةٍ).
Bir gazete dışında, günlük gazetelere şöyle bir göz gezdiririm.

(12) وَقَفَتِ السَّيَّارَاتُ عِنْدَ إِشَارَةِ الْمُرُورِ خَلاَ سَيَّارَةً (سَيَّارَةٍ).
Biri dışında, araçlar trafik lambalarında durdular.

(13) وَافَقَ الْمُهَنْدِسُونَ عَلَى الْمَشَارِيعِ عَدَا وَاحِدًا (وَاحِدٍ).
Mühendisler, biri dışında, projeleri onayladı.

(14) نَزَلَ الرُّكَّابُ كُلُّهُمْ مِنَ السَّفِينَةِ خَلاَ رَاكِبًا (رَاكِبٍ).
Biri dışında, yolcuların hepsi gemiden indi.

(15) فَرَّتِ الطُّيُورُ مِنَ الْقَفَصِ خَلاَ طَائِرًا (طَائِرٍ).
Kuşlar kafesten kaçtı, bir tanesi hariç.

(16) أُحِبُّ الْأَلْوَانَ كُلَّهَا عَدَا اللَّوْنَ الْأَحْمَرَ (اللَّوْنِ الْأَحْمَرِ).
Renklerin hepsini severim, kırmızı hariç.

(17) بَنَى الْمُقَاوِلُ هٰذِهِ الْمَصَائِفَ كُلَّهَا خَلاَ مَصِيفًا (مَصِيفٍ).
Biri dışında, bu yazlıkların hepsini müteahhit yaptı.

(18) يَغْفِرُ اللّٰهُ جَمِيعَ الذُّنُوبِ خَلاَ الشِّرْكَ وَ الْكُفْرَ (الشِّرْكِ وَ الْكُفْرِ).
Cenab-ı Hak, şirk ve küfür dışında tüm günahları affeder.

(19) اِنْدَفَعَ عَشَرَاتُ الرِّجَالِ إِلَى مَكَانِ الْحَادِثِ خَلَا عَجُوزَيْنِ.

Onlarca insan kaza mahalline akın etti, iki yaşlı kadın hariç.

(20) أَطْلَقَ الْجُنْدِيُّ الرَّصَاصَاتِ كُلَّهَا عَدَا رَصَاصًا (رَصَاصٍ).

Asker bütün kurşunları boşalttı, bir tanesi hariç.

ÜÇÜNCÜ KURAL

'***Mastariyye edatı***' adını verdiğimiz (مَا) harfi حَاشَا istisna edatından önce asla gelemez. Dolayısıyla حَاشَا istisna edatından sonra gelecek olan müstesnanın hem mansup olarak hem de mecrur olarak okunması mümkündür.

Üçüncü Kuralla İlgili Örnek Cümle			
Müstesnâ	İst. Edatı	Mefûlün bih	Fiil + Fâil
عَلِيًّا \ عَلِيٍّ	حَاشَا	الْأَصْدِقَاءَ	اِسْتَقْبَلْتُ
Arkadaşları karşıladım, Ali hariç. (Ali dışındaki arkadaşları karşıladım).			

ÜÇÜNCÜ KURALLA İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) حَضَرَتِ الْمُعَلِّمَاتُ إِلَى الْمَحْفِلِ حَاشَا مُعَلِّمَةً (مُعَلِّمَةٍ).

Bayan öğretmenler toplantı yerine geldi, bir öğretmen hariç.

(2) نَجَحَتِ الطَّالِبَاتُ فِي الْاِمْتِحَانِ النِّهَائِيِّ حَاشَا طَالِبَةً (طَالِبَةٍ).

Kız öğrenciler final sınavında başarılı oldular, (içlerinden) biri hariç.

(3) بَاعَ الْمَالِكُ كُلَّ شُقَقِ الْعِمَارَةِ حَاشَا شُقَّةً (شُقَّةٍ).

Ev sahibi, biri müstesna apartmandaki tüm daireleri sattı.

(4) زُرْتُ جَمِيعَ الْمَرْضَى فِي الْمُسْتَشْفَى حَاشَا مَرِيضَيْنِ.

İkisi dışında, hastanedeki bütün hastaları ziyaret ettim.

(5) أَرْسَلْتُ جَمِيعَ كُتُبِي إِلَى وَالِدِي حَاشَا مَوْسُوعَةً (مَوْسُوعَةٍ).

Tüm kitaplarımı babama gönderdim, bir ansiklopedi hariç.

(6) سَجَّلْتُ أَبْنَائِي فِي الْكُلِّيَّةِ حَاشَا ابْنِي الصَّغِيرَ (ابْنِي الصَّغِيرِ).

Küçük oğlum hariç, çocuklarımı fakülteye kaydettirdim.

(7) غَادَرَتِ الْقِطَارَاتُ الْمَحَطَّةَ حَاشَا قِطَارَ شَحْنٍ (قِطَارِ شَحْنٍ).
Bir kargo treni hariç, trenler peronu terk ettiler.

(8) قَدْ غَسَلَتْ أُمِّي كُلَّ قُمْصَانِي حَاشَا قَمِيصًا (قَمِيصٍ).
Annem, biri dışında bütün gömleklerimi yıkamış.

(9) وَضَعْتُ الْخُضَرَ فِي الثَّلاَّجَةِ حَاشَا كُوسَةً (كُوسَةٍ)
Kabak dışındaki sebzeleri buzdolabına yerleştirdim.

(10) أَجَبْتُ عَنْ كُلِّ الأَسْئِلَةِ حَاشَا ثَلاثَةَ أَسْئِلَةٍ (ثَلاثَةِ أَسْئِلَةٍ).
Üçü dışında, soruların hepsini yanıtladım.

(11) أُحِبُّ الأَطْعِمَةَ التُّرْكِيَّةَ حَاشَا طَعَامَ الْكُرَّاثِ (طَعَامِ الْكُرَّاثِ).
Pırasa dışında Türk yemeklerini severim.

(12) تَسَلَّمَ الْخِرِّيجُونَ شَهَادَاتِهِمْ حَاشَا وَاحِدًا (وَاحِدٍ).
Mezunlar diplomalarını aldılar, bir öğrenci hariç.

(13) لَمْ يَجِدِ الطُّلاَّبُ حُلُولَ التَّدْرِيبَاتِ حَاشَا تَدْرِيبًا (تَدْرِيبٍ).
Öğrenciler, biri dışında, alıştırmaların çözümlerini bulamadılar.

(14) حَضَرَ جَمِيعُ الْمَدْعُوِّينَ حَفْلَةَ الزَّوَاجِ حَاشَا حَمَاهُ (حَمِيهِ).
Kayınpederi dışında, tüm konuklar düğünde hazır bulundular.

(15) زُرْتُ السَّوَاحِلَ التُّرْكِيَّةَ حَاشَا سَاحِلَ مَرْمَرَةَ (سَاحِلِ مَرْمَرَةَ).
Marmara dışında, Türkiye'nin bütün sahillerini gezdim.

(16) وَاصَلَ الرِّيَاضِيُّونَ السِّبَاقَ حَاشَا رِيَاضِيَّيْنِ.
İkisi dışında, sporcular yarışmaya devam ettiler.

(17) وَصَلَ وُزَرَاءُ الْخَارِجِيَّةِ إِلَى الْمُؤْتَمَرِ حَاشَا وَزِيرًا (وَزِيرٍ).
Biri dışında, Dışişleri bakanları toplantıya geldiler.

(18) يُدَرِّسُ هٰذَا الْمَرْكَزُ اللُّغَاتِ الأُورُوبِيَّةَ حَاشَا الأَلْمَانِيَّةَ (الأَلْمَانِيَّةِ).
Bu merkez, Almanca dışında kalan Avrupa dillerini öğretiyor.

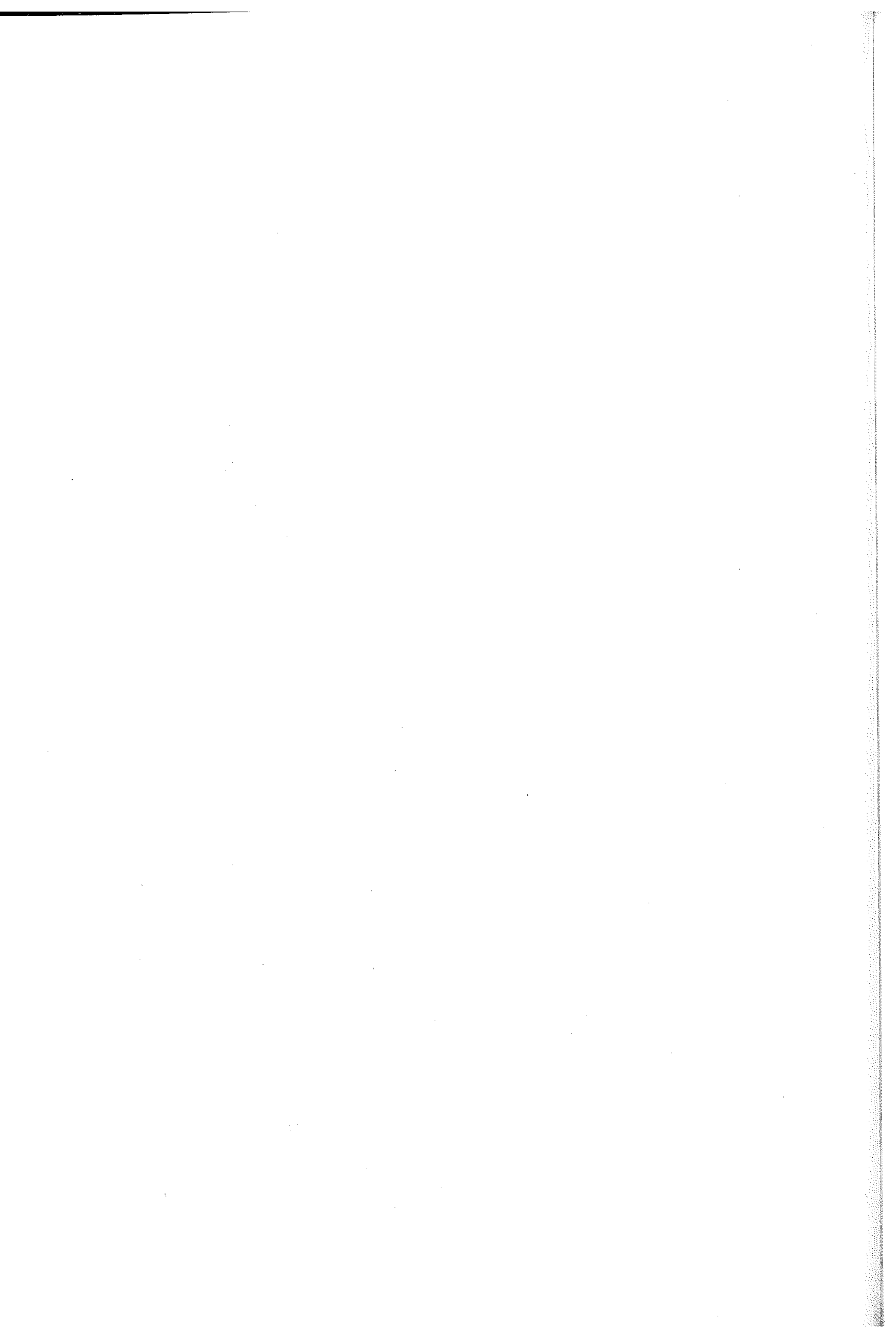
فِي الْعِيَادَةِ

عِنْدَمَا يَذْهَبُ الْمَرِيضُ إِلَى عِيَادَةِ الطَّبِيبِ، يَجْلِسُ فِي غُرْفَةِ الْانْتِظَارِ، يَنْتَظِرُ دَوْرَهُ، ثُمَّ تُدْخِلُهُ الْمُمَرِّضَةُ إِلَى غُرْفَةِ الْكَشْفِ. وَ عِنْدَمَا يَسْتَقْبِلُهُ الطَّبِيبُ فِي غُرْفَةِ الْكَشْفِ يَسْأَلُهُ بَعْضَ الْأَسْئِلَةِ لِيَعْرِفَ مَا يَشْكُو مِنْهُ. بَعْدَ ذٰلِكَ يَرْقُدُ عَلَى سَرِيرِ الْكَشْفِ وَ يَفْحَصُهُ الطَّبِيبُ. وَ بَعْدَ الْفَحْصِ يَكْتُبُ لَهُ الْوَصْفَةَ الطِّبِّيَّةَ الَّتِي يَأْخُذُهَا الْمَرِيضُ، وَ يَذْهَبُ بِهَا إِلَى الصَّيْدَلِيَّةِ حَيْثُ يَتَسَلَّمُ الدَّوَاءَ.

وَ بَعْدَ أَيَّامٍ يَقُومُ بِزِيَارَةِ الطَّبِيبِ مَرَّةً أُخْرَى، وَ يَقُومُ الطَّبِيبُ بِفَحْصِهِ لِيَرَى نَتِيجَةَ الْعِلَاجِ. فَإِذَا تَمَّ الشِّفَاءُ شَعَرَ الْمَرِيضُ بِالسَّعَادَةِ، وَ شَعَرَ الطَّبِيبُ أَيْضًا بِالسَّعَادَةِ.

كلمة اليوم

اَلْإِحْسَانُ يَقْطَعُ اللِّسَانَ

40. DERS

ATIF HARFLERİ

ATIF HARFLERİ

Her dilde olduğu gibi Arapçada da, üsluptaki akıcılığı sağlamak maksadıyla, bir cümlede yer alan iki kelime, iki tamlama, iki cümlecik veya iki cümle, '***atıf harfleri***' adını verdiğimiz yapılarla birbirine bağlanır. Bir atıf harfinden sonra gelen kısma '***matuf***', önce gelen kısma ise '***matufun aleyh***' adı verilir. '***Matuf***' ile '***matufun aleyh***' arasında üç yönden uyum bulunmalıdır:

● **İrap Yönünden Uyum:** Matuf ile matufun aleyh arasında irap yönünden tam bir paralellik söz konusudur. Matuf merfû ise matufun aleyh de merfû, mansup ise matufun aleyh de mansup, mecrursa matufun aleyh de mecrur, meczum ise matufun aleyh de meczum olmak durumundadır.

● **Sîgada Uyum:** Şayet matuf ile matufun aleyh fiil cümlesi ise, bu cümlelerin başlarındaki fiiller sîga yönünden -*yani zaman bakımından*- birbirleri ile uyum halinde olmalıdır. Şöyle ki; bir mazi fiil ancak bir mazi fiile, bir muzari fiil ancak bir muzari fiile, keza, bir emir fiili de ancak bir emir fiiline atfedilebilir.

● **Cümlelerde Uyum:** Şayet matuf ile matufun aleyh '***cümle***' formunda ise bu iki cümlenin de cümle çeşidi bakımından aynı türden olması gerekir. Yani, bir isim cümlesi ancak bir isim cümlesine, bir fiil cümlesi de ancak bir fiil cümlesine atfedilebilir.

'***Matuf***' ile '***matufun aleyh***' arasındaki bu üç uyum noktasıyla ilgili olarak aşağıdaki tabloda verilen örnek cümleleri dikkatle inceleyiniz.

İrap Yönünden Uyumla İlgili Örnek Cümle			
Ma'tûf	Atıf harfi	Fâil (Ma'tûfun aleyh)	Fiil
كَرِيمٌ	وَ	خَلِيلٌ	تَسَابَقَ
Halil ve Kerim yarıştılar.			

Sîga Yönünden Uyumla İlgili Örnek Cümle			
Ma'tûf	Atıf harfi	Haber (Ma'tûfun aleyh)	Mübteda
يُمِيتُ	وَ	يُحْيِي	اَللّٰهُ
Allah (c.c.) diriltir ve öldürür.			

Cümle Yönünden Uyumla İlgili Örnek Cümle		
İsim cümlesi. (Ma'tûf)	Atıf harfi	İsim Cüm. (Ma'tûfun aleyh)
اَلْجَهْلُ مُضِرٌّ	وَ	اَلْعِلْمُ نَافِعٌ
İlim yararlı, cehalet ise zararlıdır.		

Atıf Harfleri			
Cümle İçinde Kullanımı	Anlamı	Harfler	
قَابَلْتُ مُحَمَّدًا وَ عَلِيًّا	Ve, ile, ise ...	وَ	1
رَكَعَ الْإِمَامُ فَالْجَمَاعَةُ	Arkasından, hemen sonra, akabinde	فَ	2
ذَبَحُوا الْكَبْشَ ثُمَّ سَلَخُوهُ	Sonra, daha sonra, bir müddet sonra	ثُمَّ	3
أَتَقُولُ الْحَقَّ أَمْ تَكْذِبُ؟	Yoksa	أَمْ	4
اِنْتَظَرْنَا سَاعَةً أَوْ سَاعَتَيْنِ	Veya, veyahut, ya da	أَوْ	5
يَمُوتُ النَّاسُ حَتَّى الرُّسُلُ	Bile, dahi, hatta	حَتَّى	6
مَا قَطَفْتُ الزَّهْرَةَ لَكِنِ الثَّمَرَ	Lakin, ancak, fakat, ama, ne var ki	لَكِنْ	7
اِشْتَرِ لَحْمًا بَلْ دَجَاجَةً	Yok hayır .., aksine, bilakis, tam tersine	بَلْ	8
هٰذَا وَاقِعٌ لاَ خَيَالٌ	Değil	لاَ	9
إِمَّا هٰذَا وَإِمَّا ذَاكَ	Ya (...) ya da (...)	إِمَّا	10

ATIF HARFLERİNDEN 'VE', 'FE' VE 'SÜMME' İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) دَخَلَ جُورْج وَ مَايْكِل فِي الدِّينِ الْإِسْلاَمِيِّ.

George ve Micheal İslam dinine girdi.

(2) تُوُفِّيَ وَالِدُهُ فَوَالِدَتُهُ فِي نَفْسِ السَّنَةِ.

Aynı sene içinde babası, arkasından da annesi vefat etti.

(3) وَصَلَ الْمُهَنْدِسُ وَ زَمِيلُهُ إِلَى الْمَطَارِ فِي وَقْتِهَا.
Mühendis ve meslektaşı havalimanına zamanında vardılar.

(4) سَافَرْنَا فِي عُطْلَةِ الصَّيْفِ إِلَى الْعِرَاقِ فَالْقَاهِرَةِ.
Yaz tatilinde, önce Irak'a, hemen arkasından da Kahire'ye gittik.

(5) يُصَدِّرُ بَلَدُنَا السَّيَّارَاتِ وَ الْأَجْهِزَةَ الْكَهْرَبَائِيَّةَ.
Ülkemiz, araba ve elektrikli aygıtlar ihraç ediyor.

(6) أَنْهَى ابْنِي الْمَرْحَلَةَ الْإِبْتِدَائِيَّةَ ثُمَّ الْمَرْحَلَةَ الْمُتَوَسِّطَةَ.
Oğlum, önce ilkokulu, arkasından da ortaokulu bitirdi.

(7) وَصَلَ الْقِطَارُ وَ الْحَافِلَةُ فِي الْوَقْتِ نَفْسِهِ إِلَى مَحَطَّتِهِمَا.
Tren ve otobüs, istasyonlarına aynı zamanda vardılar.

(8) كَانَ فِي الْعَامِ الْمَاضِي قَحْطٌ وَ غَلَاءٌ فِي الْقَارَّةِ كُلِّهَا.
Geçen sene, tüm kıtada kıtlık ve pahalılık vardı (kol geziyordu).

(9) اِشْتَرَيْتُ مِنَ الْمَكْتَبَةِ مِسْطَرَةً وَ مِمْحَاةً وَ عُدْتُ إِلَى الْبَيْتِ.
Kırtasiyeden bir cetvelle bir silgi aldım ve eve geri döndüm.

(10) عَمِلَ وَالِدِي مُعَلِّمًا ثُمَّ مُدِيرًا عَامًّا لِشَرِكَةٍ خَاصَّةٍ.
Babam, önce öğretmen, sonra da özel bir şirkette genel müdür olarak çalıştı.

(11) نَسْتَطِيعُ أَنْ نَسْتَمِعَ إِلَى الْمُحَاضَرَةِ وَ نُسَجِّلَهَا بِالْمُسَجِّلِ.
Konferansı dinleyebilir ve teyip cihazı ile kaydedebiliriz.

(12) وَصَلَ إِلَى مَكَانِ الْحَادِثِ شُرْطِيُّ الْمُرُورِ فَالْجُنْدِيُّ.
Kaza mahalline, önce trafik polisi, arkasından da asker geldi.

(13) صَلَّيْتُ فِي الْجَوِّ الطَّلْقِ صَلَاةَ الظُّهْرِ ثُمَّ صَلَاةَ الْعَصْرِ.
Açık havada önce öğle, daha sonra da ikindi namazını kıldım.

(14) يَقُومُ جَدِّي فِي الصَّبَاحِ مُبَكِّرًا ثُمَّ يَتَوَضَّأُ وَ يَذْهَبُ إِلَى الْمَسْجِدِ.
Dedem, sabahleyin erken kalkar, daha sonra abdest alır ve mescide gider.

(15) سَلَّمَ عَلَى الضَّيْفِ ابْنِي الْأَكْبَرُ فَالْأَصْغَرُ.
Misafire, önce büyük oğlum, arkasından da küçük oğlum selam verdi.

(16) دَخَلَ رَئِيسُ الْوُزَرَاءِ ثُمَّ الصَّحَفِيُّونَ إِلَى صَالَةِ الْاِجْتِمَاعِ.
Toplantı salonuna, önce başbakan, daha sonra da gazeteciler girdi.

(17) اِشْتَرَيْتُ السَّيَّارَةَ بِخَمْسَةٍ وَ أَرْبَعِينَ أَلْفَ دُولاَرٍ.

Arabayı kırk beş bin dolara satın aldım.

(18) أَنْشَدَ تِلْمِيذٌ فَالتَّلاَمِيذُ الْآخَرُونَ أُنْشُودَةَ الصَّبَاحِ.

Sabah andını, önce bir öğrenci, arkasından da diğer öğrenciler okudu.

(19) تُوَاجِهُ الدُّوَلُ النَّامِيَةُ الْمَشَاكِلَ الْمُخْتَلِفَةَ بِسَبَبِ نَقْصِ الْعُلَمَاءِ وَ الْمُفَكِّرِينَ.

Kalkınmakta olan ülkeler bilimadamı ve aydın eksikliği sebebi ile çeşitli problemlerle karşılaşıyorlar.

(20) تَعْتَمِدُ الدُّوَلُ فِي بِنَاءِ اقْتِصَادِهَا عَلَى الصِّنَاعَةِ ثُمَّ التِّجَارَةِ.

Devletler, ekonomilerini yapılandırırken, önce sanayiye, sonra da ticarete dayanıyorlar.

(21) تُعْتَبَرُ الصِّحَافَةُ وَ الْإِذَاعَةُ مِنَ الْعَوَامِلِ الرَّئِيسَةِ فِي تَثْقِيفِ الْفَرْدِ.

Basın ve yayın, bireyin aydınlatılmasında ki başlıca faktörlerden kabul ediliyor.

(22) حَقَّقَ الْعِلْمُ تَقَدُّمًا كَبِيرًا فِي الْاِتِّصَالاَتِ السِّلْكِيَّةِ وَ اللاَّسِلْكِيَّةِ.

Bilim, telefon veya telsizle iletişim konusunda büyük bir gelişme kaydetti.

(23) قَدْ بَلَغَتِ الدَّوْلَةُ الْعُثْمَانِيَّةُ قِمَّةَ مَجْدِهَا فِي عَهْدِ الْفَاتِحِ وَ سُلَيْمَانَ.

Osmanlı Devleti, altın çağına, Fatih ve Kanuni döneminde ulaştı.

(24) فِي حَفْلِ الْخِرِّيجِينَ تَكَلَّمَ الْعَمِيدُ فَالرَّئِيسُ ثُمَّ ضَيْفُ الشَّرَفِ.

Mezuniyet töreninde (önce) dekan, arkasından rektör, daha sonra da şeref konuğu söz aldı.

(25) دَعَوْتُ صَدِيقِي إِلَى حَفْلَةِ عِيدِ مِيلاَدِي فَقَبِلَ دَعْوَتِي.

Arkadaşımı doğum günü partime davet ettim, o da hemen davetimi kabul etti.

فُكَاهَةٌ

أَقَامَ أَحَدُ الْأَعْيَانِ حَفْلَةَ عُرْسٍ. وَ بَيْنَمَا الضُّيُوفُ يَتَنَاوَلُونَ الطَّعَامَ جَاءَ جُحَا وَ سَأَلُوهُ عَنْ حَاجَتِهِ فَأَجَابَ قَائِلاً: مَعِي رِسَالَةٌ لِصَاحِبِ الْبَيْتِ، فَأَدْخَلَهُ الْخَادِمُ فَسَلَّمَ وَ قَدَّمَ الرِّسَالَةَ إِلَى صَاحِبِهِ وَ جَلَسَ مُسْرِعًا أَمَامَ الْمَائِدَةِ يَأْكُلُ الطَّعَامَ بِشَرَهٍ. فَلَمَّا نَظَرَ صَاحِبُهُ إِلَى الْوَرَقَةِ صَاحَ قَائِلاً: هٰذِهِ الْوَرَقَةُ بَيْضَاءُ لاَ كِتَابَةَ فِيهَا، فَقَالَ جُحَا: نَعَمْ، إِنَّ الْوَرَقَةَ لاَ كِتَابَةَ فِيهَا، لِأَنِّي جِئْتُ مُسْتَعْجِلاً فَأَرْجُو عَفْوَكَ.

ÖNEMLİ KURAL

● وَ atıf edatı, ya oluş zamanı bakımından aralarında öncelik veya sonralık bulunmayan iki fiili veyahut da diziliş sırasında öncelik veya sonralık söz konusu olmayan iki ismi birbirine bağlar. Dolayısıyla وَ atıf harfi ile birbirine bağlanan '***matuf***' ve '***matufun aleyh***'in yer değiştirmesi anlamsal açıdan cümlede herhangi bir eksiklik veya yanlışlığa yol açmaz.

● فَ atıf edatı, وَ harfinin aksine, cümlede birbirine bağladığı iki kelime veya cümle arasında zamansal açıdan bir öncelik-sonralık kavramının varlığına işaret eder. Yani, فَ harfinin birbirine atfettiği '***matuf***', zaman veya sıra bakımından mutlaka '***matufun aleyh***' öğesinden sonra gelmelidir.

● ثُمَّ ye gelince, bu atıf edatı da -tıpkı فَ atıf edatında olduğu gibi- aralarında zamansal açıdan öncelik-sonralık (sıra) söz konusu olan kelime veya fiilleri birbirine rapteder. Ancak ثُمَّ atıf harfinin birbirine bağladığı iki isim veya iki fiil arasındaki zaman kavramı, فَ atıf edatının birbirine bağladığı iki isim veya iki fiil arasındaki zaman kavramına nispetle daha uzundur. Ancak bu uzunluğun zamansal bakımdan ne kadar olduğu konusu tamamen göreceli bir konudur.

ATIF HARFLERİNDEN 'EV' VE 'EM' İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) خُذْ هٰذَا أَوْ ذَاكَ.

Ya bunu al, veya onu.

(2) أَحِبُّوا وَطَنَكُمْ أَوِ اتْرُكُوهُ.

Ya vatanınızı seversiniz (sevin), veya terkedersiniz (terkedin).

(3) إِنْتَخِبُوا عَلِيًّا أَوْ خَلِيلاً كَرَئِيسٍ.

Başkan olarak, ya Ali'yi veyahutta Halil'i seçin.

(4) أَ مُحَمَّدٌ جَاءَ أَمْ عَلِيٌّ أَوَّلَ أَمْسِ؟

Geçen gün, Muhammet mi, yoksa Ali mi geldi.

(5) سَتَكُونُ الْمُحَاضَرَةُ الثَّانِيَةُ فِي الْفَصْلِ أَوْ فِي قَاعَةِ الاِجْتِمَاعِ.
İkinci konferans, ya sınıfta veyahutta toplantı salonunda olacak.

(6) أَ تُفَّاحًا تُفَضِّلُ أَمْ عِنَبًا بَعْدَ الْغَدَاءِ؟
Öğle yemeğinden sonra, elma mı, yoksa üzümü mü tercih edersin.

(7) أَ أَنْتَ فَعَلْتَ هٰذَا أَمْ أَخُوكَ الأَكْبَرُ؟
Bunu sen mi yaptın, yoksa büyük kardeşin mi?

(8) لَبِثَ وَالِدُنَا عِنْدَنَا يَوْمًا أَوْ بَعْضَ يَوْمٍ فِي الأَعْيَادِ.
Babamız, bayramlarda, ya bir gün veya birkaç gün kalıyor.

(9) أَ غَدًا سَتَذْهَبُونَ لِلسِّبَاحَةِ أَمْ يَوْمَ السَّبْتِ؟
Yüzmeye yarın mı gidiyorsunuz, yoksa Cumartesi günü mü?

(10) اِقْرَؤُوا كِتَابًا فِي هُدُوءٍ أَوِ اخْرُجُوا مِنَ الْمَكْتَبَةِ دُونَ ضَجَّةٍ.
Ya sessizce kitap okuyun, veya gürültü yapmadan kütüphaneden çıkın.

(11) يُرِيدُ مُحَمَّدٌ أَنْ يَدْرُسَ اللُّغَةَ الْعَرَبِيَّةَ أَوِ الاِنْجِلِيزِيَّةَ قَبْلَ سَفَرِهِ.
Muhammet yola çıkmadan önce, ya Arapça veya İngilizce çalışmak istiyor.

(12) لاَ أَدْرِي هَلْ قَبِلَ صَدِيقِي الدَّعْوَةَ أَمْ رَفَضَهَا.
Arkadaşımın daveti kabul edip etmediğini bilmiyorum.

(13) سَوْفَ أُسَافِرُ إِلَى الْيَابَانِ أَوِ الصِّينِ لِلْعَمَلِ.
Çalışmak için ya Japonya'ya veyahutta Çin'e gideceğim.

(14) أَ هٰذِهِ الدُّرُوسُ اِخْتِيَارِيَّةٌ أَمْ إِجْبَارِيَّةٌ؟
Bu dersler seçmeli mi, yoksa zorunlu mu?

(15) أَ أَنْتِ جَادَّةٌ أَمْ تَسْخَرِينَ مِنِّي؟
Sen ciddi misin, yoksa benimle alay mı ediyorsun?

(16) أَ خَالُكَ مَالِكٌ أَمْ مُسْتَأْجِرٌ مِثْلَنَا؟
Dayınız ev sahibi mi, yoksa O da bizim gibi kiracı mı?

(17) يُفَضِّلُ صَدِيقِي الصَّيْدَ أَوِ الْقِرَاءَةَ فِي الْعُطْلَةِ.
Arkadaşım, tatilde, ya avlanmayı veya kitap okumayı yeğliyor.

(18) اِغْسِلِ الأَطْبَاقَ أَوِ اكْوِ الْمَلاَبِسَ.
Ya bulaşıkları yıka, veya elbiseleri ütüle!

(19) فِي الْفَطُورِ، غَالِبًا مَا أَتَنَاوَلُ الْحَلِيبَ أَوِ الشَّايَ.

Kahvaltıda genellikle ya süt veya çay içerim.

(20) أَ تُحِبُّ رُكُوبَ الدَّرَّاجَةِ أَمِ الدَّرَّاجَةِ النَّارِيَّةِ؟

Bisiklete binmeyi mi, yoksa motosiklet kullanmayı mı tercih edersin?

ÖNEMLİ KURAL

● Dersimizin başında ifade ettiğimiz gibi '***matuf***' ile '***matufun aleyh***', '***irap***' yönünden birbiri ile uyumlu olmak zorundadır. Bu noktada gösterilecek olan hassasiyet, aynı zamanda atıf harfi olan حَتَّى ile harf-i cer olan حَتَّى yı birbirinden ayırt etmemize yardımcı olacaktır. Şöyle ki; harf-i cer olarak kullanılan حَتَّى , tıpkı 'إِلَى' harf-i ceri gibi cümleye daima (-e, -a kadar) anlamı verip kendisinden sonraki kelimeyi de mecrur yaparken, atıf harfi olarak kullanılan حَتَّى ise cümleye '... bile / ... hatta ... / ... dahil' anlamı katar ve ma'tufun aleyhinin irabına tabidir.

ATIF HARFLERİNDEN 'HATTA' İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) اِسْتَخْدَمْتُ كُلَّ وَسَائِلِ النَّقْلِ حَتَّى الطَّائِرَةَ الْعَمُودِيَّةَ.

Bütün taşıma vasıtalarını kullandım, helikopter dahil.

(2) أَدَّيْتُ جَمِيعَ الْفَرَائِضِ حَتَّى فَرِيضَةَ الْحَجِّ.

Tüm yükümlülükleri yerine getirdim, hac farizasını bile.

(3) اِنْصَرَفَ الْمَدْعُوُّونَ إِلَى بُيُوتِهِمْ حَتَّى الْفِرْقَةُ الْمُوسِيقِيَّةُ.

Davetliler evlerine gittiler, hatta orkestra bile.

(4) أُحِبُّ جَمِيعَ الطُّيُورِ حَتَّى الْبُومَ.

Bütün kuşları severim, baykuşu bile.

(5) قَرَأْتُ الْكِتَابَ كُلَّهُ حَتَّى مُقَدِّمَتَهُ وَ خَاتِمَتَهُ.

Kitabın tümünü okudum, giriş ve sonuç kısımlarını bile.

(6) حَضَرَ الْاِجْتِمَاعَ جَمِيعُ الْأَسَاتِذَةِ حَتَّى رَئِيسُ الْجَامِعَةِ.

Toplantıya tüm profesörler geldi, hatta rektör bile.

(7) اُسْتُجْوِبَ جَمِيعُ الْمُوَظَّفِينَ فِي الْبَنْكِ حَتَّى الْمُدِيرُ الْعَامُّ.

Bankadaki bütün görevliler sorguya çekildi, genel müdür bile.

(8) يَرْتَكِبُ جَارُنَا كَثِيرًا مِنَ الْجَرَائِمِ حَتَّى يَسْرِقُ وَ يَخْتَلِسُ.

Komşumuz pekçok suç işliyor, hatta hırsızlık ve gaspçılık dahi yapıyor.

(9) قَدْ سُرِقَ كُلُّ مَا فِي الْخِزَانَةِ حَتَّى مَا فِي جُيُوبِنَا.

Kasadaki herşey, hatta ceplerimizdekiler bile çalınmış.

(10) يَجِبُ الْاِحْتِرَامُ لِلْكِبَارِ حَتَّى لِلصِّغَارِ.

Büyüklere, hatta küçüklere bile saygı duymak gerekir.

(11) سَيُحَاسَبُ جَمِيعُ النَّاسِ حَتَّى الْأَنْبِيَاءُ.

Tüm beşeriyet hesaba çekilecektir, peygamberler bile.

(12) لَمْ يَسْتَطِعِ الطُّلاَّبُ حَتَّى الْمُعَلِّمُونَ حَلَّ الْمُشْكِلَةِ.

Öğrenciler, hatta öğretmenler bile soruyu çözemediler.

'Lâ' Atıf Harfi ile İlgili Örnek Cümle			
Ma'tûf	Atıf harfi	Nâkıs Filin Haberi (Ma'tufun aleyh)	Nâkıs F. + İsmi (İsmi Gizli 'Ente')
مُتَشَائِمًا	لاَ	مُتَفَائِلاً	كُنْ
İyimser ol, kötümser değil!			

ATIF HARFLERİNDEN 'LÂ' İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) يَنْجَحُ فِي الْاِمْتِحَانِ الْمُجِدُّ لاَ الْكَسْلاَنُ.

Sınavda, tembellik yapan değil, çalışkan olan kazanır.

(2) عَاشِرِ الْأَخْيَارَ وَ الصَّادِقِينَ لاَ الْأَشْرَارَ وَ الْكَاذِبِينَ.

İyilerle ve doğru sözlülerle oturup kalk, kötülerle ve yalancılarla değil.

(3) هٰذِهِ الشُّقَّةُ ضَيِّقَةٌ بِالنِّسْبَةِ إِلَيْنَا لاَ وَاسِعَةٌ.

Bizce bu daire dar, geniş değil.

(4) هٰذِهِ الْمَرَافِقُ الْعَامَّةُ لِلْإِيجَارِ لاَ لِلْبَيْعِ.

Bu tesisler satılık değil kiralık.

(5) أُجِيدُ قِيَادَةَ السَّيَّارَةِ لاَ الدَّرَّاجَةِ.

Araba kullanmayı iyi biliyorum, bisiklet sürmeyi değil.

(6) كُلُوا الْفَوَاكِهَ نَاضِجَةً لاَ فِجَّةً.

Meyveleri ham iken değil, olgun iken yiyiniz.

(7) يَدْرُسُ الطُّلاَّبُ اللُّغَةَ الْعَرَبِيَّةَ لاَ الْفَرَنْسِيَّةَ.

Öğrenciler Arapça öğreniyorlar, Fransızca değil.

(8) يُعْجِبُنِي الشِّعْرُ الْجَاهِلِيُّ لاَ الشِّعْرُ الْحَدِيثُ.

Modern şiir değil, Cahiliyye şiiri hoşuma gidiyor.

(9) اَلصِّدْقُ لاَ الْكَذِبُ يَرْفَعُ مَنْزِلَةَ الإِنْسَانِ فِي الْمُجْتَمَعِ.

İnsanı, toplum içinde yükselten şey doğruluktur, yalan değil.

(10) زَارَ الطُّلاَّبُ الأَجَانِبُ جَامِعَتَنَا الْيَوْمَ لاَ أَمْسِ.

Yabancı öğrenciler üniversitemizi bugün ziyaret ettiler, dün değil.

(11) يَبْدُو أَنَّكَ حَزِينٌ لاَ سَعِيدٌ، قَلِقٌ لاَ مُصَمِّمٌ.

Mutlu değil hüzünlü, kararlı değil endişeli görünüyorsun.

(12) أَلَّفَ الْكَاتِبَانِ كِتَابَ الْقَوَاعِدِ لاَ كِتَابَ النُّصُوصِ.

İki müellif, metin kitabı değil gramer kitabı yazdı.

(13) عَرَضَ الْخَبِيرُ فِي الاِجْتِمَاعِ حَلَّ الْمُشْكِلَةِ لاَ أَسْبَابَهَا فَقَطْ.

Toplantıda uzman, meselenin sadece sebeplerini değil, çözümünü de arzetti.

(14) رَأَيْتُ الطُّلاَّبَ لاَعِبِينَ لاَ مُجْتَهِدِينَ.

Öğrencileri oyun oynarken gördüm, ders çalışırlarken değil.

(15) أُفَضِّلُ الشَّايَ دَاكِنًا لاَ فَاتِحًا، سَاخِنًا لاَ بَارِدًا.

Çayı açık değil demli, soğuk değil sıcak tercih ederim.

(16) كُونُوا مُتَفَائِلِينَ لاَ مُتَشَائِمِينَ بِخُصُوصِ مُسْتَقْبَلِكُمْ.

Geleceğiniz hususunda kötümser değil, iyimser olunuz.

(17) مَاتَ هٰذَا الشَّاعِرُ فِي الْمَنْفَى لاَ فِي بَلَدِهِ.

Bu şair sürgünde öldü, memleketinde değil.

(18) عَاشَ هٰذَا الْفَنَّانُ حَيَاةَ فَقْرٍ لاَ حَيَاةَ بَذَخٍ وَ لَهْوٍ.

Bu sanatçı, refah ve lüks içinde değil yoksulluk içinde yaşadı.

'Bel' Atıf Harfi ile İlgili Örnek Cümle			
Ma'tûf	Atıf harfi	Haber	Mübteda (Muzâf +Muzâfun İl.)
اَلشَّمْسُ	بَلْ	الْبَدْرُ	وَجْهُهَا
Yüzü ay, yok hayır bir güneş!			

ATIF HARFLERİNDEN 'BEL' VE 'LÂKİN' İLE İLGİLİ CÜMLE ÖRNEKLERİ

(1) لَيْسَ اللَّحْمُ الْكَثِيرُ وَ الشَّحْمُ نَافِعَيْنِ بَلْ كِلاَهُمَا مُضِرٌّ.

Fazla et ve hayvansal yağ faydalı değil, aksine her ikisi de zararlıdır.

(2) لاَ تَكُونُوا بُخَلاَءَ لَكِنْ كِرَامًا.

Cimri olmayın, (ancak) cömert olun!

(3) لاَ تَقْرَؤُوا الْفَصْلَ الأَوَّلَ لَكِنِ الثَّانِيَ.

Birinci bölümü değil, (ancak) ikinci bölümü okuyun.

(4) رَجَعَ مِنَ الْحَجِّ عَلِيٌّ بَلْ خَالِدٌ.

Hacdan Ali döndü, Ali demişim Halit.

(5) مَا قَطَفْتُ الزَّهْرَةَ ظُهْرًا لَكِنْ صَبَاحًا.

Çiçeği öğlen değil sabah kopardım.

(6) لَبِسْتُ الْمِعْطَفَ بَلِ الْقُبَّعَةَ.

Paltoyu, palto demişim şapkayı giydim.

(7) سَاعِدُوا الْمُحْتَاجِينَ بَلِ الْيَتَامَى.

Yoksullara, yok hayır, kimsesizlere yardım edin.

(8) لَمْ يَزْرَعِ الْفَلاَّحُ الْقُطْنَ بَلِ الْقَمْحَ.

Çiftçi pamuk, yok hayır buğday ekti.

(9) لاَ تُصَاحِبِ الأَبْلَهَ بَلِ الْعَاقِلَ وَ الذَّكِيَّ.

Ahmakla değil, tam tersine akıllı ve zekilerle dostluk kur.

(10) سَنُسَافِرُ إِلَى شَرْقِيِّ تُرْكِيَا بِالْقِطَارِ بَلْ بِالْحَافِلَةِ.

Türkiye'nin doğusuna trenle, ... yok hayır, otobüsle gideceğiz.

(11) مَا دَعَمْتُ الظَّالِمِينَ بَلِ الْمَظْلُومِينَ.

Zalimlere değil, aksine mazlumlara arka çıktım.

(12) لَمْ أُصَافِحِ الأَجَانِبَ لَكِنِ الأَقَارِبَ وَ الْمَعَارِفَ.

Yabancılarla değil, akraba ve tanışlarla tokalaştım.

(13) لَنْ نَزُورَ سَوَاحِلَ إِزْمِير لَكِنْ سَوَاحِلَ أَنْطَالْيَا.

İzmir'in değil, Antalya'nın sahillerini gezeceğiz.

(14) جَاءَ الْمُرَشَّحُونَ لَكِنْ لَمْ تَحْضُرِ الْمُرَشَّحَاتُ الْاِجْتِمَاعَ بَعْدُ.

Erkek adaylar toplantıya geldi, ancak kadın adaylar henüz gelmedi.

(15) بِهٰذَا الْقَرَارِ لاَ نُجَازِي الْمُجْرِمَ بَلْ نُكَافِؤُهُ.

Bu kararla suçluyu cezalandırmıyoruz, aksine ödüllendiriyoruz.

(16) كُلِّيَّتُنَا لاَ تُخَرِّجُ الشَّبَابَ جُهَلاَءَ بَلْ مُثَقَّفِينَ.

Fakültemiz, gençleri bilgisiz değil, tam tersine aydın olarak mezun ediyor.

(17) اِسْتَمَعْتُ إِلَى الدَّرْسِ جَيِّدًا لَكِنْ لَمْ أَفْهَمْ شَيْئًا.

Dersi pürdikkat dinledim, ancak hiçbirşey anlamadım.

(18) اِقْتَرَحَتِ الْهَيْئَةُ أَفْكَارًا جَدِيدَةً لَكِنْ رُفِضَتْ كُلُّهَا.

Komisyon yeni fikirler önerdi ancak hepsi geri çevrildi.

(19) لاَ تَعْمَلُ الْمُوَظَّفَاتُ بِحَقٍّ بَلْ يُثَرْثِرْنَ دَائِمًا.

Kadın memurlar gereği gibi çalışmıyor, aksine sürekli gevezelik yapıyorlar.

(20) لِنُرْسِلِ الْخِطَابَ إِلَى الْقُنْصُلِيَّةِ بَلْ لِنُبْرِقْ.

Mektubu konsolosluğa gönderelim, yok hayır telgraf çekelim.

(21) مَا اصْطَدَمْتُ بِسَيَّارَتِكَ مُتَعَمِّدًا بَلْ خَطَأً.

Aracınıza bilerek değil, aksine kazara çarptım.

(22) مَا قَرَأْتُ الْكِتَابَ كُلَّهُ بَلْ نِصْفَهُ.

Kitabın hepsini değil, yarısını okudum.

(23) لَنْ نَمْشِيَ مِيلاً فَقَطْ بَلْ مِيلَيْنِ فِي الْبَيْدَاءِ.

Çölde sadece bir mil değil, iki mil yürüyeceğiz.

فُكَاهَةٌ

دَخَلَ لِصٌّ دَارَ جُحَا وَ أَخَذَ يَحْمِلُ مَا يَقَعُ تَحْتَ يَدِهِ، وَ كَانَ جُحَا نَائِمًا فِي غُرْفَتِهِ فَأَحَسَّ بِحَرَكَةِ السَّارِقِ وَ لَمْ يَكُنْ مِنْهُ إِلاَّ أَنْ جَمَعَ مَا فِي غُرْفَةِ نَوْمِهِ مِنَ الْأَثَاثِ، وَ لَحِقَ جُحَا بِالسَّارِقِ إِلَى أَنْ وَصَلَ إِلَى دَارِهِ، فَدَخَلَهَا عَلَى إِثْرِهِ فَالْتَفَتَ إِلَيْهِ السَّارِقُ وَقَالَ لَهُ : مَا الَّذِي تَفْعَلُهُ هُنَا يَا شَيْخُ؟

أَجَابَ جُحَا: أَوَلَمْ نَنْتَقِلْ إِلَى هٰذِهِ الدَّارِ؟

ÖNEMLİ NOT

Soru hemzesi, atıf harfleriyle birlikte kullanıldığında atıf harflerinden önce gelir. Ne var ki bu yapılardaki atıf harfleri, yukarıda özelliklerini gördüğümüz atıf harleri gibi tercüme edilmezler, sadece ibareye üslup gereği dahil olurlar. Aşağıdaki örnekleri bu açıdan inceleyiniz:

أَفَعِشْتَ فِي بُورْصَا؟

(Bursa'da ikamet ettin mi?)

أَوَلَيْسَتْ هٰذِهِ مَسْؤُولِيَّةَ الدَّوْلَةِ!؟

(Bu devletin sorumluluğu değil mi?)

أَفَتَكْرَهُونَهُمْ؟

(Onlardan hoşlanmıyor musunuz?)

أَفَلَا تَتَفَكَّرُونَ؟

(Tefekkür etmiyor musunuz?)

أَوَلاَ يَعْلَمُونَ أَنَّ اللهَ يَعْلَمُ مَا يُسِرُّونَ وَمَا يُعْلِنُونَ.

(Allah'ın, gizli açık yapmakta olduklarını bildiğini bilmezler mi?)

أَوَلَا يَذْكُرُ الْإِنسَانُ أَنَّا خَلَقْنَاهُ مِن قَبْلُ وَلَمْ يَكُ شَيْئًا.

(İnsanoğlu, bizim kendisini, daha önce bir hiçken yarattığımızı düşünmez mi?)

أَفَلَا يَتَدَبَّرُونَ الْقُرْآنَ.

(Kuran üzerinde tefekkür etmezler mi?)

أَفَلَا يَتُوبُونَ إِلَى اللهِ وَيَسْتَغْفِرُونَهُ؟

(Allah'a tövbe edip ondan af dilemezler mi?)

أَفَتُهْلِكُنَا بِمَا فَعَلَ الْمُبْطِلُونَ.

(Bozguncuların yaptıklarından ötürü bizi helak mı edeceksin?)

41. DERS

OLUMSUZLUK (NEFİY) EDATLARI

OLUMSUZLUK (NEFİY) EDATLARI

Her dilde olduğu gibi Arapçada da, bir isim veya fiil cümlesine olumsuzluk anlamı kazandırmak üzere çeşitli edatlar kullanılır. Bu derste göreceğimiz edatlardan, nakıs fiil durumunda olan ve isim cümlesini olumsuz yapan لَيْسَ dışındaki tüm olumsuzluk edatları harf kabul edilmektedir. Aşağıdaki tabloda, cümlelere olumsuzluk kavramı katan bu edatların bir listesi verilmiştir. Dikkatle inceleyiniz.

Nefiy Edatları			
Cümle İçinde Kullanımı	Anlamları	Edatlar	
مَا رَكِبْتُ الطَّائِرَةَ فِي حَيَاتِي Hayatımda (hiç) uçağa binmedim	-medi, -madı	مَا	1
مَا يَقْطَعُ هٰذَا السِّكِّينُ الْخُبْزَ Bu bıçak ekmeği kesmiyor	-mıyor, -maz	مَا	2
لاَ يُصَدِّقُ هٰذِهِ الْأُكْذُوبَةَ أَحَدٌ Bu martavala kimse inanmaz	-mıyor, -maz	لاَ	3
لاَ قَدَّرَ اللّٰهُ \ لاَ كَانَ \ لاَ سَمَحَ اللّٰهُ Allah etmesin!, Olmaz olsun!, Allah göstermesin!	-mesin, -masın	لاَ	4
لَنْ يُفْلِحَ الْمُسْرِفُ أَبَدًا Savurgan kimse kesinlikle iflah olmayacak	-meyecek, -mayacak	لَنْ	5

لَمْ تَقْبَلِ اللَّجْنَةُ الْقَرَارَ Komisyon, kararı kabul etmedi	-medi, -madı	لَمْ	6
لَمَّا تَتَحَقَّقْ أُمْنِيَّاتُنَا Temennilerimiz henüz gerçekleşmedi	-henüz medi -henüz madı	لَمَّا	7
لَيْسَ الْحَقُّ مَشُوبًا بِالْخَيَالِ Hakikat, hayal ile muallel değildir	... değil, ... yok -mıyor, -maz	لَيْسَ	8

NEFİY EDATLARINDAN 'MÂ' İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) مَا أَتَى خَالِدٌ وَ حَسَنٌ إِلَى الْمَدْرَسَةِ فِي الْأُسْبُوعِ الْمَاضِي.

Halit ve Hasan, geçen hafta okula gelmedi.

(2) مَا اتَّفَقَ مَجْلِسُ الْإِدَارَةِ عَلَى زِيَادَةِ رَأْسِ مَالِ الشَّرِكَةِ.

Yönetim kurulu, şirket sermayesinin artırılması konusunda uzlaşamadı.

(3) مَا ازْدَادَتْ أَرْبَاحُ شَرِكَتِنَا كَثِيرًا مُؤَخَّرًا.

Şirketimizin kârı, son zamanlarda fazla yükselmedi.

(4) مَا وَصَلَتِ الطَّائِرَةُ فِي مَوْعِدِهَا أَمْسِ.

Uçak, dün, saatinde gelmedi.

(5) مَا سَافَرَ رِجَالُ الْأَعْمَالِ كَثِيرًا إِلَى الْخَارِجِ بَعْدَ الْأَزْمَةِ.

İş adamları, kriz sonrasında yurt dışına fazla çıkmadılar.

(6) مَا ذَهَبَ الدَّلِيلُ مَعَ السُّيَّاحِ إِلَى الْمُتْحَفِ.

Rehber, müzeye, turistlerle birlikte gitmedi.

(7) مَا نَشَرَتِ الصَّحِيفَةُ الْمَحَلِّيَّةُ أَخْبَارًا جَدِيدَةً عَنِ الْحَادِثِ.

Yerel gazete, olayla ilgili taze haber vermedi.

(8) مَا وَافَقَتِ الْأُمُّ عَلَى زَوَاجِ ابْنَتِهَا مَعَ شَابٍّ مُقَامِرٍ.

Anne, kızının, kumarbaz bir gençle evlenmesini onaylamadı.

(9) مَا زَادَ عَدَدُ الْمُتَقَدِّمِينَ لِلْإِمْتِحَانِ اللُّغَوِيِّ فِي هٰذَا الْفَصْلِ.

Bu sömestir, dil sınavına girenlerin sayısında artış olmadı.

(10) مَا وَاجَهَتْ دَوْلَتُنَا مُشْكِلَةَ الْإِرْهَابِ قَبْلَ ثَلَاثِينَ سَنَةً.

Ülkemiz, otuz sene önce terör problemi ile karşılaşmadı.

(11) مَا أَفَاقَ السَّكْرَانُ مِنْ سُكْرِهِ إِلاَّ بَعْدَ مُدَّةٍ طَوِيلَةٍ.

Sarhoş, ancak uzun bir süre sonra sarhoşluğundan ayıldı.

(12) مَا فَهِمْتُ مَا قُلْتَهُ لِي أَمْسِ بِالضَّبْطِ.

Dün, bana söylediğin şeyi tam olarak anlayamadım.

(13) مَا اسْتَطَاعَ الْمُودِعُ أَنْ يَتَسَلَّمَ فَائِدَةَ رَصِيدِهِ مِنَ الْبَنْكِ.

Mûdi (hesap sahibi), bankadaki hesabının faizini alamadı.

(14) مَا اشْتَرَكَتْ فِي الْأَلْعَابِ الْأُولُومْبِيَّةِ دَوْلَتَانِ أُورُوبِيَّتَانِ.

Olimpiyat oyunlarına iki Avrupa devleti katılmadı.

(15) مَا اعْتَرَضَ أَحَدٌ مِنَ الْأَعْضَاءِ عَلَى اقْتِرَاحِي.

Önerime, üyelerden itiraz eden olmadı.

(16) لَا يَعْتَدِي الْمُسْلِمُ عَلَى حَيَاةِ الْآخَرِينَ أَبَدًا.

Müslüman, başkalarının hayatına kastetmez.

(17) مَا يُعِيدُ الْقَاضِي النَّظَرَ فِي قَضِيَّةِ الْقَتْلِ.

Hakim, cinayet davasını yeniden gözden geçirmiyor.

(18) لَا نَعْتَادُ اِبْتِعَادَكَ عَنَّا وَ لَوْ كَانَ بِسَاعَاتٍ.

Birkaç saatliğine de olsa, bizden uzak kalmana alışamıyoruz.

(19) اَلْيَوْمَ مَا يُطْلِقُ الصَّيَّادُ نَارًا عَلَى كُلِّ طَائِرٍ عِنْدَمَا يَصْطَادُ.

Bugün avcı, avlanırken, her kuşa ateş etmiyor.

(20) لَا تُحِبُّ الطَّالِبَةُ الْاِجْتِهَادَ فِي جَوْفِ اللَّيْلِ.

Öğrenci, geceyarısında ders çalışmaktan hoşlanmıyor.

ÖNEMLİ HATIRLATMA

● Muzari fiillerin başına gelerek bu cümlelere olumsuzluk anlamı kazandıran nefiy harflerinden مَا bilhassa içinde bulunduğumuz zaman dilimindeki (*şimdiki zaman*) bir olumsuzluğu ifade etmek için kullanılır. لَا ise duruma göre ***hem şimdiki hem de geniş zamandaki*** bir olumsuzluğu anlatabilir. Bu yüzden bu yapıdaki bir cümleyi Türkçe'ye çevirirken sözü edilen zamansal ayırım (***şimdiki veya geniş zaman***) cümlenin bağlamından hareketle tespit edilmelidir.

NEFİY EDATLARINDAN 'LÂ' İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) لاَ تَتَّبِعُ الدُّوَلُ الْمُتَقَدِّمَةُ فِي اقْتِصَادِهَا الشَّرْقَ.

Gelişmiş ülkeler, ekonomilerinde doğuya tabi olmuyorlar.

(2) لاَ تَقْتَصِرُ الصُّحُفُ عَلَى الْأَخْبَارِ السِّيَاسِيَّةِ.

Gazeteler, sadece siyasi haberlerle sınırlı kalmıyor.

(3) لاَ يُغَادِرُ الْمُوَاطِنُونَ بُيُوتَهُمْ بِسَبَبِ إِحْصَاءِ السُّكَّانِ.

Vatandaşlar, nüfus sayımı nedeniyle evlerinden ayrılmıyorlar.

(4) لاَ يَعُدُّ بَعْضُ الْبَاحِثِينَ هٰذَا الْكِتَابَ مِنَ الْكُتُبِ الْهَامَّةِ فِي الْأَدَبِ.

Bazı araştırmacılar, bu kitabı, önemli bir edebiyat kitabı olarak görmüyor.

(5) لاَ أُرِيدُ أَنْ أَكْسِرَ قَلْبَكَ فِي أَيَّامِكَ الْقَاسِيَةِ.

Zor günlerinde, kalbini kırmak istemiyorum.

(6) لاَ يَحِلُّ لِلْمُسْلِمِ أَنْ يَقْتُلَ أَخَاهُ الْمُسْلِمَ.

Müslümanın, müslüman kardeşini öldürmesi helal olmaz.

(7) لاَ يُطَالِبُ صُنْدُوقُ النَّقْدِ الدُّوَلِيُّ تُرْكِيَا بِرَفْعِ رَوَاتِبِ الْمُوَظَّفِينَ.

IMF, Türkiye'den, memur maaşlarının yükseltilmesini istemiyor.

(8) لاَ أَشْعُرُ بِالْغُرْبَةِ وَ الْوَحْشَةِ بَيْنَ أَصْدِقَائِي.

Dostlarımın arasındayken yabancılık ve yalnızlık hissi taşımıyorum.

(9) لاَ يَقْتَصِرُ عَمَلُ الْمَرْأَةِ فِي مُجْتَمَعِنَا عَلَى تَرْبِيَةِ الْأَوْلاَدِ.

Toplumumuzda, kadının işi, çocukların eğitimi ile sınırlı değil.

(10) لاَ يَهْتَمُّ الْمَسْؤُولُونَ بِزِيَادَةِ الْإِنْتَاجِ الزِّرَاعِيِّ فِي السَّنَوَاتِ الْأَخِيرَةِ.

Yetkililer, son senelerde, tarımsal üretimin artırılmasına önem vermiyorlar.

(11) لاَ أَعْتَقِدُ أَنَّهُ سَيَنْجَحُ فِي الْاِمْتِحَانِ النِّهَائِيِّ.

Final sınavında başarılı olacağını zannetmiyorum.

(12) لاَ يُلْدَغُ الْمُؤْمِنُ مِنْ جُحْرٍ وَاحِدٍ مَرَّتَيْنِ.

Mümin, bir delikten iki defa ısırılmaz.

(13) لاَ يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّى يُحِبَّ لِأَخِيهِ مَا يُحِبُّ لِنَفْسِهِ.

Sizden hiçkimse, kendisi için istediğini, kardeşi için de istemedikçe (gerçek anlamda) iman etmiş olmaz.

(14) لاَ يَدْخُلُ النَّارَ مَنْ فِي قَلْبِهِ ذَرَّةٌ مِنَ الْإِيمَانِ.

Kalbinde zerre kadar iman olan bir kimse cehenneme girmez.

(15) لاَ يَخْطُرُ بِبَالِنَا أَنْ نُسِيءَ إِلَى الْآخَرِينَ بِأَيِّ شَكْلٍ مِنَ الْأَشْكَالِ.

Hiçbir şekilde başkalarına kötülük yapmak aklımıza gelmiyor.

ÖNEMLİ HATIRLATMA

● Genel olarak geçmiş zaman dilimindeki bir olaya işaret etmek üzere kullanılan mazi fiiller, aynı zamanda cümledeki bağlama göre; dilek, temenni, dua veya beddua anlamı da kazanabilmektedir. Bu yapıdaki mazi fiillerin başına لاَ nefiy edatının gelmesi de mümkündür. Aşağıdaki cümleleri bu açıdan dikkatle inceleyiniz.

DUA, BEDDUA, DİLEK VE TEMENNİ İFADE EDEN MAZİ FİİLLERLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) رَحِمَهُ اللهُ!

Allah rahmet eylesin!

(2) رَضِيَ اللهُ عَنَّا وَ عَنْكُمْ!

Allah sizlerden ve bizlerden razı olsun!

(3) سَلِمَتْ يَدَاكِ!

Elinize sağlık!

(4) عَفَا اللهُ عَنْكَ!

Allah sizi bağışlasın!

(5) أَطَالَ اللهُ عُمْرَكُمْ!

Allah sizlere uzun ömürler versin!

(6) صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَ سَلَّمَ!

Allah'ın salat ve selamı üzerine olsun!

(7) حَفِظَنَا اللهُ!

Allah bizleri muhafaza buyursun!

(8) غَفَرَ اللهُ لَنَا وَ لَكُمْ أَجْمَعِينَ!

Allah bizleri ve sizleri, hepimizi bağışlasın!

(9) وَفَّقَكُمُ اللهُ!

Allah sizleri muvaffak eylesin!

(10) أَصْلَحَ اللهُ بَالَكُمْ!

Allah sizi ıslah etsin!

(11) أَطْعَمَنَا اللهُ مِنْ طَعَامِ الْجَنَّةِ وَ سَقَانَا مِنْ شَرَابِ الْكَوْثَرِ!

Allah bize cennet yemeğinden yedirsin, kevser şarabından içirsin!

(12) نَوَّرَ اللهُ قُلُوبَنَا وَ قُبُورَنَا بِنُورِ الْإِيمَانِ!

Allah kalplerimizi ve kabirlerimizi iman nuru ile aydınlatsın!

(13) سَتَرَ اللهُ عُيُوبَنَا وَ ذُنُوبَنَا!

Allah kusur ve günahlarımızı örtsün!

(14) قَاتَلَ اللهُ الظَّالِمِينَ وَ الْمُنَافِقِينَ!

Beddua : Allah zalimleri ve münafıkları helak eylesin!

(15) قَاتَلَهُ اللهُ، مَا أَذْكَاهُ!

Dua : Geberesice, ne kadar da zeki!

(16) دَمَّرَ اللهُ بُيُوتَ الظَّالِمِينَ وَ الطُّغَاةِ!

Allah zalimlerin ve isyankarların evlerini yerle bir etsin!

(17) لاَ قَدَّرَ اللهُ!

Allah etmesin!

(18) لاَ كَانَ!

Olmaz olsun!

(19) لاَ سَمَحَ اللهُ!

Allah göstermesin!

NEFİY EDATLARINDAN 'LEN' İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) لَنْ يَتَنَازَلَ الْمُوَظَّفُونَ عَنْ حُقُوقِهِمُ الْقَانُونِيَّةِ.

Memurlar, yasal haklarından vazgeçmeyecekler.

(2) لَنْ أُسَافِرَ إِلَى إِسْتَانْبُولَ فِي الْعُطْلَةِ الْأُسْبُوعِيَّةِ.

Hafta sonu tatilinde İstanbul'a gitmeyeceğim.

(3) لَنْ أَعْتَمِدَ مَرَّةً أُخْرَى عَلَى قَوْلِ مَنْ يُخْلِفُ وُعُودَهُ أَبَدًا.

Sözünde durmayan kimseye bir daha asla güvenmeyeceğim.

(4) لَنْ يَسْتَقْبِلَ رَئِيسُ الْجُمْهُورِيَّةِ زُعَمَاءَ نِقَابَاتِ الْعُمَّالِ.

Cumhurbaşkanı, işçi sendikalarının liderlerini kabul etmeyecek.

(5) لَنْ يَقِلَّ إِنْتَاجُ النَّفْطِ فِي الْبِلَادِ فِي الْمُسْتَقْبَلِ الْقَرِيبِ.

Ülkedeki petrol üretimi yakın gelecekte azalmayacak.

(6) لَنْ تُرْضِيَ الْمَرْءَ الْحَسَّاسَ أَبَدًا مَهْمَا تُحَاوِلْ.

Ne kadar uğraşırsan uğraş, titiz bir insanı memnun edemezsin.

(7) لَنْ يَحْضُرَ وَزِيرُ التَّرْبِيَةِ حَفْلَ التَّخَرُّجِ فِي الْأُسْبُوعِ الْقَادِمِ.

Eğitim bakanı, önümüzdeki hafta, mezuniyet törenine katılmayacak.

(8) لَنْ يُوَافِقَ مُدِيرُ الشَّرِكَةِ عَلَى زِيَادَةِ أَسْعَارِ الْمُنْتَجَاتِ.

Şirket müdürü, ürünlerdeki fiyat artışını onaylamayacak.

(9) لَنْ تُمْطِرَ السَّمَاءُ غَدًا حَسْبَمَا وَرَدَ فِي نَشْرَةِ الْأَخْبَارِ.

Haber bültenine göre yarın yağmur yağmayacak.

(10) لَنْ يَسْلَمَ الْمُدَخِّنُونَ مِنَ الْأَمْرَاضِ الرِّئَوِيَّةِ.

Sigara içenler, akciğer hastalıklarından kurtulamıyacaklardır.

(11) لَنْ يَمْلَأَ أَحَدٌ اَلْفَرَاغَ الَّذِي تَرَكَهُ وَزِيرُ الْمُوَاصَلَاتِ الْأَسْبَقُ.

Eski ulaştırma bakanının yerini hiçkimse dolduramıyacak.

(12) يَبْدُو أَنَّ الشَّاتِمَ لَنْ يَسْحَبَ كَلَامَهُ وَ لَنْ يَعْتَذِرَ.

Anlaşılan o ki, küfürbaz, ne sözünü geri alacak, ne de özür dileyecek.

(13) لَنْ يَضُرَّكُمْ أَحَدٌ فِي هٰذَا الْحَيِّ بَعْدَ الْآنَ.

Bundan böyle, bu mahallede size hiçkimse zarar veremeyecek.

(14) لَنْ يَشْعُرَ الْمَرِيضُ بِأَلَمٍ شَدِيدٍ بَعْدَ التَّخْدِيرِ.

Hasta, narkozdan sonra şiddetli bir acı hissetmeyecek.

(15) يَبْدُو أَنَّكَ لَنْ تَرْجِعَ عَنْ قَرَارِكَ هٰذَا.

Anlaşılan, bu kararından vazgeçmeyeceksin.

(16) لَنْ يُوقِعَ الْمُلَاكِمُ خَصْمَهُ الْقَوِيَّ عَلَى الْأَرْضِ فِي الْجَوْلَةِ الْأُولَى.

Boksör, kuvvetli rakibini ilk rauntta yere seremeyecek.

Not: Bu konuyla ilgili olarak 13. dersimizde de pek çok cümle örneği verilmiştir.

NEFİY EDATLARINDAN 'LEM' VE 'LEMMÂ' İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) لَمْ يَتْرُكِ الْجُنُودُ صُفُوفَهُمْ فِي الْحَرْبِ.

Askerler, savaşta, saflarını terk etmediler.

(2) لَمْ تَدْرُسِ اللَّجْنَةُ سُبُلَ التَّعَاوُنِ بَيْنَ الْجَامِعَاتِ.

Komisyon, üniversiteler arasındaki yardımlaşma yollarını ele almadı.

(3) لَمْ يُعَلِّقْ أَمِينُ الْخِزَانَةِ عَلَى حَادِثِ السَّرِقَةِ بَعْدَ الْقَبْضِ عَلَيْهِ.

Veznedar, yakalandıktan sonra hırsızlık hakkında yorum yapmadı.

(4) لَمْ يَسْتَطِعْ وَالِدِي الْإِمْتِنَاعَ عَنِ التَّدْخِينِ حَتَّى الْآنَ.

Babam, şimdiye kadar sigaradan vazgeçemedi.

(5) لَمْ أَرَ فِي حَيَاتِي قِمَّةً أَعْلَى مِنْ هٰذِهِ.

Hayatımda bundan daha yüksek bir zirve görmedim.

(6) لَمْ آكُلْ لَحْمًا مَشْوِيًّا أَلَذَّ مِنْ هٰذَا.

Bundan daha lezzetli bir ızgara et yemedim.

(7) لَمْ أَفْهَمْ مَعْنَى قَوْلِ الْمُحَامِي.

Avukatın sözünü anlamadım.

(8) لَمْ أَنْسَ صُورَةَ جَدِّي الَّتِي عَلِقَتْ بِذِهْنِي مُنْذُ الصِّغَرِ.

Küçüklüğümden beri dedemin zihnimdeki görüntüsünü unutmadım.

(9) لَمْ تُسَلَّمِ الرَّوَاتِبُ لِلْمُوَظَّفِينَ فِي مَوْعِدِهَا.

Maaşlar, memurlara, zamanında ödenmedi.

(10) لَمْ يُهَاجِمِ الْكَلْبُ عَلَيْنَا لِأَنَّهُ كَانَ مَرْبُوطًا بِالسِّلْسِلَةِ.

Köpek bize saldırmadı, çünkü zincirle bağlıydı.

(11) لَمْ يَنْجُ أَحَدٌ مِنَ الْحَرِيقِ الْكَبِيرِ.

Büyük yangından hiçkimse kurtulmadı.

(12) لَمْ يَزُرِ السُّيَّاحُ الْأَهْرَامَ وَ لاَ جَامِعَةَ الْأَزْهَرِ أَمْسِ.

Turistler, dün, ne piramitleri ne de Ezher Üniversitesi'ni gezdiler.

(13) لَمْ يُحَاوِلِ الطَّبِيبُ حَلَّ مَشَاكِلِي النَّفْسِيَّةِ.

Doktor, psikolojik sorunlarımı çözmeye çalışmadı.

(14) لَمْ يُشَارِكْ أَحَدٌ مِنْ أُدَبَاءِ وَ شُعَرَاءِ الْبِلاَدِ فِي تَأْبِينِ الزَّعِيمِ الْمُتَوَفَّى.

Merhum liderin anma törenine yazarlardan ve şairlerden kimse katılmadı.

(15) لَمْ يُقْلِعِ الْمَرِيضُ عَنِ التَّدْخِينِ رَغْمَ تَنْبِيهِ الطَّبِيبِ.

Hasta, doktorun uyarısına rağmen sigarayı terk etmedi.

(16) لَمَّا تُعْلَنْ نَتَائِجُ الْامْتِحَانَاتِ.

لَمْ تُعْلَنْ نَتَائِجُ الْامْتِحَانَاتِ بَعْدُ.

Sınav sonuçları henüz açıklanmadı.

(17) لَمَّا يُؤَدِّ صَدِيقِي دُيُونَهُ.

لَمْ يُؤَدِّ صَدِيقِي دُيُونَهُ بَعْدُ.

Arkadaşım henüz borçlarını ödemedi.

(18) لَمَّا نَشْتَرِ الْأَجْهِزَةَ الْكَهْرَبَائِيَّةَ اللَّازِمَةَ مِنَ السُّوقِ.

لَمْ نَشْتَرِ الْأَجْهِزَةَ الْكَهْرَبَائِيَّةَ اللَّازِمَةَ بَعْدُ مِنَ السُّوقِ.

Henüz, lazım olan elektrikli cihazları çarşıdan tedarik etmedik.

(19) لَمَّا يُحَقِّقِ الْوَزِيرُ وُعُودَهُ حَوْلَ حَلِّ الْمُشْكِلَاتِ.

لَمْ يُحَقِّقِ الْوَزِيرُ وُعُودَهُ حَوْلَ حَلِّ الْمُشْكِلَاتِ بَعْدُ.

Bakan, problemleri çözeceğine dair verdiği sözleri henüz yerine getirmedi.

(20) لَمَّا تَتَفَتَّحِ الْأَشْجَارُ فِي الْمَنَاطِقِ الْمُرْتَفِعَةِ.

لَمْ تَتَفَتَّحِ الْأَشْجَارُ بَعْدُ فِي الْمَنَاطِقِ الْمُرْتَفِعَةِ.

Yüksek yerlerdeki ağaçlar henüz çiçek açmadı.

(21) لَمَّا يَقُمِ الطُّلَّابُ بِحَمْلَةِ تَبَرُّعَاتٍ مِنْ أَجْلِ ضَحَايَا الزِّلْزَالِ.

لَمْ يَقُمِ الطُّلَّابُ بِحَمْلَةِ تَبَرُّعَاتٍ مِنْ أَجْلِ ضَحَايَا الزِّلْزَالِ بَعْدُ.

Öğrenciler henüz depremzedeler için yardım kampanyası düzenlemediler.

كلمة اليوم

إِذَا عُرِفَ الدَّاءُ سَهُلَ الدَّوَاءُ

ÖNEMLİ KURAL

- Daha önce, muzari fiili cezmeden edatlar arasında (**bakınız Ders 13**) لَمْ nefiy edatı da zikredilmişti. Bu nedenle konuyla ilgili daha fazla örnek için oraya bakılabilir.
- Bu derste gördüğümüz nefiy edatlarından لَمَّا, günümüz Arapçasında artık pek fazla kullanılmayıp, bunun yerine aynı anlamsal işlevi görmek üzere لَمْ ile başlatılan ve sonrasında بَعْدُ bulunan diğer kullanım şekli tercih edilmektedir.

NEFİY EDATLARINDAN 'LEYSE' İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) لَيْسَ الْأَمْرُ كَمَا يَظُنُّ الْمَسْؤُولُونَ.

Durum, yetkililerin zannettiği gibi değil.

(2) لَيْسَتْ شَوَارِعُ الْمَدِينَةِ نَظِيفَةً.

Kentin caddeleri temiz değil.

(3) لَيْسَ بَلَدُنَا مَرْكَزًا لِلْإِرْهَابِ وَ التَّهْرِيبِ.

Ülkemiz bir terör ve kaçakçılık merkezi değildir.

(4) لَيْسَتِ اللُّغَةُ الْعَرَبِيَّةُ صَعْبَةً عِنْدَمَا يَجْتَهِدُ الطَّالِبُ.

Öğrenci çalıştığında, Arapça zor değildir.

(5) لَيْسَتْ طُرُقُ حَيِّنَا مُعَبَّدَةً تَمَامًا.

Mahallemizin yolları tamamen asfaltlanmış değil.

(6) لَيْسَتِ الْأَرْقَامُ الَّتِي قَدَّمَتْهَا الْوِزَارَةُ صَحِيحَةً.

Bakanlığın verdiği rakamlar doğru değil.

(7) لَيْسَ سَائِقُو سَيَّارَاتِ أُجْرَةٍ مُطْمَئِنِّينَ عَلَى أَنْفُسِهِمْ بَعْدَ مُنْتَصَفِ اللَّيْلِ.

Ticari taksi şoförleri, gece yarısından sonra (can güvenlikleri hususunda) kendilerinden emin değiller.

(8) لَسْنَا مُوَافِقِينَ عَلَى قَرَارِ اللَّجْنَةِ.

Komisyonun kararına katılmıyoruz.

(9) لَيْسَ الْمُعِيدُ وَاثِقًا فِي مُشْرِفِهِ لِسُوءِ ظَنِّهِ فِيهِ.

Asistan, danışmanına, kendisi hakkındaki su-i zannı sebebiyle güvenmiyor.

(10) لَيْسَ حَقُّ التَّعْلِيمِ وَ التَّرْبِيَةِ مُقْتَصِرًا عَلَى أَقَلِّيَّةٍ سَعِيدَةٍ.

Eğitim ve Öğretim hakkı mutlu bir azınlığın tekelinde değildir.

(11) اَلْأَرَاضِي الزِّرَاعِيَّةُ فِي تُرْكِيَا لَيْسَتْ مُجْدِبَةً.

Türkiye'deki tarımsal araziler verimsiz değil.

(12) اَلْأَعْضَاءُ لَيْسُوا مُسْتَعِدِّينَ لِلْاِجْتِمَاعِ غَدًا.

Üyeler, yarınki toplantıya hazır değiller.

(13) لَيْسَتِ الْحَيَاةُ فِي الْأَرْيَافِ مُرِيحَةً.

Kırsaldaki yaşam rahat değil.

(14) لَيْسَتِ الْمَدِينَتَانِ وَاقِعَتَيْنِ فِي مِنْطَقَةِ الْبَحْرِ الْأَسْوَدِ.

İki kent de Karadeniz Bölgesi'nde değil.

(15) اَلْمَوَادُّ الْغِذَائِيَّةُ لَيْسَتْ رَخِيصَةً فِي الْأَيَّامِ الْأَخِيرَةِ.

Son günlerde, gıda maddeleri ucuz değil.

(16) يَا تُرَى، مَاذَا حَدَثَ؟ لَيْسَ الْعَلَمُ مُرَفْرِفًا فِي السَّمَاءِ.

Ne oldu acaba? Bayrak dalgalanmıyor.

NOTE: لَيْسَ hakkında geniş bilgi, 27. dersimizde, 'Kâne ve Benzerleri' konusu anlatılırken verilmiştir.

كُرَوِيَّةُ الْأَرْضِ

كُلُّنَا نَعْرِفُ أَنَّ الْأَرْضَ كُرَوِيَّةٌ، وَ أَنَّهَا لَيْسَتْ ثَابِتَةً، بَلْ تَدُورُ فِي فَلَكٍ خَاصٍّ بِهَا. كُلُّ نَجْمٍ وَ كُلُّ كَوْكَبٍ فِي الْفَضَاءِ يَسْبَحُ فِي فَلَكٍ مُحَدَّدٍ، وَ فِي نِطَاقٍ مُحَدَّدٍ. وَ لٰكِنْ مَتَى عَرَفَ الْإِنْسَانُ هٰذِهِ الْحَقَائِقَ الْعِلْمِيَّةَ؟ قَرَأْنَا فِي الْكُتُبِ الْمَدْرَسِيَّةِ أَنَّ رِحْلَةَ الْبَحَّارِ الْبُرْتُغَالِيِّ مَاجِلَّان أَثْبَتَتْ كُرَوِيَّةَ الْأَرْضِ. وَ قَرَأْنَا أَيْضًا أَنَّ الْعَالِمَ كُوبَرْنِيكْس هُوَ الَّذِي أَثْبَتَ دَوَرَانَ الْأَرْضِ. وَ لَمْ يُصَدِّقْهُ النَّاسُ، وَ حَارَبَهُ رِجَالُ الدِّينِ فِي ذٰلِكَ الْوَقْتِ. وَ جَاءَ بَعْدَهُ جَالِيلْيُو الَّذِي أَيَّدَ نَظَرِيَّةَ كُوبَرْنِيكْس فِي دَوَرَانِ الْأَرْضِ، فَاعْتَبَرَهُ رِجَالُ الدِّينِ خَارِجًا عَلَى

الدِّينِ، وَ قُدِّمَ إِلَى الْمَحْكَمَةِ وَ اضْطُرَّ إِلَى تَغْيِيرِ هٰذِهِ النَّظَرِيَّةِ. كُلُّنَا نَعْرِفُ ذٰلِكَ. وَ لٰكِنْ هَلْ كُلُّنَا نَعْرِفُ أَنَّ الْقُرْآنَ الْكَرِيمَ قَدْ أَعْلَنَ هٰذِهِ النَّظَرِيَّةَ الْعِلْمِيَّةَ مُنْذُ أَرْبَعَةَ عَشَرَ قَرْنًا، أَيْ قَبْلَ هَؤُلاَءِ الْعُلَمَاءِ بِحَوَالَيْ أَلْفِ سَنَةٍ؟ ذَكَرَ الْقُرْآنُ أَنَّ الأَرْضَ غَيْرُ ثَابِتَةٍ: "وَ تَرَى الْجِبَالَ تَحْسَبُهَا جَامِدَةً وَ هِيَ تَمُرُّ مَرَّ السَّحَابِ، صُنْعُ اللهِ الَّذِي أَتْقَنَ كُلَّ شَيْءٍ"، "يُكَوِّرُ اللَّيْلَ عَلَى النَّهَارِ". وَ فِي آيَةٍ أُخْرَى يُقَرِّرُ الْقُرْآنُ أَنَّ الأَرْضَ مُسْتَدِيرَةٌ، بَلْ إِنَّهُ حَدَّدَ شَكْلَ الأَرْضِ تَمَامًا . يَقُولُ اللهُ تَعَالَى: "وَ الأَرْضَ بَعْدَ ذٰلِكَ دَحَاهَا، أَخْرَجَ مِنْهَا مَاءَهَا وَ مَرْعَاهَا"، وَ الدِّحْيَةُ هِيَ الْبَيْضَةُ، أَيْ أَنَّ الأَرْضَ لَيْسَتْ مُسْتَدِيرَةً تَمَامًا، بَلْ هِيَ مِثْلُ الْبَيْضَةِ. وَ هٰذَا مَا ثَبَتَ عِلْمِيًّا فِي السَّنَوَاتِ الأَخِيرَةِ، بَعْدَ أَنْ طَارَ الإِنْسَانُ بِمَرْكَبَتِهِ حَوْلَ الأَرْضِ وَ اسْتَطَاعَ تَصْوِيرَ الأَرْضِ مِنَ الْفَضَاءِ الْبَعِيدِ . حِينَئِذٍ تَبَيَّنَ لِلْعُلَمَاءِ أَنَّ الأَرْضَ لَيْسَتْ مُسْتَدِيرَةً تَمَامًا مِثْلَ الْكُرَةِ، وَ إِنَّمَا هِيَ تُشْبِهُ الْبَيْضَةَ. هٰذِهِ الْحَقَائِقُ الَّتِي أَعْلَنَهَا الْقُرْآنُ نَالَتْ إِعْجَابَ كَثِيرٍ مِنْ عُلَمَاءِ الْفَلَكِ وَ الْجِيولُوجِيَا، وَ عَجِبُوا كَيْفَ أَنَّ الْقُرْآنَ أَخْبَرَ بِذٰلِكَ مُنْذُ حَوَالَيْ 1400 سَنَةٍ، حَتَّى أَنَّ بَعْضَهُمْ قَدْ أَسْلَمَ. أَمَّا عَنْ حَرَكَةِ الشَّمْسِ فَيَقُولُ اللهُ تَعَالَى: "وَ الشَّمْسُ تَجْرِي لِمُسْتَقَرٍّ لَهَا، ذٰلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ، وَ الْقَمَرَ قَدَّرْنَاهُ مَنَازِلَ حَتَّى عَادَ كَالْعُرْجُونِ الْقَدِيمِ، لاَ الشَّمْسُ يَنْبَغِي لَهَا أَنْ تُدْرِكَ الْقَمَرَ وَ لاَ اللَّيْلُ سَابِقُ النَّهَارِ، وَ كُلٌّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ". وَ الْعِلْمُ الْحَدِيثُ لَمْ يَهْتَدِ إِلَى مَعْرِفَةِ حَرَكَةِ الشَّمْسِ إِلاَّ أَخِيرًا، وَ اعْتَبَرَ الْعَالَمُ هٰذَا الاِكْتِشَافَ تَطَوُّرًا جَدِيدًا فِي دُنْيَا الْمَعْرِفَةِ.

42. DERS

LÂZIM VE MÜTEADDÎ FİİLLER

LÂZIM (GEÇİŞSİZ) FİİL

Türkçe'de olduğu gibi Arapça'da da, içerdikleri anlam itibariyle mefûlün bih'e gereksinim duymayan, sadece fâil ile yetinen birtakım fiiller bulunmaktadır. İşte, fiildeki etkinin sadece fâil üzerinde kaldığı ve mefûlün bih'e tesir etmediği bu fiillere lâzım fiil (geçişsiz fiil) adı verilmektedir.

Lâzım Fiille İlgili Örnek Cümle		
Mefûlün Fîh	Fâil	Fiil
فِي الْمُحِيطِ الْهَادِئِ	اَلسَّفِينَةُ	غَرِقَتْ
Gemi, pasifik okyanusu'nda battı.		

LAZIM FİİLLERLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) أَشْرَقَتِ الشَّمْسُ فَوْقَ قِمَمِ الْجِبَالِ.
Güneş, dağların zirvelerinde doğdu.

(2) مَشَى الْكَشَّافَةُ فِي الْغَابَةِ تَحْتَ إِشْرَافِ زَعِيمِهِمْ سَاعَتَيْنِ.
İzciler, ormanda, liderlerinin rehberliğinde iki saat yürüdü.

(3) سُرْعَانَ مَا انْقَضَى فَصْلُ الرَّبِيعِ هٰذَا الْعَامَ.
Bu sene bahar mevsimi ne de çabuk gelip geçti.

(4) حَلَّ الْمَسَاءُ وَ تَرَكَ الصَّيَّادُ مُتَابَعَةَ آثَارِ الْأَرَانِبِ.
Karanlık çöktü ve avcı tavşanların izini sürmeyi bıraktı.

(5) ذَهَبَ الطَّالِبُ إِلَى الْبَيْتِ لِيَتَنَاوَلَ الْغَدَاءَ.
Öğrenci eve, öğle yemeğini yemek için gitti.

(6) جَلَسَتِ الْمَرْأَةُ الْعَجُوزُ عَلَى كُرْسِيٍّ أَمَامَ النَّارِ.
İhtiyar kadın, ateşin önündeki bir sandalyeye oturdu.

(7) نَهَضَ الْوَلَدُ عَنِ الْمَائِدَةِ وَ ذَهَبَ إِلَى الْحَمَّامِ لِيَغْسِلَ يَدَيْهِ.
Çocuk sofradan kalktı ve ellerini yıkamak için banyoya gitti.

(8) لَبِثَ الْجُنْدِيُّ عَلَى تِلْكَ الْحَالِ زَمَنًا طَوِيلاً دُونَ أَنْ يَتَحَرَّكَ.
Asker, o vaziyette uzun bir süre kıpırdamadan kaldı.

(9) بَدَأَ قَلْبُ الشَّابِّ يَخْفِقُ عِنْدَمَا سَمِعَ صَوْتَ حَبِيبَتِهِ.
Sevgilisinin sesini işittiğinde delikanlının kalbi çarpmaya başladı.

(10) هَرَبَ كَثِيرٌ مِنَ الشَّبَابِ مِنْ بُيُوتِهِمْ وَ انْضَمُّوا إِلَى عِصَابَاتِ اللُّصُوصِ.
Gençlerin pekçoğu evlerinden kaçtı ve hırsız çetelerine katıldı.

(11) اِعْتَرَفَ الْمُتَّهَمُ بِجَرِيمَةِ الْقَتْلِ الَّتِي ارْتَكَبَهَا قَبْلَ سَنَتَيْنِ.
Sanık, iki sene önce işlemiş olduğu cinayet suçunu itiraf etti.

(12) اِزْدَادَتْ شَعْبِيَّةُ سِبَاقَاتِ السَّيَّارَاتِ فِي السِّنِينَ الْأَخِيرَةِ.
Son senelerde araba yarışlarının popülaritesi arttı.

(13) اِسْتَرَاحَ الرَّاعِي بُرْهَةً تَحْتَ ظِلِّ الصَّفْصَافِ.
Çoban, söğüdün gölgesi altında bir süre dinlendi.

(14) اِنْتَقَلَتْ أُسْرَتُنَا مِنْ بَيْتٍ قَدِيمٍ إِلَى فِيلاًّ حَدِيثَةٍ.
Ailemiz köhne bir evden modern bir villaya taşındı.

(15) يَقْشَعِرُّ الْإِنْسَانُ عِنْدَ الْخَوْفِ الشَّدِيدِ وَ الْفَزَعِ.
İnsan, şiddetli korku ve dehşet anlarında ürperir.

(16) نَهَضَ الْمُدِيرُ مِنْ خَلْفِ مَكْتَبِهِ وَ صَافَحَنِي.
Müdür masasının arkasından kalktı ve benimle tokalaştı.

(17) وَقَعَتِ الشَّاحِنَةُ فِي قَاعِ الْمُسْتَنْقَعِ.
Kamyon bataklığın dibine saplandı kaldı.

(18) تَسَمَّرَ الْمُتَفَرِّجُونَ فِي مَقَاعِدِهِمْ حِينَمَا شَاهَدُوا فِيلْمَ الرُّعْبِ.
İzleyiciler korku filmini seyrederken koltuklarına mıhlanıp kaldılar.

(19) أَيُّ رِيحٍ رَمَتْ بِكَ إِلَى هُنَا؟
Seni buraya hangi rüzgar attı?

(20) اِحْتَرَقَ كَثِيرٌ مِنْ أَجْزَاءِ الْمَسْرَحِ فِي الْحَرِيقِ لَيْلَةَ أَمْسِ.
Dün geceki yangında, tiyatronun büyük bir kısmı yandı.

(21) شَاعَ دَاءُ الْكَلْبِ فِي الْقَرْيَةِ الصَّغِيرَةِ اِنْتِشَارَ النَّارِ فِي الْهَشِيمِ.
Kuduz hastalığı, küçük köyde çok süratli bir şekilde yayıldı.

(22) حَانَ وَقْتُ تَسْدِيدِ الدُّيُونِ.

Borçların ödenme zamanı geldi.

(23) إِجْتَمَعَتْ لَجْنَةُ التَّرْبِيَةِ الْيَوْمَ مَرَّتَيْنِ.

Eğitim komisyonu bugün iki kere toplandı.

(24) تَمْتَلِئُ الدِّلَاءُ بِمَاءٍ يَنْبُعُ مِنْ عَيْنٍ فِي الْقِمَّةِ.

Kovalar, zirvedeki bir kaynaktan çıkan su ile doluyor.

(25) نَجَا الْغَرِيقُ مِنَ الْمَوْتِ بِفَضْلِ خَفِيرِ السَّوَاحِلِ.

Boğulmakta olan kişi, sahil güvenlik sayesinde ölümden döndü.

(26) أَتَى الصَّحَفِيُّونَ إِلَى قَاعَةِ الْاِجْتِمَاعِ.

Gazeteciler toplantı salonuna geldiler.

(27) شَاعَ الْخَبَرُ الْأَلِيمُ بَيْنَ سُكَّانِ الْقَضَاءِ بِسُرْعَةٍ.

Üzücü haber ilçe sakinleri arasında çok çabuk yayıldı.

(28) غَلَى الْمَاءُ فِي الْإِبْرِيقِ فَفَاضَ.

Çaydanlıktaki su kaynadı ve taştı.

(29) تَأَسَّسَتْ هٰذِهِ الْمَرَافِقُ الْعَامَّةُ قَبْلَ سَنَةٍ.

Bu tesisler bir sene önce kuruldu.

(30) يَنَامُ السُّيَّاحُ تَحْتَ ظِلَالِ الْأَشْجَارِ.

Turistler ağaçların gölgeleri altında uyuyor.

(31) وَصَلَ شُرْطِيُّ الْمُرُورِ إِلَى مَكَانِ الْحَادِثِ فِي ثَوَانٍ.

Trafik polisi, birkaç saniye içinde olay mahalline geldi.

(32) يَحْسُنُ بِنَا أَنْ نَحْتَرِمَ الْكِبَارَ وَ نَعْطِفَ عَلَى الصِّغَارِ.

Büyüklere saygı, küçüklere şefkat göstermemiz güzel bir şeydir.

(33) تَفْتَخِرُ الْأُمَمُ بِمُفَكِّرِيهَا وَ مُخْتَرِعِيهَا.

Milletler, düşünürleri ve mucitleri ile gurur duyarlar.

(34) إِنْفَجَرَتِ الْقُنْبُلَةُ الْمَوْقُوتَةُ فِي الْمَرْكَزِ التِّجَارِيِّ.

Saatli bomba, ticaret merkezinde patladı.

(35) إِكْفَهَرَّ وَجْهُ الْمُتَّهَمِ عِنْدَمَا سَمِعَ قَرَارَ الْقَاضِي.

Hakimin kararını işittiğinde sanığın suratı asıldı.

MÜTEADDİ (GEÇİŞLİ) FİİL

Yine Arapça'da, -*tıpkı Türkçe'de olduğu gibi*- içerdikleri anlam itibariyle sadece fâil ile yetinmeyen, bir veya daha fazla mefûlün bih'e gereksinim duyan birtakım fiiller bulunmaktadır. İşte, fiildeki etkinin sadece fâil ile sınırlı kalmayarak cümledeki bir veya daha fazla mefûlün bih'e tesir ettiği bu fiil türüne müteaddî fiil (geçişli fiil) adı verilmektedir.

Müteaddî Fiille İlgili Örnek Cümle		
Mefûlün Bih	Fâil	Fiil
اَلشَّمْعَةَ	اَلرِّيحُ	أَطْفَأَتْ
Rüzgâr mumu söndürdü.		

MÜTEADDİ FİİLLERLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) أَقَامَتِ الدَّوْلَةُ الْمُسْتَشْفَيَاتِ فِي الْمَنَاطِقِ الْمُتَخَلِّفَةِ.

Devlet, geri kalmış bölgelerde hastaneler tesis etti.

(2) فَتَحَتِ الْجَامِعَةُ أَبْوَابَهَا لِلْفِتْيَانِ وَ الْفَتَيَاتِ.

Üniversite, kapılarını genç erkek ve kızlara açtı.

(3) أَعْطُوا الْأَجِيرَ أَجْرَهُ قَبْلَ أَنْ يَجِفَّ عَرَقُهُ.

İşçiye, ücretini, teri kurumadan önce verin.

(4) أَحْرَقَ الْإِرْهَابِيُّونَ وَ الْفَوْضَوِيُّونَ سَيَّارَاتِ الْأَغْنِيَاءِ.

Teröristler ve anarşistler zenginlerin araçlarını yaktılar.

(5) كَانَ قَدْ قَاوَمَ الشَّعْبُ التُّرْكِيُّ الْاِحْتِلَالَ الْيُونَانِيَّ قَبْلَ سَنَوَاتٍ طَوِيلَةٍ.

Türk halkı, uzun yıllar önce Yunan işgaline karşı direnmişti.

(6) كَسَرَ أَطْفَالُ الْحَارَةِ زُجَاجَاتِ الْبُيُوتِ بِالْحَصَى.

Mahallenin çocukları evlerin camlarını taşlarla kırdılar.

(7) أَنْفَقَتْ تُرْكِيَا قِسْطًا كَبِيرًا مِنْ اِحْتِيَاطَاتِهَا مِنَ الْعُمْلَةِ الصَّعْبَةِ.

Türkiye, döviz rezervlerinin büyük bir kısmını harcadı.

(8) تَنَاوَلَ مَجْلِسُ الْوُزَرَاءِ قَضِيَّةَ الْإِرْهَابِ أَمْسِ.

Bakanlar Kurulu, dün terör problemini ele aldı.

(9) شَاهَدْنَا مَعَ الْأَسَاتِذَةِ فِيلْمًا وَثَائِقِيًّا مُثِيرًا.

Hocalarla birlikte heyecan verici bir belgesel film izledik.

(10) مَنَعَتِ الْهَيْئَةُ الْبَرَامِجَ الْمُثِيرَةَ لِلشَّهْوَةِ الْجِنْسِيَّةِ.

Kurul, cinsel arzuyu tahrik eden programları yasakladı.

(11) حَجَزْنَا طَاوِلَةً لِلْعَشَاءِ فِي مَطْعَمٍ مِنَ الدَّرَجَةِ الْأُولَى.

Akşam yemeği için birinci sınıf lokantada bir masa ayırttık

(12) أَيُّهَا الطُّلَّابُ! اِصْعَدُوا الْأَدْرَاجَ عَلَى مَهْلٍ.

Öğrenciler! Basamakları yavaş yavaş çıkın.

(13) عَقَدَ الْوَالِدُ الْغَضْبَانُ حَاجِبَيْهِ وَ لَطَمَ اِبْنَهُ لَطْمَةً.

Öfkeli baba kaşlarını çattı ve oğluna bir tokat attı.

(14) قَاطَعَنِي وَاحِدٌ مِنَ الْمُسْتَمِعِينَ مُعْتَرِضًا عَلَيَّ.

Dinleyicilerden birisi, itirazda bulunarak sözümü kesti.

(15) يُجِيدُ الْجُنْدِيُّ اسْتِخْدَامَ جَمِيعِ الْأَسْلِحَةِ خَاصَّةً اَلْمُسَدَّسَ.

Asker bütün silahları iyi kullanıyor, özellikle de tabancayı.

(16) حَقَّقَ الْأَطِبَّاءُ الْأَتْرَاكُ مُسْتَحِيلاً بِهٰذِهِ الْعَمَلِيَّةِ النَّاجِحَةِ.

Türk hekimler bu başarılı ameliyatla bir imkansızı gerçekleştirdi.

(17) تُلْقِي الشَّمْسُ ضَوْءَهَا وَ حَرَارَتَهَا عَلَى الْمَدِينَةِ.

Güneş, ışığını ve hararetini kentin üzerine bırakıyor.

(18) شَبَكَ الْمُفَاوِضُ أَصَابِعَهُ أَمَامَ الْمُدِيرِ الْعَامِّ.

Müzakereci, genel müdür karşısında parmaklarını birbirine kenetledi.

(19) تَيَقَّنْتُ أَنَّ وُجْهَةَ نَظَرِي لَنْ تُقْنِعَكَ أَبَدًا.

Bakış açımın sizi asla ikna etmeyeceğini anladım.

(20) هَزَّ الْمُحَامِي رَأْسَهُ رَافِضًا جَمِيعَ مَطَالِبِي.

Avukat, tüm taleplerimi geri çevirerek başını salladı.

(21) أَكْمَلْنَا مَا تَبَقَّى مِنَ الطَّرِيقِ عَلَى أَقْدَامِنَا.

Yolun geri kalan kısmını yürüyerek tamamladık.

(22) يَتَجَوَّلُ الْأُسْتَاذُ فِي الْفَصْلِ وَ هُوَ يَعْقِدُ كَفَّيْهِ خَلْفَ ظَهْرِهِ.

Öğretmen sınıfta, ellerini arkasında kavuşturarak geziniyor.

(23) طَالَبَتِ الدَّوْلَةُ الْمُزَارِعِينَ بِتَسْدِيدِ الْقُرُوضِ فِي وَقْتِهَا.

Hükümet, çiftçilerden borçları zamanında ödemelerini istedi.

(24) فِي وَادٍ ضَيِّقٍ أَمْطَرَ الْجُنُودُ عَلَى الْإِرْهَابِيِّينَ الرَّصَاصَاتِ.

Askerler, teröristleri, dar bir vadi içerisinde kurşun yağmuruna tuttu.

(25) فَقَدْنَا ثَمَانِينَ فِي الْمِائَةِ مِنْ أَسْهُمِنَا فِي الْبُورْصَةِ.

Borsadaki hisselerimizin % 80'ini kaybettik.

(26) أَشْعَلَ رَئِيسُ الْعِصَابَةِ سِيجَارَهُ عِنْدَ أَصْدِقَائِهِ.

Çete lideri arkadaşlarının yanında purosunu yaktı.

(27) تُصَدِّرُ هٰذِهِ الشَّرِكَاتُ الْمُنْتَجَاتِ الصِّنَاعِيَّةَ وَ الزِّرَاعِيَّةَ مَعًا.

Bu firmalar, hem endüstriyel hem de tarımsal ürünler ihraç ediyor.

(28) لَمْ تَشْهَدْ أَفْغَانِسْتَان تَقَدُّمًا مَلْحُوظًا مُنْذُ أَعْوَامٍ طَوِيلَةٍ.

Afganistan uzun yıllardan beri kayda değer bir ilerleme göstermedi.

(29) سَيُقَسِّمُ الْوَالِدَانِ أَمْوَالَهُمَا بَيْنَ أَبْنَائِهِمَا بِالْعَدْلِ.

Anne ve baba, mallarını, çocukları arasında adil bir şekilde taksim edecek.

(30) سَتُخَرِّجُ كُلِّيَّتُنَا نَحْوَ مِائَتَيْ طَالِبٍ هٰذَا الْعَامَ.

Fakültemiz bu sene, yaklaşık olarak 200 öğrenciyi mezun edecek.

(31) لَمْ يُصَدِّقْ صَاحِبُ السَّيَّارَةِ عَيْنَيْهِ حِينَمَا رَآهَا مَحْرُوقَةً.

Araba sahibi, arabasının yakılmış olduğunu görünce gözlerine inanamadı.

(32) اِتَّخَذَ مَجْلِسُ النُّوَّابِ قَرَارًا مُفَاجِئًا لِخَفْضِ الضَّرَائِبِ.

Millet Meclisi vergileri indirmek için sürpriz bir karar aldı.

(33) عَلَّقَ الْمُوَظَّفُونَ الْقَوَائِمَ الْاِنْتِخَابِيَّةَ قَبْلَ الْاِنْتِخَابِ بِشَهْرٍ.

Görevliler, seçimden bir ay önce seçim listelerini astılar.

(34) سَحَبَ الْوُزَرَاءُ مَوْضُوعًا تَافِهًا مِنْ جَدْوَلِ الْأَعْمَالِ وَأَدْرَجُوا فِيهِ مَوْضُوعًا آخَرَ.

Bakanlar, önemsiz bir konuyu çekip, bir başka konuyu gündeme aldılar.

(35) لاَ تَقْطَعُ دَوْلَتُنَا الْعَلاَقَاتِ الثَّقَافِيَّةَ وَ الدِّبْلُومَاسِيَّةَ مَعَ أَيَّةِ دَوْلَةٍ دُونَ سَبَبٍ.

Ülkemiz, herhangi bir ülke ile olan kültürel ve diplomatik ilişkilerini sebebsiz yere koparmaz.

ÖNEMLİ NOT

● Arapça'da kimi fiiller vardır ki, bunlar, hem lâzım hem de müteaddî olarak kullanılabilmektedir. Hangi fiillerin bu şekilde kullanıldığına dair herhangi bir kıstas olmayıp, bu konuda tamamen sözlüklerin yardımına başvurulmalıdır. Aşağıdaki üç örneği inceleyiniz:

(Ona teşekkür ettim)	شَكَرْتُهُ \ شَكَرْتُ لَهُ
(Ona nasihat ettim)	نَصَحْتُهُ \ نَصَحْتُ لَهُ
(Oraya girdim)	دَخَلْتُهُ \ دَخَلْتُ فِيهِ

ÖNEMLİ UYARI

● Bir fiilin müteaddî kabul edilebilmesi için mefûlünü harf-i cersiz olarak alma mecburiyeti vardır. Dolayısıyla, anlamındaki eksikliğin harf-i cerli bir mefûl yardımı ile giderildiği fiiller müteaddî değil, lâzım karakterli fiillerdir. Aşağıdaki örnek cümleleri dikkatle inceleyiniz.

(1) ذَهَبَ جَمِيعُ الطُّلاَّبِ وَ الطَّالِبَاتِ إِلَى الْمَسْرَحِ.
Tüm erkek ve kız öğrenciler tiyatroya gitti.

(2) أَمْشِي فِي الطَّرِيقِ نَحْوَ مِيلَيْنِ كُلَّ صَبَاحٍ.
Her sabah, yolda iki mil kadar yürürüm.

(3) لاَ تَسْبَحُوا فِي الْمِيَاهِ الْوَسِخَةِ وَ الْبَارِدَةِ.
Kirli ve soğuk sularda yüzmeyin.

(4) قَامَ الْإِسْلاَمُ عَلَى خَمْسَةِ أَرْكَانٍ.
İslam beş temel üzerine bina edilmiştir.

(5) يَهْتَمُّ الطُّلاَّبُ بِدُرُوسِهِمْ غَايَةَ الْاِهْتِمَامِ.
Öğrenciler derslerine son derece önem vermekteler.

(6) يَجِبُ عَلَيْنَا أَنْ نُحَافِظَ عَلَى الرَّوَابِطِ الْأُسَرِيَّةِ.
Aile bağlarını korumamız gerekir.

اِبْنُ سِينَا

هُوَ الْحَسَنُ بْنُ عَبْدِ اللهِ، وُلِدَ فِي بُخَارَى سَنَةَ ثَلاَثِمِائَةٍ وَ سَبْعِينَ هِجْرِيَّةً. حَفِظَ الْقُرْآنَ الْكَرِيمَ وَ دَرَسَ اللُّغَةَ وَ اْلأَدَبَ، كَمَا دَرَسَ الْعُلُومَ الْيُونَانِيَّةَ عَلَى اخْتِلاَفِ أَنْوَاعِهَا. وَ أَتْقَنَ دِرَاسَةَ الطِّبِّ وَ نَبَغَ فِيهَا، وَ صَارَ طَبِيبًا مَشْهُورًا.

أَلَّفَ ابْنُ سِينَا كِتَابًا شَهِيرًا فِي الطِّبِّ أَسْمَاهُ "اَلْقَانُونُ" وَ هُوَ مَرْجِعٌ عَظِيمٌ فِي الطِّبِّ، تُرْجِمَ إِلَى عَشَرَاتِ اللُّغَاتِ اْلأَجْنَبِيَّةِ. وَ ظَلَّ يُدَرَّسُ فِي الْجَامِعَاتِ اْلأُورُوبِّيَّةِ حَتَّى نِهَايَةِ الْقَرْنِ الثَّامِنَ عَشَرَ الْمِيلاَدِيِّ. كَمَا أَنَّهُ أَوَّلُ طَبِيبٍ اِسْتَعْمَلَ التَّخْدِيرَ فِي الْعِلاَجِ الْجِرَاحِيِّ. وَ لَهُ كُتُبٌ فِي الْفَلْسَفَةِ وَ اْلأَدَبِ، وَ فِي الْعُلُومِ الْفَلَكِيَّةِ وَ الطَّبِيعِيَّةِ، وَ الْحَيَوَانِ وَ النَّبَاتِ وَ الْمُوسِيقَى.

وَ قَدْ تَنَقَّلَ ابْنُ سِينَا بَيْنَ كَثِيرٍ مِنَ الْبِلاَدِ اْلإِسْلاَمِيَّةِ، كَمَا شَارَكَ فِي الْحَيَاةِ السِّيَاسِيَّةِ حَتَّى وَلِيَ الْوِزَارَةَ مَرَّتَيْنِ. وَ قَدْ تُوُفِّيَ رَحِمَهُ اللهُ سَنَةَ أَرْبَعِمِائَةٍ وَ ثَمَانٍ وَ عِشْرِينَ هِجْرِيَّةً. وَ قَدْ تَرَكَ ثَرْوَةً عِلْمِيَّةً تُقَدَّرُ بِحَوَالَيْ مِائَتَيْنِ وَ سِتَّةٍ وَ سَبْعِينَ كِتَابًا وَ بَحْثًا.

كلمة اليوم

اَلْإِعْجَابُ بِالنَّفْسِ وَ الْغُرُورُ بِهَا أَسْرَعُ طَرِيقٍ إِلَى الْفَشَلِ وَ الْخَيْبَةِ

43. DERS

İKİ MEFÛL ALAN FİİLLER

İKİ MEFÛL ALAN FİİLLER

Geçen derste, '***müteaddî***' denilen ve '***mefûlün bih***' öğesi alan fiil çeşidinden söz edilmiş, ancak meful üzerinde etkili olan bu fiillerin (müteaddî) kaç mefûle etki edeceği konusuna değinilmemişti. İşte bu dersimizde, müteaddî fiillerin bu yönü *–yani kaç mefûl alabilecekleri konusu-* üzerinde durulacaktır.

Arapça'da müteaddî fiillerin hemen hemen hepsi bir tek mefûl üzerinde etkisini gösterir. Ancak sınırlı sayıdaki bir fiil grubu vardır ki, bunlar, iki mefûl birden naspederler. Yapısı gereği iki mefûl alan bu fiiller de iki grup halinde ele alınabilir:

Birinci Grup Fiiller : Bir fiil cümlesi yapısı içerisinde mefûl konumunda bulunan iki ismi naspeden fiiller.

İkinci Grup Fiiller : Bir isim cümlesi yapısı içerisinde mübteda ve haber konumunda bulunduğu halde, başlarına gelen fiil sebebiyle mefûl öğelerine dönüşen iki kelimeyi naspeden fiiller.

Sayıları sınırlı olan bu fiiller ve kullanımlarıyla ilgili bilgiler aşağıdaki tablolarda ve açıklama kısımlarında gösterilmiştir. Dikkatle inceleyeniz.

MEFÛLÜN BİH MANSUPTUR.

Birinci Grup Fiiller		
Anlamları	Fiiller	
(Birine, birşeyi) vermek	أَعْطَى	1
(Birine, birşeyi) vermek	آتَى	2
(Birine, birşeyi) yasaklamak	مَنَعَ	3

(Birine, birşeyi) vermek, ihsan etmek	مَنَحَ	4
(Birinden, birşey) istemek	سَأَلَ	5
(Birine, birşey) giydirmek	كَسَا	6
(Birine, birşey) giydirmek	أَلْبَسَ	7
(Birine, birşeyi) vermek, bağışlamak	وَهَبَ	8
(Birini, bir yere) yerleştirmek	أَسْكَنَ	9
(Birine, bir içecek) vermek, sunmak	سَقَى	10

Birinci Grup Fiillerle İlgili Örnek Cümle		
İkinci Mefûl	Birinci Mefûl	Fiil + Fail
دَوَاءَهُ	الْمَرِيضَ	أَعْطَيْتُ
Hastaya ilacını verdim.		

BİRİNCİ GRUP FİİLLERLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) مَنَحَ الْمُدِيرُ الطُّلاَّبَ النَّاجِحِينَ شَهَادَاتٍ تَقْدِيرِيَّةً.

Müdür, başarılı öğrencilere takdir belgelerini verdi.

(2) أَعْطَى وَزِيرُ التَّرْبِيَةِ الْعُلَمَاءَ الْمُخْتَرِعِينَ جَوَائِزَ قَيِّمَةً.

Eğitim bakanı, buluş yapan bilimadamlarına kıymetli ödüller verdi.

(3) تَكْسُو الْجَمْعِيَّةُ الْخَيْرِيَّةُ الْيَتَامَى ثِيَابًا جَدِيدَةً كُلَّ عَامٍ.

Hayır derneği, her sene, yetimlere yeni elbiseler giydiriyor.

(4) يَهَبُ وَالِدِي أَقَارِبَهُ خَمْسِينَ مِلْيُونَ لِيرَةٍ كُلَّ شَهْرٍ.

Babam, akrabalarına her ay 50 milyon lira bağışta bulunuyor.

(5) مَنَحَ الإِسْلاَمُ النِّسَاءَ حُقُوقَهُنَّ كُلَّهَا.

İslam dini, kadınlara, tüm haklarını vermiştir.

(6) كَسَا الْمَطَرُ أَرَاضِي الْقَرْيَةِ حُلَّتَهَا الْخَضْرَاءَ.

Yağmur, köyün arazilerine yeşil elbisesini giydirdi.

(7) مَنَحَ الْقَاضِي الْمُتَّهَمِينَ فُرْصَةً ثَانِيَةً لِلدِّفَاعِ عَنْ أَنْفُسِهِمْ.

Hakim, sanıklara, kendilerini savunmaları için ikinci bir fırsat daha verdi.

(8) يَسْأَلُنِي الطُّلاَّبُ الْكُسَالَى دَرَجَاتٍ عَالِيَةً مِنْ حِينٍ إِلَى آخَرَ.

Tembel öğrenciler, zaman zaman benden yüksek not isterler.

(9) وَهَبَ التَّاجِرُ الثَّرِيُّ دَارَ الْأَيْتَامِ أَثْوَابًا شِتَوِيَّةً.

Varlıklı tüccar, kimsesizler yurduna kışlık elbiseler bağışladı.

(10) تُسْكِنُ الدَّوْلَةُ الْمُشَرَّدِينَ بُيُوتًا فَاخِرَةً.

Devlet, evi olmayanları (evsizleri) lüks konutlara yerleştiriyor.

(11) أَسْكَنَهُ اللهُ فَسِيحَ جَنَّاتِهِ.

Allah Onu geniş cennetinde iskân etsin (barındırsın).

(12) سَقَى صَاحِبُ الْبَيْتِ الضُّيُوفَ عَصِيرَ الْبُرْتُقَالِ.

Ev sahibi, konuklara, portakal suyu ikram etti.

(13) سَقَاهُمْ رَبُّهُمْ شَرَابًا طَهُورًا.

(Müminlerin) Rableri, onlara temiz şarabından içirir.

(14) مَنَعَ اللهُ الْمُسْلِمِينَ الْخَمْرَ وَ الْمَيْسِرَ.

Cenab-ı Hak, müslümanlara, içki ve kumarı yasaklamıştır.

(15) أَعْطَى رَئِيسُ الْجُمْهُورِ الْفَرِيقَ الْفَائِزَ كَأْسَ الْبُطُولَةِ.

Cumhurbaşkanı, başarılı olan takıma şampiyonluk kupasını takdim etti.

(16) تَمْنَحُ الْأُمُّ وَلَدَهَا مَصْرُوفَ الْجَيْبِ كُلَّ يَوْمٍ.

Anne, oğluna, hergün cep harçlığı veriyor.

(17) وَهَبَتِ الْجَمْعِيَّةُ الْخَيْرِيَّةُ اللاَّجِئِينَ مَوَادَّ غِذَائِيَّةً.

Hayır derneği, mültecilere gıda maddesi yardımında bulundu.

(18) أَلْبَسَتِ الْمَرْأَةُ ابْنَتَهَا تَنُّورَةً حَمْرَاءَ.

Kadın, kızına, kırmızı bir etek giydirdi.

(19) أَلْبَسَ الْوَالِدُ أَوْلاَدَهُ ثِيَابَهُمُ الْيَوْمَ بِسَبَبِ غِيَابِ زَوْجَتِهِ.

Bugün, karısı olmadığı için çocuklarına elbiselerini baba giydirdi.

(20) سَأَلَ الصَّحَفِيُّونَ وَزِيرَ الدَّاخِلِيَّةِ رَأْيَهُ فِي مَسْأَلَةِ عَدَمِ التَّسَلُّحِ.

Gazeteciler, içişleri bakanına, silahsızlanma konusundaki kanaatını sordu.

(21) وَهَبَ التَّاجِرُ الْمُوسِرُ الْخَيِّرُ ضَحَايَا الْإِرْهَابِ إِعَانَاتٍ مَالِيَّةً.

Zengin ve hayırsever tüccar, terör kurbanlarına finansal yardımlarda bulundu.

ÖNEMLİ UYARI

● İki mefûl alan fiillerin ikinci grubunu teşkil eden bu fiiller, daha önce de belirttiğimiz gibi mübteda ve haberden oluşan isim cümlesinin başına gelmektedir. Ancak isim cümlelerinin başına gelen bu fiilleri nakıs fiillerle karıştırmamak gerekir. Hatırlanacağı üzere nakıs fiillerin cümle başında yer alması durumunda mübteda ve haber öğeleri, nakıs fiilin ismi ve haberi adını alıyor ve bu cümle yapısında herhangi bir fâil öğesi bulunmuyordu. Halbuki konumuz olan fiiller -hernekadar isim cümlesinin başına geliyorsa da- iki mefûle ilaveten bir de fâil almaktadır.

● Aşağıdaki tabloda da görüldüğü üzere bu fiillerden 1-5 arasındakiler '***bilmek / bulmak***' anlamlarını ifade ettikleri için bu fiillere ayrıca '***Ef'âl-i Kulüb/Kalp Fiilleri***', 6-10 arasındakiler '***zannetmek, sanmak, varsaymak, kabul etmek***' anlamlarını ifade ettikleri için bu fiillere ayrıca '***Ef'âl-i Zann /Zan Fiilleri***', ve nihayet 11-14 arası fiiller '***Bir halden bir başka hale dönmeyi, dönüşmeyi, çevrilmeyi***' ifade ettikleri için bu fiillere de '***Ef'âl-i Sayruret /Dönüşme Fiilleri***' adı verilmiştir.

İkinci Grup Fiiller		
Anlamları	Fiiller	
(Bir şeyi, bir durumda) bilmek, anlamak	عَلِمَ	1
(Bir şeyi bir durumda) bilmek, anlamak	دَرَى	2
(Bir şeyi, bir halde) görmek, bilmek	رَأَى	3
(Bir şeyi, bir durumda) bulmak, görmek	وَجَدَ	4
(Bir şeyi, bir durumda) bulmak	أَلْفَى	5
(Bir şeyi, bir şey) sanmak, zannetmek	ظَنَّ	6
(Bir şeyi, bir şey) sanmak, zannetmek	حَسِبَ	7
(Bir şeyi, bir şey) sanmak, zannetmek	خَالَ	8

(Bir şeyi, bir şey) sanmak,	زَعَمَ	9
(Bir şeyi, bir şey) sanmak, kabul etmek	عَدَّ	10
(Bir şeyi, bir şeye) çevirmek, dönüştürmek	جَعَلَ	11
(Bir şeyi, birşey) edinmek	اِتَّخَذَ	12
(Bir şeyi, birine/birşeye) terketmek	تَرَكَ	13
(Bir şeyi, bir şeye) çevirmek, dönüştürmek	صَيَّرَ	14

İkinci Grup Fiillerle İlgili Örnek Cümle		
İkinci Mefûl	Birinci Mefûl	Fiil + Fâil
غَالِيَةً	اَلْأَسْعَارَ	وَجَدْنَا
Fiyatları pahalı bulduk.		

İKİNCİ GRUP FİİLLERLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) اَلْعِلْمُ يَنْفَعُ النَّاسَ جَمِيعًا.

وَجَدْتُ الْعِلْمَ يَنْفَعُ النَّاسَ جَمِيعًا.

İlmin, tüm insanlara faydalı olduğunu gördüm.

(2) اَلْمَعْرِفَةُ خَيْرُ وَسِيلَةٍ لِتَطَوُّرِ الْإِنْسَانِ.

رَأَيْتُ الْمَعْرِفَةَ خَيْرَ وَسِيلَةٍ لِتَطَوُّرِ الْإِنْسَانِ.

İnsanoğlunun ilerlemesindeki en iyi vasıtanın bilgi olduğunu gördüm.

(3) حَيَاتُنَا سَهْلَةٌ.

جَعَلَتِ التِّكْنُولُوجِيَا حَيَاتَنَا سَهْلَةً.

Teknoloji hayatımızı kolaylaştırdı.

(4) اَلْعِلْمُ سَبِيلٌ لِلْإِطِّلَاعِ عَلَى الْحَيَاةِ.

اِتَّخَذَ بَنُو آدَمَ الْعِلْمَ سَبِيلاً لِلْإِطِّلَاعِ عَلَى الْحَيَاةِ.

İnsanoğlu, bilimi, hayatı anlamak için bir araç edindi.

(5) اَلْـهِلاَلُ طَالِعٌ هٰذِهِ اللَّيْلَةَ.

أَظُنُّ الْـهِلاَلَ طَالِعًا هٰذِهِ اللَّيْلَةَ.

Sanırım bu gece hilal doğacak.

(6) مُشْكِلَةُ التَّضَخُّمِ الْمَالِيِّ صَعْبَةُ الْحَلِّ.

يَعُدُّ الْمُوَاطِنُونَ مُشْكِلَةَ التَّضَخُّمِ الْمَالِيِّ صَعْبَةَ الْحَلِّ.

Vatandaşlar, enflasyon sorununu, çözümü zor bir mesele olarak görüyor.

(7) اَلْكُتُبُ صَدِيقٌ أَثْنَاءَ الرِّحْلَةِ.

أَتَّخِذُ اَلْكُتُبَ صَدِيقًا أَثْنَاءَ الرِّحْلَةِ.

Seyahat esnasında kitapları kendime bir dost edinirim.

(8) اَلسَّفَرُ بِالْقِطَارِ مُتْعِبٌ فِي تُرْكِيَا.

رَأَيْتُ اَلسَّفَرَ بِالْقِطَارِ مُتْعِبًا فِي تُرْكِيَا.

Türkiye'de trenle seyahat etmenin yorucu olduğunu anladım.

(9) اَلْعَمَلُ فِي الْجَوِّ الطَّلْقِ مُفِيدٌ.

يَعُدُّ مُعْظَمُ الْأَطِبَّاءِ اَلْعَمَلَ فِي الْجَوِّ الطَّلْقِ مُفِيدًا.

Doktorların pekçoğu, açık havada çalışmayı faydalı kabul ediyorlar.

(10) أَسْئِلَةُ الرِّيَاضِيَّاتِ صَعْبَةٌ.

وَجَدَ الطُّلاَّبُ أَسْئِلَةَ الرِّيَاضِيَّاتِ صَعْبَةً.

Öğrenciler, matematik sorularını zor buldu.

(11) اَلْمُسْتَشْفَى أَكْثَرُ نَظَافَةً.

جَعَلَ عُمَّالُ الْقِطَاعِ الْخَاصِّ اَلْمُسْتَشْفَى أَكْثَرَ نَظَافَةً.

Özel sektör işçileri, hastaneyi daha temiz hale getirdi.

(12) حَدِيقَةُ الْعِمَارَةِ أَكْثَرُ جَمَالاً.

جَعَلَ الْبَوَّابُ حَدِيقَةَ الْعِمَارَةِ أَكْثَرَ جَمَالاً.

Kapıcı, apartmanın bahçesini daha güzel hale soktu.

(13) اَلْمُعَلِّمُ غَائِبٌ فَلِذٰلِكَ غَابَ الطُّلاَّبُ عَنِ الدَّرْسِ.

حَسِبَ الطُّلاَّبُ اَلْمُعَلِّمَ غَائِبًا فَلِذٰلِكَ غَابَ الطُّلاَّبُ عَنِ الدَّرْسِ.

Öğrenciler öğretmenin gelmediğini sandı, bu yüzden kendileri de derse gelmedi.

(14) اَلْهَوَاءُ مُشْمِسٌ فَخَرَجَ وَالِدِي بِدُونِ مِظَلَّةٍ.

ظَنَّ وَالِدِي الْهَوَاءَ مُشْمِسًا فَخَرَجَ بِدُونِ مِظَلَّةٍ.

Babam havayı güneşli sandı, o nedenle yanına şemsiye almadan dışarı çıktı.

(15) اَلْعِلْمُ يَرْفَعُ مَكَانَةَ الْفَرْدِ فِي الْمُجْتَمَعِ.

نَرَى اَلْعِلْمَ يَرْفَعُ مَكَانَةَ الْفَرْدِ فِي الْمُجْتَمَعِ.

Bilimin, bireyin toplum içindeki yerini yükselttiğini görüyoruz.

(16) اَلطُّلاَّبُ مُسْتَعِدُّونَ لِلْاِمْتِحَانِ.

وَجَدَ الْمُعَلِّمُ اَلطُّلاَّبَ مُسْتَعِدِّينَ لِلْاِمْتِحَانِ.

Öğretmen, öğrencileri sınava hazır vaziyette buldu.

(17) خَبَرُ حَادِثِ الْمُرُورِ مَنْشُورٌ فِي الصُّحُفِ الْيَوْمَ.

جَعَلَتِ الصَّحِيفَةُ الْمَحَلِّيَّةُ خَبَرَ حَادِثِ الْمُرُورِ مَنْشُورًا.

Yerel gazete trafik kazası haberini yayınladı.

(18) اَلْمَدْعُوُّونَ الْأَجَانِبُ يَخْرُجُونَ مِنَ الْحَفْلِ.

وَجَدْتُ اَلْمَدْعُوِّينَ الْأَجَانِبَ يَخْرُجُونَ مِنَ الْحَفْلِ.

Yabancı davetlileri, partiden ayrılırlarken buldum.

(19) هٰذَا الْأَدِيبُ وَاسِعُ الشُّهْرَةِ.

قَدْ حَسِبْتُ هٰذَا الْأَدِيبَ وَاسِعَ الشُّهْرَةِ.

Bu edebiyatçının ününün yaygın olduğunu sanmıştım.

(20) هُوَ رَئِيسٌ لِلْقِسْمِ.

اِخْتَارَ الْعَمِيدُ أَحَدَ الْأَسَاتِذَةِ وَ جَعَلَهُ رَئِيسًا لِلْقِسْمِ.

Dekan, profesörlerden birini seçti ve onu bölüm başkanı yaptı.

(21) اَلْجَوُّ بَارِدٌ وَ لِذَا ارْتَدَيْتُ مِعْطَفِي.

ظَنَنْتُ اَلْجَوَّ بَارِدًا وَ لِذَا ارْتَدَيْتُ مِعْطَفِي.

Havanın soğuk olduğunu sandım, bu nedenle paltomu giydim.

(22) اَلصِّدْقُ أَكْبَرُ فَضِيلَةٍ.

يَعُدُّ النَّاسُ اَلصِّدْقَ أَكْبَرَ فَضِيلَةٍ.

İnsanlar, doğruluğun en yüce erdem olduğunu kabul ediyorlar.

(23) اَلْمَشْيُ وَسِيلَةٌ لِعِلاَجِ أَمْرَاضِ الْقَلْبِ.

يَرَى الْأَطِبَّاءُ اَلْمَشْيَ وَسِيلَةً لِعِلاَجِ أَمْرَاضِ الْقَلْبِ.

Doktorlar, yürümeyi, kalp hastalıklarının tedavisi için bir vesile kabul ediyor.

(24) كِتَابُ الْمُؤَلِّفِ مَفْهُومٌ لِلْقُرَّاءِ.

صَيَّرَ الْمُؤَلِّفُ كِتَابَهُ مَفْهُومًا لِلْقُرَّاءِ.

Yazar, kitabını, okurları için anlaşılır hale getirdi.

(25) اَلْفَنَادِقُ خَالِيَةٌ مِنَ النُّزَلاَءِ.

حَسِبَ السُّيَّاحُ الصِّينِيُّونَ اَلْفَنَادِقَ خَالِيَةً مِنَ النُّزَلاَءِ.

Çinli turistler, otellerde müşteri bulunmadığını sandılar.

(26) اَللُّغَةُ الْعَامِّيَّةُ وَسِيلَةٌ لِلتَّخَاطُبِ.

يَتَّخِذُ الشَّعْبُ اَللُّغَةَ الْعَامِّيَّةَ وَسِيلَةً لِلتَّخَاطُبِ.

Halk, 'konuşma dili'ni, diyalog için bir araç ediniyor.

(27) اَلْمَسَافَاتُ قَصِيرَةٌ.

تَجْعَلُ الطَّائِرَاتُ اَلْمَسَافَاتِ قَصِيرَةً.

Uçaklar mesafeleri kısaltır.

(28) اَلشَّقَّةُ وَاسِعَةٌ فَلِذَا اسْتَأْجَرْتُهَا.

وَجَدْتُ اَلشَّقَّةَ وَاسِعَةً فَاسْتَأْجَرْتُهَا.

Daireyi geniş buldum, o nedenle de kiraladım.

(29) رَأْيُ الطِّفْلِ خَاطِئٌ.

أَلْفَيْتُ رَأْيَ الطِّفْلِ خَاطِئًا.

Çocuğun görüşünü hatalı buldum.

(30) اَلْإِخْلاَصُ فِي الْعَمَلِ وَسِيلَةٌ لِلنَّجَاحِ.

رَأَيْتُ الْإِخْلاَصَ فِي الْعَمَلِ وَسِيلَةً لِلنَّجَاحِ.

İş hayatındaki samimiyeti, başarının bir aracı olarak gördüm.

(31) تَطْوِيرُ الْمَوَارِدِ الْبَشَرِيَّةِ عَامِلٌ مُهِمٌّ فِي التَّقَدُّمِ.

يَعُدُّ الْعُلَمَاءُ تَطْوِيرَ الْمَوَارِدِ الْبَشَرِيَّةِ عَامِلاً مُهِمًّا فِي التَّقَدُّمِ.

Bilimadamları, insan kaynaklarının geliştirilmesini, ilerlemenin önemli bir faktörü sayıyor.

(32) صِنَاعَةُ السَّيَّارَاتِ مُتَقَدِّمَةٌ فِي تُرْكِيَا.

وَجَدَ الْوَزِيرُ الضَّيْفُ صِنَاعَةَ السَّيَّارَاتِ مُتَقَدِّمَةً فِي تُرْكِيَا.

Konuk bakan, otomativ sanayinin Türkiye'de ilerlemiş olduğunu gördü.

(33) اَللُّغَةُ الْإِنْجِلِيزِيَّةُ مُنْتَشِرَةٌ فِي الْعَالَمِ.

نَرَى اَللُّغَةَ الْإِنْجِلِيزِيَّةَ مُنْتَشِرَةً فِي الْعَالَمِ.

İngilizce'nin tüm dünyada yayılmış olduğunu görüyoruz.

(34) اَلْعَمَلُ مُرِيحٌ فِي الْمَصْنَعِ.

يَزْعُمُ الْمُهَنْدِسُ الْعَمَلَ فِي الْمَصْنَعِ مُرِيحًا.

Mühendis, fabrikada çalışmanın rahat olduğunu iddia ediyor.

(35) اَللُّغَةُ الْعَرَبِيَّةُ صَعْبَةٌ وَ لٰكِنِّي تَعَلَّمْتُهَا فِي سَنَةٍ.

خِلْتُ اَللُّغَةَ الْعَرَبِيَّةَ صَعْبَةً وَ لٰكِنِّي تَعَلَّمْتُهَا فِي سَنَةٍ

Arapça'yı zor sandım, ancak bir sene içerisinde öğrendim.

(36) اَلْقِتَالُ مَعَنَا سَهْلٌ.

يَزْعُمُ الْأَعْدَاءُ الْقِتَالَ مَعَنَا سَهْلاً.

Düşmanlar, bizimle çarpışmanın kolay olduğunu iddia ediyorlar.

(37) اَلْغُرْفَةُ نَظِيفَةٌ.

جَعَلَتْ رَبَّةُ الْبَيْتِ الْغُرْفَةَ نَظِيفَةً.

Ev hanımı, odayı temiz hale getirdi.

(38) اَللُّغَةُ الْفَرَنْسِيَّةُ لُغَةٌ رَسْمِيَّةٌ.

جَعَلَتِ الْجَزَائِرُ اللُّغَةَ الْفَرَنْسِيَّةَ لُغَةً رَسْمِيَّةً.

Cezayir, Fransızca'yı resmi dil yaptı.

(39) اَلْحَرْبُ وَسِيلَةٌ لِتَحْقِيقِ الْأَهْدَافِ.

تَتَّخِذُ الْأُمَمُ اَلْحَرْبَ وَسِيلَةً لِتَحْقِيقِ الْأَهْدَافِ.

Uluslar, savaşı, amaçlarını gerçekleştirmek için bir vesile yapıyorlar.

(40) اَلْجَوُّ عَاصِفٌ وَ لِأَجْلِ ذٰلِكَ لَمْ يُقْلِعِ الطَّيَّارُ.

حَسِبَ الطَّيَّارُ الْجَوَّ عَاصِفًا فَأَجَّلَ الْإِقْلاَعَ.

Pilot havayı fırtınalı zannetti, bu nedenle uçuşu erteledi.

(41) أَمْوَاجُ الْبَحْرِ عَالِيَةٌ وَ مِنْ أَجْلِ ذٰلِكَ لَمْ يُبْحِرِ الْقُبْطَانُ.

وَجَدَ الْقُبْطَانُ أَمْوَاجَ الْبَحْرِ عَالِيَةً وَ مِنْ أَجْلِ ذٰلِكَ لَمْ يُبْحِرْ.

Kaptan dalgaları yüksek buldu, bu nedenle sefere çıkmadı.

(42) مَطْبَخُ الْمَطْعَمِ نَظِيفٌ وَ مُرَتَّبٌ.

أَلْفَى الْمُرَاقِبُونَ مَطْبَخَ الْمَطْعَمِ نَظِيفًا وَ مُرَتَّباً.

Denetçiler lokantanın mutfağını temiz ve düzenli buldular.

(43) شُبَّاكُ الْفَصْلِ مَفْتُوحٌ فِي الصَّبَاحِ.

وَجَدَ الْحَارِسُ شُبَّاكَ الْفَصْلِ مَفْتُوحًا فِي الصَّبَاحِ.

Bekçi, sabahleyin sınıf penceresini açık vaziyette buldu.

(44) مَكْتَبَةُ الْكُلِّيَّةِ حَافِلَةٌ بِالْكُتُبِ الْإِنْجِلِيزِيَّةِ.

رَأَى الْقَارِئُ مَكْتَبَةَ الْكُلِّيَّةِ حَافِلَةً بِالْكُتُبِ الْإِنْجِلِيزِيَّةِ.

Okuyucu, fakülte kütüphanesinin İngilizce kitaplarla dolu olduğunu gördü.

(45) عِيَادَةُ الطَّبِيبِ مُغْلَقَةٌ يَوْمَ الْأَحَدِ.

كُنْتُ أَحْسَبُ عِيَادَةَ الطَّبِيبِ مُغْلَقَةً يَوْمَ الْأَحَدِ.

Doktorun muayenehanesinin, Pazar günü kapalı olduğunu sanıyordum.

(46) اَلْمُوَظَّفُ تَعِبٌ مِنْ كَثْرَةِ الْعَمَلِ طِيلَةَ الْيَوْمِ.

أَلْفَيْتُ اَلْمُوَظَّفَ تَعِبًا مِنْ كَثْرَةِ الْعَمَلِ طِيلَةَ الْيَوْمِ.

Memuru, gün boyu yoğun çalışmasından ötürü yorgun bir halde buldum.

(47) اَلْأَوْلَادُ يَتَصَارَعُونَ فِي الْبَيْتِ.

تَرَكَ الْوَالِدَانِ الْأَوْلَادَ يَتَصَارَعُونَ فِي الْبَيْتِ.

Anne ve baba, çocuklarını evde güreş yapar bir halde bıraktı.

(48) أَنَا وَحْدِي.

هَلْ تَتْرُكُنِي وَحْدِي؟

Beni tek başıma mı bırakıyorsun?

(49) اَلْمَطَارُ الْجَدِيدُ بَعِيدٌ عَنْ وَسَطِ الْمَدِينَةِ.

عَلِمْتُ اَلْمَطَارَ الْجَدِيدَ بَعِيدًا عَنْ وَسَطِ الْمَدِينَةِ.

Yeni havalimanının şehir merkezinden uzak olduğunu anladım.

(50) اَلْخَبَرُ السَّارُّ عَلَى كُلِّ لِسَانٍ.

دَرَيْتُ اَلْخَبَرَ السَّارَّ عَلَى كُلِّ لِسَانٍ.

Sevindirici haberin herkesin diline sakız olduğunu gördüm.

(51) اَلْمُمَثِّلُ سُمْعَتُهُ وَاسِعَةٌ.

أَعْلَمُ اَلْمُمَثِّلَ سُمْعَتُهُ وَاسِعَةٌ.

Aktörün, geniş bir şöhreti olduğunu biliyorum.

(52) لَمْ يَكُنْ بَيْنَ الْبَلَدَيْنِ خِلاَفٌ مِنْ قَبْلُ، وَلَكِنَّ وَسَائِلَ الإِعْلاَمِ جَعَلَتِ الْحَبَّةَ قُبَّةً.

Daha önce iki ülke arasında ihtilaf yoktu, ancak medya pireyi deve yaptı.

ÖNEMLİ UYARI

● Yukarıda, '***Kalp***' ve '***Zan***' ifade eden fiillerin isim cümlelerinin başına geldiği ifade edilmişti. Yine hatırlanacağı üzere bir isim cümlesinin haberi; müfret olabileceği gibi, isim cümlesi, fiil cümlesi veya şibih cümle formunda da olabilir. İşte, iki mefûl alan fiillerin ikinci mefûlü durumundaki yapı müfret değil de isim cümlesi, fiil cümlesi veya şibih cümle ise, bu durumdaki ikinci mefûller -cümle olmaları sebebiyle- mahallen mansup kabul edilir.

ÖNEMLİ UYARI

● وَجَدَ ve رَأَى fiilleri, soyut bir '***görme***' ve '***bulma***' anlamı taşıdıklarında (yani kalp fiili olduklarında) iki mefûl alırlarken, maddi anlamda bir '***görme***' ve '***bulma***' eylemine işaret ettikleri zaman tek mefûl ile yetinirler. Aşağıdaki örneklerde de görüldüğü üzere, bir meful alan fiillerin mefullerinden sonra gelen ve harf-i cerle başlayan kısım '***ikinci mefûl***' değil, bu cümlelerin '***mefûlün fîh***' leri konumundadırlar. Aşağıda verilen örnekleri bu açıdan dikkatle inceleyiniz.

BİRİNCİ GRUP FİİLLERLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) رَأَيْتُ أُسْرَتَكَ فِي السُّوقِ الْمَسْقُوفَةِ أَمْسِ.

Aileni, dün kapalı çarşıda gördüm.

(2) نَرَى مَغَارَةً فِي أَعْمَاقِ الْوَادِي.

Vadinin derinliklerinde bir mağara görmekteyiz.

(3) وَجَدْنَا الْمِفْتَاحَ الَّذِي ضَيَّعْنَاهُ فِي الأُسْبُوعِ الْمَاضِي.

Geçen hafta kaybettiğimiz anahtarı bulduk.

(4) عِنْدَمَا أَسِيرُ فِي الطَّرِيقِ وَجَدْتُ مِحْفَظَةً مَمْلُوءَةً بِالنُّقُودِ.

Yolda yürürken içi para dolu bir cüzdan buldum.

(5) وَجَدَ الْمُعَلِّمُ أَخْطَاءً كَثِيرَةً فِي وَرَقَةِ الإِمْتِحَانِ.

Öğretmen, sınav kağıdında pekçok hata buldu.

CÜMLE HALİNDE GELEN MEFÛLLER MAHALLEN MANSUPTUR.

إِسْتَانْبُولُ

يَعُدُّ عُلَمَاءُ التَّارِيخِ إِسْتَانْبُولَ مَدِينَةً قَدِيمَةً وَ قَدْ مَنَحَهَا الْفَاتِحُونَ أَسْمَاءً وَ أَلْقَابًا كَثِيرَةً. أَطْلَقَ عَلَيْهَا الْفُرْسُ لَقَبَ "دَارُالسَّعَادَةِ" وَ فِي عَهْدِ الْإِمْبَرَاطُورِيَّةِ الرُّومَانِيَّةِ اتَّخَذَهَا الْإِمْبَرَاطُورُ قُسْطَنْطِينُ الْأَوَّلُ عَاصِمَةً لِإِمْبَرَاطُورِيَّتِهِ وَ أَطْلَقَ عَلَيْهَا الْقُسْطَنْطِينِيَّةَ، وَ بَقِيَتْ تَحْمِلُ هٰذَا الْاِسْمَ إِلَى أَنْ فَتَحَهَا الْقَائِدُ الْمُسْلِمُ مُحَمَّدٌ الْفَاتِحُ عَامَ 1453 م. وَ أَطْلَقَ عَلَيْهَا اسْمَ "إِسْتَانْبُولُ" وَ جَعَلَهَا عَاصِمَةً لِلدَّوْلَةِ الْعُثْمَانِيَّةِ.

وَ كَانَ الْمُسْلِمُونَ قَبْلَ ذٰلِكَ قَدْ حَاوَلُوا فَتْحَهَا مَرَّتَيْنِ، لٰكِنَّهُمْ وَجَدُوا أَسْوَارَهَا قَوِيَّةً فَرَجَعُوا عَنْهَا. كَانَتِ الْمَرَّةُ الْأُولَى فِي زَمَنِ الْخَلِيفَةِ الْأَمَوِيِّ مُعَاوِيَةَ بْنِ أَبِي سُفْيَانَ وَ قَدْ تُوُفِّيَ فِي هٰذِهِ الْحَمْلَةِ الصَّحَابِيُّ أَبُو أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيُّ. أَمَّا الْمَرَّةُ الثَّانِيَةُ فَكَانَتْ فِي زَمَنِ الْخَلِيفَةِ الْعَبَّاسِيِّ الْمَهْدِيِّ بِقِيَادَةِ ابْنِهِ هَارُونَ الرَّشِيدِ.

كلمة اليوم

إِذَا كَانَ الْوَادِي خَالِيًا يَكُونُ الثَّعْلَبُ وَالِيًا

44. DERS

MEFÛLÜN MUTLAK

MEFÛLÜN MUTLAK

Bir fiil cümlesinde yer alan eylemi anlam yönünden pekiştirmek, eylemin nasıl yapıldığına dikkat çekmek veyahut ta eylemin kaç kere tekrarlandığını vurgulamak üzere kullanılan cümle öğelerine mefûlün mutlak adı verilir. Mefûlün mutlaklar *-yapı bakımından-* cümledeki temel fiilden elde edilen ve mansup durumda bulunan mastarlardan ibarettir. Konunun daha rahat kavranması bakımından, mefûlün mutlak ile ilgili hükümler aşağıdaki tablolarda ayrı ayrı gösterilmiştir.

PEKİŞTİRME AMAÇLI MEFÛLÜN MUTLAK

● Bir fiil cümlesindeki temel eylemi pekiştirmek için kullanılan mefûlün mutlak ya sülasi bir fiilin sarih mastarıdır veyahut ta mezit fiilden elde edilen türemiş bir mastardır. Fiil cümlesindeki temel eylemi pekiştirmek üzere kullanılan bu iki mastar türü de mutlaka mansup olmak zorundadır.

Pekiştirme Amaçlı Mefûlün Mutlakla İlgili Örnek Cümle		
Mefûlün Mutlak	Mefûlün Bih	Fiil + Fâil
إِكْرَامًا	الضُّيُوفَ	أَكْرَمْتُ
Konukları mükemmel ağırladım.		

PEKİŞTİRME AMAÇLI MEFÛLÜN MUTLAKLA İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) تَدَفَّقَ الْبِتْرُولُ فِي شَرْقِيِّ تُرْكِيَا تَدَفُّقًا.

Türkiye'nin doğusunda muazzam petrol fışkırdı.

(2) يَبْحَثُ الْمُهَنْدِسُونَ عَنِ الْكُنُوزِ بَحْثًا.

Mühendisler didik didik hazine arıyorlar.

(3) اِسْتَعَدَّ الطُّلاَّبُ لِلاِمْتِحَانَاتِ النِّهَائِيَّةِ اسْتِعْدَادًا.

Öğrenciler final sınavlarına mükemmel hazırlandılar.

(4) فِي كُلِّ هٰذِهِ الْأُمُورِ نِقَاطٌ مُهِمَّةٌ تَشُدُّ انْتِبَاهَكَ شَدًّا.

Bütün bunlarda, ilgini bütünüyle çekecek önemli noktalar var.

(5) بَسَطَتِ الْحَضَارَةُ الْإِسْلَامِيَّةُ نُفُوذَهَا عَلَى جَمِيعِ مَرَافِقِ الْحَيَاةِ بَسْطًا.

İslam Medeniyeti kendisini hayatın bütün kesitlerinde iyice hissettirdi.

(6) فِي الْعِمَارَةِ الْإِسْلَامِيَّةِ مَنَاظِرُ تَجْذِبُ الْمُشَاهِدَ جَذْبًا.

İslam mimarisinde, izleyeni iyice cezbeden görüntüler vardır.

(7) تُرَتِّبُ الْبِنْتُ الصَّغِيرَةُ الشَّقَّةَ تَرْتِيبًا كُلَّ يَوْمٍ.

Küçük kız, daireyi hergün derleyip toparlıyor.

(8) يُسَاعِدُ الْأَغْنِيَاءُ الْفُقَرَاءَ مُسَاعَدَةً

Zenginler yoksullara ellerinden geldiğince yardım ediyorlar.

(9) يَحْتَرِمُ الطُّلَّابُ الْأَسَاتِذَةَ إِحْتِرَامًا.

Öğrenciler, hocalara hürmette kusur etmiyorlar.

(10) قَرَأَ الطُّلَّابُ دُرُوسَهُمْ قِرَاءَةً.

Öğrenciler derslerini gerektiği gibi okudular.

(11) هَزَمَ جَيْشُنَا الْأَعْدَاءَ هَزِيمَةً.

Ordumuz, düşmanları adeta bozguna uğrattı.

(12) إِنْكَسَرَتِ الزُّجَاجَةُ مِنْ شِدَّةِ الْحَرَارَةِ انْكِسَارًا.

Şişe, aşırı sıcaklıktan paramparça oldu.

(13) إِحْتَفَلَ أَخِي بِعِيدِ مِيلَادِهِ احْتِفَالاً.

Kardeşim doğum gününü görkemli bir şekilde kutladı.

(14) أَنْصَفَ الشُّرْطَةُ الْمُتَظَاهِرِينَ إِنْصَافًا.

Polis, göstericilere son derece merhametli davrandı.

(15) يَجِبُ عَلَى السِّيَاسِيِّينَ أَنْ يُطَوِّرُوا بِلَادَهُمْ تَطْوِيرًا.

Politikacıların, ülkelerini ellerinden geldiğince ileri götürmeleri gerekir.

(16) صَهَلَتِ الْخُيُولُ فِي الْإِصْطَبْلِ صَهِيلاً.

Atlar, ahırda kişneyip durdular.

(17) أَدَارَ رَئِيسُ الْوُزَرَاءِ بَلَدَهُ وَ شَعْبَهُ إِدَارَةً.

Başbakan ülkesini ve halkını başarılı bir şekilde idare etti.

(18) اِسْتَخْدَمَتِ الْعِرَاقُ الْأَسْلِحَةَ الْكِيمْيَائِيَّةَ اسْتِخْدَامًا.

Irak, kimyevi silahları fazlasıyla kullandı.

(19) نَشِطَتِ التِّجَارَةُ بَعْدَ الْأَزْمَةِ بِشَهْرَيْنِ نَشَاطًا.

Krizden iki ay sonra ticari hayat büyük bir etkinlik kazandı.

(20) اِسْقِ الْأَزْهَارَ سَقْيًا كُلَّ صَبَاحٍ.

Çiçekleri her sabah kafi miktarda sula.

(21) اِبْتَعَدَ الطِّفْلُ عَنِ الْمِدْفَأَةِ ابْتِعَادًا.

Çocuk sobadan köşe bucak uzaklaştı.

(22) تَنَاوَلَ الطِّفْلُ السَّمِينُ النَّهِمُ الْفَطُورَ تَنَاوُلاً.

Şişman ve obur çocuk kahvaltıda ölçüyü kaçırdı.

(23) حَقَّقَتِ الْأُمَمُ الْمُتَّحِدَةُ السَّلاَمَ تَحْقِيقًا.

Birleşmiş milletler barışı tam anlamıyla sağladı.

(24) أَضْرَبَ عُمَّالُ الْمَصْنَعِ عَنِ الْعَمَلِ إِضْرَابًا.

Fabrika işçileri dört dörtlük bir grev yaptılar.

(25) مَدَحَ الرَّئِيسُ التَّقْرِيرَ الَّذِي أَعَدَّهُ مُسْتَشَارُوهُ مَدْحًا.

Başkan, danışmanlarının hazırlamış olduğu raporu öve öve bitiremedi.

(26) يَضْرِبُ هٰذَا الْأَبُ الظَّالِمُ أَوْلاَدَهُ ضَرْبًا حِينَمَا يَرْتَكِبُونَ أَخْطَاءً.

İnsafsız baba, çocuklarını hata yaptıkları zaman adam akıllı ıslatıyor.

(27) أَثْنَتِ الْأُمُّ الْمُتَكَبِّرَةُ عَلَى ابْنَتِهَا النَّاجِحَةِ ثَنَاءً أَمَامَ الضُّيُوفِ.

Kibirli anne, başarılı kızını konuklar önünde göklere çıkardı.

(28) سُرَّ جَمِيعُ مَنْ سَمِعَ الْهُدْنَةَ بَيْنَ الدَّوْلَتَيْنِ سُرُورًا.

İki ülke arasındaki ateşkesi işiten herkes mutluluktan havaya uçtu.

(29) كَانَ يَتَسَاقَطُ الثَّلْجُ تَسَاقُطًا حِينَمَا صَعِدْنَا الْجَبَلَ.

Biz dağa tırmandığımızda lapa lapa kar yağıyordu.

(30) اِبْتَلَلْنَا أَوَّلَ أَمْسِ ابْتِلاَلاً بِسَبَبِ الْمَطَرِ الْغَزِيرِ.

Önceki gün sağanak yağmur nedeni ile sırılsıklam ıslandık.

(31) صَقَلَ مَسَّاحُ الْأَحْذِيَةِ حِذَائِي صَقْلاً.

Ayakkabı boyacısı ayakkabımı gıcır gıcır yaptı (parlattı).

(32) مَرَّتْ تِلْكَ السَّنَوَاتُ السَّعِيدَةُ مُرُورًا.

O mesut yıllar geçip gitti.

(33) أَطْلَقَ الصَّيَّادُ الْمَاكِرُ عَلَى سِرْبِ الْبَطِّ الرَّصَاصَ إِطْلاَقًا.

Kurnaz avcı, ördek sürüsünü kurşun yağmuruna tuttu.

(34) بَكَى الطِّفْلُ الطَّائِشُ بُكَاءً حَتَّى الْمَسَاءِ.

Hırçın çocuk akşama kadar zırlayıp durdu.

(35) دَمَّرَ مُوَظَّفُو الْبَلَدِيَّةِ الْمَنَازِلَ فِي الضَّوَاحِي تَدْمِيرًا.

Belediye görevlileri, varoşlardaki konakları yerle bir ettiler.

(36) أَخِيرًا قَضَتِ الْحُكُومَةُ عَلَى جَرَائِمِ الْإِرْهَابِ وَ التَّهْرِيبِ قَضَاءً.

Nihayet hükümet, terör ve kaçakçılık suçlarının kökünü kuruttu.

(37) كَانَ الشُّعَرَاءُ الْقُدَامَى يَمْدَحُونَ سَاسَةَ زَمَنِهِمْ مَدْحًا.

Eski şairler, kendi dönemlerindeki idarecileri göklere çıkarıyorlardı.

SAYI BELİRTEN MEFÛLÜN MUTLAK

- Bir fiil cümlesindeki temel eylemin kaç defa yapıldığını / tekrarlandığını ifade etmek üzere sülasilerde -daha önce sarf derslerinde görmüş olduğumuz- فَعْلَةٌ mastar-ı merre kalıbının mansup formu kullanılır. Mezit fiillerden elde edilen türemiş bir mastarın mefûl-ü mutlak olabilmesi için mastarın sonuna kapalı bir te (ة) ilave edilerek mansup yapılması gerekir. Şayet mastar إِقَامَةٌ ve إِجَابَةٌ gibi sonunda zaten yuvarlak te ihtiva eden bir mastar ise bu durumda söz konusu mastarın sonuna mansup bir sayı sıfatı sözcüğü olan وَاحِدَةً ilave edilir.

- Ancak günümüz Arapçasında, eylemin kaç defa işlendiğini belirtmek üzere yukarıda açıkladığımız mastarlar yerine, bu mastarların sayı konusundaki açıklayıcılık görevini üstlenen ve 'mefûlün mutlak nâibi' adını verdiğimiz مَرَّةٌ , كَرَّةٌ ve دَفْعَةٌ gibi birtakım özel sözcükler kullanılmaktadır. Eylemin kaç kere yapıldığını ifade noktasında, mefûlün mutlak nâibi adını verdiğimiz bu edatlar mastarların bizzat kendilerine göre daha elverişli olup, söz konusu üç kelimenin tesniye ve cemi formları da yaygın olarak kullanılır.

MEFÛLÜN MUTLAK MANSUPTUR.

Sayı Belirten Mefûlün Mutlakla İlgili Örnek Cümle		
Mefûlün Mutlak	Mefûlün Bih	Fiil + Fâil
طَرْقَتَيْنِ	الْبَابَ	طَرَقْتُ
Kapıya iki defa vurdum.		

SAYI BELİRTEN MEFÛLÜN MUTLAKLA İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) يَسْجُدُ الْمُصَلِّي فِي كُلِّ رَكْعَةٍ سَجْدَتَيْنِ.
Namaz kılan kişi her rekatta iki secde yapar.

(2) زُرْتُ أُورُوبَّا زِيَارَتَيْنِ حَتَّى الْآنَ.
Şimdiye kadar Avrupa'yı iki defa ziyaret ettim.

(3) صَاحَ الْمُبْتَكِرُ صَيْحَتَيْنِ فِي فَرْحَةٍ قَائِلاً: وَجَدْتُ وَجَدْتُ !
Mucit sevinçli bir şekilde iki defa 'Buldum! Buldum!' diye bağırdı.

(4) حَيَّا الْجُنُودُ الْقَائِدَ تَحِيَّتَيْنِ.
Askerler komutanı iki kere selamladılar.

(5) شَرِبَتِ الْهِرَّةُ مِنَ الْحَلِيبِ شَرْبَةً.
Kedi sütten bir kere içti.

(6) ضَرَبَ الشُّرْطِيُّ الْمُجْرِمَ ضَرْبَتَيْنِ.
Polis, suçluya iki defa vurdu.

(7) رَكَلَ لَاعِبُ الْكُرَةِ الْكُرَةَ رَكْلَتَيْنِ وَ تَرَكَ الْمُبَارَاةَ.
Futbolcu, topa iki tekme attı ve karşılaşmayı terk etti.

(8) حَجَّ وَالِدِي إِلَى الْبَيْتِ الْحَرَامِ حَجَّتَيْنِ.
Babam Kabe'yi iki defa haccetti.

(9) دَقَّتْ سَاعَةُ الْحَائِطِ دَقَّتَيْنِ.
Duvar saati iki kere çaldı.

(10) سُجِنَ السَّارِقُ فِي حَيَاتِهِ مَرَّتَيْنِ.
Hırsız, hayatında iki kere tutuklandı.

(11) شَاهَدْنَا هٰذَا الْفِيلْمَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ مِنْ قَبْلُ.

Biz bu filmi daha önce üç kere izledik.

(12) رَاجَعْتُ مِلَفَّ الْقَضِيَّةِ أَرْبَعَ مَرَّاتٍ.

Dava dosyasını dört kere gözden geçirdim.

(13) لِمَاذَا تُذَكِّرُنِي بِذٰلِكَ الْحَادِثِ الْمَرِيرِ مَرَّاتٍ فَمَرَّاتٍ.

Bana bu trajik olayı tekrar tekrar niçin hatırlatıyorsun.

(14) أَلَمْ أَقُلْ لَكَ هٰذَا عِدَّةَ مَرَّاتٍ؟

Bunu sana defalarca söylemedim mi?

(15) نَبَّهَتِ الْإِذَاعَةُ الْمَحَلِّيَّةُ الشَّعْبَ إِلَى احْتِمَالِ حُدُوثِ الْعَاصِفَةِ فِي أَيَّةِ لَحْظَةٍ دَفَعَاتٍ.

Yerel radyo, halkı, her an bir kasırga çıkma ihtimaline karşı defalarca uyardı.

NASILLIK BİLDİREN MEFÛLÜN MUTLAK

- Bir fiil cümlesindeki temel eylemin nasıllığını belirtmek üzere iki yöntem izlenebilir :

a. Temel eylemden elde edilen ve mefûl-ü mutlak konumunda bulunan sözcüğün (mastarın) sonuna bir sıfat getirmek suretiyle.

b. Temel eylemden elde edilen ve mefûlün mutlak konumunda bulunan sözcüğün (mastarın) kendisine benzetme yapılacak olan kelimeye muzâf kılınması suretiyle.

Nasıllık Bildiren Mefûlün Mutlakla İlgili Örnek Cümle		
Mefûlün Mutlak	Mefûlün Bih	Fiil + Fâil
قِرَاءَةً صَحِيحَةً	النَّصَّ	قَرَأْتُ
Metni doğru bir şekilde okudum.		

NASILLIK BİLDİREN MEFÛLÜN MUTLAKLA İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) اِسْتَقْبَلَتْ تُرْكِيَا السُّيَّاحَ الْأَجَانِبَ اِسْتِقْبَالًا حَسَنًا.

Türkiye, yabancı turistleri sıcak bir şekilde karşıladı.

(2) نَعِيشُ فِي مَنَازِلِنَا عِيشَةَ الْأَغْنِيَاءِ.

Evlerimizde varlıklı insanlar gibi yaşıyoruz.

(3) رَاجَتِ الْمُنْتَجَاتُ الصِّينِيَّةُ رَوَاجًا عَظِيمًا فِي السَّنَوَاتِ الْأَخِيرَةِ.

Son senelerde Çin mamülleri piyasada iyi tutuldu.

(4) لاَ يَطْمَئِنُّ الْآبَاءُ عَلَى مُسْتَقْبَلِ أَبْنَائِهِمْ تَحْتَ الظُّرُوفِ الرَّاهِنَةِ اِطْمِئْنَانًا كَثِيرًا.

Babalar, mevcut koşullar altında çocuklarının geleceğinden pek emin değil.

(5) اِتَّجَهَ الْعُلَمَاءُ فِي دِرَاسَاتِهِمْ هٰذِهِ اِتِّجَاهًا عِلْمِيًّا.

Bilimadamlarımız bu incelemelerinde bilimsel yöntemleri takip etti.

(6) هَجَمَ الْجُنْدِيُّ عَلَى عَدُوِّهِ هُجُومَ الْأَبْطَالِ.

Asker, düşmanının üzerine kahramanlar gibi atıldı.

(7) يَصْبِرُ الْمُؤْمِنُ عَلَى مَا أَصَابَهُ صَبْرًا جَمِيلاً.

Mümin, başına gelenlere en güzel şekilde sabreder.

(8) تُرَبِّي الْأُمُّ أَوْلاَدَهَا تَرْبِيَةً إِسْلاَمِيَّةً.

Anne, çocuklarını İslami bir terbiye ile yetiştiriyor.

(9) لَقَدْ أَبْدَعَ الْفَنَّانُ فِي الْعِمَارَةِ إِبْدَاعًا عَظِيمًا.

Sanatçı, mimaride büyük bir yaratıcılık sergiledi.

(10) يَجِبُ عَلَيْكُمْ أَنْ تَعْرِفُوا الْمَوْضُوعَ مَعْرِفَةً جَيِّدَةً قَبْلَ الْإِجَابَةِ.

Yanıt vermeden önce konuyu çok iyi bilmeniz gerekir.

(11) لاَ يَقْدِرُ الْوَلَدُ أَنْ يَنْطِقَ حَرْفَ الرَّاءِ نُطْقًا صَحِيحًا.

Çocuk ‘r’ harfini doğru telaffuz edemiyor.

(12) قَدْ كُتِبَتِ الْآيَاتُ عَلَى حِيطَانِ الْمَسْجِدِ كِتَابَةً مُذَهَّبَةً.

Ayet-i Kerimeler, mescidin duvarlarına yaldızlı bir hatla yazılmış.

(13) تَزْدَادُ حَوَادِثُ الْمُرُورِ ازْدِيَادًا كَبِيرًا يَوْمًا بَعْدَ يَوْمٍ.

Trafik kazaları her geçen gün büyük artış kaydediyor.

(14) يَكْشِفُ الْوَلَدُ عَنْ سِرِّ أَخِيهِ كَشْفَ الْعَيْنِ.

Çocuk, kardeşinin sırrını bir casus gibi ortaya çıkarıyor.

(15) رَجَعَ فَرِيقُنَا الْقَوْمِيُّ مِنَ الْخَارِجِ رُجُوعَ الْأَبْطَالِ.

Milli takımımız yurt dışından kahramanlar gibi döndü.

(16) يَقُودُ السَّائِقُ السَّيَّارَةَ قِيَادَةً سَرِيعَةً.

Şoför, arabayı süratli bir şekilde kullanıyor.

(17) شَخَّصَ الْوَزِيرُ الْمَسْأَلَةَ تَشْخِيصًا صَحِيحًا.

Bakan, sorunu doğru şekilde teşhis etti.

(18) سُرَّ الْفَرِيقُ بِهَدَفَيِ الْمُبَارَاةِ سُرُورًا عَظِيمًا.

Takım, maçın iki golüne çok sevindi.

(19) أَخْرَجَ الشُّرْطِيُّ النَّاسَ مِنَ الْمَبْنَى إِخْرَاجًا سَرِيعًا.

Polis, insanları binadan çabucak çıkardı.

(20) صَفَّقَ الْمُتَفَرِّجُونَ اللَّاعِبِينَ تَصْفِيقًا حَارًّا.

İzleyiciler, oyuncuları hararetle alkışladılar.

(21) سَنُسَافِرُ مَعَ الزُّمَلَاءِ سَفَرًا طَوِيلاً وَ شَاقًّا.

Arkadaşlarla birlikte uzun ve zor bir yolculuğa çıkacağız.

(22) يَجِبُ الْاِسْتِعْدَادُ لِلْاِمْتِحَانِ اسْتِعْدَادًا جَيِّدًا.

Sınava iyice hazırlanmak gerekir.

(23) حَكَمَ الْقَاضِي فِي جَمِيعِ الْقَضَايَا حُكْمًا عَادِلاً.

Hakim, bütün davalarda adaletle hükmetti.

(24) اِنْفَجَرَتِ الْقَنَابِلُ فِي سَلَّةِ الْمُهْمَلَاتِ انْفِجَارًا شَدِيدًا.

Bombalar, çöp sepetinde şiddetli bir şekilde patladı.

(25) عَلَّقَ النَّاقِدُ عَلَى الْبَرْنَامَجِ الْاِقْتِصَادِيِّ تَعْلِيقًا شَدِيدَ اللَّهْجَةِ.

Eleştirmen, ekonomik programı sert bir dille yorumladı.

(26) أُعْجِبَ السَّائِحُ بِالْآثَارِ التَّارِخِيَّةِ إِعْجَابًا كَثِيرًا.

Turist, tarihi eserleri çok beğendi.

(27) اِعْتَرَضَ الْمُتَّهَمُ عَلَى الْقَرَارِ اعْتِرَاضًا شَدِيدًا.

Sanık, karara sert bir şekilde itiraz etti.

(28) اِسْتَقْبَلُونَا اسْتِقْبَالَ الْمُلُوكِ.

Bizleri krallar gibi karşıladılar.

(29) اِحْتَرِمْ أُسْتَاذَكَ اِحْتِرَامَ وَالِدَيْكَ.

Hocana, ebeveynine hürmet ettiğin gibi hürmet et.

(30) تَرْتَقِي الْأُمَمُ بِفَضْلِ الْعَمَلِ وَ الْجُهْدِ ارْتِقَاءً سَرِيعًا.

Milletler, cehd ve gayret sayesinde hızlı bir ilerleme kaydeder.

(31) تَرْتَفِعُ قِيمَةُ الدُّولاَرِ ارْتِفَاعًا مَلْحُوظًا هٰذِهِ الْأَيَّامَ.
Doların değeri hissedilir ölçüde artış kaydediyor.

(32) هَدَأَتِ الْعَاصِفَةُ هُدُوءًا كَامِلاً بَعْدَ سَاعَةٍ.
Fırtına bir saat sonra tamamen dindi.

(33) حَزِنَتِ الْأُمُّ عَلَى خَطْفِ ابْنَتِهَا حُزْنًا شَدِيدًا فَانْتَحَرَتْ.
Anne, kızının kaçırılmasına çok üzüldü ve intihar etti.

(34) تُنَظِّمُ قَوَانِينُ الْمُرُورِ السَّيْرَ عَلَى الطُّرُقِ تَنْظِيمًا مُحْكَمًا.
Trafik kanunları, yollardaki trafiği sağlam bir şekilde düzenliyor.

(35) إِنْتَقَدَتِ الْأَحْزَابُ الْمُخَالِفَةُ الْحُكُومَةَ الاِئْتِلاَفِيَّةَ إِنْتِقَادًا عَنِيفًا.
Muhalefet partileri, koalisyon hükümetini sert bir dille eleştirdi.

(36) إِنْتَشَرَتْ تِكْنُولُوجِيَا الْإِنْتَرْنَت فِي الْعَالَمِ انْتِشَارَ النَّارِ فِي الْهَشِيمِ.
İnternet teknolojisi tüm dünyaya şimşek hızıyla yayıldı.

اَلْغَلاَّيَةُ

إِسْتَعَارَ جُحَا يَوْمًا غَلاَّيَةً كُبْرَى مِنْ جَارِهِ. وَ عِنْدَمَا أَعَادَهَا لَهُ بَعْدَ أُسْبُوعٍ جَاءَ مَعَهَا بِصَحْنٍ. وَ عِنْدَمَا سَأَلَهُ جَارُهُ "مِنْ أَيْنَ جَاءَ الصَّحْنُ؟"، أَجَابَ جُحَا أَنَّ الْغَلاَّيَةَ وَلَدَتْ صَحْنًا فَسُرَّ الْجَارُ وَ ضَحِكَ عَلَى سَذَاجَةِ جُحَا. وَ بَعْدَ أُسْبُوعٍ إِسْتَعَارَ جُحَا الْغَلاَّيَةَ مَرَّةً أُخْرَى وَ عِنْدَمَا مَرَّ أَكْثَرُ مِنْ أُسْبُوعَيْنِ دُونَ أَنْ يُرْجِعَهَا طَالَبَهُ بِهَا جَارُهُ، فَاعْتَذَرَ جُحَا قَائِلاً:

- آسِفٌ، إِنِّي لَمْ أُخْبِرْكَ قَبْلَ ذٰلِكَ، فَقَدْ مَاتَتِ الْغَلاَّيَةُ.. رَحِمَهَا اللّٰهُ.

فَصَاحَ الْجَارُ بِهِ:

- مَاتَتِ الْغَلاَّيَةُ ؟... وَ مَنْ سَمِعَ بِغَلاَّيَةٍ تَمُوتُ؟... وَ مُنْذُ أَيِّ وَقْتٍ أَصْبَحَتِ الْغَلاَّيَةُ تَمُوتُ؟...

أَجَابَهُ جُحَا بِهُدُوءٍ:

- مُنْذُ بَدَأَتْ تُنْجِبُ أَطْفَالاً.

ÖNEMLİ NOT

● Konunun en başında mefûl-ü mutlakı '***cümlede, fiilin mastarının fiilden sonra mansup olarak getirilmesidir***' şeklinde tarif etmiştik. Şimdi ise mefûlün mutlak olan bu mastarın yerine geçen kelime çeşitleri üzerinde durulacaktır.

Arapça bir cümlede mefûlün mutlak öğesinin yerine geçen ve yaygın olarak kullanılan kelime türlerini üç maddede özetlemek mümkündür:

I. Mefûlün Mutlakın Sıfatı: Bir mefûl-ü mutlak öğesini niteleyen sıfat özellikle قَلِيلاً , كَثِيرًا , جَيِّدًا , كَامِلاً , تَامًّا gibi genel bir yargıyı dile getiren sıfatlardan ise, cümledeki mefûlün mutlak öğesi kaldırılır ve bu sıfatlar cümleden atılan (hazfedilen) mefûlün mutlakın nâibi olarak görev yaparlar.

II. Mefûlün Mutlaka Muzâf Olarak Gelen Kelime: Cümlede anlamsal bakımdan vurgu ve etki yaratmak üzere, mefûlün mutlak konumunda bulunan bir kelimeye كُلّ , بَعْض , أَيّ , أَيَّة , غَايَة , بَالِغ gibi bazı sözcükler muzâf kılınır ve '***mefûlün mutlaklık görevi***' asıl mefûlün mutlak olan mastarlardan bu kelimelere geçer.

III. Mefûlün Mutlakın Sayısını Bildiren Kelime: Cümlede mefûlün mutlak öğesini sayı bakımından niteleyen bir rakam bulunduğunda – *bu sayı ister tek başına olsun, isterse mefûlün mutlak olan kelime bu sayının temyizi durumunda bulunsun*- cümledeki '***mefûlün mutlaklık görevi***' her halukarda cümlede yer alan bu sayıya geçmiş olur.

Bu üç madde ile ilgili aşağıda verilen örnekleri dikkatle takip ediniz.

ARAPÇA BİR CÜMLEDE MEFÛLÜN MUTLAK ÖĞESİ YERİNE GEÇEN KELİMELERLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) نَصَحَنِي طَبِيبِي أَنْ آكُلَ الْخُضَرَ وَالْفَوَاكِهَ كَثِيرًا (أَكْلاً كَثِيرًا).

Doktorum, meyve ve sebzeyi çok yememi önerdi.

(2) لاَ تَتَكَلَّمُوا بَيْنَكُمْ أَثْنَاءَ الْمُحَاضَرَةِ كَثِيرًا (تَكَلُّمًا كَثِيرًا).

Konferans esnasında kendi aranızda çok konuşmayın.

(3) لَوْ تَعْلَمُونَ مَا أَعْلَمُ لَبَكَيْتُمْ كَثِيرًا (بُكَاءً كَثِيرًا) وَضَحِكْتُمْ قَلِيلاً (ضَحِكًا قَلِيلاً).

Eğer bildiklerimi bilseydiniz, çok ağlar az gülerdiniz.

(4) تَفَكَّرُوا كَثِيرًا (تَفَكُّرًا كَثِيرًا) وَتَكَلَّمُوا قَلِيلاً (تَكَلُّمًا قَلِيلاً).

Çok düşünün ve az konuşun (Bin düşünün bir söyleyin).

(5) اِفْهَمْ مَا قَالَهُ أُسْتَاذُكَ جَيِّدًا (فَهْمًا جَيِّدًا).

Hocanın söylediklerini iyice belle.

(6) أَيُّهَا الْأَصْدِقَاءُ، اِسْتَعِدُّوا لِلْاِمْتِحَانِ جَيِّدًا (اِسْتِعْدَادًا جَيِّدًا).

Arkadaşlar! Sınava iyice hazırlanın.

(7) مَنَعَنِي الطَّبِيبُ أَنْ أُدَخِّنَ كَثِيرًا (تَدْخِينًا كَثِيرًا).

Doktor bana çok sigara içmeyi yasakladı.

(8) هَلِ انْتَهَيْتَ مِنْ كِتَابَةِ وَاجِبَاتِكَ تَامًّا؟ (اِنْتِهَاءً تَامًّا).

Ödevlerini yazmayı tamamen bitirdin mi?

(9) تُسْقَى هٰذِهِ الْأَرَاضِي الْخِصْبَةُ بِمَاءِ الْبِئْرِ كَامِلاً (سَقْيًا كَامِلاً).

Bu verimli araziler, bütünüyle kuyu suyu ile sulanıyor.

(10) لاَ أَسْتَطِيعُ الْفَهْمَ كَلاَمَ الْمُتَرْجِمِ تَامًّا (فَهْمًا تَامًّا).

Mütercimin sözlerini tam olarak anlayamıyorum.

(11) اِسْتَعْدَدْتُ لِلْاِمْتِحَانِ النِّهَائِيِّ بَعْضَ الْاِسْتِعْدَادِ.

Final sınavına bir parça hazırlandım.

(12) أَيُّهَا الْأَطْفَالُ ! لاَ تَمِيلُوا إِلَى اللَّعِبِ كُلَّ الْمَيْلِ.

Çocuklar! Kendinizi tamamen oyuna kaptırmayın.

(13) هَرَبَ اللِّصُّ مِنْ قَبْضَةِ الشُّرْطِيِّ أَيَّ هُرُوبٍ.

Hırsız, polisin elinden öyle bir kaçtı ki.

(14) نَامَ الرَّضِيعُ بَعْضَ النَّوْمِ ثُمَّ اسْتَيْقَظَ.

Bebek azıcık uyudu, sonra uyandı.

(15) لاَ تُهْمِلُوا دُرُوسَكُمْ كُلَّ الإِهْمَالِ.

Derslerinizi büsbütün ihmal etmeyin.

(16) غَضِبَ مِنِّي وَالِدِي بِسَبَبِ كَسَلِي غَايَةَ الْغَضَبِ.

Babam, tembelliğimden ötürü bana çok fena kızdı.

(17) أَعْجَبَتْنِي الشَّقَّةُ الَّتِي اسْتَأْجَرْتَهَا غَايَةَ الإِعْجَابِ.

Kiraladığın daire pek hoşuma gitti.

(18) ذَكَّرْتُكَ بِيَوْمِ الامْتِحَانِ ثَلاثًا.

Sana imtihan gününü üç kez hatırlattım.

(19) طَافَ الْحُجَّاجُ حَوْلَ الْكَعْبَةِ سَبْعًا.

Hacılar kabe etrafında yedi kere döndüler.

(20) إِشْتَرَكْتُ فِي الامْتِحَانِ اللُّغَوِيِّ أَرْبَعَ مَرَّاتٍ.

Dil sınavına dört defa girdim.

(21) أَهَانَ الشَّابُّ الأَبْلَهُ أَبَوَيْهِ أَمَامَ الضُّيُوفِ بَالِغَ الإِهَانَةِ.

Aptal çocuk, anne-babasını konukların önünde küçük düşürdü.

(22) شَاكَسَتِ الْبِنْتُ الصَّغِيرَةُ أُمَّهَا أَيَّةَ مُشَاكَسَةٍ.

Küçük kız, annesiyle edepsizce tartıştı.

ÖNEMLİ NOT

● Arapça'da, başlarındaki fiil atıldığı için tek başına kullanılan ve yaygın kullanımları nedeni ile deyimleşen bir grup mansup mastar vardır ki, bunlar da mefûlün mutlak çerçevesinde değerlendirilir. Aşağıdaki tabloda modern Arapçada en çok kullanılan, fiilleri (amilleri) hazfedilmiş mefûlün mutlak örnekleri bir arada verilmiştir. Bu kelimeleri ve yansıtmış oldukları anlamları dikkatli bir şekilde inceleyiniz.

Yaygın Olarak Kullanılan Kalıplaşmış Mefûlün Mutlaklar		
Anlamı	Deyimsel Mefûlün Mutlak	
Teşekkür ederim, teşekkürler	شُكْرًا	1
- (Teşekküre cevaben) Bir şey değil - (İşlenen kusura karşılık) Afedersiniz	عَفْوًا	2
Rica ederim, Ne demek!	رَجَاءً	3
Özür dilerim, Afedersiniz	مَعْذِرَةً	4
Mesela, Örneğin, Sözgelimi	مَثَلاً	5
Yavaş, Yavaş yavaş, Yavaşça	مَهْلاً	6
Merhaba	مَرْحَبًا	7
Yine, Yanısıra	أَيْضًا	8
Gerçekten, Hakikaten	حَقًّا	9
Ne kadar garip! İlginç! Şaşırtıcı! Tuhaf!	عَجَبًا	10
Sabır gösterin! Acele etmeyin!	صَبْرًا	11
Hoşgeldiniz safalar getirdiniz	أَهْلاً وَ سَهْلاً	12
Hay hay! Seve seve! Memnuniyetle!	حُبًّا وَ كَرَامَةً	13
Allah'a hamd ü senalar olsun	حَمْدًا لِلّٰهِ	14
Hamd Allah'a, salatü selam rasulünedir	حَمْدًا وَ صَلاَةً	15
Başüstüne! Emredersiniz! Emriniz olur!	سَمْعًا وَ طَاعَةً	16
Allah göstermesin! Allah korusun!	مَعَاذَ اللّٰهِ	17
Sübhanallah! Hayret!	سُبْحَانَ اللّٰهِ	18
Afiyet olsun! Afiyet şeker olsun! Yarasın!	هَنِيئًا مَرِيئًا	19
Uzak ol! Yıkıl git karşımdan!	بُعْدًا لَكَ	20

Helak olasın! Kahrol!	سُحْقًا لَكَ	21
Sıhhatler olsun!	نَعِيمًا	22
Davetine koşa koşa gelirim!	لَبَّيْكَ	23
Seni razı (mutlu) etmeye can atarım!	سَعْدَيْكَ	24

اَلشَّبَابُ

يُمَثِّلُ الشَّبَابُ عَدَدًا كَبِيرًا فِي الْبُلْدَانِ النَّامِيَةِ، وَ لِذٰلِكَ يُعَدُّ أَمَلَ الْمُسْتَقْبَلِ. وَ لَمَّا كَانَ التَّعْلِيمُ وَحْدَهُ لاَ يَكْفِي لِتَفَتُّحِهِ وَ تَوْعِيَتِهِ وُجِدَتْ وِزَارَةٌ خَاصَّةٌ بِالشَّبَابِ وَ تَكَاثَرَتْ دُورُ الشَّبَابِ وَ نَوَادِيهِمْ. فَالْمَصَائِفُ الْخَاصَّةُ بِالْأَطْفَالِ تُنَسِّقُ لَهُمْ رِحلاَتِ الصَّيْفِ دَاخِلَ الْبِلاَدِ أَوْ إِلَى الْبُلْدَانِ الصَّدِيقَةِ وَ الشَّقِيقَةِ حَيْثُ تُنَظَّمُ أَلْعَابٌ وَ مُبَارَيَاتٌ وَ مُنَافَسَاتٌ كَمَا أَنَّ الْكِشَافَةَ مُنَظَّمَةٌ تُمَكِّنُ مِنْ تَوْجِيهِ الْهِوَايَاتِ وَ مِنَ التَّعَارُفِ بَيْنَ شَبَابِ الْعَالَمِ. كُلُّ هٰذَا النَّشَاطِ هُوَ أَحْسَنُ وَسِيلَةٍ لِإِكْمَالِ وَظِيفَةِ التَّعْلِيمِ. فَهُوَ يَزِيدُ الشَّبَابَ ثَقَافَةً وَ يُرَفِّهُ عَنْهُ.

كلمة اليوم

إِذَا وَقَعَتِ الْبَعِيرُ كَثُرَتِ السَّكَاكِينُ

45. DERS

KÂDE VE BENZERLERİ (EFÂL-İ MUKÂRABE)

KÂDE VE BENZERLERİ (EFÂL-İ MUKÂRABE)

Hatırlanacağı üzere 27. dersimizde, isim cümlesinin başına gelerek bu cümlenin ismini ref' haberini nasp eden '*Nakıs Fiiller*' den '*Kâne ve Benzerleri*' konusu ele alınmıştı. Bu dersimizde ise, yine '*Nakıs Fiiller*' den olan '*Kâde ve Benzerleri*' konusu gösterilecektir. '*Kâde ve Benzerleri*'ni '*Kâne ve Benzerleri*'nden ayıran en önemli husus, bu nâkıs fiillerin haberlerini teşkil eden kısmın daima muzari bir fiil cümlesi olmasıdır. Halbuki hatırlanacağı üzere gerek '*İnne ve Benzerleri*'nin gerekse '*Kâne ve Benzerleri*'nin haberleri muzari bir fiil cümlesi olabileceği gibi müfret, şibih cümle, isim cümlesi veya mazi fiille başlayan bir fiil cümlesi de olabiliyordu.

Cümlede meydana getirdikleri anlamsal değişiklikler itibariyle '*Kâde ve benzerleri*' şu üç grup altında ele alınmaktadır:

I. Efâl-i Mukârabe (***Yaklaşma*** Anlamı İçeren Nakıs Fiiller)
II. Efâl-i Recâ (***Umut*** Anlamı İçeren Nakıs Fiiller)
III. Efâl-i Şurû' (***Başlama*** Anlamı İçeren Nakıs Fiiller)

Şimdi bu nakıs fiilleri ve cümleye yaptıkları anlamsal değişiklikleri sırasıyla görelim.

EFÂL-İ MUKÂRABE (YAKLAŞMA FİİLLERİ)

كَادَ\يَكَادُ - أَوْشَكَ\يُوشِكُ - كَرَبَ

● Bir isim cümlesinin başına gelerek bu cümlenin ismini '*ref*', haberi olan muzari fiili ise -*cümle olduğu için*- mahallen '***nasp***' eden nâkıs fiillerdir. Bu fiiller, söz konusu isim cümlesinin haberini teşkil eden muzari fiille alakalı olarak bulundukları cümleye bir '***yaklaşma***' anlamı kazandırırlar. Başında mukârabe fiillerinden birinin yer aldığı bir cümleyi Türkçe'ye çevirirken '***yaklaşma***' kavramının cümleye nasıl yansıtılacağı konusu son derece önemli olup, aşağıdaki cümlelerin tercümelerinde bu konuyla ilgili birtakım ipuçları verilmeye çalışılmıştır. Şimdi aşağıdaki örnek cümleleri ve bu cümlelerin altlarındaki Türkçe çevirileri dikkatli bir şekilde takip edelim.

UYARI!

- Mukârabe fiillerinden كَرَبَ günümüz Arapçasında kullanılmadığı için mukârabe fiilleri ile ilgili örnek cümlelerde bununla ilgili örneklere yer verilmeyecektir.
- Kâde ve benzerlerinden yalnızca كَادَ ve أَوْشَكَ fiillerinin hem mazi hem de muzari formları kullanılabilmektedir. Halbuki -*ilerideki örneklerde de göreceğimiz üzere*- Efâl-i Recâ ve Şurû fiillerinin sadece mazi formları kullanılmaktadır.
- Kâde ve benzerlerinin, cümlede verilmek istenen anlama göre tekil-ikil-çoğul, eril-dişil, gaib-muhatap çekimleri yapılabilir.

Mukârabe Fiilleri İle İlgili Örnek Cümle		
Kâde'nin Haberi (Mahallen Mansup)	Kâde'nin İsmi	Nâkıs Fiil
تَفُورُ	اَلْقِدْرُ	كَادَتْ
Tencere taşmak üzere.		

MUKÂRABE FİİLLERİ İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) يَكَادُ شَهْرُ رَمَضَانَ أَنْ يَنْتَهِيَ.

Ramazan ayı bitmek üzere.

(2) يَكَادُ الْمَطَرُ يَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ.

Neredeyse yağmur yağacak.

(3) كَادَ التَّلَامِيذُ أَنْ يَخْرُجُوا مِنَ الْفُصُولِ.

Öğrencilerin dersten çıkmasına çok az kaldı.

(4) أَوْشَكَ الْوَلَدُ أَنْ يَسْقُطَ مِنَ الشُّرْفَةِ.

Çocuk az kalsın balkondan düşecekti.

(5) أَوْشَكَ الْقِطَارُ أَنْ يَتَحَرَّكَ.

Tren hareket etmek üzere.

(6) كَادَتْ دَسَائِسُ الْمُدَاهِنِينَ تَظْهَرُ.

Dalkavukların entrikaları ortaya çıkmak üzere.

(7) يُوشِكُ عُمَّالُ الْمَصْنَعِ أَنْ يُضْرِبُوا عَنِ الْعَمَلِ.

Fabrika işçilerinin grev yapmasına çok az kaldı.

(8) أَوْشَكَ هٰذَا الْبَيْتُ الْقَدِيمُ أَنْ يَنْهَارَ مِنْ أَسَاسَاتِهِ.

Bu köhne bina temellerinden çökecek gibi.

(9) كَادَتِ الْقَاطِرَتَانِ أَنْ تَصْطَدِمَا.

İki lokomotif neredeyse çarpışıyordu.

(10) كَادَتِ الطَّائِرَةُ تَفُوتُنِي.

Az kalsın uçağı kaçırıyordum.

(11) أَوْشَكَتِ الْمَمْلَكَةُ أَنْ تَنْدَرِسَ.

Krallık tarih olmak üzere.

(12) كَادَ التِّلْمِيذُ النَّاجِحُ أَنْ يُجِيبَ عَنْ جَمِيعِ الْأَسْئِلَةِ صَحِيحًا.

Başarılı öğrenci hemen hemen bütün soruları doğru olarak yanıtladı.

(13) أَوْشَكَ الْجَيْشُ التُّرْكِيُّ أَنْ يَنْتَصِرَ فِي شَمَالِ قُبْرُص.

Türk ordusu Kıbrısın kuzeyinde neredeyse bir zafer kazanmak üzereydi.

(14) يَكَادُ الْبَرْقُ يَخْطَفُ أَبْصَارَهُمْ.

Şimşek neredeyse gözlerini kör edecek.

(15) أَوْشَكَ الْقَلْبُ أَنْ يَذُوبَ مِنَ الْحَسْرَةِ.

Gönül, kederden eridi eriyecek.

(16) يُوشِكُ عَلِيٌّ أَنْ يَتَخَرَّجَ فِي كُلِّيَّةِ الْأَدَبِ.

Ali'nin Edebiyat Fakültesi'nden mezun olmasına az kaldı.

(17) يَكَادُ الْوُزَرَاءُ أَنْ يُغَادِرُوا قَاعَةَ الْمُؤْتَمَرِ.

Bakanlar konferans salonundan ayrılmak üzereler.

(18) تَكَادُ الصَّحَفِيَّاتُ أَنْ يَتَعَرَّضْنَ لِلْاِغْتِيَالِ.

Bayan gazeteciler az kalsın bir silahlı saldırıya maruz kalıyorlardı.

(19) أَوْشَكَ هٰذَا الْاِخْتِرَاعُ أَنْ يَنْتَشِرَ فِي جَمِيعِ أَقْطَارِ الْعَالَمِ.

Bu buluş hemen hemen dünyanın her tarafına yayıldı.

(20) تُوشِكُ الْأَزْمَةُ الْاِقْتِصَادِيَّةُ أَنْ تَنْتَهِيَ.

Ekonomik kriz sona ermek üzere.

(21) تَكَادُ الْعِمَارَةُ يَتِمُّ بِنَاؤُهَا.

Apartmanın yapımı hemen hemen tamamlandı.

(22) أَوْشَكُوا أَنْ يَنْتَهُوا مِنْ عَمَلِهِمْ.

İşlerini bitirmek üzereler.

(23) تَكَادُونَ أَنْ يَأْخُذَكُمُ الْمَطَرُ.

Az kalsın yağmura yakalanacaktınız.

(24) كَادَ كَلْبٌ مُصَابٌ بِدَاءِ الْكَلَبِ يَعَضُّ سَاقِي عِنْدَمَا كُنْتُ أَرْجِعُ مِنَ الْمَدْرَسَةِ.

Okuldan dönerken az kalsın kuduz bir köpek bacağımı ısıracaktı.

(25) أَوْشَكَتْ فِرَقُنَا أَنْ تَحْصُلَ عَلَى جَمِيعِ الْكُؤُوسِ.

Takımlarımız neredeyse bütün kupaları elde etti.

(26) يَكَادُ الْمَطَرُ الْغَزِيرُ أَنْ يَتَوَقَّفَ.

Sağanak yağmur ha dindi ha dinecek.

(27) كِدْنَا نَمُوتُ مِنْ فَرْطِ التَّعَبِ.

Aşırı yorgunluktan öleyazdık.

YAKLAŞMA BİLDİREN FİİLLERİN HABERİ KONUMUNDAKİ MUZARİ FİİLLERİN BAŞLARINA MUZARİ FİİLİ NASPEDEN BİR أَنْ EDATI GETİRİLEBİLİR

KÂDE VE BENZERLERİNDEN كَادَ ve أَوْشَكَ FİİLLERİNİN HEM MAZİLERİ HEM DE MUZARİLERİ KULLANILIRKEN, GERİ KALAN FİİLLERİN YALNIZCA MAZİ FORMLARI KULLANILMAKTADIR

EFÂL-İ RECÂ (ÜMİT İFADE EDEN FİİLLER)

عَسَى - حَرَى - اِخْلَوْلَقَ

● Bir isim cümlesinin başına gelerek bu cümlenin ismini '***ref***', haberi olan muzari fiili ise -*cümle olduğu için*- mahallen '***nasp***' eden nâkıs fiillerdir. Bu fiiller, söz konusu isim cümlesinin haberini teşkil eden muzari fiille alakalı olarak bulundukları cümleye bir '***ümit/beklenti***' anlamı kazandırırlar. Başında recâ fiillerinden birinin yer aldığı bir cümleyi Türkçe'ye çevirirken '***ümit/beklenti***' kavramının cümleye nasıl yansıtılacağı konusu son derece önemli olup, aşağıdaki cümlelerin tercümelerinde bu konuyla ilgili birtakım ipuçları verilmeye çalışılmıştır. Şimdi aşağıdaki örnek cümleleri ve bu cümlelerin altlarındaki Türkçe çevirileri dikkatli bir şekilde takip edelim.

Recâ Fiilleri İle İlgili Örnek Cümle		
Asâ'nin Haberi (Mahallen Mansup)	Asâ'nin İsmi	Nâkıs Fiil
أَنْ يَرْحَمَكُمْ	رَبُّكُمْ	عَسَى
Umulur ki Rabbiniz size merhamet eder.		

RECÂ FİİLLERİ İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) عَسَى الشَّابُّ التَّائِهُ فِي الْغَابَةِ أَنْ يَرْجِعَ إِلَى بَيْتِهِ سَالِمًا.
Ormanda kaybolan genç inşallah sağ salim evine döner.

(2) عَسَتْ قُلُوبُ الظَّالِمِينَ أَنْ تَحِنَّ عَلَى الْبَائِسِينَ.
İnşallah acımasız insanların yürekleri zavallı insanlara karşı yumuşar.

(3) عَسَتْ أُمِّي تَخِيطُ لِي بَدْلَةً جَدِيدَةً لِلْعِيدِ.
İnşallah annem bana yeni bir bayramlık elbise diker.

(4) عَسَتْ نَتَائِجُ التَّحَالِيلِ أَنْ تُطَمْئِنَكُمْ.
Umarım tahlillerin sonuçları sizi memnun eder.

(5) عَسَى الْاِمْتِحَانُ أَنْ يَكُونَ سَهْلاً.
İnşallah sınav kolay olur.

(6) عَسَى وَالِدُكُمُ الْمَرِيضُ أَنْ تَتَحَسَّنَ صِحَّتُهُ فِي أَسْرَعِ وَقْتٍ.
Umarım hasta babanızın sağlığı bir an evvel iyileşir.

(7) عَسَى اللهُ أَنْ يَغْفِرَ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ.
Belki de Allah günahlarınızı bağışlar.

(8) عَسَيْتَ أَنْ تَفْهَمَ مَا أَقُولُهُ لَكَ.
Umarım sana söylediklerimi anlıyorsundur.

(9) عَسَى اللهُ أَنْ يُوَفِّقَنَا فِي أُمُورِنَا الْخَيْرِيَّةِ.
İnşallah Cenab-ı Hak hayırlı işlerimizde bizleri muvaffak kılar.

(10) نَحْنُ عَسَيْنَا أَنْ نُصَادِفَ مَنْ يَعْرِفُ هٰذَا الْعُنْوَانَ.
Dua edelim ki bu adresi bilen biri karşımıza çıksın.

(11) عَسَى الْمُدَرَّجُ أَنْ يَكْتَظَّ بِالطُّلَّابِ.
İnşallah amfi öğrencilerle tıklım tıklımdır.

(12) عَسَتِ الطَّائِرَةُ أَنْ تُغَادِرَ فِي مَوْعِدِهَا.
Dua edelim de uçak zamanında hareket etsin.

(13) عَسَى الْجَوُّ أَنْ يَكُونَ مُشْمِسًا فِي عُطْلَةِ الأُسْبُوعِ.
İnşallah hafta sonu tatilinde hava güneşli olur.

(14) عَسَتِ الذَّخَائِرُ فِي الْمُسْتَوْدَعِ أَنْ لاَ تَفْسُدَ مِنْ شِدَّةِ الْحَرِّ.
İnşallah ardiyedeki tahıl aşırı sıcaktan bozulmaz.

(15) عَسَى الْمَطَرُ أَنْ لاَ يَنْزِلَ بَيْنَمَا نَحْنُ فِي النُّزْهَةِ.
Dua edelim de biz piknikteyken yağmur yağmasın.

(16) عَسَى الْكِتَابُ الَّذِي نُعِدُّهُ يَنْفَعُ الطُّلاَّبَ كَثِيرًا.
Umarım hazırlamakta olduğumuz kitap öğrencilere çok yararlı olur.

(17) عَسَى الْوَقُودُ أَلاَّ يَنْفَدَ بَيْنَمَا نَحْنُ نَسِيرُ فِي الصَّحْرَاءِ.
Dua edelim de yakıtımız çölde giderken bitmesin.

(18) عَسَى الطُّلاَّبُ أَنْ يُعِيدُوا الْكُتُبَ الَّتِي اسْتَعَارُوهَا لِلْمَكْتَبَةِ.
İnşallah öğrenciler ödünç aldıkları kitapları kütüphaneye teslim ederler.

UYARI!

● Recâ fiillerinden عَسَى dışında kalan اِخْلَوْلَقَ ve حَرَى fiilleri günümüz Arapçasında artık kullanılmamaktadır. Bu nedenle Recâ fiilleri ile ilgili örnek cümlelerde bunlara yer verilmemiştir.

● Recâ fiillerinden عَسَى den hemen sonra mutlaka عَسَى nin ismi olan bir kelime gelmelidir. Şayet عَسَى nın hemen sonrasında bir isim değil de (أَنْ) ile başlayan mansup bir muzari fiil geliyorsa, bu taktirde عَسَى nâkıs fiil olmaktan çıkarak tam fiil kapsamında değerlendirilir. (أَنْ) ile başlayan muzari fiil cümlesi de bu tam fiilin fâili olarak mahallen merfû kabul edilir.

EFÂL-İ ŞURÛ' (BAŞLAMA FİİLLERİ)

أَخَذَ - بَدَأَ - شَرَعَ - جَعَلَ - أَنْشَأَ - طَفِقَ - عَلِقَ - هَبَّ

● Bir isim cümlesinin başına gelerek bu cümlenin ismini 'ref', haberi olan muzari fiili ise -cümle olduğu için- mahallen 'nasp' eden nâkıs fiillerdir. Bu fiiller, söz konusu isim cümlesinin haberini teşkil eden muzari fiille alakalı olarak bulundukları cümleye bir 'başlama' anlamı kazandırırlar. Başında şurû fiillerinden birinin yer aldığı bir cümleyi Türkçe'ye çevirirken 'başlama' kavramının cümleye nasıl yansıtılacağı konusu son derece önemli olup, aşağıdaki cümlelerin tercümelerinde bu konuyla ilgili birtakım ipuçları verilmeye çalışılmıştır. Şimdi aşağıdaki örnek cümleleri ve bu cümlelerin altlarındaki Türkçe çevirileri dikkatli bir şekilde takip edelim.

Şurû Fiilleri İle İlgili Örnek Cümle		
Şeraa'nın Haberi (Mahallen Mansup)	Şeraa'nın İsmi	Nâkıs Fiil
يَبْكِي	الطِّفْلُ	شَرَعَ
Çocuk ağlamaya başladı.		

ŞURÛ FİİLLERİ İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) أَخَذَ الْمُقَاوِلُ يُنْشِئُ الْمَبَانِيَ حَسْبَ الْمَشْرُوعِ.

Müteahhit, binaları projeye göre yapmaya başladı.

(2) طَفِقَ الْأُسْتَاذُ يَشْرَحُ مَا أَبْهَمَ عَلَى الطُّلاَّبِ.

Öğretmen, öğrencilere kapalı gelen hususları açıklamaya başladı.

(3) شَرَعَ الْمُحَاضِرُ يُلْقِي مُحَاضَرَتَهُ.

Konuşmacı konferansını vermeye başladı.

(4) أَخَذَتِ الْأُمَّهَاتُ الْمُتَطَوِّعَاتُ يَقُمْنَ بِخَيْطِ أَثْوَابٍ لِلْفُقَرَاءِ اسْتِعْدَادًا لِفَصْلِ الشِّتَاءِ.

Gönüllü anneler, kış sezonuna hazırlık için fakirlere elbise dikmeye başladı.

(5) جَعَلَ التَّلاَمِذَةُ يَهْتَمُّونَ بِتَحْصِيلِ الْعِلْمِ.

Öğrenciler ilim tahsiline önem vermeye başladılar.

(6) شَرَعَ الْخُصُومُ يَتَشَاجَرُونَ فِيمَا بَيْنَهُمْ لِأَسْبَابٍ تَافِهَةٍ.

Hasımlar, sudan sebeplerle birbirleriyle kavga etmeye başladılar.

(7) بَدَأَ الزَّرْعُ يَنْمُو شَيْئًا فَشَيْئًا.

Ekin yavaş yavaş gelişmeye başladı.

(8) هَبَّتِ الْقُوَّاتُ الْمُدَرَّعَةُ تُقَاتِلُ الأَعْدَاءَ.

Zırhlı birlikler düşmanla çarpışmaya başladı.

(9) أَخَذَ وُزَرَاءُ الْخَارِجِيَّةِ يَحْضُرُونَ إِلَى قَاعَةِ الْمُؤْتَمَرِ.

Dışişleri bakanları konferans salonuna gelmeye başladılar.

(10) اَلتَّلاَمِيذُ أَخَذُوا يَكْتُبُونَ هٰذِهِ التَّمَارِينَ بِتَرَوٍّ وَ دِقَّةِ نَظَرٍ.

Öğrenciler bu alıştırmaları titizlik ve dikkat içerisinde yazmaya başladılar.

(11) طَفِقَ كُلُّ مُوَاطِنٍ يَقْتَصِدُ فِي نَفَقَاتِهِ بَعْدَ الأَزْمَةِ الاِقْتِصَادِيَّةِ.

Kriz sonrasında her vatandaş harcamalarında ekonomik davranmaya başladı.

(12) طَفِقَ الْمَطَرُ يَتَسَاقَطُ بِقَطَرَاتٍ كَبِيرَةٍ.

Yağmur iri damlalar halinde atıştırmaya başladı.

(13) أَخَذَ الْحُجَّاجُ يَعُودُونَ إِلَى بِلاَدِهِمْ بَعْدَ أَدَاءِ فَرِيضَةِ الْحَجِّ.

Hacılar, hac görevlerini yerine getirdikten sonra ülkelerine dönmeye başladı.

(14) بَدَأْنَا نُؤَلِّفُ كِتَابَنَا هٰذَا مُنْذُ سَنَةٍ بِالضَّبْطِ.

Bu kitabımızı telif etmeye tam olarak bir sene önce başladık.

(15) جَعَلَ الْمُحَامِي يُدَافِعُ عَنِ الْمُتَّهَمِ مَدْعُومًا بِالْمُسْتَنَدَاتِ لَدَيْهِ.

Avukat, elindeki belgeler yardımıyla sanığı müdafa etmeye başladı.

(16) شَرَعَ جَدِّي يَسْتَمِعُ إِلَى نَشْرَةِ الأَخْبَارِ.

Dedem, haber bültenini dinlemeye başladı.

(17) طَفِقَ الرَّجُلُ الْمِسْكِينُ يُدَخِّنُ بَعْدَ الأَرْبَعِينَ.

Zavallı adam kırkından sonra sigara içmeye başladı.

(18) بَدَأْتُ أُوَفِّرُ نُقُودًا بَعْدَمَا صِرْتُ مُدِيرًا فِي الْبَنْكِ.

Bankada müdür olduktan sonra para biriktirmeye başladım.

(19) أَخَذَ الرِّيَاضِيُّونَ يَتَسَابَقُونَ مَجْمُوعَاتٍ.

Sporcular gruplar halinde yarışmaya başladılar.

(20) جَعَلَ الرَّجُلُ الْبَائِسُ يَرْتَابُ فِي كُلِّ شَخْصٍ حَوْلَهُ بَعْدَ السَّرِقَةِ.

Zavallı adam, hırsızlık olayından sonra çevresindeki herkesten kuşku duymaya başladı.

EFÂL-İ ŞURÛ'NUN HABERİ KONUMUNDAKİ MUZARİ FİİLLERİN BAŞINA KESİNLİKLE أَنْ EDATI GELEMEZ.

KÂDE VE BENZERLERİ, BAŞLARINA GELDİKLERİ İSİM CÜMLESİNİN İSMİNİ REF, HABERİNİ İSE MAHALLEN NASP EDERLER.

Mukârabe ve Recâ Fiillerinin Cümleye Kazandırdığı Başlıca Anlamlar	
Mukârabe Fiillerinin Cümleye Kazandırdığı Anlamlar	**Recâ Fiillerinin Cümleye Kazandırdığı Anlamlar**
• neredeyse ...-ecek / -di • az kalsın ...-ecekti • hemen hemen ...-di / ...-ecek • ...-e ramak kaldı • ...-mek üzere • ...-mesine çok az kaldı • ...-di ...-ecek • ha ...-di ha ...-ecek • ...-e yazmak	• İnşallah ... • Umarım (ki) ... / Umarız (ki) ... • Umulur ki ... • Dua edelim (ki) ... / Dua edin (ki) ... vs • Belki de ... • Olur ya ... • ...-eceğini umuyorum / umuyoruz • ...-mesini / eceğini diliyorum / diliyoruz • Ümit ederim (ki) ... / Ümit ederiz (ki) .. • Temenni ederim (ki).. / Temenni ederiz (ki)

دَلِيلُ السُّيَّاحِ

لِتَكُونَ دَلِيلاً مِثَالِيًّا يَجِبُ أَنْ تَعرِفَ كَيْفَ تَخْتَارُ لِلسُّيَّاحِ أَمَاكِنَ التَّرْفِيهِ وَ الْاِصْطِيَافِ. فَلاَ بُدَّ أَنْ تَكُونَ صَاحِبَ تَجْرِبَةٍ تُعَرِّفُكَ عَلَى رَغْبَةِ كُلِّ سَائِحٍ. فَهٰذَا السَّائِحُ يُفَضِّلُ التَّجَوُّلَ فِي أَسْوَاقِ الْمَدِينَةِ وَ اْلآخَرُ يُحِبُّ التَّمَشِّيَ بَيْنَ اْلأَشْيَاءِ. وَ أَغْلَبُ السُّيَّاحِ يُحِبُّونَ التَّنَزُّهَ فِي وَاحَاتِ النَّخِيلِ وَ يَحِنُّونَ إِلَى هُدُوءِ النُّزُلِ الْبَعِيدَةِ عَنِ اْلاِزْدِحَامِ كَمَا يَرْغَبُونَ فِي التَّنَقُّلِ بَيْنَ شَوَاطِئِ الْبَحْرِ وَ يَهْوَوْنَ رُكُوبَ السُّفُنِ. أَظُنُّهُمْ يَبْحَثُونَ كُلُّهُمْ عَنِ الرَّاحَةِ وَ الطُّمَأْنِينَةِ. وَ النَّوَادِي اللَّيْلِيَّةُ هِيَ هِوَايَةُ السُّيَّاحِ الشُّبَّانِ غَالِبًا، لِأَنَّهُمْ يُحِبُّونَ السَّهَرَ وَ الرَّقْصَ الْحَدِيثَ. وَ الْغَرِيبُ أَنَّ بَعْضَ السُّيَّاحِ اْلآخَرِينَ لاَ يَتَجَوَّلُونَ فِي الْعَالَمِ إِلاَّ لِلْبَحْثِ عَنِ التُّحَفِ اْلأَثَرِيَّةِ. وَ الْهِوَايَةُ الْمُحَبَّبَةُ عِنْدَ جَمِيعِ النَّاسِ هِيَ السِّبَاحَةُ لِأَنَّهَا رِيَاضَةٌ مُمْتِعَةٌ وَ مُفِيدَةٌ.

NOT

- Efâl-i mukârebeden كَادَ ve أَوْشَكَ fiilleri mazi olarak kullanıldıklarında cümleye geçmiş zaman; muzari olarak kullanıldıklarında ise şimdiki veya geniş zaman anlamı verilir.

(Çocuk az kalsın/neredeyse düşüyordu) كَادَ الْوَلَدُ يَسْقُطُ

(Çocuk düşmek üzere/neredeyse düşecek) يَكَادُ الْوَلَدُ يَسْقُطُ

NOT

عَسَى genellikle ‘***umulur ki / umarım ki***’ biçiminde Türkçe’ye çevrilmekle birlikte, bağlama göre ‘***korkarım ki***’ şeklinde de tercüme edilebilir.

عَسَى الْمَرِيضُ أَنْ يَمُوتَ فِي بِضْعَةِ أَيَّامٍ.

(Korkarım hasta birkaç gün içinde vefat edecek.)

عَسَى مُعْظَمُ الطُّلَّابِ أَنْ يَفْشَلُوا.

(Korkarım öğrencilerin büyük bir kısmı başarısız olacak.)

كلمة اليوم

خَيْرُ الْمَدِيحِ مَا لَا يَفْهَمُهُ الْمَمْدُوحُ

46. DERS

ŞART EDATLARI

ŞART EDATLARI

Her dilde olduğu gibi Arapça'da da bir eylemin gerçekleşmesini belirli bir koşula bağlayan ve '***Şart Edatları***' adını verdiğimiz birtakım isim ve harflerle başlatılan cümle yapıları bulunmaktadır. '***Şart Cümleleri***' adını verdiğimiz bu cümle çeşidi iki temel öğeden oluşmaktadır : Şart Cümlesi ve Cevap Cümlesi. Şart edatlarından hemen sonra yer alan '***şart cümlesi***', cümledeki eylemleri koşula bağlarken, '***cevap cümlesi***' de '***şart***'ın gerçekleşmesi durumunda ortaya çıkacak olan sonuçları bildirir. Bir başka ifade ile ikinci cümlede (**cevap cümlesinde**) bildirilen durum veya eylemin gerçekleşmesi ilk cümlede (**şart cümlesinde**) ifade edilen koşulun gerçekleşmesine bağlıdır.

Şart edatları da kendi arasında iki grupta ele alınmaktadır:

I. İki muzâri fiili cezmeden şart edatları

II. Cezmetmeyen şart edatları

Aşağıdaki tablolarda yer alan şart edatlarını ve cümledeki fonksiyonlarını dikkatle takip ediniz.

ÖNEMLİ NOT (1)

Bir şart cümlesinin '***Şart Cümlesi***' ve '***Cevap/Ceza Cümlesi***' olmak üzere iki temel öğeden oluştuğunu biliyoruz. İşte bu her iki cümlede yer alan fiillerin gerek zaman gerekse irap itibariyle durumları şöyledir:

- '***Şart Cümlesi***' ve '***Cevap/Ceza Cümlesi***'nin her ikisi de mazi olabilir.
- '***Şart Cümlesi***' ve '***Cevap/Ceza Cümlesi***'nin her ikisi de muzâri olabilir.
- Ya da bu öğelerden ilki mazi diğeri muzâri (veya tam tersi) olabilir. Bu durumdaki muzari fiillerin cezmi şart değildir.

İki Muzari Fiili Cezmeden Şart Edatları			
Cümle İçinde Kullanımı	Anlamı	Şart Edatı	
إِنْ تَنَمْ مُبَكِّرًا تَسْتَيْقِظْ مُبَكِّرًا	Eğer ... se Şayet ... se	إِنْ	1
إِذْمَا تَحْتَرِمِ الْكِبَارَ يَحْتَرِمْكَ الصِّغَارُ	Eğer ... se Şayet ... se	إِذْمَا	2
مَنْ يَعْمَلْ صَالِحًا يُجْزَ بِهِ	Kim (i/e) ... se Her kim (i/e) ... se	مَنْ	3
مَا تَزْرَعْ تَحْصُدْهُ	Ne (yi/ye) ... se Her ne (yi/ye) ... se	مَا	4
مَهْمَا تَقْرَأْ تَسْتَفِدْ مِنْهُ	Her ne (yi/ye) ... se	مَهْمَا	5
مَتَى يَبْرُدِ الْجَوُّ تُشْعِلِ الْمِدْفَأَةَ	Ne zaman ... se Her ne zaman .. se	مَتَى	6
أَيَّانَ تَرْجِعْ نَذْهَبْ إِلَى الْمَسْرَحِ	Ne zaman ... se Her ne zaman .. se	أَيَّانَ	7
أَيْنَ تَتْعَبْ تَسْتَرِحْ فِيهِ	Nerede ... se Her nerede ... se	أَيْنَ	8
أَيْنَمَا تَكُونُوا يُدْرِكْكُمُ الْمَوْتُ	Nereye ... se Nerede ... se	أَيْنَمَا	9
أَنَّى تَزُرْ فِي تُرْكِيَا يُعْجِبْكَ	Nereye ... se Nerede ... se	أَنَّى	10
أَيَّ مُعَلِّمٍ تُقَابِلْهُ تُصَافِحْهُ	Hangi ... se	أَيُّ	11
حَيْثُمَا تَجِدِ الْفُطْرَ تَجْمَعْهُ	Nereye ... se Nerede ... se	حَيْثُمَا	12
كَيْفَمَا تُعَامِلِ النَّاسَ يُعَامِلُوكَ	Nasıl ... se Her nasıl ... se	كَيْفَمَا	13

İki Muzâri Fiili Cezmeden Edatlarla İlgili Cümle Örneği (I)		
Haber (Mahallen Merfû)		Mübteda (Mahallen Merfû)
يَفْشَلْ	يَكْسَلْ	مَنْ
Cevap Fiili	Şart Fiili	Şart Edatı
Kim tembellik ederse başarısız olur.		

İki Muzâri Fiili Cezmeden Edatlarla İlgili Cümle Örneği (II)		
Mefûlün Fiili ve Fâili		Mefûlün Bih (Mahallen Mansup)
تُسَلِّمْ عَلَيْهِ	تُصَادِفْ	مَنْ
Cevap Fiili	Şart Fiili	Şart Edatı
Kime rastlarsan selâm verirsin.		

İKİ MUZARİ FİİLİ CEZMEDEN ŞART EDATLARI İLE İLGİLİ ÖRNEKLER

(1) مَنْ يَزْرَعِ الشَّرَّ يَحْصُدْ عَوَاقِبَهُ الأَلِيمَةَ.

Kim kötülük ekerse acı sonuçlarını hasat eder (Eden bulur).

(2) مَا تَدَّخِرِ الْيَوْمَ يَنْفَعْكَ غَدًا.

Bugün ne biriktirirsen yarın sana faydası dokunur.

(3) مَا تَتَعَلَّمْ فِي الصِّغَرِ يَنْفَعْكَ فِي الْكِبَرِ.

Küçükken öğrendiğin her şey, büyüdüğünde sana fayda temin eder.

(4) مَا تَقْرَأْ مِنْ هٰذِهِ الْمَوْسُوعَاتِ يُفِدْكَ مَدَى الْحَيَاةِ.

Bu ansiklopedilerden ne okursan, sana yaşam boyunca yarar sağlar.

(5) مَهْمَا تُخْفِ فِي خَلَدِكَ تُظْهِرْهُ الأَيَّامُ الآتِيَةُ.

İçinde (kalbinde) ne saklarsan sakla, gelecek günler onu ortaya çıkaracaktır.

(6) إِنْ تَفْتَحِ النَّوَافِذَ يَتَجَدَّدِ الْهَوَاءُ الْمُلَوَّثُ فَجْأَةً.

Pencereleri açarsan, kirli hava derhal yenilenir.

(7) إِنْ تُتْقِنْ عَمَلَكَ يَرْضَ عَنْكَ رُؤَسَاؤُكَ.

İşini sağlam yaparsan patronların senden memnun kalır.

(8) مَنْ يُسَاعِدْنِي يَفُزْ بِالْجَائِزَةِ الْكُبْرَى.

Kim bana yardım ederse büyük ödülü kazanır.

(9) إِنْ تَزُرْ أَرْيَافَنَا تُشَاهِدْ فِيهَا تَطَوُّرًا زِرَاعِيًّا كَبِيرًا.

Köylerimizi ziyaret edersen, büyük bir tarımsal gelişmeye tanık olursun.

(10) إِلاَّ (إِنْ + لاَ) تَجْتَهِدُوا تَرْسُبُوا فِي الصَّفِّ.

Şayet çalışmassanız sınıfta kalırsınız.

(11) لَإِنْ تَقُومُوا بِوَاجِبَاتِكُمْ بِحَقٍّ تَسْتَرِيحُوا فِي الْمُسْتَقْبَلِ.

Eğer görevlerinizi hakkıyla yaparsanız, istikbalde rahat edersiniz.

(12) إِنْ تُخْلِصُوا فِي وَظَائِفِكُمْ يُحِبَّكُمُ الْجَمِيعُ.

Görevlerinizde samimi olursanız herkes sizi sever.

(13) مَتَى تَتَمَسَّكُوا بِأَوَامِرِ اللهِ تَنَالُوا مَرْضَاتَهُ.

Allah'ın emirlerine ne zaman sarılırsanız, rızasını o zaman kazanırsınız.

(14) مَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ تُثَابُوا عَلَيْهِ يَوْمَ الْآخِرَةِ.

Hayır adına ne harcama yaparsanız, ahiret gününde sevabını alırsınız.

(15) مَهْمَا تَبْذُلْنَ مِنْ مَجْهُودَاتٍ يُقَدِّرْهُ النَّاسُ.

Ne kadar gayret sarfederseniz, insanlar onu takdir edecektir.

(16) أَيْنَمَا تَكُونُوا فِي هٰذَا الْبَلَدِ تَتَّصِلُوا بِنَا سَهْلاً.

Bu ülkede nerede olursanız olun, bize kolay bir şekilde ulaşabilirsiniz.

(17) مَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ.

Kim zerre kadar iyilik yaparsa, (karşılığını) görür.

(18) إِنْ تُهْمِلْ وَاجِبَكَ فَشِلْتَ فِي حَيَاتِكَ.

Şayet görevini ihmal edersen, hayatında başarısız olursun.

(19) مَنِ اجْتَهَدَ فِي عَمَلِهِ يَكْسِبْ رِضَاءَ سَادَتِهِ.

İşinde çalışan kimse, amirlerinin hoşnutluğunu kazanır.

(20) مَا تُقَدِّمْ مِنْ خَيْرٍ يَعْلَمْهُ اللهُ.

Hayır adına ne sunarsanız (işlerseniz), Allah onu bilir.

(21) مَتَى تَقْرَأْ الصُّحُفَ تَعْرِفِ الْكَثِيرَ عَنْ أَحْوَالِ الْعَالَمِ.

Ne zaman gazeteleri okursan, dünya ahvaline dair pekçok şey öğrenirsin.

(22) حَيْثُمَا تُسَافِرْ يَأْتِ ابْنُكَ عَلَى إِثْرِكَ.

Her nereye gitsen, oğlun da peşin sıra seni izler.

(23) مَتَى يَرْتَفِعْ مُسْتَوَى التَّعْلِيمِ يَزْدَهِرْ اِقْتِصَادُ الْبَلَدِ.

Ne zaman Öğretim seviyesi yükselirse, ülke ekonomisi de o zaman gelişir.

(24) إِنْ تَسْتَعْمِلِ الْوَسَائِلَ الْحَدِيثَةَ تَنْخَفِضْ تَكَالِيفُ الْمَشْرُوعِ.
Modern ekipmanları kullanırsanız, projenin maliyeti (masrafları) azalır.

(25) إِذْمَا يَسْتَقِلِ الرَّئِيسُ يَزْدَدِ التَّضَخُّمُ الْمَالِيُّ.
Cumhurbaşkanı istifa ederse, enflasyon artar.

(26) حَيْثُمَا يَنْزِلِ الْعَالِمُ تَسُدْ الْكَرَامَةُ وَ الْوَقَارُ.
Alim nerede bulunursa, o yere saygınlık ve vakar hakim olur.

(27) أَيَّ عَمَلٍ يَعْمَلِ الْوَالِدُ يُقَلِّدْهُ أَبْنَاؤُهُ.
Baba hangi işi yaparsa, çocukları kendisini taklid eder.

(28) مَهْمَا تُفْرِطْ فِي إِكْرَامِ النَّاسِ تُكْرَمْ.
İnsanlara ikramda ne kadar cömert davranırsan, aynıyla mukabele görürsün.

(29) كَيْفَمَا تُضَيِّفْ أَقَارِبَنَا نُضَيِّفْ أَقَارِبَكَ.
Akrabalarımızı nasıl ağırlarsan, akrabalarını aynı şekilde ağırlarız.

(30) إِنْ تَغُضَّ الطَّرْفَ عَنْ هَفَوَاتِي أَصْفَحْ عَنْكَ.
Sen benim sürçmelerime göz yumarsan, ben de seni bağışlarım.

(31) مَهْمَا يَحْدُثْ مِنْ مَصَائِبَ أُؤَيِّدْكَ فِي جَمِيعِ الْأَحْوَالِ.
Her ne sıkıntı olursa olsun, tüm koşullarda seni desteklerim.

(32) إِنْ تُسْرِعُوا تَلْحَقُوا بِالطَّائِرَةِ فِي مَوْعِدِهَا.
Eğer acele ederseniz, uçağı zamanında yakalarsınız.

(33) مَتَى يَصْدُقِ النَّاسُ تَعُمَّ الْفَضِيلَةُ الْمُجْتَمَعَ كُلَّهُ.
İnsanlar ne zaman doğru sözlü olurlarsa, erdem tüm topluma şamil olur.

(34) مَتَى تَحْسُنْ أَخْلَاقُ النَّاسِ تَسْهُلْ إِدَارَةُ الدَّوْلَةِ وَ الْمُجْتَمَعِ.
İnsanların ahlakı iyi olduğunda, devlet ve toplum idaresi (o zaman) kolay olur.

(35) أَيْنَمَا يَجْلِسِ الْعَالِمُ الْفَاضِلُ يَحْتَرِمْهُ النَّاسُ كُلَّ الْاِحْتِرَامِ.
Fazilet sahibi bir alim nereye oturursa, insanlar büyük bir saygı gösterir.

(36) مَتَى تُصْغِ إِلَى شَرْحِ الْمُعَلِّمِ تَتَعَمَّقْ فِي مَجَالِ الْعِلْمِ.
Öğretmenin açıklamalarına kulak verirsen, bilimsel alanda derinleşirsin.

(37) مَتَى تَسِرْ بِبُطْءٍ وَسْطَ الزِّحَامِ تَسْلَمْ مِنَ الْخَطَرِ.
Kalabalık ortasında yavaş yavaş yürüdüğünde tehlikeden korunursun.

(38) أَيْنَمَا يُوجَدِ الْأَمْنُ يُفَضِّلِ النَّاسُ الْعَيْشَ فِيهِ.

Emniyet nerede bulunursa, insanlar orada yaşamayı tercih ederler.

(39) مَتَى تُغِثِ الْمُحْتَاجِينَ يَشْكُرُوكَ.

İhtiyaç sahiplerine yardım ettiğinde sana müteşekkir olurlar.

(40) مَنْ يُحَافِظُوا عَلَى صِحَّتِهِمْ يَعِيشُوا مُدَّةً أَطْوَلَ.

Sağlıklarını koruyanlar daha uzun ömürlü olurlar.

(41) مَتَى تَحْرِصْ عَلَى مَطَالِبِكَ تُحَقِّقْ أَهْدَافَكَ.

Taleplerin konusunda azimli olursan, hedeflerini gerçekleştirirsin.

(42) أَيْنَ يَنْتَشِرِ التَّعْلِيمُ يَرْقَ فِيهِ مُسْتَوَى الْعَيْشِ.

Öğretim her nerede yaygınlaşırsa, yaşam standardı orada yükselir.

(43) مَنْ يُفْرِطْ فِي الْأَكْلِ يَتْخَمْ.

Yemekde ölçüyü kaçıran, mide fesadına uğrar.

(44) مَنْ يَتْعَبْ فِي صِغَرِهِ يَتَمَتَّعْ فِي كِبَرِهِ.

Küçüklüğünde yorulan, büyüdüğünde (yorgunluğunun) faydasını görür.

(45) مَنْ يَجْتَنِبْ أَذَى الْآخَرِينَ يَنْجُ مِنْ أَذَاهُمْ.

Başkalarına eziyet etmekten kaçınan, (bu kimselerin) ezalarından kurtulur.

(46) مَنْ يُسَافِرْ الْبِلَادَ الْأَجْنَبِيَّةَ كَثِيرًا تَزْدَدْ تَجَارِبُهُ.

Herkim yabancı ülkeleri çokça ziyaret ederse, deneyimleri artar.

(47) مَا تُضَيِّعْ مِنْ وَقْتِكَ تَنْدَمْ عَلَيْهِ.

Zamanından her ne kaybetsen, pişman olursun.

(48) أَيَّانَ تُنَادِنِي أُجِبْكَ.

Bana her ne zaman seslensen, sana yanıt veririm.

(49) أَيْنَ تَذْهَبُوا فِي هٰذِهِ الرِّحْلَةِ نَصْحَبْكُمْ.

Bu gezide her nereye gitseniz, size eşlik edeceğiz.

(50) أَنَّى يَنْزِلْ ذُو الْعِلْمِ الْوَافِرِ يُحْسَدْ.

Engin bilgili kimse her nereye gitse, haset edilir (edenler olur).

(51) حَيْثُمَا يَنْزِلِ الْمَطَرُ تَنْمُ الْأَعْشَابُ وَ الْأَشْجَارُ.

Yağmur nereye yağsa, otlar ve ağaçlar gelişir.

(52) كَيْفَمَا تُعَامِلِ النَّاسَ يُعَامِلُوكَ.

İnsanlara nasıl davranırsan, sana (o şekilde) davranırlar.

(53) إِنْ تَجْلِسْ فِي مَجْرَى الْهَوَاءِ تَمْرَضْ حَالاً.

Cereyanda kalırsan derhal hasta olursun.

(54) أَنَّى تُرْسِلْ رِسَالَةً بِالْبَرِيدِ الْمُسَجَّلِ تَصِلْ حَالاً.

İadeli taahhütlü bir mektubu nereye göndersen derhal ulaşır.

(55) إِذْمَا تُطِعْ وَالِدَكَ يُحْبِبْكَ اللهُ وَ النَّاسُ أَجْمَعِينَ.

Babana itaat edersen, hem Allah, hem de tüm insanlar seni sever.

(56) أَيَّ بَابٍ تَقْرَعْ تُوَاجِهْ وَجْهًا بَشُوشًا فِي هٰذَا الْحَيِّ.

Bu semtte hangi kapıyı çalsan, mütebessim bir çehre ile karşılaşırsın.

(57) مَنِ اسْتَبَدَّ بِرَأْيِهِ أَبْعَدَ النَّاسَ حَوْلَهُ.

Kim kendi görüşünü dayatırsa, çevresindeki insanları kendisinden uzaklaştırır.

(58) مَنْ عَيَّرَ صَدِيقَهُ قَطَعَ الصَّدَاقَةَ.

Kim dostunun ayıplarını ortaya dökerse, dostluk bağını kesmiş olur.

(59) مَنْ يَبْتَعِدْ عَنْ مُصَاحَبَةِ الْأَشْرَارِ يَنْجُ مِنْ شَرِّهِمْ.

Kim kötülerle arkadaşlık etmekten uzak durursa, şerlerinden emin olur.

(60) إِنْ تُحْسِنَا إِلَى الْكَرِيمِ تَكْسِبَا صَدَاقَتَهُ.

(İkiniz) onurlu birine iyilikte bulunursanız, dostluğunu kazanırsınız.

ÖNEMLİ NOT (2)

- Şart edatlarından أَيَّانَ , مَتَى ,حَيْثُمَا , أَنَّى ve أَيْنَ , başlarında yer aldıkları cümlelerle ilgili olarak bir zaman ve mekan kavramına işaret etmeleri nedeniyle cümlenin mefûlün fih öğesi (zarf cümlesi) olarak kabul edilirler.
- Şart edatlarından كَيْفَمَا, başında yer aldığı fiil cümlesi ile ilgili olarak bir '*durum/hal*' kavramına işaret ettiği için cümlede daima 'Hâl' öğesi konumundadır.
- Şart edatlarından أَيٌّ ise cümleye kattığı anlama bağlı olarak içinde yer aldığı cümlenin; mübtedası, mefûlün bihi, mefûlün fihi, hâli vs. olabilir.

ÖNEMLİ NOT (3)

- Şart edatlarından إِنْ , إِذْمَا ve لَوْ harf olup bunların dışında kalan edatlar ise isimdir. Harflerin iraptan mahalli bulunmadığı için bu üç şart edatı da cümlede herhangi bir öğe olarak görev yapmaz. Ancak geri kalan ve '***isim***' olan şart edatlarının hepsi -*şart edatı olmasının yanısıra*- yerine göre başlarında bulundukları cümlenin mübtedası, mefûlün bihi, mefûlün fihi gibi dilbilgisel roller oynayabilmektedir.
- مَنْ , مَا ve مَهْمَا şart isimlerinden sonra lazım bir fiil veyahut ta mefûlün bihini almış müteaddi bir fiil gelmesi durumunda bu üç şart ismi bulundukları cümlenin mübtedası kabul edilir. Şart ve cevap cümlesinden oluşan geri kalan kısım ise bir bütün halinde haber öğesini teşkil eder. Bu üç şart edatından sonra müteaddi bir fiil geldiği halde, cümlede ayrıca bir mefûl görünmüyorsa bu taktirde bizzat şart edatının kendisi cümlenin mefûlü olarak değerlendirilir.

Cezmetmeyen Şart Edatları			
Cümle İçinde Kullanımı	Anlamı	Şart Edatı	
لَوْ يَنْزِلُ الْمَطَرُ نَلْجَأُ إِلَى الْكَهْفِ	Eğer ... se Şayet ... se	لَوْ	1
إِذَا يَصْدُقُ الْمُتَّهَمُ يَسْهُلُ أَمْرُ الْقَاضِي	Eğer ... se Şayet ... se	إِذَا	2

Cezmetmeyen Şart Edatları ile İlgili Örnek Cümle		
		Harf (İraptan Mahalli Yok)
تَخْتَبِرُ	تَسِنُّ	إِذَا \ لَوْ
Cevap Fiili	Şart Fiili	Şart Edatı
Yaşın ilerledikçe tecrübe kazanırsın.		

CEZMETMEYEN ŞART EDATLARI İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) لَوْ أَسْتَطِيعُ وَهَبْتُ كُلَّ طَالِبٍ هَدِيَّةً.

Şayet elimde olsaydı, her öğrenciye bir hediye verirdim.

(2) إِذَا أَحْسَنْتَ إِلَى الْفَقِيرِ أَحَبَّكَ اللهُ وَ النَّاسُ أَجْمَعِينَ.

Muhtaç kimseye iyilikte bulunursan, hem Allah hem de tüm insanlar seni sever.

(3) إِذَا نَزَلَ الْمَطَرُ تَظْهَرُ النَّبَاتَاتُ وَ الْفُطْرِيَاتُ.

Yağmur yağdı mı, bitkiler ve mantarlar ortaya çıkar.

(4) إِذَا كَانَ الْجَوُّ رَطْبًا تَظْهَرُ بَعْضُ الزَّوَاحِفِ مِثْلِ الْحَلَزُونِ وَ الْبَزَّاقَةِ وَ الدُّودِ.

Hava rutubetli olduğunda, salyangoz, sümüklü böcek ve solucan gibi bazı sürüngenler ortaya çıkar.

(5) لَوْ تُسَكِّرُ الْحَنَفِيَّةَ جَيِّدًا نَدْفَعُ أَقَلَّ.

Çeşmeyi iyi kapatırsan, daha az ödeme yaparız.

(6) لَوْ أَكْثَرْتَ مِنَ اللَّوْمِ وَ الْعِتَابِ ابْتَعَدَ عَنْكَ جَمِيعُ أَصْدِقَائِكَ.

Kınama ve azarlamada aşırı gidersen tüm dostların senden uzaklaşır.

(7) لَوْ سَادَ التَّعَاوُنُ الدُّوَلِيُّ قَلَّ عَدَدُ الْحُرُوبِ.

Uluslar arası yardımlaşma hakim olursa, savaşların sayısı azalır.

(8) إِذَا عَمِلْتَ عَمَلاً صَالِحًا فُزْتَ بِرِضَى الْمُجْتَمَعِ.

Şayet hayırlı bir iş yaparsan, toplumun hoşnutluğunu elde edersin.

(9) لَوْ تَزْرَعُ الشَّرَّ تَحْصُدُ النَّدَمَ.

Kötülük yaparsan pişman olursun.

(10) إِذَا عَطَفْتَ عَلَى الْيَتِيمِ تَسْعَدُ بِمَا فَعَلْتَ.

Yetime şefkat gösterdiğinde, yaptığın işten ötürü mutlu olursun.

(11) لَوْ يَتَخَرَّجُ مُحَمَّدٌ هٰذَا الْعَامَ يُوَاصِلُ دِرَاسَتَهُ الْعَالِيَةَ.

Eğer Muhammed bu sene mezun olursa, yüksek öğrenimine devam edecek.

(12) لَوْ أَحْصُلُ عَلَى الْجَائِزَةِ الْجَامِعِيَّةِ أُقَدِّمُ لَكُمْ كَبَابًا عَلَى نَفَقَتِي.

Şayet üniversite ödülünü kazanırsam, size kebap ısmarlayacağım.

(13) لَوْ تُسَافِرُونَ إِلَى الشَّاطِئِ تَتَمَتَّعُونَ بِالْبَحْرِ.

Eğer sahile giderseniz, denizin tadını çıkarırsınız.

(14) لَوْ تُصَادِقُ الْكِرَامَ تَتَخَلَّقُ بِأَخْلاَقِهِمْ.

İyi insanlarla dostluk kurarsan, onların ahlakı ile ahlaklanırsın.

(15) إِذَا تَزِيدُ رَوَاتِبُ الْمُوَظَّفِينَ وَ الْعُمَّالِ تَنْشَطُ الْأَسْوَاقُ الْمَالِيَّةُ.

Memurların ve işçilerin maaşları yükselirse, mali piyasalar canlanır.

(16) إِذَا عَمَّ التَّعْلِيمُ وَ التَّرْبِيَةُ تَنْخَفِضُ نِسْبَةُ الْجَرَائِمِ فِي الْأَرْيَافِ.

Eğitim ve öğretim yaygınlaşırsa, taşradaki suç oranı azalır.

(17) لَوْ نَزَلَ الثَّلْجُ كَثِيرًا فِي الشِّتَاءِ يَقِلُّ قَطْعُ الْمِيَاهِ وَ الْكَهْرَبَاءِ فِي الصَّيْفِ.

Şayet kışın fazlaca kar yağarsa, yazın su ve elektrik kesintisi az olur.

(18) إِذَا احْتَرَمَ الْأَوْلَادُ أَبَوَيْهِمْ ظَهَرَ مُجْتَمَعٌ مِثَالِيٌّ.

Eğer çocuklar ebeveynlerine hürmet ederlerse ideal bir toplum ortaya çıkar.

(19) لَوْ بَادَرْتَ إِلَى كِتَابَةِ أُطْرُوحَتِكَ الْآنَ لَانْتَهَيْتَ مِنْهَا فِي سَنَةٍ وَاحِدَةٍ.

Tezin yazımına şimdi başlarsan, bir sene içerisinde tamamlarsın.

(20) لَوْ رَأَتِ الْمَرْأَةُ زَوْجَهَا يَشْرَبُ خَمْرًا لَجُنَّتْ جُنُونًا.

Eğer kadın, kocasını içki içerken görürse çıldırır.

(21) لَوْ تُحَاوِلُ أَنْ تُخَادِعَنَا لَتَفْشَلُ وَ تَخْسَرُ.

Bizi aldatmaya çalışırsan başaramazsın ve zararlı çıkarsın.

(22) لَوْ أَدْرَكَ النَّاسُ قِيمَةَ الْوَقْتِ لَكَانَتِ الْبَشَرِيَّةُ فِي مَكَانَةٍ أَرْقَى الْيَوْمَ.

İnsanlar zamanın değerini bilselerdi, bugün insanlık daha iyi bir yerde olurdu.

(23) لَوْ تَتَعَامَلُ مَعَ النَّاسِ بِتَسَامُحٍ أَكْثَرَ لَاتَّخَذْتَ كَثِيرًا مِنَ الْأَصْدِقَاءِ.

Eğer insanlara daha toleranslı davranırsan çok fazla dost kazanırsın.

أَيٌّ DIŞINDAKİ TÜM ŞART EDATLARI MEBNİDİR.

HATIRLATMA

- Cezmetmeyen şart edatlarından لَوْ in cevabının başına, manaya ve iraba etkisi olmayan zâid üstünlü bir lâm (لَ) harfi getirilebilir.

ÖNEMLİ NOT (4)

- İki muzariyi cezmeden إِنْ edatı, nadiren de olsa, karşımıza farklı görünümlerde çıkabilir.

(1) إِنْ ve zaid bir مَا 'nın bileşimi olan إِمَّا biçimi. Bunun şart fiili daima tekit nunlu gelmektedir.

فَإِمَّا تَرَيِنَّ مِنَ الْبَشَرِ أَحَدًا فَقُولِي إِنِّي نَذَرْتُ لِلرَّحْمَنِ صَوْمًا.

İnsanlardan birini görecek olursan,
"Şüphesiz ben Rahmân'a susmayı adadım" de.

إِمَّا يَبْلُغَنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرَ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلاَهُمَا فَلاَ تَقُلْ لَهُمَا أُفٍّ.

Eğer onlardan biri, ya da her ikisi senin yanında ihtiyarlık çağına ulaşırsa, sakın onlara "öf!" bile deme!

(2) إِنْ ve nefiy (olumsuzluk) belirten لاَ 'dan oluşan إِلاَّ biçimi. Bunu, istisnâ edatı olan إِلاَّ ile karıştırmamak gerekir. Zaten bu edatın hemen arkasından şart ve cevabın gelmesi bu hususta yardımcı olur.

إِلاَّ (إِنْ لاَ) تَجْتَهِدْ تَفْشَلْ.

Çalışmazsan başarısız olursun.

إِلاَّ (إِنْ لاَ) تُتْقِنِ الْعَرَبِيَّةَ فَتَكَلَّمْ بِالْفَرَنْسِيَّةِ.

Arapçan iyi değilse Fransızca konuş.

Not: Şayet إِلاَّ edatı وَإِلاَّ biçimini almışsa bu 'Yoksa/Aksi taktirde' anlamına gelir. Örnekleri inceleyiniz.

اِسْتَعْجِلْ، وَإِلاَّ نَتَأَخَّرْ عَنِ الْمُحَاضَرَةِ.

Acele et, yoksa derse geç kalacağız.

لاَ تَشْرَبْ مَاءً بَارِدًا، وَإِلاَّ تَمْرَضْ.

Soğuk su içme, aksi taktirde hasta olursun.

ÖNEMLİ NOT (5)

● Yukarıda cezmetmeyen şart edatları olarak zikrettiğimiz إِذَا ve لَوْ edatlarına dahil edebileceğimiz birkaç edat daha bulunmaktadır. Bunların anlam ve fonksiyonları şöyledir:

(1) لَمَّا : Mazi fiillerden önce gelir ve Türkçe'ye (…-dığı zaman, …-dığı vakit, …-ınca/ince, …-ında/inde vs.) şeklinde tercüme edilir.

لَمَّا حَضَرَ الْمَدْعُوُّونَ جَمِيعًا بَدَأَتِ الْحَفْلَةُ.

Tüm davetliler geldiğinde parti başladı.

لَمَّا رَنَّ الْجَرَسُ دَخَلَ الطُّلَّابُ الْفُصُولَ.

Zil çalınca öğrenciler sınıflara girdi.

لَمَّا تَسَاقَطَ الْمَطَرُ تَسَرَّعْنَا إِلَى الْبُيُوتِ.

Yağmur atıştırmaya başlayınca evlere koşuşturduk.

(2) كُلَّمَا : Mazi fiillerden önce gelir. Türkçe'ye (Her …-dığında, Ne zaman …-se/sa, Her ne zaman …-se/sa vs.) şeklinde tercüme edilir.

كُلَّمَا سَافَرْنَا إِلَى الْخَارِجِ اِشْتَرَيْنَا لِأَصْدِقَائِنَا هَدَايَا.

Ne zaman yurt dışına gitsek, dostlarımıza hediyeler alırız.

كُلَّمَا زُرْتُ قَرْيَتِي الْقَدِيمَةَ تَذَكَّرْتُ صِبَايَ.

Eski köyümü her ziyaretimde, çocukluğumu anımsarım.

كُلَّمَا تَسَلَّمْتُ رَاتِبِي الشَّهْرِيَّ أَوْدَعْتُ قَلِيلًا مِنْهُ فِي الْمَصْرِفِ.

Maaşımı her aldığımda, az bir kısmını bankaya yatırırım.

(3) أَمَّا : Bu şart edatından sonra genellikle bir isim cümlesi gelmekte olup haberinin başında da her zaman fethalı bir fe harfi (فَـ) bulunma zorunluluğu vardır. Türkçeye, (...-e/a gelince; (...) ise; Ama (...); Fakat (...); Ancak (...)) şeklinde tercümesi mümkündür. Bu edatın ve sonrasında gelen harfin kullanımını şu şekilde formülleştirmek mümkündür:

أَمَّا (...) فَـ (...).

Aşağıdaki örnekleri inceleyiniz:

اَلْفَرَنْسِيَّةُ صَعْبَةٌ، أَمَّا اَلْعَرَبِيَّةُ فَسَهْلَةٌ.

Fransızca zordur, Arapça ise kolay.

عَلِيٌّ مِصْرِيُّ الْجِنْسِيَّةِ، أَمَّا خَالِدٌ فَهُوَ عِرَاقِيٌّ.

Ali Mısır uyrukludur, Halid ise Iraklı.

مِنْ أَيْنَ أَنْتُمَا؟ / أَمَّا أَنَا فَمِنَ الْمَكْتَبَةِ، وَأَمَّا زَمِيلِي فَمِنَ الْمُخْتَبَرِ.

İkiniz nereden geliyorsunuz?
Ben kütüphaneden, arkadaşımsa laboratuvardan.

(2) لَوْلَا : Bu edattan sonra gelen şart cümlesi isim cümlesi olup, haberi, cümleden hazfedilmiş (çıkarılmış) مَوْجُودٌ sözcüğüdür. Cevabın başında genellikle fethalı bir lâm (لَ) bulunur. Edat Türkçe'ye (olmasa/olmasaydı) şeklinde çevrilir.

لَوْلَا فَضْلُ اللهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ لَكُنْتُمْ مِنَ الْخَاسِرِينَ.

Eğer Allah'ın fazlı ve rahmeti olmasaydı, kaybedenlerden olurdunuz.

لَوْلَاكَ لَوْلَاكَ لَمَا خَلَقْتُ الْأَفْلَاكَ.

(Ey Habibim!) Sen olmasaydın alemleri yaratmazdım.

لَوْلَا الْعَقْلُ لَضَاعَ الْإِنْسَانُ.

Şayet akıl nimeti olmasaydı, insan insanlığını kaybederdi.

اَلْمَالُ وَ الْحَيَاةُ

كَانَ لِشَيْخٍ ثَلاَثَةُ بَنِينَ، فَلَمَّا بَلَغُوا أَشُدَّهُمْ أَسْرَفُوا فِي مَالِ أَبِيهِمْ وَلَمْ يَكُونُوا اخْتَرَفُوا حِرْفَةً يَكْسِبُونَ بِهَا خَيْرًا لِأَنْفُسِهِمْ فَلاَمَهُمْ أَبُوهُمْ وَ وَعَظَهُمْ فَقَالَ لَهُمْ: يَا بَنِيَّ، إِنْ أَرَدْتُمُ النَّجَاحَ فِي حَيَاتِكُمْ فَاسْعَوْا لِثَلاَثَةِ أُمُورٍ وَ لَنْ تُدْرِكُوهَا إِلاَّ بِأَرْبَعَةِ أَشْيَاءَ. أَمَّا الثَّلاَثَةُ الَّتِي يُسْعَى إِلَيْهَا فَالسَّعَةُ فِي الرِّزْقِ، وَ الْمَنْزِلَةُ فِي النَّاسِ وَ الزَّادُ لِلْآخِرَةِ، وَ أَمَّا الْأَرْبَعَةُ الَّتِي يُحْتَاجُ إِلَيْهَا فِي دَرْكِ هٰذِهِ الثَّلاَثَةِ فَاكْتِسَابُ الْمَالِ مِنْ أَحْسَنِ وَجْهٍ يَكُونُ، ثُمَّ حُسْنُ الْقِيَامِ عَلَى مَا اكْتُسِبَ مِنْهُ، ثُمَّ اسْتِثْمَارُهُ، ثُمَّ إِنْفَاقُهُ فِيمَا يُصْلِحُ الْمَعِيشَةَ وَ يُرْضِي الْأَهْلَ وَ الْإِخْوَانَ، فَيَعُودُ عَلَيْهِ نَفْعُهُ فِي الْآخِرَةِ. وَ سَتُوَفَّقُونَ إِنْ عَمِلْتُمْ بِهٰذِهِ النَّصِيحَةِ فَتَمَسَّكُوا بِهَا تُفْلِحُوا وَ إِلاَّ كُنْتُمْ مِنَ الْخَاسِرِينَ.

وَ مَنْ ضَيَّعَ شَيْئًا مِنْ هٰذِهِ الْأَحْوَالِ فَاتَهُ مُرَادُهُ، لِأَنَّهُ إِنْ يُعْرِضْ عَنِ الْاِكْتِسَابِ يُحْرَمْ مِنْ مَالٍ يَعِيشُ بِهِ، وَ إِنْ لَمْ يُحْسِنْ التَّصَرُّفَ فِي مَالِهِ فَمَآلُ الْمَالِ إِلَى الْفَنَاءِ، وَ إِنْ هُوَ أَهْمَلَ اسْتِثْمَارَهُ تَمْنَعْهُ قِلَّةُ الْإِنْفَاقِ مِنْ سُرْعَةِ الذَّهَابِ، وَ إِنْ هُوَ اكْتَسَبَ وَ أَصْلَحَ وَ أَثْمَرَ ثُمَّ أَمْسَكَ عَنْ إِنْفَاقِهِ فِي وُجُوهِهِ وَ مَنَافِعِهِ صَارَ بِمَنْزِلَةِ الْفَقِيرِ الَّذِي لاَ مَالَ لَهُ، ثُمَّ لَمْ يَمْنَعْ ذٰلِكَ أَيْضًا مَالَهُ مِنَ التَّلَفِ بِالْحَوَادِثِ، فَهُوَ كَالسَّدِّ لَمْ تَزَلِ الْمِيَاهُ تَنْصَبُّ فِيهِ فَلَوْ لَمْ يَكُنْ لَهُ مَفَاضٌ وَ مُتَنَفَّسٌ لَخَرِبَ وَ سَالَ مِنْ نَوَاحٍ كَثِيرَةٍ إِنْ لَمْ يَكُنْ قَدِ انْبَثَقَ الْبَثْقَ الْعَظِيمَ فَذَهَبَ الْمَالُ ضَيَاعًا.

كلمة اليوم

إِذَا أَرَدْتَ أَنْ تُطَاعَ فَسَلْ مَا يُسْتَطَاعُ

47. DERS

CEVAP CÜMLESİNİN BAŞINA 'FE' HARFİNİN GELMESİ

CEVAP CÜMLESİNİN BAŞINA 'FE' HARFİNİN GELMESİ

Bir önceki dersimizde '*Şart Cümleleri*' adını verdiğimiz cümle yapılarının biri '*şart cümlesi*', diğeri '*cevap cümlesi*' olmak üzere iki temel öğeden oluştuğunu belirtmiştik. Prensip olarak bu cümle yapılarında '*şart cümlesi*' adını verdiğimiz cümleciğin başına (*Fe*) harfi gelmemekle birlikte, şu beş durum söz konusu olduğunda (*Fe*) harfi gelmektedir :

1. Cevap cümlesi '***isim cümlesi***' olduğunda

2. Cevap cümlesi نِعْمَ , بِئْسَ , لَيْسَ ve عَسَى gibi '***camid (çekimsiz veya yarı çekimli) bir fiil***' olduğunda

3. Cevap cümlesi; '***emir cümlesi***', '***nehiy cümlesi***', '***temenni cümlesi***' ve '***soru cümlesi***' gibi "***talebî cümle***" özelliğinde olduğunda.

4. Cevap cümlesi, başında لَنْ , لاَ , مَا gibi olumsuzluk edatlarından birinin yer aldığı '***olumsuz bir cümle***' olduğunda

5. Cevap cümlesi, başında قَدْ , سَ , سَوْفَ harf veya edatlarından birinin bulunduğu mazi veya muzari bir fiil cümlesi olduğunda.

Önemli Not : Yukarıda saydığımız beş durum söz konusu olduğunda, hem iki muzari fiili cezmeden edatların cevap cümlelerinin başında, hem de cezmetmeyen edatların cevap cümlelerinin başında mutlaka fethalı bir '*fe*' harfi bulunur. Şayet iki muzari fiili cezmeden şart edatlarının cevaplarının başında '*fe*' harfi bulunuyorsa, cevap cümleleri lafzen değil mahallen meczumdur.

Cevap Cümlesinin İsim Cümlesi Oluşu ile İlgili Cümle Örneği		
		Harf (İraptan Mahalli Yok)
فَعَاقِبَتُكَ سَيِّئَةٌ	تَكْذِبْ	إِنْ
Cevap Cümlesi (İsim Cümlesi/ Mahallen Meczum)	Şart Fiili	Şart Edatı
Yalan söylersen sonun kötü olur.		

CEVAP CÜMLESİNİN İSİM CÜMLESİ OLUŞU İLE İLGİLİ ÖRNEKLER

(1) مَتَى يَدْخُلِ الْعُمَّالُ الْأَتْرَاكُ الْبَلَدَ فَهُمْ يَرْتَاحُونَ بَالًا.

Türk işçiler ülkeye ne zaman girseler rahat bir nefes alıyorlar.

(2) إِنْ يَعْتَزِلِ الرَّئِيسُ الْحُكْمَ فَإِدَارَةُ الدَّوْلَةِ تُحَالُ لِنَائِبِهِ.

Başkan yönetimden ayrılırsa, ülkenin idaresi yardımcısına geçer.

(3) مَتَى أَقْبَلَ اللَّيْلُ فَأَنَا أَسْتَغْرِقُ فِي نَوْمٍ عَمِيقٍ.

Gece olunca derin bir uykuya dalarım.

(4) لَوْ تَتَوَاضَعُ فَالنَّاسُ يَحْتَرِمُونَكَ كُلَّ الْاِحْتِرَامِ.

Mütevazi olursan, insanlar sana büyük saygı duyarlar.

(5) إِنْ تَسْتَقِيمُوا اسْتِقَامَةً فَالْفَوْزُ لَكُمْ لَا مَحَالَةَ.

Dosdoğru olursanız, başarı kaçınılmaz olarak sizindir.

(6) أَنَّى تَعْمَلْ مُخْلِصًا فَهُنَاكَ السَّعَادَةُ.

Nerede samimi bir şekilde çalışırsan, işte başarı oradadır.

(7) إِنْ تِهْتُمْ فِي الْغَابَةِ فَأَكْبَرُكُمْ رَئِيسُكُمْ إِطْلَاقًا.

Ormanda kaybolursanız, mutlaka en büyüğünüz lideriniz olacak.

(8) إِنْ تُخْلِصْ فِي أَعْمَالِكَ فَشَأْنُكَ يَرْتَفِعُ.

İşlerinde samimi olursan onurun (şerefin) artar.

(9) إِنْ تَرْكُضْ كَثِيرًا فَأَنْتَ تَشْعُرُ بِالتَّعَبِ الشَّدِيدِ حَتْمًا.

Çok koşarsan, elbette aşırı yorgunluk hissedersin.

(10) إِذَا أَحْرَزْتَ أَيَّةَ جَائِزَةٍ فَأُسْرَتُكَ تَفْتَخِرُ بِكَ دَوْمًا.

Hangi ödülü kazanırsan kazan, ailen seninle hep gurur duyacaktır.

ÖNEMLİ NOT

Cevap cümlesi isim cümlesi olarak geldiğinde başında فَ harfinin bulunması gerektiği yukarıda ifade edilmişti. Ancak bazen bu harfin yerine 'Sürpriz إِذَا'sı (إِذَا الْفُجَائِيَّة) adını verdiğimiz bir sözcük gelebilir. Aşağıdaki örnekleri dikkatle inceleyelim.

إِذَا أَخَذْنَا مُتْرَفِيهِم بِالْعَذَابِ إِذَا هُمْ يَجْأَرُونَ.

Nihayet refah ve bolluk içinde olanlarını azapla kıskıvrak yakaladığımız zaman, bakmışsın ki feryat edip duruyorlar.

وَإِن تُصِبْهُمْ سَيِّئَةٌ بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ إِذَا هُمْ يَقْنَطُونَ.

Eğer kendi işledikleri şeyler sebebiyle başlarına bir kötülük gelirse, bir de bakarsın ki ümitsizliğe düşerler.

فَلَمَّا جَاءهُم بِآيَاتِنَا إِذَا هُم مِّنْهَا يَضْحَكُونَ.

(Mûsâ) mucizelerimizi kendilerine getirince, bir de bakmışsın, o mucizelere gülüyorlar!

فَإِنْ أُعْطُوا مِنْهَا رَضُوا وَإِن لَّمْ يُعْطَوْا مِنهَا إِذَا هُمْ يَسْخَطُونَ.

Kendilerine ondan bir pay verilirse, hoşnut olurlar; eğer kendilerine ondan bir pay verilmezse, hemen kızarlar.

فَإِذَا أَصَابَ بِهِ مَن يَشَاء مِنْ عِبَادِهِ إِذَا هُمْ يَسْتَبْشِرُونَ.

Onu (yağmuru) kullarından dilediklerine uğrattığı zaman bir de bakarsın sevinirler

Cevap Cümlesinin Camid Fiil Oluşu İle İlgili Örnek Cümle		
		İsim (Mefûlün Bih)
فَلَيْسَ بِسِرٍّ عِنْدَ اللهِ	تَكْتُمْ	مَا
Cevap Cümlesi (Camid Fiil ile Başlayan)	Şart Fiili	Şart Edatı
Ne gizlersen gizle, (bu) Allah'ın katında bir sır değildir.		

CEVAP CÜMLESİNİN CAMİD FİİL OLUŞU İLE İLGİLİ ÖRNEKLER

(1) مَنْ يُفْشِ السِّرَّ فَلَيْسَ بِأَمِينٍ بَيْنَ النَّاسِ.

Kim sır verirse, insanlar arasındaki güvenirliliği kalmaz.

(2) مَنْ أَخْلَفَ وَعْدَهُ فَبِئْسَ مَا فَعَلَهُ.

Kim verdiği sözden dönerse, yapmakta olduğu şey ne kötüdür.

(3) إِنْ يَجْمَعِ الطَّالِبُ الْمَعْلُومَاتِ فِي صِغَرِهِ فَنِعْمَ مَا يَفْعَلُهُ.

Öğrenci bilgileri küçüklüğünde edinirse, yaptığı şey ne hoştur.

(4) إِنْ أَهْدَيْتَ هَدِيَّةً لِأُمِّكَ فِي عِيدِ الْأُمَّهَاتِ فَنِعْمَ مَا فَعَلْتَ.

Anneler gününde annene bir hediye verirsen, yaptığın bu davranış ne hoş olur.

(5) إِنْ تَحْفَظِ الدُّرُوسَ مُجَرَّدَ حِفْظٍ فَلَيْسَ هٰذَا مُفِيدًا لَكَ.

Dersleri ezberlemekle yetinirsen, bu sana fayda sağlamayacaktır.

(6) إِنْ تُتْقِنْ هَاتَيْنِ اللُّغَتَيْنِ فَعَسَى أَنْ تَحْصُلَ عَلَى الْعَمَلِ بِسُهُولَةٍ.

Bu iki dili iyi bilirsen, umarım kolayca iş bulursun.

(7) إِنْ تَتُوبُوا إِلَى اللهِ فَعَسَى أَنْ يَرْحَمَكُمْ.

Allah'a tevbe ederseniz, belki de size merhamet eder.

(8) لَوْ تُدَخِّنُ بَيْنَ يَدَيِ الصِّغَارِ فَبِئْسَ مَا تَصْنَعُ سُلُوكًا.

Küçüklerin önünde sigara içersen, bu yaptığın ne çirkin bir davranış olur.

(9) إِذْمَا تَفْتَتِحِ الدَّوْلَةُ مَدَارِسَ لِلْمَكْفُوفِينَ فَنِعْمَ مَا تَفْعَلُ.

Eğer devlet engelliler için okullar açacak olursa, bu ne güzel bir şey olur.

(10) مَا تُنْفِقْ فِي سَبِيلِ اللهِ فَلَيْسَ هٰذَا إِسْرَافًا وَ لَا عَبَثًا.

Allah yolunda ne harcarsan harca, (o şey) ne israf olur, ne de boşa gider.

Cevap Cümlesinin Talebî Cümle Oluşu İle İlgili Örnek Cümle		
		İsim (Mefûlün Fih)
فَتَوَضَّأْ فَصَلِّ	تَسْتَيْقِظْ	مَتَى
Cevap Cümlesi (Talebî / Emr-i Hazır)	Şart Fiili	Şart Edatı
Ne zaman uyanırsan, abdest al ve namaz kıl.		

CEVAP CÜMLESİNİN TALEBÎ CÜMLE OLUŞU İLE İLGİLİ ÖRNEKLER

(1) أَيْنَمَا تُصَادِفْ مِنْ فَشَلٍ فَادْرُسْ أَسْبَابَهُ فِي الْحَالِ.

Nerede bir başarısızlık görürsen derhal nedenlerini incele.

(2) إِذْمَا يُسَلِّمْ عَلَيْكَ أَحَدٌ فَسَلِّمْ عَلَيْهِ بِأَحْسَنَ مِنْهُ.

Eğer biri sana selam verirse, daha güzel bir selamla mukabelede bulun.

(3) إِنْ أَغْضَبَكَ أَبَوَاكَ فَلاَ تَقُلْ لَهُمَا أُفٍّ.

Anne ve baban seni öfkelendirse (dahi), Onlara 'öff!' bile deme.

(4) مَنْ أَحَبَّ أَنْ يَرْضَى اللهُ فَلْيَعْمَلْ مَا فِيهِ خَيْرٌ.

Kim Allah'ın hoşnut olmasını dilerse, hayırlı olan ameller işlesin.

(5) لَوْ تُرِيدُ النَّجَاحَ فَلاَ تُقَصِّرْ فِي وَاجِبَاتِكَ.

Başarı istiyorsan, ödevlerinde kusurlu davranma.

(6) أَيَّ عَمَلٍ تَعْمَلْ فَانْوِ فِيهِ الْخَيْرَ.

Hangi işi yaparsan yap, o hususta (mutlaka) iyi niyetli ol (hayır dile).

(7) إِنْ يُوَاظِبْ عَلَى السَّرِقَةِ فَهَلْ يَسْلَمُ مِنَ الْقَبْضِ عَلَيْهِ؟

Hırsızlığa devam ederse, yakalanmaktan kurtulabilir mi?

(8) إِنْ تُرْضِ اللهَ فَهَلْ فَوْقَهُ أَمْرٌ أَعْلَى؟

Şayet Allah'ı memnun edersen, bundan daha üstün bir şey olabilir mi?

(9) إِنْ تُطْرَدْ مِنَ الْعَمَلِ فَلاَ تَتَّهِمْ أَحَدًا سِوَاكَ.

Eğer işten atılırsan, kendinden başka hiç kimseyi suçlama!

(10) إِنْ تَعِشْ فِي هٰذَا الْعَصْرِ فَلاَ تَعْتَمِدْ عَلَى أَيِّ شَخْصٍ وَ لَوْ كَانَ أَبَاكَ.

Eğer bu çağda yaşıyorsan, baban bile olsa hiçkimseye güvenme!

(11) إِنْ تَكُنْ صَدِيقًا لِي فَلاَ تَشِ بِي إِلَى خُصُومِي.

Benim arkadaşımsan, beni düşmanlarıma gammazlama!

(12) إِذَا آمَنَ شَخْصٌ بِاللهِ فَهَلْ يَخَافُ غَيْرَ اللهِ؟ وَ هَلْ يَقْلَقُ لِشَيْءٍ تَافِهٍ؟

Bir kişi Allah'a inanıyorsa Ondan başkasından korkar mı? Basit bir şeyden ötürü kaygı duyar mı?

(13) أَيْنَمَا تَرَوُا الْعُمْيَ وَ الصُّمَّ وَ الْعُرْجَانَ فَلْتَبْسُطُوا يَدَ الْمُسَاعَدَةِ لَهُمْ.

Nerede kör, sağır ve topal görürseniz, kendilerine yardım elinizi uzatın.

(14) إِنْ تَجِدْ صَدِيقَكَ فِي مَوْقِعِ خَطِرٍ فَلاَ تَفْرَحْ بِمَا أَصَابَهُ.

Dostunu tehlikeli bir durumda bulursan, başına gelen şeyden ötürü sevinme!

(15) مَتَى عَطَسَ رَفِيقُكَ فَلاَ تَنْسَ أَنْ تُشَمِّتَ (أَنْ تَقُولَ يَرْحَمُكَ اللّٰهُ).

Arkadaşın hapşırdığında 'Yerhamukellah' demeyi unutma!

(16) لَوْ نَنْصَرِفُ حَالاً فَلَعَلَّنَا نَلْحَقُ بِالْقِطَارِ.

Şimdi yola koyulursak, belki de treni yakalarız.

(17) لَوْ أُصْدِرَتِ الْقَرَارَاتُ الْمَطْلُوبَةُ فَلَعَلَّ الْحَالَةَ الْاِقْتِصَادِيَّةَ تَتَحَسَّنُ.

Talep edilen kararlar çıkarılırsa muhtemelen ekonomik durum iyileşir.

(18) إِنْ تُسَافِرْ إِلَى الْقَاهِرَةِ فَلاَ تَنْسَ زِيَارَةَ الْأَهْرَامِ.

Kahire'ye gidersen piramitleri gezmeyi sakın unutma!

Cevap Cümlesinin Olumsuz Fiil Cümlesi Oluşu İle İlgili Örnek		
		Harf (İraptan Mahalli Yok)
فَلَنْ تُوَبَّخَ	تُخْطِئْ	إِنْ
Cevap Cümlesi (Olumsuz Fiil Cümlesi)	Şart Fiili	Şart Edatı
Şayet hata yaparsan azarlanmayacaksın.		

CEVAP CÜMLESİNİN OLUMSUZ FİİL CÜMLESİ OLUŞUNA ÖRNEKLER

(1) إِنْ تُصَاحِبِ الصَّدِيقَ الصَّالِحَ فَلَنْ تَنْدَمَ أَبَدًا.

İyi arkadaşla dostluk kurarsan asla pişman olmazsın.

(2) لَوْ عَصَيْتَ أَوَامِرَ الْوَالِدَيْنِ فَلَنْ تَنَالَ مَحَبَّتَهُمَا.

Anne-babanın emirlerine isyan edersen sevgilerini asla kazanamazsın.

(3) إِنْ لَمْ تُتَابِعِ الدُّرُوسَ وَ الْاِخْتِبَارَاتِ مَعًا فَلَنْ تَفْهَمَ الْمَوْضُوعَاتِ جَيِّدًا.

Dersleri ve deneyleri birlikte takip etmezsen konuları iyi öğrenemeyeceksin.

(4) مَتَى تَنْظُرْ إِلَى الْحَيَاةِ بِتَشَاؤُمٍ فَلَنْ تَنْجَحَ فِي التَّغَلُّبِ عَلَى مَتَاعِبِكَ.

Hayata ne zaman kötümser bakarsan, güçlükleri yenmeyi başaramazsın.

(5) لَوْ تُحَافِظُونَ عَلَى صِحَّتِكُمْ حَسْبَمَا يَلْزَمُ فَلَنْ يُصِيبَكُمْ أَيُّ مَرَضٍ.

Sağlığınızı gereği gibi korursanız, hiçbir hastalığa yakalanmazsınız.

(6) لَوْ يَكُونُ الْجَوُّ مُمْطِرًا فَمَا نَخْرُجُ بِدُونِ مِظَلَّةٍ.

Hava yağışlı olursa şemsiye almadan çıkmayız.

(7) أَيَّانَ يَصِفِ الطَّبِيبُ عِلاَجًا لِي فَلاَ أُهْمِلُ شِرَاءَهُ مِنَ الصَّيْدَلِيَّةِ.

Doktor bana ilaç yazdığında, eczaneden almayı ihmal etmem.

(8) مَهْمَا تَقُلْ فَلَنْ تُقْنِعَنِي مَا دُمْتَ تَكْذِبُ.

Ne dersen de, yalan söylediğin müddetçe beni ikna edemiyeceksin.

(9) مَهْمَا يَكُنْ فَلَنْ تَصْعَدُوا قِمَّةَ الْجَبَلِ مُنْفَرِدِينَ.

Ne olursa olsun, dağın tepesine (zirveye) tek başınıza çıkmayacaksınız.

(10) حَيْثُمَا تَذْهَبْ فَلَنْ أُزْعِجَكَ بِالْهَاتِفِ.

Nereye giderseniz gidin, sizi telefonla rahatsız etmeyeceğim.

(11) مَنْ جَدَّ وَ اجْتَهَدَ فِي صِبَاهُ فَمَا تُوَاجِهُهُ الْمَشَاكِلُ الْاِقْتِصَادِيَّةُ.

Kim küçüklüğünde çalışıp çabalarsa, ekonomik sıkıntılarla karşılaşmaz.

(12) إِنْ تَصْنَعْ كُلَّ مَا أَنْصَحُكَ بِهِ فَلَنْ تَخِيبَ أَبَدًا.

Sana verdiğim bütün öğütleri tutarsan, kesinlikle hüsrana uğramayacaksın.

(13) لَوْ تَأَخَّرَ الطُّلَّابُ عَنِ الدَّرْسِ فَلَا يُدْخِلُهُمُ الْأُسْتَاذُ الْفَصْلَ.

Şayet öğrenciler derse geç kalırlarsa, öğretmen kendilerini derse almayacak.

(14) إِذَا لَمْ تَسْمَعْ كَلَامَ وَالِدَيْكَ فَلَنْ تَفُوزَ بِرِضَى اللهِ.

Anne-babanın sözünü dinlemezsen, Allah'ın rızasını elde edemezsin.

(15) مَتَى تُوَافِقِ الْأُمَمُ الْمُتَّحِدَةُ عَلَى هٰذَا الْقَرَارِ فَلَا تَرْضَى عَنْهُ الدُّوَلُ الْمُتَخَلِّفَةُ.

Birleşmiş Milletler bu kararı onaylarsa, geri kalmış ülkeler bundan memnun kalmayacak.

(16) إِنْ تُطْرَدْ مِنْ عَمَلِكَ هٰذَا أَيْضًا فَمَا يَبْقَى أَمَامَكَ خِيَارٌ آخَرُ.

Eğer bu işinden de kovulursan, önünde başka bir seçenek kalmıyor.

(17) إِنْ تُحَاوِلْ أَنْ تَنْشُرَ أَفْكَارَكَ الْهَدَّامَةَ فَلَنْ تَجِدَ مِنَّا مَنْ يُعِينُكَ.

Şayet yıkıcı düşüncelerini yaymaya çalışırsan içimizden sana yardımcı olacak kimse bulamazsın.

(18) لَوْ تَسُدَّ دُيُونَكَ فِي وَقْتِهَا فَلَا تُعَانِي مِنْ أَيَّةِ مُشْكِلَاتٍ.

Eğer borçlarını zamanında ödersen hiçbir sıkıntı çekmezsin.

Başında سَ , سَوْفَ ve قَدْ Bulunan Cevap Cümlesi İle İlgili Örnek		
		Şart İsmi (Mefûlün Fîh)
فَقَدْ تَطِيشُ	تُمْدَحْ كَثِيرًا	مَتَى
(قَدْ lı Cevap Cümlesi)	Şart Fiili	Şart Edatı
Fazla övüldüğünde şımarabilirsin.		

BAŞINDA 'SİN', 'SEVFE' VE 'KAD' BULUNAN CEVAP CÜMLELERİ İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) إِنْ تُسَافِرْ إِلَى الْأَمَاكِنِ السِّيَاحِيَّةِ فَسَتَكْسِبُ خِبْرَةً وَ مَعْرِفَةً

Turistik mekanlara gidersen, deneyimin ve bilgin artar.

(2) مَتَى تُهْمِلُوا أَعْمَالَكُمْ فَقَدْ أَسَأْتُمْ إِلَى وَطَنِكُمْ.

İşlerinizi ihmal ettiğiniz zaman, ülkenize kötülük etmiş olursunuz.

(3) مَنْ يُفَكِّرْ جَيِّدًا فَسَيَجِدُ حِيلَةً مَا مُطْلَقًا.

Her kim gereğince düşünürse mutlaka bir çözüm yolu bulur.

(4) إِذَا زُرْتَ الْبِلَادَ الْأَجْنَبِيَّةَ فَسَتَرَى مَا يُثِيرُ إِعْجَابَكَ.

Yabancı ülkeleri ziyaret ettiğinde ilgini çekecek şeyler göreceksin.

(5) لَوْ سَافَرْتَ إِلَى رُومَا فَسَوْفَ تُشَاهِدُ الْآثَارَ الْقَدِيمَةَ.

Roma'yı ziyaret edecek olursan, eski eserler görürsün.

(6) إِنْ تَكْسِرْ قُلُوبَ أَقَارِبِكَ فَقَدْ نَدِمْتَ عَلَى مَا فَعَلْتَ.

Yakınlarının kalplerini kırarsan yaptığına pişman olursun.

(7) مَنْ يَضَعْ لَبِنَةً فِي بِنَاءِ مُجْتَمَعٍ مُثَقَّفٍ فَسَيُذْكَرُ بِمَا عَمِلَهُ مِنْ خَيْرٍ دَائِمًا.

Her kim kültürlü bir toplum yaratılmasında bir tuğla koyarsa, işlediği hayır sebebi ile daima anılacaktır.

(8) إِنْ تَتَّبِعْ نُصْحَ الطَّبِيبِ فَسَتَبْرَأُ مِنْ مَرَضِكَ حَالاً.

Doktorun tavsiyesine uyarsan derhal iyileşirsin.

(9) إِنْ تُحْسِنْ إِلَى الْيَتَامَى وَ الْعَجَائِزِ فَسَيُؤْتِيكَ اللّٰهُ أَجْرَكَ أَضْعَافًا مُضَاعَفَةً.

Yetimlere ve düşkünlere iyilikte bulunursan, Allah sevabını kat kat verecektir.

(10) أَيَّانَ يَأْتِ فَصْلُ الصَّيْفِ فَسَوْفَ نَرْتَدِي الْمَلَابِسَ الْقُطْنِيَّةَ.

Yaz ayı geldiği zaman, pamuklu elbiselerimizi giyeceğiz.

(11) مَنْ ظَلَمَ النَّاسَ فَقَدْ نَدِمَ.

Kim insanlara zulmederse pişman olur.

(12) لَوْ تُقَاطِعُنِي أَثْنَاءَ الْكَلَامِ فَسَأُؤَنِّبُكَ تَأْنِيبًا.

Konuşma esnasında sözümü kesersen, seni fena halde haşlarım.

(13) مَنْ غَرْبَلَنِي فَقَدْ نَخَلْتُهُ.

Beni kalburdan geçireni elerim (Dinsizin hakkından imansız gelir).

(14) إِنْ تَتْرُكِ النَّوَافِذَ مَفْتُوحَةً فِي يَوْمٍ عَاصِفٍ فَقَدْ تَنْكَسِرُ الشَّبَابِيكُ.

Fırtınalı bir günde pencereleri açık bırakırsan camlar kırılabilir.

(15) مَهْمَا تُحَاوِلْ جَمْعِيَّةُ حِفْظِ الْمُسْتَهْلِكِينَ فَسَتَرْفَعُ الشَّرِكَةُ أَسْعَارَ مُنْتَجَاتِهَا فِي يَنَايِرَ.

Tüketicileri Koruma Derneği ne kadar uğraşırsa uğraşsın, şirket ürün fiyatlarını Ocak ayında yükseltecek.

(16) مَتَى تَدَّخِرِ الْمَالَ فَسَوْفَ تَنْتَفِعُ بِهِ وَقْتَ الْحَاجَةِ.

Parayı ne zaman biriktirirsen, ihtiyaç anında ondan yararlanırsın.

(17) إِذَا أَحْسَنْتَ إِلَى النَّاسِ فَقَدْ مَلَكْتَ قُلُوبَهُمْ.

İnsanlara iyilkte bulunursan kalplerini fethedersin.

ÖNEMLİ NOT

Arapça'da zaman zaman bir emir ve nehiy fiilini takip eden meczum muzâri fiiller karşımıza çıkar. Gramerciler bu meczum muzâri fiilleri, cümleden kaldırılmış olan şart edatının cevap cümlesi olarak yorumlamışlardır. Aşağıdaki örnekleri dikkatle inceleyelim.

'ÖNEMLİ NOT' İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) اِقْرَأْ هَذَيْنِ الْكِتَابَيْنِ بِدِقَّةٍ تَسْتَفِدْ مِنْهُمَا كَثِيرًا.

Bu iki kitabı dikkatli oku (okursan), çok istifade edersin.

(2) يَقُولُ قَوْلٌ مَأْثُورٌ: خَالِفْ تُعْرَفْ.

Bir atasözü şöyle der: "(İnsanlara) Muhalefet et (edersen), şöhret kazanırsın".

(3) أَصْغِ إِلَى شَرْحِ الْمُعَلِّمِ تَتَعَلَّمِ الْمَوْضُوعَاتِ جَيِّدًا.

Öğretmenin açıklamalarına kulak ver (verirsen), konuları iyi öğrenirsin.

(4) كُلْ قَلِيلاً تَسْلَمْ مِنَ الْأَمْرَاضِ.

Az ye (yersen), hastalıklardan korunursun.

(5) قَالَ النَّبِيُّ (ص): صُومُوا تَصِحُّوا.

Oruç tutunuz (tutarsanız), sağlıklı olursunuz.

(6) اِتَّجِرُوا تُصْبِحُوا أَغْنِيَاءَ.

Ticaret yapın (yaparsanız), zengin olursunuz.

(7) لاَ تُسْرِعْ فِي الْقِرَاءَةِ تُخْطِئْ كَثِيرًا.

Okumada aceleci davranma (davranırsan), çok hata yaparsın.

(8) لاَ تُثَرْثِرْ كَثِيرًا تَغْلَطْ كَثِيرًا.

Fazla gevezelik etme (edersen), fazla pot kırarsın.

(9) لاَ تَعْتَمِدْ عَلَيْكَ كَثِيرًا تَخِبْ مَجْهُودَاتُكَ.

Kendine fazla güvenme (güvenirsen), çabaların boşa gider.

(10) لاَ تَتَثَاءَبْ عِنْدَ الضُّيُوفِ تُعَبْ.

Misafirlerin yanında esneme (esnersen), ayıplanırsın.

(11) تَكَلَّمُوا تُعْرَفُوا، فَإِنَّ الْمَرْءَ مَخْبُوءٌ تَحتَ لِسَانِهِ.

Konuşun ki (konuşursanız) tanınasınız, zira kişi dilinin altında gizlidir.

كَيْفَ تَصِفُ الْأَشْيَاءَ الَّتِي حَوْلَكَ

اَلْوَصْفُ مِنَ الْمَهَارَاتِ اللُّغَوِيَّةِ الَّتِي يَحْتَاجُ إِلَيْهَا الإِنْسَانُ لِلتَّعْبِيرِ وَ الْبَيَانِ، وَ تَعْتَمِدُ مُعْظَمُ الْأَوْصَافِ اللُّغَوِيَّةِ عَلَى الْحَوَاسِّ الْخَمْسِ: اَلذَّوْقِ (وَ هُوَ بِاللِّسَانِ)، وَ الشَّمِّ (وَ هُوَ بِالْأَنْفِ)، وَ اللَّمْسِ (وَ هُوَ بِأَعْضَاءٍ كَثِيرَةٍ خُصُوصًا بِالْأَصَابِعِ)، وَ السَّمْعِ (وَ هُوَ بِالْأُذُنِ)، وَ الْبَصَرِ (وَ هُوَ بِالْعَيْنِ).

بِاللِّسَانِ تَذُوقُ الطَّعْمَ (اَلطُّعُومَ): مَثَلاً تَذُوقُ السُّكَّرَ الْحُلْوَ وَ مَاءَ الْبَحْرِ الْمَالِحَ، وَ مَاءَ النَّهْرِ الْعَذْبَ، وَ اللَّيْمُونَ الْحَامِضَ أَوِ الْقَارِصَ وَ الشَّطَّةَ الْحَرِيفَةَ. وَ بِالْأَنْفِ تَشُمُّ الرَّائِحَةَ (اَلرَّوَائِحَ) مَثَلاً: تَشُمُّ رَائِحَةَ الزُّهُورِ الْجَمِيلَةَ أَوِ الطَّيِّبَةَ أَوِ الزَّكِيَّةَ، وَ رَائِحَةَ اللَّحْمِ الْفَاسِدِ النَّتِنَةَ وَ رَائِحَةَ الْخُبْزِ الْقَدِيمِ الْعَفِنَةَ وَ رَائِحَةَ الْمُسْتَنْقَعَاتِ الْكَرِيهَةَ.

وَ بِالْأَصَابِعِ تَلْمِسُ سَطْحَ (سُطُوحَ) الْأَشْيَاءِ مَثَلاً: تَلْمِسُ الْحَرِيرَ النَّاعِمَ وَ الصُّوفَ الْخَشِنَ، وَ الثَّلْجَ الْبَارِدَ وَ لَهَبَ الشَّمْعَةِ السَّاخِنَ أَوِ الْحَارَّ.

وَ بِالْعَيْنِ تُبْصِرُ كَثِيرًا مِنَ الْمَرْئِيَّاتِ الْمُخْتَلِفَةِ: تَرَى ٱلْأَلْوَانَ (اَلْأَحْمَرَ وَ ٱلْأَخْضَرَ وَ ٱلْأَصْفَرَ وَ ٱلْأَزْرَقَ وَ ٱلْأَبْيَضَ وَ غَيْرَهَا). وَ تَرَى أَيْضًا ٱلْأَشْكَالَ (اَلْمُثَلَّثَ وَ الْمُرَبَّعَ وَ الْمُسْتَطِيلَ وَ الْمُسْتَدِيرَ وَ غَيْرَهَا). وَ تُدْرِكُ ٱلْأَحْجَامَ (اَلْكَبِيرَ وَ الصَّغِيرَ وَ الْمُتَوَسِّطَ وَ الضَّيِّقَ وَ الْوَاسِعَ وَ غَيْرَهَا). وَ تُدْرِكُ كَذٰلِكَ الْهَيْآتِ (اَلْمُسْتَقِيمَ وَ الْمُنْحَنِيَ أَوِ الْمُعْوَجَّ وَ الْمُتَنَاسِقَ وَ الْمُتَنَافِرَ وَ الْمُحَرِّكَ وَ السَّاكِنَ وَ غَيْرَهَا).

وَ بِٱلْأُذُنِ تَسْمَعُ الصَّوْتَ (اَلْأَصْوَاتَ) مَثَلاً: تَسْمَعُ حَدِيثَ النَّاسِ، وَ كَلَامَهُمْ وَ تَسْمَعُ ضَحِكَهُمْ وَ بُكَاءَهُمْ. وَ مِنَ الطُّيُورِ تَسْمَعُ زَقْزَقَةَ الْعُصْفُورِ، وَ غِنَاءَ الْحَسُّونِ، وَ مِنَ الْحَيَوَانِ تَسْمَعُ نُبَاحَ الْكَلْبِ، وَ صَهِيلَ الْفَرَسِ، وَ نَهِيقَ الْحِمَارِ، وَ زَئِيرَ ٱلْأَسَدِ، وَ نَقِيقَ الضَّفَادِعِ وَ خُوَارَ الْبَقَرَةِ كَمَا تَسْمَعُ فَحِيحَ ٱلْأَفْعَى. وَ مِنَ الطَّبِيعَةِ تَسْمَعُ هَزِيمَ الرَّعْدِ وَ خَرِيرَ الْمَاءِ وَ حَفِيفَ ٱلْأَشْجَارِ وَ مِنَ الْمُوسِيقَى تَسْمَعُ النَّغَمَاتِ وَ ٱلْأَلْحَانَ.

كلمة اليوم

إِذَا دَعَتْكَ قُدْرَتُكَ إِلَى ظُلْمِ النَّاسِ

فَاذْكُرْ قُدْرَةَ اللهِ عَلَيْكَ!

48. DERS

MEFÛLÜN LEH (Lİ ECLİH)

<u>MEFÛLÜN LEH (Lİ ECLİH)</u>

Bir fiil cümlesinde yer alan eylemin yapılma veya yapılmama nedenini açıklayan mastara '***Mefûlün Leh***' adı verilir. Mefûlün leh öğesinin mansup olması için, bir cümlede şu dört şartın aynı anda bulunması gerekmektedir:

1. Mefûlün leh olan sözcüğün '***mastar***' olması

2. Söz konusu '***mastar***' ın '***kalbî fiiller***'den olması (*Bakınız Uyarı!)*

3. '***<u>Mastarın fâili ile fiilin fâilinin aynı kişi veya şey olması</u>***'

4. '***<u>Mastardaki zaman ile fiildeki zamanın aynı olması</u>***'

Bu dört şartı haiz olan mansup bir mefûlün leh öğesi üç şekilde kullanılabilir

a. <u>Nekre olarak</u> **b.** <u>Harf-i Tarifli olarak</u> **c.** <u>Muzâf olarak</u>

<u>Not -I- :</u> Yukarıdaki dört şartı taşıyan mefûlün lehlerde '***mansupluk***' esas olmakla birlikte, başlarına لِ , مِنْ , فِي ve بِ gibi sebep bildiren harf-i cerlerden birinin gelmesiyle mecrur olarak okunmaları da mümkündür. Bu nedenle aşağıdaki örnek cümlelerde mefûlün li eclih öğesi '***mansup***' oluşunun yanısıra '***mecrur***' olarak da gösterilmiştir.

<u>Not -II- :</u> Yukarıdaki dört şarttan herhangi birine sahip olmayan bir mefûlün leh öğesi başına mutlaka yukarıda saydığımız harf-i cerlerden birini almak mecburiyetindedir.

MEFÛLÜN Lİ ECLİH MANSUPTUR.

UYARI!

● ‘*Kalbî Fiiller*’; تَعْظِيمٌ، إِجْلَالٌ، تَحْقِيرٌ، اِحْتِرَامٌ، خَشْيَةٌ، خَوْفٌ، جُرْأَةٌ، رَغْبَةٌ، رَهْبَةٌ، حَيَاءٌ، شَفَقَةٌ، عِلْمٌ، جَهْلٌ، طَلَبٌ، سَعْيٌ، مَدْحٌ، سُرُورٌ، حُزْنٌ، طَاعَةٌ، ظُلْمٌ، اِحْتِجَاجٌ، تَصْوِيبٌ، رَحْمَةٌ، تَقْدِيرٌ، تَشْجِيعٌ، خَجَلٌ، حَلٌّ، فَرَحٌ، تَكَبُّرٌ، طَمَعٌ، نَشْرٌ، دِفَاعٌ مَنْعٌ، gibi, temelde içsel duygularımızın neden olduğu eylemleri ifade eder.

‘*Kalbî Fiiller*’in karşıt grubunu teşkil eden; قِرَاءَةٌ, كِتَابَةٌ, قُعُودٌ, قِيَامٌ, سَمْعٌ, قَتْلٌ, اِصْطِدَامٌ, ضَرْبٌ, شُرْبٌ, أَكْلٌ, نَوْمٌ, مَشْيٌ, جُلُوسٌ, وُقُوفٌ, رُؤْيَةٌ, غَرَقٌ gibi diğer fiil grubu ise, gerisinde içsel bir duygu yerine fiziksel ve dışsal bir hareketin bulunduğu eylemleri tanımlar.

Dört Şartı Haiz Mefûlün Lieclihlerle İlgili Örnek Cümle		
Harf-i Cerle Mecrur	Mefûlün Lieclih	Fiil + Fâil
لِلْعَمِيدِ	اِحْتِرَامًا	قُمْنَا
Dekana saygı için ayağa kalktık.		

DÖRT ŞARTI HAİZ MEFÛLÜN LİECLİHLERLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) نَصُومُ رَمَضَانَ إِطَاعَةً لِلّٰهِ (لِإِطَاعَةِ اللّٰهِ).

Allah’a itaat etmek için oruç tutarız.

(2) هَرَبَ اللِّصُّ مِنَ الشُّرْطِيِّ خَوْفًا مِنَ الْاِعْتِقَالِ (لِلْخَوْفِ مِنَ الْاِعْتِقَالِ).

Hırsız, tutuklanmaktan korktuğu için polisten kaçtı.

(3) كَتَبَ الطَّالِبُ رِسَالَةً إِلَى وَالِدَيْهِ اشْتِيَاقًا إِلَيْهِمَا (لِلْإِشْتِيَاقِ إِلَيْهِمَا).

Öğrenci, anne-babasına, kendilerini özlediği için bir mektup yazdı.

(4) يَضْرِبُ الْأَبُ الْجَاهِلُ أَوْلَادَهُ تَأْدِيبًا لَهُمْ (لِتَأْدِيبِهِمْ).

Cahil baba, eğitmek için çocuklarını döver.

(5) تَرَكَ صَدِيقِي الدِّرَاسَةَ طَمَعًا فِي الثَّرْوَةِ (لِلطَّمَعِ فِي الثَّرْوَةِ).

Arkadaşım, servete tamah ettiği için öğrenimi bıraktı.

(6) اِصْنَعُوا الْخَيْرَ إِرْضَاءً لِلّٰهِ فَقَطْ (لِإِرْضَاءِ اللّٰهِ فَقَطْ).

Sadece Allah’ı razı etmek için hayır işleyiniz.

(7) اِبْتَعَدَ الْوَلَدُ عَنِ الْأَسَدِ فِي حَدِيقَةِ الْحَيَوَانَاتِ خَوْفًا مِنْهُ (لِلْخَوْفِ مِنْهُ).

Çocuk, korktuğu için hayvanat bahçesinde aslandan uzak durdu.

(8) يَشْتَرِي الْآبَاءُ الْمَلاَبِسَ الْجَدِيدَةَ اسْتِعْدَادًا لِلْعِيدِ (لِلْاِسْتِعْدَادِ لِلْعِيدِ).

Babalar, bayrama hazırlık için yeni elbiseler satın alırlar.

(9) يَتَرَقَّبُ الْمُسْلِمُونَ الْهِلاَلَ اسْتِقْبَالاً لِرَمَضَانَ (لِاسْتِقْبَالِ رَمَضَانَ).

Müslümanlar, Ramazan ayını karşılamak için hilali gözlerler.

(10) يَمْكُثُ الْمُصَلُّونَ فِي الْمَسْجِدِ تَسْبِيحًا لِلّٰهِ (لِتَسْبِيحِ اللّٰهِ).

Namaz kılanlar, Allah'ı tesbih etmek için camide kalırlar.

(11) يَسْتَلْقِي الصَّائِمُ بَعْدَ الْإِفْطَارِ طَلَبًا لِلرَّاحَةِ (لِطَلَبِ الرَّاحَةِ).

Oruçlu kimse, iftardan sonra, istirahat için uzanıp yatar.

(12) يُسَارِعُ الْمُسْلِمُونَ إِلَى أَدَاءِ زَكَاةِ الْفِطْرِ تَطْهِيرًا لِأَمْوَالِهِمْ (لِتَطْهِيرِ أَمْوَالِهِمْ).

Müslümanlar, mallarını temizlemek için zekat vermede yarışırlar.

(13) دَعَا الشُّرْطِيُّ الْمُتَّهَمَ إِلَى الْمَخْفَرِ رَغْبَةً فِي أَخْذِ بَصْمَةِ أَصَابِعِهِ (لِلرَّغْبَةِ فِي ..)

Polis, parmak izini almak için sanığı karakola çağırdı.

(14) تَخْرُجُ الْأُسْرَةُ النَّجِيبَةُ إِلَى بَابِ الْحَدِيقَةِ تَرْحِيبًا بِالضُّيُوفِ (لِلتَّرْحِيبِ بِالضُّيُوفِ).

Asil aile, konukları karşılamak için bahçe kapısına kadar çıkıyor.

(15) يُسَاعِدُ الْغَنِيُّ الْفَقِيرَ شَفَقَةً عَلَيْهِ (لِلشَّفَقَةِ عَلَيْهِ).

Zengin, şefkat duyduğu için yoksula yardımda bulunur.

(16) قَدَّمْتُ الْمَعُونَةَ لِأَخِي الْأَصْغَرِ عَطْفًا عَلَيْهِ (لِلْعَطْفِ عَلَيْهِ).

Kendisine acıdığım için, yardımı, en küçük kardeşime takdim ettim.

(17) لاَ يَنْبَغِي أَنْ تَكُونَ رَجُلاً مُتَعَلِّمًا إِدْرَاكًا لِهٰذِهِ الْعِبَارَةِ (لِإِدْرَاكِ هٰذِهِ الْعِبَارَةِ).

Bu ibareyi anlaman için okumuş adam olman gerekmez.

(18) تُقَامُ هٰذِهِ الْحَفَلاَتُ تَأْبِينًا لِشَاعِرِنَا الْوَطَنِيِّ مُحَمَّدٍ عَاكِف (لِتَأْبِينِ شَاعِرِنَا ..)

Bu törenler, milli şairimiz Mehmet Akif'i anmak için tertipleniyor.

(19) تُغْرَسُ الْأَشْجَارُ وَ الْأَزْهَارُ تَجْمِيلاً لِلْحَدَائِقِ (لِتَجْمِيلِ الْحَدَائِقِ).

Parkları güzelleştirmek için ağaçlar ve çiçekler dikiliyor.

(20) هَجَرْتُ حَارَتَنَا ابْتِعَادًا عَنِ الْقِيلِ وَ الْقَالِ (لِلْاِبْتِعَادِ عَنِ الْقِيلِ وَ الْقَالِ).

Mahallemizi, dedikodulardan uzaklaşmak için terk ettim.

(21) اِلْتَزَمَ الْعَامِلُ بِالتَّعْلِيمَاتِ إِسْعَادًا لِرَئِيسِهِ (لِإِسْعَادِ رَئِيسِهِ).
İşçi, patronunu memnun etmek için direktiflere bağlı kaldı.

(22) اِفْتَتَحَتِ الشَّرِكَةُ فَرْعًا جَدِيدًا آخَرَ رَغْبَةً فِي زِيَادَةِ أَرْبَاحِهَا (لِرَغْبَةِ زِيَادَةِ ...)
Şirket, kârlarını artırmak için yeni bir şube daha açtı.

(23) اِغْتَرَبَ كَثِيرٌ مِنْ طُلاَّبِنَا رَغْبَةً فِي الْعِلْمِ (لِلرَّغْبَةِ فِي الْعِلْمِ)
Talebelerimizden pekçoğu, bilimi arzuladıkları için gurbete çıktılar.

(24) تَجَمَّعَ كَثِيرٌ مِنَ الْمُتَظَاهِرِينَ احْتِجَاجًا عَلَى الْفَضِيحَةِ (لِلْاِحْتِجَاجِ عَلَى الْفَضِيحَةِ)
Skandalı protesto etmek için çok sayıda gösterici bir araya geldi.

(25) نَظَمَ الشَّاعِرُ الشَّهِيرُ قَصِيدَتَهُ الْبَارِعَةَ مَدْحًا لِمُؤَسِّسِ الدَّوْلَةِ (لِمَدْحِ مُؤَسِّسِ الدَّوْلَةِ)
Ünlü şair, nefis şiirini, devletin kurucusunu övmek için kaleme aldı.

(26) تَمْنَحُ الدَّوْلَةُ رِجَالَ الْأَعْمَالِ قُرُوضًا مُسَاعَدَةً لَهُمْ (لِمُسَاعَدَتِهِمْ)
Devlet, işadamlarına, kendilerine yardımcı olmak için borç veriyor.

(27) أَقَامَ الْوَزِيرُ مَأْدُبَةَ الْعَشَاءِ تَكْرِيمًا لِلْوَفْدِ الزَّائِرِ (لِتَكْرِيمِ الْوَفْدِ الزَّائِرِ)
Bakan, konuk heyeti onurlandırmak için akşam yemeği verdi.

(28) يَحْرُسُ الْجُنُودُ الْوَطَنَ حِمَايَةً لَهُ مِنَ الْاِعْتِدَاءِ (لِحِمَايَتِهِ مِنَ الْاِعْتِدَاءِ)
Askerler, vatanı, düşman saldırısından korumak için bekliyorlar.

(29) اِجْتَمَعَ أَعْضَاءُ اللَّجْنَةِ الْاِقْتِصَادِيَّةِ حَلاًّ لِأَزْمَةِ الْبُورْصَةِ (لِحَلِّ أَزْمَةِ الْبُورْصَةِ)
Ekonomi konseyi üyeleri, borsa krizini çözmek için bir araya geldi.

(30) وَزَّعَ عَمِيدُ الْكُلِّيَّةِ الْجَوَائِزَ عَلَى الْمُتَفَوِّقِينَ تَقْدِيرًا لِمَسَاعِيهِمْ (لِتَقْدِيرِ مَسَاعِيهِمْ)
Fakülte dekanı, başarılı öğrencilere ödülleri, çalışmalarını takdir için verdi

(31) تُنْشِئُ الْحُكُومَةُ الْمَكْتَبَاتِ الْعَامَّةَ تَوْعِيَةً لِلشَّعْبِ (لِتَوْعِيَةِ الشَّعْبِ)
Devlet, halk kütüphanelerini, halkı bilinçlendirmek için tesis ediyor.

(32) كَانَتْ شِرْذِمَةٌ قَلِيلَةٌ تَهْتِفُ تَحْرِيضًا لِلشَّعْبِ (لِتَحْرِيضِ الشَّعْبِ)
Küçük bir topluluk, halkı galeyana getirmek için slogan atıyordu.

(33) تَنَاوَلَ رَئِيسُ النَّادِي مُكَبِّرَ الصَّوْتِ تَحِيَّةً لِلْمُتَفَرِّجِينَ (لِتَحِيَّةِ الْمُتَفَرِّجِينَ)
Kulüp başkanı, izleyicileri selamlamak için megafonu eline aldı.

(34) بَدَأَتِ الْغَوَّاصَةُ فِي الْعَمَلِ إِنْقَاذًا لِلسَّفِينَةِ الْغَرِيقَةِ (لِإِنْقَاذِ السَّفِينَةِ الْغَرِيقَةِ)
Denizaltı, batan gemiyi kurtarmak için çalışmalara başladı.

(35) اِخْتَلَقَ صَدِيقِي كَثِيرًا مِنَ الْأَكَاذِيبِ إِلْهَاءً لِي (لِإِلْهَائِي)
Arkadaşım, beni oyalamak için pekçok martaval uydurdu.

(36) يُعَاقَبُ الْمُجْرِمُونَ فِي كُلِّ بَلَدٍ مَنْعًا لاِنْتِشَارِ الْجَرَائِمِ (لِمَنْعِ انْتِشَارِ الْجَرَائِمِ)
Suçlular, her ülkede, suçun yayılmasını önlemek maksadıyla cezalandırılır.

(37) خَرَجَتِ الْغَجَرِيَّتَانِ إِلَى الشُّرْفَةِ مُشَاجَرَةً (لِلْمُشَاجَرَةِ)
İki çingene kadın, ağız dalaşı yapmak için balkona çıktı

(38) غَادَرَ السُّيَّاحُ الْبَلَدَ فَزَعًا مِنَ الْإِرْهَابِ وَ الْفَوْضَى (لِلْخَشْيَةِ مِنَ الْإِرْهَابِ ..)
Turistler, terör ve anarşiden ürktükleri için ülkeyi terk etti.

(39) صَفَّرَ رَجُلُ الْمُرُورِ إِيقَافًا لِلسَّيْرِ (لِإِيقَافِ السَّيْرِ)
Trafik polisi, trafik akışını durdurmak için düdük öttürdü.

(40) أُسْتُشْهِدَ آلاَفٌ مِنَ الْأَبْطَالِ الْأَتْرَاكِ هُنَا دِفَاعًا عَنِ الْوَطَنِ (لِلدِّفَاعِ عَنِ ...)
Binlerce Türk kahraman, vatanı savunmak için burada şehit düştü.

(41) لَمْ أَنْتَمِ إِلَى ذٰلِكَ الْحِزْبِ اِعْتِرَاضًا عَلَى بَرْنَامَجِهِ الْاِقْتِصَادِيِّ (لِلْاِعْتِرَاضِ عَلَى ..)
O partiye, ekonomik programına karşı çıktığım için katılmadım.

(42) أَهْدَى مُحَمَّدٌ سَاعَةً غَالِيَةَ الثَّمَنِ إِلَى أُمِّهِ اسْتِرْضَاءً لَهَا (لاِسْتِرْضَائِهَا)
Muhammet, gönlünü yapmak için annesine pahalı bir saat hediye etti.

(43) سَيَنَامُ الرِّيَاضِيُّونَ الْيَوْمَ مُبَكِّرًا إِعْيَاءً (مِنَ الْإِعْيَاءِ)
Sporcular, yoruldukları için bugün erken uyuyacaklar.

(44) لَمْ يَتَصَدَّقْ قِرْشًا لِسَبِيلِ الْخَيْرِ بُخْلاً (لِلْبُخْلِ)
Cimri olduğu için hayır yolunda tek kuruş harcamamıştır.

(45) تَفَقَّدَ ابْنَهُ لَيْلَ نَهَارَ رَجَاءَ الْعُثُورِ عَلَيْهِ (لِرَجَاءِ الْعُثُورِ عَلَيْهِ)
Bulmak ümidiyle oğlunu gece gündüz aradı.

(46) قَامَ الرَّجُلُ الْخَيِّرُ بِتَرْمِيمِ الْمَصَحَّةِ ابْتِغَاءَ الثَّوَابِ (لِابْتِغَاءِ الثَّوَابِ)
Hayırsever vatandaş, sanatoryumu, sevap umduğu için restore ettirdi.

(47) يَتَأَنَّى الْمُرَشَّحُونَ فِي الْإِجَابَةِ عَنِ الْأَسْئِلَةِ خَشْيَةَ الْخَطَأِ (لِخَشْيَةِ الْخَطَأِ)
Adaylar, hata yapmaktan korktukları için soruları temkinli yanıtlıyorlar.

(48) اَلطَّالِبُ الشَّاطِرُ بَذَلَ كُلَّ مَا فِي وُسْعِهِ قَصْدَ التَّفَوُّقِ (لِقَصْدِ التَّفَوُّقِ)
Zeki talebe, üstün başarı kazanmak için bütün gayretini sarfetti.

(49) تَرَيَّثَ الصَّيَّادُ الْهَاوِي فِي إِطْلاَقِ النَّارِ خَوْفَ الإِخْفَاقِ (لِخَوْفِ الإِخْفَاقِ)

Amatör avcı, başaramam korkusuyla ateş etmekte gecikti.

(50) هَاجَرَ إِلَى بَلَدٍ مَجْهُولٍ خَوْفًا مِنَ الْقَتْلِ (لِلْخَوْفِ مِنَ الْقَتْلِ)

Öldürülmekten korktuğu için meçhul bir ülkeye göç etti.

(51) بَذَلَ كُلَّ مَجْهُودَاتِهِ نَجَاةً مِنَ الاِتِّهَامِ (لِلنَّجَاةِ مِنَ الاِتِّهَامِ)

Suçlanmaktan kurtulmak için elinden geleni yaptı.

(52) يَمْتَنِعُ بَعْضُ الْعُلَمَاءِ عَنِ التَّأْلِيفِ سَلاَمَةً مِنَ النَّقْدِ (لِلسَّلاَمَةِ مِنَ النَّقْدِ)

Bazı bilimadamları, eleştirilmekten kurtulmak için yazmaktan çekiniyor.

(53) طَلَبَ الْمُقَدِّمُ مِنَ الْمُشَاهِدِينَ أَنْ يُصَفِّقُوا لَهُ حُبًّا لِلْمَدْحِ (لِحُبِّ الْمَدْحِ)

Sunucu, övülmekten hoşlandığı için izleyicilerin kendisini alkışlamasını istedi.

(54) اِرْتَكَبَ الطَّالِبُ الْمُدَلَّلُ هٰذِهِ الْجَرِيمَةَ عَمْدًا طَلَبًا لِنَفْيِهِ (لِطَلَبِ نَفْيِهِ)

Şımarık öğrenci, bu suçu, sürülmek için bilerek işledi.

(55) لاَ تَتَجَوَّلُ النِّسَاءُ وَ الْبَنَاتُ وَحْدَهُنَّ فِي هٰذِهِ الْمِنْطَقَةِ قَلَقًا مِنَ الإِعْتِدَاءِ.

Kadınlar ve kızlar, saldırıya uğramaktan endişe ettikleri için bu bölgede tek başlarına dolaşmıyorlar.

(56) كَانَ الْجَاسُوسُ يَتَلَثَّمُ قِنَاعًا مَخَافَةَ انْكِشَافِ أَمْرِهِ (لِمَخَافَةِ انْكِشَافِ..)

Casus, durumunun anlaşılmasından korktuğu için maske takıyordu.

(57) يَرْتَدِي مُرَبُّو النَّحْلِ مَلاَبِسَ خَاصَّةً وِقَايَةً مِنَ اللَّسْعِ (لِلْوِقَايَةِ مِنَ اللَّسْعِ)

Arıcılar, ısırılmaktan korunmak için özel kıyafetler giyerler.

(56) اِنْسَحَبَ الْمُرَشَّحُ الأَجْنَبِيُّ مِنَ الاِنْتِخَابِ خَشْيَةَ الرَّفْضِ (لِخَشْيَةِ الرَّفْضِ)

Yabancı aday, reddedilmekten korktuğu için seçimden çekildi.

(59) رَاجَعَ الْمُدِيرُ الْعَامُّ نَفْسُهُ الْحِسَابَاتِ شَكًّا فِي الْغَشِّ (لِلشَّكِّ فِي الْغَشِّ)

Genel müdür, sahtekârlıktan şüphelendiği için hesapları bizzat gözden geçirdi.

(60) مَدَحَ بَعْضُ الشُّعَرَاءِ الْخُلَفَاءَ بِأَشْعَارِهِمْ مُدَاهَنَةً لَهُمْ (لِمُدَاهَنَتِهِمْ)

Bazı şairler, dalkavukluk yapmak için, şiirleri ile halifeleri övmüşlerdir.

ÖNEMLİ NOT

● 50-60 no'lu cümle örneklerinde de görüldüğü üzere, '***mastar***' olan sözcüklere, cümle içindeki durumlarına göre '***malum/etken***' veya '***meçhul/edilgen***' anlamlar yüklenebilmektedir.

Dört Şarttan Herhangi Birisini Taşımayan Mefûlün Li eclihlerle İlgili Örnek		
Mefûlün Leh (Mastar Olmadığı İçin Mecrur)	Mefûlün Bih	Fiil + Fâil
لِلنَّاسِ	مَا فِي الْأَرْضِ	خَلَقَ اللّٰهُ
Allah, yeryüzündekileri insanlar için yarattı.		

DÖRT ŞARTTAN HERHANGİ BİRİSİNİ TAŞIMAYAN MEFÛLÜN LİECLİHLERLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) أَخْرَجَتْ أُمِّي الدَّجَاجَةَ مِنَ الثَّلَّاجَةِ لِطَبْخِهَا.

Annem, tavuğu, buzdolabından, pişirmek için çıkarttı.

(2) اِشْتَرَيْنَا هٰذَا السُّمَّ قَوِيَّ التَّأْثِيرِ لِإِبَادَةِ الصَّرَاصِيرِ.

Bu etkili zehiri, hamamböceklerinin kökünü kazımak için satın aldık.

(3) دَخَلَتِ امْرَأَةٌ النَّارَ فِي هِرَّةٍ حَبَسَتْهَا.

Bir kadın, hapsettiği bir kedi yüzünden cehenneme girmiştir.

(4) فَكُلًّا أَخَذْنَا بِذَنْبِهِ.

Biz, herkesi, günahından dolayı cezalandıracağız.

(5) أَعْجَبَنِي الطَّالِبُ لِأَخْلَاقِهِ.

Öğrenci, ahlakından ötürü hoşuma gitti.

(6) اِسْتَجَابَ الرَّجُلُ السَّخِيُّ طَلَبَ الْفَقِيرِ لِاسْتِعَانَتِهِ.

Cömert adam, fakire, yardım talebinde bulunduğu için mukabelede bulundu.

(7) سَأُسَافِرُ إِلَى فَرَنْسَا لِلزِّيَارَةِ.

Fransa'ya, ziyaret için gideceğim.

(8) يَأْتِي هٰذَا الرَّجُلَ الْجَوَادَ مِآتٌ مِنَ الْفُقَرَاءِ لِحَاجَاتِهِمْ.

Bu cömert adama, yüzlerce fakir, ihtiyaçları için gelir.

(9) وَدَّعْتُكَ أَمْسِ لِلسَّفَرِ غَدًا.

Yarın gideceğin için seninle dün vedalaştım.

(10) يُسَلِّمُ آلَافٌ مِنَ الْمَرْضَى أَرْوَاحَهُمْ مِنَ السَّرَطَانِ كُلَّ عَامٍ.

Her sene, binlerce hasta kanser nedeniyle vefat etmektedir.

(11) يَذْهَبُ الْوَفْدُ التُّرْكِيُّ غَدًا إِلَى أُورُوبَّا لِجَلْبِ قُرُوضٍ مِنْهَا.

Türk heyeti, dış borç temin etmek için yarın Avrupa'ya gidiyor.

(12) زَارَ أَفْرَادُ الْأُسْرَةِ شَاهِدَ الْعِيَانِ لِحِكَايَةِ الْحَادِثِ لَهُمْ.

Aile, olayı anlatması için görgü tanığını ziyaret etti.

(13) وَ الْأَرْضَ وَضَعَهَا لِلْأَنَامِ.

Allah, yeryüzünü, insanlar için yaratmıştır.

(14) دَخَلَ عَدَدٌ مِنَ الْآثَارِيِّينَ فِي الْكَهْفِ لِاسْتِخْرَاجِ الْأَحَافِيرِ الْحَيَوَانِيَّةِ.

Çok sayıda arkeolog, hayvan fosilleri çıkarmak için mağaraya girdi.

(15) نُؤَيِّدُ هٰذَا الْحِزْبَ لِاهْتِمَامِهِ بِآرَاءِ الشَّعْبِ.

Bu partiyi, halkın görüşlerini önemsediği için destekliyoruz.

ÖNEMLİ NOT

● Muzâri fiili naspeden edatlardan حَتَّى , كَيْ , لِكَيْ ve لِ sonrasında gelen ve kendisinden önce yer alan eylemin yapılma nedenini açıklayan mansup-muzâri fiiller de aynı şekilde mefûlün lieclih kabul edilmektedir.

Muzâri Fiili Naspeden Edatlardan 'Hattâ', 'Key', 'Likey' ve 'Li' ile Elde Edilen Mefûlün Lieclihlerle İlgili Örnek Cümle		
Mefûlün Leh (Mahallen Mecrur)	Mefûlün Bih	Fiil + Fâil
لِيُفِيدَ الطُّلَّابَ	هٰذَا الْكِتَابَ	أَعْدَدْنَا
Bu kitabı öğrencilere faydalı olması için hazırladık.		

MUZARİ FİİLİ NASPEDEN EDATLARDAN 'HATTÂ', 'KEY', 'LİKEY' VE 'Lİ' İLE ELDE EDİLEN MEFÛLÜN LİECLİHLERLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) يَنْبَغِي لَكَ أَنْ تَسْتَعْمِلَ الْقَابِسَ لِتُشَغِّلَ الْفَرَّامَةَ.

Kıyma makinesini çalıştırmak için fişi kullanmanız gerekir.

(2) لَيْسَ مِنَ الضَّرُورِيِّ أَنْ نَذْهَبَ إِلَى الْمَارْكَتْ لِنَتَسَوَّقَ.

Alışveriş yapmak için süpermarkete gitmemiz şart değil.

(3) يَنْبَغِي لَنَا أَنْ نَكْسِبَ كَثِيرًا وَ نُنْفِقَ قَلِيلًا لِنُوَفِّرَ مَالًا أَكْثَرَ.

Daha fazla para biriktirmek için, çok kazanıp, az harcamamız gerekiyor.

(4) قَدْ يُضْطَرُّ الْإِنْسَانُ إِلَى اللُّجُوءِ إِلَى الْكَذِبِ لِكَيْ لَا يَحْزُنَ أَحِبَّاءَهُ.

İnsan bazan, sevdiklerini üzmemek için yalan söylemeye mecbur kalabilir.

(5) تَمَتَّعَتِ الْفَتَاةُ الْجَذَّابَةُ بِحَرَكَاتٍ فَاتِنَةٍ أَمَامَ الشَّابِّ لِتَجْذِبَ انْتِبَاهَهُ.

Çekici kız, gencin ilgisini çekmek için karşısında işveli tavırlar sergiledi.

(6) رَاجَعَ طَالِبٌ الْقُنْصُلِيَّةَ لِيُقَدِّمَ بَلاَغًا عَنْ أَصْدِقَائِهِ.

Bir öğrenci, arkadaşları hakkında ihbarda bulunmak için konsolosluğa başvurdu.

(7) اِخْتَلَقَ الرَّجُلُ الْمَاكِرُ أَكَاذِيبَ شَتَّى فِي الْمَحْكَمَةِ حَتَّى يَسْتَهِينَ بِخُصُومِهِ.

Kurnaz adam, hasımlarını küçük düşürmek için mahkemede çeşitli yalanlar uydurdu.

(8) نَحْنُ بِحَاجَةٍ إِلَى شِصٍّ وَ شَبَكَةٍ كَيْ نَصْطَادَ السَّمَكَ.

Balık avlamak için oltaya ve ağa ihtiyacımız var.

(9) أَلْقَى الصَّرَّافُ الْمُفْلِسُ نَفْسَهُ مِنَ الْجِسْرِ لِكَيْ يَنْتَحِرَ.

Batık dövizci, intihar etmek için kendisini köprüden attı.

(10) تَمَارَضَ ثَلاَثَةٌ مِنَ الطُّلاَّبِ لِيَنْفَلِتُوا مِنَ الْمُحَاضَرَةِ.

Öğrencilerden üçü, dersten kaytarmak için hasta numarası yaptı.

(11) كَبَحَ السَّائِقُ الْفَرْمَلَةَ فَجْأَةً لِئَلاَّ يَصْدِمَ بِالْمَارَّةِ.

Şoför, yayalara çarpmamak için ani bir fren yaptı.

(12) اِسْتَقِيمُوا حَتَّى لاَ يُصِيبَكُمُ الاِعْوِجَاجُ عَلَى ظُهُورِكُمْ.

Kambur olmamak için dik durun.

(13) لاَ أَتَدَخَّلُ فِي مِثْلِ هٰذِهِ الْمُنَاقَشَاتِ كَيْلاَ أُرْهِقَ ذِهْنِي.

Zihnimi yormamak için bu gibi polemiklere girmiyorum.

(14) قَدَّمَ الرَّجُلُ الْمُعَانِدُ مَعَاذِيرَ مُخْتَلِفَةً كَيْلاَ يَتَصَالَحَ مَعَ زَوْجَتِهِ.

İnatçı adam, karısı ile barışmamak için çeşitli bahaneler ileri sürdü.

(15) هَلْ هُنَاكَ أَيُّ سَبَبٍ حَتَّى لاَ نَغْلِبَ عَلَى الْفَرِيقِ الْمُنَافِسِ.

Rakip takımı yenmememiz için herhangi bir sebep var mı?

(16) تَظَاهَرَ وَاحِدٌ مِنْ زَبَائِنِي بِأَنَّهُ لاَ يَعْرِفُنِي لِئَلاَّ يُسَدِّدَ دَيْنَهُ.

Müşterilerimden biri, borcunu ödememek için beni tanımıyormuş gibi davrandı.

ÖNEMLİ NOT

● Arapça'da ism-i fâil, mübalağalı ism-i fâil veya mastar gibi kimi sözcük türleri, kendilerinden sonra bir mefûl almaları ve bu mefûlleri nasp etmeleri yönünden adeta bir fiil özelliğini yansıtırlar. Ancak normal şartlarda bir fiil, mefûlünü mansup olarak alırken, saydığımız kelime türleri kendilerini takip eden mefûllerini *-başlarına zaid bir lam harfi ilave edilerek-* tercihan mecrur olarak almaktadırlar. Bu (لِ) harfi, cümlede anlamsal yönden olmasa bile adı geçen kelime türleri ile bunların mefûlleri arasında bir tür ilgi kurmakta ve en azından cümle musikisine hoş bir katkıda bulunmaktadır. Bu konuyla ilgili pekçok örnek (mefûlün leh durumundaki mansup mastar) yukarıdaki cümlelerde yer aldığı için burada birkaç kısa terkiple yetinilecektir:

فَهْمُكَ لِلدَّرْسِ، أَكْلُهُ لِلْغَدَاءِ، دِرَاسَتُهُ لِلْفَلْسَفَةِ، شَارِبٌ لِلْعَصِيرِ،

كَاسِرٌ لِلزُّجَاجِ، فَعَّالٌ لِمَا يُرِيدُ، مَنَّاعٌ لِلْخَيْرِ، مُصَدِّقٌ لِمَا مَعَكُمْ

Aynı zamanda mülkiyet bildiren (لِ) harfi, isim tamlaması terkiplerindeki tamlayan (muzâfun ileyh) öğesinin başına gelerek isim tamlamasını bir sıfat terkibine dönüştürmekte ve iki kelime arasındaki anlamsal bağı pekiştirmektedir:

كِتَابُكَ ⟵ كِتَابٌ لَكَ

سَيَّارَتُهُ ⟵ سَيَّارَةٌ لَهُ

مَعْرِفَتُهُ ⟵ مَعْرِفَةٌ لَهُ

مَسْؤُولِيَّةُ الطَّالِبِ ⟵ مَسْؤُولِيَّةٌ لِلطَّالِبِ

اَلنُّزُوحُ إِلَى الْمَدِينَةِ

مِنْ أَصْعَبِ الْمَشَاكِلِ الَّتِي تَعْتَرِضُ الْبُلْدَانَ الْمُتَخَلِّفَةَ مُشْكِلَةُ نُزُوحِ الرِّيفِيِّينَ إِلَى الْمَدِينَةِ. إِنَّ آلاَفًا مِنْ أَهْلِ الرِّيفِ يُغَادِرُونَ كُلَّ سَنَةٍ الْقُرَى وَ يَقْصِدُونَ الْمُدُنَ إِمَّا لِأَنَّهُ لَيْسَ لَهُمْ أَرْضٌ يَخْدِمُونَهَا أَوْ عَمَلٌ يَرْتَزِقُونَ مِنْهُ، وَ إِمَّا لأَنَّهُمْ يَتُوقُونَ إِلَى مَرَافِقِ الْحَيَاةِ الْعَصْرِيَّةِ الَّتِي قَلَّ أَنْ تَتَوَفَّرَ فِي الرِّيفِ كَالنُّورِ الْكَهْرَبَائِيِّ وَ الْمَاءِ فِي الْمَسَاكِنِ وَ الطُّرُقِ الْمُعَبَّدَةِ وَ أَمَاكِنِ التَّرْفِيهِ وَ فِي كِلْتَا الْحَالَتَيْنِ تُخَيِّبُ الْمَدِينَةُ غَالِبًا آمَالَهُمْ ، فَالَّذِينَ يَقْصِدُونَ الْمَدِينَةَ أَمَلاً فِي الْحُصُولِ عَلَى شُغْلٍ لاَ يَجِدُونَ فِي أَغْلَبِ اْلأَحْيَانِ عَمَلاً لأَنَّ الصِّنَاعَاتِ قَلِيلَةٌ فِي الْبُلْدَانِ الْمُتَخَلِّفَةِ وَ لأَنَّهُمْ أَيْضًا لَمْ يُكَوَّنُوا تَكْوِينًا يُؤَهِّلُهُمْ إِلَى الْعَمَلِ الصِّنَاعِيِّ ، وَ الَّذِينَ يَقْصِدُونَ الْمَدِينَةَ مِنْ أَجْلِ مَرَافِقِهَا يَصْدِمُهُمْ غُلُوُّ الْمَعِيشَةِ فَتَذُوبُ مُدَخَّرَاتُهُمْ فِي أَجَلٍ قَصِيرٍ إِلاَّ إِذَا كَانُوا أَغْنِيَاءَ.

وَ يَنْجَرُّ عَنْ هٰذَا النُّزُوحِ تَضَخُّمُ عَدَدِ سُكَّانِ الْمَدِينَةِ تَضَخُّمًا مَهُولاً، وَ تَكْثُرُ اْلأَكْوَاخُ فِي ضَوَاحِيهَا وَ يَتَعَاطَى جُلُّ النَّازِحِينَ مِهَنًا هِيَ فِي الْحَقِيقَةِ بِطَالَةٌ مُقَنَّعَةٌ كَمَسْحِ اْلأَحْذِيَةِ وَ بَيْعِ السَّجَائِرِ أَوْ يُضْطَرُّونَ إِلَى التَّسَوُّلِ وَ لَعَلَّ كَثْرَةَ الأَطْفَالِ الْمُشَرَّدِينَ أَبْشَعُ نَتِيجَةٍ تَنْجَرُّ عَنِ النُّزُوحِ.

كلمة اليوم

لَيْسَ الْعِلْمُ أَنْ تَعْرِفَ الْمَجْهُولَ

وَ لَكِنْ أَنْ تَسْتَفِيدَ مِنْ مَعْرِفَتِهِ

49. DERS

SIRA SAYILARI

SIRA SAYILARI

‘***Sıra Sayıları***’ cümlede genellikle sıfat olarak kullanılır ve nitelemiş oldukları kelimelerle (mevsuflarıyla) her bakımdan uyum halindedirler.

1-10 ARASI SIRA SAYILARI (MÜZEKKER)		
Örnekli Kullanım	Müzekker Sıra Sayıları	
اَلْقِسْمُ الأَوَّلُ	اَلأَوَّلُ	1.
اَلْقِسْمُ الثَّانِي	اَلثَّانِي	2.
اَلْقِسْمُ الثَّالِثُ	اَلثَّالِثُ	3.
اَلْقِسْمُ الرَّابِعُ	اَلرَّابِعُ	4.
اَلْقِسْمُ الْخَامِسُ	اَلْخَامِسُ	5.
اَلْقِسْمُ السَّادِسُ	اَلسَّادِسُ	6.
اَلْقِسْمُ السَّابِعُ	اَلسَّابِعُ	7.
اَلْقِسْمُ الثَّامِنُ	اَلثَّامِنُ	8.
اَلْقِسْمُ التَّاسِعُ	اَلتَّاسِعُ	9.
اَلْقِسْمُ الْعَاشِرُ	اَلْعَاشِرُ	10.

1-10 ARASI SIRA SAYILARI (MÜENNES)		
Örnekli Kullanım	Müennes Sıra Sayıları	
اَلْجَلْسَةُ الأُولَى	اَلأُولَى	1.
اَلْجَلْسَةُ الثَّانِيَةُ	اَلثَّانِيَةُ	2.
اَلْجَلْسَةُ الثَّالِثَةُ	اَلثَّالِثَةُ	3.
اَلْجَلْسَةُ الرَّابِعَةُ	اَلرَّابِعَةُ	4.
اَلْجَلْسَةُ الْخَامِسَةُ	اَلْخَامِسَةُ	5.
اَلْجَلْسَةُ السَّادِسَةُ	اَلسَّادِسَةُ	6.
اَلْجَلْسَةُ السَّابِعَةُ	اَلسَّابِعَةُ	7.
اَلْجَلْسَةُ الثَّامِنَةُ	اَلثَّامِنَةُ	8.
اَلْجَلْسَةُ التَّاسِعَةُ	اَلتَّاسِعَةُ	9.
اَلْجَلْسَةُ الْعَاشِرَةُ	اَلْعَاشِرَةُ	10.

HATIRLATMA

1-10 arası sayılar, اَلْفَاعِلُ\اَلْفَاعِلَةُ kalıbına aktarılmak suretiyle sıra sayısı yapılabileceği gibi -*ki bu durumda sıfat-mevsuf ilişkisi söz konusudur*-, bu sayıların bir isme muzâf kılınması suretiyle de -*ki bu durumda muzâf-muzâfun ileyh ilişkisi söz konusudur*- sıra sayılarının elde edilmesi mümkündür.

1-10 ARASI SIRA SAYILARLA İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) تَلاَ قَارِئُ الْقُرْآنِ الْجُزْءَ التَّاسِعَ مِنَ الْمُصْحَفِ قَبْلَ صَلاَةِ الْفَجْرِ.

Hafız, sabah namazından önce dokuzuncu cüzü okudu.

(2) اِنْتَهَى الْمُؤَلِّفَانِ أَمْسِ مِنْ كِتَابَةِ الْفَصْلِ الأَوَّلِ لِكِتَابِ النَّحْوِ.

İki müellif dün, Nahiv Kitabı'nın birinci bölümünün yazımını bitirdi.

(3) سَيُلَخِّصُ جَمِيعُ الطُّلاَّبِ الْمَوْضُوعَ فِي الصَّفْحَةِ الْعَاشِرَةِ.
Bütün öğrenciler onuncu sayfadaki konuyu özetleyecek.

(4) هٰذَا هُوَ الْكِتَابُ الثَّانِي مِنْ سِلْسِلَةِ الْقَوَاعِدِ الْعَرَبِيَّةِ.
Bu, 'Arap Grameri' serisinin ikinci kitabıdır.

(5) لاَ يَزَالُ الْمُوَظَّفُ يَكْتُبُ الصَّفْحَةَ الْأُولَى مِنَ التَّقْرِيرِ فِي الْمَصَارِيفِ.
Görevli hala harcamalarla ilgili raporun ilk sayfasını yazıyor.

(6) نَحْنُ نَسْكُنُ فِي الطَّابِقِ الثَّامِنِ مِنْ هٰذِهِ الْعِمَارَةِ.
Biz bu apartmanda sekizinci katta oturuyoruz.

(7) كِتَابُ الصَّرْفِ أَوَّلُ كِتَابٍ مِنْ سِلْسِلَةِ اللُّغَةِ الْعَرَبِيَّةِ.
Sarf kitabı, 'Arap Dili' serisinin ilk kitabıdır.

(8) فَازَ فَرِيقُنَا الْوَطَنِيُّ بِالْمَرْتَبَةِ الثَّالِثَةِ فِي الْأَلْعَابِ الْأُولُومْبِيَّةِ.
Milli takımımız Olimpiyat Oyunları'nda üçüncülüğü elde etti.

(9) طَالَعْتُ كِتَابَ الْفَلْسَفَةِ حَتَّى الْمَبْحَثِ الْعَاشِرِ مُطَالَعَةً.
Felsefe kitabını onuncu bölüme kadar didik didik ettim.

(10) أُعْجِبَ الْمُشَاهِدُونَ بِفِيلْمِ "اَلْحِسُّ السَّادِسُ" إِعْجَابًا كَبِيرًا.
İzleyiciler 'Altıncı His' filmine hayran oldular.

(11) يَنَايِرُ (كَانُونُ الثَّانِي) أَوَّلُ شَهْرٍ مِنَ الشُّهُورِ الْمِيلاَدِيَّةِ.
Ocak, miladi ayların ilkidir.

(12) سَتَزْدَادُ رَوَاتِبُ الْمُوَظَّفِينَ فِي الشَّهْرِ السَّابِعِ يُولْيُو (تَمُّوز).
Memur maaşları, yedinci ay olan Temmuz ayında zamlanacak.

(13) اِبْنُ عَمِّي حُسَيْنٌ فِي الْعَامِ الثَّامِنِ مِنْ عُمْرِهِ.
Amca oğlum Hüseyin sekiz yaşında.

(14) هٰذِهِ هِيَ الْمَكْتَبَةُ الرَّابِعَةُ فِي هٰذَا الشَّارِعِ.
Bu, bu cadde üzerindeki dördüncü kırtasiyedir.

(15) نَصُومُ الْيَوْمَ الْعَاشِرَ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ.
Bugün, Ramazan orucunun onuncu gününü tutuyoruz.

11-19 ARASI SIRA SAYILARI (MÜZEKKER)		
Örnekli Kullanım	Müzekker Sıra Sayıları	
اَلْقِسْمُ الْحَادِيَ عَشَرَ	اَلْحَادِيَ عَشَرَ	11.
اَلْقِسْمُ الثَّانِيَ عَشَرَ	اَلثَّانِيَ عَشَرَ	12.
اَلْقِسْمُ الثَّالِثَ عَشَرَ	اَلثَّالِثَ عَشَرَ	13.
اَلْقِسْمُ الرَّابِعَ عَشَرَ	اَلرَّابِعَ عَشَرَ	14.
اَلْقِسْمُ الْخَامِسَ عَشَرَ	اَلْخَامِسَ عَشَرَ	15.
اَلْقِسْمُ السَّادِسَ عَشَرَ	اَلسَّادِسَ عَشَرَ	16.
اَلْقِسْمُ السَّابِعَ عَشَرَ	اَلسَّابِعَ عَشَرَ	17.
اَلْقِسْمُ الثَّامِنَ عَشَرَ	اَلثَّامِنَ عَشَرَ	18.
اَلْقِسْمُ التَّاسِعَ عَشَرَ	اَلتَّاسِعَ عَشَرَ	19.

11-19 ARASI SIRA SAYILARI (MÜENNES)		
Örnekli Kullanım	Müennes Sıra Sayıları	
اَلْجَلْسَةُ الْحَادِيَةَ عَشْرَةَ	اَلْحَادِيَةَ عَشْرَةَ	11.
اَلْجَلْسَةُ الثَّانِيَةَ عَشْرَةَ	اَلثَّانِيَةَ عَشْرَةَ	12.
اَلْجَلْسَةُ الثَّالِثَةَ عَشْرَةَ	اَلثَّالِثَةَ عَشْرَةَ	13.
اَلْجَلْسَةُ الرَّابِعَةَ عَشْرَةَ	اَلرَّابِعَةَ عَشْرَةَ	14.
اَلْجَلْسَةُ الْخَامِسَةَ عَشْرَةَ	اَلْخَامِسَةَ عَشْرَةَ	15.
اَلْجَلْسَةُ السَّادِسَةَ عَشْرَةَ	اَلسَّادِسَةَ عَشْرَةَ	16.
اَلْجَلْسَةُ السَّابِعَةَ عَشْرَةَ	اَلسَّابِعَةَ عَشْرَةَ	17.
اَلْجَلْسَةُ الثَّامِنَةَ عَشْرَةَ	اَلثَّامِنَةَ عَشْرَةَ	18.
اَلْجَلْسَةُ التَّاسِعَةَ عَشْرَةَ	اَلتَّاسِعَةَ عَشْرَةَ	19.

HATIRLATMA

Arapça'da '***birinci***' anlamında müzekker sözcükler için اَلْأَوَّلُ müennes sözcükler içinse اَلْأُولَى kelimeleri kullanılırken, (11.), (21.), (31.) ve benzeri sıra sayılar söz konusu olduğunda '***birinci***' anlamında müzekker sözcükler için اَلْحَادِي müennes sözcükler içinse اَلْحَادِيَةَ kelimeleri kullanılır.

ÖNEMLİ NOT

11-19 arası sayılara '***mürekkep sayılar***' dendiğini ve bu sayıları oluşturan her iki kısmın da '***fetha***' üzere mebni olduğunu 32. derste öğrenmiştik. Aynı durum sıra sayıları için de geçerlidir. Yani, 11-19 arası sıra sayılarının da her iki kısmı fetha üzere mebnidir. Şu farkla ki; 11-19 arası sıra sayılarını teşkil eden her iki kısım da erillik-dişillik bakımından tabi olduğu kelimeye uyarlar. Bu sayıların onlar basamağını teşkil eden ikinci kısmın başında harf-i tarif bulunmadığını burada özellikle belirtelim.

11-19 ARASI SIRA SAYILARLA İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) سُورَةُ الرَّعْدِ هِيَ السُّورَةُ الثَّالِثَةَ عَشْرَةَ مِنَ الْقُرْآنِ الْكَرِيمِ.

Ra'd suresi, Kur'an-ı Kerim'in onüçüncü suresidir.

(2) يَصِيرُ الْقَمَرُ بَدْرًا فِي اللَّيْلَةِ الرَّابِعَةَ عَشْرَةَ مِنَ الشَّهْرِ الْعَرَبِيِّ.

Ay, Kameri ayın ondördüncü gününde dolunay halini alır.

(3) وُلِدْتُ فِي الْيَوْمِ الْخَامِسَ عَشَرَ مِنْ شَهْرِ فَبْرَايِر (شُبَاط).

Şubat ayının onbeşinci gününde dünyaya geldim.

(4) نَشِبَتِ الْحَرْبُ الْعَالَمِيَّةُ الْأُولَى فِي السَّنَةِ الرَّابِعَةَ عَشْرَةَ فِي الْقَرْنِ الْمَاضِي.

Birinci dünya savaşı geçen yüzyılın ondördüncü senesinde meydana geldi.

(5) يَعْتَبِرُ بَعْضُ النَّاسِ الرَّقْمَ الثَّالِثَ عَشَرَ رَقْمًا مَشْؤُومًا.

Kimi insanlar '13' sayısını uğursuz bir sayı olarak kabul ediyor.

(6) يَتَسَلَّمُ الْمُوَظَّفُونَ الرَّوَاتِبَ فِي الْيَوْمِ الْخَامِسَ عَشَرَ مِنْ كُلِّ شَهْرٍ.

Memurlar, maaşlarını her ayın onbeşinci gününde alırlar.

(7) "اَللُّصُوصُ وَ الْكِلاَبُ" هِيَ الرِّوَايَةُ الْحَادِيَةَ عَشْرَةَ الَّتِي قَرَأْتُهَا هٰذَا الْعَامَ.
'Hırsızlar ve Köpekler', bu sene okuduğum onbirinci romandır.

(8) حَفِظَ ابْنِي الْأَصْغَرُ الْجُزْءَ الْحَادِيَ عَشَرَ مِنَ الْقُرْآنِ خِلاَلَ السَّنَةِ.
En küçük oğlum, yıl içinde Kur'an-ı Kerim'in onbirinci cüzünü ezberledi.

(9) سَيَقُومُ الطَّلَبَةُ بِحَفْلِ التَّخَرُّجِ فِي اللَّيْلَةِ التَّاسِعَةَ عَشْرَةَ مِنْ هٰذَا الشَّهْرِ.
Öğrenciler, bu ayın 19. gecesinde mezuniyet töreni tertipleyecekler.

(10) سَيَحْدُثُ الْكُسُوفُ فِي الْيَوْمِ الثَّامِنَ عَشَرَ مِنْ شَهْرِ مَايُو (أَيَّار).
Mayıs ayının onsekizinci gününde güneş tutulması meydana gelecek.

(11) هٰذَا هُوَ الْقَارِبُ الثَّانِي عَشَرَ الَّذِي غَرِقَ فِي الْبَحْرِ الْأَسْوَدِ هٰذِهِ السَّنَةَ.
Bu, bu sene Karadeniz'de batan onikinci kayık.

(12) أَنْتُمْ مَسْؤُولُونَ عَنْ هٰذَا الْكِتَابِ حَتَّى الصَّفْحَةِ السَّادِسَةَ عَشْرَةَ فِي الْاِخْتِبَارِ.
Sınavda, bu kitaptan onaltıncı sayfaya kadar sorumlusunuz.

(13) سَيَحْتَفِلُ رِجَالُ الْأَعْمَالِ وَالصَّحَفِيُّونَ بِالذِّكْرَى السَّابِعَةَ عَشْرَةَ لِتَحْرِيرِ الصِّحَافَةِ.
İşadamları ve gazeteciler basın özgürlüğünün 17. yıldönümünü kutlayacak.

(14) تَكْتَظُّ السُّوقُ الْمَسْقُوفَةُ بِالسُّيَّاحِ فِي الشَّهْرِ الْحَادِيَ عَشَرَ كُلَّ عَامٍ.
Kapalı çarşı her yılın onbirinci ayında turistlerle dolup taşar.

(15) كَانَ حَلُّ السُّؤَالِ الْخَامِسَ عَشَرَ صَعْبًا لِلْغَايَةِ.
Onbeşinci sorunun çözümü son derece zordu.

(16) بَدَأَ طِفْلُنَا يَحْبُو فِي الشَّهْرِ الْحَادِيَ عَشَرَ.
Çocuğumuz onbirinci ayda emeklemeye başladı.

20–90 ARASI ONLUK HANELERİN SIRA SAYILARI (MÜZEKKER-MÜENNES ORTAK)		
Örnekli Kullanım	Sayılar	
اَلدَّرْسُ \ اَلْقِصَّةُ الْعِشْرُونَ	اَلْعِشْرُونَ	20.
اَلدَّرْسُ \ اَلْقِصَّةُ الثَّلاَثُونَ	اَلثَّلاَثُونَ	30.
اَلدَّرْسُ \ اَلْقِصَّةُ الْأَرْبَعُونَ	اَلْأَرْبَعُونَ	40.
اَلدَّرْسُ \ اَلْقِصَّةُ الْخَمْسُونَ	اَلْخَمْسُونَ	50.

اَلدَّرْسُ \ اَلْقِصَّةُ السِّتُّونَ	اَلسِّتُّونَ	60.
اَلدَّرْسُ \ اَلْقِصَّةُ السَّبْعُونَ	اَلسَّبْعُونَ	70.
اَلدَّرْسُ \ اَلْقِصَّةُ الثَّمَانُونَ	اَلثَّمَانُونَ	80.
اَلدَّرْسُ \ اَلْقِصَّةُ التِّسْعُونَ	اَلتِّسْعُونَ	90.

20-90 ARASI ONLUK HANELERİN SIRA SAYILARI İLE İLGİLİ ÖRNEKLER

(1) سُورَةُ الرُّومِ هِيَ السُّورَةُ الثَّلاَثُونَ مِنَ الْقُرْآنِ الْكَرِيمِ.

Rum suresi Kur'an-ı Kerim'in otuzuncu suresidir.

(2) تَعَرَّضَتِ الْبَشَرِيَّةُ لِمَذَابِحَ وَ مَجَازِرَ شَتَّى فِي الْقَرْنِ الْعِشْرِينَ.

Beşeriyet, yirminci yüzyılda çeşitli kıyım ve katliamlara maruz kaldı.

(3) مِنْ عَادَةِ مُجْتَمَعِنَا تِلاَوَةُ الْقُرْآنِ مِنْ وَرَاءِ الْمَيِّتِ إِهْدَاءً لَهُ فِي اللَّيْلَةِ الْأَرْبَعِينَ بَعْدَ وَفَاتِهِ.

Vefatından sonra kırkıncı gecede merhumun ruhuna Kur'an okunması toplumumuzun bir geleneğidir.

(4) اِحْتَفَلَ الشَّعْبُ بِالذِّكْرَى الْخَمْسِينَ لاِسْتِقْلاَلِ الْوَطَنِ أَوَّلَ أَمْسِ.

Halk, geçen gün vatanın bağımsızlığının ellinci yıldönümünü kutladı.

(5) تُوُفِّيَ جَدِّي فِي السَّنَةِ الْمَاضِيَةِ فِي عَامِهِ التِّسْعِينَ مِنْ عُمْرِهِ.

Dedem, geçen sene doksan yaşında iken vefat etti.

اَلنَّصُّ

نَحْنُ نَسْتَطِيعُ أَنْ نَفْهَمَ الشَّخْصَ بِطَرِيقَةٍ أَفْضَلَ، إِذَا عَرَفْنَا الرِّيَاضَةَ الَّتِي يُمَارِسُهَا، وَ الْهِوَايَةَ الَّتِي يَقْضِي فِيهَا وَقْتَ فَرَاغِهِ، وَ نَوْعَ الْكُتُبِ الَّتِي يَقْرَأُهَا. فَالَّذِي يَلْعَبُ رِيَاضَةً مِثْلَ كُرَةِ الطَّاوِلَةِ لَيْسَ كَمَنْ يُمَارِسُ حَمْلَ الْأَثْقَالِ. وَ الَّذِي يَهْتَمُّ بِالرَّسْمِ وَ الْمُوسِيقَى لَيْسَ كَمَنْ يَهْتَمُّ بِالْأَعْمَالِ الْيَدَوِيَّةِ. وَ الَّذِي يَقْرَأُ الْكُتُبَ الْفَنِّيَّةَ وَ الْقَصَصِيَّةَ لَيْسَ كَمَنْ يَقْرَأُ الْكُتُبَ الْعِلْمِيَّةَ الصَّعْبَةَ. فَقُلْ لِي: مَا رِيَاضَتُكَ؟ وَ مَا هِوَايَتُكَ؟ وَ مَا كِتَابُكَ الْمُفَضَّلُ أَقُلْ لَكَ: مَنْ أَنْتَ.

21-29, 31-39, 41-49 v.s. ARASI SIRA SAYILARI (MÜZEKKER)		
Örnekli Kullanım	Müzekker Sıra Sayıları	
اَلدَّرْسُ الْحَادِي وَالْعِشْرُونَ	اَلْحَادِي وَالْعِشْرُونَ	21.
اَلدَّرْسُ الثَّانِي وَالْعِشْرُونَ	اَلثَّانِي وَالْعِشْرُونَ	22.
اَلدَّرْسُ الثَّالِثُ وَالْعِشْرُونَ	اَلثَّالِثُ وَالْعِشْرُونَ	23.
اَلدَّرْسُ الرَّابِعُ وَالْعِشْرُونَ	اَلرَّابِعُ وَالْعِشْرُونَ	24.
اَلدَّرْسُ الْخَامِسُ وَالْعِشْرُونَ	اَلْخَامِسُ وَالْعِشْرُونَ	25.
اَلدَّرْسُ السَّادِسُ وَالْعِشْرُونَ	اَلسَّادِسُ وَالْعِشْرُونَ	26.
اَلدَّرْسُ السَّابِعُ وَالْعِشْرُونَ	اَلسَّابِعُ وَالْعِشْرُونَ	27.
اَلدَّرْسُ الثَّامِنُ وَالْعِشْرُونَ	اَلثَّامِنُ وَالْعِشْرُونَ	28.
اَلدَّرْسُ التَّاسِعُ وَالْعِشْرُونَ	اَلتَّاسِعُ وَالْعِشْرُونَ	29.

21-29, 31-39, 41-49 v.s. ARASI SIRA SAYILARI (MÜENNES)		
Örnekli Kullanım	Müennes Sıra Sayıları	
اَلْقِصَّةُ الْحَادِيَةُ وَالْعِشْرُونَ	اَلْحَادِيَةُ وَالْعِشْرُونَ	21.
اَلْقِصَّةُ الثَّانِيَةُ وَالْعِشْرُونَ	اَلثَّانِيَةُ وَالْعِشْرُونَ	22.
اَلْقِصَّةُ الثَّالِثَةُ وَالْعِشْرُونَ	اَلثَّالِثَةُ وَالْعِشْرُونَ	23.
اَلْقِصَّةُ الرَّابِعَةُ وَالْعِشْرُونَ	اَلرَّابِعَةُ وَالْعِشْرُونَ	24.
اَلْقِصَّةُ الْخَامِسَةُ وَالْعِشْرُونَ	اَلْخَامِسَةُ وَالْعِشْرُونَ	25.
اَلْقِصَّةُ السَّادِسَةُ وَالْعِشْرُونَ	اَلسَّادِسَةُ وَالْعِشْرُونَ	26.
اَلْقِصَّةُ السَّابِعَةُ وَالْعِشْرُونَ	اَلسَّابِعَةُ وَالْعِشْرُونَ	27.
اَلْقِصَّةُ الثَّامِنَةُ وَالْعِشْرُونَ	اَلثَّامِنَةُ وَالْعِشْرُونَ	28.
اَلْقِصَّةُ التَّاسِعَةُ وَالْعِشْرُونَ	اَلتَّاسِعَةُ وَالْعِشْرُونَ	29.

HATIRLATMA

Yukarıdaki tabloda yer alan kategoride, birler hanesi ile onlar hanesini birbirine bağlayan bir atıf harfi '*vav*' bulunmaktadır. Bu kategoride yer alan sayılar kendilerinden önce yer alan mevsufa her bakımdan uydukları için, mevsufun durumuna göre her iki hane de marife veya nekra olabilmektedir.

11 VE 19 ARASI SIRA SAYILARI FETHA ÜZERE MEBNÎDİR.

21-29, 31-39, 41-49 v.s. ARASI SIRA SAYILARLA İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) هَاجَرَ الرَّسُولُ (ص) وَ هُوَ فِي الْعَامِ الثَّالِثِ وَ الْخَمْسِينَ مِنْ عُمْرِهِ.

Hz. Peygamber (sav) elli üç yaşında iken hicret etti.

(2) نَحْنُ الْآنَ عَلَى عَتَبَةِ الْقَرْنِ الْحَادِي وَ الْعِشْرِينَ.

Bizler şu anda yirmibirinci yüzyılın eşiğinde bulunmaktayız.

(3) أُنْتُخِبَ الْمُرَشَّحُ الثَّالِثُ وَ الْعِشْرُونَ مِنَ الْقَائِمَةِ.

Listeden yirmiüçüncü sıradaki aday seçildi.

(4) يُشَاهِدُ مُعْظَمُنَا بَرْنَامَجَ "اَلْيَوْمِ الثَّانِي وَ الثَّلاَثِينَ".

Çoğumuz 'Otuzikinci Gün' programını izleriz.

(5) اَلْحُكُومَةُ السَّادِسَةُ وَالْخَمْسُونَ حُكُومَةٌ ائْتِلاَفِيَّةٌ تَتَأَلَّفُ مِنْ ثَلاَثَةِ أَحْزَابٍ.

Ellialtıncı hükümet, üç partiden oluşan bir koalisyon hükümetidir.

(6) اِتَّفَقَ الطَّرَفَانِ فِي الْيَوْمِ التَّاسِعِ وَ الْأَرْبَعِينَ مِنَ الْإِضْرَابِ.

Taraflar, grevin kırkdokuzuncu günü anlaşmaya vardılar.

(7) سَجَّلَ فَرِيقُنَا هَدَفًا فِي الدَّقِيقَةِ التَّاسِعَةِ وَ الثَّمَانِينَ فِي الْمُبَارَاةِ.

Takımımız, maçın seksendokuzuncu dakikasında bir gol attı.

(8) اِحْتَفَلْنَا بِالسَّنَةِ الثَّامِنَةِ وَ السَّبْعِينَ لِلْجُمْهُورِيَّةِ بِفَرَحٍ وَ سُرُورٍ عَظِيمَيْنِ.

Cumhuriyetin 78. yılını büyük bir sevinç ve coşku içerisinde kutladık.

(9) سُورَةُ الْفَتْحِ هِيَ السُّورَةُ الثَّامِنَةُ وَ الْأَرْبَعُونَ مِنَ الْقُرْآنِ الْكَرِيمِ.

Fetih suresi, Kur'an-ı Kerim'in kırksekizinci suresidir.

(10) نَحْنُ نَحْتَلُّ الْمَرْتَبَةَ السَّادِسَةَ وَ الْعِشْرِينَ مِنْ بَيْنِ دُوَلِ الْعَالَمِ مِنْ حَيْثُ ارْتِقَاءُ مُسْتَوَى الْمَعِيشَةِ.

Biz, hayat standardı bakımından dünya ülkeleri arasında, 26. sıradayız.

(11) بَدَأَ غَزْوُ الْفَضَاءِ فِي الْعَامِ السَّابِعِ وَ الْخَمْسِينَ مِنَ الْقَرْنِ الْعِشْرِينَ.
Uzayın fethi, yirminci asrın elliyedinci senesinde başladı.

(12) بَلَغْتُ الْيَوْمَ مِنْ كِتَابَةِ أُطْرُوحَتِي الصَّفْحَةَ الثَّانِيَةَ وَ السَّبْعِينَ.
Tezimin yazımında bugün yetmişikinci sayfaya ulaştım.

(13) غَادَرْتُ الْبَلَدَ فِي الْيَوْمِ الْحَادِي وَ الثَّلاَثِينَ مِنْ شَهْرِ أُغُسْطُس (آب).
Ağustos ayının otuzbirinci günü memleketten ayrıldım.

(14) فَازَتْ هٰذِهِ السَّيَّارَةُ قَدِيمَةُ الطِّرَازِ بِالْمَرْتَبَةِ الرَّابِعَةِ وَ الْأَرْبَعِينَ فِي السِّبَاقِ.
Bu eski model araba, yarışta kırkdördüncü oldu.

(15) لَعِبَ الْمُمَثِّلُ الْمُشْتَهِرُ دَوْرَ الْبُطُولَةِ فِي فِيلْمِهِ الْحَادِي وَ التِّسْعِينَ.
Ünlü aktör, doksanbirinci filminde başkahraman rolünü oynadı.

(16) أَنَا الْآنَ فِي الْعَامِ الرَّابِعِ وَ الثَّلاَثِينَ مِنْ عُمْرِي.
Ben şimdi otuz dört yaşındayım.

100–900 ARASI YÜZLÜK HANELERİN SIRA SAYILARI (MÜZEKKER-MÜENNES ORTAK)		
Örnekli Kullanım	Sayılar	
اَلْجَلْسَةُ الْمِائَةُ	اَلْمِائَةُ	100.
اَلدَّرْسُ الْمِائَتَانِ	اَلْمِائَتَانِ	200.
اَلْجَلْسَةُ الثَّلاثُمِائَةِ	اَلثَّلا ثُمِائَةِ	300.
اَلدَّرْسُ الْأَرْبَعُمِائَةِ	اَلْأَرْبَعُمِائَةِ	400.
اَلْجَلْسَةُ الْخَمْسُمِائَةِ	اَلْخَمْسُمِائَةِ	500.
اَلدَّرْسُ السِّتُّمِائَةِ	اَلسِّتُّمِائَةِ	600.
اَلْجَلْسَةُ السَّبْعُمِائَةِ	اَلسَّبْعُمِائَةِ	700.
اَلدَّرْسُ الثَّمَانُمِائَةِ	اَلثَّمَانُمِائَةِ	800.
اَلْجَلْسَةُ التِّسْعُمِائَةِ	اَلتِّسْعُمِائَةِ	900.

1000–10.000 ARASI BİNLİK HANELERİN SIRASAYILARI (MÜZEKKER-MÜENNES ORTAK)		
Örnekli Kullanım	Müennes Sıra Sayıları	
اَلْجَلْسَةُ الْأَلْفُ	اَلْأَلْفُ	1000.
اَلدَّرْسُ الْأَلْفَانِ	اَلْأَلْفَانِ	2000.
اَلْجَلْسَةُ الثَّلاَثَةُ آلاَفٍ	اَلثَّلاَثَةُ آلاَفٍ	3000.
اَلدَّرْسُ الْأَرْبَعَةُ آلاَفٍ	اَلْأَرْبَعَةُ آلاَفٍ	4000.
اَلْجَلْسَةُ الْخَمْسَةُ آلاَفٍ	اَلْخَمْسَةُ آلاَفٍ	5000.
اَلدَّرْسُ السِّتَّةُ آلاَفٍ	اَلسِّتَّةُ آلاَفٍ	6000.
اَلْجَلْسَةُ السَّبْعَةُ آلاَفٍ	اَلسَّبْعَةُ آلاَفٍ	7000.
اَلدَّرْسُ الثَّمَانِيَةُ آلاَفٍ	اَلثَّمَانِيَةُ آلاَفٍ	8000.
اَلْجَلْسَةُ التِّسْعَةُ آلاَفٍ	اَلتِّسْعَةُ آلاَفٍ	9000.
اَلْجَلْسَةُ الْعَشَرَةُ آلاَفٍ	اَلْعَشَرَةُ آلاَفٍ	10000.

ÖNEMLİ NOT

34. derste ele aldığımız sayılarda olduğu gibi sıra sayılarında da; binler hanesini yüzler hanesine, yüzler hanesini onlar hanesine bağlamak üzere bir atıf harfi (vav) bulunmak zorundadır. (567.) veya (2345.) gibi üç, dört ve daha fazla basamaklı sıra sayıların okunmasında, tercihe göre büyükten küçüğe veya küçükten büyüğe doğru bir seyir takip edilebilir. Yani önce binler, sonra yüzler, daha sonra onlar ve nihayet birler basamağı okunabileceği gibi, tam tersine önce birler, arkasından onlar, daha sonra yüzler ve nihayet binler basamağı da okunabilir.

100'lük ve 1000'lik HANELERLE İLGİLİ SIRA SAYISI ÖRNEKLERİ

(1) جَامِعَتُنَا تَحْتَلُّ الْمَرْتَبَةَ الْمِائَةَ مِنْ بَيْنِ جَامِعَاتِ الْعَالَمِ.

Üniversitemiz, dünya üniversiteleri içinde yüzüncü sırada yer almaktadır.

(2) تَحْتَفِلُ الْأَوْسَاطُ الثَّقَافِيَّةُ بِالْعَامِ الْمِائَةِ وَ الْخَمْسِينَ لِمِيلَادِ الْكَاتِبِ الشَّهِيرِ.

Kültür çevreleri, ünlü yazarın doğumunun yüzellinci yılını kutluyor.

(3) أَدْرَجَ الْمُرَشَّحُ الْمِائَتَانِ اسْمَهُ فِي قَائِمَةِ الْمُتَطَوِّعِينَ.
İkiyüzüncü aday, gönüllüler listesine adını kaydettirdi.

(4) هُنَاكَ كَثِيرٌ مِنَ الْخَطَايَا الْمَطْبَعِيَّةِ فِي الصَّفْحَةِ الثَّلاَثِمِائَةِ.
Üçyüzüncü sayfada pekçok matbaa hatası bulunmaktadır.

(5) سَتُهْدِي الشَّرِكَةُ جِهَازَ كُومْبِيُوتَر لِلزَّبُونِ الْأَلْفِ بَعْدَ رَأْسِ السَّنَةِ.
Şirket, bininci müşterisine yılbaşından sonra bir bilgisayar hediye edecek.

(6) دَخَلَتِ الْإِنْسَانِيَّةُ فِي السَّنَةِ الْأَلْفَيْنِ لاَ بِآمَالِهَا بَلْ بِخَيْبَةِ أَمَلِهَا.
İnsanlık, ikibininci yıla ümitleriyle değil, aksine hayal kırıklıklarıyla giriyor.

(7) أُحْتُفِلَ بِالْعَامِ السَّبْعِمِائَةِ لِقِيَامِ الدَّوْلَةِ الْعُثْمَانِيَّةِ قَبْلَ سَنَتَيْنِ.
İki sene önce, Osmanlı Devleti'nin kuruluşunun yediyüzüncü yılı kutlandı.

SAAT ŞU ANDA KAÇ? (كَمِ السَّاعَةُ الْآنَ؟)		
Saat şu anda bir	السَّاعَةُ الْآنَ الْوَاحِدَةُ	1
Saat şu anda iki	السَّاعَةُ الْآنَ اَلثَّانِيَةُ	2
Saat şu anda üç	السَّاعَةُ الْآنَ اَلثَّالِثَةُ	3
Saat şu anda dört	السَّاعَةُ الْآنَ اَلرَّابِعَةُ	4
Saat şu anda beş	السَّاعَةُ الْآنَ اَلْخَامِسَةُ	5
Saat şu anda altı	السَّاعَةُ الْآنَ اَلسَّادِسَةُ	6
Saat şu anda yedi	السَّاعَةُ الْآنَ اَلسَّابِعَةُ	7
Saat şu anda sekiz	السَّاعَةُ الْآنَ اَلثَّامِنَةُ	8
Saat şu anda dokuz	السَّاعَةُ الْآنَ اَلتَّاسِعَةُ	9
Saat şu anda on	السَّاعَةُ الْآنَ اَلْعَاشِرَةُ	10
Saat şu anda on bir	السَّاعَةُ الْآنَ الْحَادِيَةَ عَشْرَةَ	11
Saat şu anda on iki	السَّاعَةُ الْآنَ الثَّانِيَةَ عَشْرَةَ	12

ÇEYREK GEÇE/KALA; YİRMİ GEÇE/KALA; VE BUÇUKLU İFADELER		
Saat ikiyi çeyrek geçiyor	السَّاعَةُ الثَّانِيَةُ وَالرُّبْعُ	2.15
Saat ikiyi yirmi geçiyor	السَّاعَةُ الثَّانِيَةُ وَالثُّلُثُ	2.20
Saat iki buçuk	السَّاعَةُ الثَّانِيَةُ وَالنِّصْفُ	2.30
Saat üçe yirmi var	السَّاعَةُ الثَّالِثَةُ إِلاَّ ثُلُثًا	2.40
Saat üçe çeyrek var	السَّاعَةُ الثَّالِثَةُ إِلاَّ رُبْعًا	2.45
Saat beşi çeyrek geçiyor	السَّاعَةُ الْخَامِسَةُ وَالرُّبْعُ	5.15
Saat beşi yirmi geçiyor	السَّاعَةُ الْخَامِسَةُ وَالثُّلُثُ	5.20
Saat beş buçuk	السَّاعَةُ الْخَامِسَةُ وَالنِّصْفُ	5.30
Saat altıya yirmi var	السَّاعَةُ السَّادِسَةُ إِلاَّ ثُلُثًا	5.40
Saat altıya çeyrek var	السَّاعَةُ السَّادِسَةُ إِلاَّ رُبْعًا	5.45
Saat dokuzu çeyrek geçiyor	السَّاعَةُ التَّاسِعَةُ وَالرُّبْعُ	9.15
Saat dokuzu yirmi geçiyor	السَّاعَةُ التَّاسِعَةُ وَالثُّلُثُ	9.20
Saat dokuz buçuk	السَّاعَةُ التَّاسِعَةُ وَالنِّصْفُ	9.30
Saat ona yirmi var	السَّاعَةُ الْعَاشِرَةُ إِلاَّ ثُلُثًا	9.40
Saat ona çeyrek var	السَّاعَةُ الْعَاشِرَةُ إِلاَّ رُبْعًا	9.45

'SAAT (...) DAKİKA GEÇİYOR'LU İFADELER	
السَّاعَةُ الرَّابِعَةُ وَ دَقِيقَةٌ	4 : 01
السَّاعَةُ الرَّابِعَةُ وَ دَقِيقَتَانِ	4 : 02
السَّاعَةُ الرَّابِعَةُ وَ ثَلاَثُ دَقَائِقَ	4 : 03
السَّاعَةُ الرَّابِعَةُ وَ خَمْسُ دَقَائِقَ	4 : 05

السَّاعَةُ الرَّابِعَةُ وَ سَبْعُ دَقَائِقَ	4 : 07
السَّاعَةُ الرَّابِعَةُ وَ إِحْدَى عَشْرَةَ دَقِيقَةً	4 : 11
السَّاعَةُ الرَّابِعَةُ وَ اثْنَتَا عَشْرَةَ دَقِيقَةً	4 : 12
السَّاعَةُ الرَّابِعَةُ وَ أَرْبَعَ عَشْرَةَ دَقِيقَةً	4 : 14
السَّاعَةُ الرَّابِعَةُ وَ سِتَّ عَشْرَةَ دَقِيقَةً	4 : 16
السَّاعَةُ الرَّابِعَةُ وَ ثَمَانِيَ عَشْرَةَ دَقِيقَةً	4 : 18
السَّاعَةُ الرَّابِعَةُ وَ إِحْدَى وَ عِشْرُونَ دَقِيقَةً	4 : 21
السَّاعَةُ الرَّابِعَةُ وَ اثْنَتَانِ وَ عِشْرُونَ دَقِيقَةً	4 : 22
السَّاعَةُ الرَّابِعَةُ وَ خَمْسٌ وَ عِشْرُونَ دَقِيقَةً	4 : 25
السَّاعَةُ الرَّابِعَةُ وَ سَبْعٌ وَ عِشْرُونَ دَقِيقَةً	4 : 27
السَّاعَةُ الرَّابِعَةُ وَ ثَمَانٍ وَ عِشْرُونَ دَقِيقَةً	4 : 28
السَّاعَةُ الرَّابِعَةُ وَ تِسْعٌ وَ عِشْرُونَ دَقِيقَةً	4 : 29

'SAAT -E/-A (...) DAKİKA VAR'LI İFADELER	
اَلسَّاعَةُ التَّاسِعَةُ إِلاَّ دَقِيقَةً	8 : 59
اَلسَّاعَةُ التَّاسِعَةُ إِلاَّ دَقِيقَتَيْنِ	8 : 58
اَلسَّاعَةُ التَّاسِعَةُ إِلاَّ ثَلاَثَ دَقَائِقَ	8 : 57
اَلسَّاعَةُ التَّاسِعَةُ إِلاَّ خَمْسَ دَقَائِقَ	8 : 55
اَلسَّاعَةُ التَّاسِعَةُ إِلاَّ سَبْعَ دَقَائِقَ	8 : 53
اَلسَّاعَةُ التَّاسِعَةُ إِلاَّ إِحْدَى عَشْرَةَ دَقِيقَةً	8 : 49
اَلسَّاعَةُ التَّاسِعَةُ إِلاَّ اثْنَتَيْ عَشْرَةَ دَقِيقَةً	8 : 48
اَلسَّاعَةُ التَّاسِعَةُ إِلاَّ أَرْبَعَ عَشْرَةَ دَقِيقَةً	8 : 46

اَلسَّاعَةُ التَّاسِعَةُ إِلاَّ سِتَّ عَشْرَةَ دَقِيقَةً	8 : 44
اَلسَّاعَةُ التَّاسِعَةُ إِلاَّ ثَمَانِيَ عَشْرَةَ دَقِيقَةً	8 : 42
اَلسَّاعَةُ التَّاسِعَةُ إِلاَّ إِحْدَى وَ عِشْرِينَ دَقِيقَةً	8 : 39
اَلسَّاعَةُ التَّاسِعَةُ إِلاَّ اثْنَتَيْنِ وَ عِشْرِينَ دَقِيقَةً	8 : 38
اَلسَّاعَةُ التَّاسِعَةُ إِلاَّ خَمْسًا وَ عِشْرِينَ دَقِيقَةً	8 : 35
اَلسَّاعَةُ التَّاسِعَةُ إِلاَّ سَبْعًا وَ عِشْرِينَ دَقِيقَةً	8 : 33
اَلسَّاعَةُ التَّاسِعَةُ إِلاَّ ثَمَانِيًا وَ عِشْرِينَ دَقِيقَةً	8 : 32
اَلسَّاعَةُ التَّاسِعَةُ إِلاَّ تِسْعًا وَ عِشْرِينَ دَقِيقَةً	8 : 31

SAATLERLE İLGİLİ CÜMLE ÖRNEKLERİ

(1) تُغَادِرُ الطَّائِرَةُ الْأُولَى فِي السَّاعَةِ السَّادِسَةِ صَبَاحًا.

İlk uçak, sabah saat altıda kalkıyor.

(2) أَنْتَظِرُكَ فِي الْخَامِسَةِ وَ النِّصْفِ فِي فِنَاءِ الْجَامِعِ الْكَبِيرِ.

Saat beş buçukta seni Ulucami'nin avlusunda bekliyorum.

(3) نَتَنَاوَلُ الْغَدَاءَ فِي الثَّانِيَةَ عَشْرَةَ وَ الرُّبْعِ دَائِمًا.

Öğlen yemeğini her zaman için saat onikiyi çeyrek geçe yeriz.

(4) سَتَبْدَأُ الْمُحَاضَرَةُ فِي الثَّامِنَةِ إِلاَّ رُبْعًا بِالضَّبْطِ فِي الْمَسَاءِ.

Konferans, tam olarak akşam saat sekize çeyrek kala başlıyacak.

(5) كُلَّ صَبَاحٍ نَخْرُجُ إِلَى الْعَمَلِ فِي السَّابِعَةِ وَ الثُّلُثِ.

Her sabah işe saat yediyi yirmi geçe çıkarız.

(6) مَوْعِدُنَا مَعَهُ فِي الْمَسْرَحِ فِي السَّاعَةِ الثَّالِثَةِ وَ النِّصْفِ تَمَامًا.

Onunla tiyatrodaki randevumuz tam olarak saat üç buçukta.

(7) بَعْدَ مُنْتَصَفِ اللَّيْلِ قَدْ حَدَثَ زِلْزَالٌ خَفِيفٌ فِي الثَّانِيَةِ وَ خَمْسِ دَقَائِقَ.

Dün geceyarısından sonra, saat ikiyi beş geçe hafif şiddetli bir deprem oldu.

(8) أَنَا فِي الْمَكْتَبِ مِنَ التَّاسِعَةِ صَبَاحًا حَتَّى الْخَامِسَةِ وَ النِّصْفِ عَصْرًا كُلَّ يَوْمٍ.

Hergün sabah dokuzdan ikindin beşbuçuğa kadar bürodayım.

(9) تَأَجَّلَ الْاِمْتِحَانُ إِلَى الرَّابِعَةِ وَ الرُّبْعِ بِقَرَارِ الْعِمَادَةِ.

Sınav, dekanlık kararıyla saat dördü çeyrek geçeye ertelendi.

(10) سَيَبْدَأُ الْفِيلْمُ فِي السَّاعَةِ التَّاسِعَةِ وَ إِحْدَى عَشْرَةَ دَقِيقَةً.

Film saat dokuzu on bir geçe başlayacak.

(11) رَجَعْنَا مِنَ الْجَامِعَةِ فِي الْخَامِسَةِ إِلاَّ سَبْعَ دَقَائِقَ بَعْدَ الظُّهْرِ.

Üniversiteden, öğleden sonra saat beşe yedi dakika kala döndük.

(12) تُشِيرُ عَقَارِبُ السَّاعَةِ إِلَى التَّاسِعَةِ وَ خَمْسٍ وَ عِشْرِينَ دَقِيقَةً.

Saat, dokuzu yirmi beş geçeyi gösteriyor.

فِي مَكْتَبِ الطَّيَرَانِ بِالْمَطَارِ

اَلْمُسَافِرُ : اَلسَّلاَمُ عَلَيْكُمْ

اَلْمُوَظَّفُ: وَ عَلَيْكُمُ السَّلاَمُ

اَلْمُسَافِرُ : مَا مَوَاعِيدُ الطَّائِرَاتِ إِلَى جِدَّةَ مِنَ الْآنَ؟

اَلْمُوَظَّفُ: اَلطَّائِرَةُ الْأُولَى تُغَادِرُ الرِّيَاضَ فِي الْخَامِسَةِ وَ الثُّلُثِ مَسَاءً وَ اَلطَّائِرَةُ الثَّانِيَةُ فِي السَّابِعَةِ

اَلْمُسَافِرُ : فِي أَيِّ سَاعَةٍ تُغَادِرُ اَلطَّائِرَةُ الْأُولَى مِنْ فَضْلِكَ؟

اَلْمُوَظَّفُ: فِي السَّاعَةِ الْخَامِسَةِ وَ عِشْرِينَ دَقِيقَةً

اَلْمُسَافِرُ : كَمِ السَّاعَةُ الْآنَ؟

اَلْمُوَظَّفُ: اَلسَّاعَةُ الْآنَ الثَّانِيَةُ وَ خَمْسُونَ دَقِيقَةً

اَلْمُسَافِرُ : إِذًا سَأَنْتَظِرُ طَوِيلاً.

اَلْمُوَظَّفُ: نَعَمْ سَاعَتَيْنِ وَ نِصْفًا؟

اَلْمُسَافِرُ : آخُذُ تَذْكِرَةَ ذَهَابٍ وَ عَوْدَةٍ عَلَى الطَّائِرَةِ الْأُولَى.

كلمة اليوم

اَلْغَرِيقُ يَتَعَلَّقُ بِقَشَّةٍ

50. DERS

MEBNÎ İSİMLER

MEBNÎ İSİMLER

Gerek isim, gerek fiil ve gerekse harf olsun, cümledeki farklı dilbilgisel rollerine ve konumlarına rağmen kelime sonunda bulunan harekenin ne suretle olursa olsun değişmemesi durumuna '***binâ (mebnîlik)***', kendisinde '***mebnîlik***' özelliği bulunan kelimelere ise '***mebnî***' adı verilir.

Buna karşılık cümledeki dilbilgisel konumlarının değişmesi ile birlikte kelime sonlarında hareke değişikliği görülüyorsa bu duruma '***irap (muraplık)***', kendisinde '***muraplık***' özelliği bulunan kelimelere ise '***murap***' adı verilmektedir.

Arapça'da aslolan kelimelerin '***murap***' oluşu, yani cümle içindeki farklı rollere uygun olarak farklı harekeler almalarıdır. '***Mebnî***' oluş ise bir istisnâ teşkil eder. Bu nedenle istisnâ teşkil eden bu kelimeler kategoriler halinde gösterildiğinde geri kalan tüm kelimelerin murap olacağı zaten aşikardır. Dolayısıyla derslerimizde murap kelimeler üzerinde ayrıca durulmayacaktır. Murap bir kelimenin hangi durumda hangi harekeyi alacağı konusu ise, şimdiye kadar ele aldığımız ve bundan sonra da ele alacağımız her gramer konusunda ayrı ayrı belirtilmiş ve vurgulanmıştır.

Not : Bu dersimizde ***mebni*** kelime türlerinden sadece '***Mebni İsimler***' üzerinde durulacak, '***Mebnî Fiiller***' konusu ise bir sonraki derste ele alınacaktır. ***Harfler tümüyle mebnî oldukları için bu konuyla ilgili ayrıca bir anlatıma gidilmeyecektir.***

	Mebni İsimler	Bakınız
1	Zamirler (*Muttasıl ve Munfasıl*)	• 14., 15., 16. ve 18. dersler
2	İsm-i İşaretler	• 23. ders
3	İsm-i Mevsuller	• 24. ders
4	Soru İsimleri	• 21. ve 22. dersler
5	Şart İsimleri	• 46. ders
6	Bazı Zarflar	• 35. ders
7	11-19 Mürekkep Sayılar	• 32. ders

Mebnî İsimlerden Zamirlerle İlgili Örnek Cümle		
Haberin Sıfatı	Haber (Lafzen Merfû)	Mübteda (Mahallen Merfû)
مُحْتَرِفٌ	لاَعِبٌ	أَنْتَ
Sen profesyonel bir oyuncusun.		

MEBNİ İSİMLERDEN ZAMİRLERLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) حَكَمَتِ الْمَحْكَمَةُ عَلَيْهِ بِدَفْعِ غَرَامَةٍ قَدْرُهَا مِلْيَارَانِ.

Mahkeme Ona, tutarı iki milyar olan bir para cezası verdi.

(2) رِجَالُ الْأَعْمَالِ اقْتَرَضُوا مِنْ مَصْرِفٍ خَاصٍّ مِلْيُونَيْ دُولاَرٍ.

İşadamları özel bir bankadan iki milyon dolar borç para aldılar.

(3) نَصَّبَهُ الْوَزِيرُ مُدِيرًا عَامًّا لِإِدَارَةِ الْمُرُورِ.

Bakan, Onu, Trafik Müdürlüğüne genel müdür olarak atadı.

(4) أَغَارَ الْجَيْشُ التُّرْكِيُّ عَلَى عَدُوِّهِ فَجْأَةً بَعْدَ مُنْتَصَفِ اللَّيْلِ.

Türk Ordusu, gece yarısından sonra düşmanına ani bir baskın yaptı.

(5) نَكَّسَتِ الدَّوْلَةُ عَلَمَهَا لِمَوْتِ رَئِيسِ الْجُمْهُورِيَّةِ فِي حَادِثِ الطَّائِرَةِ.

Devlet, cumhurbaşkanının uçak kazasında hayatını kaybetmesi nedeniyle bayrağı yarıya indirdi.

(6) عُمَلاَؤُنَا قَدْ تَمَكَّنُوا مِنْ تَسْرِيبِ الْأَخْبَارِ الْهَامَّةِ عَنِ الْعَدُوِّ.

Casuslarımız, düşmandan önemli haberler sızdırmayı başarabildiler.

(7) جَعَلَنِي صَاحِبُ الْعَمَلِ أَلْبَثُ عِنْدَ بَابِهِ سَاعَاتٍ.

İşveren, beni, kapısında saatlerce bekletti.

(8) اَلْمُمَرِّضَاتُ عُنِينَ بِالْمَرْضَى كَمَا يَنْبَغِي.

Hemşireler, hastalarla gerektiği gibi ilgilendiler.

(9) عَوَّدَنَا وَالِدُنَا عَلَى النَّظَافَةِ وَ التَّرْتِيبِ مُنْذُ الصِّغَرِ.

Babamız küçüklüğümüzden itibaren bizi temizlik ve düzene alıştırmıştır.

(10) عَلَّقُوا بَعْضَ الْقَوَانِينِ بِسَبَبِ الْأَزْمَةِ الْاقْتِصَادِيَّةِ.

Ekonomik kriz nenediyle kanunların bir kısmını askıya aldılar.

Mebnî İsimlerden İsm-i İşaretler ile İlgili Örnek Cümle		
İsm-i İşaretin Sıfatı (Müşârun İleyh)	Mefûlün Bih (Mahallen Mansup)	Fiil + Fâil (Fâil Mahallen Merfû)
الْمُنْتَخَبَاتِ	هٰذِهِ	تَصَفَّحْتُ
Bu antolojiye bir göz attım.		

MEBNİ İSİMLERDEN İSM-İ İŞARETLERLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) فَقَدَ الْمَعْرِضُ حَيَوِيَّتَهُ بَعْدَ تِلْكَ الْغَارَةِ الْإِرْهَابِيَّةِ أَوَّلَ أَمْسِ.

Fuar, geçen günkü o terörist saldırıdan sonra canlılığını kaybetti.

(2) لاَ تُعَظِّمُوا هٰذِهِ الْمُشْكِلَةَ الْبَسِيطَةَ بَيْنَكُمْ دُونَ جَدْوَى.

Aranızdaki bu basit meseleyi lüzumsuz yere büyütmeyin.

(3) ضَحَّى أُولَئِكَ الْأَبْطَالُ بِأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ وَطَنِهِمْ.

O kahramanlar canlarını vatan uğruna feda ettiler.

(4) هَلْ تُزْعِجُكَ ضَجَّةُ هَؤُلاَءِ الْأَطْفَالِ الْمُشَاكِسِينَ.

Bu yaramaz çocukların gürültüsü sizi rahatsız ediyor mu?

(5) ضَرَبَتِ الشُّرْطَةُ أُولَئِكَ الْمُتَظَاهِرِينَ بِالْهِرَاوَةِ ضَرْبًا عَنِيفًا.

Polis o göstericileri copla adamakıllı haşladı.

(6) يَبْدُو أَنَّ هٰذِهِ الْحَالَةَ الْجَدِيدَةَ سَتُحْرِجُ الْحُكُومَةَ الْائْتِلاَفِيَّةَ.

Bu yeni durum, koalisyon hükümetini zor duruma sokacağa benziyor.

(7) زَرَعَ هٰذَا الطَّبِيبُ الْحَاذِقُ كُلْيَةَ الرَّاحِلِ لِمَرِيضٍ كَانَ عَلَى فِرَاشِ الْمَوْتِ.

Bu profesyonel hekim, merhumun böbreğini, ölüm döşeğindeki bir hastaya transplante etti (nakletti).

(8) لَفَتَتْ تِلْكَ الْآنِسَةُ الْجَذَّابَةُ انْتِبَاهَ كُلِّ مَنْ حَوْلَهَا.

O alımlı genç kız etrafındaki herkesi cezp etti.

(9) الْيَوْمَ، سَيَقُومُ الْاِقْتِصَادِيُّونَ الْإِخْصَائِيُّونَ بِمُؤْتَمَرٍ صَحَفِيٍّ عَنِ الظُّرُوفِ الْجَدِيدَةِ.

Uzman ekonomistler, bu sabah, yeni koşullar hakkında bir basın toplantısı yapacak.

(10) وَافَقَ أَعْضَاءُ الْبَرْلَمَانِ عَلَى مِيزَانِيَّةِ هٰذِهِ السَّنَةِ بِاتِّفَاقِ الْآرَاءِ.

Parlamento üyeleri bu seneki bütçeyi oy birliği ile kabul ettiler.

(11) عَرَضَ الْعُلَمَاءُ تِلْكَ الْقَضِيَّةَ تَحْتَ الْمِجْهَرِ.

Bilimadamları o konuyu mercek altına aldı.

Mebnî İsimlerden İsm-i Mevsuller ile İlgili Örnek Cümle		
Sıla Cümlesi (İraptan Mahalli Yok)	Fâil (Mahallen Merfû)	Fiil-i Muzari
يَكْذِبُ	الَّذِي	يَنْدَمُ
Yalan söyleyen pişman olur.		

MEBNİ İSİMLERDEN İSM-İ MEVSULLER İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) هُنَاكَ مَقُولَةٌ مَأْثُورَةٌ تَقُولُ: لاَ تَوْجَعُ الْيَدُ الَّتِي بَتَرَهَا الشَّرْعُ.

Bir ata sözü şöyle der: Şeriatın kestiği parmak acımaz.

(2) طَالَبَنِي الَّذِينَ خَطَفُوا طِفْلِي بِأَنْ أَكْتُبَ لَهُمْ شِيكًا عَلَى بَيَاضٍ.

Çocuğumu kaçıranlar, benden, kendilerine açık bir çek yazmamı istedi.

(3) عَاقَبَ الْمُوَاطِنُونَ الْغَاضِبُونَ أَنْفُسُهُمْ الْمُجْرِمَ عَلَى مَا ارْتَكَبَهُ مِنَ الْجَرَائِمِ.

Öfkeli vatandaşlar, işlediği suç sebebiyle suçluyu bizzat kendileri cezalandırdı.

(4) أُصِيبَ الْمَرِيضُ الَّذِي تَمَّ نَقْلُ الدَّمِ لَهُ بِمَرَضِ فِقْدَانِ الْمَنَاعَةِ الْمُكْتَسَبَةِ (الْإِيدْز).

Kendisine kan verilen hasta 'Aids'e yakalandı.

(5) فَسَخَ الطَّرَفَانِ الْعَقْدَ الَّذِي قَامَا بِتَوْقِيعِهِ قَبْلَ شَهْرَيْنِ.

İki taraf, iki ay önce imzalamış oldukları anlaşmayı feshetti.

(6) نَعِيشُ فِي هٰذِهِ الْقَرْيَةِ الَّتِي تُحِيطُ بِهَا أَشْجَارُ الصَّنَوْبَرِ.

Biz, çam ağaçlarının çevrelediği bu köyde yaşamaktayız.

(7) خَسَمَ الْبَائِعُ الَّذِي يَعْرِفُنِي جَيِّدًا عِشْرِينَ بِالْمِائَةِ مِنَ السِّعْرِ.

Beni gayet iyi tanıyan satıcı % 20 iskonto yaptı.

(8) هَمَّ الْفَتَى بِضَرْبِ الرَّجُلِ الَّذِي أَسَاءَ إِلَيْهِ غَيْرَ أَنَّهُ طَرَدَ الشَّيْطَانَ وَتَمَالَكَ نَفْسَهُ.

Genç, kendisine kötülük eden şahsa dayak atmaya niyet etti,
ancak şeytanı kovdu ve kendisine hakim oldu.

(9) كَانَ هٰذَا التَّنْبِيهُ لِمَنْ يَهُمُّهُمُ الْأَمْرُ فَقَطْ.

Bu uyarı sadece ilgili kişilereydi.

(10) يَدْعُو الْمُجَدِّدُونَ إِلَى نَبْذِ تِلْكَ الْعَادَاتِ الَّتِي أَكَلَ عَلَيْهَا الدَّهْرُ.

Reformistler o köhneleşmiş geleneklerin fırlatılıp atılmasına çağırıyorlar.

(11) إِنِّي لاَ أَنْتَمِي إِلَى الَّذِينَ يُدَافِعُونَ عَنْ أَفْكَارِهِمْ بِدُونِ عِلْمٍ.

Ben, kendi görüşlerini körükörüne savunan kimselere mensup değilim.

(12) تَفَرَّقَتِ الصِّلاَتُ بَيْنَ الْبَلَدَيْنِ بَعْدَ أَزْمَةِ الْحُدُودِ.

İki ülke arasındaki ilişkiler sınır krizi sonrasında koptu.

(13) تَوَتَّرَتِ الْعَلاَقَاتُ السِّيَاسِيَّةُ بَيْنَ الْوِلاَيَتَيْنِ بِسَبَبِ قَضِيَّةِ الْإِرْهَابِ.

İki eyalet arasındaki siyasi ilişkiler terör sorunu yüzünden gerginleşti.

(14) تَرَكَ سِيبَوَيْهِ بَصَمَاتِهِ عَلَى عُلَمَاءِ النَّحْوِ الَّذِينَ أَتَوْا بَعْدَهُ.

Sibeveyh, kendisinden sonra gelen tüm gramer bilginlerini etkilemiştir.

(15) يُحَاوِلُ الْعِلْمُ الْقَضَاءَ عَلَى الْأَوْبِئَةِ الَّتِي أَبَادَتْ آلاَفَ النَّاسِ.

Bilim, binlerce insanı helak eden salgınları ortadan kaldırmaya çalışıyor.

Mebnî İsimlerden Soru İsimleri ile İlgili Örnek Cümle		
Haber Cümlesindeki Fiilin Mefûlün Bihi	Haber (Mahallen Merfû)	Mübteda (Mahallen Merfû)
الْبِئْرَ؟	حَفَرَ	مَنْ
Kuyuyu kim kazdı?		

Mefûlün Fih (Mahallen Mansup)	Fiil + Fâil (Fâil Mahallen Merfû)	Mefûlün Bih (Mahallen Mansup)
فِي الطَّرِيقِ؟	صَدَمْتَ	مَنْ
Yolda kime çarptın?		

MEBNİ İSİMLERDEN SORU İSİMLERİ İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) مَنْ تَتَّخِذُونَ قُدْوَةً لِأَنْفُسِكُمْ فِي هٰذَا الْأَمْرِ؟

Bu konuda kendinize kimi örnek alıyorsunuz?

(2) مَتَى سَتَأْخُذُونَ نَصَائِحَ الْأَسَاتِذَةِ بِعَيْنِ الْاِعْتِبَارِ؟

Öğretmenlerinizin öğütlerini ne zaman dikkate alacaksınız?

(3) لِمَاذَا سَحَبْتَ جَمِيعَ النُّقُودِ مِنَ الْمَصْرِفِ بِدُونِ إِذْنِي؟

İznim olmadan bankadan tüm parayı niçin çektin?

(4) مَنْ أَمْهَلَهُ لِتَسْلِيمِ دَيْنِهِ رَغْمَ الْقَرَارِ الْحَازِمِ؟

Kesin karara rağmen borcunu ödemesi konusunda Ona kim mühlet verdi?

(5) أَلاَ تَرَى كَيْفَ يَعِيشُ بَعْضُ الْأَثْرِيَاءِ فِي أَبْرَاجٍ عَاجِيَّةٍ.

Bazı zenginlerin fildişi kulelerde nasıl yaşamakta olduklarını görmüyor musun?

(6) مَتَى سَيَتِمُّ الْعَقْدُ بَيْنَ الْأَطْرَافِ فِي قَضِيَّةِ الْكَهْرَبَاءِ.

Elektrik sorunu konusunda taraflar arasında ne zaman bir anlaşma yapılacak?

(7) مَا الَّذِي أَدَّى الْجَنَاحَ الْمُخَالِفَ إِلَى تَقْدِيمِ الْاِسْتِجْوَابِ.

Muhalif kanadı gensoru vermeye sevkeden sebep nedir?

(8) بِمَ يَقْتَاتُ هٰذَا الْحَيَوَانُ؟ بِالْحَشَرَاتِ أَمْ بِالنَّبَاتَاتِ؟

Bu hayvan ne ile besleniyor? Böceklerle mi yoksa bitkilerle mi?

(9) مَا الَّذِي يَمْنَعُكُمْ مِنْ مُمَارَسَةِ الرِّيَاضَةِ صَبَاحَ السَّبْتِ أَوِ الْأَحَدِ؟

Cumartesi veya Pazar sabahı spor yapmanıza engel olan nedir?

(10) مَنْ مِنْكُمْ يَسْتَطِيعُ الْحَلَّ لِهٰذِهِ الْمُعْضِلَةِ؟

Hanginiz bu ikilemi halledebilir?

Mebnî İsimlerden Şart İsimleri ile İlgili Örnek Cümle		
Cevap Fiili (Mahallen Meczum)	Şart Fiili (Lafzen Meczum)	Mefûlün Fih (Mahallen Mansup)
فَا تَّصِلْ بِي	تَصْحُ	مَتَى
Ne zaman uyanırsan beni o zaman ara.		

MEBNİ İSİMLERDEN ŞART İSİMLERİ İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) مَنْ سَنَّ سُنَّةً حَسَنَةً فَلَهُ عَشْرُ أَمْثَالِهَا.

Kim hayırlı bir çığır açarsa ona on kat sevap vardır.

(2) مَتَى يَتَحَفَّظِ الْوَزِيرُ الْمَعْتُوهُ مِنْ تَصْرِيحَاتِهِ أَمَامَ الصَّحَفِيِّينَ يَرْتَحْ.

Bunak bakan, gazeteciler önündeki açıklamalarında temkinli davranırsa rahat eder.

(3) مَنْ تَأَنَّى نَالَ مَا تَمَنَّى.

Kim ihtiyatlı hareket ederse dilediğine ulaşır.

(4) مَنْ تَكَلَّمَ بِمَا لاَ يَعْنِيهِ سَمِعَ مَا لاَ يُرْضِيهِ.

Kim kendisini ilgilendirmeyen konularda konuşursa hoşuna gitmeyecek şeyler işitir (İstediğini konuşan, istemediğini işitir).

(5) مَنْ زَرَعَ الرِّيحَ حَصَدَ الْعَاصِفَةَ.

Rüzgar eken fırtına biçer.

(6) مَا تَضَعْهُ فِي الْقِدْرِ تَجِدْهُ فِي الْمِغْرَفَةِ.

Ne koyarsan tabağına o gelir kaşığına.

(7) مَتَى اسْتَقَامَ الْعُودُ اسْتَقَامَ الظِّلُّ.

Değnek düzgün olduğu zaman gölgesi de düzgün olur.

(8) مَنْ طَالَ أَمَلُهُ سَاءَ عَمَلُهُ.

Beklentileri uzun vadeli olan kimsenin (bugün) yaptığı işler sağlam olmaz.

(9) مَنْ نَصَبَ نَفْسَهُ لِلنَّاسِ مُرَبِّيًا فَلْيَبْدَأْ بِنَفْسِهِ.

Kendisini insanlara eğitimci olarak atayan, işe önce kendinden başlasın.

(10) مَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ.

Kim zerre kadar şer işlerse (karşılığını) görecektir.

Mebnî İsimlerden Zarflarla İlgili Örnek Cümle		
Zaman Zarfı (Mef. Fîh) (Mahallen Mansup)	Mefûlün Fîh (Mahallen Mansup)	Fiil + Fâil (Fâil Mahallen Merfû)
أَمْسِ	فِي السُّوقِ	تَسَوَّقْنَا
Dün çarşıda alışveriş yaptık.		

MEBNİ İSİMLERDEN ZARFLARLA İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) جَاءَ الطُّلَّابُ إِلَى الْفَصْلِ بِأَسْرِهِمْ أَمْسِ.

Dün öğrenciler derse tam olarak geldiler.

(2) يَجِبُ أَنْ تَشْتَمِلَ الْقَوَانِينُ عَلَى عُقُوبَاتٍ رَادِعَةٍ بَعْدَ الْآنَ.

Şu andan itibaren kanunların caydırıcı cezalar da içermesi gerekmektedir.

(3) لَا بُدَّ لَكُمْ أَنْ تَجْتَهِدُوا لَيْلَ نَهَارَ حَتَّى تَنْجَحُوا فِي الْإِمْتِحَانِ النِّهَائِيِّ.

Final sınavında başarılı olmanız için gece gündüz çalışmanız gerekir.

(4) يَنْبَغِي لِلْإِنْسَانِ أَنْ يُكَافِحَ حَيْثُ يَجِبُ الْكِفَاحُ.

İnsanın, mücadele edilmesi gereken yerde mücadele etmesi gerekir.

(5) لَمْ يُبِحْ لَنَا الْقَانُونُ أَخْذَ الْحُقُوقِ بِقَبْضَةِ الْيَدِ قَطُّ.

Kanunlar, bize, hakların güç kullanılarak alınmasına asla izin vermemiştir.

(6) جَلَسْنَا فِي الشُّرْفَةِ حَيْثُ الْمَنْظَرُ جَمِيلٌ قَرَابَةَ سَاعَتَيْنِ.

Manzarası güzel olan balkonda yaklaşık iki saat oturduk.

(7) تَصَبَّبَ الْمُتَّهَمُ عَرَقًا كَثِيرًا أَمَامَ الْمَحْكَمَةِ أَوَّلَ أَمْسِ.

Sanık geçen gün mahkeme önünde buram buram terledi.

(8) اَلظُّرُوفُ الْاِقْتِصَادِيَّةُ سَيِّئَةٌ جِدًّا إِلَى دَرَجَةِ أَنَّ السِّكِّينَ قَدْ بَلَغَتِ الْعَظْمَ تَمَامًا.

Şu anda ekonomik koşullar o kadar kötü ki, bıçak kemiğe dayanmış durumda.

(9) يُنْشِئُ الْمُحْسِنُونَ الْآنَ مَبْنًى لِإِيوَاءِ الْأَطْفَالِ الْمُشَرَّدِينَ.

Hayırseverler, kimsesiz çocukların barınması için bir bina yaptırıyorlar.

(10) تَعْمَلُ النِّسَاءُ الْقَرَوِيَّاتُ فِي حُقُولِ الْقُطْنِ صَبَاحَ مَسَاءَ.

Köylü kadınlar pamuk tarlalarında sabah akşam çalışıyorlar.

(11) لَمْ يَكُنْ بَيْنَ الْبَلَدَيْنِ خِلَافٌ مِنْ قَبْلُ، وَلٰكِنَّ وَسَائِلَ الْإِعْلَامِ جَعَلَتِ الْحَبَّةَ قُبَّةً.

Daha önce iki ülke arasında ihtilaf yoktu, ancak medya pireyi deve yaptı.

MEBNÎ ZARFLARLA İLGİLİ ÖNEMLİ UYARILAR

1. 35. dersimizde, 'Mefûlün Fîh' konusunun sonunda yaygın olarak kullanılan zarfların bir listesi tablo içerisinde toplu olarak verilmişti. Bu zarflardan konumuzla ilgili olan yalnızca أَمْسِ , الْآنَ , حَيْثُ ve قَطُّ zarfları cümlede sürekli olarak '*mebnî*' durumda bulunmaktadır.

2. Zaman zarflarından yön bildiren قَبْلُ , بَعْدُ , فَوْقُ ve تَحْتُ gibi zarflarla, kullanım açısından bunlara benzeyen حَسْبُ ve غَيْرُ gibi kelimelerin mebnî olabilmesi için, muzâfun ileyhlerinin hazfedilmesi, ancak anlam bakımından var kabul edilmeleri gerekmektedir. Bu şartlar gerçekleştiğinde adı geçen zarflar zamme (ötre) üzere mebni olurlar.

3. Zarflardan حَيْثُ mutlak surette bir cümleye muzâf olmak durumundadır. حَيْثُ sonrasında bir isim veya fiil cümlesi gelebileceği gibi, haberi hazfedilmiş bir mübteda veya mübtedası hazfedilmiş bir haber de gelebilir. Dolayısıyla bu kelimenin mutlaka merfû okunması gerekmektedir.

4. Mürekkep zarfları oluşturan parçalardan مَسَاءٌ , صَبَاحٌ , لَيْلٌ , نَهَارٌ ve بَيْنٌ sözcükleri, normal şartlarda murap iken, mürekkep zarf yapısı içinde bulunduklarında fetha üzere mebnî olurlar: لَيْلَ نَهَارَ , صَبَاحَ مَسَاءَ, ve بَيْنَ بَيْنَ örneklerinde görüldüğü gibi.

Mebnî İsimlerden Mürekkep Sayılarla İlgili Örnek Cümle		
Fâil+Fâil Olan Sayının Temyizi (Mahallen Merfû)	Mefûlün Fih (Mahallen Mansup)	Mazi Fiil
ثَلاَثَةَ عَشَرَ تِلْمِيذًا	فِي الْامْتِحَانِ	نَجَحَ
Sınavda on üç öğrenci başarılı oldu.		

MEBNİ İSİMLERDEN MÜREKKEP SAYILARLA İLGİLİ ÖRNEKLER

(1) تَتَأَلَّفُ هٰذِهِ الْمَوْسُوعَةُ مِنْ ثَلاَثَةَ عَشَرَ مُجَلَّدًا.

Bu ansiklopedi 13 ciltten oluşmaktadır.

(2) رَسَتْ خَمْسَ عَشْرَةَ بَاخِرَةً فِي الْمِينَاءِ.

15 gemi rıhtıma demir attı.

(3) سَيَشْتَرِكُ فِي مُسَابَقَةِ رَفْعِ الأَثْقَالِ تِسْعَةَ عَشَرَ رِيَاضِيًّا.

Halter yarışmasına on dokuz sporcu iştirak edecek.

(4) أَقْلَعَتِ الطَّائِرَةُ قَبْلَ ثَمَانِيَ عَشْرَةَ دَقِيقَةً.

Uçak 18 dakika önce havalandı.

(5) عَلَى مَتْنِ السَّفِينَةِ تِسْعَةَ عَشَرَ مَلاَّحًا.

Geminin güvertesinde 19 denizci var.

(6) قَبَضَتِ الشُّرْطَةُ عَلَى ثَمَانِيَ عَشْرَةَ إِرْهَابِيَّةً.

Emniyet 18 kadın teröristi ele geçirdi.

(7) اِشْتَرَكَ فِي الْجَلْسَةِ الطَّارِئَةِ أَرْبَعَةَ عَشَرَ مُشِيرًا.

Olağanüstü oturuma 14 mareşal iştirak etti.

(8) تَقْطَعُ النَّفَّاثَةُ هٰذِهِ الْمَسَافَةَ فِي خَمْسَ عَشْرَةَ سَاعَةً.

Jet uçağı bu mesafeyi 15 saat içerisinde alıyor.

(9) اِزْدَادَتْ أَسْعَارُ الْفَائِدَةِ أَرْبَعَةَ عَشَرَ ضِعْفًا.

Faiz oranları 14 kat arttı.

(10) اِنْضَمَّتْ إِلَى نَادِينَا ثَلاَثَ عَشْرَةَ كَشَّافَةً.

Kulübümüze 13 bayan izci katıldı.

(11) مَشَيْتُ فِي الْغَابَةِ سِتَّةَ عَشَرَ مِيلاً.

Ormanda 16 mil yürüdüm.

(12) أَنَا مُقِيمٌ فِي هٰذَا الْكُوخِ مُنْذُ سَبْعَ عَشْرَةَ سَنَةً.

Ben, bu kulübede, 17 senedir oturmaktayım.

(13) أَصَرَّ الْوَزِيرُ عَلَى إِصْدَارِ خَمْسَ عَشْرَةَ مَادَّةً مِنَ الْقَانُونِ.

Bakan, 15 kanun maddesinin çıkarılmasında ısrar etti.

(14) اِعْتَذَرَ صَاحِبُ الْمَصْنَعِ مِنْ تِسْعَ عَشْرَةَ مُوَظَّفَةً.

Fabrikatör, 19 kadın görevliden özür diledi.

(15) بَقِيَ عَلَى تَقَاعُدِي أَرْبَعَةَ عَشَرَ شَهْرًا.

Emekliliğime 14 ay kaldı.

(16) أَعْمَلُ فِي نَفْسِ الْمَكْتَبِ مُنْذُ سَبْعَةَ عَشَرَ عَامًا.

Aynı ofiste, 17 yıldır çalışmaktayım.

(17) يَعْتَبِرُ بَعْضُ النَّاسِ مُعْجِزَةَ عَدَدِ "تِسْعَةَ عَشَرَ" مُعْجِزَةً حَقِيقِيَّةً.

Kimi insanlar "19 Mucizesi"ni gerçek bir mucize olarak görüyorlar.

UYARI!

Son harflerinde cümledeki konumlarına işaret eden bir hareke bulunmaması nedeniyle mebnî olan bir ismin cümlenin hangi öğesi olduğunu anlamak epey güçtür. Bu güçlüğü aşmak için, söz konusu mebnî kelimenin cümledeki diğer öğelerle kurduğu dilbilgisel ilişkiye son derece dikkat etmek gerekir.

ÖNEMLİ UYARI

Aşağıda yer alan beş isim, mebnî isimleri oluşturan kategoriler içerisinde yer almakla birlikte '***murap***' konumundadırlar:

1. İsm-i mevsul kategorisinden müzekker/müennes tesniye formları

2. İsm-i işaret kategorisinden müzekker/müennes tesniye formları

3. Soru isimleri kategorisinden أَيٌّ kelimesi

4. Şart isimleri kategorisinden أَيٌّ kelimesi

5. 11-19 arası mürekkep sayılar kategorisinden 12 sayısının ilk kısmı muraptır.

غَانْدِي فِي جَنُوبِ إِفْرِيقِيَا

سَافَرَ غَانْدِي مِنَ الْهِنْدِ إِلَى جَنُوبِ إِفْرِيقِيَا فَلَمَّا كَانَ فِي (ناتال) وَ أَرَادَ السَّفَرَ إِلَى (جُوهَانِسْبُورْغ) صَادَفَهُ فِي سَفَرِهِ مَا أَثَارَ نَفْسَهُ وَ أَثَارَ تَفْكِيرَهُ. ذٰلِكَ أَنَّ التَّقَالِيدَ وَ الْقَوَانِينَ فِي جَنُوبِ إِفْرِيقِيَا كَانَتْ تُفَرِّقُ بَيْنَ الْبِيضِ وَ غَيْرِهِمْ مِنْ سُكَّانِهَا تَفْرِيقًا يُهْدِرُ كَرَامَةَ الْمُلَوَّنِينَ، فَلَمْ يَكُنْ يُبَاحُ لَهُمْ أَنْ يَسْكُنُوا فِي الْأَحْيَاءِ الَّتِي يَسْكُنُ فِيهِمَا الْبِيضُ، وَلاَ أَنْ يَغْشَوْا أَمَاكِنَ الرِّيَاضَةِ الَّتِي يَغْشَوْنَهَا، وَ لاَ أَنْ يَرْكَبُوا فِي الدَّرَجَةِ الْأُولَى مِنْ عَرَبَاتِ السِّكَّةِ الْحَدِيدِيَّةِ، أَوْ مِنْ وَسَائِلِ النَّقْلِ الْأُخْرَى. كَانَ غَانْدِي فِي سَفَرِهِ ذٰلِكَ يَحْمِلُ تَذْكِرَةَ الدَّرَجَةِ الْأُولَى. فَلَمَّا كَانَ بِالْقِطَارِ، أَمَرَهُ الْمُفَتِّشُ أَنْ يَدَعَ مَكَانَهُ كَيْ لاَ يُضَايِقَ الْبِيضَ الْجَالِسِينَ مَعَهُ. وَ أَنْ يَذْهَبَ إِلَى غُرْفَةِ الدَّرَجَةِ الثَّانِيَةِ. وَ أَبَى غَانْدِي فَنُزِعَ مِنْ مَكَانِهِ قَسْرًا وَ أُلْقِيَ بِهِ عَلَى رَصِيفِ الْمَحَطَّةِ، حَيْثُ قَضَى لَيْلَةً فِي الْبَرْدِ الْقَارِسِ. وَ شَارَتْ نَفْسُهُ لِهٰذِهِ الْمُعَامَلَةِ وَ أَخَذَ يَقُصُّ عَلَى بَنِي وَطَنِهِ مَا أَصَابَهُ. وَ أَدْهَشَهُ أَنْ رَآهُمْ يَبْتَسِمُونَ وَ يَذْكُرُونَ لَهُ أَنَّهُمْ يُعَامَلُونَ بِأَقْصَى مِمَّا عُومِلَ بِهِ وَ يَنْصَحُونَهُ أَنْ يَقْبَلَ الْأَمْرَ. لٰكِنَّ ثَوْرَتَهُ ازْدَادَتْ لِمَا سَمِعَ: إِذْ رَأَى أَنَّ كَرَامَتَهُ لَمْ تَكُنْ وَحْدَهَا هِيَ الَّتِي تُهْدَرُ كَذٰلِكَ كَرَامَةُ بَنِي وَطَنِهِ وَ كَرَامَةُ هٰذِهِ الْجَمَاعَةِ الْإِنْسَانِيَّةِ الضَّخْمَةِ الَّتِي تَضُمُّ الْمَلاَيِينَ.

كلمة اليوم

فَقْدُ الْبَصَرِ أَهْوَنُ مِنْ فَقْدِ الْبَصِيرَةِ

51. DERS

MEBNÎ FİİLLER

MEBNÎ FİİLLER

'*Mebnî Fiiller*' üç kategori altında toplanabilir:

1. MÂZİ FİİLLER: ***Tüm mâzi fiiller, her zaman için bu fiillerin lâme'l-fiilini teşkil eden son harfteki hareke üzerine mebnîdirler.*** Burada Lâme'l-fiile bitişen merfû muttasıl zamirlerin fiilin aslından olmayıp fâil konumunda müstakil bir öğe olduğuna özellikle dikkat etmek gerekmektedir.

2. EMİR FİİLLER: ***Tüm emir fiiller, her zaman için bu fiillerin muzârileri ne ile meczum oluyor ise o şey üzerine mebnî kabul edilirler.*** Şöyle ki: Söz konusu emir fiili salim bir fiilden elde edilmiş ise sükun üzere mebnî, nakıs bir fiilden elde edilmiş ise illet harfinin hazfi üzerine mebnî, efâl-i hamseden bir fiil ise bu taktirde de bu fiillerin sonlarındaki nunların hazfi üzerine mebnîdir.

3. MUZÂRİ FİİL: Bilindiği gibi, başlarına nasp ve cezm edatlarının gelmesi ile mansup ve meczum olarak iraplanan muzâri fiillerde aslolan bu fiillerin merfû oluşudur. Ancak muzâri fiillerin şu iki sigası her zaman için mebnîdir:

a. Muzârilerin cemi müennes gaibe ve cemi müennes muhataba sigalarında (Bu sigalar sükun üzere mebnîdir. Fiil sonunda yer alan ve fâil konumunda bulunan ve zamir olan bu nunlar mahallen merfûdur)

b. Muzâri fiilin anlamını pekiştirmek için muzâri fiilin sonuna şeddeli veya sükunlu olarak getirilen nunlara tekit nunu adı verilmektedir. İşte, sonuna tekit nunu gelmiş olan muzâri fiillerden efâl-i hamse ve cemi müennes gaibe ve cemi müennes muhataba sigaları dışında kalanlar (yani fâilleri bariz değil müstetir zamir olan muzâri fiiller) fetha üzere mebnîdirler.

MAZİ FİİLDE MEBNÎLİK ALÂMETLERİ		
Mebnîlik Alâmetleri	**Mazi Fiil Sîgaları**	
• Fetha Üzere Mebnî	كَتَبَ - كَتَبَا - كَتَبَتْ - كَتَبَتَا	1
• Damme Üzere Mebnî	كَتَبُوا	2
• Sükûn Üzere Mebnî	كَتَبْتُ - كَتَبْتَ - كَتَبْتِ كَتَبْنَ - كَتَبْنَا - كَتَبْتُمَا كَتَبْتُمْ - كَتَبْتُنَّ	3

Mebnî Fiillerden Mâzi Fiil ile İlgili Örnek Cümle		
Mefûlün Bih	Haber (Mahallen Merfû) (Mâzi damme üzere mebnî)	Mübteda (Merfû, Alâmeti Vâv)
صِنَاعَةَ السَّيَّارَاتِ	طَوَّرُوا	اَلْأُورُوبِيُّونَ
Avrupalılar araba endüstrisini geliştirdiler.		

MEBNİ FİİLLERDEN MAZİ FİİLLERLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) بَدَأَتِ الْاِتِّصَالاَتُ تَشْتَدُّ بَيْنَ الْجَانِبَيْنِ التُّرْكِيِّ وَ الْيُونَانِيِّ.

Türk ve Yunan tarafları arasında ilişkiler kuvvetlenmeye başladı.

(2) دَرَسَ الْمُتَحَاوِرُونَ أَوْضَاعَ الْخُبَرَاءِ الْأَتْرَاكِ فِي الْبُلْدَانِ الْأَجْنَبِيَّةِ.

Müzakereciler, yurtdışında bulunan Türk Uzmanların durumlarını ele aldılar.

(3) أَخِيرًا تَمَكَّنَ الطَّرَفَانِ الْمُتَخَاصِمَانِ مِنَ التَّوَصُّلِ إِلَى إِقَامَةِ سَلاَمٍ دَائِمٍ بَيْنَ الْبَلَدَيْنِ.

İki düşman ülke, sonunda, aralarında kalıcı bir barış sağlayabildiler.

(4) بَدَأْتُ أَلْعَبُ كُرَةَ الْقَدَمِ عِنْدَمَا كُنْتُ فِي الْعَاشِرَةِ مِنْ عُمْرِي.

Ben on yaşımda iken futbol oynamaya başladım.

(5) إِذَا اسْتَطَعْتَ أَنْ تَقْرَأَ جَرِيدَةً عَرَبِيَّةً كُلَّ يَوْمٍ فَافْعَلْ بِلاَ تَرَدُّدٍ.

Hergün bir arapça dergi okuyabiliyorsan, tereddüt etme oku!

(6) اَلسُّيَّاحُ زَارُوا الْمُدُنَ التُّرْكِيَّةَ كُلَّهَا إِلاَّ خَمْسًا.

Turistler, beşi hariç Türkiye'nin tüm kentlerini gezdiler.

(7) اَلْمُطْرِبُونَ تَغَنَّوْا فِي حَفْلَةِ التَّخَرُّجِ الْأَغَانِيَ الشَّعْبِيَّةَ.

Erkek şarkıcılar mezuniyet töreninde halk türküleri söylediler.

(8) قَرَّرَتِ الْبَلَدِيَّةُ تَوْسِيعَ الشَّوَارِعِ الرَّئِيسِيَّةِ فِي الْمَدِينَةِ لِتَسْهِيلِ الْمُرُورِ فِيهَا.
Belediye, trafiği rahatlatmak için şehirdeki ana caddeleri genişletme kararı aldı.

(9) حَثَّتْ جَمِيعُ الْأَدْيَانِ عَلَى التَّعَاوُنِ وَ الْمَحَبَّةِ بَيْنَ الْبَشَرِ.
Bütün dinler, insanlar arasındaki yardımlaşma ve sevgiyi teşvik etmişlerdir.

(10) سَبَّبَتِ الْأَمْطَارُ الْغَزِيرَةُ الَّتِي هَطَلَتْ فِي الْهِنْدِ أَخِيرًا حُدُوثَ فَيَضَانَاتٍ هَائِلَةٍ.
Son zamanlarda Hindistan'da yağan sağanak yağmurlar korkunç sel baskınlarına neden oldu.

(11) هٰذَانِ الْمُهَنْدِسَانِ شَيَّدَا الْمُسْتَشْفَى الْحُكُومِيَّ فِي وَقْتٍ قَصِيرٍ.
Bu iki mühendis, devlet hastanesini çok kısa bir sürede inşa ettiler.

(12) اَلْمُسَافِرُونَ تَرَكُوا أَمْتِعَتَهُمْ وَ عَفْشَهُمْ فِي الْمَطَارِ.
Yolcular, eşyalarını ve bagajlarını havaalanında bıraktılar.

(13) اَلْمُخْتَرِعُونَ قَدَّمُوا لِلْأَجْيَالِ كَثِيرًا مِنَ الْآلَاتِ بِأَثْمَانٍ زَهِيدَةٍ.
Mucitler, kuşaklara, ucuza temin edebilecekleri cihazlar bahşettiler.

EMİR FİİLLERDE MEBNÎLİK ALÂMETLERİ (A)		
Mebnîlik Alâmetleri	**Emir Fiil Sîgaları (Sâlim Fiil)**	
● Sükûn Üzere Mebnî Buradaki Nun, fâil zamiridir	اُكْتُبْ - اُكْتُبْنَ	1
● Nun'un hazfi Üzere Mebnî	اُكْتُبَا - اُكْتُبُوا - اُكْتُبِي	2

EMİR FİİLLERDE MEBNÎLİK ALÂMETLERİ (B)		
Mebnîlik Alâmetleri	**Emir Fiil Sîgaları (Nâkıs Fiil)**	
● İllet Harfinin Hazfi Üzere Mebnî	اِرْمِ	1
● Nun'un Hazfi Üzere Mebnî	اِرْمِيَا - اِرْمُوا - اِرْمِي	2
● Sükûn Üzere Mebnî Buradaki Nun, fâil zamiridir	اِرْمِينَ	3

Mebnî Fiillerden Emir Fiillerle İlgili Cümle Örneği		
Mefûlün Fih	Mefûlün Bih (Muzâf)	Emir Fiili (Nun'un Hazfi Üzere Mebnî)
عَلَى كُلِّ حَالٍ	ضُيُوفَكُمْ	أَكْرِمُوا
Her ne olursa olsun konuklarınıza ikramda bulunun.		

MEBNİ FİİLLERDEN EMİR FİİLLERLE İLGİLİ CÜMLE ÖRNEKLERİ

(1) أَرْسِلُوا الطُّرُودَ فِي وَقْتِهَا لِاسْتِرْضَاءِ الزَّبَائِنِ.

Müşterileri memnun etmek için siparişleri zamanında gönderin.

(2) اِبْتَعِدُوا عَنْ مَوَاقِعِ التُّهَمِ.

Töhmete neden olacak yerlerden uzak durun.

(3) اِتَّقُوا اللّٰهَ الَّذِي يَسْمَعُ مَا تَقُولُونَ وَ يَعْلَمُ مَا تُضْمِرُونَ.

Söylediklerinizi işiten, gizlediklerinizi bilen Allah'tan sakının!

(4) اِنْهَضْ أَيُّهَا الشَّابُّ! وَاعْمَلْ لِرَفْعِ شَأْنِ وَطَنِكَ!

Ey genç, kalk ve ülkeni yüceltmek için çalış!

(5) إِذْهَبَا إِلَى فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغَى.

(Ey Musa ve Harun, ikiniz) Firavun'a gidin, çünkü O sınırı aştı.

(6) عَاتِبْ أَخَاكَ بِالْإِحْسَانِ إِلَيْهِ وَ ارْدُدْ شَرَّهُ بِالْإِنْعَامِ عَلَيْهِ.

Kardeşini, kendisine iyilik yaparak cezalandır, ikram etmek suretiyle de şerrini uzaklaştır!

(7) أُدْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحِكْمَةِ وَ الْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ.

Rabbinin yoluna hikmetle ve güzel öğütle çağır.

(8) اِحْتَرِمْ أَبَاكَ وَ اسْتَمِعْ إِلَيْهِ حِينَ يَتَحَدَّثُ مَعَكَ.

Seninle konuştuğu zaman babana saygı göster ve sözüne kulak ver.

(9) اِتَّقِ اللّٰهَ حَيْثُمَا كُنْتَ وَأْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ.

Her nerede olursan ol Allah'tan kork ve iyiliği emret.

(10) حَصِّنُوا أَمْوَالَكُمْ بِالزَّكَاةِ، وَ دَاوُوا مَرْضَاكُمْ بِالصَّدَقَةِ.

Zekatla mallarınızı koruyun, sadaka vererek hastalarınızı tedavi edin.

(11) تَكَلَّمُوا تُعْرَفُوا، فَإِنَّ الْمَرْءَ مَخْبُوءٌ تَحْتَ لِسَانِهِ.

Konuşun ki (konuşursanız) tanınasınız, zira kişi dilinin altında gizlidir.

(12) ضَعْ فَخْرَكَ، وَاحْطُطْ كِبْرَكَ، وَاذْكُرْ قَبْرَكَ!

Fahrı (gururu) bırak, kibri terket, kabri düşün.

(13) اَيَّتُهَا النِّسَاءُ، رَبِّينَ أَوْلاَدَكُنَّ عَلَى التَّرْبِيَةِ الإِسْلاَمِيَّةِ.

Ey kadınlar! Çocuklarınızı İslam terbiyesi üzerine yetiştiriniz.

(14) كُلُوا وَ اشْرَبُوا وَ لاَ تُسْرِفُوا.

Yeyiniz, içiniz, (ancak) israf etmeyiniz.

(15) اِتَّقُوا اللهَ وَ أَطِيعُوهُ.

Allah'tan sakının ve Ona itaat edin.

(16) وَاعْبُدْ رَبَّكَ حَتَّى يَأْتِيَكَ الْيَقِينُ.

Ölüm gelinceye kadar Rabbine ibadete et.

MUZARİ FİİLDE MEBNÎLİK ALÂMETİ	
Mebnîlik Alâmetleri	Muzari Fiil Sîgaları
● Sükûn Üzere Mebnî Buradaki Nun, fâil zamiridir	يَكْتُبْنَ - تَكْتُبْنَ

Mebnî Fiillerden Muzârî Fiille İlgili Cümle Örneği		
Mefûlün Bih (Nasp Alâmeti Fetha)	Haber (Mahallen Merfû) (Muzâri Sükûn Üzere Mebnî)	Mübteda (Merfû) (Ref Alâmeti Damme)
اَلْمُدَرَّجَ	يُغَادِرْنَ	اَلطَّالِبَاتُ
Kız öğrenciler amfiyi terk ediyorlar.		

MEBNİ FİİLLERDEN MUZARİ FİİLLERLE İLGİLİ CÜMLE ÖRNEKLERİ

(1) اَلأُمَّهَاتُ الْمُؤْمِنَاتُ يُنْشِئْنَ أَوْلاَدَهُنَّ عَلَى أَسَاسٍ مِنَ الْفَضِيلَةِ.

Mümin anneler çocuklarını 'fazilet' prensibi üzerine yetiştirirler.

(2) اَلْمُدَرِّسَاتُ يُعَلِّمْنَ التِّلْمِيذَاتِ الأَخْلاَقَ الْكَرِيمَةَ.

Bayan öğretmenler kız öğrencilere güzel ahlakı öğretiyorlar.

(3) أَنْتُنَّ تَقُمْنَ بِوَاجِبَاتِكُنَّ نَحْوَ الْوَطَنِ كَمَا يَلْزَمُ.

Sizler, vatana karşı olan görevlerinizi gereğince yerine getiriyorsunuz.

(4) رَبَّاتُ الْبُيُوتِ سَيَجْتَمِعْنَ بِمُنَاسَبَةِ حَفْلَةٍ رَسْمِيَّةٍ فِي الْمَعْرِضِ.

Ev hanımları, resmi bir tören münasebetiyle sergide bir araya gelecekler.

(5) كَانَتِ الْمُشَاهِدَاتُ يَدْخُلْنَ الْمَسْرَحَ مِنْ بَابٍ آخَرَ.

Bayan izleyiciler, tiyatroya bir başka kapıdan giriyorlardı.

(6) أَيُّهَا الطَّالِبَاتُ، أَنْتُنَّ تَتَحَمَّلْنَ مَسْؤُولِيَّاتٍ ثَقِيلَةً فِي بِنَاءِ الْمُجْتَمَعِ.

Kız öğrenciler! Sizler, toplumun kurulmasında ağır sorumluluklar yükleniyorsunuz.

(7) أَيَّتُهَا الطِّفْلاَتُ، لِمَ لاَ تُصَفِّقْنَ هٰؤُلاَءِ الْمُهَرِّجِينَ الْمُضْحِكِينَ؟

Çocuklar! Niçin bu komik palyaçoları alkışlamıyorsunuz?

(8) أُولَئِكَ الْمُمَرِّضَاتُ يُلَقِّحْنَ الْأَوْلاَدَ الْمَرْضَى عَلَى التَّرْتِيبِ.

O hemşireler hasta çocuklara sırayla iğne yapıyorlar.

(9) اَلْمُوَظَّفَاتُ يَعْمَلْنَ فِي الْمَكَاتِبِ أَقَلَّ مِنَ الْمُوَظَّفِينَ بِسَبَبِ الْوِلاَدَةِ.

Doğum nedeniyle memureler, işyerlerinde memurlardan daha az çalışıyor.

(10) بَعْضُ النَّائِبَاتِ قَدَّمْنَ اقْتِرَاحًا لِحِمَايَةِ النِّسَاءِ مِنَ الضَّرْبِ.

Bazı bayan milletvekilleri, kadınları dayaktan korumak için bir öneri sundular.

TEKİT NUNLU MUZARİ FİİL ÇEKİM TABLOSU (MÜŞEDDEDE)		
لَيَكْتُبُنَّ Kesinlikle yazacaklar	لَيَكْتُبَانِّ İkisi kesinlikle yazacak	لَيَكْتُبَنَّ Kesinlikle yazacak
لَيَكْتُبْنَانِّ Kesinlikle yazacaklar	لَتَكْتُبَانِّ İkisi kesinlikle yazacak	لَتَكْتُبَنَّ Kesinlikle yazacak
لَتَكْتُبُنَّ Kesinlikle yazacaksınız	لَتَكْتُبَانِّ İkiniz kesinlikle yazacaksınız	لَتَكْتُبَنَّ Kesinlikle yazacaksın
لَتَكْتُبْنَانِّ Kesinlikle yazacaksınız	لَتَكْتُبَانِّ İkiniz kesinlikle yazacaksınız	لَتَكْتُبِنَّ Kesinlikle yazacaksın
لَنَكْتُبَنَّ Kesinlikle yazacağız	لَنَكْتُبَنَّ İkimiz kesinlikle yazacağız	لَأَكْتُبَنَّ Kesinlikle yazacağım

TEKİT NUNLU MUZARİ FİİLDE MEBNÎLİK ALÂMETİ (MÜŞEDDEDE)	
Mebnîlik Alâmetleri	Tekit Nunlu Mebnî Muz. Sigaları
● Fetha Üzere Mebnî Buradaki Nunlar, fâil zamiri olmayıp, tekit amacıyla fiil sonuna eklenmiş ve iraptan mahalli olmayan birer harften ibarettir.	لَيَكْتُبَنَّ - لَتَكْتُبَنَّ لَأَكْتُبَنَّ - لَنَكْتُبَنَّ

TEKİT NUNLU MUZARİ FİİL ÇEKİM TABLOSU (MUHAFFEFE)		
لَيَكْتُبُنْ Kesinlikle yazacaklar	*Sonlarında muhaffef Tekit Nunu bulunan muzâri fiillerin gerek tesniyeleri, gerekse Cemi müennes gaibe ve cemi müennes muhataba sigaları kullanılmamaktadır.*	لَيَكْتُبَنْ Kesinlikle yazacak
		لَتَكْتُبَنْ Kesinlikle yazacak
لَتَكْتُبُنْ Kesinlikle yazacaksınız		لَتَكْتُبَنْ Kesinlikle yazacaksın
		لَتَكْتُبِنْ Kesinlikle yazacaksın
لَنَكْتُبَنْ Kesinlikle yazacağız	لَنَكْتُبَنْ **İkimiz kesinlikle yazacağız**	لَأَكْتُبَنْ Kesinlikle yazacağım

TEKİT NUNLU MUZARİ FİİLDE MEBNÎLİK ALÂMETİ (MUHAFFEFE)	
Mebnîlik Alâmetleri	Muhaffef Tekit Nunlu Mebnî
● Fetha Üzere Mebnî Buradaki Nunlar, fâil zamiri olmayıp, tekit amacıyla fiil sonuna eklenmiş ve iraptan mahalli olmayan birer harften ibarettir.	لَيَكْتُبَنْ - لَتَكْتُبَنْ لَأَكْتُبَنْ - لَنَكْتُبَنْ

HATIRLATMA

Nun harfi ile tekit yapılması konusu sadece muzâri fiiller için değil, aynı zamanda emir ve nehiy fiilleri için de geçerlidir. Bu arada mâzi fiillerin tekit nunu ile değil, bu fiillerin başına getirilen قَدْ ve لَقَدْ harfleriyle tekit edildiklerini de ayrıca belirtelim.

Mebnî Fiillerden Tekit Nunlu Fiillerle İlgili Cümle Örneği		
Sıla Cümlesi (İraptan Mahalli Yok)	Fâil (Mahallen Merfû)	Tekitli Muzâri Fiil (Fetha Üzere Mebnî)
يَجْتَهِدُ	مَنْ	لَيَنْجَحَنَّ
Çalışan kimse mutlak surette başarılı olacaktır.		

MEBNİ FİİLLERDEN TEKİT NUNLU FİİLLERLE İLGİLİ CÜMLE ÖRNEKLERİ

(1) لَنُكَافِئَنَّ الشُّرْطِيَّ الَّذِي أَنْقَذَ ابْنَنَا مِنْ أَيْدِي الْمُخْتَطِفِينَ.

Oğlumuzu, adam kaçıranların elinden kurtaran polisi mutlaka ödüllendireceğiz.

(2) وَ اللهِ لَأَجْتَهِدَنَّ فِي دُرُوسِي بَعْدَ إِخْفَاقِي هٰذِهِ الْمَرَّةَ.

Allah'a yemin olsun ki, bu başarısızlığımdan sonra artık derslerime muhakkak çalışacağım.

(3) وَ لَيَعْلَمَنَّ اللهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَ لَيَعْلَمَنَّ الْمُنَافِقِينَ.

Hiç kuşku yok ki Allah, iman edenleri de, münafıkları da bilir.

(4) وَ اللهِ لَأَتَّبِعَنَّ الْحَقَّ فِي تِجَارَتِي وَ تَعَامُلِي مَعَ النَّاسِ بَعْدَ الْآنَ.

Yemin ederim ki; bundan sonra kesinlikle ticaretim de de, insanlarla olan ilişkilerimde de hakka tabi olacağım.

(5) وَ اللهِ لَأَزُورَنَّكُمْ مَعَ أُسْرَتِي فِي أَقْرَبِ وَقْتٍ.

Yemin ederim ki, en kısa zamanda sizleri ailemle birlikte ziyaret edeceğim.

(6) وَ لَنَبْلُوَنَّكُمْ بِشَيْءٍ مِنَ الْخَوْفِ وَ الْجُوعِ وَ نَقْصٍ مِنَ الْأَمْوَالِ.

Şüphesiz sizi, bir parça korkuyla, açlıkla, mallarınızdaki eksilme ile sınayacağız.

(7) وَ اللهِ لَنُسَاعِدَنَّكُمْ عَلَى دَفْعِ دُيُونِكُمْ.

Yemin olsun ki, borçlarınızın ödenmesi hususunda sizlere yardımcı olacağız.

(8) قَالَ إِبْرَاهِيمُ: وَ اللهِ لَأَكِيدَنَّ أَصْنَامَكُمْ.

Hz. İbrahim şöyle dedi : Andolsun ki putlarınıza bir oyun oynayacağım.

(9) لَا تُقَصِّرَنَّ فِي وَاجِبَاتِكَ نَحْوَ أُسْرَتِكَ وَ وَطَنِكَ.

Ailene ve ülkene karşı olan ödevlerinde asla ihmalkar davranma!

(10) جَاهِدَنَّ فِي إِرْضَاءِ أَفْرَادِ أُسْرَتِكَ وَ أَصْدِقَائِكَ.

Gerek aile fertlerini gerekse dostlarını mutlaka memnun etmeye çalış.

مَجْلِسُ الْأَمْنِ

يُمْكِنُ اعْتِبَارُهُ الشُّرْطَةَ الدُّوَلِيَّةَ الَّتِي تُحَافِظُ عَلَى مَصَالِحِ وَ سَلاَمَةِ الْمُجْتَمَعِ الدُّوَلِيِّ. وَ هٰذَا الْمَجْلِسُ يَضُمُّ خَمْسَةَ أَعْضَاءٍ دَائِمِينَ يُمَثِّلُونَ الْوِلاَيَاتِ الْمُتَّحِدَةَ الْأَمْرِيكِيَّةَ، وَ رُوسْيَا وَ الصِّينَ الشَّعْبِيَّةَ، وَ فَرَنْسَا وَ بِرِيطَنْيَا، يُضَافُ إِلَيْهِمْ عَشَرَةُ أَعْضَاءٍ غَيْرُ دَائِمِينَ تَخْتَارُهُمُ الْجَمْعِيَّةُ الْعَامَّةُ كُلَّ سَنَتَيْنِ. وَ مُهِمَّةُ مَجْلِسِ الْأَمْنِ هِيَ التَّوْفِيقُ بَيْنَ الدُّوَلِ وَ حَلُّ الْقَضَايَا وَ الْمَشَاكِلِ الَّتِي قَدْ تَحْدُثُ بَيْنَهَا.

فَإِذَا اتَّهَمَتْ دَوْلَةٌ أُخْرَى بِالْاِعْتِدَاءِ عَلَيْهَا أَوْ إِذَا نَشَأَ خِلاَفٌ بَيْنَ دَوْلَةٍ وَ أُخْرَى يُهَدِّدُ السَّلاَمَ الْعَالَمِيَّ، فَإِنَّ مَجْلِسَ الْأَمْنِ يُحَاوِلُ الْقَضَاءَ عَلَى الْخِلاَفِ وَ تَقْرِيبَ وُجِهَاتِ النَّظَرِ بِالْمُنَاقَشَاتِ وَ الْمُبَاحَثَاتِ. أَمَّا إِذَا كَانَتِ الْأَزْمَةُ الدُّوَلِيَّةُ عَنِيفَةً، وَ عَجَزَ الْمَجْلِسُ عَنْ تَسْوِيَتِهَا بِالْمُنَاقَشَاتِ أَوِ الْمُفَاوَضَاتِ، فَإِنَّ الدُّوَلَ الْمُخْتَلِفَةَ تُقَدِّمُ إِلَى مَجْلِسِ الْأَمْنِ قُوَّاتٍ عَسْكَرِيَّةً يَحُلُّ بِهَا الْأَزْمَةَ. وَ تَتْبَعُ الْأُمَمَ الْمُتَّحِدَةَ فُرُوعٌ أُخْرَى مُهِمَّةٌ مِثْلُ: هَيْئَةِ الصِّحَّةِ الْعَالَمِيَّةِ، وَ هَيْئَةِ الْأَغْذِيَةِ وَ الزِّرَاعَةِ، وَ هَيْئَةِ الْيُونِسْكُو. وَ الْهَيْئَةُ الْأَخِيرَةُ (الْيُونِسْكُو) تَعْمَلُ مِنْ أَجْلِ السَّلاَمِ وَ الْفَهْمِ الْمُشْتَرَكِ بَيْنَ الشُّعُوبِ عَنْ طَرِيقِ التَّرْبِيَةِ وَ الثَّقَافَةِ وَ الْعُلُومِ.

كلمة اليوم

اَلنَّاسُ أَعْدَاءُ مَا جَهِلُوا

52. DERS

GAYR-I MUNSARİF KELİMELER -I-
ÖZEL İSİMLER

GAYR-İ MUNSARİF (I)

İsimler '***harekelenme***' bakımından iki kısma ayrılır:

1. **MUNSARİF İSİMLER**: Sonlarına hem '***tenvin***' hem de '***irap***' harekelerinin tümünü (damme, fetha ve kesreyi) alabilen isimlerdir.
2. **GAYR-İ MUNSARİF İSİMLER**: Sonlarına '***kesre***' ve '***tenvin***' almamakla birlikte ref hallerinde '***damme***', nasp ve cer hallerinde ise '***fetha***' alan isimlerdir.

Detaylı bir konu olan gayr-i munsarif konusunun hem öğretiminde hem de öğreniminde bazı güçlükler ortaya çıkabilmektedir. Bu nedenle, gerek konunun öğrenciler tarafından daha rahat kavranmasını sağlamak, gerekse konuyu öğretecek kişiye daha sistematik bir bakış açısı kazandırmak maksadıyla gayr-i munsarif konusu üç ayrı derste ele alınacaktır. Bu ilk dersimizde özel isimlerden gayr-i munsarif olan kelimelere, ikinci dersimizde sıfat durumundaki gayr-i munsarif kelimelere, üçüncü dersimizde ise; gayr-i munsarif özelliği taşıyan bazı çoğul vezinlerle maksur ve memdud durumdaki isimler üzerinde durulacaktır.

GAYR-İ MUNSARİF OLAN KELİMELER, SONLARINA KESRE VE TENVİN KABUL ETMEZLER.

GAYR-İ MUNSARİF OLAN İSİMLER LAFZEN MECRUR; CER ALÂMETLERİ KESRE YERİNE FETHA'DIR.

ÖZEL İSİMLERİN GAYR-İ MUNSARİFOLMA KOŞULLARI	
Hangi İsimler Gayr-i Munsariftir?	Örnekler
● Son iki harfi teşkil eden harflerin (ان) olduğu eril özel isimler	عَدْنَانُ، شَعْبَانُ، رِضْوَانُ، عُثْمَانُ، سَلْمَانُ، رَمَضَانُ، سُلَيْمَانُ، عَفَّانُ، عِمْرَانُ، غَطَفَانُ حَسَّانُ، لُقْمَانُ ، نُعْمَانُ، وَرْدَانُ
●Mazi, muzari veya emir fiil vezninde olan özel isimler	أَحْمَدُ، يَزِيدُ، يَشْكُرُ، يَمُوتُ، تَدْمُرُ، تَغْلِبُ، يَثْرِبُ، يَنْبُعُ، صَرَّحَ، أَنْوَرُ، أَسْعَدُ، اِصْمِتْ
●Birkaç kelimenin bir araya gelmesi ile oluşan kaynaşık haldeki özel isimler (Bileşik özel isimler)	بَعْلَبَكُّ، بُورْسَعِيدُ، نِيُويُورْكُ، بُخْتُنَصَّرُ، أَزْدَشِيرُ
● Bayanlar için kullanılan özel isimler	عَائِشَةُ، زَيْنَبُ، فَاطِمَةُ، مَرْيَمُ، سُعَادُ، خَدِيجَةُ، صَالِحَةُ، لَطِيفَةُ، خَيْرِيَّةُ، جَهَنَّمُ
● Sonunda 'dişilik tâ'sı bulunduğu halde erkekler için kullanılan kimi özel isimler	طَلْحَةُ، مُعَاوِيَةُ، حَمْزَةُ، عَنْتَرَةُ، أُسَامَةُ، حُذَيْفَةُ، عُبَادَةُ، سَلَمَةُ ، مَسْلَمَةُ
● Üç harften oluşan ve orta harfi harekeli olan müennes isimler **Not:** *Üç harften oluştuğu halde orta harfi sükunlu olan müennes isimler gayr-ı munsarif olarak okunabileceği gibi, munsarıf olarak da okunabilir.*	سَقَرُ، فَدَكُ --- ***Notun Örnekleri :*** مِصْرُ\مِصْرٌ، هِنْدُ\هِنْدٌ، بَدْرٌ\بَدْرُ
● Yabancı bir dilden Arapça'ya geçmiş olan özel isimler **Not:** *Üç harfli olup orta harfi sakin olan özel isimlerse munsarıftır.*	يُوسُفُ، إِسْحَاقُ، إِبْرَاهِيمُ، يَعْقُوبُ، عِيسَى، مُوسَى، اِسْمَاعِيلُ، رَمْسِيسُ، لَنْدَنُ، إِسْتَانْبُولُ --- ***Notun Örnekleri :*** لُوطٌ، نُوحٌ، هُودٌ
● (فُعَلُ) vezindeki eril veya dişil özel isimler	عُمَرُ، زُحَلُ، قُزَحُ، زُفَرُ، هُبَلُ، مُضَرُ

Gayr-i Munsarif Olan Özel İsimlerle İlgili Örnek Cümle		
Mefûlün Fih (Zarflı Yapı)	Câr-Mecrur (Lafzen Mecrur) (Cer alâmeti kesre yerine fetha)	Fiil + Fâil
بَعْدَ الْمُحَاضَرَةِ	بِعُمَرَ وَ عُثْمَانَ	مَرَرْنَا
Konferanstan sonra Ömer'e ve Osman'a uğradık.		

GAYR-İ MUNSARİF OLAN ÖZEL İSİMLERLE İLGİLİ CÜMLE ÖRNEKLERİ

(1) أَحْضَرَ هٰذِهِ الرِّسَالَةَ لِي ابْنُ عَمِّي رَمَضَانُ.

Bu mektubu bana amca oğlum Ramazan getirdi.

(2) سَافَرَ مُدِيرُ شَرِكَتِنَا إِلَى أَنْقَرَةَ يَوْمَ السَّبْتِ الْمَاضِي.

Firma müdürümüz, geçen Cumartesi günü Ankara'ya gitti.

(3) تَزَوَّجَتْ اِبْنَةُ خَالَتِي فَاطِمَةُ مِنْ صَدِيقِي أَشْرَفَ.

Teyze kızım Fatma, arkadaşım Eşref'le evlendi.

(4) تَحَدَّثْتُ مَعَ الْمُهَنْدِسِ أَنْوَرَ فِي مَكْتَبِهِ الْخَاصِّ قُبَيْلَ الظُّهْرِ.

Öğleden az önce, mühendis Enver'le, özel ofisinde görüştüm.

(5) تَدْرُسُ أُخْتِي عَائِشَةُ مَعَ صَدِيقَتِهَا زَيْنَبَ فِي الْخَارِجِ مُنْذُ ثَلَاثِ سَنَوَاتٍ.

Kızkardeşim Ayşe, üç yıldır arkadaşı Zeynep'le birlikte yurt dışında okuyor.

(6) تُصْنَعُ هٰذِهِ السَّيَّارَاتُ فِي فَرَنْسَا فَقَطْ.

Bu arabalar sadece Fransa'da üretiliyor.

(7) قَدْ تَحْدُثُ مُنَاوَشَاتٌ ضَئِيلَةٌ بَيْنَ الطَّرَفَيْنِ فِي حُدُودِ سُورِيَا.

Suriye sınırlarında, iki taraf arasında hafif çarpışmalar meydana gelebiliyor.

(8) يَأْتِي شَهْرُ رَمَضَانَ قَبْلَ شَهْرِ شَوَّالٍ.

Ramazan ayı, Şevval ayından öncedir.

(9) سُورَةُ يُوسُفَ مِنْ أَهَمِّ السُّوَرِ الْقُرْآنِيَّةِ عِبْرَةً وَ عِظَةً.

Yusuf suresi, ibret ve öğüt bakımından Kur'an'ın en önemli surelerindendir.

(10) وَصَلَ إِلَى كُلِّيَّتِنَا طُلَّابٌ جُدُدٌ مِنَ الْبَلَدَيْنِ أَلْبَانْيَا وَ بُلْغَارِيَا.

Fakültemize Arnavutluk'tan ve Bulgaristan'dan yeni öğrenciler geldi.

(11) بَارِيسُ مِنْ أَكْبَرِ الْمُدُنِ الْأُورُوبِّيَّةِ الْكُبْرَى.

Paris, Avrupa'nın en büyük metropollerinden biridir.

(12) كَانَ حَمْزَةُ بْنُ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ عَمَّ النَّبِيِّ (ص).

Hamza bin Abdulmuttalip, Hz. Peygamberin amcasıydı.

(13) لِرِفَاعَةَ بَرَاعَةٌ مُمْتَازَةٌ فِي الْفَنِّ الْمِعْمَارِيِّ.

Rifaa'nın, mimarlık sanatında mükemmel bir yeteneği var.

(14) بَنَى خَلِيلُ اللهِ إِبْرَاهِيمُ الْكَعْبَةَ الْمُشَرَّفَةَ طَاعَةً لِأَمْرِ رَبِّهِ.

Hz. İbrahim, Rabbinin emrine itaat için Kabe-yi Müşerrefe'yi inşa etti.

(15) اِبْتَلَعَ الْحُوتُ الْعِمْلَاقُ يُونُسَ عَلَيْهِ السَّلَامُ فِي لَيْلٍ حَالِكٍ.

Dev bir balina Hz. Yunus aleyhisselamı kapkaranlık bir gecede yuttu.

(16) نَظَرًا لِبَيَانِ الْقُرْآنِ افْتَرَتْ زُلَيْخَا عَلَى يُوسُفَ.

Kur'an-ı Kerim'in ifadesine göre, Züleyha, Hz. Yusuf (as)'a iftira etti.

(17) هُنَاكَ مُنَاقَشَاتٌ قَدِيمَةٌ حَوْلَ خِلَافَةِ مُعَاوِيَةَ وَ ابْنِهِ يَزِيدَ.

Hz. Muaviye ve oğlu Yezid'in hilafetleri konusunda köklü tartışmalar var.

(18) كَافَأَتْ عِمَادَةُ الْكُلِّيَّةِ ثَلَاثَ طَالِبَاتٍ نَاجِحَاتٍ: زُحَلَ وَ خَدِيجَةَ وَ مَرْيَمَ.

Dekanlık, üç başarılı öğrenciyi; Zuhal, Hatice ve Meryem'i ödüllendirdi.

(19) كَانَ عَنْتَرَةُ مِنْ أَكْبَرِ وَ أَشْهَرِ شُعَرَاءِ الْعَهْدِ الْجَاهِلِيِّ.

Antere, Cahiliyye devri şairlerinin en büyüklerinden ve en ünlülerinden idi.

(20) تَرَأَّسَ الْمُفَاوَضَاتِ الثُّنَائِيَّةَ رَئِيسُ الْجُمْهُورِيَّةِ أَحْمَدُ نَجْدَت سَزَرْ.

İkili görüşmelere Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer başkanlık etti.

(21) كَانَ الْخَلِيفَةُ عُثْمَانُ صِهْرًا لِلنَّبِيِّ عَلَيْهِ السَّلَامُ.

Halife Hz. Osman, Hz. Peygamber (sav) in damadıydı.

(22) مَرْوَانُ طَالِبٌ مِصْرِيٌّ يَتَخَصَّصُ فِي مَجَالِ الْأَمْرَاضِ الْبَاطِنِيَّةِ.

Mervan, iç hastalıkları alanında uzmanlık yapan Mısır'lı bir öğrencidir.

(23) مِنَ الْقَبَائِلِ الْعَرَبِيَّةِ الْقَدِيمَةِ: غَطَفَانُ، بَنُو أَسَدٍ، خُزَاعَةُ.

Gatafan, Beni Esed ve Huzaa, eski Arap kabilelerindendir.

(24) لِأَخِي عَدْنَانَ ثَلَاثُ بَنَاتٍ أَسْمَاؤُهُنَّ: سُمَيَّةُ، مَرْوَةُ وَ هَاجَرُ.

Kardeşim Adnan'ın; Sümeyye, Merve ve Hacer adında üç kızı var.

(25) سَتَتَخَرَّجُ شَقِيقَتِي سَمِيرَةُ فِي كُلِّيَّةِ الْعُلُومِ فِي شَهْرِ يُولِيُو.

Kızkardeşim Semire, Temmuz ayında Fen Fakültesi'nden mezun olacak.

(26) قَدْ أَلَّفْتُ هٰذِهِ الْمَقَالَةَ فِي شَهْرِ شَعْبَانَ الْمَاضِي بِصُعُوبَاتٍ بَالِغَةٍ.

Bu makaleyi, geçen Şaban ayında büyük güçlüklerle yazmıştım.

(27) قَرَأْنَا فِي مَادَّةِ التَّارِيخِ كِتَابًا عَنِ الْقَائِدِ الشَّهِيرِ بُخْتُنَّصَّرَ.

Tarih dersinde, ünlü kumandan Buhtunnasır ile ilgili bir kitap okuduk.

(28) كَانَ بِيكُونُ فَيْلَسُوفًا إِنْكِلِيزِيًّا دَعَا إِلَى تَجْدِيدِ الْفَلْسَفَةِ وَإِحْيَاءِ الْعُلُومِ الْاِخْتِبَارِيَّةِ.

Bacon, Felsefe'nin yenilenmesine ve tecrübi bilimlerin canlandırılmasına çağrıda bulunan İngiliz asıllı bir filozoftu.

(29) تَبُوكُ وَاحَةٌ فِي الْحِجَازِ عَلَى طَرِيقِ الْحَجِّ مِنْ دِمَشْقَ إِلَى الْمَدِينَةِ.

Tebük, Hicaz'da, Şam-Medine hac yolu üzerinde bulunan bir vahadır.

(30) جُرْجِي زَيْدَانُ أَدِيبٌ لُبْنَانِيٌّ لَهُ مَقَالاَتٌ لُغَوِيَّةٌ وَ رِوَايَاتٌ تَارِيخِيَّةٌ.

Corci Zeydan, dille ilgili makaleleri ve tarihsel romanları olan Lübnan asıllı bir edebiyatçıdır.

(31) هَزَمَ سَعْدُ بْنُ أَبِي وَقَّاصٍ الْقَائِدَ الْفَارِسِيَّ الْمَشْهُورَ رُسْتَمَ فِي الْقَادِسِيَّةِ.

Sad bin Ebi Vakkas, ünlü İranlı kumandan Rüstem'i Kadisiye'de bozguna uğrattı.

(32) عُيِّنَ مُعَلِّمٌ جَدِيدٌ اسْمُهُ يَعْقُوبُ لِمَدْرَسَتِنَا فِي هٰذَا الْفَصْلِ.

Bu sömestir okulumuza, Yakup adında yeni bir öğretmen atandı.

(33) إِسْتَانْبُولُ مَدِينَةٌ تَقَعُ ضَفَّتَي الْبُوسْفُورِ بَيْنَ خَلِيجِ الْقَرْنِ الذَّهَبِيِّ وَ بَحْرِ مَرْمَرَةَ.

İstanbul, boğazın iki yakasında, Haliç ile Marmara denizi arasında bir kenttir.

(34) إِسْلاَمْ آبَادُ عَاصِمَةُ بَاكِسْتَانَ وَ نِيوْدَلْهِي عَاصِمَةُ الْهِنْدِ.

İslâmâbad Pakistan'ın, Yenidelhi ise Hindistan'ın başkentidir.

(35) تَوَلَّى عُثْمَانُ بْنُ عَفَّانَ الْخِلاَفَةَ بَعْدَ عُمَرَ.

Hz. Osman, hilafeti, Hz. Ömer'den sonra devralmıştır.

(36) شِيرَازُ مَدِينَةٌ فِي جَنُوبِ غَرْبِيِّ إِيرَانَ بِجِبَالِ زَاغْرُوسَ.

Şiraz, İran'ın güneybatısında, Zağros dağlarında yer alan bir kenttir.

(37) نَفَّذَ الْخَلِيفَةُ عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ شُؤُونَ الدَّوْلَةِ الْإِسْلاَمِيَّةِ بِالْعَدْلِ.

Halife Ömer bin Abdulaziz, İslam Devleti'nin işlerini adaletle yürüttü.

(38) تَعَاقَدَتْ وِزَارَةُ الصِّحَّةِ مَعَ الطَّبِيبَةِ الشَّهِيرَةِ كَرِيمَةَ لِتَعْمَلَ بِمُسْتَشْفَى الْأَطْفَالِ.

Sağlık Bakanlığı, Çocuk Hastanesinde çalışmak üzere ünlü hekim Kerime ile anlaşma yaptı.

(39) كَانَ اسْمُ الْمَدِينَةِ الْمُنَوَّرَةِ قَبْلَ هِجْرَةِ النَّبِيِّ (ص) يَثْرِبَ.

Hz. Peygamber'in hicretinden önce Medine'nin ismi Yesrib idi.

(40) كَانَتْ آمِنَةُ بِنْتُ وَهْبٍ أُمًّا لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَ سَلَّمَ.

Âmine binti Vehb, Hz. Peygamber'in annesi idi.

(41) لُبْنَانُ مَصِيفٌ جَمِيلٌ لِلسُّيَّاحِ الْأَجَانِبِ.

Lübnan, yabancı turistler için güzel bir yazlıktır.

(42) كَانَ مِيكَالَنْجِلُو نَحَّاتًا إِيطَالِيًّا خَصِبَ الْإِنْتَاجِ وَ كَانَ مِنْ عَبَاقِرَةِ عَصْرِ النَّهْضَةِ.

Mikelanjelo, verimli bir İtalyan heykeltraş olup, Rönesans'ın dehalarındandı.

(43) نِيوْتُنُ عَالِمٌ فِيزْيَائِيٌّ اِكْتَشَفَ تَكْوِينَ الضِّيَاءِ الشَّمْسِيِّ وَ قَانُونَ الْجَاذِبِيَّةِ.

Newton, 'Güneş Işığının Oluşumu'nu ve 'Yerçekimi Kanunu'nu bulan Fizikçidir.

(44) طَلْحَةُ فَتًى مَعْرُوفٌ بِحُسْنِ السُّلُوكِ وَ بِحُسْنِ الْخُلُقِ.

Talha, iyi davranışı ve iyi ahlakı ile tanınmış bir gençtir.

(45) تَحَدَّثْتُ مَعَ أَكْرَمَ فِي هٰذَا الْمَوْضُوعِ مِنْ قَبْلُ مَرَّتَيْنِ.

Ekrem'le bu konuda daha önce iki kere konuştum.

(46) يَجْتَمِعُ الزُّعَمَاءُ الْأَتْرَاكُ فِي إِزْمِيرَ فِي الشَّهْرِ الْقَادِمِ لِلْغَازِ التُّرْكُمَانِيِّ.

Türk liderler, Türkmen Gazı konusunda gelecek ay İzmir'de toplanacak.

(47) كَانَ مُعَاوِيَةُ بْنُ أَبِي سُفْيَانَ مِنْ أَشْهَرِ الْخُلَفَاءِ دَهَاءً وَ سِيَاسَةً.

Muaviye, dehâ ve siyâset bakımından halifelerin en şöhretlisiydi.

(48) لُقِّبَتْ أَسْمَاءُ بِنْتُ أَبِي بَكْرٍ بِذَاتِ النِّطَاقَيْنِ.

Hz. Ebu Bekir'in kızı Esma'ya 'İki Kuşaklı' lakabı verilmişti.

(49) مَدِينَةُ يُورْكْشِيرَ مِنْ أَحَدِ الْمُدُنِ الصِّنَاعِيَّةِ الْعَظِيمَةِ فِي إِنْجِلْتَرَا.

Yorkshire, İngiltere'deki dev sanayi kentlerinden biridir.

(50) سَافَرَ مُعْظَمُ الْمُغْتَرِبِينَ الْأَتْرَاكِ إِلَى مَدِينَةِ بُونَ لِلْبَحْثِ عَنِ الْعَمَلِ.

Türk gurbetçilerin pekçoğu, iş aramak için (Almanya'nın) Bon kentine gitti.

(51) تَعَرَّضَتْ مَدِينَةُ كَابُلَ (كَابُولَ) لِلْاِعْتِدَآتِ الْكَثِيرَةِ فِي الرُّبْعِ الْأَخِيرِ مِنْ هٰذَا الْقَرْنِ.

Kabil kenti, bu yüzyılın son çeyreğinde pekçok saldırıya maruz kaldı.

(52) طَرَابُلُسُ مَدِينَةٌ أَسَّسَهَا الْفِينِيقِيُّونَ نَحْوَ ثَمَانِمِائَةٍ ق.م (قَبْلَ الْمِيلَادِ).

Trablus, milattan önce 800'lü yıllarda Fenikelilerin kurdukları bir kenttir.

(53) إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَ الْمُشْرِكِينَ فِي نَارِ جَهَنَّمَ.

Ehl-i kitaptan ve müşriklerden inkar edenler Cehennem ateşindedir.

(54) فِي جَنَّاتٍ يَتَسَاءَلُونَ عَنِ الْمُجْرِمِينَ مَا سَلَكَكُمْ فِي سَقَرَ؟

(Onlar) cennetlerdedir ve günahkarlara 'Sizi şu ateşe sokan nedir' diye sorarlar.

(55) تَحَدَّثْتُ مَعَ كُبْرَانَ هَاتِفِيًّا مُنْذُ قَلِيلٍ.

Az önce Kübran'la bir telefon görüşmesi yaptım.

(56) إِنَّ زَيْنَبَ قَدْ فَازَتْ فِي مُسَابَقَةِ الْقِرَاءَةِ الْحُرَّةِ بِالدَّرَجَةِ الْأُولَى.

Zeynep, serbest okuma yarışmasında birinciliği elde etti.

(57) أُسْتُشْهِدَ حَمْزَةُ بْنُ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ فِي غَزْوَةِ أُحُدٍ.

Abdulmuttalip'in oğlu Hamza, Uhud savaşında şehit edildi.

(58) جَمَعَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ بَيْنَ أَسَاسَيْنِ الْعَدْلِ وَ الرَّحْمَةِ فِي سِيَاسَتِهِ لِلرَّعِيَّةِ.

Ömer bin Hattab, halkın yönetiminde iki prensibi, adalet ve rahmet prensibini bir araya getirmişti.

(59) عُثْمَانُ بْنُ عَفَّانَ ثَالِثُ الْخُلَفَاءِ الرَّاشِدِينَ.

Osman bin Affan, raşit halifelerin üçüncüsüdür.

(60) لِعَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا فَضْلٌ فِي حِفْظِ الْأَحَادِيثِ الشَّرِيفَةِ.

Hz. Aişe'nin, hadislerin korunması hususunda büyük bir değeri vardır.

(61) يَنْبُعُ مَدِينَةٌ جَمِيلَةٌ تَقَعُ عَلَى الْبَحْرِ الْأَحْمَرِ.

Yenbû, Kızıldeniz'de bulunan hoş bir kenttir.

(62) تَزَوَّجَتْ رُقَيَّةُ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا مِنْ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ.

Hz. Rukiyye (r.a.) Osman bin Affan ile evlendi.

GAYR-İ MUNSARİF OLAN KELİMELER, -TIPKI CEMİ MÜENNES SÂLİM İSİMLER GİBİ- MAHALLEN DEĞİL LAFZEN İRAPLANIRLAR.

ÖNEMLİ NOT

- Arapça özel isimlerden Ömer ile Amr sözcüklerinin birbirine karıştırılmaması için imlâda küçük bir ayırıma gidilmiştir. Buna göre,

	AMR	ÖMER
Merfu biçimi	عَمْرٌو	عُمَرُ
Mansup biçimi	عَمْرًا	عُمَرَ
Mecrur biçimi	عَمْرٍو	عُمَرَ

حَضَرَ الْاِجْتِمَاعَ عُمَرُ وَعَمْرٌو مَعًا.

كَافَأَ مُدِيرُ الشَّرِكَةِ عُمَرَ وَعَمْرًا فِي نِهَايَةِ الْعَامِ.

اِتَّصَلْتُ بِعُمَرَ وَعَمْرٍو هَاتِفِيًّا.

وَسَائِلُ ٱلإِعْلاَمِ

يَبْدُو أَنَّ وَسَائِلَ ٱلإِعْلاَمِ الْحَدِيثَةَ سَيْطَرَتْ عَلَى اتِّجَاهَاتِ النَّاسِ وَ أَثَّرَتْ فِي أَذْوَاقِهِمْ. فَٱلإِشْهَارُ وَ اللاَّفِتَاتُ الْكَثِيرَةُ أَصْبَحَتْ تُهَدِّدُ الْكِتَابَ. فَقَدْ صَارَ الْوَقْتُ ضَيِّقًا وَ أَصْبَحَ ٱلإِنْسَانُ يُفَضِّلُ الاِسْتِمَاعَ إِلَى ٱلأَخْبَارِ مِنَ ٱلإِذَاعَةِ أَوْ مِنَ التَّلْفَزَةِ مُبَاشَرَةً. وَ لاَ يُرِيدُ أَنْ يُتْعِبَ نَفْسَهُ بِمُطَالَعَةِ بَعْضِ الْمَشَاكِلِ فِي الْكُتُبِ خُصُوصًا، وَ دِعَايَةٌ كَبِيرَةٌ لِنَشْرِ أَفْلاَمٍ سِينَمَائِيَّةٍ تَهْتَمُّ بِتِلْكَ الْمَشَاكِلِ نَفْسِهَا. كَذٰلِكَ صَارَتِ الصُّحُفُ وَ الْمَجلاَّتُ تُهَدِّدُ الْمُطَالَعَةَ هِيَ ٱلأُخْرَى. لَكِنَّنِي أَعْتَقِدُ أَنَّ كُلَّ هٰذِهِ الْوَسَائِلِ السَّمْعِيَّةِ الْبَصَرِيَّةِ —رَغْمَ قِيمَتِهَا— لاَ يُمْكِنُ أَنْ تُعَوِّضَ الْكِتَابَ. فَنَحْنُ عِنْدَ الْمُطَالَعَةِ نَسْتَطِيعُ التَّوَقُّفَ لِلتَّفْكِيرِ وَ التَّأَمُّلِ.

كلمة اليوم

حَارِبْ عَدُوَّكَ بِالسِّلَاحِ الَّذِي يَخْشَاهُ هُوَ،

لَا بِالسِّلَاحِ الَّذِي تَخْشَاهُ أَنْتَ!

53. DERS

GAYR-I MUNSARİF KELİMELER -II-
SIFATLAR

SIFAT OLAN SÖZCÜKLERİN GAYR-İ MUNSARİF OLMA KOŞULLARI	
Hangi Sıfatlar Gayr-i Munsariftir?	Örnekler
● Müennesi (فَعْلَى) şeklinde gelen (فَعْلاَنُ) veznindeki sıfat-ı müşebbeheler	عَطْشَانُ، ظَمْآنُ، سَكْرَانُ، غَضْبَانُ، شَبْعَانُ، سَهْرَانُ، رَيَّانُ، جَوْعَانُ، خَسْرَانُ، حَسْرَانُ، حَيْرَانُ، تَعْبَانُ
● (أَفْعَلُ) vezninde bulunan sıfat-ı müşebbehe ve ism-i tafdil yapıları	أَحْمَرُ، أَبْيَضُ، أَزْرَقُ، أَعْرَجُ، أَعْمَى، أَحْوَلُ، أَكْبَرُ، أَقْسَطُ، أَشْهَرُ، أَسْعَدُ، أَنْدَرُ، أَفْضَلُ
● (مَفْعَلُ) ve (فُعَالُ) vezninlerinde bulunan üleştirme sayıları	أُحَادَ، ثُنَاءَ، ثُلاَثَ، رُبَاعَ، خُمَاسَ، سُدَاسَ، مَسْبَعَ، مَثْمَنَ، مَتْسَعَ، مَعْشَرَ، مَثْلَثَ، مَثْنَى
● (أُخْرَى) kelimesinin çoğulu olan ve diğerleri anlamına gelen (أُخَرُ) sözcüğü	أُخَرُ

GAYR-İ MUNSARİF OLAN KELİMELER, SONLARINA KESRE VE TENVİN KABUL ETMEZLER.

GAYR-İ MUNSARİF OLAN İSİMLER LAFZEN MECRUR; CER ALÂMETLERİ KESRE YERİNE FETHA'DIR.

Gayr-i Munsarif Olan Sıfatlarla İlgili Cümle Örneği		
Hâl (Fetha ile Mansup)	Nâib-i Fâil (Ref Alâmeti Vav)	Meçhul Fiil
ثُنَاءَ	الْمُرَشَّحُونَ	سَيُدْخَلُ
Adaylar ikişer ikişer içeri alınacak.		

GAYR-İ MUNSARİF OLAN SIFATLARLA İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) هٰذَا الْمَسْجِدُ أَقْدَمُ مَسَاجِدِ الْمَدِينَةِ.

Bu cami, kentteki camilerin en eskisidir.

(2) سَقَيْتُ الْعَدَّاءَ مَاءً بَارِدًا أَثْنَاءَ السِّبَاقِ لِكَوْنِهِ ظَمْآنَ.

Yarışma esnasında atlete, susamış olduğu için soğuk su verdim.

(3) اِشْتَرَيْتُ لِوَالِدِي أَمْسِ قَمِيصًا أَبْيَضَ بِمُنَاسَبَةِ عِيدِ مِيلَادِهِ.

Doğum günü münasebetiyle dün, babama, beyaz bir gömlek satın aldım.

(4) لاَ آكُلُ أَيَّ شَيْءٍ أَبَدًا وَ أَنَا شَبْعَانُ.

Karnım tok iken kesinlikle hiçbir şey yemem.

(5) تَتَوَتَّرُ أَعْصَابُ وَالِدِي كَثِيرًا وَ هُوَ غَضْبَانُ.

Babam öfkelendiğinde sinirleri iyice gerginleşir.

(6) يَرْكَبُ الْأَطْفَالُ الْأَرَاجِيحَ مَثْنَى وَ ثُلَاثَ.

Çocuklar salıncaklara ikişer üçer biniyorlar.

(7) تُرْكِبُ الْخَدَّامَةُ الْأَطْفَالَ وَ الطِّفْلَاتِ الْحَافِلَةَ أُحَادَ.

Bakıcı kadın, erkek ve kız çocuklarını otobüse birer birer bindiriyor.

(8) كَثِيرًا مَا يُؤَنِّبُ الْمُقَاوِلُ ذٰلِكَ الْعَامِلَ لِكَوْنِهِ كَسْلَانَ وَ فُضُولِيًّا.

Mütahit, tembel ve işgüzar oluşu nedeniyle o işçiyi sık sık azarlıyor.

(9) هَذِهِ السَّيَّارَةُ أَغْلَى مِنْ تِلْكَ.

Bu araba diğerinden daha pahalıdır.

(10) يَصِلُ الْمَدْعُوُّونَ وَ الْفَنَّانُونَ إِلَى الْحَفْلِ ثُلَاثَ وَ خُمَاسَ.

Konuklar ve sanatçılar üçer beşer partiye geliyorlar.

(11) لاَ تَبِتْ شَبْعَانَ وَ جَارُكَ جَوْعَانُ.

Komşun aç iken tok karnına yatma!

(12) أَعْتَرِفُ أَنَّ ابْنَكَ أَكْثَرُ ذَكَاءً وَ مَهَارَةً مِنِ ابْنِي أَنَا.

Oğlunun, benim oğlumdan daha zeki ve becerikli olduğunu itiraf ediyorum.

(13) صَافَحَ الْمُوَظَّفُونَ الْمُدِيرَ الْجَدِيدَ أُحَادَ.

Memurlar yeni müdürle teker teker tokalaştı.

(14) دَخَلَ الْمُسَافِرُ الصَّائِمُ الْمَطْعَمَ جَوْعَانَ وَ خَرَجَ مِنْهُ شَبْعَانَ.

Oruçlu yolcu lokantaya aç olarak girdi, tok olarak çıktı.

(15) هٰذَا التَّلُّ أَعْلَى مِنْ ذٰلِكَ التَّلِّ حَوَالَيْ خَمْسِينَ مِتْرًا.

Bu tepe, o tepeden yaklaşık olarak elli metre daha yüksektir.

(16) كُلُّ طَالِبٍ فِي كُلِّيَّتِنَا ظَمْآنٌ إِلَى الْحِكْمَةِ وَ الْمَعْرِفَةِ.

Fakültemizdeki her öğrenci hikmete ve bilgiye susamıştır.

(17) لَسْتُ بِأَسْبَقَ مِنْ زُمَلاَئِي فِي الرِّيَاضِيَّاتِ وَ الْفِيزْيَاءِ.

Matematik ve Fizik konusunda arkadaşlarımdan daha önde değilim.

(18) يَجِبُ عَلَيْنَا أَنْ نَنْتَهِيَ مِنْ هَذِهِ الْمُشْكِلَةِ وَ نَنْتَقِلَ إِلَى مَسَائِلَ أُخَرَ حَيَوِيَّةٍ.

Bu meseleyi bitirip, diğer hayati meselelere geçmek zorundayız.

(19) وَ إِذَا حُيِّيتُمْ بِتَحِيَّةٍ فَحَيُّوا بِأَحْسَنَ مِنْهَا.

Şayet size selam verilirse, siz de bu selamdan daha güzeliyle karşılık verin.

(20) لاَ فَرْقَ بَيْنَ أَبْيَضَ وَ أَسْوَدَ فِي الْإِسْلاَمِ إِلاَّ بِالتَّقْوَى.

İslam'da beyaz (ırk)la siyah (ırk) arasında 'takva'dan başka üstünlük kriteri yoktur.

(21) لاَ تَنَمْ شَبْعَانَ وَ جَارُكَ جَوْعَانُ.

Komşun aç iken tok karnına yatma!

(22) جَنَيْتُ مِنَ الْحَدِيقَةِ وَرْدَةً حَمْرَاءَ وَ زَنْبَقًا أَبْيَضَ وَ أُقْحُوَانًا أَصْفَرَ.

Bahçeden birer tane kırmızı gül, beyaz zambak ve sarı papatya topladım.

(23) هَذِهِ الْخَضْرَاوَاتُ الَّتِي اشْتَرَيْتُهَا مِنْ بَائِعِ الْخُضَارِ أَنْفَعُ مِنَ الْأَغْذِيَةِ النَّشَوِيَّةِ.

Manavdan aldığım bu sebzeler nişastalı besinlerden daha yararlıdır.

(24) فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَرِيضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِنْ أَيَّامٍ أُخَرَ.

Sizden kim hasta veya yolcu ise, diğer bazı günlerde (orucunu) tutabilir.

(25) لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ ثُمَّ رَدَدْنَاهُ أَسْفَلَ سَافِلِينَ.

Biz insanı en güzel surette yarattık, sonra onu en sefil noktaya indirdik.

(26) اِشْتَرَتِ الْمَرْأَةُ لِطِفْلَتِهَا الْأَنِيسَةِ دَبُّوسَ شَعْرٍ أَحْمَرَ.

Kadın, sevimli çocuğuna kırmızı renkli bir saç tokası satın aldı.

(27) أَخَذَ الْكَشَّافُ الصَّغِيرُ مَعَهُ قِرْبَةً خَضْرَاءَ وَ مِنْظَارًا أَسْوَدَ.

Küçük izci, yanına yeşil bir matara ve siyah bir dürbün aldı.

(28) فَرَجَعَ مُوسَى إِلَى قَوْمِهِ غَضْبَانَ أَسِفًا.

Ve Hz. Musa öfkeli ve üzüntülü bir şekilde kavmine döndü.

(29) بَكَى الطِّفْلُ الصَّغِيرُ بُكَاءً لِكَوْنِهِ عَطْشَانَ كَثِيرًا.

Küçük çocuk, çok susamış olduğu için hıçkıra hıçkıra ağladı.

(30) وَجَدْتُ الْبُرْتُقَالَ وَ الْيُوسُفِيَّ أَرْخَصَ الْفَوَاكِهِ فِي الْأَسْوَاقِ.

Portakal ve mandalini, çarşıdaki meyvelerin en ucuzu olarak gördüm.

(31) قَضَيْتُ اللَّيْلَةَ الْمَاضِيَةَ سَهْرَانَ بِسَبَبِ شِدَّةِ الْحَرَارَةِ.

Aşırı sıcaktan ötürü dünkü geceyi uykusuz bir halde geçirdim.

(32) سَافَرْتُ إِلَى الْقَاهِرَةِ وَ نَزَلْتُ فِي أَغْلَى الْفَنَادِقِ وَ أَفْخَرِهَا.

Kahire'ye gittim ve otellerin en pahalı ve en lüks olanına yerleştim.

(33) هَرَعَ الْفُقَرَاءُ إِلَى تَسَلُّمِ الْمُسَاعَدَاتِ الْغِذَائِيَّةِ خُمَاسَ وَ سُدَاسَ.

Yoksul insanlar, gıda yardımlarını almak için beşer altışar üşüştüler.

(34) أَرَادَ الْمُعَلِّمُ مِنَ الطُّلَّابِ أَنْ يَكْتُبُوا الْعَنَاوِينَ بِحِبْرٍ أَحْمَرَ.

Öğretmen, öğrencilerden, başlıkları kırmızı mürekkeple yazmalarını istedi.

(35) كُنَّا نُلَوِّحُ بِأَيْدِينَا إِلَى سَيَّارَاتٍ أُخَرَ عِنْدَ عَوْدَتِنَا مِنَ الْقَرْيَةِ بِالْقِطَارِ.

Trenle köyden dönerken, diğer arabalara el sallıyorduk.

(36) يُحَاوِلُ الْخُبَرَاءُ أَنْ يَضَعُوا حَلًّا أَنْسَبَ لِهَذِهِ الْمَشَاكِلِ.

Uzmanlar, bu sorunların halli için en uygun çözümü bulmaya çalışıyor.

(37) شَرَعَ الْجُنُودُ يَنْسَحِبُونَ مِنَ الْجَبْهَةِ مَثْلَثَ وَ مَرْبَعَ.

Askerler, cepheden üçer dörder çekilmeye başladılar.

(38) أَصْدَرَتِ الْحُكُومَةُ الْجَدِيدَةُ قَانُونًا جَدِيدًا أَنْسَبُ لِظُرُوفِ رِجَالِ الْأَعْمَالِ.

Yeni hükümet, işadamlarının durumuna daha uygun yeni bir kanun çıkardı.

GAYR-İ MUNSARİF OLAN KELİMELER,
-TIPKI CEMİ MÜENNES SÂLİM İSİMLER GİBİ-
MAHALLEN DEĞİL LAFZEN İRAPLANIRLAR.

GAYR-İ MUNSARİF KELİME, İKİ YERDE KESRE ALIR:
1. BAŞINDA HARF-İ TARİF BULUNDUĞUNDA
2. MUZÂF DURUMUNDA OLDUĞUNDA.

HATIRLATMA

Sonuna kesre ve tenvin kabul etmeyen ve bu özelliği ile 'gayr-i munsarif' olarak adlandırılan kelime türü, *-tıpkı diğer bütün isimler gibi-* içinde yer aldığı cümlenin nahiv bakımından herhangi bir öğesi (mübtedası, haberi, fâili, mefûlu, nâib-i fâili v.s.) durumundadır.

مَشَاكِلُ الْعَيْنِ

مَشَاكِلُ الْعَيْنِ شَائِعَةٌ بَيْنَ الأَطْفَالِ. وَقَدْ تَبْدُو لَكِ أَحْيَانًا مُخِيفَةً, لٰكِنَّهَا فِي مُعْظَمِ الأَحْيَانِ تَكُونُ نَتِيجَةَ الْتِهَابٍ بَسِيطٍ يُمْكِنُ مُعَالَجَتُهُ بِسُهُولَةٍ. دَائِمًا اِسْتَشِيرِي طَبِيبَكِ لَوْ بَدَتْ عَيْنُ وَلَدِكِ مُلْتَهِبَةً أَوْ مُحْمَرَّةً أَوْ لَوْ تَذْمُرُ مِنْ أَلَمٍ أَوْ وَرَمٍ. وَ بِمَا أَنَّ الْتِهَابَاتِ الْعَيْنِ تَنْتَشِرُ بِسُهُولَةٍ، أَعْطِي وَلَدَكِ مِنْشَفَتَهُ الْخَاصَّةَ وَ أَبْقِي يَدَيْهِ نَظِيفَتَيْنِ بِقَدْرِ الإِمْكَانِ.

حِوَارُ الْحَضَارَاتِ

لَطَالَمَا دَعَوْنَا إِلَى تَعَاوُنٍ ثَقَافِيٍّ نَزِيهٍ بَيْنَ مُخْتَلِفِ شُعُوبِ الْمَعْمُورَةِ، مُقَامٍ عَلَى التَّقْدِيرِ الْمُتَبَادَلِ، مُبَرَّأٍ مِنْ عُقَدِ ٱلاِسْتِعْلاَءِ وَ الْغُرُورِ وَ إِرَادَةِ الْهَيْمَنَةِ وَ ٱلاِسْتِغْلاَلِ، مُحَاطٍ بِأَكْثَرِ مَا يُمْكِنُ مِنَ ٱلاِنْتِبَاهِ وَ التَّحَرِّي لِلْحِفَاظِ عَلَى خُصُوصِيَّةِ كُلِّ ثَقَافَةٍ وَ إِبْرَازِ طَرَافَتِهَا وَ صِيَانَةِ عَبْقَرِيَّتِهَا وَ ذٰلِكَ إِيمَانًا مِنَّا بِأَنَّ حُظُوظَ الشُّعُوبِ -كَٱلأَفْرَادِ- مُتَسَاوِيَةٌ فِي ٱلإِبْدَاعِ وَ الْعَطَاءِ وَ أَنَّ شَرَفَ الْمُسَاهَمَةِ فِي إِثْرَاءِ الْحَضَارَةِ الْبَشَرِيَّةِ حَقٌّ وَ وَاجِبٌ فِي آنٍ مَعًا،

يُمَارِسُهَا وَ يَتَحَمَّلُ تَبِعَاتِهَا كُلُّ الْبَشَرِ، مَهْمَا تَعَدَّدَتْ أَجْنَاسُهُمْ وَ اخْتَلَفَ لَوْنُ بَشَرَتِهِمْ وَ مَهْمَا تَفَاوَتَتْ ثَرَوَاتُهُمُ الطَّبِيعِيَّةُ، وَ تَعَاظَمَ حَجْمُهُمُ الدِّيمُغْرَافِيُّ وَ تَرَامَى حَيِّزُهُمُ الْجُغْرَافِيُّ، وَ ثَقُلَ مَا يُسَمَّى بِوَزْنِهِمُ السِّيَاسِيِّ.

ذٰلِكَ هُوَ الْمَوْقِفُ السَّلِيمُ الَّذِي يُمْلِيهِ الْعَقْلُ الْمُتَبَصِّرُ، وَ تَقْتَضِيهِ الْأَخْلَاقُ السَّامِيَةُ وَ تَفْرِضُهُ مُتَطَلَّبَاتُ السِّلْمِ الْعَادِلَةِ الدَّائِمَةِ، وَ الَّذِي دَلَّ التَّارِيخُ فِي مُتَعَاقِبِ أَحْقَابِهِ وَ مُتَقَلِّبِ أَطْوَارِهِ عَلَى أَنَّ الشَّحْنَاءَ وَ الْأَحْقَادَ وَ الْحُرُوبَ وَ الْاِسْتِعْمَارَ وَ الدَّمَارَ الَّتِي قَاسَتْ مِنْ وَيْلَاتِهَا الْبَشَرِيَّةُ، وَ لَا تَزَالُ. إِنَّمَا هِيَ نَتِيجَةٌ حَتْمِيَّةٌ لِلتَّنَكُّرِ لَهُ أَوِ السَّهْوِ عَنْهُ.

وَ كَثِيرًا مَا لَفَتْنَا نَظَرَ فِئَةٍ مِنْ إِخْوَانِنَا فِي الْوَطَنِ، وَ أَصْدِقَائِنَا فِي الْغَرْبِ إِلَى مَحْوِ آثَارِ الْاِلْتِبَاسِ التَّارِيخِيِّ الْكَبِيرِ الَّذِي أَفْسَدَ عَلَاقَاتِ الشَّرْقِ وَ الْغَرْبِ مُنْذُ قُرُونٍ وَ مَهَّدَ إِلَى الْحُرُوبِ الصَّلِيبِيَّةِ وَ بَرَّرَ الْاِسْتِعْمَارَ وَ الْاِعْتِدَاءَ عَلَى حُرُمَاتِ الشُّعُوبِ وَ الْقَضَاءَ عَلَى شَخْصِيَّتِهَا بِدَعْوَى إِخْرَاجِهَا مِنْ ظُلُمَاتِ الْبُدَائِيَّةِ إِلَى نُورِ الْعَصْرِ وَ جَنَّةِ التَّقَدُّمِ وَ الرَّفَاهِيَةِ الْمَوْعُودَةِ.

كلمة اليوم

اَلْوَحْدَةُ خَيْرٌ مِنْ جَلِيسِ السُّوءِ

54. DERS

Gayr-i Munsarif Özelliği Taşıyan 'Maksur', 'Memdûd' ve Bazı Çoğul Formdaki İsimler, Bu isimlerin Gayr-i Munsarif Olma Koşulları (III)

GAYR-İ MUNSARİF ÖZELLİĞİ TAŞIYAN 'MAKSÛR', 'MEMDÛD' VE BAZI ÇOĞUL FORMDAKİ İSİMLER, VE BU İSİMLERİN GAYR-İ MUNSARİF OLMA KOŞULLARI	
Hangi İsimler Gayr-i Munsariftir?	**Örnekler**
● Sonunda müenneslik alâmeti olan 'elif-i maksûre' harfini bulunduran isimler. *Bkz.2.Ders.* **Not:** *'Elif-i maksûre' ile biten müzekker isimler de gayr-i munsarif hükmüne tabidir. Ancak bu 'elif-i maksûre'nin kelimenin asli harflerinden olmama şartı vardır.*	صُغْرَى، كُبْرَى، حُبْلَى، رُجْعَى، بُشْرَى، فَتْوَى، ذِكْرَى، دَعْوَى، شَتَّى، فُرَادَى، بَلاَيَا، قَضَايَا، خَلاَيَا، فَوْضَى، جَدْوَى --- *Notun Örnekleri :* مَرْضَى، جَرْحَى، قَتْلَى ، حَمْقَى
● Sonunda müenneslik alâmeti olan 'elif-i memdûde' harflerini bulunduran isimler. *Bkz.2.Ders.* **Not:** *'Elif-i memdûde' ile biten müzekker isimler de gayr-i munsarif hükmüne tabidir. Ancak bu 'elif-i memdûde'nin de kelimenin asli harflerinden olmama şartı vardır.*	صَحْرَاءُ، بَيْدَاءُ، صَنْعَاءُ، بَغْضَاءُ، سَرَّاءُ، ضَرَّاءُ، بَيْضَاءُ، سَمْرَاءُ، حَسْنَاءُ، عَرْجَاءُ، أَشْيَاءُ، نُفَسَاءُ --- *Notun Örnekleri :* عُلَمَاءُ، شُعَرَاءُ، خُطَبَاءُ، أُدَبَاءُ، حُكَمَاءُ، بُؤَسَاءُ، غُرَبَاءُ، خُلَفَاءُ، صُعَدَاءُ، فُقَرَاءُ، أَغْنِيَاءُ، أَشْقِيَاءُ، أَوْلِيَاءُ، أَنْبِيَاءُ، أَحِبَّاءُ، أَطِبَّاءُ، أَقْرِبَاءُ، أُمَرَاءُ، أَثْرِيَاءُ
● Müntehe'l-Cümû' denilen (مَفَاعِلُ) , (مَفَاعِيلُ) , (فَوَاعِلُ), (فَوَاعِيلُ) (أَفَاعِلُ) ، (أَفَاعِيلُ) veznindeki çoğullar.	مَسَاجِدُ، مَكَاتِبُ، مَحَاسِنُ، مَدَارِسُ، مَجَالِسُ، مَفَاتِيحُ، مَقَالِيدُ، مَصَابِيحُ، مَضَامِيرُ، مَزَامِيرُ، قَوَافِلُ، جَرَائِدُ، حَقَائِبُ، صَوَاعِقُ، قَوَاعِدُ، حَدَائِقُ، دَقَائِقُ، أَقَارِبُ عَنَاوِينُ، عَصَافِيرُ، أَحَادِيثُ، أَسَاطِيرُ، أَكَاذِيبُ، أَسَاطِيلُ، قَنَادِيلُ

ÖNEMLİ NOT

Müenneslik alâmeti olan elif-i maksûre ve elif-i memdûde harfleri, kelimenin aslından olmayıp, söz konusu kelimelerin dişiliğine delalet etmek üzere kelime köklerine sonradan ilave edilmiş fazlalık (zâid) harflerdir. Bu zâid harfleri, söz konusu müennes sözcüklerin bünyesinden çıkardığımızda kelimenin kökünü teşkil eden harflerde herhangi bir eksilme olmayacaktır.

Halbuki şekil bakımından, sonunda elif-i memdûde ve elif-i maksûre harfleri bulunan sözcüklerden ne دُعَاءٌ , ne de فَتًى sözcüğü dişildir. Zira her iki sözcük sonunda yer alan harfler bu sözcüklerin asli harflerindendir. Zaten bu durum, her iki kelime sonundaki maksûrelik ve memdûdelik harflerinin atılmasından sonra geriye sadece iki harfin kalmasından da rahatlıkla anlaşılabilmektedir

Gayr-i Munsarif Özelliği Taşıyan 'Maksur', 'Memdûd' ve Bazı Çoğul Formdaki İsimlerle İlgili Örnek Cümle		
Câr-Mecrur (Lafzen mecrur, ceri kesre yerine fetha)	Fâil (Ref alameti Vav)	Fiil
بِمَشَاكِلَ أَهْلِيَّةٍ	الْمَسْؤُولُونَ	يَهْتَمُّ
Yetkililer, iç meselelerle ilgileniyorlar.		

GAYR-İ MUNSARİF ÖZELLİĞİ TAŞIYAN 'MAKSUR', 'MEMDÛD' VE BAZI ÇOĞUL FORMDAKİ İSİMLERLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) لِنُحَاوِلْ أَنْ نَتَعَلَّمَ أَنْ نُسْعِدَ أَنْفُسَنَا وَلَوْ بِأَشْيَاءَ بَسِيطَةٍ.

Basit şeylerle de olsa, kendimizi mutlu etmeyi öğrenmeye çalışalım.

(2) مَعَ بَدْءِ الْاِمْتِحَانَاتِ تَبْدَأُ مَوَاسِمُ الْقَلَقِ وَ التَّوَتُّرِ فِي الْمَنَازِلِ.

İmtihanların başlaması ile birlikte, evlerde, endişe ve stres sezonu da başlar.

(3) اَلتَّسَلُّطُ وَ الْحِمَايَةُ الشَّدِيدَةُ مِنْ أَسَالِيبَ خَاطِئَةٍ فِي التَّعَامُلِ مَعَ الْأَطْفَالِ.

Baskı ve aşırı korumacılık, çocuklarla ilişki kurmadaki yanlış metotlardandır.

(4) وَ مَا جَعَلَهُ اللهُ إِلاَّ بُشْرَى.

Allah, onu, ancak bir müjde kılmıştır.

(5) زُهَيْرُ بْنُ أَبِي سُلْمَى مِنَ الشُّعَرَاءِ الْمَشْهُورِينَ لِلْعَهْدِ الْجَاهِلِيِّ.

Züheyr bin Ebu Sülma, Cahiliyye döneminin şöhretli şairlerindendir.

(6) نَشَأَ فِي الصَّحْرَاءِ كَثِيرٌ مِنْ شُعَرَاءَ وَ حُكَمَاءَ وَ بُلَغَاءَ وَ خُطَبَاءَ وَ أُدَبَاءَ.

Çöl ikliminde, çok sayıda şair, bilge, belagatçi, hatip ve edip yetişmiştir.

(7) دَمَّرَتِ الْقُوَّاتُ الْمُدَرَّعَةُ مَوَاقِعَ الْعَدُوِّ بِمُتَفَجِّرَاتٍ قَوِيَّةِ التَّأْثِيرِ.

Zırhlı kuvvetler, düşman mevzilerini tahrip gücü yüksek patlayıcılarla yerle bir etti.

(8) كَانَ جَدِّي يَقُولُ لَنَا دَوْمًا: أَحْفَادِي، لَيْسَ فِي الْعَالَمِ نُعْمَى كَالصِّحَّةِ.

Dedem bize hep, "Torunlarım, dünyada sağlık gibi nimet yoktur" derdi.

(9) غَنَّى الْمُطْرِبُ الضَّيْفُ لَنَا أَغَانِيَ لَطِيفَةً تَحْتَ ضَوْءِ الْبَدْرِ.

Konuk şarkıcı bize, mehtap ışığı altında hoş şarkılar söyledi.

(10) اِرْتَدَتْ فَاطِمَةُ مَلَابِسَ حَمْرَاءَ فِي عِيدِ مِيلَادِهَا.

Fatma, doğum gününde kırmızı elbiseler giyindi.

(11) كَانَتِ الْمَنَازِلُ تُضَاءُ فِي الْأَرْيَافِ بِمَصَابِيحَ زَيْتِيَّةٍ قَدِيمًا.

Eskiden köylerde, evler gaz lambası ile aydınlatılıyordu.

(12) أَلْقَتِ الطَّائِرَاتُ بِالْقَذَائِفِ الْمُحْرِقَةِ عَلَى مَوَاقِعِ الْعَدُوِّ.

Uçaklar düşman mevzilerine yangın bombası yağdırdı.

(13) تُنْشِئُ وِزَارَةُ التَّرْبِيَةِ مَدَارِسَ وَ مَعَاهِدَ حَدِيثَةً كُلَّ سَنَةٍ.

Eğitim bakanlığı her sene modern okullar ve enstitüler yaptırıyor.

(14) سَيَشْتَرِي وَالِدِي لِي فِي هٰذِهِ الْعُطْلَةِ الصَّيْفِيَّةِ دَرَّاجَةً زَرْقَاءَ.

Babam bana, bu yaz tatilinde mavi bir bisiklet alacak.

(15) سَافَرْتُ إِلَى إِسْتَانْبُولَ فِي الشَّهْرِ الْمَاضِي وَ قَضَيْتُ لَيْلَةً بِأَحَدِ الْفَنَادِقِ الْفَاخِرَةِ.

Geçen ay İstanbul'a gittim ve lüks otellerden birinde bir gece kaldım.

(16) اِزْدَادَ إِنْشَاءُ الْمَصَانِعِ فِي تُرْكِيَا فِي السَّنَوَاتِ الْأَخِيرَةِ بِشَكْلٍ مَلْحُوظٍ.

Son senelerde Türkiye'de, fabrikalaşma hissedilir ölçüde artış kaydetti.

(17) بَرَزَ مِنْ بَيْنِ طُلَّابِ كُلِّيَّتِنَا خُطَبَاءُ وَ أَسَاتِيذُ مَعْرُوفُونَ.

Fakültemiz öğrencilerinin arasından ünlü hatipler ve öğretmenler çıktı.

(18) تُفْضِي الْأُسَرُ الْفَقِيرَةُ فِي أَيَّامِ الْعُطْلَةِ إِلَى الْحَدَائِقِ الْعَامَّةِ فِي الصَّيْفِ.

Yoksul aileler, yazın, tatil günlerinde parklara akın ediyorlar.

(19) تَزَوَّجَ زَمِيلِي مُحَمَّدٌ بِفَتَاةٍ حَسْنَاءَ.

Meslektaşım Muhammet güzel bir kızla (bir dilberle) evlendi.

(20) يَنْبَغِي أَنْ نَتَمَسَّكَ بِالْفَضَائِلِ الْكَرِيمَةِ وَ الْأَخْلَاقِ الْحَمِيدَةِ.

Üstün erdemlere ve güzel ahlaka sıkı sıkıya bağlı kalmalıyız.

(21) تُوجَدُ فِي بُورْصَا وَ إِسْتَانْبُولَ أَمَاكِنُ تَارِيخِيَّةٌ سِيَاحِيَّةٌ كَثِيرَةٌ.

Bursa'da ve İstanbul'da pekçok tarihi turistik mekan bulunmaktadır.

(22) اِشْتَرَيْنَا مِنْ حَدِيقَةِ النَّبَاتَاتِ أَزْهَارًا حَمْرَاءَ وَ صَفْرَاءَ.

Botanik parkından kırmızı ve sarı renkli çiçekler satın aldık.

(23) تَتَمَيَّزُ قَرْيَتُنَا بِمَرَاعٍ خَضْرَاءَ وَ مَنَاظِرَ جَمِيلَةٍ لَهَا.

Köyümüz, yeşil meraları ve güzel manzaraları ile temayüz eder.

(24) كَانَتْ سَيَّارَتِي الْقَدِيمَةُ بَيْضَاءَ اللَّوْنِ وَ أَمَّا هٰذِهِ فَرَمَادِيَّةُ اللَّوْنِ.

Eski arabam beyaz renkliydi, bu ise kurşûnî.

(25) أُفْتُتِحَ فِي حَيِّنَا الْقَدِيمِ كَثِيرٌ مِنَ الْمَقَاهِي وَ الْمَلَاهِي وَ النَّوَادِي.

Eski mahallemizde çok sayıda kahvehane, eğlence merkezi ve kulüp açıldı.

(26) أَمَّا السَّفِينَةُ فَكَانَتْ لِمَسَاكِينَ يَعْمَلُونَ فِي الْبَحْرِ.

Gemiye gelince, işte o, denizde çalışan yoksul kimselere aitti (Kehf: 79).

(27) يُعَدُّ أَخِي حُسَيْنٌ مِنْ أَشْهَرِ أَطِبَّاءِ الْعُيُونِ فِي الْبَلَدِ.

Kardeşim Hüseyin, ülkenin en meşhur göz doktorlarından sayılmaktadır.

(28) اَلْعُلَمَاءُ وَ الْبَاحِثُونَ هُمْ مَشَاعِلُ الْأُمَّةِ عَلَى طَرِيقِ التَّقَدُّمِ.

Bilimadamları ve araştırmacılar, ilerleme yolunda halkın meşaleleridir.

(29) قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَ سَلَّمَ: اَلْعُلَمَاءُ وَرَثَةُ الْأَنْبِيَاءِ.

Hz. Peygamber: "Alimler peygamberlerin varisleridir" buyurmuştur.

(30) فِي بَعْضِ الشَّوَارِعِ الرَّئِيسِيَّةِ تُتْرَكُ الْمَصَابِيحُ مُضَاءَةً طَوَالَ اللَّيْلِ.

Bazı ana caddelerde lambalar gece boyunca açık bırakılır.

(31) مَدَحَ بَعْضُ الشُّعَرَاءِ الْخُلَفَاءَ بِأَشْعَارِهِمْ مُدَاهَنَةً لَهُمْ.

Bazı şairler, dalkavukluk yapmak için, şiirleri ile halifeleri övmüşlerdir.

(32) كَانَ الشُّعَرَاءُ الْقُدَامَى يَمْدَحُونَ سَاسَةَ زَمَنِهِمْ مَدْحًا.

Eski şairler, kendi dönemlerindeki idarecileri göklere çıkarıyorlardı.

(33) تَكْتَظُّ هٰذِهِ الْمَلَاهِي وَ الْمَسَاهِرُ بِالسُّيَّاحِ الْأَجَانِبِ فِي هٰذَا الْفَصْلِ.

Eğlence merkezleri ve gece kulüpleri bu sezonda yabancı turistlerle dolup taşar.

(34) يَسْكُنُ هَؤُلاَءِ الْأَسَاتِذَةُ فِي مَبَانِي الْجَامِعَةِ.
Bu profesörler üniversitenin lojmanlarında ikamet ediyorlar.

(35) تَعَطَّلَتْ سَيَّارَاتٌ كَثِيرَةٌ فِي شَوَارِعِ الْمَدِينَةِ بِسَبَبِ الْفَيَضَانِ.
Sel nedeniyle, kentin caddelerindeki çok sayıda araç arıza yaptı.

(36) تَاهَ خَمْسَةُ مُتَسَلِّقِينَ عَلَى الْجِبَالِ فِي مَنَاطِقَ عَالِيَةٍ بِسَبَبِ انْهِيَارٍ ثَلْجِيٍّ.
Yüksek bölgelerdeki beş dağcı çığ nedeniyle kayboldu.

(37) اِخْتَرَقَتِ الْحَافِلَةُ الْقَدِيمَةُ الصَّحْرَاءَ الشَّاسِعَةَ بِصُعُوبَةٍ.
Külüstür otobüs, uçsuz bucaksız çölü güçlükle geçebildi.

(38) اِجْتَمَعْنَا مَعَ أُدَبَاءَ وَ صَحَفِيِّينَ مَشْهُورِينَ أَمْسِ.
Dün, meşhur ediplerle ve gazetecilerle bir araya geldik.

(39) يَعْمَلُ أَعْمَامِي فِي مَصَانِعَ لِلْحَدِيدِ وَ الْفُولاَذِ مُنْذُ ثَلاَثِ سَنَوَاتٍ.
Amcalarım, üç seneden beri Demir-Çelik fabrikalarında çalışıyorlar.

(40) أُعْجِبَ الْمُشْتَرِكُونَ فِي النَّدْوَةِ بِأَسَاتِيذَ مِنْ جَامِعَتِنَا إِعْجَابًا كَثِيرًا.
Panele katılanlar bizim üniversiteden olan profesörleri çok beğendiler.

(41) فِي النِّهَايَةِ انْتَهَيْتُ مِنْ تَدْقِيقِ تَقَارِيرِ الْمُهَنْدِسِينَ.
Sonunda mühendislerin raporlarını incelemeyi bitirdim.

(42) دُوَلُ الْخَلِيجِ مَلِيئَةٌ بِمَصَافِي تَكْرِيرِ النَّفْطِ.
Körfez ülkeleri, petrol arıtma rafinerileri ile dolu.

(43) هَجَمَ الْجُنُودُ عَلَى مَوَاقِعِ الْعَدُوِّ بِالْمَدَافِعِ الْمُسْتَوْرَدَةِ مِنَ الشَّرْقِ الْأَقْصَى.
Askerler düşman mevzilerine, Uzakdoğu'dan ithal edilen toplarla saldırdı.

(44) تَوَقَّفَتِ الْمَعَارِكُ بَيْنَ الْبَلَدَيْنِ بِوَسَاطَةِ تُرْكِيَا.
İki ülke arasındaki çarpışmalar, Türkiye'nin arabuluculuğu ile son buldu.

(45) عُمُومًا يَخْتَفِي الْمُهَرِّبُونَ وَ قُطَّاعُ الطُّرُقِ فِي أَمَاكِنَ بَعِيدَةٍ عَنِ الْمُدُنِ.
Genellikle kaçakçılar ve eşkiyalar kentten uzak mekanlarda gizlenirler.

(46) تَتَحَدَّثُ هٰذِهِ الْمَوْسُوعَةُ عَنْ سَلاَطِينَ عُثْمَانِيِّينَ وَ فُتُوحَاتِهِمْ فَقَطْ.
Bu ansiklopedi, sadece Osmanlı padişahlarından ve onların fetihlerini anlatıyor.

(47) قَامَ رَئِيسُ هَيْئَةِ الْأَرْكَانِ الْعَامَّةِ بِزِيَارَةٍ لِمَصَانِعَ حَرْبِيَّةٍ هٰذَا الصَّبَاحَ مُبَكِّرًا.
Genel Kurmay Başkanı, bu sabah erken saatte silah fabrikalarını gezdi.

(48) يَكْنِسُ عُمَّالُ النَّظَافَةِ شَوَارِعَ الْمَدِينَةِ كُلَّ صَبَاحٍ مُبَكِّرًا.

Temizlik işçileri, her sabah erkenden kentin caddelerini süpürüyorlar.

(49) قَضَيْتُ عُطْلَةَ الْأُسْبُوعِ مُتَنَزِّهًا بَيْنَ الْحَدَائِقِ الْخَضْرَاءِ الْجَمِيلَةِ.

Hafta sonu tatilini, yeşil, güzel bahçeler arasında gezinerek geçirdim.

(50) خَسِرَ الْمُحَامِي دَعْوَاهُ ضِدَّ الْمُحَامِي الْمُنَافِسِ.

Avukat, rakip avukat karşısında davasını kaybetti.

GAYR-İ MUNSARİF OLAN KELİMELER, SONLARINA KESRE VE TENVİN KABUL ETMEZLER.

GAYR-İ MUNSARİF OLAN KELİMELER, -TIPKI CEMİ MÜENNES SÂLİM İSİMLER GİBİ- MAHALLEN DEĞİL LAFZEN İRAPLANIRLAR.

GAYR-İ MUNSARİF OLAN İSİMLER LAFZEN MECRURDUR, CER LERİ KESRE YERİNE FETHA'DIR.

GAYR-İ MUNSARİF KELİME, İKİ YERDE KESRE ALIR:

1. BAŞINDA HARF-İ TARİF BULUNDUĞUNDA

2. MUZÂF DURUMUNDA OLDUĞUNDA.

ÖNEMLİ NOT

أَشْيَاءُ kelimesi شَيْءٌ kelimesinin çoğulu olup أَفْعِلَاءُ veznindeki gayr-i munsarif bir isimdir. Esasen أَشْيِئَاءُ biçiminde okunması gerekirken bu sözcük, kolaylık olsun diye أَشْيَاءُ şeklinde okunmuştur. Buna karşılık أَعْدَاءٌ , أَسْمَاءٌ ve أَبْنَاءٌ kelimeleri gayr-i munsarif olmayıp أَفْعَالٌ vezninde gelen çoğul isimlerdir.

ÖNEMLİ NOT

Tarifinde de belirttiğimiz gibi, esasen gayr-i munsarif sözcükler kesre ve tenvin almazlar. Ancak مَفَاعِلُ vezninde gelen mankus çoğullar ref ve cer hallerinde -bu genel kuralın dışına çıkarak- tenvin alırlar. Nasp durumunda ise lafzen mansupturlar.

لِهٰذِهِ الْآيَةِ مَعَانٍ كَثِيرَةٌ.

فِي مَرْكَزِ الْمَدِينَةِ مَبَانٍ قَدِيمَةٌ.

تَأْتِي هٰذِهِ الْكَلِمَةُ لِمَعَانٍ كَثِيرَةٍ.

تَنَقَّلَ الشَّعْبُ مِنْ مَبَانٍ قَدِيمَةٍ إِلَى مَبَانٍ جَدِيدَةٍ.

زُرْنَا فِي بَارِيسَ نَوَادِيَ ثَقَافِيَّةً.

أَمْضَيْنَا مَعَ ضُيُوفِنَا لَيَالِيَ طَوِيلَةً فِي لَنْدَنَ.

وَهُوَ الَّذِي مَدَّ الأَرْضَ وَجَعَلَ فِيهَا رَوَاسِيَ وَأَنْهَارًا.

سَقَطَ طِفْلٌ صَغِيرٌ فِي حُفْرَةِ مَجَارٍ وَنُقِلَ إِلَى الْمُسْتَشْفَى.

هٰذِهِ قَصِيدَةٌ رَكِيكَةُ قَوَافٍ.

ÖNEMLİ NOT

تِلْمِيذٌ ve أُسْتَاذٌ kelimelerinin تَلَامِيذُ ve أَسَاتِيذُ şeklindeki gayr-i munsarif çoğullarının yanısıra تَلَامِذَةٌ ve أَسَاتِذَةٌ şeklinde gayr-i munsarif olmayan müzekker çoğulları da mevcuttur. Bu kalıpta gelen çoğullar gayr-i munsarif değildir. Bundan dolayı bu çoğul kalıbında gelen isimler kesra ve tenvini kabul ederler.

اَلْمُوسِيقَى: طَرِيقَةٌ جَدِيدَةٌ لِلْعِلاَجِ

اَلْمُوسِيقَى تَصْقُلُ ٱلأَخْلاَقَ وَ الطَّبَائِعَ. فَلِمَاذَا لاَ تُسْتَخْدَمُ قُدْرَتُهَا لِغَايَاتٍ عِلاَجِيَّةٍ؟ تِلْكَ هِيَ بِالضَّبْطِ الطَّرِيقَةُ الَّتِي يَلْجَأُ إِلَيْهَا الْمَرْكَزُ الْمُوسِيقِيُّ الْعِلاَجِيُّ الَّذِي أَنْشَأَتْهُ فِي بَارِيسَ جَمْعِيَّةُ الْبُحُوثِ فِي ٱلأَسَالِيبِ النَّفْسِيَّةِ الْمُوسِيقِيَّةِ وَ تَطْبِيقَاتِهَا.

فَالْمُوسِيقَى تُتِيحُ ٱلاتِّصَالَ الْمُبَاشِرَ بِٱلأَفْرَادِ دُونَ وَاسِطَةِ الْكَلِمَاتِ ، إِنَّهَا إِذًا وَسِيلَةٌ سَرِيعَةٌ وَ نَاجِعَةٌ لِبُلُوغِ مَشَاعِرِ الْكَائِنِ الْبَشَرِيِّ وَ الْوُلُوجِ إِلَى حَيَاتِهِ الدَّاخِلِيَّةِ ، وَ لِذَا فَإِنَّ الْمَرْكَزَ يَلْجَأُ إِلَى الْمُوسِيقَى لِمُعَالَجَةِ بَعْضِ ٱلاِضْطِرَابَاتِ الْعَقْلِيَّةِ وَ الْعَصَبِيَّةِ وَ حَالاَتِ الْقَلَقِ النَّفْسِيِّ وَ ٱلإِرْهَاقِ النَّاجِمَةِ عَنِ الصُّعُوبَاتِ الشَّخْصِيَّةِ.

وَ قَدْ أَتَاحَتْ هٰذِهِ الطَّرِيقَةُ إِحْرَازَ نَتَائِجَ حَسَنَةٍ فِي مُعَالَجَةِ بَعْضِ ٱلأَوْلاَدِ غَيْرِ الْمُسْتَقِرِّينَ وَ الْخَجُولِينَ. وَ نَذْكُرُ فِي هٰذَا الصَّدَدِ أَنَّ الْعَرَبَ هُمْ أَوَّلُ مَنِ اسْتَخْدَمَ الْمُوسِيقَى فِي عِلاَجِ الْمَرْضَى. فَقَدْ كَانَتِ الْمُسْتَشْفَيَاتُ فِي عَهْدِ هَارُونَ الرَّشِيدِ تَضُمُّ أَقْسَامًا خَاصَّةً لِلْعِلاَجِ الْمُوسِيقِيِّ. وَ لَقَدْ صَرَّحَتْ مُؤَرِّخَةٌ أَمْرِيكِيَّةٌ بِهٰذِهِ الْحَقِيقَةِ فِي كِتَابِهَا " رُوَّادُ الطِّبِّ".

كلمة اليوم

لَا تُؤَخِّرْ عَمَلَ الْيَوْمِ لِغَدٍ

55. DERS

MAKSÛR, MANKÛS VE MEMDÛD İSİMLER

GENEL GİRİŞ

İsimler, son harflerinde illet harfi veya hemze bulunup bulunmaması yönünden iki kısma ayrılır: **1. SAHİH İSİMLER**: Sonlarında illet harfi veya hemze bulunmayan isimlerdir.

2. SAHİH OLMAYAN İSİMLER: Sonlarında illet harfi veya hemze bulunan isimlerdir. Aynı zamanda temel konumuzu teşkil eden bu isimleri de kendi arasında üç gruba ayırmak mümkündür :

a. *Maksûr* İsimler **b.** *Mankûs* İsimler **c.** *Memdûd İsimler*

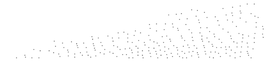
A. MAKSUR İSİMLER

Son harfi genellikle (ى) nadiren de (ا) olan ve kendisinden önce mutlaka fethalı bir harf bulunan isimlerdir.

İRÂBI: Maksûr isimler içinde yer aldıkları cümlenin hangi öğesi konumunda bulunursa bulunsunlar daima takdîrî irapla iraplanırlar. Yâni, takdîran merfû, takdîran mansup ve takdîran mecrur olurlar.

ÖNEMLİ NOT

Bir önceki dersimiz olan '*Gayr-i Munsarif İsimler*' konusunu işlerken, maksûr isimlerden bazılarının '*gayr-i munsarif*' kategorisine dahil olduğu ifade edilmişti. Burada tekrar hatırlatalım ki, gayr-i munsarif olan maksûr isimlerin sonunda yer alan "*elif-i maksûre*" ler kelimenin aslından olmayıp, söz konusu kelimenin kök harflerine sonradan ilave edilmiş zâid harflerden ibaretti. Maksûr isimlerden olduğu halde '*gayr-i munsarif*' özelliği taşımayan bazı isimler de vardır ki, bu isimlerin son harflerini teşkil eden "*elif-i maksûre*"ler aynı zamanda söz konusu kelimenin de asli bir harfi durumundadır. ***İşte başında harf-i tarif olmayan maksûr isimlerden gayr-i munsarif olanlar tenvinsiz, gayr-i munsarif olmayanlar ise tenvinli okunur.*** Aşağıdaki tabloyu dikkatli bir şekilde inceleyiniz.

Gayr-i Munsarif Maksûr İsim		Munsarif Maksûr İsim	
اَلْبُشْرَى	بُشْرَى	اَلْفَتَى	فَتًى
اَلْكُبْرَى	كُبْرَى	اَلْعَصَا	عَصًا
اَلنُّعْمَى	نُعْمَى	اَلسُّدَى	سُدًى
اَلذِّكْرَى	ذِكْرَى	اَلْهَوَى	هَوًى
اَلْبَلْوَى	بَلْوَى	اَلْمَعْنَى	مَعْنًى
اَلسَّلْوَى	سَلْوَى	اَلْمُحَلَّى	مُحَلًّى
اَلْفَوْضَى	فَوْضَى	اَلْمَرْمَى	مَرْمًى
اَلْعُلْيَا	عُلْيَا	اَلْمَوْلَى	مَوْلًى
اَلْحُسْنَى	حُسْنَى	اَلْمَبْنَى	مَبْنًى
اَلْفَحْوَى	فَحْوَى	اَلْمَغْزَى	مَغْزًى
اَلْحَلْوَى	حَلْوَى	اَلْمُسْتَلْقَى	مُسْتَلْقًى
اَلْجَرْحَى	جَرْحَى	اَلْمُسْتَشْفَى	مُسْتَشْفًى

Maksûr İsmin Ref Hâli İle İlgili Örnek Cümle		
Fâil (Takdîren Merfû)	Mefûlün Bih	Fiil (Fetha Üzere Mebnî)
فَتًى	هٰذِهِ الْمُشْكِلَةَ	حَلَّ
Bu problemi bir delikanlı çözdü.		

Maksûr İsmin Nasp Hâli İle İlgili Örnek Cümle		
Mefûlün Fîh (Mahallen Mansup)	Mefûlün Bih (Takdîren Mansup)	Fiil + Fâil (Sükûn Üzere Mebnî)
فِي الْحَدِيقَةِ	فَتًى وَ سِيمًا	رَأَيْتُ
Parkta, yakışıklı bir genç gördüm.		

Maksûr İsmin Cer Hâli İle İlgili Örnek Cümle		
Câr–Mecrur (Takdîren Mecrur)	Mefûlün Bih (Lafzen Mansup)	Fiil + Fâil (Sükûn Üzere Mebnî)
مِنْ فَتًى	هٰذَا الطَّرْدَ	تَسَلَّمْتُ
Bu koliyi bir gençten teslim aldım.		

MAKSÛR İSİMLERLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) كَانَتْ أُمْنِيَّتِي فِي صِبَايَ أَنْ أُصْبِحَ طَبِيبًا إِخْصَائِيًّا.

Çocukluğumdaki idealim, uzman bir doktor olmaktı.

(2) لَيْلَى طَالِبَةٌ نَاجِحَةٌ فِي كُلِّيَّةِ الصَّيْدَلَةِ.

Leyla, eczacılık fakültesinde başarılı bir öğrencidir.

(3) كَانَ عَمِّي يَقُولُ دَائِمًا: إِنَّ الْاِقْتِصَادَ سَبِيلُ الْغِنَى.

Amcam daima "zenginliğe giden yol tutumluluktan geçer" derdi.

(4) اَلْحِمْيَةُ مُمَارَسَةٌ نَافِعَةٌ جِدًّا خَاصَّةً لِلْمَرْضَى الَّذِينَ يُعَانُونَ مِنَ الْأَلَمِ فِي الْمَعِدَةِ.

Diyet, bilhassa mide rahatsızlığı çeken hastalar için son derece faydalı bir uygulamadır.

(5) كُلَّ صَبَاحٍ يَسْقُطُ النَّدَى عَلَى أَوْرَاقِ الْأَزْهَارِ فِي هٰذَا الْفَصْلِ.

Bu mevsimde, her sabah çiçeklerin yaprakları üstüne şebnem düşer.

(6) تُعْرَفُ الْأَمَاكِنُ الْمَهْجُورَةُ الْخَرِبَةُ مَأْوَى طُيُورِ الْبُومِ.

Terkedilmiş harabe mekanlar (yıkıntılar), baykuşların mekanı olarak bilinir.

(7) قَالَ النَّبِيُّ (ص) إِنَّ الدُّنْيَا مَزْرَعَةُ الْآخِرَةِ.

Hz. Peygamber (sav) "Dünya, ahiretin tarlasıdır" buyurmuştur.

(8) كَانَ جَدِّي يَنْصَحُنِي بِاسْتِمْرَارٍ قَائِلاً: لاَ تَتَّبِعِ الْهَوَى، بَلِ اتَّبِعِ الْهُدَى.

Dedem bana hep, "Nefsine değil, Hakk'a tabi ol" diye nasihat etmiştir.

(9) اَلْفَوْضَى تُشَكِّلُ خَطَرًا عَلَى كُلِّ مُجْتَمَعٍ وَ مُؤَسَّسَةٍ، فَإِنَّهَا تُفْسِدُ الْأَعْمَالَ.

Anarşi (kargaşa) tüm toplum ve kurumlar için bir tehlike teşkil eder. Zira çabaları mahsulsüz bırakır (akamete uğratır).

(10) جَامِعَةُ الْأَزْهَرِ كَانَتْ أُولَى وَ أَقْدَمَ الْجَامِعَاتِ فِي الْعَالَمِ الْإِسْلاَمِيِّ.

Ezher Üniversitesi, İslam Dünyası'ndaki üniversitelerin ilki ve en eski olanıydı.

(11) عَلَيْكُمْ بِتَقْوَى اللهِ، فَإِنَّ تَقْوَى اللهِ طَرِيقُ الْجَنَّةِ.

Allah'tan sakınmanız gerekir. Çünkü Cennete giden yol 'takva'dan geçer.

(12) لاَ أَنْسَى قَوْلَ أَبِي هٰذَا بِخُصُوصِ أَهَمِّيَّةِ الْعَقْلِ:أَعْظَمُ الْغِنَى الْعَقْلُ، وَ لَيْسَ التَّدْبِيرُ كَالْعَقْلِ.

Babamın aklın önemi hakkındaki şu sözünü asla unutmam: 'En büyük zenginlik akıldır ve akletmek gibi hiçbir tedbir olamaz'.

(13) وَ قَالَ سُبْحَانَهُ وَ تَعَالَى فِي الْقُرْآنِ: إِنَّ الْهُدَى هُدَى اللهِ.

Cenab-ı Hak Kur'an'da şöyle buyurmuştur: 'Yol, Allah'ın yoludur'.

(14) اَلْغِنَى الْحَقِيقِيُّ غِنَى النَّفْسِ.

Gerçek zenginlik 'gönül zenginliği'dir.

(15) كَانَ يَقُولُ الْقُدَامَى: إِنَّ الْعَصَا لِمَنْ عَصَى.

Eskiler şöyle derlerdi : 'Emre asi olanın hakkı kötektir'.

(16) يُوجَدُ فِي مُسْتَشْفًى حَدِيثٍ كَثِيرٌ مِنَ الْأَطِبَّاءِ الْإِخْصَائِيِّينَ.

Modern bir hastanede, çok sayıda uzman doktor bulunur.

(17) يُفْحَصُ جَمِيعُ الْمَرْضَى فِي مُسْتَشْفَانَا بِأَجْهِزَةٍ أَلَكْتْرُونِيَّةٍ حَدِيثَةٍ.

Hastanemizdeki tüm hastalar, modern, elektronik cihazlarla muayene edilirler.

(18) يَرْعَى الرَّاعِي الصَّغِيرُ غَنَمَهُ وَ بِيَدِهِ عَصَاهُ وَ الْأُخْرَى مِزْمَارُهُ.

Küçük çoban, bir elinde değneği, diğer elinde kavalı sürüsünü otlatıyor.

(19) إِنَّ عِيسَى وَ مُوسَى وَ يَحْيَى وَ زَكَرِيَّا مِنْ أَنْبِيَاءِ اللهِ عَلَيْهِمُ السَّلاَمُ.

Hz. İsa, Musa, Yahya ve Zekeriyya (aleyhimusselam) Allah'ın elçilerindendir.

(20) كَانَ نَبِيُّنَا (ص) يُصَلِّي الضُّحَى أَحْيَانًا.

Hz. Peygamber Efendimiz, arasıra kuşluk namazı kılardı.

(21) يُنَبِّهُ اللهُ الرَّسُولَ وَ إِيَّانَا بِطَبِيعَةِ الْحَالِ قَائِلاً: وَ لَلْآخِرَةُ خَيْرٌ لَكَ مِنَ الْأُولَى.

Allah, 'Hiç şüphe yok ki Ahiret yurdu, senin için ilkinden (Dünya'dan) daha hayırlıdır' demek suretiyle Hz. Peygamberi, haliyle de bizleri uyarmaktadır.

(22) كَانَتْ زَيْنَبُ الْبِنْتَ الْكُبْرَى بَيْنَ أَخَوَاتِهَا.

Zeynep, kız kardeşleri arasında en büyük kız idi.

(23) كَانَتْ فَاطِمَةُ الْفَتَاةَ الصُّغْرَى بَيْنَ زَمِيلاَتِهَا.

Fatıma, kız arkadaşları içerisinde en küçük kız idi.

(24) كَانَتْ عَائِشَةُ الطَّالِبَةَ الْأُخْرَى الَّتِي اسْتَلَمَتْ الْمُكَافَأَةَ.

Ayşe, ödülü alan diğer kız öğrenci idi.

(25) يُوجَدُ هُنَاكَ كَثِيرٌ مِنْ مَرَاكِزِ وَ مَعَامِلِ الْأَبْحَاثِ فِي الدُّوَلِ الْكُبْرَى وَ الْمُتَقَدِّمَةِ.

Büyük ve ileri ülkelerde, çok sayıda araştırma merkezi ve laboratuvar bulunmaktadır.

(26) يَعْتَقِدُ جَمِيعُ الشُّهُودِ فِي قَاعَةِ الْمَحْكَمَةِ أَنَّ هٰذَا الْفَتَى بَرِيءٌ.

Mahkeme salonundaki bütün tanıklar, o gencin masum olduğuna inanıyor.

(27) قَامَ الْوَزِيرُ بِزِيَارَةٍ لِمُسْتَشْفَى مَيْدَانِيٍّ خُصِّصَ لِلْمَنْكُوبِينَ بَعْدَ الزِّلْزَالِ.

Bakan, deprem sonrasında, depremzedelere tahsis edilen bir açık hava hastanesini ziyaret etti.

(28) يَحْرُسُ كَلْبُ الرَّاعِي هٰذَا الْقَطِيعَ فِي مَرْعًى بَعِيدٍ عَنِ الْقَرْيَةِ.

Çoban köpeği, köyden çok uzak bir merada bu sürüye göz kulak olmaktadır.

(29) تَخْطُو الْحُكُومَةُ الْجَدِيدَةُ خُطُوَاتٍ جَادَّةً فِي سَبِيلِ الْقَضَاءِ عَلَى حَوَادِثِ الاِخْتِلَاسِ وَ الرِّشْوَةِ وَ الْمُحَابَاةِ.

Yeni hükümet hırsızlık, rüşvet ve iltiması önlemek için ciddi adımlar atıyor.

(30) قَامَ الْفَتَى بِتَوْزِيعِ الشُّقَقِ دُونَ مُحَابَاةٍ وَ لَا تَحَيُّزٍ.

Genç, dairelerin dağıtımını adam kayırmadan ve taraf tutmadan gerçekleştirdi.

(31) قَالَ عَاشِقٌ: لَا تَسْأَلْ حَبِيبِي أَيْنَ الْهَوَى؟ كَانَ صَرْحًا فَخَيَالًا فَهَوَى.

Bir aşık şöyle demiş : 'Aşk nerede?' diye sorma sevgilim. Aşk bir saray idi, sonra hayal oldu, ve nihayet kayboldu.

ÖNEMLİ NOT

Takdîrî irap alan isimlerin sıfatı durumundaki sözcüklerin harekesini doğru okuyabilmek için, önce bu kelimenin, cümlenin hangi öğesi olduğunu doğru olarak tespit etmek, sonra sıfat olan sözcüğe bu konuma uygun olan harekeyi vermek gerekmektedir.

ÖNEMLİ NOT

Bilindiği gibi maksur bir ismin sonunda ***elif-i maksure*** adı verilen (ا) ve (ى) harfleri bulunur: عَصًا ve فَتًى gibi.

(1) Bu gibi maksur isimlerin sonuna iyelik bildiren birinci tekil şahıs zamiri (يِ) geldiğinde, bu zamirin harekesi fetha olur. عَصَايَ ve رِضَايَ gibi.

(2) فَتًى gibi, sonu (ى) ile biten kelimelere herhangi bir zamir birleşecek olursa, bu harf elife dönüşür: فَتَاهُ ve مَبْنَاهُ gibi.

B. MANKUS İSİMLER

Son harfi daima (ي) olan ve kendisinden önce mutlaka kesreli bir harf bulunan isimlerdir.

İRÂBI: Mankûs isimler; mefûlün bih, hâl, inne'nin ismi, kâne'nin haberi gibi mansup durumda bulunan bir öğe ise irapları lafzîdir. Yâni bu durumda bulunan mankûs isimlerin sonundaki (ي) harfinin harekesi '***fetha***' okunur. Ancak Mankûs isimler merfû veya mecrur hareke almayı gerektiren bir öğe konumunda iseler (Fâil, Nâib-i Fâil, İnne'nin haberi, Kâne'nin ismi, Harf-i cerle mecrur, Muzâfun ileyh gibi) bu durumda mankûs isimlerin sonundaki (ي) harfine '***damme***' veya '***kesre***' harekesi takdir edilir.

ÖNEMLİ NOT

Merfû ve mecrur durumda bulunan mankûs isimler nekre oluşları durumunda şekilsel açıdan değişime uğrarlar. Şöyle ki: Şayet mankûs bir isim belirlilik takısı almazsa kelimenin en sonunda yer alan (ي) harfi düşürülür ve söz konusu değişikliğe işaret olmak üzere kelime sonuna meksûr bir tenvin ilave edilir. Aşağıdaki tabloda yer alan örnekleri dikkatli bir şekilde inceleyiniz.

Merfû ve Mecrur Mankûs İsim (Harf-i Tarifli ve Harf-i Tarifsiz Biçim)		**Mansup Mankûs İsim (Harf-i Tarifli ve Harf-i Tarifsiz Biçim)**	
قَاضٍ	اَلْقَاضِي	قَاضِيًا	اَلْقَاضِيَ
مَاشٍ	اَلْمَاشِي	مَاشِيًا	اَلْمَاشِيَ
دَاعٍ	اَلدَّاعِي	دَاعِيًا	اَلدَّاعِيَ
بَاقٍ	اَلْبَاقِي	بَاقِيًا	اَلْبَاقِيَ
رَاضٍ	اَلرَّاضِي	رَاضِيًا	اَلرَّاضِيَ
بَانٍ	اَلْبَانِي	بَانِيًا	اَلْبَانِيَ

جَانٍ	اَلْجَانِي	جَانِيًا	اَلْجَانِيَ
مُلْقٍ	اَلْمُلْقِي	مُلْقِيًا	اَلْمُلْقِيَ
مُوصٍ	اَلْمُوصِي	مُوصِيًا	اَلْمُوصِيَ
مُجْرٍ	اَلْمُجْرِي	مُجْرِيًا	اَلْمُجْرِيَ
مُعْطٍ	اَلْمُعْطِي	مُعْطِيًا	اَلْمُعْطِيَ
مُلْتَحٍ	اَلْمُلْتَحِي	مُلْتَحِيًا	اَلْمُلْتَحِيَ
مُنْتَهٍ	اَلْمُنْتَهِي	مُنْتَهِيًا	اَلْمُنْتَهِيَ
مُرْتَضٍ	اَلْمُرْتَضِي	مُرْتَضِيًا	اَلْمُرْتَضِيَ
مُسْتَلْقٍ	اَلْمُسْتَلْقِي	مُسْتَلْقِيًا	اَلْمُسْتَلْقِيَ

Mankûs İsmin Ref Hâli İle İlgili Örnek Cümle		
Mefûlün Bih (Lafzen Mansup)	Fâil (Takdîren Merfû)	Mâzi Fiil (Fetha Üzere Mebnî)
اَلْمَحْكَمَةَ	اَلْقَاضِي \ قَاضٍ	دَخَلَ
Mahkemeye hakim (bir hakim) girdi.		

Mankûs İsmin Nasp Hâli İle İlgili Örnek Cümle		
Mefûlün Bih (Lafzen Mansup)	Mefûlün Fîh (Mahallen Mansup)	Fiil + Fâil (Sükûn Üzere Mebnî)
اَلرَّاعِيَ \ رَاعِيًا	فِي السَّفْحِ	رَأَيْتُ
Dağın eteğinde çobanı (bir çoban) gördüm.		

MANKÛS İSİMLERLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) قَدْ عَمِلَ نَبِيُّنَا مُحَمَّدٌ (ص) كَسَائِرِ الْأَنْبِيَاءِ رَاعِيًا لِلْغَنَمِ.

Tıpkı diğerleri gibi, bizim peygamberimiz Hz. Muhammed de çobanlık yapmıştı.

(2) أُلْقِيَ الْقَبْضُ عَلَى الْجَانِي حِينَمَا حَاوَلَ الْهُرُوبَ مِنَ السِّجْنِ.

Suçlu, hapishaneden kaçmaya çalışırken yakalandı.

(3) يُحِبُّ الْجَمِيعُ الْقَاضِيَ الَّذِي يَعْدِلُ فِي أَحْكَامِهِ.

Kararlarında adil olan hakimi herkes sever.

(4) سَيَنْدَمُ الْبَاغِي عَلَى مَا يَفْعَلُهُ مِنْ تَمَرُّدٍ وَ عِصْيَانٍ.

Zalim kişi, isyanından ve inadından ötürü pişman olacaktır.

(5) مَعَ بَدْءِ النَّهْضَةِ الصِّنَاعِيَّةِ قَلَّتِ الْأَرَاضِي الْمَزْرُوعَةُ وَ الْمَرَاعِي الْخَضْرَاءُ.

Endüstriyel kalkınma ile birlikte tarımsal araziler ve yeşil otlaklar azaldı.

(6) تَنْقُلُ الطَّائِرَاتُ الْمُسْرِعَةُ رُكَّابَهَا إِلَى الْأَمَاكِنِ الْقَاصِيَةِ بِسُهُولَةٍ.

Hızlı uçaklar, yolcularını, kolay bir şekilde uzak yerlere taşır.

(7) تَصِلُ هٰذِهِ التَّوَابِلُ الْحَارَّةُ مِنْ وَادٍ خَصِيبٍ.

Bu acı baharatlar verimli bir vadiden geliyor.

(8) يَجِبُ عَلَى الْإِنْسَانِ أَنْ يَتَسَاءَلَ فِي نَفْسِهِ دَائِمًا: مَا هُوَ الْغَرَضُ الْأَسْمَى مِنَ الْوُجُودِ؟

İnsanoğlu daima kendisine "Varoluşun en ulvî gâyesi nedir" diye sormalıdır.

(9) اللّٰهُ هُوَ الْهَادِي إِلَى سَوَاءِ السَّبِيلِ.

Doğru yola ileten, bizzat hidayet buyuran Allah Teâlâ'dır.

(10) قَالَ النَّبِيُّ (ص): اَلدَّاعِي إِلَى (فِي حَدِيثٍ آخَرَ: اَلدَّالُّ عَلَى) الْخَيْرِ كَفَاعِلِهِ.

Hz. Peygamber: 'Hayra kılavuzluk eden, o hayırlı işi yapan kişi gibidir' buyurmuştur.

(11) قَالَ النَّبِيُّ (ص): كُلُّكُمْ رَاعٍ وَ كُلُّكُمْ مَسْؤُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ.

Hz. Peygamber şöyle demiştir : 'Hepiniz çobansınız ve hepiniz raiyyetinizden (idareniz altındakilerden) sorumlusunuz'.

(12) لاَ يُحِبُّ اللّٰهُ مِنْ عِبَادِهِ الْعَاصِيَ وَ الْبَاغِيَ وَ الطَّاغِيَ وَ الْغَاوِيَ.

Hz. Allah, kullarından âsî (başkaldıran), bâği (zulmeden), tâğî (taşkınlık yapan) ve ğavî (kötülüğe çağıran, kışkırtan) olanları sevmez.

(13) يَقْطُنُ الْبَدْوُ عُمُومًا بِأَوْدِيَةٍ تَصْلُحُ لِلزِّرَاعَةِ وَ تَتَوَافَرُ فِيهَا مِيَاهٌ.

Bedeviler genellikle tarıma elverişli ve suyun bol bulunduğu vadilerde otururlar.

(14) يَعُدُّ الْأَطِبَّاءُ الرِّيَاضَةَ الْبَدَنِيَّةَ عِلاَجًا شَافِيًا لِكَثِيرٍ مِنَ الْأَمْرَاضِ.

Doktorlar, jimnastiği, birçok hastalık için iyileştirici bir tedavi olarak görüyor.

(15) يَجِبُ عَلَيْكُمَا أَنْ تَسْتَقْبِلاَ الْمُحَامِيَ بِمَدْخَلِ الْمَحْكَمَةِ.

İkinizin, avukatı, mahkemenin girişinde karşılaması gerekmektedir.

(16) بِالْإِضَافَةِ إِلَى مَبَانٍ وَ عِمَارَاتٍ تُوجَدُ هُنَاكَ فِي وَسْطِ الْمَدِينَةِ مَلاَهٍ وَ مَقَاهٍ كَثِيرَةٌ.

Bina ve apartmanların yanısıra, şehir merkezinde çok sayıda kahvehane ve eğlence merkezi de bulunmaktadır.

(17) يَمْنَحُ الْعِلْمُ صَاحِبَهُ مَقَامًا عَالِيًا وَ سُمْعَةً وَاسِعَةً بَيْنَ النَّاسِ.

İlim, sahibine, yüksek bir rütbe ve insanlar arasında muazzam bir şöhret bahşeder.

(18) يَكْسِبُ رِضَاءَ اللهِ الدَّاعِي إِلَى الْخَيْرِ وَ السَّاعِي لِمَا هُوَ خَيْرٌ لِلْبَشَرِيَّةِ.

Hayra davet eden ve insanlığın yararına çalışan kişi, Allah'ın rızasını elde eder.

(19) دَخَلَ قَاضِي الْمَحْكَمَةِ الْقَاعَةَ مُتَأَخِّرًا بِرُبْعِ سَاعَةٍ.

Mahkeme hakimi, mahkeme salonuna 15 dakika geç geldi.

(20) اِنْضَمَّ إِلَى نَادِي الْأَدَبِ خَمْسَةٌ وَ خَمْسُونَ شَابًّا خِلاَلَ هٰذَا الْفَصْلِ.

Edebiyat klübüne, bu dönem elli beş genç üye oldu.

(21) كَانَ الْأَطْفَالُ الصِّغَارُ يَسْتَمِعُونَ إِلَى حَاكِي الْقِصَصِ بِانْتِبَاهٍ وَ دِقَّةٍ.

Küçük çocuklar, hikaye anlatıcısını (masalcıyı) pür dikkat dinliyorlardı.

(22) لَمْ يَسْتَطِعْ أَحَدٌ مِنَ الطُّلاَّبِ أَنْ يَعْرِفَ اسْمَ رَاوِي ذٰلِكَ الْحَدِيثِ.

Öğrencilerden hiçkimse o hadisin ravisinin adını bilemedi.

(23) يَسْقِي نَهْرُ النِّيلِ أَرَاضِي مِصْرَ الْخَصِبَةَ الشَّاسِعَةَ.

Nil nehri, Mısır'ın engin ve bereketli topraklarını suluyor.

(24) تَسَلَّمْتُ الْيَوْمَ رِسَالَتَيْنِ وَ طَرْدًا مِنْ سَاعِي الْبَرِيدِ.

Bugün, postacıdan, iki mektup ve bir de koli teslim aldım.

ÖNEMLİ NOT

Yukarıda, merfû ve mecrur durumda bulunan mankûs isimlerin, nekre oluşları durumunda şekilsel açıdan değişikliğe uğradığını ve marifelikten nekreliğe intikal eden mankûs bir ismin sonunda yer alan (ي) harfinin düşürüldüğünü belirtmiştik. İşte, mankûs isimlerin sonunda yer alan bu (ي) harfi, -*19-25 arası cümlelerde görüldüğü üzere*- mankûs ismin muzâf olması durumunda tekrar ortaya çıkar ve sakin olarak okunur.

C. MEMDÛD İSİMLER

Son harfi hemze olan, bu hemze öncesinde de sakin bir elif (ا) bulunan isimlerdir. **İRÂBI**: Memdûd isimler içinde yer aldıkları cümlenin hangi öğesi konumunda bulunursa bulunsunlar daima lafzî irapla iraplanırlar. Yâni, lafzen merfû (damme ile), lafzen mansup (fetha ile) ve lafzen mecrur (kesre ile) olurlar.

ÖNEMLİ NOT

Bir önceki dersimiz olan '*Gayr-i Munsarif İsimler*' konusunu işlerken, memdûd isimlerden bazılarının '***gayr-i munsarif***' kategorisine dahil olduğu ifade edilmişti. Burada tekrar hatırlatalım ki, gayr-i munsarif olan memdûd isimlerin sonunda yer alan "***elif-i memdûde***" ler kelimenin aslından olmayıp, söz konusu kelimenin kök harflerine sonradan ilave edilmiş zâid harflerden ibaretti. Memdûd isimlerden olduğu halde '***gayr-i munsarif***' özelliği taşımayan bazı isimler de vardır ki, bu isimlerin son harflerini teşkil eden "***elif-i memdûde***"ler aynı zamanda söz konusu kelimenin de asli bir harfi durumundadır. ***İşte başında harf-i tarif olmayan memdûd isimlerden gayr-i munsarif olanlar tenvinsiz ve kesre yerine fethalı, gayr-i munsarif olmayanlar ise tenvinli ve kesreli okunur.*** Aşağıdaki tabloyu dikkatli bir şekilde inceleyiniz.

Gayr-i Munsarif Memdûd İsim		Munsarif Memdûd İsim	
اَلصَّحْرَاءُ	صَحْرَاءُ	اَلدُّعَاءُ	دُعَاءٌ
اَلْبَيْدَاءُ	بَيْدَاءُ	اَلسَّمَاءُ	سَمَاءٌ
اَلْعُلَمَاءُ	عُلَمَاءُ	اَلشِّفَاءُ	شِفَاءٌ
اَلْفُضَلَاءُ	فُضَلَاءُ	اَلنِّدَاءُ	نِدَاءٌ
اَلشُّرَكَاءُ	شُرَكَاءُ	اَلْغِذَاءُ	غِذَاءٌ
اَلسَّرَّاءُ	سَرَّاءُ	اَلدَّاءُ	دَاءٌ
اَلضَّرَّاءُ	ضَرَّاءُ	اَلدَّوَاءُ	دَوَاءٌ

اَلْخُيَلَاءُ	خُيَلَاءُ	اَلْحِذَاءُ	حِذَاءٌ
اَلزَّرْقَاءُ	زَرْقَاءُ	اَلسَّوَاءُ	سَوَاءٌ
اَلشَّقْرَاءُ	شَقْرَاءُ	اَلْغَلَاءُ	غَلَاءٌ
اَلْعَرْجَاءُ	عَرْجَاءُ	اَلْغِنَاءُ	غِنَاءٌ
اَلْحَدْبَاءُ	حَدْبَاءُ	اَلضِّيَاءُ	ضِيَاءٌ
اَلْحَسْنَاءُ	حَسْنَاءُ	اَلْاِمِّحَاءُ	اِمِّحَاءٌ
اَلْجَوْزَاءُ	جَوْزَاءُ	اَلْاِسْتِرْضَاءُ	اِسْتِرْضَاءٌ

Memdûd İsmin Ref Hâli İle İlgili Örnek Cümle		
Mefûlün Bih (Lafzen Mansup)	Fâil (Lafzen Merfû)	Muzâri Fiil (Damme ile Merfû)
طَرِيقَ الْأُمَّةِ	الْعُلَمَاءُ	يُنِيرُ
Alimler, milletin yolunu aydınlatırlar.		

Memdûd İsmin Nasp Hâli İle İlgili Örnek Cümle		
Câr–Mecrur	Mefûlün Bih (Lafzen Mansup)	Fiil+ Fâil (Sükûn Üzere Mebnî)
إِلَى الْحَفْلَةِ	اَلْأَقْرِبَاءَ	دَعَوْتُ
Törene, akrabaları davet ettim.		

Memdûd İsmin Cer Hâli İle İlgili Örnek Cümle		
Câr–Mecrur (Lafzen Mecrur)	Fâil (Lafzen Merfû)	Muzâri Fiil (Lafzen Merfû)
مِنَ الْعِدَاءِ	أَيُّ شَخْصٍ	لَا يَسْتَفِيدُ
Düşmanlıktan hiçkimse fayda temin etmez.		

MEMDÛD İSİMLERLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) قَالَ نَبِيُّنَا مُحَمَّدٌ (ص) فِي حَدِيثِهِ: اَلدُّعَاءُ مُخُّ الْعِبَادَةِ.

Hz. Peygamber Efendimiz 'Dua, ibadetin özüdür / iliğidir' buyurmuştur.

(2) يُسَمَّى الْمَكَانُ الَّذِي لاَ مَاءَ فِيهِ وَ لاَ حَيَاةَ بِالصَّحْرَاءِ أَوِ الْبَيْدَاءِ.

Kendisinde su ve hayat emaresi bulunmayan mekanlar 'çöl' olarak adlandırılır.

(3) مِنْ أَهَمِّ مُؤَلَّفَاتِ ابْنِ سِينَا الشِّفَاءُ الَّذِي يَتَأَلَّفُ مِنْ ثَمَانِيَةَ عَشَرَ مُجَلَّدًا.

18 ciltten oluşan Şifâ, İbn-i Sina'nın en önemli eserlerindendir.

(4) يَجِبُ الْحِفَاظُ عَلَى الْأَطْعِمَةِ وَ الْأَشْرِبَةِ بِغِطَاءٍ يُغَطِّيهَا.

Yiyecek ve içeceklerin, üzerlerini örten bir kapak ile korunması gerekmektedir.

(5) كَانَ فِي الْجَاهِلِيَّةِ نَوْعٌ مِنَ الشُّعَرَاءِ يُسَمَّى هَجَّاءً لِذَمِّهِ أَوْ هَجْوِهِ لِلْآخَرِينَ.

Cahiliyye döneminde, başkalarını yermesi nedeni ile 'heccav' olarak adlandırılan bir şair türü vardı.

(6) فَازَ الْعَدَّاءُ الْمُفَضَّلُ بِالْمِيدَالِيَةِ الذَّهَبِيَّةِ كَمَا تُوُقِّعَ مِنْهُ.

Tahmin edildiği gibi, favori atlet altın madalyayı kazandı.

(7) تَزَوَّجَ الطَّبِيبُ الشَّابُّ فَتَاةً حَسْنَاءَ تَعْمَلُ فِي عِيَادَتِهِ مُمَرِّضَةً.

Genç doktor, muayenehanesinde hemşire olarak çalışan güzel bir kız ile evlendi.

(8) يَعِيشُ الْأَغْنِيَاءُ فِي رَخَاءٍ وَرَغَدٍ مِنَ الْعَيْشِ بَيْنَمَا الْفُقَرَاءُ يَشْتَكُونَ مِنْ شَقَاءٍ وَغَلَاءٍ.

Yoksullar darlık ve pahalılıktan şikayet ederken, zenginler bolluk ve refah içinde yaşıyorlar.

(9) إِنَّ شَارِعَ حَارَتِنَا مُضَاءٌ بِمَصَابِيحَ فِي اللَّيَالِي أَيْضًا.

Mahallemizin caddesi geceleri de lambalarla aydınlatılıyor.

(10) هَلْ تَظُنُّ أَنَّ الْأَغْنِيَاءَ سَوْفَ يَسْتَجِيبُونَ لِنِدَاءِ الْمُوَاطِنِينَ الْمُحْتَاجِينَ؟

Zenginlerin, muhtaç vatandaşların çağrısına kulak vereceğini sanıyor musun?

(11) كَثِيرًا مَا تُمْطِرُ السَّمَاءُ فِي الْمَنَاطِقِ الْاِسْتِوَائِيَّةِ.

Genel olarak Tropikal bölgelerde çok yağmur yağar.

(12) نَظَرًا لِأَنَّ وَلَدِي سَاعَدَ الْعَجُوزَ الْعَمْيَاءَ الْبَكْمَاءَ مِنْ تِلْقَاءِ نَفْسِهِ فَإِنِّي كَافَأْتُهُ.

Çocuğum, kör ve dilsiz bir kocakarıya kendiliğinden yardım ettiği için, onu ödüllendirdim.

(13) اِزْدَادَ بَعْضُ التُّجَّارِ الْاِنْتِهَازِيِّينَ ثَرَاءً رَغْمَ الْأَزْمَةِ السِّيَاسِيَّةِ وَ الْاِقْتِصَادِيَّةِ.

Siyasi ve ekonomik krize rağmen, bazı fırsatçı tüccarlar servetlerini artırdı.

(14) وَهَبَ اللّٰهُ أُخْتِي الْكَبِيرَةَ طِفْلَةً شَقْرَاءَ كَمَا تَمَنَّاهَا.

Cenab-ı Hak, ablama, arzusu doğrultusunda sarışın bir kız evladı verdi.

(15) بَعْدَ أَنْ تَقَاعَدَ وَالِدِي انْتَقَلْنَا إِلَى بِنَاءٍ جَدِيدٍ فِي الْحَيِّ نَفْسِهِ.

Babamın emekli olduktan sonra, aynı mahallede yeni bir binaya taşındık.

(16) مَنَحَ هٰذَا الرَّجُلُ الْخَيِّرُ جَارَهُ الْفَقِيرَ كِسَاءً ثَمِينًا مُسْتَوْرَدًا.

Bu hayırsever adam, fakir komşusuna, ithal malı kıymetli bir elbise bağışladı.

(17) أَشْفَقَ الْأَطْفَالُ عَلَى الْهِرَّةِ الْعَرْجَاءِ وَ ذَهَبُوا بِهَا إِلَى طَبِيبٍ بَيْطَرِيٍّ.

Çocuklar topal kediye acıdılar ve onu bir veterinere götürdüler.

(18) كَانَتِ الصَّحْرَاءُ تُحِيطُ بِالْمَدِينَةِ مِنْ جَمِيعِ أَطْرَافِهَا.

Çöl, kenti, her tarafından kuşatıyordu.

وَسَائِلُ الْإِعْلَامِ وَ الْعُنْفُ

لاَ شَكَّ أَنَّ الْمُجْتَمَعَ يُسَجِّلُ تَطَوُّرًا مَلْحُوظًا، وَ أَنَّ تَصَاعُدَ الْعُنْفِ ظَاهِرَةٌ عَالَمِيَّةٌ مَضْمُونُهَا الْأَوْضَاعُ الَّتِي يَعِيشُهَا الْبَشَرُ فِي الْمُجْتَمَعِ الْحَدِيثِ، وَ التَّحَوُّلاَتُ الاِجْتِمَاعِيَّةُ الَّتِي تَطْرَأُ عَلَيْهِ. وَ أَصْبَحَ أَكْثَرُ مَا يَعْلَمُهُ الْإِنْسَانُ وَ يَتَعَلَّمُهُ يَأْتِي عَنْ طَرِيقِ وَسَائِلِ الْإِعْلَامِ مِنْ نَشْرِيَّاتٍ وَ كُتُبٍ وَ إِذَاعَةٍ وَ تَلْفَزَةٍ وَ سِينَمَا.

وَ الْحَقِيقَةُ أَنَّ الْإِعْلاَمَ لاَ يَعْتَمِدُ دَوْمًا عَلَى الْحَالَةِ الذِّهْنِيَّةِ لِكُلِّ إِنْسَانٍ وَ لاَ الْوَضْعِ الْمَادِّيِّ لَهُ، فَيَتَأَثَّرُ الْإِنْسَانُ بِمَفْعُولِ التَّبْلِيغِ مَهْمَا كَانَ نَفَاذُهُ وَ مَهْمَا كَانَ مَأْتَاهُ. وَ مَهْمَا يَكُنْ مِنْ أَمْرٍ فَإِنَّ النَّظَرِيَّاتِ الْفَلْسَفِيَّةَ فِي خُصُوصِ مَفْهُومِ الْعُنْفِ قَدْ تُهْمِلُ الْكَثِيرَ مِنْ غَرَابَةِ الْحَيَاةِ النَّفْسَانِيَّةِ وَ تَعَقُّدِهَا، وَ تَتَسَبَّبُ وَسَائِلُ الْإِعْلَامِ بِدُونِ رَيْبٍ فِي إِثَارَةِ الْعَوَاطِفِ بِشَتَّى

الْوَسَائِلِ وَ هِيَ تُفَضِّلُ الْمُثِيرَ عَلَى الْمُفِيدِ وَ الْمُبْتَذَلَ عَلَى الْمُبْتَكَرِ وَ النَّادِرَ عَلَى الْمُهِمِّ، وَ تُهْمِلُ الْكَثِيرَ مِنَ النَّشَاطَاتِ.

وَ تُبْدِعُ اْلإِذَاعَةُ وَ التَّلْفَزَةُ فِي تَقْدِيمِ مُتَجَدِّدٍ لِمَوَاضِيعِ الْعُنْفِ، فَهُوَ فِيهَا ضِمْنِيٌّ، وَ هِيَ قَدْ تُسَاعِدُ عَلَى تَغْرِيزِ الْعُدْوَانِ عِنْدَ بَعْضِ الصِّغَارِ بِنِسْبَةٍ وَلَوْ ضَئِيلَةً.

كلمة اليوم

لِكُلِّ جَوَادٍ كَبْوَةٌ وَ لِكُلِّ سَيْفٍ نَبْوَةٌ

56. DERS

"HEMZE-NUN" MADDESİNİN 'İNNE' OKUNDUĞU YERLER

GENEL GİRİŞ

29. derste ele aldığımız '***İnne ve Benzerleri***' konusunda hem '***inne***', hem de '***enne***' ile ilgili örnek cümleler yer almış, ancak her iki kelimeyi oluşturan (ان) maddesinin ne zaman '***inne***', ne zaman '***enne***' okunacağı ile ilgili herhangi bir bilgi verilmemişti. İşte bu dersimizde söz konusu kelimenin ne zaman meksûru'l-hemze (yani İnne şeklinde) ve ne zaman meftûhu'l-hemze (yani Enne şeklinde) okunacağı konusu ele alınacaktır.

HEMZE-NUN MADDESİNİN 'İNNE' OKUNDUĞU YERLER

1. Cümle başında bulunduğunda;
2. Sıla cümlesinin başında bulunduğunda;
3. Hal cümlesinin başında bulunduğunda;
4. Sıfat cümlesinin başında bulunduğunda;
5. 'Kasem (yemin)'in cevabının başında bulunduğunda;
6. (قَالَ) ve çekimlerinden sonra geldiğinde;
7. (حَيْثُ) ve (إِذْ)'den sonra geldiğinde;
8. (أَلَا) tenbih edatından sonra geldiğinde.

Not: Tenbih edatı, konuşanın, muhatapların dikkatini çekmek, onları uyarmak ve söyleyeceği sözlerin önemli olduğuna vurgu yapmak üzere özellikle Klasik Arapça'nın hakim olduğu 'din dili'nde (Kur'an'da ve Hadislerde), hutbe ve şiirlerde yaygın olarak kullanılan, cümle de başka bir fonksiyonu bulunmayan bir tür başlangıç edatıdır. Türkçe'de tam karşılığı olmadığı için, bu edata karşılık olarak yerine göre "*İyi bilin!*", "*Bilmiş olun ki!*", "*Dikkat edin!*", "*Malum olsun ki!*", "*Bu böyle biline!*" gibi bazı cümlecikler kullanılabilir.

Hemze-Nun Maddesinin Cümle Başında Bulunması ile İlgili Örnek		
İnne'nin Haberi (Mahallen Merfû)	İnne'nin İsmi	Harf (İraptan Mahalli Yok)
مِنَ الْإِيمَانِ	حُبَّ الْوَطَنِ	إِنَّ
Kuşkusuz, vatan sevgisi imandandır.		

HEMZE-NUN MADDESİNİN CÜMLE BAŞINDA BULUNMASINA İLİŞKİN ÖRNEKLER

(1) إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللهِ الْإِسْلَامُ.

Şüphe yok ki Allah katında (yegâne) din 'İslam'dır.

(2) إِنَّ الْعَدْلَ أَسَاسُ الْحُكْمِ الصَّالِحِ.

Hiç kuşkusuz adalet, doğru yönetimin esasıdır.

(3) إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ.

Biz O Kur'an'ı, Kadir gecesinde indirdik.

(4) إِنَّ اللهَ يَغْفِرُ لِمَنْ يَشَاءُ وَ يُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ.

Allah dilediğini bağışlar, dilediğine azap eder.

(5) إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللهِ أَتْقَاكُمْ.

Allah katında en üstün olanınız, takvaca en ileri olanınızdır.

(6) إِنَّ الْحَيَاءَ مِنَ الْإِيمَانِ.

(Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur) Şüphesiz ki haya, imandandır.

(7) إِنَّ إِسْتَانْبُول مَدِينَةٌ تَارِيخِيَّةٌ سِيَاحِيَّةٌ عَظِيمَةٌ.

İstanbul, tarihi-turistik büyük bir kenttir.

(8) إِنَّ الْمِلَاحَةَ الْبَحْرِيَّةَ صَعْبَةٌ فِي مَضِيقِ الْبُسْفُورِ.

Boğaziçinde denizcilik zordur.

(9) إِنَّ تُرْكِيَا بَلَدٌ صِنَاعِيٌّ وَ زِرَاعِيٌّ عَلَى السَّوَاءِ

Türkiye, bir sanayi ülkesi olduğu kadar bir tarım ülkesidir de.

(10) إِنَّ الْمَطَرَ الْغَزِيرَ أَرْوَى أَرَاضِيَ الْفَلَّاحِينَ بِالْمِيَاهِ صَبَاحَ أَمْسِ.

Sağanak yağmur, dün sabah, çiftçilerin topraklarını suladı.

Hemze-Nun Maddesinin Sıla Cümlesinin Başında Bulunması ile İlgili Örnek		
Sıla Cümlesi (İraptan Mahalli Yok)	Mecrur İsim	Fiil + Fâil
إِنَّهُ ذُو سُمْعَةٍ وَ جَاهٍ	اَلْأَدِيبِ الَّذِي	تَعَرَّفْتُ عَلَى
Şöhret ve makam sahibi olan edebiyatçı ile tanıştım.		

HEMZE-NUN MADDESİNİN SILA CÜMLESİNİN BAŞINDA BULUNMASIYLA İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) صَفَّقَ الْمُتَفَرِّجُونَ بِاسْتِمْرَارٍ لِلْمُطْرِبِ الَّذِي إِنَّهُمْ يُحِبُّونَهُ حُبًّا.

İzleyiciler, çok sevdikleri şarkıcıyı, aralıksız olarak alkışladılar.

(2) أَشْفَقَتِ الْحُكُومَةُ عَلَى اللَّاجِئِينَ الَّذِينَ إِنَّهُمْ فِي حَاجَةٍ إِلَى الْمُسَاعَدَاتِ.

Hükümet, yardıma muhtaç olan mültecilere şefkat kucağını açtı.

(3) شَاهَدَ السُّيَّاحُ الْآثَارَ الَّتِي إِنَّهَا مِنْ أَجْمَلِ مَا أَبْدَعَتْهُ يَدُ الْإِنْسَانِ.

Turistler, insan elinin ortaya koyduğu en güzel eserleri seyrettiler.

(4) فِي فَرَنْسَا رَكِبْنَا الْقِطَارَ السَّرِيعَ الَّذِي إِنَّهُ مِنْ صُنْعِ الْيَابَانِ.

Fransa'da, Japon yapımı hızlı trene bindik.

(5) لَا تَثِقُوا أَبَدًا فِي الَّذِينَ إِنَّهُمْ يُخْلِفُونَ وُعُودَهُمْ.

Sözlerinde durmayan insanlara asla güvenmeyin.

(6) أَجْرَى الصَّحَفِيُّ مُقَابَلَةً مَعَ الْمُؤَلِّفِ الَّذِي إِنَّهُ فَازَ بِجَائِزَةِ نُوبَل.

Gazeteci, Nobel ödülünü kazanan yazarla bir mülakat yaptı.

(7) عَاقَبَ شُرْطِيُّ الْمُرُورِ السَّائِقَيْنِ اللَّذَيْنِ إِنَّهُمَا خَالَفَا إِشَارَةَ الْمُرُورِ.

Trafik memuru, trafik kurallarını çiğneyen iki sürücüye ceza kesti.

(8) كَافَأَتِ الْمُعَلِّمَةُ الطَّالِبَتَيْنِ اللَّتَيْنِ إِنَّهُمَا احْتَلَّتَا الْمَرْتَبَةَ الْأُولَى.

Bayan öğretmen, birinciliği elde eden iki kız öğrenciyi ödüllendirdi.

(9) لَقَدْ أَهْدَيْتُ سَاعَةً ثَمِينَةً لِلرَّجُلِ الَّذِي إِنَّهُ أَنْقَذَ ابْنِي مِنَ الْغَرَقِ فِي الْبُحَيْرَةِ.

Oğlumu gölde boğulmaktan kurtaran adama değerli bir saat hediye ettim.

(10) كُنْ فِي مِهْنَتِكَ كَالطَّبِيبِ الَّذِي إِنَّهُ لَا يُعَجِّلُ بِالْعِلَاجِ قَبْلَ مَعْرِفَةِ الدَّاءِ.

Mesleğinde, hastalığı teşhis etmeden tedaviye davranmayan bir doktor gibi ol.

(11) لَا أَزَالُ أَتَذَكَّرُ أُسْتَاذِي الَّذِي إِنَّهُ كَانَ يَقُولُ: اَلْعِلْمُ فِي الصِّغَرِ كَالنَّقْشِ عَلَى الْحَجَرِ.

"Küçük yaşlarda ilim tahsil etmek, taş üzerine yazı yazmak gibi (kalıcı)dır" diyen hocamı hala hatırlıyorum.

Hemze-Nun Maddesinin Hâl Cümlesinin Başında Bulunması ile İlgili Örnek	
Hal Cümlesi (Mahallen Mansup)	Meçhul Fiil + Nâib-i Fâil (Fiil Damme Üzere Mebni)
وَ إِنَّهُمْ يُدَافِعُونَ عَنِ الْوَطَنِ	اُسْتُشْهِدُوا
Vatanı savunurlarken şehit oldular.	

HEMZE-NUN MADDESİNİN HÂL CÜMLESİNİN BAŞINDA BULUNMASI İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) يَنْعَمُ كَثِيرٌ مِنَ الْمُوَاطِنِينَ بِخَيْرَاتِ الْوَطَنِ وَ إِنَّهُمْ لَفِي غَفْلَةٍ عَنْهُ.

Pekçok vatandaş, memleketin nimetlerinden gaflet içerisinde istifade ediyor.

(2) أَدْرَكْنَا الطَّائِرَةَ وَ إِنَّهَا عَلَى وَشْكِ الْإِقْلَاعِ

Tam havalanmak üzere iken uçağa yetiştik.

(3) نَزَلَ جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ عَلَى مُحَمَّدٍ (ص) وَ إِنَّهُ غَارِقٌ فِي التَّأَمُّلِ فِي اللهِ فِي حِرَاءٍ.

Cebrail (as), Hz. Muhammed'e, Hira mağarasında Allah hakkında düşüncelere dalmış olduğu sırada geldi.

(4) عَادَ الرَّسُولُ (ص) مِنْ غَارِ حِرَاءٍ إِلَى زَوْجَتِهِ خَدِيجَةَ وَ إِنَّهُ مُنْدَهِشٌ.

Hz. Peygamber, Hira mağarasından, eşi Hatice'ye dehşete kapılmış olarak döndü.

(5) سَيَعُودُ جُيُوشُنَا وَ إِنَّهُمْ مُنْتَصِرُونَ عَلَى قُوَّاتِ الْعَدُوِّ إِنْ شَاءَ اللهُ.

İnşallah ordularımız, düşman kuvvetlerini yenmiş olarak dönecekler.

(6) غَادَرَ الْمَدْعُوُّونَ الْحَفْلَ وَ إِنَّهُمْ مَسْرُورُونَ.

Konuklar, partiden memnun olarak ayrıldı.

(7) كَانَتِ الْفِرْقَةُ الْكَشَّافَةُ تُنْشِدُ أُنْشُودَةَ الْكِشَافَةِ وَ إِنَّ الْعَلَمَ يُرَفْرِفُ فِي السَّمَاءِ.

Bayrak gökte dalgalanırken, izci grubu, izci marşını okuyordu.

(8) تَحَدَّثَ زَعِيمُ الْحِزْبِ مَعَنَا فَرْدًا فَرْدًا وَ إِنَّ عَلَى وَجْهِهِ بَشَاشَةً.

Parti başkanı, yüzünde mütebessim bir ifade ile bizimle teker teker konuştu.

(9) كَانَ عُمَّالُ السِّكَّةِ الْحَدِيدِيَّةِ يَرْجِعُونَ مِنَ الْعَمَلِ وَ إِنَّهُمْ مُتْعَبُونَ وَ مُرْهَقُونَ فِي التَّاسِعَةِ.

Trenyolu işçileri, saat dokuzda yorgun argın işten dönüyordu.

(10) غَادَرَ الشَّابُّ الْهَادِئُ الْحَلْبَةَ وَ إِنَّهُ يَتَمَالَكُ نَفْسَهُ.

Serinkanlı genç, kendisine hakim olarak arenayı (dövüş meydanını) terk etti.

Hemze-Nun Maddesinin Sıfat Cümlesinin Başında Gelmesi ile İlgili Örnek		
Sıfat Cümlesi (Mahallen Mansup)	Mefûlün Bih (Lafzen Mansup)	Fiil + Fâil
إِنَّهَا تُطِلُّ عَلَى الْبَحْرِ	شُقَّةً	اِسْتَأْجَرْتُ
Denize nâzır bir daire kiraladım.		

HEMZE-NUN MADDESİNİN SIFAT CÜMLESİNİN BAŞINDA BULUNMASI İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) هَؤُلاَءِ طَالِبَاتٌ إِنَّ أَخْلاَقَهُنَّ وَ سُلُوكَهُنَّ حَسَنَةٌ.

Bunlar, ahlakı ve davranışları iyi olan kız öğrencilerdir.

(2) لَقَدْ تَرَكَ لَنَا أَجْدَادُنَا كُنُوزًا عِلْمِيَّةً إِنَّهَا أَنَارَتْ طَرِيقَ الْبَشَرِيَّةِ.

Atalarımız bize, insanlığın yolunu aydınlatan bilgi hazineleri bırakmıştır.

(3) شَاهَدْنَا فِي سِينْغَافُورَةَ وَ الْيَابَانِ مَصَانِعَ إِنَّ إِنْتَاجَهَا مُتَنَوِّعٌ.

Singapur'da ve Japonya'da, farklı üretim yapan fabrikalar gördük.

(4) اِشْتَرَكَتْ فِي الْمُؤْتَمَرِ مَنْدُوبَتَانِ إِنَّ أُولاَهُمَا مِنْ تُرْكِيَا وَ الثَّانِيَةَ مِنَ الْيُونَانِ.

Sempozyuma, biri Türkiye'den, ikincisi Yunanistan'dan iki kadın temsilci katıldı.

(5) وَصَلَ الْيَوْمَ مِنَ الْخَارِجِ وَزِيرٌ أَجْنَبِيٌّ إِنَّهُ يَحْمِلُ رِسَالَةً مِنْ رَئِيسِ دَوْلَتِهِ.

Bugün yurtdışından, devlet başkanının mesajını getiren yabancı bir bakan geldi.

(6) رَكِبَ الْمُسَافِرُونَ حَافِلَةً قَدِيمَةً إِنَّهَا تَقْطَعُ الْمَسَافَةَ بَيْنَ الْبَلَدَيْنِ فِي عِشْرِينَ سَاعَةً.

Yolcular, iki ülke arasındaki mesafeyi yirmi saatte alan eski bir otobüse bindi.

(7) يَدْرُسُ فِي كُلِّيَّتِنَا طُلاَّبٌ وَ طَالِبَاتٌ مُخْتَلِفُو الْجِنْسِيَّاتِ.

Fakültemizde, farklı milletlerden erkek ve kız öğrenciler öğrenim görüyor.

(8) فَحَصَ الطَّبِيبُ الْإِخْصَائِيُّ مُلاَكِمًا إِنَّهُ مُصَابٌ بِالشَّلَلِ الْاِهْتِزَازِيِّ.

Uzman doktor, parkinson hastalığına yakalanmış olan bir boksörü muayene etti.

(9) هٰذَا دَوَاءٌ مَضْمُونٌ إِنَّهُ يَشْفِي مِنَ ذَاكَ الْمَرَضِ نِهَائِيًّا خِلاَلَ ثَلاَثَةِ أَيَّامٍ.

Bu, o hastalığı, üç gün içerisinde kesin olarak iyileştirecek olan bir ilaçtır.

(10) تَأْلِيفُ رِوَايَةٍ أَمْرٌ صَعْبٌ إِنَّ مُعْظَمَ النَّاسِ لَنْ يَقْدِرَ عَلَيْهِ.

Bir roman kaleme almak, çoğu insanın üstesinden gelemeyeceği çetin bir iştir.

Hemze-Nun Maddesinin, Kasemin Cevabının Başında Gelmesine Örnek	
Kasemin Cevabı	Kasem (Yemin)
إِنَّ مَسْؤُولِيَّةَ الرُّؤَسَاءِ عَظِيمَةٌ	وَ اللهِ
Yemin ederim ki, devlet idarecilerinin sorumluluğu pek büyüktür.	

HEMZE-NUN MADDESİNİN, KASEMİN CEVABININ BAŞINDA BULUNMASI İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) وَ اللهِ إِنَّ الْإِيمَانَ قُوَّةٌ وَ مَصْدَرٌ لِلْمُقَاوَمَةِ خَاصَّةً عِنْدَ النَّكَبَاتِ وَ الْكَوَارِثِ.

Allah'a yemin olsun ki iman, özellikle afet ve musibet anlarında bir güç ve bir mukavemet kaynağıdır.

(2) وَ اللهِ إِنَّ مِنَ الشُّبَّانِ مَنْ يَمْنَحُنَا أَمَلاً فِي مُسْتَقْبَلِنَا.

Gerçekten gençler içersinden, gelecek konusunda bize ümit verenler var.

(3) وَ اللهِ إِنَّنِي لَمْ أَخْتَلِسْ أَيَّ شَيْءٍ مِنْ هٰذَا الْحَانُوتِ أَثْنَاءَ أَدَاءِ مُهِمَّتِي.

Yemin ederim ki ben, görevimi yaparken bu dükkandan hiçbir şey aşırmadım.

(4) وَ اللهِ إِنَّ مَنْ كَسَرَ هٰذَا الزُّجَاجَ سَيَدْفَعُ قِيمَتَهُ فِي الْحَالِ.

Yemin olsun ki, bu camı kim kırdı ise hemen şimdi bedelini ödeyecek.

(5) بِاللهِ إِنَّنَا أَحَلْنَا أَسْهَلَ وَ أَمْتَعَ الْأُمُورِ إِلَيْكُمْ.

Allah'a yemin olsun ki, işlerin en kolay ve en eğlenceli kısmını size verdik.

(6) وَ اللهِ إِنَّ بَعْضَ الْمُوَظَّفِينَ مُقَصِّرُونَ فِي أَدَاءِ مُهِمَّاتِهِمْ.

Allah'a yemin ederim ki, memurlardan bazıları görevinde kusur işliyor.

(7) وَ الْعَصْرِ، إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ.

Asr'a yemin olsun ki, insanoğlu gerçekten ziyan içindedir.

(8) وَ اللَّيْلِ إِذَا عَسْعَسَ، وَ الصُّبْحِ إِذَا تَنَفَّسَ إِنَّهُ لَقَوْلُ رَسُولٍ كَرِيمٍ.

Kararmaya yüz tuttuğu anda geceye, aydınlığı etrafa yaymaya başladığı zaman sabaha yemin ederim ki, Kur'an, değerli bir elçinin (getirdiği) bir sözdür.

(9) وَ السَّمَاءِ ذَاتِ الْحُبُكِ إِنَّكُمْ لَفِي قَوْلٍ مُخْتَلِفٍ.

Kendine has yollara sahip olan göğe andolsun ki, sizler elbette farklı bir söz ve görüş içerisindesiniz.

(10) وَ اللهِ إِنَّنِي لَمْ أَتَلَقَّ رِشْوَةً وَلَوْ كَانَ قِرْشًا إِلَى أَنْ أَتَقَاعَدَ.

Yemin ederim ki, emekli olana kadar tek kuruş bile rüşvet almadım.

(11) يس، وَ الْقُرْآنِ الْحَكِيمِ إِنَّكَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ.

Yasin, Hikmet dolu Kur'an hakkı için, Sen (habibim!) Doğru yol üzerine gönderilmiş peygamberlerdensin.

Hemze-Nun Maddesinin, Kâle Fiili ve Çekimlerinden Sonra Gelişi	
Kâle'nin Mefûlü (Makûlu'l-Kavl)	Fiil + Fâil
إِنِّي بَرِيءٌ	قَالَ الْمُتَّهَمُ
Sanık, 'ben masumum!' dedi.	

HEMZE-NUN MADDESİNİN, KÂLE FİİLİ VE ÇEKİMLERİNDEN SONRA GELMEYİSLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) قُلْ إِنَّ رَبِّي يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ.
De ki; Rabbim rızkı dilediğine bol bol verir.

(2) تَنَهَّدَ الْمُعْتَقَلُ الْبَرِيءُ الصُّعَدَاءَ وَ قَالَ إِنَّ اللهَ يُظْهِرُ الْحَقَّ إِنْ آجِلاً أَوْ عَاجِلاً.
Masum tutuklu derin bir nefes aldı ve 'Allah, er geç hakkı ortaya çıkaracaktır' dedi.

(3) يَقُولُ الْمُوَاطِنُ الْمُخْلِصُ دَائِمًا إِنَّ وَطَنِي مَلْجَئِي وَ حِصْنِي.
Samimi vatandaş daima 'Yurdum, sığınağım ve kalemdir' der.

(4) قَالَ الْعَمِيدُ لِوَكِيلِهِ إِنَّ النَّدْوَةَ التَّرْبَوِيَّةَ الْعَالَمِيَّةَ قَدْ تَمْتَدُّ بِيَوْمٍ أَوْ يَوْمَيْنِ.
Dekan, yardımcısına; 'uluslararası eğitim sempozyumu bir iki gün uzayabilir' dedi.

(5) قَالَ صَاحِبُ الْعَمَلِ لِعُمَّالِهِ إِنَّ الصَّنَادِيقَ لاَ بُدَّ مِنْ رَصِّهَا فِي الْمُسْتَوْدَعِ بِانْتِبَاهٍ.
İşveren, işçilerine 'koliler, depoya, özenle istif edilmelidir' dedi.

(6) قَالَ الْأَبُ وَ هُوَ عَلَى فِرَاشِ الْمَوْتِ لِأَبْنَائِهِ إِنَّ رَبَّ الْأُسْرَةِ بَعْدِي هُوَ أَخُوكُمُ الْأَكْبَرُ.
Ölüm döşeğindeki baba, çocuklarına 'benden sonra aile reisi ağabeyinizdir' dedi.

(7) قَالَ الزَّوْجُ الْغَضُوبُ لِزَوْجَتِهِ الْمُعَانِدَةِ إِنَّ بَيْنِي وَ بَيْنَكِ فَصْلَ الْخِطَابِ تَمَامًا.
Öfkeli koca, inatçı karısına, 'aramızdaki ilişki tamamen bitti' dedi.

(8) دَافَعَ الْخَطِيبُ الْبَلِيغُ عَنِ النَّبِيِّ قَائِلاً إِنَّ نَبِيَّنَا نَبِيُّ الرَّحْمَةِ وَ نَبِيُّ الْجِهَادِ عَلَى السَّوَاءِ.
Etkili hatip, 'Peygamberimiz, hem savaş peygamberi, hem de rahmet Peygamberidir' diyerek Hz. Peygamberi savundu .

(9) قَالَ الطُّلاَّبُ بَعْدَ الْامْتِحَانِ النِّهَائِيِّ جَمِيعًا إِنَّ الْأَسْئِلَةَ كَانَتْ سَهْلَةً لِلْغَايَةِ.
Final sınavından sonra tüm öğrenciler 'sorular son derece kolaydı' dedi.

(10) يُقَالُ إِنَّ الْمِيَاهَ وَ الْكَهْرَبَاءَ سَتَنْقَطِعُ لِمُدَّةِ خَمْسِ سَاعَاتٍ غَدًا.
Yarın, suların ve elektriklerin beş saat süre ile kesileceği söyleniyor.

(11) قِيلَ لَنَا إِنَّ الْمَسْرَحِيَّةَ قَدْ أُجِّلَتْ بِسَبَبِ الْعَاصِفَةِ الشَّدِيدَةِ إِلَى الْأُسْبُوعِ الْقَادِمِ.
Bize, şiddetli fırtına sebebi ile oyunun önümüzdeki haftaya ertelendiği söylendi.

Hemze-Nun Maddesinin, 'Haysu' ve 'İz'den Sonra Gelişine Örnek	
Mefûlün Fih (Mahallen Mansup)	Fiil + Fâil
حَيْثُ إِنَّ السُّكُوتَ وَاجِبٌ	لاَ تَتَكَلَّمْ
Susulması gereken yerde konuşma!	

HEMZE-NUN MADDESİNİN, 'HAYSU' VE 'İZ' DEN SONRA GELMEYİSLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) أَيُّهَا الطُّلاَّبُ عَلَيْكُمْ أَنْ تَعْمَلُوا بِجَهْدٍ جَاهِدٍ حَيْثُ إِنَّ الْعَمَلَ ضَرُورِيٌّ.

Öğrenciler! Çalışmanız gereken yerde canla başla çalışmalısınız.

(2) لاَ تَتَكَاسَلُوا حَيْثُ إِنَّ الْاِجْتِهَادَ وَاجِبٌ عَلَيْكُمْ، فَالْاِمْتِحَانُ عَلَى الْأَبْوَابِ.

Çalışmanız gereken yerde tembellik etmeyin! Zira imtihan yakın.

(3) بِالنِّسْبَةِ لِي أَنَّهُ مِنَ الْخَطَإِ أَنْ تَغْضَبَ مِنْ هٰذَا الْأَمْرِ حَيْثُ إِنَّ السُّرُورَ لاَزِمٌ.

Bana göre, bu işe sevinmeniz gerektiği yerde sinirlenmeniz yanlış.

(4) عَلَى رَأْيِي، لَيْسَ مِنَ الصَّوَابِ أَنْ تَسْتَقِيلَ حَيْثُ إِنَّ النِّضَالَ وَاجِبٌ عَلَيْكَ.

Kanaatime göre, mücadele etmeniz gereken yerde istifa etmeniz doğru değil.

(5) نَصَبْنَا خَيْمَةً فِي مِنْطَقَةٍ عَالِيَةٍ عَلَى الْجَبَلِ حَيْثُ إِنَّ الْهَوَاءَ صَافٍ وَ نَقِيٌّ.

Dağda, havası saf ve temiz olan yüksek bir bölgede çadır kurduk.

(6) مُنْذُ عِشْرِينَ سَنَةً نُقِيمُ فِي الْمُدُنِ حَيْثُ إِنَّ عَدَدَ سُكَّانِهَا كَثِيرٌ.

Yirmi seneden beri, nüfusu kalabalık kentlerde ikamet ediyoruz.

(7) لاَ أَسْتَطِيعُ أَنْ أَقْرَأَ الْخَطَّ عَلَى الرِّسَالَةِ إِذْ إِنَّهُ غَيْرُ وَاضِحٍ.

Mektuptaki yazıyı okuyamıyorum, çünkü açık seçik değil.
(Anlaşılır olmadığı için mektuptaki yazıyı okuyamıyorum).

(8) لَمْ تَسْتَطِعِ الدَّوْلَةُ حَلَّ مُشْكِلَةِ التَّضَخُّمِ الْمَالِيِّ إِذْ إِنَّ التَّدَابِيرَ لَمْ تَكُنْ وَاقِعِيَّةً.

Devlet, enflasyon sorununu çözemedi; zira tedbirler gerçekçi değildi.
(Tedbirler gerçekçi olmadığı için, devlet, enflasyon sorununu çözemedi).

(9) أَمْسِ تَسَمَّمَ مِئَاتٌ مِنَ الْمَدْعُوِّينَ فِي حَفْلَةِ زَوَاجٍ إِذْ إِنَّ الْمَأْكُولاَتِ كَانَتْ فَاسِدَةً.

Dün, bir düğün töreninde yüzlerce kişi zehirlendi; çünkü yiyecekler bozuktu.
(Yiyecekler bozuk olduğu için, dün, bir düğün töreninde yüzlerce kişi zehirlendi).

(10) أُجِّلَ السَّفَرُ بَيْنَ إِسْتَانْبُولَ وَ مُوضَانْيَا إِذْ إِنَّ الْبَحْرَ كَانَ مَائِجًا فِي مَرْمَرَةَ.

İstanbul ve Mudanya arasındaki seferler ertelendi; çünkü Marmara Denizi dalgalıydı. (Marmara Denizi dalgalı olduğu için İstanbul-Mudanya seferleri ertelendi).

Hemze-Nun Maddesinin, 'Elâ' Tenbih Edatından Sonra Gelişine Örnek	
İnnenin İsmi ve Haberi	Tenbih Edatı
إِنَّهُمْ هُمُ السُّفَهَاءُ	أَلاَ
Bilmiş olun ki; onlar sefihlerin ta kendileridir.	

HEMZE-NUN MADDESİNİN, 'ELÂ' TENBİH EDATINDAN SONRA GELMEYİSLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) أَلاَ إِنَّ أَوْلِيَاءَ اللهِ لاَ خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَ لاَ هُمْ يَحْزَنُونَ.

İyi bilin ki, Allah'ın dostlarına ne korku, ne de üzülme vardır.

(2) أَلاَ إِنَّ اللهَ يَعْلَمُ مَا تُخْفُونَ وَ مَا تُبْدُونَ مِنْ خَيْرٍ أَوْ شَرٍّ.

Unutmayın ki Allah, hayır olsun şer olsun, gizlediklerinizi ve açığa vurduklarınızı mutlaka bilir.

(3) أَلاَ إِنَّ أَحْسَنَ الْكَلاَمِ وَ أَبْلَغَ النِّظَامِ كَلاَمُ اللهِ الْمَلِكِ الْعَزِيزِ الْعَلاَّمِ.

Malum olsun ki, en güzel söz ve en üstün nizam, herşeyin sahibi, yüce ve herşeyi bilen Allah'ın kelamıdır.

(4) بَدَأَ عَلِيٌّ (ض) خُطْبَتَهُ قَائِلاً: أَلاَ إِنَّ الشَّيْطَانَ قَدْ جَمَعَ حِزْبَهُ وَ أَعَدَّ خَيْلَهُ.

Hz. Ali, hutbesine, 'Haberiniz olsun ki, şeytan ordusunu topladı, atlarını hazırladı' diyerek başladı.

(5) أَلاَ إِنَّكُمْ تَتَجَاوَزُونَ الْحَدَّ وَ تَخْرُجُونَ مِنْ نِطَاقِ الْإِسْلاَمِ بِهٰذِهِ التَّصَرُّفَاتِ.

Dikkat edin, bu davranışlarınızla çizmeyi aşıyor ve İslam dairesinden çıkıyorsunuz.

اَلْفُصْحَى وَ الْعَامِّيَّةُ

فِي الْعَالَمِ الْعَرَبِيِّ اِزْدِوَاجٌ لُغَوِيٌّ قِوَامُهُ اللُّغَةُ الْفُصْحَى وَ اللَّهَجَاتُ الْعَامِّيَّةُ. فَأَمَّا اللُّغَةُ الْفُصْحَى فَتُسْتَخْدَمُ فِي أَكْثَرِ الْأَغْرَاضِ الْكِتَابِيَّةِ كَمَا تُسْتَخْدَمُ فِي أَكْثَرِ الْأَحَادِيثِ الرَّسْمِيَّةِ. وَ أَمَّا اللَّهَجَاتُ الْعَامِّيَّةُ فَيَسْتَخْدِمُهَا النَّاسُ لِقَضَاءِ حَاجَاتِهِمُ الْيَوْمِيَّةِ. وَ يَرَى كَثِيرٌ مِنَ الْمُثَقَّفِينَ فِي الْبِلاَدِ الْعَرَبِيَّةِ أَنَّ اللَّهَجَاتِ الْعَامِّيَّةَ لاَ تَصْلُحُ لِلتَّعْبِيرِ الْأَدَبِيِّ، وَ لَهُمْ فِي ذٰلِكَ حُجَجٌ كَثِيرَةٌ:

وَ أَهَمُّ تِلْكَ الْحُجَجِ أَنَّ اللُّغَةَ الْفُصْحَى لُغَةُ الْقُرْآنِ. وَ عَلَى مَعْرِفَتِهَا يَتَوَقَّفُ فَهْمُ الْقُرْآنِ، وَ لِذٰلِكَ يَأْبَى الْعَرَبُ الْيَوْمَ أَنْ يَسْتَبْدِلُوهَا بِاللَّهجَاتِ الْعَامِّيَّةِ. ثُمَّ إِنَّ اللُّغَةَ الْفُصْحَى تُعْتَبَرُ عِنْدَ الْعَرَبِ أَرْقَى مِنَ اللَّهجَاتِ الْعَامِّيَّةِ وَ أَعْذَبَ. وَ إِتْقَانُهَا دَلِيلٌ عِنْدَهُمْ عَلَى الثَّقَافَةِ الْعَالِيَةِ وَ الذَّوْقِ الرَّفِيعِ.

وَ اللُّغَةُ الْفُصْحَى مُشْتَرَكَةٌ بَيْنَ الْعَرَبِ حَيْثُمَا وُجِدُوا. فَالْمَغْرِبِيُّ يَقْرَأُ مَا يُكْتَبُ فِي مِصْرَ فَيَفْهَمُهُ، وَ الْمِصْرِيُّ يَقْرَأُ مَا يُكْتَبُ فِي الْمَغْرِبِ فَيَفْهَمُهُ. أَمَّا اللَّهجَاتُ الْعَامِّيَّةُ فَتَخْتَلِفُ بِاخْتِلاَفِ الْمَنَاطِقِ، وَ لِذٰلِكَ يَصْعُبُ اسْتِخْدَامُهَا. وَ قَدْ ذَهَبَ بَعْضُهُمْ إِلَى الْقَوْلِ إِنَّ الْعَامِّيَّةَ لاَ تُعَبِّرُ عَنْ أَعْمَقِ الْمَشَاعِرِ وَ أَدَقِّ الْمَعَانِي، لِأَنَّهَا لاَ تُسْتَعْمَلُ إِلاَّ عِنْدَ الْعَامَّةِ مِنْ غَيْرِ الْمُثَقَّفِينَ.

كلمة اليوم

مَنْ سَمِعَ النَّصِيحَةَ أَمِنَ الْفَضِيحَةَ

57. DERS

"HEMZE-NUN" MADDESİNİN 'ENNE' OKUNDUĞU YERLER
MÂ-İ KÂFFE

HEMZE-NUN MADDESİNİN 'ENNE' OKUNDUĞU YERLER

Şu durumlarda (أن) maddesi '***Enne***' şeklinde okunur:

(أن) maddesi cümle başında yer almayan;

1. Fâil öğesi konumunda bulunduğunda
2. Nâib-i fâil öğesi konumunda bulunduğunda
3. Mefûlün bih öğesi konumunda bulunduğunda
4. Bir cer harfinin mecruru konumunda olduğunda
5. Takdim-Tehire uğramış bir isim cümlesinin mübtedası konumunda olduğunda

Not: Cümle ortasında bulunan ve kendisinden önceki kısım ile kendisinden sonraki kısım arasında bir biçimde bağlantı kuran (hemze+nun) maddesi, yerine göre cümlede '-ki', '-dığı / diği / duğu / düğü', '-dığını / diğini / duğunu / düğünü', '-acağı / eceği', '-acağını / eceğini' gibi anlamlar yüklenir.

'Enne' İle Başlayan Cümlenin Fâil Oluşuyla İlgili Örnek	
Fâil (Mahallen Merfû)	Muzâri Fiil
أَنَّ الْمَطَرَ سَيَنْزِلُ	يَبْدُو
Yağmur yağacağa benziyor.	

'ENNE' İLE BAŞLAYAN CÜMLENİN FÂİL OLUŞU İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) سَيَظْهَرُ فِي يَوْمٍ مِنَ الْأَيَّامِ أَنَّ هٰذِهِ الدَّعَاوَى عِبَارَةٌ عَنْ أَكَاذِيبِ وَسَائِلِ الْإِعْلَامِ.

Bu iddiaların, medyanın yalanlarından ibaret olduğu bir gün ortaya çıkacak.

(2) يَبْدُو مِنَ الْمُعْطَيَاتِ أَنَّ عَدَدَ ضَحَايَا حَوَادِثِ الْمُرُورِ فِي بَلَدِنَا يَزْدَادُ عَامًا بَعْدَ عَامٍ.

Verilere göre, ülkemizdeki trafik kurbanlarının sayısı her geçen yıl artıyor.

(3) اِتَّضَحَ أَنَّ كُلَّ مَا ادَّعَوْهُ أَكَاذِيبُ مَحْضَةٌ لاَ أَصْلَ لَهَا.

Tüm iddialarının, aslı astarı olmayan su katılmadık yalanlar olduğu ortaya çıktı.

(4) تَبَيَّنَ مِنَ الْمَعْلُومَاتِ الْمُقَدَّمَةِ أَنَّ أَمَامَنَا شُهُورًا صَعْبَةً مِنْ جِهَتَي السِّيَاسَةِ وَالْاِقْتِصَادِ.

Verilen bilgilerden, önümüzde siyasi ve ekonomik açıdan kritik ayların olduğu anlaşıldı.

(5) تَكَشَّفَ بَعْدَ كَارِثَةِ الزِّلْزَالِ أَنَّ مُعْظَمَ الْبِنَايَاتِ لَمْ تَكُنْ مَبْنِيَّةً طِبْقاً لِلنُّظُمِ الْمِعْمَارِيَّةِ.

Deprem afetinden sonra, binaların pekçoğunun imara uygun yapılmadığı anlaşıldı.

(6) ظَهَرَ بَعْدَ الْآفَةِ الطَّبِيعِيَّةِ أَنَّ الْمَرَافِقَ الْعَامَّةَ لِلْقَضَاءِ وَالْأَرْيَافِ الْمُجَاوِرَةِ غَيْرُ كَافِيَةٍ.

Âfet sonrasında, ilçe ve komşu köylerdeki tesislerin yeterli olmadığı ortaya çıktı.

(7) يَبْدُو مِنْ مَظْهَرِ أَبِي أَنَّهُ سَيَغْضَبُ مِنَ الْبَائِعِ عَلَى مَا فَعَلَهُ مِنَ الْغِشِّ.

Dış görünüşüne bakılırsa babam, yaptığı hile nedeniyle satıcıya çatacak.

(8) يَتَّضِحُ مِنَ الْاِسْتِطْلَاعَاتِ أَنَّ الْحِزْبَ الْحَاكِمَ سَيَفْشَلُ فِي الْاِنْتِخَابَاتِ الْمُقْبِلَةِ.

İktidar partisinin gelecek seçimlerde başarısız olacağı anketlerden anlaşılıyor.

(9) تَبَيَّنَ مِنَ الْاِعْتِرَاضَاتِ أَنَّ أَسْئِلَةَ الْاِمْتِحَانِ لَا تَتَنَاسَبُ مَعَ مُسْتَوَى الطُّلَّابِ.

İtirazlardan, sınav sorularının öğrencilerin düzeyine uygun olmadığı anlaşıldı.

(10) تَكَشَّفَ بَعْدَ الْاِسْتِجْوَابِ أَنَّ بَعْضَ مُدِيرِي الْبُنُوكِ قَدْ تَلَقَّوْا رَشَاوِيَ مِنْ بَعْضِ رِجَالِ الْأَعْمَالِ.

Sorgulamada, bazı banka müdürlerinin, bazı işadamlarından rüşvet aldığı anlaşıldı.

'Enne' İle Başlayan Cümlenin Nâib-i Fâil Oluşu ile İlgili Örnek	
Nâib-i Fâil (Mahallen Merfû)	Meçhul-Muzâri Fiil
أَنَّ الْأَرْضَ مُسْتَدِيرَةٌ	يُعْرَفُ
Dünyanın yuvarlak olduğu biliniyor.	

'ENNE' İLE BAŞLAYAN CÜMLENİN NÂİB-İ FÂİL OLUŞU İLE İLGİLİ ÖRNEKLER

(1) يُدَّعَى أَنَّ بَعْضَ الْمُوَظَّفِينَ قَدِ انْضَمُّوا إِلَى مُنَظَّمَةٍ غَيْرِ شَرْعِيَّةٍ فِي الْأَيَّامِ الْأَخِيرَةِ.

Son günlerde, bazı memurların yasadışı bir örgüte üye oldukları iddia ediliyor.

(2) يُفْهَمُ مِنَ النَّصِّ أَنَّ الشِّعْرَ الْجَاهِلِيَّ لَيْسَ مَقْصُورًا عَلَى نَوْعِ الْغَزَلِ.

Metinden, Cahiliye Şiiri'nin, sadece 'gazel' türüne münhasır olmadığı anlaşılıyor.

(3) يُذْكَرُ أَنَّ الدَّوْلَةَ سَتُقَدِّمُ إِعَانَاتٍ مَادِّيَّةً وَ مَالِيَّةً لِمَنْكُوبِي الْفَيَضَانِ وَ الزِّلْزَالِ.

Devletin, sel ve depremzedelere ayni ve nakdi yardım yapacağı ifade ediliyor.

(4) يُعْتَقَدُ فِي بَعْضِ الْأَوْسَاطِ الرِّيفِيَّةِ أَنَّ الْغُولَ وَالْعِمْلَاقَ وَالْقَزَمَ مَخْلُوقَاتٌ غَيْرُ خُرَافِيَّةٍ.

Bazı kırsal çevrelerde, 'gulyabani', 'dev' ve 'cüce' gibi yaratıkların gerçek olduğuna inanılıyor.

(5) يُفْرَضُ أَنَّ هُنَاكَ مَخْلُوقَاتٍ حَيَّةً تَعِيشُ فِي بَعْضِ الْكَوَاكِبِ.

Bazı gezegenlerde, birtakım canlı yaratıkların yaşamakta olduğu varsayılıyor.

(6) يُعَدُّ أَنَّ الْجَاحِظَ مِنْ رُوَّادِ الْأَدَبِ الْقَدِيمِ مِنْ حَيْثُ الْأُسْلُوبِ وَ الْمُحْتَوَى.

Câhız, biçem ve içerik yönünden, Klasik Edebiyat'ın öncü isimlerinden sayılıyor.

(7) يُلَاحَظُ فِي الْأَوْسَاطِ الْإِقْتِصَادِيَّةِ أَنَّ الْبَرْنَامَجَ الْإِقْتِصَادِيَّ الرَّاهِنَ لَا يَتَنَاسَبُ مَعَ الْوَاقِعِ.

Ekonomi çevrelerinde, halihazırdaki ekonomi programının gerçekçi olmadığı düşünülüyor.

(8) يُعَدُّ أَنَّ نَجَاحَ الطُّلَّابِ مَرْهُونٌ بِمَدَى نَجَاحِ الْمُعَلِّمِ فِي التَّرْبِيَةِ الْحَدِيثَةِ.

Modern eğitim sisteminde, öğrenci başarısının öğretmenin başarısına endeksli olduğu kabul ediliyor.

(9) يُلَاحَظُ مِنَ الْإِحْصَائِيَّاتِ أَنَّ بَعْضَ الْمُوَاطِنِينَ تَجَنَّبُوا التَّصْوِيتَ عَمْدًا فِي الْإِنْتِخَابَاتِ الْأَخِيرَةِ.

İstatistiklerden, bazı vatandaşların son seçimlerde kasıtlı olarak oy kullanmaktan kaçındıkları anlaşılıyor.

(10) يُدَّعَى أَنَّ كَمِّيَّةً مُهِمَّةً مِنْ هٰذِهِ الْمُنْتَجَاتِ تَحْتَوِي عَلَى مَوَادَّ قَابِلَةٍ لِلْإِصَابَةِ بِالسَّرَطَانِ.

Bu ürünlerden önemli bir miktarının kanserojen madde içerdiği iddia ediliyor.

'Enne' İle Başlayan Cümlenin Mefûlün Bih Oluşu ile İlgili Örnek	
Mefûlün Bih (Mahallen Mansup)	Muzâri Fiil
أَنَّ زَبَائِنَنَا مُطْمَئِنُّونَ	نَظُنُّ
Müşterilerimizin memnun kaldıklarını sanıyoruz.	

'ENNE' İLE BAŞLAYAN CÜMLENİN MEFÛLÜN BİH OLUŞU İLE İLGİLİ ÖRNEKLER

(1) يَعْلَمُ الْمُسْلِمُ أَنَّ فِي الْبَلَايَا وَ الْكَوَارِثِ حِكَمًا وَ عِبَرًا لِجَمِيعِ النَّاسِ.

Müslüman, âfet ve belâlarda, tüm insanlar için hikmetler ve dersler olduğunu bilir.

(2) فَهِمْتُ مِنْ تَرَدُّدِهِ أَنَّهُ لَمْ يُوَافِقْ عَلَى رَأْيِي تَمَامًا فِي هٰذَا الْبَحْثِ.

Mütereddit davranmasından, bu konudaki düşüncemi tamamen onaylamadığını anladım.

(3) أَدْرَكَ الْمُجْرِمُ الْمُرْتَبِكُ بَعْدَ كَسْرِ الْقَاضِي الْقَلَمَ أَنَّ عَاقِبَتَهُ إِلَى حَبْلِ الْمَشْنَقَةِ.

Endişeli suçlu, hakimin kalemi kırmasından sonra, sonunun idam olduğunu kesin olarak anladı.

(4) لَمْ يَسْتَطِعِ الْمُعَلِّمُ أَنْ يُفْهِمَ الطُّلَّابَ أَنَّ الْعَرَبِيَّةَ أَسَاسُ الْعُلُومِ الْإِسْلَامِيَّةِ.

Öğretmen, öğrencilere, 'Arapça'nın, İslami İlimlerin temeli olduğunu kavratamadı.

(5) يَقُولُ مَثَلٌ عَرَبِيٌّ: لاَ يُنَادِي أَحَدٌ أَنَّ زَيْتِي عَكِرٌ.

Bir Arap Atasözü 'Hiçkimse zeytinyağım bulanık (ayranım ekşi) demez' der.

(6) سَمِعْنَا مِنْ مُكَبِّرَاتِ صَوْتِ سَيَّارَةِ شُرْطَةٍ بِأَنَّ طِفْلَةً عُمْرُهَا حَوَالَيْ خَمْسٍ قَدْ عُثِرَ عَلَيْهَا.

Bir polis aracının hopörlerinden, beş yaşlarında bir kız çocuğunun bulunduğu anonsunu duyduk.

(7) نَرَى بِصِفَتِنَا مَنْدُوبِي الشَّرِكَةِ أَنَّ دَعْمَ هٰذِهِ الْبُحُوثِ غَيْرُ كَافٍ.

Şirket temsilcileri olarak, bu araştırmalara yapılan yardımın yetersiz olduğunu düşünüyoruz.

(8) يَعْتَقِدُ الْخُبَرَاءُ أَنَّ أَشِعَّةَ الشَّمْسِ الْمُبَاشِرَةَ مُضِرَّةٌ لِصِحَّةِ الْإِنْسَانِ خَاصَّةً الصِّغَارَ وَ الشُّيُوخَ.

Uzmanlar, direkt olarak gelen güneş ışınlarının insan sağlığı için, özellikle de küçük çocuklar ve yaşlılar için zararlı olduğu kanaatindeler.

(9) أَكَّدَ الْمَسْؤُولُونَ أَنَّ بَعْضَ الْأَرْيَافِ فِي غَرْبِيِّ الْبَلَدِ مُهَدَّدَةٌ بِوَبَاءِ الْكُولِيرَا.

Yetkililer, ülkenin batısında yer alan bazı köylerin, kolera salgını tehdidi ile karşı karşıya olduğunu ifade ettiler.

(10) يَرَى أَوْلِيَاءُ الطَّلَبَةِ أَنَّ هُنَاكَ مَسْؤُولِيَّةً عَظِيمَةً تَقَعُ عَلَى عَاتِقِ إِدَارَةِ الْمَدْرَسَةِ فِي الْفَشَلِ الْعَامِّ.

Veliler, genel başarısızlıkta, okul idaresinin büyük payı olduğunu düşünüyor.

(11) أَذْكُرُ أَنَّ فِي الْفِنَاءِ الْخَلْفِيِّ لِمَنْزِلِنَا كُوخًا لِلدَّجَاجِ وَ كُوخًا لِلْكَلْبِ.

Evimizin arka bahçesinde bir tavuk kümesi ve bir köpek kulübesi olduğunu hatırlıyorum.

'Enne' ile Başlayan Cümlenin Bir Cer Harfinin Mecruru Konumunda Bulunmasıyla İlgili Örnek	
Câr – Mecrur	Fâil + Mefûl
بِأَنَّنَا سَرَقْنَا جَوَاهِرَهُ	اِتَّهَمَنَا
Bizi, mücevherlerini çalmakla suçladı.	

'ENNE' İLE BAŞLAYAN CÜMLENİN BİR CER HARFİNİN MECRURU KONUMUNDA BULUNMASI İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) أَجْمَعَ بَعْضُ الصَّحَفِيِّينَ (عَلَى) أَنَّ مِهْنَةَ الصَّحَافَةِ مِهْنَةٌ تُؤَدِّي إِلَى التَّوَتُّرِ.

Bazı gazeteciler, gazeteciliğin, stresli bir meslek olduğu hususunda birleşiyorlar.

(2) لاَ بُدَّ (مِنْ) أَنَّ الْفَرِيقَ الْمُنَافِسَ لَنْ يَنْتَهِيَ مِنَ السِّبَاقِ فِي الْوَقْتِ الْمُتَوَقَّعِ.

Rakip takımın, yarışmayı, beklenen sürede tamamlayamayacağı kesin.

(3) تَطَرَّقَ رَئِيسُ الْوُزَرَاءِ أَثْنَاءَ كَلاَمِهِ (إِلَى) أَنَّ لِتُرْكِيَا خُصُومًا أَلِدَّاءَ فِي مِضْمَارِ السِّيَاسَةِ.

Başbakan, konuşması esnasında, Türkiye'nin, siyaset sahasında azılı düşmanlarının olduğuna değindi.

(4) نَوَّهَ مُدِيرُ الشُّرْطَةِ الْعَامُّ (بِأَنَّ) أَنَّ وَرَاءَ نَجَاحِ جِهَازِ الْأَمْنِ دَعْمًا حُكُومِيًّا مُسْتَمِرًّا.

Emniyet genel müdürü, Emniyet Teşkilatı'nın başarılarının arkasında sürekli olarak bir hükümet desteğinin bulunduğunu vurguladı.

(5) صَرَّحَ الْمُتَحَدِّثُ بِاسْمِ الْحُكُومَةِ (بِأَنَّ) أَنَّ الْأَلْعَابَ الْأُولُومْبِيَّةَ سَتُجْرَى فِي تُرْكِيَا فِي الدَّوْرَةِ الْمُقْبِلَةِ.

Hükümet sözcüsü, Olimpiyat Oyunlarının, gelecek dönem Türkiye'de yapılacağını açıkladı.

(6) أَوْمَأَ الْوَزِيرُ بِقَوْلِهِ هٰذَا (إِلَى) أَنَّ فِي الْحُكُومَةِ الْاِئْتِلَافِيَّةِ خِلَافَاتٍ فِي الْآرَاءِ عَظِيمَةً.

Bakan bu sözleriyle, koalisyonda derin görüş ayrılıkları bulunduğunu ima etti.

(7) أَخْبَرَتْ وَكَالَةُ الْأَنْبَاءِ (بِأَنَّ) أَنَّ بَعْضَ الطُّرُقِ فِي الْمِنْطَقَةِ مُزَحْلَقَةٌ وَ خَطِيرَةٌ بِسَبَبِ الثُّلُوجِ هٰذِهِ الْأَيَّامَ.

Haber ajansı, bölgedeki bazı yolların şu günlerde kar nedeniyle kaygan ve tehlikeli olduğunu bildirdi.

(8) يُعَبِّرُ الْاِقْتِصَادِيُّونَ (عَنْ) أَنَّ التَّضَخُّمَ يَنْخَفِضُ فِي الْمَوَاسِمِ الصَّيْفِيَّةِ بِشَكْلٍ مَلْحُوظٍ.

Ekonomistler, enflasyonun, yaz aylarında hissedilir derecede düşeceğini ifade ediyor.

(9) أَعْرَبَ الْمُشَاهِدُونَ(عَنْ) أَنَّ جَمِيعَ الْمُمَثِّلِينَ كَانُوا نَاجِحِينَ فِي أَدْوَارِهِمْ.

İzleyiciler, tüm sinema sanatçılarının, rollerinde başarılı olduklarını ifade etti.

(10) بَدَأَ الصَّحَفِيُّونَ فِي نَشْرِ الْقَضِيَّةِ لِأَنَّ الْوَزِيرَ قَدْ أَعْطَاهُمُ الضَّوْءَ الْأَخْضَرَ فِي هٰذَا الْمَوْضُوعِ.

Gazeteciler haberi yayınlamaya başladı, çünkü bakan bu hususta kendilerine yeşil ışık yakmıştı.

HATIRLATMA

(أَنَّ) ve (أَنْ)'in, harf-i cerle kullanılan fiil veya fiil soylu (ism-i fâil, ism-i mefûl, mübalağalı ism-i fâil ve benzeri) bir kelime sonrasında gelmesi durumunda, (أَنَّ) ve (أَنْ)'in hemen önünde bulunması gereken harf-i cerlerin kullanılıp kullanılmaması tercihe bağlı bir husustur.

'Enne' ile Başlayan Cümlenin, Takdim-Tehire Uğramış Bir İsim Cümlesinin Mübtedası Konumunda Oluşuyla İlgili Örnek	
Muahhar Mübteda	Mukaddem Haber
أَنَّ مِهْنَةَ السِّيَاسَةِ صَعْبَةٌ	مِنَ الْمَعْرُوفِ
Siyaset mesleğinin zor bir meslek olduğu bilinmektedir.	

'ENNE' İLE BAŞLAYAN CÜMLENİN TAKDİM-TEHİRE UĞRAMIŞ BİR İSİM CÜMLESİNİN MÜBTEDASI KONUMUNDA OLUŞUYLA ÖRNEK CÜMLELER

(1) من الثابت أن تلوث البيئة مشكلة ليس من اليسير حلها.

Çevre kirliliğinin, çözümü kolay olmayan bir sorun olduğu muhakkak.

(2) من الجدير بالذكر أن كثيرا من البلدان المتخلفة تتسابق من أجل التمدن.

Geri kalmış ülkelerden pekçoğunun, uygarlaşma yolunda birbirleriyle yarışıyor olmaları dikkate değer.

(3) من الواضح أن معظم الطلاب الناجحين طلاب يأتون من المدن الكبيرة.

Başarılı öğrencilerden çoğunun büyük kentlerden gelen öğrenciler olduğu açık.

(4) من المفهوم من هذه المعطيات العلمية أن النجم المذنب لا يعرض كوكبنا للخطر.

Bu ilmi verilerden anlaşıldığına göre, Kuyruklu Yıldız, gezegenimiz için bir tehlike teşkil etmiyor.

(5) من المرجح أن كل مرشح لا بد له أن يتقدم شخصيا أو بنيابة عنه يتقدم ولي أمره.

Her adayın ya bizzat veya kendisine vekalet eden velisinin müracaat etmesi tercih ediliyor.

(6) من المحتمل أن هذا القرار سوف يكون ساري المفعول بعد نشره في الجريدة الرسمية.

Bu kararın, resmi gazetede yayınlandıktan sonra yürürlüğe gireceği muhtemel.

(7) من الواضح أن جميع الفيتامينات ضرورية لجسم الإنسان.

Tüm vitaminlerin, insan bedeni için gerekli olduğu hususu açık.

(8) من المتفق عليه أن محو الأمية عامل أساسي للتقدم الصناعي و الثقافي.

Okuma-yazma seferberliğinin, endüstriyel ve kültürel ilerlemede temel bir faktör olduğu hususunda ittifak var.

(9) من المعروف أن الإدمان على المحذورات مثل التدخين و المخدرات تفسد صحة المجتمع.

Sigara ve uyuşturucu gibi kötü alışkanlıkların toplum sağlığını bozduğu biliniyor.

(10) من الجدير بالذكر أن معظم المؤلفات لنجيب محفوظ مترجمة إلى اللغات الغربية.

Necip Mahfuz'un eserlerinin çoğunun batı dillerine çevrilmiş olması dikkate değer.

ÖNEMLİ NOT: KÂFFE MÂ'SI

Bazan '*İnne ve Benzerleri*'nin sonuna, bu harfleri, başına geldikleri isim cümlesinin mübtedasını nasp, haberini ise ref etmekten alıkoyan ve '*Kâffe Mâ'sı = Engelleyici Mâ*' adını verdiğimiz bir harf bitişebilmektedir. Ancak diğerlerinin aksine, Leyte'nin sonunda bulunan Kâffe Mâ'sının irabı etkileyip etkilemeyeceği konusu tercihe bağlıdır.

Normal şartlarda sadece isim cümlesinin başında bulunabilen '*İnne ve Benzerleri*', sonlarına *kâffe mâ*'sı aldıktan sonra, hem isim cümlesinin hem de fiil cümlesinin başına gelebilirler.

Hatırlatma: Başına Kâffe Mâ'sı gelmesi durumunda, 'İnne ve Benzerleri'nden sadece 'İnne'nin anlamında bir değişiklik meydana gelir. Şöyle ki: Normalde '*şüphesiz ki, muhakkak ki, kuşku yok ki*' gibi tekit anlamı ifade eden '*İnne*', (إِنَّمَا) şekline dönüştükten sonra "*ancak*" "*sadece*" ve "*yalnız*" anlamına gelmektedir.

KÂFFE MÂ'SININ, İNNE VE BENZERLERİYLE KULLANIMINA DAİR ÖRNEKLER

(1) لَعَلَّمَا الْمُدَرِّسُ الْجَدِيدُ قَادِمٌ اَلْيَوْمَ.

Yeni öğretmen belki de bugün gelir.

(2) إِنَّمَا الطَّالِبُ الْمُجِدُّ نَاجِحٌ فِي الْمُسْتَقْبَلِ.

Ancak ve ancak gayretli öğrenci, istikbalde başarıya ulaşır.

(3) إِنَّمَا الرِّيَاضَةُ اَلْمُتَوَازِنَةُ نَافِعَةٌ لِلْجِسْمِ.

Sadece dengeli spor beden için yararlıdır.

(4) لَيْتَمَا هٰذَا الْكِتَابُ (اَلْكِتَابَ) مُفِيدٌ لِي.

Keşke bu kitap bana fayda temin etse.

(5) سَيَّارَةُ أَخِي رَخِيصَةٌ وَ لٰكِنَّمَا هِيَ جَيِّدَةُ الصُّنْعِ.

Kardeşimin arabası ucuzdur, ancak kalitelidir.

(6) اَلْأَطْفَالُ فِي الْبَيْتِ وَ لٰكِنَّمَا هُمْ نَائِمُونَ.

Çocuklar evdeler, ancak uyuyorlar.

(7) كَأَنَّمَا النَّجْمُ مِصْبَاحٌ فِي السَّمَاءِ.

Yıldız, gökyüzünde, (sanki) bir lamba gibidir.

(8) كَأَنَّمَا الْجُنْدِيُّ أَسَدٌ فِي الْمَعْرَكَةِ.

Asker, savaş meydanında sanki bir aslandır.

(9) عَلِمْنَا أَنَّمَا الْعُطْلَةُ قَرِيبَةٌ.

Tatilin yakın olduğunu haber aldık.

(10) ظَنَنْتُ أَنَّمَا نَتِيجَةُ الْإِمْتِحَانِ حَسَنَةٌ.

Sınav sonucunun iyi olduğunu sandım.

(11) فَهِمْتُ أَنَّمَا الْقِطَارُ مُتَحَرِّكٌ.

Trenin hareket ettiğini farkettim (anladım).

(12) كَأَنَّمَا الشَّمْسُ كُرَةٌ مِنْ ذَهَبٍ.

Sanki Güneş, altın bir toptur.

(13) لَمْ يَخْطُرْ عَلَى بَالِنَا أَنَّمَا نَحْنُ نَاجِحُونَ فِي الْإِمْتِحَانِ.

Sınavda başarılı olacağımız hiç aklımıza gelmedi.

(14) اَلْقِطَارُ سَرِيعٌ لٰكِنَّمَا الطَّائِرَةُ أَسْرَعُ مِنْهُ.

Tren süratlidir, ancak uçak trenden de süratlidir.

(15) اَلسَّمَاءُ صَافِيَةٌ لٰكِنَّمَا الْمَطَرُ مُنْهَمِرٌ.

Hava açık, ancak (yine de) yağmur yağıyor.

(16) لَعَلَّمَا الْجَوُّ صَحْوٌ اَلْيَوْمَ.

Belki bugün hava açık olur.

(17) لَيْتَمَا كُلُّ (كُلَّ) مُوَاطِنٍ عَازِمٌ عَلَى مَحْوِ الْجَهْلِ.

Keşke her vatandaş, cehaleti ortadan kaldırmaya azmetmiş olsa.

(18) كَأَنَّمَا الْجِبَالُ مُتَّصِلَةٌ بِالسَّحَابِ.

Sanki dağlar, bulutla temas halinde (bulutlara ulaşıyor).

(19) لَيْتَمَا الْاِخْتِبَارُ (اَلْاِخْتِبَارَ) النِّهَائِيُّ أَسْئِلَتُهُ سَهْلَةٌ.

Keşke final sınavının soruları kolay olsa.

(20) لَعَلَّمَا الصَّيْدَلِيَّةُ الْمُنَاوِبَةُ أَبْوَابُهَا مَفْتُوحَةٌ.

Belki de nöbetçi eczanenin kapıları açıktır.

(21) لَيْتَمَا هٰذِهِ السَّاعَةُ (السَّاعَةَ) ثَمَنُهَا رَخِيصٌ.

Keşke bu saatin fiyatı ucuz olsa.

(22) إِنَّمَا الزِّيَارَاتُ اَلْمُتَبَادَلَةُ لَهَا آثَارٌ بَنَّاءَةٌ عَلَى أَفْرَادِ الْمُجْتَمَعِ.

Ancak karşılıklı ziyaretleşmelerin toplum fertleri üzerinde olumlu etkileri vardır.

(23) أَعْتَقِدُ أَنَّمَا عِيدُ الْأَضْحَى مَشَاغِلُهُ كَثِيرَةٌ.

Kanaatimce, Kurban Bayramının meşgaleleri çoktur.

(24) لَعَلَّمَا الْأَطْفَالُ مَلاَبِسُهُمْ جَمِيلَةٌ فِي الْعِيدِ.

Bayramda, çocukların elbiselerinin güzel olması beklenir.

(25) أَظُنُّ أَنَّمَا طَبِيبُ الْمُسْتَشْفَى شُغْلُهُ كَثِيرٌ.

Sanırım, hastane doktorunun meşguliyeti fazla.

(26) لَيْتَمَا الْجَامِعَةُ (اَلْجَامِعَةَ) كُلِّيَّاتُهَا فَاتِحَةٌ أَبْوَابَهَا لِكُلِّ فَرْدٍ.

Keşke üniversitenin fakülteleri kapılarını herkese açsa.

(27) أَصْبَحَ عَلِيٌّ وَاعِظاً لَكِنَّمَا خِطَابَتُهُ ضَعِيفَةٌ.

Ali vaiz oldu, ancak hitabeti zayıf.

(28) لَعَلَّمَا الْجَرَّةُ مَاؤُهَا بَارِدٌ.

İnşallah testinin suyu serindir.

(29) لَيْتَمَا الْأَفْلاَمُ (اَلْأَفْلاَمَ) فَوَائِدُهَا أَكْثَرُ مِنْ أَضْرَارِهَا.

Keşke filmlerin yararı zararından daha fazla olsa.

(30) كَأَنَّمَا الشَّجَرَةُ أَوْرَاقُهَا جَافَّةٌ تَمَامًا.

Sanki ağacın yaprakları tamamen kurumuş durumda.

(31) كَأَنَّمَا هٰذِهِ الْفَتَاةُ سِنُّهَا أَصْغَرُ مِنْ سِنِّ أُخْتِهَا.

Sanki bu genç kızın yaşı, kız kardeşinden daha küçük.

(32) إِنَّمَا الْأَسْوَاقُ اِزْدِحَامُهَا شَدِيدٌ هٰذِهِ الْأَيَّامَ.

Sadece bu günlerde, çarşıların kalabalığı fazla.

(33) لاَ تَنْسَ أَنَّمَا التَّضَخُّمُ الْمَالِيُّ تَخْفِيضُ نِسْبَتِهِ مُمْكِنٌ.

Enflasyonun düşürülmesinin mümkün olduğunu unutma!

(34) إِنَّمَا الشُّقَقُ الْمُطِلَّةُ عَلَى الْبَحْرِ إِيجَارُهَا مُرْتَفِعٌ.

Sadece denize nazır olan dairelerin kira ücreti yüksektir.

(35) يَبْدُو أَنَّمَا الْمَرِيضُ صِحَّتُهُ تَتَحَسَّنُ.

Anlaşılan o ki, hastanın sağlık durumu iyileşiyor.

(36) كَأَنَّمَا الْقَمِيصُ أَزْرَارُهُ مِنْ فِضَّةٍ.

Gömleğin düğmeleri sanki gümüşten.

(37) إِنَّمَا الْفَنَّانُ الْمَفْتُونُ بِالنَّجَاحِ تَتَحَقَّقُ أَحْلاَمُهُ فِي يَوْمٍ مَا.

Sadece başarıya aşık bir sanatkarın rüyaları günün birinde gerçekleşir.

(38) إِنَّمَا الْإِسْمَنْتُ وَ الْحَدِيدُ وَ الْحَجَرُ اسْتُعْمِلَتْ فِي أَسَاسِ هٰذَا الْبَيْتِ.

Bu evin temelinde yalnızca çimento, demir ve taş kullanıldı.

(39) إِنَّمَا نَصَائِحُكَ تَدْعُونِي إِلَى التَّفْكِيرِ.

Sadece senin öğütlerin beni düşünmeye sevkediyor.

(40) لَيْتَمَا هٰذَا الْكَلاَمُ (اَلْكَلاَمَ) يُقْنِعُكَ.

Keşke bu konuşma seni ikna etse!

(41) أَعْلَمُ أَنَّمَا أَنْتَ تُحْسِنُ الْاِخْتِيَارَ وَ خُصُوصاً فِي الْمَلاَبِسِ.

Seçim konusunda, özellikle de elbise seçimi konusunda iyi olduğunu biliyorum.

(42) لَعَلَّمَا أُسْرَتِي تَسْعَدُ بِمَا أَحْضَرْتُ.

Umarım ailem, getirdiğim şeylere sevinir.

(43) لَيْتَمَا أَبِي يَقْضِي عِيدَ الْفِطْرِ مَعَنَا.

Keşke babam, Ramazan Bayramını bizimle birlikte geçirse.

(44) إِنَّمَا أَنْتُمَا تَهْتَمَّانِ بِوَاجِبَاتِكُمَا.

Sadece siz ikiniz görevlerinize dikkat ediyorsunuz.

(45) بَلَغَنِي أَنَّمَا أَنْتَ سَتُسَافِرُ إِلَى لَنْدَنَ غَدًا.

Duyduğuma göre, yarın Londra'ya gidiyormuşsun.

(46) اَلذُّنُوبُ كَثِيرَةٌ لٰكِنَّمَا اللّٰهُ يَغْفِرُ جَمِيعَهَا.

Günahlar pekçok, ancak Cenab-ı Hak hepsini affeder.

(47) لَيْتَمَا الشَّبَابُ (اَلشَّبَابَ) يَعُودُ يَوْمًا.

Keşke gençlik bir gün geri dönse.

(48) لَيْتَمَا الْمُجْرِمُونَ (الْمُجْرِمِينَ) يَعْتَرِفُونَ بِالْحَقِيقَةِ.

Keşke suçlular, hakikati itiraf etseler.

(49) حَاوَلَ اللِّصُّ الْهَرَبَ لٰكِنَّمَا الشُّرْطِيُّ قَبَضَ عَلَيْهِ.

Hırsız kaçmaya çalıştı, ancak polis Onu yakaladı.

(50) قَبِلَ رَئِيسُ النِّقَابَةِ الْاِقْتِرَاحَ لٰكِنَّمَا الْعُمَّالُ احْتَجُّوا عَلَيْهِ.

Sendika başkanı öneriyi kabul etti, ancak işçiler kendisini protesto ettiler.

(51) كَأَنَّمَا خَالِدٌ يُشْبِهُ جَدَّهُ بِكُلِّ جَوَانِبِهِ.

Halit her bakımdan dedesini andırıyor.

(52) كَأَنَّمَا الْمُتَخَرِّجُونَ يَطِيرُونَ مِنَ الْفَرَحِ.

Mezunlar sanki sevinçten uçuyorlar.

(53) لَيْتَمَا الْهَدِيَّةُ (اَلْهَدِيَّةَ) تُعْجِبُ زَوْجَتِي.

Keşke hediye eşimin hoşuna gitse.

(54) لَعَلَّمَا الْمُدِيرُ يُوَافِقُ عَلَى هٰذَا الطَّلَبِ.

Belki de müdür bu talebe sıcak bakar.

(55) لَيْتَمَا نَلْحَقُ بِالطَّائِرَةِ.

Keşke uçağa yetişebilsek.

(56) إِنَّمَا أَنْتُمْ قَضَيْتُمْ وَقْتاً مُمْتِعًا فِي الْعُطْلَةِ الصَّيْفِيَّةِ.

Sadece sizler yaz tatilinde hoşça vakit geçirdiniz.

(57) أَعْتَقِدُ أَنَّمَا الدَّوَاءُ يَشْفِيهِ فِي أَقْرَبِ وَقْتٍ.

İlacın, kendisini en kısa zamanda iyileştireceği kanaatindeyim.

(58) إِنَّمَا أَنْتَ مَاهِرٌ فِي الْمُسَايَفَةِ لٰكِنَّكَ لاَ تُوَاظِبُ عَلَى الْمُحَاضَرَاتِ.

Sadece sen eskrimde maharetlisin. Ancak derslere devam etmiyorsun.

(59) إِنَّمَا هٰذَا الْمِهْرَجَانُ مِنْ عَادَاتِنَا الْقَدِيمَةِ.

Yalnız bu festival, bizim köklü geleneklerimizdendir.

(60) أَظُنُّ أَنَّمَا أَنْتَ عَلَى وَشْكِ تَحْقِيقِ آمَالِكَ.

Sanırım emellerini gerçekleştirmek üzeresin.

(61) لَعَلَّمَا الطَّبِيبُ فِي عِيَادَتِهِ.

Doktorun, muayenehanesinde olacağını umuyorum.

(62) إِنَّمَا بَلَدُنَا يُعَانِي مِنْ أَزْمَةٍ اِقْتِصَادِيَّةٍ هٰذِهِ الأَيَّامَ.

Şu günlerde ülkemiz, bir ekonomik kriz içerisinde.

(63) لَيْتَمَا وَالِدَايَ (وَالِدَيَّ) مَعِي فِي هٰذِهِ الْعُطْلَةِ.

Keşke bu tatilde anne ve babam benimle birlikte olsalardı.

(64) نَظُنُّ أَنَّمَا جَيْشُنَا عَلَى اسْتِعْدَادٍ لِلْحَرْبِ.

Ordumuzun savaşa hazır olduğunu sanıyoruz.

(65) نَحْنُ شِبَاعٌ وَلٰكِنَّمَا جِيرَانُنَا فِي حَاجَةٍ إِلَى الطَّعَامِ.

Bizler tokuz, ancak komşularımız yemeğe muhtaç durumdalar.

(66) كَأَنَّمَا الْمَرِيضُ عَلَى وَشْكِ الْمَوْتِ.

Sanki hasta ölmek üzere (ölüm döşeğinde).

(67) إِنَّمَا نَحْنُ فِي ضِيقٍ وَ لٰكِنَّمَا هُمْ فِي رَخَاءٍ وَ سَعَةٍ.

Sadece bizler darlık içindeyiz. Ancak Onlar bolluk ve refah içerisindeler.

(68) لَيْتَمَا كُلُّ (كُلَّ) مُوَاطِنٍ يَتَّخِذُ مَوْقِفًا ضِدَّ التَّدْخِينِ وَ تَنَاوُلِ الْكُحُولِ.

Keşke her vatandaş sigaraya ve alkole karşı tavır alsa.

(69) يَبْدُو أَنَّمَا أَنْتُمْ عَلَى عَجَلٍ.

Anlaşılan aceleniz var (Öyle görünüyor ki aceleniz var).

(70) أَعْتَقِدُ أَنَّمَا الطُّلاَّبُ فِي الْمُخْتَبَرِ.

Öğrencilerin laboratuvarda olduğunu sanıyorum.

(71) قَالَ الْمُذِيعُ إِنَّمَا الْأَسْعَارُ فِي ازْدِيَادٍ مُسْتَمِرٍّ هٰذِهِ الْأَيَّامَ.

Spiker, fiyatların şu günlerde sürekli artış kaydettiğini ifade etti.

(72) لَيْتَمَا جَمِيعُ (جَمِيعَ) الْقَرَارَاتِ لِصَالِحِ الْمُوَاطِنِ.

Keşke bütün kararlar vatandaşın lehine olsa.

(73) لَعَلَّمَا كُلُّ شَيْءٍ عَلَى مَا يُرَامُ.

İnşallah herşey umulduğu gibi olur.

(74) رِجَالُ الْأَعْمَالِ أَغْنِيَاءُ وَ لٰكِنَّمَا هُمْ أَيْضًا يُعَانُونَ مِنْ أَزْمَةٍ مَالِيَّةٍ حَالِيًّا.

İşadamları zengin, ancak şu anda Onlar da bir mali kriz içindeler.

(75) كَأَنَّمَا الْجَرِيحُ عَلَى حَافَةِ الْمَوْتِ.

Sanki yaralı ölümün eşiğinde.

(76) إِنَّمَا فِي الصَّفْحَةِ الْأُولَى تُوجَدُ أَخْبَارٌ هَامَّةٌ.

Yalnızca ilk sayfada önemli haberler bulunuyor.

(77) كَأَنَّمَا فِي الْبَيْتِ رَجُلٌ غَرِيبٌ.

Sanki evde yabancı birisi var.

(78) لَيْتَمَا دَاخِلَ الْحَدِيقَةِ مَسْبَحٌ (مَسْبَحًا) لِلْأَطْفَالِ.

Keşke bahçenin içinde çocuklar için bir yüzme havuzu olsa.

(79) أَظُنُّ أَنَّمَا فِي هٰذَا الْمَصِيفِ غُرْفَتَانِ بِحَمَّامٍ.

Bu yazlıkta, banyolu iki oda bulunduğunu sanıyorum.

(80) تَعَلَّمْنَا أَنَّمَا فِي الصَّوْمِ مَنَافِعُ كَثِيرَةٌ تَعُودُ عَلَيْنَا.

Oruç tutmakta bizim için pekçok faydalar olduğunu öğrendik.

(81) رَأَيْنَا أَنَّمَا مُقَابِلَ مَبْنَى الْبَلَدِيَّةِ وَقَعَ انْفِجَارٌ.

Belediye binasının karşısında bir patlama olduğunu gördük.

(82) كُلُّنَا يَعْرِفُ أَنَّمَا هُنَاكَ مُشْكِلَاتٌ تَرْبَوِيَّةٌ مُهِمَّةٌ.

Hepimiz, eğitimle ilgili önemli problemler olduğunu biliyoruz.

(83) لَعَلَّمَا فِي السُّوقِ حَانُوتٌ يَبِيعُ الْعَصِيرَ.

Belki de çarşıda, meyvesuyu satan bir dükkan vardır.

58. DERS

CİNSİNİ NEFYEDEN 'LÂ' EDATI

CİNSİNİ NEFYEDEN 'LÂ'

Esasen, cinsini nefyeden '*Lâ*' edatı, ismini nasp, haberini ref etmesi nedeniyle '***İnne ve Benzerleri***' grubundan sayılmaktadır. Ancak bu edat, amel edebilmek için (cümle içerisinde fonksiyonel olabilmek için) '***İnne ve Benzerleri***' grubunda yer alan harflerden farklı olarak kendine has bazı özel şartlar istediğinden gramer kitaplarında müstakil bir konu olarak ele alınmaktadır.

Edat, hemen önünde yer alan kelimenin cinsinden olan tüm varlıkları nefyetmesi (olumsuzlaması) sebebi ile '**Cinsini Nefyeden Lâ**' (***Ait Olduğu Grubun Bütün Fertleri İle İlgili Bir Olumsuzluk Kavramını Bildiren Lâ***) adını almıştır. Dolayısıyla, bu edatla başlayan cümlelere anlam verirken daima '***Hiç ...***' veya '***Hiçbir ...***' kelimeleri ile giriş yapmak uygun düşmektedir.

Cinsini Nefyeden Lâ edatının amel edebilmesi, yâni ismini nasp, haberini ref edebilmesi için şu üç şartın aynı anda bulunması gerekmektedir:

1. '*Lâ*'nın isminin nekire olması
2. '*Lâ*'nın isminin, '*Lâ*' edatından hemen sonra gelmesi (araya başka kelime girmemiş olması)
3. '*Lâ*'nın başına harf-i cer gelmemiş olması

Cinsini Nefyeden Lâ edatı, yukarıdaki üç şartı aynı anda ihtiva etmediğinde, yâni aşağıdaki durumlardan herhangi birisi söz konusu olduğunda amel edemez:

1. '*Lâ*'nın isminin marife olması durumunda
2. '*Lâ*' ile isminin arası açıldığında (araya başka kelime girince)
3. '*Lâ*'nın başında harf-i cer bulunması durumunda

CİNSİNİ NEFYEDEN 'LÂ'NIN İSMİNİN İRÂBI

Cinsini nefyeden 'Lâ' edatının isminin irabında iki durum söz konusudur. Cinsini nefyeden 'Lâ'nın ismi;

1. '*Muzâf*' veya '***muzâfa benzer***' olduğunda mansuptur.
2. '*Muzâf*' veya '***muzâfa benzer***' olmadığında -yâni 'müfret' olduğunda- ne üzere nasp oluyorsa o hal üzere mebnî kabul edilir.

Not: 2. maddede yer alan cümleden de açıkça anlaşılacağı üzere burada '***müfret***' ile kastedilen '***muzâf***' veya '***muzâfa benzer***' olmayan demektir.

ÖNEMLİ NOT

Şibh-i Muzâf, ‘tamlamaya benzeyen terkip’ demektir. Arapça’da; ism-i fâil, ism-i mefûl, sıfat-ı müşebbehe, ism-i tafdil, mübalağalı ism-i fâil gibi fiilden türetilmiş olan bazı kelime türleri vardır ki, bunlar bazan kendilerinden sonra gelen ve anlamsal yönden kendileri ile ilintili olan kelime veya harflerle birlikte kullanılırlar. İşte ‘***fiilimsi***’ olarak da adlandırdığımız söz konusu sözcük türleriyle, bu sözcüklerin muhtevasındaki eylemden bir şekilde etkilenen -bu fiilimsilerin fâili, mefûlün bihi, câr-mecruru olarak- sözcüklerin oluşturmuş olduğu tamlamaya benzer bu yapılara ‘***şibh-i muzâf***’ adı verilmektedir. Şu örnekleri inceleyiniz:

لَا حَسَنًا خُلُقُهُ \ لَا وَاسِعًا صِيتُهُ

لَا مُحْتَرِمًا وَالِدَيْهِ \ لَا شَارِبًا اَلْخَمْرَ

لَا مُشْتَرِكًا فِي الرِّحْلَةِ \ لَا خَيْرًا مِنْ .....

Cinsini Nefyeden Lâ’nın İsminin Müfret Oluşu ile İlgili Örnek Cümle		
Lâ’nın Haberi (Mahallen Merfû)	Lâ’nın İsmi (Fetha Üzere Mebnî)	Cinsini Nefyeden Lâ
فِي الْإِسْلَامِ	مُحَابَاةَ	لَا
İslam’da, kesinlikle (hiç/asla) kayırmacılık yoktur.		

CİNSİNİ NEFYEDEN ‘LÂ’NIN İSMİNİN ‘MÜFRET’ OLUŞU İLE İLGİLİ ÖRNEKLER

(1) لَا سَحَابَ فِي السَّمَاءِ مُنْذُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ.

Üç günden beri havada hiç bulut yok.

(2) أَنْتُمْ أَصْدِقَاءُ مُخْلِصُونَ لَا شَكَّ فِي ذٰلِكَ.

Sizler samimi dostlarsınız, buna şüphe yok.

(3) الم، ذٰلِكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ فِيهِ.

Elif Lâm Mîm, O, kendisinde hiçbir şüphe olmayan kitaptır.

(4) لَا مُسَافِرِينَ فِي مَحَطَّةِ الْقِطَارِ الْآنَ.

Şu anda, tren garında hiçbir yolcu bulunmamaktadır.

(5) قَالَ رَئِيسُ الْجَمْعِيَّةِ بِصَرَاحَةٍ: لَا خَائِنَ بَيْنَ أَعْضَاءِ جَمْعِيَّتِنَا أَبَدًا.

Dernek başkanı, açık bir dille 'derneğimiz üyeleri arasında hiçbir hain yoktur' dedi.

(6) لَا فَضْلَ لِعَرَبِيٍّ عَلَى أَعْجَمِيٍّ وَ لَا أَعْجَمِيٍّ عَلَى عَرَبِيٍّ إِلاَّ بِالتَّقْوَى.

Hiçbir Arabın Aceme, Acemin de Araba karşı, takva kriteri dışında üstünlüğü yoktur.

(7) آيَةُ "لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ" دُسْتُورٌ أَسَاسِيٌّ فِي حُرِّيَّةِ الْفِكْرِ وَ الْعَقِيدَةِ.

"Dinde zorlama yoktur" ayeti, fikir ve inanç özgürlüğü konusunda temel bir ilkedir.

(8) لَا رَيْبَ فِي أَنَّ هٰذَا الرَّجُلَ الْمُسِنَّ وَ الْمِسْكِينَ مَعْصُومٌ.

Bu yaşlı ve zavallı adamın masum olduğuna kuşku yok.

(9) قَالَ النَّبِيُّ (ص): لَا طَاعَةَ لِمَخْلُوقٍ فِي مَعْصِيَةِ الْخَالِقِ.

Hz. Peygamber, 'Yaratıcıya isyan teşkil eden hususlarda yaratılmışlara itaat olmaz' buyurmuşlardır.

(10) قَالَتِ الْعَجُوزُ الْهَزِيلَةُ: لَا ثَرْوَةَ وَ لَا كَنْزَ أَثْمَنُ مِنَ الصِّحَّةِ وَ الْعَافِيَةِ.

Cılız kocakarı, 'hiçbir servet ve hazine sağlık ve afiyetten daha kıymetli değildir' dedi.

(11) قَالَ النَّبِيُّ (ص) فِي حُقُوقِ التِّجَارَةِ: لَا ضَرَرَ وَ لَا ضِرَارَ.

Hz. Peygamber, ticaret hukuku ile ilgili (bir prensip) olarak 'Zarar vermek ve birbirine zarar vermek yoktur' buyurmuşlardır.

(12) لَا مُهَنْدِسِينَ يَابَانِيِّينَ مُشْتَرِكُونَ فِي هٰذَا الْمَشْرُوعِ.

Bu projeye hiçbir Japon mühendis iştirak etmemiştir.

(13) لَا أَحَدَ يَقْبَلُ فِكْرَتَكَ هٰذِهِ لِأَنَّهَا دَاحِضَةٌ مِنْ عِدَّةِ جَوَانِبَ.

Birkaç yönden tutarsız olduğu için senin bu düşünceni hiç kimse kabul etmez.

(14) اِسْتَأْنَفَ الْخَطِيبُ كَلَامَهُ قَائِلاً: لَا إِيمَانَ لِمَنْ لَا أَمَانَةَ لَهُ.

Hatip, konuşmasına 'güvenilirlik' vasfı olmayanın Allah'a (sağlam) inancı da olmaz' diyerek başladı

(15) لَا عَهْدَ لِمَنْ لَا وَفَاءَ لَهُ.

Sadakati olmayan kimsenin (akitlere) bağlılığı da olmaz.

(16) لَا أَطِبَّاءَ إِخْصَائِيِّينَ مَوْجُودُونَ فِي مُسْتَشْفَاهُمْ.

Hastanelerinde hiçbir uzman doktor yok.

(17) لَا شَكَّ فِي وُجُودِ اللّٰهِ وَ وَحْدَانِيَّتِهِ وَ أَزَلِيَّتِهِ وَ أَبَدِيَّتِهِ.

Allah'ın varlığında, birliğinde, ezeli ve ebedi oluşunda hiçbir şüphe yoktur.

(18) قَالَ وَزِيرُ الْعَدَالَةِ مُفْتَخِرًا: لَا مَظْلُومِينَ وَ لَا مَغْدُورِينَ فِي بَلَدِنَا الْحَمْدُ لِلّٰهِ.

Adalet bakanı gururla, 'Allah'a şükür, ülkemizde haksızlığa uğramış hiç kimse yok' dedi.

(19) لَا مُسَافِرِينَ غَادَرُوا الطَّائِرَةَ حَتَّى الْآنَ.

Şu ana kadar, hiçbir yolcu uçaktan ayrılmadı.

(20) لَا نَزِيلَ وَ لَا زَبُونَ فِي فُنْدُقِنَا مُنْذُ أَيَّامٍ.

Günlerden beridir otelimizde ne misafir ne de müşteri var.

(21) لَا كَسْلَانَ بَيْنَ الطُّلَّابِ الَّذِينَ تَلَقَّوْا الدَّرْسَ مِنِّي.

Benden ders alan öğrenciler arasında hiçbir tembel öğrenci yok.

(22) لَا فُقَرَاءَ فِي قَرْيَتِهِمْ لِأَنَّ أَغْنِيَاءَ الْقَرْيَةِ مُحْسِنُونَ.

Köylerinde hiç yoksul insan yok. Zira köyün zenginleri hayırsever insanlar.

(23) لَا أَطِبَّاءَ إِخْصَائِيِّينَ فِي مُسْتَشْفَانَا لِفَحْصِ الْمَرِيضِ الْمُصَابِ بِالْإِيدْزِ.

Hastanemizde, aids'li hastayı muayene edebilecek uzman doktorlar yok.

(24) لَا فَيْلَسُوفَ حَلَّ قَضِيَّةَ الْأَبَدِيَّةِ وَ اللَّاأَبَدِيَّةِ.

'Sonsuzluk' ve 'sonluluk' problemini çözmüş hiçbir filozof yoktur.

(25) يَقُولُ مَثَلٌ تُرْكِيٌّ: لَا دُخَانَ يَخْرُجُ مِنْ غَيْرِ نَارٍ.

Bir Türk atasözü şöyle der : 'Ateş olmayan yerden duman çıkmaz'.

(26) دَافَعَ الرَّئِيسُ عَنْ رِفَاقِهِ قَائِلاً: لَا حَاقِدِينَ بَيْنَنَا بِأَسْبَابٍ تَافِهَةٍ.

Başkan, 'içimizde, sudan sebeplerle kin güden hiç kimse yoktur' diyerek arkadaşlarını savundu.

(27) لَا كَذَّابِينَ وَ مُتَمَلِّقِينَ وَ مُدَاهِنِينَ مَحْبُوبُونَ فِي الْمُجْتَمَعِ الْفَاضِلِ.

Erdemli bir toplumda; yalancı, dalkavuk ve yağcı insanlar sevilmez.

(28) لَا أَحَدَ مِنَّا يَشُكُّ فِي هٰذَا الْخَبَرِ الَّذِي مَصْدَرُهُ وَكَالَةُ أَنْبَاءِ أَنَاضُولَ.

Hiçbirimiz, kaynağı Anadolu Haber Ajansı olan bu haberden şüphe etmiyoruz.

(29) لَا مُدِيرِينَ وَ لَا مُوَظَّفِينَ مَوْجُودُونَ الْآنَ فِي أَمَاكِنِ أَعْمَالِهِمْ.

Ne müdürler ne de memurlar görevlerinin başındaydı.

(30) لَا مُحَاضِرَ وَ لَا مُقَدِّمَ فِي قَاعَةِ الْاِجْتِمَاعِ حَالِيًّا.

Şu anda ne konferansı verecek kişi, ne de sunucu toplantı salonunda yok.

(31) لَا فَائِدَةَ لَنَا مِنْ هٰذِهِ الْمَجْهُودَاتِ إِنْ لَمْ نَكُنْ مُخْلِصِينَ فِي أَعْمَالِنَا.

Samimi olmadığımız sürece bu emeklerden hiçbir fayda temin edemeyeceğiz.

(32) كَانَ يَنْصَحُنِي أُسْتَاذِي دَوْمًا قَائِلاً: لَا عِلْمَ بِلَا اجْتِهَادٍ.

Hocam hep 'gayret olmadan ilim olmaz' diyerek bana nasihatte bulunurdu.

(33) هَمْهَمَ مُدِيرُ الْمُسْتَشْفَى قَائِلاً : لَا نَسَبَ لِهٰذَا الطِّفْلِ الْمِسْكِينِ وَ لَا حَسَبَ.

Hastane müdürü, 'bu zavallı çocuğun ne soyu ne de sopu belli' diyerek mırıldandı.

(34) كَانَتْ عَلَى بَابِ الضَّرِيحَةِ لَوْحَةٌ مَكْتُوبٌ عَلَيْهَا: لَا شَيْءَ عَلَى الْأَرْضِ بَاقٍ.

Türbenin kapısında, üzerinde 'Yeryüzünde hiçbirşey baki değildir' yazan bir levha vardı.

(35) غَضِبَ الْمُدَرِّبُ عَلَى اللَّاعِبِينَ الْمُنْهَزِمِينَ صَارِخًا فِي وُجُوهِهِمْ: لَا أَحَدَ مِنْكُمْ أَدَّى مُهِمَّتَهُ بِأَكْمَلِهَا.

Antrenör, yenilgiye uğrayan oyuncuların yüzüne karşı, 'hiçbiriniz görevinitam anlamıyla yapmadı' diye bağırarak öfkelendi.

(36) كَانَ جَدِّي يَقُولُ دَائِمًا حِينَمَا يَغْضَبُ: لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ إِلاَّ بِاللهِ.

Dedem çok kızdığı zaman hep lâ havle çekerdi.

(37) قَالَ السَّائِحُ الْفَرَنْسِيُّ: "لَا إِلَهَ إِلاَّ اللهُ، مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللهِ" فَصَارَ مُسْلِمًا.

Fransız turist 'Lâ ilâhe İllallah, Muhammedu'r-Rasulullah' dedi ve müslüman oldu.

Cinsini Nefyeden Lâ'nın İsminin Şibh-i Muzâf Oluşu ile İlgili Örnek Cümle		
Lâ'nın Haberi (Mahallen Merfû)	Lâ'nın İsmi (Fetha ile Mansup)	(Cins. Nef. Lâ)
يُفْلِحُ	مُفْتَرِيًا عَلَى النَّبِيِّ	لَا
Peygambere iftira eden hiçkimse iflah olmaz.		

Cinsini Nefyeden Lâ'nın İsminin Muzâf Oluşu ile İlgili Örnek Cümle		
Lâ'nın Haberi (Mahallen Merfû)	Lâ'nın İsmi (Fetha ile Mansup)	(Cins. Nef. Lâ)
يَسُوقُ	مُتَنَاوِلَ كُحُولٍ	لَا
Alkol alan hiçkimse şoförlük yapamaz.		

CİNSİNİ NEFYEDEN 'LÂ'NIN İSMİNİN 'MUZÂF' VE 'MUZÂFA BENZER' OLUŞU İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) لَا قَدِيمَ عَهْدٍ بِالْإِسْلَامِ يَفْضُلُ مَنْ دَخَلَ فِي الْإِسْلَامِ حَدِيثًا.

İslam'a ilk önce giren hiçkimsenin, sonra giren kimseye üstünlüğü yoktur.

(2) لَا قَرِيبًا مَسْكَنُهُ مِنْ مَقَرِّ الْقِبْلَةِ أَعْظَمُ شَأْنًا مِنَ الْبَعِيدِ.

Evi kıbleye yakın olan hiçkimsenin durumu, uzak olandan daha iyi değildir.

(3) لَا سَاعِيًا فِي الْخَيْرِ مَلُومٌ بَلْ مَمْدُوحٌ.

Hayır için koşuşturan hiçkimse kınanmaz, aksine methedilir.

(4) لَا خَائِنِي الْأَمَانَاتِ مَحْبُوبُونَ بَيْنَ النَّاسِ أَبَدًا.
Emanete ihanet eden hiçkimse insanlar arasında sevilmez.

(5) لَا مُتَعَاوِنِينَ عَلَى الْخَيْرِ نَادِمُونَ بَلْ مَسْرُورُونَ وَ سُعَدَاءُ فِي الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ.
Hayırda yardımlaşan hiçkimse bu dünyada ve ahirette pişman olmaz, aksine memnun ve mutlu olur.

(6) لَا مُقَصِّرًا فِي وَاجِبَاتِهِ الْخَاصَّةِ وَ الْعَائِلِيَّةِ مَحْبُوبٌ بَيْنَ مَعَارِفِهِ.
Kişisel ve ailevi görevlerinde kusur işleyenler, yakınları arasında sevilmezler.

(7) لَا مُخْلِصًا لِوَطَنِهِ مُقَصِّرٌ فِي أَدَاءِ وَاجِبِهِ.
Vatanına karşı samimi olan hiçkimse görevini yerine getirmede kusur etmez.

(8) لَا طَالِبِي حَقٍّ تَضِيعُ حُقُوقُهُمْ مَا دَامُوا صَادِقِينَ وَ مُنْتَبِهِينَ.
Doğru sözlü ve uyanık olduğu sürece, hakkını arayan hiçkimsenin hakkı zayi olmaz.

(9) لَا مُسْتَقِيمًا خُلُقُهُ وَ عَيْشُهُ مَذْمُومٌ بَيْنَ النَّاسِ حَوْلَهُ.
Ahlak ve yaşantı bakımından istikrarlı olan hiçkimse, çevresindeki insanlar tarafından kınanmaz.

(10) فِي مُعْتَقَدَاتِنَا، لَا غَافِرًا الذَّنْبَ وَ لَا قَابِلاً التَّوْبَةَ إِلاَّ اللهُ سُبْحَانَهُ وَ تَعَالَى.
İnancımıza göre, Allahu Teâlâ'dan başka, günahları bağışlayan ve tevbeleri kabul eden hiçkimse yoktur.

(11) دَافَعَ الْعَمِيدُ عَنْ مُوَظَّفِيهِ قَائِلاً: لَا حَارِسِي كُلِّيَّتِنَا مُهْمِلُونَ فِي أَدَاءِ وَاجِبَاتِهِمْ.
Dekan, 'fakültemiz bekçilerinden hiçbiri görevinde ihmalkar değildir' diyerek personelini savundu.

(12) كَانَ أَبِي يُكَرِّرُ هٰذَا الْكَلَامَ دَائِمًا: لَا مُتْقِنِي عَمَلٍ نَادِمُونَ مِمَّا فَعَلُوهُ.
Babam, herzaman şu sözü tekrarlardı : 'İşini sağlam yapan hiçkimse, yaptığı işten ötürü pişmanlık duymaz'.

(13) لَا مُعْتَنِيَاتٍ بِالْخِدَمَاتِ الْمَنْزِلِيَّةِ مَذْمُومَاتٌ مِنْ قِبَلِ الْحَمَوَاتِ.
Ev işleriyle gerektiği gibi ilgilenen bayanlar, kaynanaları tarafından iğnelenmezler.

(14) لَا فَاعِلَ خَيْرٍ نَادِمٌ وَ لَا فَاعِلَ شَرٍّ مَسْرُورٌ مِمَّا فَعَلَهُ.
İyilik yapan, yaptığına pişman, kötülük yapan da yaptığından memnun olmaz.

(15) كَانَ أُسْتَاذُنَا يُرَدِّدُ نُصْحَهُ هٰذَا: لَا مُهْمِلِي وَاجِبَاتِهِمْ نَاجِحُونَ فِي حَيَاتِهِمْ.
Öğretmenimiz, şu öğüdünü tekrar eder dururdu : 'Görevlerini aksatanlar yaşamlarında başarılı olamazlar'.

(16) فِي اعْتِقَادِي أَنَّهُ: لَا مُجَاهِدًا فِي سَبِيلِ وَطَنِهِ وَ دِينِهِ مُتَخَاذَلٌ.
Vatanı ve dini uğruna mücadele veren hiçbir kimsenin (Allah tarafından) yardımsız bırakılmayacağına inanıyorum.

(17) يَرِدُ فِي الْقُرْآنِ أَنَّهُ، لَا مُجِيبًا الدُّعَاءَ وَ التَّضَرُّعَ إِلاَّ اللهُ.

Kur'an'a göre, yalvarıp yakarmalara Allah'tan başka icabet eden hiçkimse yoktur.

(18) لَا قَارِئًا لِدَرْسِهِ إِلاَّ خَالِدٌ وَ زَكِيٌّ.

Halit ve Zeki dışında dersini okuyan hiçkimse yok.

(19) لَا مُوَظَّفِي حِسَابَاتٍ مُخْطِئُونَ فِي حَالَةِ اسْتِعْمَالِ الْآلَةِ الْحَاسِبَةِ.

Hesap makinesi kullanmaları durumunda hiçbir hesap memuru hata etmez.

(20) لَا سَاعِينَ فِي سَبِيلِ اللهِ يَحْزَنُونَ فِي الْآخِرَةِ.

Allah yolunda çaba harcayan hiçkimse ahirette mahzun olmayacaktır.

(21) لَا حَرِيصًا عَلَى جَمْعِ الْمَالِ بَيْنَ هَؤُلَاءِ الْمُشَارِكِينَ.

Bu ortaklar içinde, mal biriktirmeye tamah eden hiçkimse yok.

(22) لَا رَجُلَ دِينٍ وَ لَا سِيَاسَةٍ مُشْتَرِكَانِ فِي هَذِهِ النَّدْوَةِ.

Bu sempozyuma hiçbir din adamı ve siyasetçi iştirak etmiyor.

(23) لَا صَانِعَ مَعْرُوفٍ نَادِمٌ وَ لَا صَانِعَ سَيِّئَةٍ مُوَفَّقٌ فِي هَذِهِ الدُّنْيَا.

Bu dünyada, iyilik yapan pişman, kötülük yapan da muvaffak olamaz.

(24) لَا مُهْتَمًّا بِدُرُوسِهِ رَاسِبٌ إِنْ كَانَ مُعَلِّمُ الدَّرْسِ عَادِلاً.

Dersin hocası adilse, derse karşı ilgili olan hiçkimse sınıfta kalmaz.

(25) جَمَعَ الْجَدُّ أَحْفَادَهُ حَوْلَهُ وَ نَصَحَهُمْ قَائِلاً: لَا سَاعِيًا فِي الْخَيْرَاتِ يَخِيبُ سَعْيُهُ.

Dede, torunlarını etrafına topladı ve kendilerine, 'iyilik için uğraş veren hiç kimsenin emekleri boşa gitmez' diyerek nasihatte bulundu.

(26) لَا مُكِبًّا عَلَى دُرُوسِهِ كَمَا يَنْبَغِي يَرْسُبُ فِي الْامْتِحَانَاتِ.

Derslerine gerektiği gibi eğilen (kapanan) hiçkimse sınavlarda başarısız olmaz.

ÖNEMLİ NOT

Dersimizin başında, gerekli şartları taşımaması durumunda cinsini nefyeden Lâ'nın isminin mansup yerine merfû okunacağı ifade edilmişti. Burada ise ismi merfû olarak okunan bu Lâ'nın cümlede mutlaka tekrarlanmak zorunda olduğunu ayrıca belirtmek gerekmektedir. Aşağıdaki cümlelerde konuyla ilgili yeterince örnek sunulmuştur. Dikkatle inceleyiniz.

CİNSİNİ NEFYEDEN 'LÂ'NIN AMEL ETMEYİŞİ İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) لَا الْمُدِيرُ وَ لَا الْوَكِيلُ مَوْجُودَانِ فِي الْمَكْتَبِ.

Ofiste, ne müdür ne de müdürün vekili vardı.

(2) لَا فِي الْمَكْتَبَةِ فَهَارِسُ وَ لَا مَخْطُوطَاتٌ نَفْسُهَا.

Kütüphanede ne kataloglar ne de yazma eserlerin kendisi vardı.

(3) لَا فِي بَيْتِ الْعَجُوزِ الْفَقِيرَةِ طَعَامٌ وَ لَا شَرَابٌ.

Yoksul kocakarının evinde ne yiyecek ne içecek vardı.

(4) لَا مُهَنْدِسُ الشَّرِكَةِ عَرَفَ مَوْقِعَ هٰذَا الْعُطْلِ التِّقْنِيِّ وَ لَا رَئِيسُ الْعُمَّالِ.

Bu teknik hatayı ne mühendis farketti ne de işçibaşı.

(5) يَكْسِبُ رِضَاءَ اللّٰهِ مَنْ يُنْفِقُ فِي سَبِيلِهِ بِلَا حِسَابٍ.

Allah yolunda sınırsız harcama yapan kişi Onun rızasını elde eder.

(6) قَدْ كَذَبَ التَّاجِرُ الْمُحْتَالُ عَلَى الْمَدِينِ لَهُ حِينَمَا قَالَ فِي وَجْهِهِ:

لَا مَعِي نُقُودٌ وَ لَا صُكُوكٌ اَلْآنَ!

Üçkağıtçı tüccar, alacaklısının yüzüne karşı: 'şu anda yanımda ne nakit ne de çek var' derken Ona yalan söylemişti.

(7) لَا مُحَمَّدٌ عَرَفَ الْإِجَابَةَ وَ لَا خَالِدٌ.

Yanıtı ne Muhammed ne de Halit bilebildi.

(8) لَا الطَّبِيبَاتُ حَضَرْنَ الْحَفْلَ وَ لَا الْمُمَرِّضَاتُ هٰذَا الصَّبَاحَ.

Bu sabah toplantıya ne bayan doktorlar ne de hemşireler geldi.

(9) يُخْطِئُ دَائِمًا مَنْ يَتَكَلَّمُ فِي الْمَوْضُوعَاتِ الْعِلْمِيَّةِ بِلَا مُسْتَنَدَاتٍ وَ لَا مَصْدَرٍ.

İlmi konularda belgesiz ve kaynaksız konuşan kişi her zaman yanılır.

(10) كَانَ الْجَاحِظُ مِنْ أَكْبَرِ الْأُدَبَاءِ الْقُدَامَى بِلَا شَكٍّ.

Hiç kuşkusuz Cahiz, klasik edebiyatçıların en büyüklerindendi.

(11) لَا التَّوْبِيخُ وَ لَا التَّمَلُّقُ لَهُ يَنْفَعُ مَعَهُ.

Ona ne azar kar ediyor ne pohpohlama.

ÖNEMLİ NOT

Cinsini nefyeden Lâ'nın haberi -*şayet bağlamdan ve cümlenin akışından, haber olan kelimenin ne olduğu tahmin edilebilecekse*- cümleden tamamen kaldırılabilir. Sözgelimi اَلْقُرْآنُ كِتَابٌ مُنْزَلٌ مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ لَا شَكَّ cümlesinde لَا شَكَّ ile kastedilenin لَا شَكَّ فِي ذٰلِكَ veya لَا شَكَّ مَوْجُودٌ فِي ذٰلِكَ gibi bir cümle olduğu kolayca tahmin edilebileceği için haber olan kısımları cümleden kaldırılmıştır. Aşağıdaki tabloda, Klasik ve Modern Arapça'da çok yaygın olan bu kullanım şekliyle ilgili yeterli örnek verilmiştir. İnceleyiniz.

Anlamı	Haberi Hazfedilmiş Cinsini Nefy. Lâ	
Hiç kuşku yok ... , Şüphesiz ki ...	لَا شَكَّ (مَوْجُودٌ)	1
Hiç kuşku yok ... , Şüphesiz ki ...	لَا رَيْبَ (مَوْجُودٌ)	2
Hiç kuşku yok ... , Şüphesiz ki ...	لَا جَرَمَ (مَوْجُودٌ)	3
Hiç kurtuluşu yok ... , Kesinlikle, Kaçınılmaz olarak, Gerekir	لَا بُدَّ (مَوْجُودٌ)	4
Hiç kurtuluş yok ... , Kaçınılmaz	لَا مَنَاصَ (مَوْجُودٌ)	5
Zararı yok, Ziyanı yok	لَا بَأْسَ (مَوْجُودٌ)	6
Zararı yok, Ziyanı yok	لَا ضَيْرَ (مَوْجُودٌ)	7
Ne var bunda! Şaşılacak ne var!	لَا غَرْوَ (مَوْجُودٌ)	8
Ne var bunda! Şaşılacak ne var!	لَا عَجَبَ (مَوْجُودٌ)	9
Ne var bunda! Şaşılacak ne var!	لَا غَرَابَةَ (مَوْجُودٌ)	10
Mutlaka, Kesinlikle, Çaresiz	لَا مَحَالَةَ (مَوْجُودٌ)	11
Mutlaka, Kesinlikle, Çaresiz	لَا خَيْرَ (مَوْجُودٌ) فِيهِ	12

Türkçe	Arapça	No
Faydası yok, Yararı yok	لَا فَائِدَةَ (مَوْجُودٌ)	13
Gerek (ihtiyaç) yok, Lüzum yok	لَا حَاجَةَ (مَوْجُودٌ)	14
Gerek (ihtiyaç) yok, Lüzum yok	لَا دَاعِيَ (مَوْجُودٌ)	15
Seçenek yok, Alternatif yok	لَا خِيَارَ (مَوْجُودٌ)	16
Fark yok, Farksız, Aynı	لَا فَرْقَ (مَوْجُودٌ)	17
Ümit yok, Ümitsiz vaka	لَا أَمَلَ (مَوْجُودٌ)	18
İhtimal yok, İmkan yok	لَا احْتِمَالَ (مَوْجُودٌ)	19
İhtimal yok, İmkan yok	لَا وَجْهَ (مَوْجُودٌ)	20

اَلْمَدَنِيَّةُ الْحَدِيثَةُ

مِنَ النَّاسِ مَنْ لَا يَتَرَدَّدُ فِي الْقَوْلِ بِأَنَّ مَدَنِيَّتَنَا فِي مَيْعَةِ الرَّبِيعِ، وَ مِنْهُمْ مَنْ يَقُولُ إِنَّهَا تَخَطَّتْ رَبِيعَهَا إِلَى الصَّيْفِ. وَ مِنْهُمْ مَنْ يُؤَكِّدُ أَنَّهَا اجْتَازَتْ صَيْفَهَا إِلَى الْخَرِيفِ وَ مِنْهُمْ مَنْ يَزْعُمُ أَنَّهَا فِي صَمِيمِ الشِّتَاءِ. وَ هُنَالِكَ فَرِيقٌ يُؤْمِنُ أَوْثَقَ ٱلْإِيمَانِ بِأَنَّ مَدَنِيَّتَنَا قَدِ اكْتَشَفَتْ سِرَّ الشَّبَابِ الدَّائِمِ فَهِيَ بَاقِيَةٌ مَا بَقِيَ ٱلْإِنْسَانُ وَ الزَّمَانُ. وَ لِكُلٍّ مِنْ هَؤُلَاءِ حُجَّةٌ يَسُوقُهَا وَ بُرْهَانٌ يُدْلِي بِهِ وَ دَلَائِلُ يَسْتَنِدُ إِلَيْهَا. أَمَّا ٱلْأَمْرُ الَّذِي لَا يَخْتَلِفُ فِيهِ عَاقِلَانِ فَهُوَ أَنَّ الْمَدَنِيَّةَ الْحَاضِرَةَ مَا أَدْرَكَتْ بَعْدُ وَ لَا هَدَفًا مِنْ أَهْدَافِ ٱلْإِنْسَانِ. فَهِيَ مَا أَخْرَجَتْنَا مِنْ ظُلْمَةٍ حَتَّى أَوْقَعَتْنَا فِي ظُلُمَاتٍ، وَ لَا حَرَّرَتْنَا مِنْ وَهْمٍ حَتَّى كَبَّلَتْنَا بِأَوْهَامٍ، وَ لَا فَتَحَتْ لَنَا بَابًا حَتَّى أَغْلَقَتْ فِي وَجْهِنَا أَبْوَابًا. لَئِنْ ذَلَّلَتْ لَنَا الْمَاءَ وَ الْهَوَاءَ فَقَدْ جَعَلَتْنَا أَرِقَّاءَ لِلْغَابِ وَ التُّرَابِ. وَ لَئِنْ وَسَّعَتْ بُطُونَنَا حَتَّى لَا تَكَادُ تَمْلَأُهَا ٱلْأَرْضُ وَ السَّمَاءُ فَقَدْ ضَيَّقَتْ قُلُوبَنَا حَتَّى لَا تَكَادُ تَتَّسِعُ لِبِدْرْهَمٍ مِنَ الْعَطْفِ وَ اللُّطْفِ وَ الْحَنَانِ. وَ لَئِنْ مَدَّتْ بِأَبْصَارِنَا إِلَى أَقَاصِي الْفَضَاءِ فَقَدْ حَجَبَتْ بَصَائِرَنَا عَنْ أَقْرَبِ مَا يَتَّصِلُ بِنَا مِنَ الْكَائِنَاتِ. وَ لَعَمْرِي إِنَّ مَدَنِيَّةً تُوغِرُ قَلْبَ ٱلْإِنْسَانِ عَلَى أَخِيهِ ٱلْإِنْسَانِ لَمَدَنِيَّةٌ تُقَوِّضُ أَرْكَانَهَا بِيَدِهَا... إِنَّهَا لَمَدَنِيَّةٌ بِهَا الْخَرَفُ فَهِيَ مِنْ عُمْرِهَا فِي الشِّتَاءِ.

59. DERS

LAFZÎ TEKİT
MANEVÎ TEKİT

TEKİT

Tanım: Bir kelime veya cümledeki anlamı güçlü bir şekilde vurgulamak üzere bazı özel tekit sözcüklerinin kullanılması, ya da birtakım kelime veya cümlelerin tekrarı yolu ile ifade edilmek istenen anlamın pekiştirilmesi işlemine '***Tekit***' adı verilir. Tekit işlemine konu olan isim, harf veya cümle '***Müekked***' adını alır.

İki ayrı tekit türü söz konusudur: **a.** ***Lafzî Tekit*** **b.** ***Manevî Tekit***.

LAFZÎ TEKİT

İsim, fiil, harf gibi sözcüklerin tekrarı veya bu sözcüklerin bir araya gelmesinden oluşan ve cümle adını verdiğimiz anlamsal bütünün tekrarı esasına dayanan tekit türüdür.

Not: Muttasıl zamirlerin tekidi -*bu zamirler ister muttasıl merfû, ister muttasıl mansup ve isterlerse muttasıl mecrur zamir olsunlar*- daima munfasıl merfû zamirler ile yapılır.

Lafzî Tekit Konusu İle İlgili Örnek Cümle		
Hâl Öğesinin Mefûlü (Tekit+Müekked)	Hâl	Fiil + Fâil
يَحْيَا الْعَدْلُ يَحْيَا الْعَدْلُ	قَائِلاً	صَرَخَ الْمُتَّهَمُ
Sanık, "Yaşasın adalet! Yaşasın adalet!" diye bağırdı.		

Tekidin Şekli	Anlamı	Örnekler	
Harfin tekrarı ile yapılan tekit	Evet! Evet!	نَعَمْ نَعَمْ!	1
İsmin tekrarı ile yapılan tekit	Yanlış! Yanlış!	خَطَأً خَطَأً!	2
Fiilin tekrarı ile yapılan tekit	Bıktım senden! Bıktım!	سَئِمْتُ سَئِمْتُ مِنْكَ!	3
Cümlenin tekrarı ile yapılan tekit	Bu daha iyi! Bu daha iyi!	هٰذَا أَفْضَلُ ! هٰذَا أَفْضَلُ!	4
Merfû-muttasıl zamirin, merfû-munfasıl zamir ile tekit edilmesi	Sen öldürdün onu, Sen!	قَتَلْتَهُ أَنْتَ!	5
Mansup-muttasıl zamirin, merfû-munfasıl zamir ile tekit edilmesi	Onu boğazladılar, Onu!	ذَبَحُوهَا هِيَ!	6
Mecrur-muttasıl zamirin, merfû-munfasıl zamir ile tekit edilmesi	Bizi selamladılar, Bizi!	سَلَّمُوا عَلَيْنَا نَحْنُ!	7

LAFZÎ TEKİT KONUSU İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) بَدَأَ الطِّفْلُ الصَّغِيرُ يَبْكِي صَارِخًا: لَسْتُ أَنَا لِصًّا لَسْتُ أَنَا لِصًّا!

Küçük çocuk, 'Ben hırsız değilim, ben hırsız değilim!' diye bağırarak ağlamaya başladı.

(2) فَجْأَةً بَدَأَتِ الطِّفْلَةُ الصَّغِيرَةُ تَقْفِزُ وَ هِيَ تَصِيحُ "حَيَّةٌ! حَيَّةٌ!"

Küçük kız aniden, 'Yılan! Yılan!' diye bağırarak sıçramaya başladı.

(3) كَانَ صَوْتٌ خَافِتٌ يَأْتِي مِنْ بُحْبُوحَةِ الْبُحَيْرَةِ وَ يَقُولُ "اَلنَّجْدَةَ! اَلنَّجْدَةَ!"

Gölün orta tarafından 'İmdat! İmdat!' diye cılız bir ses geliyordu.

(4) صَرَخَتِ الْعَجُوزُ حَتَّى بَحَّ صَوْتُهَا قَائِلَةً "اَلْحَرِيقُ! اَلْحَرِيقُ!"

Yaşlı kocakarı, sesi kısılana dek 'Yangın! Yangın!' diye bağırdı.

(5) جَمَعَ مُدِيرُ الشِّرْكَةِ جَمِيعَ مُوَظَّفِيهِ وَ أَنَّبَهُمْ بِلَهْجَةٍ شَدِيدَةٍ قَائِلاً أَفْلَسْنَا أَفْلَسْنَا!

Şirket müdürü tüm personelini topladı ve 'Battık! Battık!' diyerek kendilerini sert bir şekilde azarladı.

(6) نَصَحَ الْوَالِدُ الْمُجَرَّبُ أَوْلاَدَهُ وَ هُوَ يَقُولُ لَهُمْ: أَوَّلاً الصِّدْقَ! أَوَّلاً الصِّدْقَ!

Güngörmüş baba, 'Önce dürüstlük! Önce dürüstlük' diyerek çocuklarına nasihatta bulundu.

(7) قَالَ الشَّاهِدُ بِصَوْتٍ مَبْحُوحٍ:"أَجَلْ، أَجَلْ، سَيَلْقَى الْمُجْرِمُ جَزَاءَهُ عَاجِلاً أَوْ آجِلاً.

Tanık, kısık bir sesle 'Evet .. Evet .. suçlu, er geç cezasını bulacak' dedi.

(8) بَعْدَ اسْتِقَالَةِ خَمْسَةِ نُوَّابٍ قَالَ زَعِيمُ الْحِزْبِ غَاضِبًا: "هٰذَا غَدْرٌ! غَدْرٌ!"

Beş milletvekilinin istifasından sonra parti lideri öfkeyle, 'Bu bir ihanet, ihanet!' diye haykırdı.

(9) أَجَابَ الْمُتَّهَمُ وَ هُوَ يَبْلَعُ رِيقَهُ عَنْ سُؤَالِ الْقَاضِي قَائِلاً: "لاَ، لاَ".

Sanık, hakimin sorusuna yutkunarak 'Hayır! Hayır!' diye yanıt verdi.

(10) اَلرِّجَالُ الْمُسَالِمُونَ يُقِرُّونَ كُلَّ رَأْيٍ أَوِ اقْتِرَاحٍ دُونَ انْتِقَادٍ وَهُمْ يَقُولُونَ:"نَعَمْ، نَعَمْ"

Yumuşakbaşlı kişiler, 'evet, evet' diyerek her görüş ve öneriyi tenkit etmeden benimser.

(11) اِسْتَقْبَلَتْ صَاحِبَةُ الْبَيْتِ ضُيُوفَهَا بِالْبَابِ قَائِلَةً: "تَفَضَّلُوا، تَفَضَّلُوا".

Ev sahibesi, konuklarını, kapıda, 'Buyurun! Buyurun!' diyerek karşıladı.

(12) كَرَّرَ الْمُوَاطِنُ الْمِسْكِينُ كَلاَمَهُ مَرَّتَيْنِ بِصَوْتٍ عَالٍ:"نَحْنُ جِيَاعٌ! نَحْنُ جِيَاعٌ!"

Zavallı vatandaş 'Açız! Açız!' diyerek sözünü yüksek tonda iki kere tekrarladı.

(13) حِينَمَا يَغْضَبُ أَبُونَا مِنْ شَيْءٍ مَا يُرَدِّدُ كَلاَمَهُ "سُبْحَانَ اللهِ، سُبْحَانَ اللهِ" مَرَّاتٍ.

Babam herhangi bir şeye kızdığında, 'Sübhanallah, Sübhanallah' sözünü defalarca tekrarlar durur.

(14) حِينَمَا اعْتَرَفَ زَعِيمُ الْحِزْبِ بِأَخْطَائِهِ هُوَ عَظُمَ شَأْنُهُ فِي عُيُونِ الْمُنْتَخِبِينَ.

Parti lideri kendi hatalarını itiraf ettiğinde, seçmenlerin gözünde değeri arttı.

(15) أَوْفَدَتِ الْحُكُومَةُ سَفِيرَهَا لِيُمَثِّلَهَا هِيَ فِي الْمُبَاحَثَاتِ الثُّنَائِيَّةِ فِي الْعَاصِمَةِ.

Hükümet, başkentteki ikili görüşmelerde kendisini temsil etmesi için elçisini gönderdi.

(16) أَدْلَى رَئِيسُ الْوُزَرَاءِ بِتَصْرِيحٍ لِلصَّحَفِيِّينَ قَائِلاً:"نَحُلُّ نَحْنُ قَضِيَّةَ التَّضَخُّمِ هٰذِهِ".

Başbakan gazetecilere bir açıklama yaparak 'Bu enflasyon sorununu biz çözeriz' dedi.

(17) أَقْرَضَنِي أَنَا صَدِيقٌ قَدِيمٌ مَبْلَغًا قَدْرُهُ خَمْسُمِائَةِ دُولاَرٍ لِمُدَّةِ ثَلاَثَةِ أَشْهُرٍ.

Eski bir dostum, bana, üç aylığına beş yüz dolar borç verdi.

(18) شَغَلْتُ أَنَا وَظَائِفَ مُهِمَّةً فِي إِحْدَى مَصْلَحَاتِ الدَّوْلَةِ عِشْرِينَ سَنَةً.

Ben, devlet dairelerden birinde yirmi sene önemli görevler ifa ettim.

(19) سَجَّلَ فَرِيقُنَا نَحْنُ هَدَفَ التَّعَادُلِ فِي الدَّقِيقَةِ الْأَخِيرَةِ لِلْمُبَارَاةِ فَجْأَةً.

Bizim takımımız, maçın son dakikasında aniden beraberlik golü attı.

(20) سَأَلَ الشَّيْخُ الشَّابَّ الْمُجَاوِرَ: "هَلْ سَئِمْتَ أَنْتَ مِنْ حَدِيثِي الطَّوِيلِ مَعَكَ؟"

Yaşlı, bitişiğindeki gence, 'seninle uzun konuşmamdan usandın mı? diye sordu.

(21) اِكْتَسَبَ هُوَ وَ أَصْدِقَاؤُهُ فِي فِرْقَةِ الْمُوسِيقَى شَعْبِيَّةً وَاسِعَةً بَعْدَ التِّسْعِينَاتِ.

O ve müzik grubu arkadaşları, doksanlı yıllardan sonra büyük popülarite elde etti.

(22) صَفَّرَ الشُّرْطِيُّ وَ حَذَّرَ الشُّبَّانَ الْمُتَظَاهِرِينَ قَائِلاً لَهُمْ:"اِمْتَطُوا أَنْتُمْ سَيَّارَاتِكُمْ وَابْتَعِدُوا!"

Polis düdük çaldı ve gösteri yapan gençlere 'Araçlarınıza binin ve uzaklaşın' diyerek uyarıda bulundu.

(23) اِمْتَعَضَتِ الْأُمُّ مِنْ هُرُوبِ بِنْتِهَا هِيَ فَاسْتَغْرَقَتْ فِي الدُّمُوعِ سَاعَاتٍ.

Anne, kendi kızının kaçışına gücendi ve saatlerce hıçkırıklara boğuldu.

(24) وَصَفَ الشَّاعِرُ فِي هٰذِهِ الْأَبْيَاتِ كَثِيرًا مِنْ عَوَاطِفِهِ هُوَ وَ أَحْزَانِ شَعْبِهِ.

Şair, bu beyitlerde kendi duygularını ve halkının dertlerini dile getirmiştir.

(25) أَمَازُونِيَّاتٌ شَعْبٌ مِنَ النِّسَاءِ الْمُحَارِبَاتِ أَقَمْنَ هُنَّ عَلَى شَوَاطِئِ الْبَحْرِ الْأَسْوَدِ.

Amazonlar, Karadeniz sahillerinde yaşamış savaşçı bir kadın topluluktur.

(26) أَفْلَسَتْ شِرِكَتِي أَنَا، وَ ذٰلِكَ بِسَبَبِ سُوءِ الْإِدَارَةِ لَا غَيْرُ.

Benim şirketim, başka sebepten değil, kötü idare yüzünden iflas etti.

(27) دَارَ رَأْسِي أَنَا وَ تَقَيَّأْتُ مِنْ كَثْرَةِ وَ شِدَّةِ الضَّوْضَاءِ فِي صَالَةِ الْمَسْرَحِ.

Tiyatro salonundaki yoğun ve şiddetli gürültüden başım döndü ve kustum.

(28) مِنْ طَبِيعَةِ كُلِّ إِنْسَانٍ أَنَّهُ يَتَعَوَّدُ عَلَى مَا يُصِيبُهُ هُوَ مِنَ آلَامٍ وَ أَحْزَانٍ بِمُرُورِ الْأَيَّامِ.

Her insanın, başına gelen dertlere ve üzüntülere zamanla alışması doğaldır.

(29) عِنْدَمَا وَقَفَ مُقَدِّمُ الْبَرْنَامَجِ أَمَامَ الْجُمْهُورِ أَصَابَهُ هُوَ عُقْدَةٌ فِي لِسَانِهِ.

Sunucu, topluluğun huzuruna çıktığında dili tutuldu.

(30) هَزَّ دَوِيٌّ مِنَ التَّصْفِيقِ الْقَاعَةَ حِينَمَا قَالَ أَحَدُ الْمُوَاطِنِينَ:خَلَّفُونَا نَحْنُ رُؤَسَاؤُنَا الْجَهَلَةُ.

Bir vatandaş, 'Bizi geri bırakanlar câhil liderlerimizdir' deyince bir alkış tufanı koptu.

(31) أَمَرَتِ الْأُمُّ الْعَصَبِيَّةُ ابْنَهَا صَارِخَةً فِي وَجْهِهِ: اِكْوِ أَنْتَ مَلَابِسَكَ أَنْتَ!

Despot anne, oğlunun yüzüne karşı 'Kendi elbiselerini kendin ütüle!' diye bağırarak emir savurdu.

MÂNEVÎ TEKİT

نَفْسٌ ، عَيْنٌ ، كُلٌّ ، جَمِيعٌ ، عَامَّةٌ ، كِلَا ، كِلْتَا gibi birtakım özel kelimeler kullanarak gerçekleştirilen tekit işlemine mânevi tekit adı verilir. Manevi tekitle ilgili olarak bilinmesi gereken başlıca kurallar şunlardır:

a. Yukarıda sıraladığımız tekit sözcükleri, tekit ettikleri kelimeden (müekkedden) sonra gelirler ve tekit ettikleri kelimenin irabını alırlar.

b. Tekit sözcükleri, tekit ettikleri isme (müekkede) sayı ve cinsiyet yönünden uyan zamirlere muzâf olurlar.

Tekit sözcükleri üç grupta ele alınabilir:

1. نَفْسٌ ve عَيْنٌ (نَفْسُهُ\عَيْنُهُ) sözcükleri '***ihtimal***' kavramını ortadan kaldırmak için kullanılır. Bu kavram Türkçemize '***bizzat, ta kendisi***' gibi kelimelerle ifade edilir. Bu iki kelimenin ikil ve çoğul kelimeleri tekit etmesi durumunda çoğul formları olan أَعْيُنٌ ve أَنْفُسٌ (أَنْفُسُهُمَا\أَنْفُسُهُمْ) sözcükleri kullanılır.

2. جَمِيعٌ ، كُلٌّ ve عَامَّةٌ (كُلُّهُ\كُلُّهُمْ) sözcükleri tekil ve çoğul isimleri tekit ederler ve tekit ettikleri isimlerle alakalı olarak bir '***ihata***' ve '***şümul***' kavramı bildirirler. Söz konusu '***şümul***' ve '***ihata***' kavramı Türkçemize '***bütün, hep, bütünü, hepsini***' gibi kelimelerle ifade edilir.

3. Tekidi yapılacak olan kelime ikil ise bunun için müzekkerde كِلَا, müenneste ise كِلْتَا (كِلَاهُمَا\كِلَيْهِمَا) kelimeleri kullanılmaktadır.

Mânevi Tekitin 1. Grubu Olan نَفْسٌ ve عَيْنٌ Tekit Sözcüklerinin Kullanımı ile İlgili Tablo	
Formu	**Örnekler**
Merfû-Tekil	حَضَرَ الْوَزِيرُ نَفْسُهُ (عَيْنُهُ)
Merfû-İkil	حَضَرَ الْوَزِيرَانِ أَنْفُسُهُمَا (أَعْيُنُهُمَا)
Merfû-Çoğul	حَضَرَ الْوُزَرَاءُ أَنْفُسُهُمْ (أَعْيُنُهُمْ)
Mansup-Tekil	رَأَيْتُ الْوَزِيرَ نَفْسَهُ (عَيْنَهُ)
Mansup -İkil	رَأَيْتُ الْوَزِيرَيْنِ أَنْفُسَهُمَا (أَعْيُنَهُمَا)
Mansup -Çoğul	رَأَيْتُ الْوُزَرَاءَ أَنْفُسَهُمْ (أَعْيُنَهُمْ)
Mecrur-Tekil	سَلَّمْتُ عَلَى الْوَزِيرِ نَفْسِهِ (عَيْنِهِ)
Mecrur-İkil	سَلَّمْتُ عَلَى الْوَزِيرَيْنِ أَنْفُسِهِمَا (أَعْيُنِهِمَا)
Mecrur-Çoğul	سَلَّمْتُ عَلَى الْوُزَرَاءِ أَنْفُسِهِمْ (أَعْيُنِهِمْ)

Birinci Grup Manevî Tekit ile İlgili Örnek Cümle		
Tekit	Mefûlün Bih / Müekked (Fetha ile Mansup)	Fiil + Fâil
نَفْسَهُ	الْوَزِيرَ	قَابَلْتُ
Bizzat bakanla görüştüm.		

BİRİNCİ GRUP MANEVÎ TEKİT İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) هَاجَرَ الرَّسُولُ (ص) عَيْنُهُ بَعْدَ هِجْرَةِ بَعْضِ أَصْحَابِهِ إِلَى الْمَدِينَةِ.

Ashaptan bazısının Medine'ye hicretinden sonra bizzat Hz. Muhammed de hicret etti.

(2) قَطَعْنَا نَحْنُ أَنْفُسُنَا الطَّرِيقَ بِرُمَّتِهِ مَشْيًا عَلَى الأَقْدَامِ.

Biz bütün yolu kendi başımıza yürüyerek katettik.

(3) وَاسَيْتُ الْمَنْكُوبَ أَنَا نَفْسِي أَكْثَرَ مِمَّا وَاسَاهُ أَخَوَاهُ أَنْفُسُهُمَا.

Felaketzedeyi, kendi iki kardeşinden daha çok bizzat ben teselli ettim.

(4) كَيْفَ تُكَذِّبُنِي أَنَا؟ أَخُوكَ نَفْسُهُ هُوَ الَّذِي نَقَلَ الْخَبَرَ إِلَيَّ أَمْسِ.

Beni nasıl yalanlarsın? Bu haberi bana, dün, bizzat senin kardeşin ulaştırdı.

(5) قَبِيلَتُكَ نَفْسُهَا الَّتِي بَدَأَتِ الأَخْذَ بِالثَّأْرِ أَوَّلاً قَبْلَ خَمْسِينَ سَنَةً.

Kan davasını, elli sene önce ilk defa başlatan bizzat senin kabilendir.

(6) سَأُكَافِئُكَ أَنَا بِنَفْسِي حِينَمَا أَحْرَزْتَ بِالْمَرْتَبَةِ الأُولَى فِي مُسَابَقَةِ الشِّعَارِ.

Slogan yarışmasında birinci olduğunda seni bizzat ben ödüllendireceğim.

(7) سَكَنَتْ أُسْرَتِي هٰذِهِ الْبَلْدَةَ التَّارِيخِيَّةَ عَيْنَهَا مُنْذُ حَوَالَيْ ثَلاَثَةِ أَعْوَامٍ قَبْلَ تَقَاعُدِ أَبِي.

Ailem, babamın emekliliğinden önce, üç sene kadar bu tarihi beldede oturdu.

(8) دَعَا مُدِيرُ الْمَدْرَسَةِ أَمْسِ أَوْلِيَاءَ الطَّلَبَةِ أَعْيُنَهُمْ إِلَى الاِجْتِمَاعِ.

Okul müdürü, dün, öğrenci velilerinin bizzat kendilerini toplantıya çağırdı.

(9) شَكَا الْمُوَاطِنُ رَجُلَ مُرُورٍ قَائِلاً إِنَّ هٰذَا الرَّجُلَ عَيْنَهُ سَبَّنِي بِلَهْجَةٍ شَدِيدَةٍ.

Vatandaş, bir trafik memurunu, 'Bana, işte bu adam galiz küfür savurdu' diye şikâyette bulundu.

(10) دُهِشْنَا نَحْنُ أَنْفُسُنَا حِينَمَا سَمِعْنَا أَنَّ الطَّائِرَةَ سَقَطَتْ فِي وَسْطِ الْمَدِينَةِ.

Uçağın kent merkezine düştüğünü duyunca bizzat biz dehşete kapıldık.

(11) وَقَّعَ رَئِيسُ الْخَارِجِيَّةِ نَفْسُهُ عَلَى اِتِّفَاقِيَّةِ السَّلاَمِ لاَ نَائِبُهُ.

Barış antlaşmasını, vekili değil, bizzat dışişleri bakanının kendisi imzaladı.

(12) أُعِيدَ انْتِخَابُ عَمِّي نَفْسِهِ لِيَكُونَ رَئِيسًا لِمَجْلِسِ الْإِدَارَةِ.

Yönetim kuruluna başkan olabilmek için, bizzat amcam yeniden seçildi.

(13) كَانَتْ هٰذِهِ الْأَرَاضِي نَفْسُهَا مُفْعَمَةً بِالْأَشْجَارِ وَالْأَعْشَابِ قَبْلَ أَنْ أُسِّسَتِ الْمَصَانِعُ.

Bizzat bu araziler, fabrikaların kurulmasından önce ağaç ve yeşilliklerle doluydu.

(14) رَأَيْتُ السَّيَّارَةَ الْغَالِيَةَ نَفْسَهَا الَّتِي عُرِضَتْ لِلْبَيْعِ فِي مَعْرِضِ السَّيَّارَاتِ مَرَّةً أُخْرَى.

Araba fuarında, satılık olan aynı pahalı arabayı bir kez daha gördüm.

(15) يَزْعُمُ جِيرَانُنَا أَنَّهُمْ قَدْ رَأَوْا النِّسَاءَ السَّارِقَاتِ أَنْفُسَهُنَّ يَدْخُلْنَ مَنْزِلَنَا.

Komşularımız, aynı hırsız kadınları evimize girerken gördüklerini iddia ediyorlar.

(16) تَفَقَّدْتُ أَنَا نَفْسِي ثِمَارَ الْأَشْجَارِ فَوَجَدْتُ أَنَّ بَعْضَهَا نَاضِجَةٌ وَ أُخْرَى لَا تَزَالُ نِيئَةً.

Ağaçların meyvelerini bizzat ben kontrol ettim ve bir kısmının olgun diğer bir kısmının ise hala ham olduğunu gördüm.

(17) قَرَّرَ الْمُهَنْدِسُونَ أَنْفُسُهُمْ عَدَمَ الْاِسْتِمْرَارِ فِي عَمَلِيَّةِ إِنْجَازِ الْمَشْرُوعِ عِقَابًا لِصَاحِبِ الْعَمَلِ.

İşvereni cezalandırmak için, bizzat mühendisler projeye devam etmeme kararı aldı.

(18) قَدْ سَافَرَ الْحُجَّاجُ إِلَى جِدَّةَ عَلَى الطَّائِرَاتِ نَفْسِهَا فِي السَّنَةِ الْمَاضِيَةِ.

Hacılar, geçen yıl da aynı uçaklarla Cidde'ye gitmişlerdi.

(19) قَدْ أَنْقَذْتُ أَنَا الطِّفْلَةَ عَيْنَهَا مِنَ الْغَرَقِ قَبْلَ أَحَدَ عَشَرَ يَوْمًا.

11 gün önce de aynı kız çocuğunu boğulmaktan ben kurtarmıştım.

(20) كَمَا أَنَّ لِهٰذَا الْاِقْتِرَاحِ جَوَانِبَ إِيجَابِيَّةً فَإِنَّ لَهَا جَوَانِبَ سَلْبِيَّةً فِي الْوَقْتِ نَفْسِهِ.

Bu projenin olumlu yönleri gibi, aynı zamanda olumsuz yönleri de söz konusu.

(21) تَحُلُّ الْجَمْعِيَّاتُ الْخَيْرِيَّةُ فِي بَلَدِنَا مَشَاكِلَهَا الْمَالِيَّةَ بِنَفْسِهَا.

Ülkemizdeki hayır kuruluşları, kendi finansal sorunlarını kendileri çözüyor.

(22) اِسْتَطَاعَ صَيَّادُ السَّمَكِ الْمَحْظُوظُ أَنْ يَنْجُوَ مِنَ الْغَرَقِ بِنَفْسِهِ.

Talihli balıkçı, kendi kendine boğulmaktan kurtulmayı başardı.

(23) سَيَزْرَعُ الْفَلَّاحُونَ بِأَنْفُسِهِمْ أَسْلَاكًا شَائِكَةً حَوْلَ مَزَارِعِهِمْ حِفْظًا لِلزُّرُوعِ.

Çiftçiler, ekinlerini korumak için, tarlalarının etrafına dikenli telleri bizzat kendileri çekecek.

(24) صَرَّحَ وَزِيرُ الصِّحَّةِ بِنَفْسِهِ أَنَّ بَعْضَ الْأَغْذِيَةِ الْمُجَمَّدَةِ مُضِرَّةٌ لِصِحَّةِ الْإِنْسَانِ.

Bazı donmuş gıdaların insan sağlığına zararlı olduğunu sağlık bakanının kendisi açıkladı.

(25) سَيُجْرِي طَبِيبُ الْوِلَادَةِ الْإِخْصَائِيُّ بِنَفْسِهِ هٰذِهِ الْعَمَلِيَّةَ الْقَيْصَرِيَّةَ لِأُخْتِي.

Bu sezeryan ameliyatını kız kardeşime, doğum mütehassısının bizzat kendisi yapacak.

ÖNEMLİ NOT

Yukarıdaki örnek cümlelerden 21-25 arası cümlelerde de görüldüğü üzere, gerek عَيْنٌ ve نَفْسٌ sözcükleri gerekse bunların çoğul formu olan أَعْيُنٌ ve أَنْفُسٌ sözcüklerinin başına zâid bir بِ cer harfi getirilebilir. Ancak tahmin edilebileceği gibi bu durumda tekit sözcüğü ile müekkedi arasında irap yönünden bulunması gereken uyum lafzen değil mahallendir.

Mânevi Tekitin 2. Grubu Olan جَمِيعٌ ، كُلٌّ ve عَامَّةٌ Sözcüklerinin Kullanımı ile İlgili Tablo	
Formu	**Örnekler**
Merfû-Tekil	ذَهَبَ الْجَيْشُ كُلُّهُ (جَمِيعُهُ\عَامَّتُهُ)
Merfû-Çoğul	ذَهَبَ الْجُنُودُ كُلُّهُمْ (جَمِيعُهُمْ\عَامَّتُهُمْ)
Mansup-Tekil	رَأَيْتُ الْجَيْشَ كُلَّهُ (جَمِيعَهُ\عَامَّتَهُ)
Mansup -Çoğul	رَأَيْتُ الْجُنُودَ كُلَّهُمْ (جَمِيعَهُمْ\عَامَّتَهُمْ)
Mecrur-Tekil	سَلَّمْتُ عَلَى الْجَيْشِ كُلِّهِ (جَمِيعِهِ \ عَامَّتِهِ)
Mecrur-Çoğul	سَلَّمْتُ عَلَى الْجُنُودِ كُلِّهِمْ (جَمِيعِهِمْ\عَامَّتِهِمْ)

İkinci Grup Manevî Tekit ile İlgili Örnek Cümle		
Mefûlün Fih	Mefûlün Tekidi	Fiil + Fâil + Mefûl (Müekked)
فِي مَوَاعِيدِهَا	جَمِيعَهَا	أَدِّ الصَّلَوَاتِ
Namazları zamanında edâ et!		

İKİNCİ GRUP MANEVÎ TEKİT İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) تُشِيرُ الدِّرَاسَاتُ الْحَدِيثَةُ كُلُّهَا إِلَى أَنَّ التَّدْخِينَ يُسَبِّبُ عِدَّةَ أَمْرَاضٍ خَطِيرَةٍ.

Bütün modern araştırmalar, sigaranın birçok tehlikeli hastalığa yol açtığını gösteriyor.

(2) اِشْتَرَكَ الطُّلَّابُ الْمُتَخَرِّجُونَ جَمِيعُهُمْ فِي حَفْلِ الْعَشَاءِ.

Bütün mezun öğrenciler akşam yemeği partisine iştirak etti.

(3) وُزَرَاءُ الْخَارِجِيَّةِ كُلُّهُمْ حَضَرُوا الاِجْتِمَاعَ الدُّوَلِيَّ صَبَاحَ أَمْسِ.

Dün sabah, uluslararası toplantıya dışişleri bakanlarının hepsi geldi.

(4) سَيَسْتَفِيدُ الْمُوَاطِنُونَ كُلُّهُمْ مِنَ الْبَرَامِجِ التَّرْبَوِيَّةِ الَّتِي صَادَقَتْ عَلَيْهَا الْحُكُومَةُ.

Hükümetin onayladığı eğitim programlarından vatandaşların hepsi yararlanacak.

(5) كَشَفَ الْعَمِيلُ الْإِيرَانِيُّ عَنْ أَسْرَارِ دَوْلَتِهِ كُلِّهَا لِصُحُفٍ وَ مَجَلاَّتٍ أَجْنَبِيَّةٍ.

İranlı casus, devlet sırlarının tümünü yabancı gazete ve dergilere taşıdı.

(6) فَازَ الْمُرَشَّحُ الْمُفَضَّلُ لَدَى النَّاخِبِينَ جَمِيعِهِمْ بِأَغْلَبِيَّةِ أَصْوَاتِهِمْ فِي الْاِنْتِخَابَاتِ الْمَحَلِّيَّةِ.

Favori aday, yerel seçimlerde, tüm seçmenlerin oylarının çoğunu aldı.

(7) اَلْمُوَظَّفُونَ وَ الْعُمَّالُ جَمِيعُهُمْ طَالَبُوا مَعًا بِزِيَادَةِ الرَّوَاتِبِ هٰذِهِ الْمَرَّةَ.

Tüm memur ve işçiler, bu defa, maaşlara zam yapılmasını birlikte talep ettiler.

(8) اِجْتَمَعَ الْأَطِبَّاءُ كُلُّهُمْ لِدِرَاسَةِ حَالَةِ الْمَرِيضِ الْمُصَابِ بِالسَّرَطَانِ.

Bütün doktorlar, kanser hastalığına yakalanmış olan hastanın durumunu incelemek için bir araya geldiler.

(9) قَطَفْتُ هٰذِهِ الْقَرَنْفُلَ وَ الْوُرُودَ جَمِيعَهَا مِنَ الْحَدِيقَةِ الْخَلْفِيَّةِ صَبَاحًا.

Bu karanfillerin ve güllerin hepsini, sabahleyin, arka bahçeden devşirdim.

(10) أُقِيمَتْ هٰذِهِ الْمَصَانِعُ كُلُّهَا لِإِنْتَاجِ الْمَوَادِّ الْغِذَائِيَّةِ فَقَطْ.

Tüm bu fabrikalar, yalnızca gıda maddesi üretmek üzere inşa edildi.

(11) فِي عَصْرِنَا هٰذَا، تُطَالِبُ النِّسَاءُ كُلُّهُنَّ بِحُقُوقِهِنَّ.

Çağımızda, kadınların tümü, haklarını talep ediyorlar.

(12) اِحْتَرَقَ الْقَصْرُ وَ مَا حَوْلَهُ كُلُّهُ وَ لَمْ يَبْقَ بَعْدَ الْحَرِيقِ إِلاَّ الرَّمَادُ.

Saray ve etrafındakilerin hepsi yandı, geriye külden başka bir şey kalmadı.

(13) كَانَ الشَّعْبُ عَامَّتُهُمْ يُطَالِبُونَ بِأَنْ يُعَاقَبَ الشَّاذُّ جِنْسِيًّا فَوْرًا.

Bütün halk, cinsi sapığın derhal cezalandırılmasını istiyordu.

(14) أَعْتَقِدُ أَنَّ النَّاسَ عَامَّتَهُمْ يُقَدِّرُونَ الْعَامِلَ الَّذِي يَسْعَى لِخَيْرِ الْبَشَرِيَّةِ.

İnsanlığın yararına çalışan kişiyi tüm insanların takdir edeceğine inanıyorum.

(15) تُدَرَّسُ اللُّغَاتُ الشَّرْقِيَّةُ جَمِيعُهَا فِي الْمَعْهَدِ اللُّغَوِيِّ فِي جَامِعَةٍ أَجْنَبِيَّةٍ.

Tüm doğu dilleri, yabancı bir üniversitedeki dil enstitüsünde okutuluyor.

(16) رَاجَعْتُ مَصَادِرَ الْبَحْثِ كُلَّهَا لِلتَّأَكُّدِ مِنَ الْمَعْلُومَاتِ الْمُقَدَّمَةِ.

Verilen bilgilerden emin olmak için bütün kaynaklara müracaat ettim.

(17) زَارَ الْوَفْدُ الْأَجْنَبِيُّ الْمُخَيَّمَاتِ جَمِيعَهَا لِلتَّفَقُّدِ أَحْوَالَ اللاَّجِئِينَ بِالضَّبْطِ.
Yabancı heyet, mültecilerin durumunu tam anlamıyla görmek için bütün çadırları gezdi.

(18) إِفْتَحُوا نَوَافِذَ الْفَصْلِ جَمِيعَهَا حَالاً لِتَهْوِئَتِهِ بِسُرْعَةٍ.
Sınıfın çabucak havalandırılması için tüm sınıf pencerelerini derhal açın!

(19) عِنْدَمَا أَبْرَقَتِ السَّمَاءُ انْقَطَعَتِ الْكَهْرَبَاءُ فَوْرًا مِمَّا أَدَّى إِلَى انْطِفَاءِ الْمَصَابِيحِ كُلِّهَا.
Şimşek çaktığında, elektrikler aniden kesildi, bu da bütün lambaların sönmesine neden oldu.

(20) احْتَشَدَتِ الْجَمَاهِيرُ الْغَاضِبَةُ عَامَّتُهُمْ أَمَامَ مَبْنَى الشُّرْطَةِ وَ بَدَأُوا يَهْتِفُونَ.
Tüm öfkeli halk, Emniyet binası önünde toplandı ve slogan atmaya başladı.

(21) تَلِفَتِ السَّجَاجِيدُ وَ الْأَثَاثُ وَ الْأَدَوَاتُ الْمَنْزِلِيَّةُ الْأُخْرَى كُلُّهَا فِي الْحَرِيقِ.
Yangında; halılar, mobilyalar ve diğer tüm ev araç-gereçleri telef oldu.

(22) حَشَا الطَّبِيبُ أَسْنَانِي الْمُسَوَّسَةَ جَمِيعَهَا فِي نِصْفِ سَاعَةٍ فَقَطْ.
Dişçi, sadece yarım saatte bütün çürük dişlerime dolgu yaptı.

(23) حَظَرَتْ رِئَاسَةُ الْبَلَدِيَّةِ بَيْعَ الْمَشْرُوبَاتِ الْكُحُولِيَّةِ كُلِّهَا فِي الْمَحَلاَّتِ.
Belediye başkanlığı, tüm alkollü içeceklerin dükkanlarda satımını yasakladı.

(24) أَرْسَلَتْ مُنَظَّمَةُ الصِّحَّةِ الْعَالَمِيَّةُ الْمُسَاعَدَاتِ جَمِيعَهَا إِلَى الْمُتَضَرِّرِينَ مِنْ جَرَّاءِ الزِّلْزَالِ عَنْ طَرِيقِ الطَّائِرَاتِ.
Dünya Sağlık Örgütü, tüm yardımlarını depremden zarar görenlere havayolu ile gönderdi.

Mânevi Tekitin 3. Grubu Olan كِلاَ ve كِلْتَا Tekit Sözcüklerinin Kullanımı ile İlgili Tablo	
Formu	**Örnekler**
Merfû-İkil (Müz - Müen)	حَضَرَ الْمَنْدُوبَانِ كِلاَهُمَا حَضَرَتِ الْمَنْدُوبَتَانِ كِلْتَاهُمَا
Mansup- İkil (Müz - Müen)	رَأَيْتُ الْمَنْدُوبَيْنِ كِلَيْهِمَا رَأَيْتُ الْمَنْدُوبَتَيْنِ كِلْتَيْهِمَا
Mecrur- İkil (Müz - Müen)	سَلَّمْتُ عَلَى الْمَنْدُوبَيْنِ كِلَيْهِمَا سَلَّمْتُ عَلَى الْمَنْدُوبَتَيْنِ كِلْتَيْهِمَا

Üçüncü Grup Manevî Tekit ile İlgili Örnek Cümle		
Tekit	Mefûlün Bih (Müekked)	Fiil + Fâil
كِلَيْهِمَا	وَالِدَيْكَ	اِحْتَرِمْ
Anne-babana, her ikisine de saygı göster.		

ÜÇÜNCÜ GRUP MANEVÎ TEKİT İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) أَبُو صَدِيقِي أَحْمَدَ وَ أَخُوهُ كِلاَهُمَا يَخَافَانِ عَلَيْهِ.

Arkadaşım Ahmet'in babası ve biraderi, her ikisi de, Ahmet üzerine titrerler.

(2) أَبْعِدْ عَيْنَيْكَ كِلْتَيْهِمَا عَنْ وَهَجِ الشَّمْسِ خَاصَّةً فِي الْفُصُولِ الصَّيْفِيَّةِ.

Bilhassa yaz aylarında, her iki gözünü de, güneşin parlaklığından koru.

(3) كَانَتْ عَيْنَا الطِّفْلِ كِلْتَاهُمَا مَمْلُوءَتَيْنِ بِالدُّمُوعِ.

Çocuğun gözleri (her iki gözü) gözyaşları ile doluydu.

(4) اَلطَّاوِلَةُ وَ الْكُرْسِيُّ كِلاَهُمَا كَانَا مُلَوَّثَيْنِ بِالْمِدَادِ الأَزْرَقِ.

Hem masa, hem sandalye her ikisi de mavi mürekkeple lekelenmişti.

(5) بَاعَ جَارُنَا دَارَيْهِ كِلْتَيْهِمَا وَ انْتَقَلَ إِلَى مَدِينَةٍ أُخْرَى.

Komşumuz, her iki evini de sattı ve bir başka kente taşındı.

(6) يَرْجِعُ الْعُمَّالُ إِلَى بِلاَدِهِمْ فِي عِيدَيِ الْفِطْرِ وَ الأَضْحَى كِلَيْهِمَا.

İşçiler, Ramazan ve Kurban bayramlarının her ikisinde de ülkelerine dönüyorlar

(7) كَانَ لَنَا كَبْشٌ وَ مَاعِزٌ، ذَبَحْنَاهُمَا كِلَيْهِمَا فِي عِيدِ الأَضْحَى.

Bir koçumuz ve bir keçimiz vardı, Kurban Bayramında her ikisini de kestik.

(8) وَافَقَتِ الْجَامِعَتَانِ كِلْتَاهُمَا عَلَى إِقَامَةِ تَعَاوُنٍ ثَقَافِيٍّ بَيْنَهُمَا.

Her iki üniversite de, aralarında kültürel bir dayanışmanın tesisini onayladı.

(9) سَقَطَتِ الطَّائِرَتَانِ كِلْتَاهُمَا فِي نَفْسِ الْمِنْطَقَةِ بِسَبَبِ الضَّبَابِ الْكَثِيفِ.

Her iki uçak ta, yoğun sis sebebi ile aynı bölgeye düştü.

(10) أَجْرَى الصَّحَفِيُّ مُقَابَلَةً مَعَ مُدَرِّبَيْنِ أَجْنَبِيَّيْنِ كِلَيْهِمَا فِي الْمَطَارِ.

Gazeteci, havaalanında, her iki yabancı antrenörle bir mülakat yaptı.

(11) أَلْقَى الشُّرْطِيُّ الْقَبْضَ عَلَى اللِّصَّيْنِ كِلَيْهِمَا مُتَلَبِّسَيْنِ بِارْتِكَابِ الْجُرْمِ الْمَشْهُودِ عِنْدَ مَدْخَلِ الْبَنْكِ.

Polis, her iki hırsızı da, bankanın girişinde suçüstü yakaladı.

(12) اَلدَّوْلَتَانِ كِلْتَاهُمَا تَقَعَانِ عَلَى الْبَحْرِ الأَبْيَضِ الْمُتَوَسِّطِ.

Her iki ülke de Akdeniz'de bulunuyor.

(13) وَافَقَ أَعْضَاءُ الْبَرْلَمَانِ عَلَى قَبُولِ الْاِقْتِرَاحَيْنِ كِلَيْهِمَا فِي جَلْسَةٍ وَاحِدَةٍ.

Meclis üyeleri, her iki önerinin kabulünü tek celsede onayladı.

(14) دَعَتِ الدَّوْلَتَانِ كِلْتَاهُمَا إِلَى تَخْفِيضِ الْجُمْرُكِ عَلَى الْبَضَائِعِ الْمُسْتَوْرَدَةِ.

Her iki devlet de, ithal mallara uygulanan gümrüğün indirilmesi yönünde çağrı yaptı.

(15) أَتَى حَفِيدَايَ كِلاَهُمَا مِنْ خَارِجِ الْبَلَدِ لِلتَّهْنِئَةِ بِعِيدِ الْفِطْرِ.

Her iki torunum da, Ramazan Bayramını kutlamak için yurtdışından geldi.

(16) بَعْدَ حَادِثِ الْمُرُورِ نُقِلَ الْجَرِيحَانِ كِلاَهُمَا إِلَى سَيَّارَةِ الْإِسْعَافِ بِنَقَّالَةٍ.

Her iki yaralı da, kaza sonrasında sedye ile ambulansa nakledildi.

(17) عُولِجَ الْمُصَابَانِ بِمَرَضِ السُّكَّرِ كِلاَهُمَا فِي نَفْسِ الْمُسْتَشْفَى.

Şeker hastalığına yakalanan her iki hasta da, aynı hastanede tedavi gördü.

(18) كَانَتِ الصَّحْرَاءُ تُحِيطُ بِالْبَلَدَيْنِ الْعَرَبِيَّيْنِ كِلَيْهِمَا مِنَ الْأَدْنَى إِلَى الْأَقْصَى.

Çöl, her iki Arap ülkesini de, bir baştan öbür başa kuşatıyordu.

(19) هَاتَانِ الدَّوْلَتَانِ الْإِفْرِيقِيَّتَانِ كِلْتَاهُمَا تَعِيشُ حَالِيًّا تَحْتَ حِمَايَةِ الْأُمَمِ الْمُتَّحِدَةِ.

Bu iki Afrika ülkesinin her ikisi de, Birleşmiş Milletler'in himayesi altında yaşıyor.

(20) تُوَزَّعُ هَاتَانِ الْمَجَلَّتَانِ الدِّينِيَّتَانِ كِلْتَاهُمَا مَجَّانًا وَ لاَ تُبَاعَانِ.

Bu her iki dini dergi de satılmıyor, ücretsiz olarak dağıtılıyor.

(21) اَلْعَقِيدَانِ كِلاَهُمَا قَامَا بِمُحَاوَلَةِ انْقِلاَبٍ فَاشِلَةٍ فَأُعْدِمَا فَوْرًا.

Her iki albay da, başarısız darbe girişiminde bulundu ve derhal idam edildi.

(22) ضَمَّدَتِ الْمُمَرِّضَةُ نَفْسُهَا الْجُرُوحَ عَلَى سَاعِدَيَّ كِلْتَيْهِمَا.

Her iki kolumdaki yaralara aynı hemşire bandaj yaptı.

(23) اِكْتَسَبَ الْمَرِيضَانِ كِلاَهُمَا مَنَاعَةً ضِدَّ الْأَمْرَاضِ بِمُرُورِ الْأَيَّامِ.

Her iki hasta da, zaman içinde, hastalıklara karşı bir bağışıklık kazandı.

(24) سَيُعَاقَبُ الطَّالِبَانِ كِلاَهُمَا بِسَبَبِ تَصَرُّفَاتِهِمَا الْمُغَايِرَةِ لِمَبَادِئِ الْأَخْلاَقِ.

Her iki öğrenci de, ahlak ilkelerine aykırı davranışları yüzünden cezalandırılacak.

(25) هٰذَا الْعَامَ، أَتَكَفَّلُ أَنَا بِمَصَارِيفِ الدِّرَاسَةِ الْجَامِعِيَّةِ لِهٰذَيْنِ الْيَتِيمَيْنِ كِلَيْهِمَا.

Bu sene, bu her iki yetimin üniversite öğrenim masraflarını bizzat ben üstleniyorum.

(26) أُقِيمَتِ الْحَفْلَتَانِ كِلْتَاهُمَا فِي ذِكْرَى الشَّاعِرِ نَفْسِهِ فِي مُسْتَهَلِّ هٰذَا الْعَامِ.

Her iki tören de, bu yılın başında, aynı şairin anısına düzenlendi.

ÖNEMLİ NOT

Bazan içerisinde tekit bulunan bir cümleyi –*bu tekit lafzî veya mânevi bir tekit olsun farketmez*- Türkçe'ye çevirirken cümleye herhangi bir lafız ilavesi yapılmayabilir. Böyle bir durumda tekitin cümleye kattığı anlamsal vurgu ya tercüme ederken seçilen kelimenin güçlü bir vurguya sahip olmasıyla veyahut ta tekit bildiren kelime veya ibarenin güçlü ve etkili bir şekilde telaffuz edilmesiyle telafi edilir.

ÖNEMLİ NOT

كِلَا ve كِلْتَا sözcükleri tekit olarak kullanıldıklarında sonlarına müekkede uygun bir zamir getirilir ve tıpkı tesniyenin irabında olduğu gibi ref halinde elif (كِلَاهُمَا), nasp ve cer halinde ise ye (كِلَيْهِمَا) alırlar. Şa-yet bu iki sözcük, -aşağıdaki 15 örnek cümlede görüldüğü gibi- zamire değil de bir isme muzâf oluyorsa bu durumda tekit olmazlar ve içinde yer aldıkları cümlenin herhangi bir öğesi olarak değerlendirilirler. Bu durumdaki كِلَا ve كِلْتَا sözcükleri tesniye irabı almadan olduğu gibi kalır.

ÖNEMLİ NOT

Bu derste gösterdiğimiz ve '***Tekit Sözcükleri***' olarak adlandırdığımız sözcükler Arapça'da, sadece kendisinden önce geçen bir birimi (müekkedi) '***tekit***' etmek üzere kullanılmazlar. Zira bu sözcükler, içinde yer aldıkları cümlede '***tekit***' fonksiyonu dışında, tamamen müstakil bir cümle öğesi (fâil, mefûl, mübteda, haber, nâib-i fâil vs.) olarak da işlev görebilmektedir. Bu sözcüklerin tekit görevi dışında başka bir dilbilgisel rol üstlendiğini anlamanın pratik yolu şudur: Tekit sözcükleri olarak bilinen bu sözcüklerden sonra bir '***isim***' geliyorsa bu sözcük tekit işlevi görmüyor demektir. Zira hatırlanacağı üzere tekitte mutlaka tekit edilene (müekkede) dönen bir zamir bulunmaktadır.

Not: Bazan tekit sözcüğünün sonuna, bu sözcük tekit işlevi görmediği halde -*yine de*- bir zamir bitişmiş olabilir. Ancak bu zamirin işaret ettiği isim, aynı cümle içinde yer alan bir isim olmadığı için burada tekitten söz edilemez. Dolayısıyla aşağıdaki örnek cümlelerde yer alan; كِلْتَا ، كِلَا، عَامَّةٌ ، جَمِيعٌ ، كُلٌّ ، عَيْنٌ ، نَفْسٌ sözcükleri tekit değil, ilgili cümlenin başka bir öğesi durumundadır.

Tekit Sözcüklerinin Tekit İşlevi Dışında Kullanımı ile İlgili Örnek Cümle		
Muzâfun İleyh	Mefûlün Bih (Muzâf)	Fiil + Fâil
الْأَسْئِلَةِ	جَمِيعَ	حَلَلْتُ
Tüm soruları çözdüm.		

TEKİT SÖZCÜKLERİ OLARAK BİLİNEN SÖZCÜKLERİN, TEKİT İŞLEVİ DIŞINDA KULLANIMI İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) نَجَحَ جَمِيعُ الطُّلَّابِ فِي الْامْتِحَانِ النِّهَائِيِّ فِي هٰذَا الْفَصْلِ الدِّرَاسِيِّ.
Bu sömestir, bütün öğrenciler final sınavında başarılı oldular.

(2) قَرَأْنَا كِلَا النَّصَّيْنِ الْفَلْسَفِيَّيْنِ مُقَارِنِينَ بَيْنَهُمَا فِي الدَّرْسِ الْيَوْمَ.
Bugün, derste, iki felsefi metni karşılaştırmalı olarak okuduk.

(3) يَنْقَطِعُ كُلُّ الْمُوَظَّفِينَ عَنِ الْعَمَلِ يَوْمَ السَّبْتِ وَ يَوْمَ الْأَحَدِ.
Bütün memurlar Cumartesi ve Pazar günü iş yapmazlar.

(4) سَمِعْتُ كِلَا الْخَبَرَيْنِ الْمُؤْلِمَيْنِ مِنَ الْإِذَاعَةِ الْمَحَلِّيَّةِ.
Her iki üzücü haberi de mahalli radyodan duydum.

(5) أَعْرَبَتْ كِلْتَا الطَّالِبَتَيْنِ عَنْ سَعَادَتِهِمَا بِالنَّجَاحِ.
Her iki kız öğrenci de, başarılı olmaktan duydukları mutluluğu dile getirdi.

(6) اِعْتَرَضَ كِلَا الرَّاكِبَيْنِ عَلَى السَّائِقِ لِمُخَالَفَتِهِ قَوَاعِدَ الْمُرُورِ.
Her iki yolcu da, şoförün, trafik kurallarını çiğnemesine itirazda bulundu.

(7) تَجَمَّعَ كُلُّ الْجِيرَانِ حَوْلَ الْحَادِثِ الْمُؤْسِفِ.
Bütün komşular, üzücü olay etrafında toplandı.

(8) هٰذَانِ نَفْسُ الشَّيْءِ، لَا يَخْتَلِفُ ذٰلِكَ عَنِ الْآخَرِ بِكَثِيرٍ.
Bu ikisi aynı şey, biri diğerinden çok fazla farklı değil.

(9) تَجَمَّلَتْ عَامَّةُ الْمُدُنِ بَعْدَ تَرْمِيمِ الْبَلَدِيَّةِ لِمَبَانِيهَا الْقَدِيمَةِ وَ حَدَائِقِهَا.
Belediyenin, eski bina ve parkları restore etmesinden sonra tüm kent güzelleşti.

(10) اِسْتَطَاعَ كِلَا اللِّصَّيْنِ الْهُرُوبَ مِنْ مَكَانِ الْحَادِثِ قَبْلَ وُصُولِ الشُّرْطَةِ.
Her iki hırsız da, polis gelmeden önce olay mahallinden kaçmayı başardı.

(11) وَجَّهَتِ الْعِمَادَةُ دَعْوَةً إِلَى عَامَّةِ أَوْلِيَاءِ الطَّلَبَةِ لِحَفْلِ التَّخَرُّجِ.
Dekanlık, mezuniyet töreni için bütün öğrenci velilerini davet etti.

(12) تَرَامَى إِلَى أُذُنَيَّ أَنَّ شَخْصًا آخَرَ قَدْ أَعَدَّ أُطْرُوحَةً فِي نَفْسِ الْمَوْضُوعِ.
Aynı konuda, bir başka şahsın da tez hazırlamış olduğu kulağıma geldi.

(13) تَرَامَى إِلَى أَهْلِ الْقَرْيَةِ أَنَّ عَامَّةَ الْمُزَارِعِينَ قَدْ يُؤَجِّلُونَ دَفْعَ دُيُونِهِمْ لِلدَّوْلَةِ.

Köylülere, bütün çiftçilerin, devlete olan borçlarını erteleyebileceklerine dair bir haber ulaştı.

(14) صَادَرَتِ الْحُكُومَةُ كُلَّ أَمْوَالِ الَّذِينَ خَانُوا الدَّوْلَةَ وَ الْوَطَنَ.

Hükümet, devlete ve vatana karşı ihanet edenlerin tüm mallarına el koydu.

(15) لَا بُدَّ لَكُمْ أَنْ تَكْتُبُوا كُلَّ الْمَعْلُومَاتِ الْمَطْلُوبَةِ عَنْكُمْ وَعَنْ أُسَرِكُمْ فِي الْاِسْتِمَارَاتِ.

Kendinize ve ailelerinize dair istenen tüm bilgileri formlara doldurmanız gerekiyor.

TEKİT, MÜEKKEDİN İRABINA TÂBİDİR.

TEKİTTEN MÜEKKEDE DÖNEN UYGUN BİR ZAMİR VARDIR.

اَلشَّايُ

اَلشَّايُ مَشْرُوبٌ لَذِيذٌ، وَ لَعَلَّهُ مِنْ أَكْثَرِ الْمَشْرُوبَاتِ انْتِشَارًا فِي الْعَالَمِ كُلِّهِ. فَالْأَتْرَاكُ يَشْرَبُونَ الشَّايَ فِي الصَّبَاحِ وَ الْمَسَاءِ. وَ الْغَرْبِيُّونَ كُلُّهُمْ وَ بِخَاصَّةٍ الْإِنْجِلِيزُ يَتَنَاوَلُونَهُ فِي الصَّبَاحِ وَ بَعْدَ الظُّهْرِ، وَ الشَّرْقِيُّونَ جَمِيعُهُمْ وَ بِخَاصَّةٍ اَلصِّينِيُّونَ وَ الْأَفْغَانُ يُقْبِلُونَ عَلَى شُرْبِهِ عِدَّةَ مَرَّاتٍ فِي الْيَوْمِ. وَ هُوَ مِنَ الْمَشْرُوبَاتِ الْمُفَضَّلَةِ فِي الْفَصْلَيْنِ، أَعْنِي الشِّتَاءَ وَ الصَّيْفَ كِلَيْهِمَا. وَ اَلصِّينِيُّونَ أَنْفُسُهُمْ يَنْسُبُونَ فَضْلَ مَعْرِفَةِ الشَّايِ إِلَى إِمْبَرَاطُورِهِمْ "شِينْ يُونْج" وَ يَقُولُونَ إِنَّهُ كَانَ يَهْتَمُّ بِغَلْيِ الْمَاءِ قَبْلَ شُرْبِهِ، وَ فِي أَثْنَاءِ غَلَيَانِ الْمَاءِ سَقَطَ فِي الْوِعَاءِ عَيْنِهِ بِضْعُ وَرَقَاتٍ، فَإِذَا بِالْمَاءِ نَفْسِهِ قَدْ تَلَوَّنَ وَ اكْتَسَبَ طَعْمًا لَذِيذًا مِنْ تِلْكَ الْأَوْرَاقِ. وَ مُنْذُ ذٰلِكَ الْوَقْتِ انْتَشَرَ شُرْبُ الشَّايِ فِي الصِّينِ كُلِّهَا.

كلمة اليوم

لَا تَعِشْ لِتَأْكُلَ؛ بَلْ كُلْ لِتَعِيشَ

60. DERS

KEM-İ İSTİFHÂMİYE
KEM-İ HABERİYE

KEM-İ İSTİFHÂMİYE

Tanım: '*Kem-i İstifhâmiye*', herhangi bir konuda '*Kaç ...?*', '*Kaç tane ...?*', '*Kaç adet ...?*' gibi, '**sayı**' ile ilişkilendirilmiş isim ve kavramlar hakkında soru sormamızı mümkün kılan bir soru ismidir. '*Kem-i İstifhâmiye*', mutlak surette, kendisinden sonra gelen cümlenin; mübteda, mefûlün bih, mefûlün fih, mefûl-ü mutlak gibi herhangi bir öğesi olmak mecburiyetindedir. '*Kem-i İstifhâmiye*'nin, içinde yer aldığı cümlenin hangi öğesi olduğu konusu ile ilgili yeterli açıklama, 22. derste '*Soru İsimleri*' bahsinde yapılmıştı. '*Kem-i İstifhâmiye*' ile ilgili olarak bilinmesi gereken birkaç önemli nokta vardır:

a. '*Kem-i İstifhâmiye*'nin temyizi durumundaki kelime (yani kendisinden hemen sonra gelen ve '*kaç*' sorusuna konu olan kelime) daima müfrettir, asla tesniye ve çoğul olamaz.

b. '*Kem-i İstifhâmiye*'nin temyizi durumundaki kelime genel bir kural olarak mansuptur. Ancak '*Kem-i İstifhâmiye*'nin başına bir cer harfi gelmesi durumunda temyiz olan kelime mansup olarak okunabileceği gibi mecrur olarak da okunabilir.

Kem-i İstifhâmiye'nin Mübteda Oluşu ile İlgili Örnek Cümle		
Fiil (Fâili gizli bir 'hüve' zamiri)	Temyiz	Mübteda (Mahallen Merfû)
نَجَحَ؟	طَالِبًا	كَمْ
Kaç öğrenci başarılı oldu?		

KEM-İ İSTİFHÂMİYE'NİN MÜBTEDA OLUŞU İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) كَمْ مُتَّهَمًا سَيَحْضُرُ فِي مَحْكَمَةِ أَمْنِ الدَّوْلَةِ؟

Devlet güvenlik mahkemesine kaç sanık gelecek?

(2) سَأَلَ الْمُعَلِّمُ الطَّالِبَ: كَمْ سَاعَةً فِي الْيَوْمِ، كَمْ يَوْمًا فِي الْأُسْبُوعِ؟

Öğretmen, öğrenciye, '1 günde kaç saat ve 1 haftada kaç gün var?' diye sordu.

(3) كَمْ مَعْهَدًا لِلُّغَاتِ يُوجَدُ فِي دَوْلَتَيْ أُورُوبَّا: فَرَنْسَا وَ أَلْمَانْيَا؟
İki Avrupa ülkesi olan Fransa ve Almanya'da kaç dil enstitüsü bulunmaktadır?

(4) كَمْ سَيَّارَةً خَاصَّةً لِصَاحِبِ الشَّرِكَةِ عِنْدَكُمْ؟
Sizce, şirket sahibinin kaç tane özel aracı var?

(5) هَلْ تَعْرِفُ: كَمْ لاَعِبًا يَلْعَبُ فِي فَرِيقِ كُرَةِ السَّلَّةِ؟
Bir basketbol takımında kaç oyuncu oynadığını biliyor musun?

(6) قَامَ هٰذَا الْبَاحِثُ بِدِرَاسَةٍ حَوْلَ إِذَا كَانَ كَمْ شَخْصًا يَمُوتُ مِنَ الْمَجَاعَةِ فِي السَّنَةِ؟
Bu araştırmacı, yılda kaç insanın açlık yüzünden öldüğü konusunda inceleme yaptı.

(7) كَمْ مُؤَلِّفًا قَامَ بِبَحْثٍ فِي دَوْرِ الْمَرْأَةِ الْمُتَعَلِّمَةِ فِي مُجْتَمَعِنَا؟
Ülkemizde, okumuş kadının toplumdaki rolü konusunda kaç yazar inceleme yaptı?

(8) كَمْ طَالِبَةً مُتَحَجِّبَةً تَدْرُسُ فِي قِسْمِ اللُّغَةِ الْفَارِسِيَّةِ بِكُلِّيَّتِكُمْ؟
Fakültenizde, Fars dili bölümünde kaç kapalı öğrenci öğrenim görmektedir?

(9) كَمْ كَلِمَةً تَسْتَطِيعُ الْكِتَابَةَ عَلَى الْآلَةِ الْكَاتِبَةِ فِي دَقِيقَةٍ وَاحِدَةٍ؟
Daktilo ile, bir dakikada kaç kelime yazabiliyorsun?

(10) عَلَى رَأْيِكَ، كَمْ زِرًّا يُوجَدُ عَلَى لَوْحَةِ الْمَفَاتِيحِ فِي هٰذَا الْكُومْبِيُوتَرِ؟
Sence, bu bilgisayarın klavyesi üzerinde kaç tuş bulunmaktadır?

(11) كَمْ طَابَقًا وَ كَمْ حُجْرَةً فِي الْمَصَحَّةِ الدَّوْلِيَّةِ؟
Devlet sanatoryumunda kaç kat ve kaç oda bulunmaktadır?

(12) كَمْ مُوَاطِنًا يَزُورُ هٰذِهِ الْمَنَاصِبَ التَّذْكَارِيَّةَ فِي يَوْمٍ وَاحِدٍ؟
Bu anıtları, bir günde kaç vatandaş ziyaret ediyor?

(13) كَمْ شَخْصًا فِي فَصْلِكُمْ اِسْتَطَاعَ أَنْ يَعْرِفَ أَمَاكِنَ عَجَائِبِ الدُّنْيَا السَّبْعِ؟
'Dünyanın Yedi Harikası'nın yerlerini sınıfınızdan kaç kişi bilebildi?

(14) كَمْ مُدِيرًا عَامًّا مُطَّلِعٌ عَلَى أَحْوَالِ مُوَظَّفِيهِ وَ عَامِلِيهِ؟
Kaç genel müdür, personelinin ve işçilerinin halinden haberdardır?

(15) كَمْ مَرَضًا مُعْدِيًا تَفَشَّى هٰذِهِ السَّنَةَ بِقَرْيَتِكُمْ حَتَّى الْآنَ؟
Bu sene şu ana kadar köyünüzde, kaç bulaşıcı hastalık ortaya çıktı?

(16) كَمْ مُرَشَّحًا لِلْحَجِّ قَدَّمَ اسْتِمَارَتَهُ لِرِئَاسَةِ الشُّؤُونِ الدِّينِيَّةِ؟
Kaç hacı adayı, Diyanet İşleri Başkanlığı'na formunu teslim etti?

(17) كَمْ مَرِيضًا مُصَابًا بِالسَّرَطَانِ شُفِيَ بَعْدَ تَعَاطِي هٰذِهِ الْأَدْوِيَةِ النَّبَاتِيَّةِ حَتَّى الْآنَ؟
Şimdiye kadar, kansere yakalanan kaç hasta bu bitkisel ilaçları alarak şifa buldu?

(18) كَمْ جُنْدِيًّا تُرْكِيًّا اُسْتُشْهِدَ فِي حَرْبِ الْعِصَابَاتِ بِشَرْقِيِّ الْبَلَدِ؟
Ülkenin doğusundaki gerilla savaşında kaç Türk askeri şehit oldu?

(19) كَمْ نَائِبًا عَامًّا طَالَبَ بِإِصْدَارِ الْحُكْمِ عَلَى الْإِرْهَابِيِّ بِالْإِعْدَامِ؟
Kaç savcı, teröristin idam cezasına çarptırılmasını istedi?

(20) كَمْ مُصَدِّرًا وَ مُسْتَوْرِدًا أَفْلَسَ مِنْ جَرَّاءِ الْأَزْمَةِ الْاِقْتِصَادِيَّةِ الْأَخِيرَةِ؟
Son ekonomik krizden sonra, kaç ihracatçı ve ithalatçı iflas etti?

(21) سَأَلَ الطَّبِيبُ الْمُمَرِّضَةَ: كَمْ مَرَّةً قَدْ اِعْتَرَتْ هٰذَا الْمَرِيضَ نَوْبَةٌ قَلْبِيَّةٌ؟
Doktor, hemşireye, 'Bu hasta kaç defa kalp krizi geçirmiş?' diye sordu.

Kem-i İstifhâmiye'nin Mefûlün Bih Öğesi Oluşu ile İlgili Örnek Cümle		
Fiil + Fâil (Fâil Mahallen Merfû)	Temyiz	Mefûlün Bih (Mahallen Mansup)
قَتَلْتَ؟	ذُبَابَةً	كَمْ
Kaç karasinek öldürdün?		

KEM-İ İSTİFHÂMİYE'NİN MEFÛLÜN BİH ÖĞESİ OLUŞU İLE İLGİLİ ÖRNEKLER

(1) كَمْ دُولَارًا دَفَعَتِ الْبَلَدِيَّةُ لِهٰذَا الْبَيْتِ الْعَتِيقِ التَّارِيخِيِّ؟
Belediye, bu antik tarihi köşke kaç dolar ödeme yaptı?

(2) كَمْ قُرْصًا تَنَاوَلْتَ لِلْوِقَايَةِ مِنَ الْهُدَامِ فِي السَّفِينَةِ؟
Gemide, baş dönmesine karşı kaç hap aldın?

(3) كَمْ مَصْدَرًا وَ مَرْجِعًا اِسْتَعْمَلْتَ فِي إِعْدَادِ أُطْرُوحَتِكَ؟
Tezinin hazırlanmasında kaç kaynak kullandın?

(4) كَمْ رِيَالًا أَنْفَقْتَ لِشِرَاءِ هٰذِهِ الْفَسَاتِينِ أَثْنَاءَ تَوَاجُدِكَ فِي مَكَّةَ؟
Mekke'de bulunduğun sırada bu elbiselere kaç riyal ödeme yaptın?

(5) كَمْ شَهْرًا قَضَى وَالِدُكَ فِي فَتْرَةِ النَّقَاهَةِ فِي هٰذَا الْمُسْتَشْفَى؟
Baban, nekahet döneminde, bu hastanede kaç ay geçirdi?

(6) كَمْ رِوَايَةً وَ أُقْصُوصَةً تَقْرَأُ فِي سَنَةٍ وَاحِدَةٍ عَلَى وَجْهِ التَّقْرِيبِ؟
Bir senede, yaklaşık olarak kaç roman ve öykü okursun?

(7) كَمْ دُولاَرًا تُوَفِّرُ كُلَّ شَهْرٍ بَعْدَ سَدِّ الْفَوَاتِيرِ وَ الدُّيُونِ الأُخْرَى؟
Faturaları ve diğer borçları ödedikten sonra, ayda kaç dolar biriktirirsin?

(8) سَأَلَتِ الزَّوْجَةُ الْغَضْبَانَةُ زَوْجَهَا قَائِلَةً: كَمْ خَطَأً عَدَلْتَ عَنْهُ حَتَّى الآنَ؟
Öfkeli kadın, kocasına, 'Şimdiye kadar kaç hatanı telafi ettin ki?' diye sordu?

(9) مِنْ كَمْ مُجَلَّدٍ تَتَكَوَّنُ هٰذِهِ الْمَوْسُوعَةُ التَّارِيخِيَّةُ الْمُفَصَّلَةُ؟
Bu detaylı tarih ansiklopedisi kaç ciltten oluşuyor?

(10) كَمْ سَمَكَةً اِصْطَادَ السَّمَّاكُونَ بِصِنَّارَاتِهِمْ وَ شَبَكَاتِهِمْ؟
Balıkçılar, oltaları ve ağları ile kaç balık yakaladı?

(11) كَمْ رَاكِبًا مَعْصُومًا قَتَلَ الإِرْهَابِيُّونَ الَّذِينَ نَصَبُوا الْكَمِينَ عَلَى طَرِيقِ الْحَافِلاَتِ؟
Yolda otobüslere pusu kuran teröristler, kaç masum yolcuyu katletti?

(12) كَمْ مَرِيضًا يَفْحَصُ طَبِيبُ الأَمْرَاضِ الْجِلْدِيَّةِ فِي سَاعَةٍ وَاحِدَةٍ عُمُومًا؟
Bir dermatolog, bir saat içerisinde genellikle kaç hastayı muayene eder?

(13) كَمْ نَوْعًا مِنْ مُسْتَحْضَرَاتِ التَّجْمِيلِ تَسْتَعْمِلُ عَارِضَاتُ الأَزْيَاءِ؟
Mankenler, kaç çeşit güzellik (makyaj) malzemesi kullanır?

(14) كَمْ قُنْبُلَةً مُسِيلَةً لِلدُّمُوعِ اسْتَخْدَمَتِ الشُّرْطَةُ لِتَهْدِئَةِ الْمُتَظَاهِرِينَ؟
Emniyet, göstericileri bastırmak için kaç göz yaşartıcı bomba kullandı?

(15) كَمْ هَدَفًا سَجَّلَ فَرِيقُنَا الْوَطَنِيُّ فِي الْمُبَارَيَاتِ النِّهَائِيَّةِ هٰذَا الْعَامَ؟
Milli takımımız, bu seneki final maçlarında kaç gol kaydetti?

(16) كَمْ طَقْسًا دِينِيًّا يُقِيمُ الْمَسِيحِيُّونَ بِالضَّبْطِ فِي عَامٍ وَاحِدٍ؟
Hristiyanlar, bir sene zarfında tam olarak kaç dini ayin yapıyorlar?

(17) كَمْ سُؤَالاً وَجَّهَتْ إِلَيْكَ لَجْنَةُ الاِمْتِحَانِ فِي الاِمْتِحَانِ الشَّفَوِيِّ؟
Jüri, sözlü sınavında, sana kaç soru sordu?

(18) كَمْ شَتْلَةً غَرَسَ الْمُزَارِعُ فِي حَدِيقَتِهِ قُبَيْلَ فَصْلِ الرَّبِيعِ؟
Çiftçi, bahar mevsiminden az önce, bahçesine, kaç fide dikti?

(19) كَمْ سِيجَارَةً تُدَخِّنُ فِي يَوْمٍ بَعْدَ إِصَابَتِكَ بِالنَّوْبَةِ الْقَلْبِيَّةِ؟
Kalp krizi geçirdikten sonra, bir günde kaç sigara içiyorsun?

(20) كَمْ وَجْبَةً يَجِبُ عَلَيْنَا أَنْ نَتَنَاوَلَ فِي يَوْمٍ وَاحِدٍ بَعْدَ هٰذِهِ الْحِمْيَةِ الصَّارِمَةِ؟
Bu sıkı diyetten sonra, günde kaç öğün yemek yememiz gerekiyor?

CÜMLENİN TEMEL ÖĞELERİNDEN BİRİ OLAN 'KEM' LAFZI SÜKUN ÜZERE MEBNİ OLUP, İRABI MAHALLÎDİR.

Kem-i İstifhâmiye'nin Cümlenin Diğer Temel Öğelerinden Biri Oluşu ile İlgili Örnek Cümle		
Fiil + Fâil (Fâil Mahallen Merfû)	Temyiz	Mefûlün Fih (Mahallen Mansup)
نِمْتَ؟	سَاعَةً	كَمْ
Kaç saat uyudun?		

KEM-İ İSTİFHÂMİYE'NİN CÜMLENİN DİĞER TEMEL ÖĞELERİNDEN BİRİ OLUŞU İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) كَمْ سَنَةً مَكَثْتَ فِي تِلْكَ الْقَرْيَةِ أَثْنَاءَ وَظِيفَتِكَ فِي وِزَارَةِ الْمَعَارِفِ؟

Milli Eğitimde görevli olduğun sırada, o köyde kaç sene kaldın?

(2) بِكَمْ رِيَالٍ (رِيَالاً) اِشْتَرَيْتَ هٰذِهِ الْمِضَخَّةَ الْهَوَائِيَّةَ الْمُسْتَعْمَلَةَ؟

Bu kullanılmış pompayı kaç riyale satın aldın?

(3) كَمْ شَخْصًا مَدْعُوًّا كَانَ حَاضِرًا فِي حَفْلِ التَّخَرُّجِ؟

Mezuniyet töreninde kaç tane davetli bulunuyordu?

(4) كَمْ يَوْمًا أَبْحَرَتْ هٰذِهِ السَّفِينَةُ بَيْنَ الْأَمْوَاجِ الْمُتَلَاطِمَةِ فِي وَسَطِ الْمُحِيطِ؟

Bu gemi, okyanusun ortasındaki azgın dalgalar arasında kaç gün seyretti?

(5) كَمْ دَقِيقَةً تَسْتَطِيعُ أَنْ تَبْقَى تَحْتَ الْمَاءِ دُونَ أَنْ تَتَنَفَّسَ؟

Suyun altında, hiç nefes almaksızın kaç dakika durabilirsin?

(6) كَمْ عُضْوًا كَانَ حَاضِرًا فِي الْاِجْتِمَاعِ الطَّارِئِ صَبَاحَ أَمْسِ؟

Dün sabah, olağanüstü toplantıda, kaç üye hazır bulunmuştu?

(7) كَمْ ثَانِيَةً تَسْتَطِيعُ أَنْ تَتْرُكَ أَصَابِعَكَ عَلَى نَارِ الشَّمْعَةِ؟

Parmağını mumun alevinde kaç saniye tutabilirsin?

(8) كَمْ مِلَفًّا كَانَ عَلَى مَكْتَبِ الْمُحَاسِبِ مَسَاءَ أَمْسِ؟

Dün akşam, muhasebecinin masasında kaç tane dosya vardı?

(9) كَمْ لَكْمَةً أَنْزَلْتَ عَلَى هٰذَا الطِّفْلِ الصَّغِيرِ الْمِسْكِينِ بِسَبَبِ خَطَأٍ تَافِهٍ؟

Basit bir hata yüzünden bu küçük zavallı çocuğa kaç tokat vurdun öyle?

(10) كَمْ مَرَّةً ضَرَبَ هٰذَا اللَّاعِبُ الْمُبْتَدِئُ الْكُرَةَ مُنْذُ بَدْءِ الْمُبَارَاةِ؟

Bu acemi oyuncu, oyun başladığından bu yana, topa kaç defa vurdu?

(11) كَمْ مَرَّةً ضَغَطْتَ عَلَى الزِّرِّ قَبْلَ أَنْ تَرْجِعَ عَلَى عَقِبَيْكَ؟

Gerisin geriye dönmeden önce, zile kaç kere bastın?

(12) كَمْ شَهْرًا لَازَمْتَ الدُّرُوسَ خِلَالَ هٰذَا الْفَصْلِ الدِّرَاسِيِّ دُونَ انْقِطَاعٍ؟

Bu sömestir, derslere hiç aralık vermeden kaç ay devam ettin?

ÖNEMLİ NOT: '*Kem*'den sonra gelen isim, nekre ve mansup değil de marife ve merfû bir isim olursa, bu durumdaki '*kem*' soru sözcüğü mukaddem haber, '*kem*'den sonra gelen kısım ise muahhar mübteda kabul edilir. Aşağıdaki üç örneği inceleyiniz.

ÖRNEK CÜMLELER

(1) كَمِ السَّاعَةُ الْآنَ يَا تُرَى؟

Acaba şu anda saat kaç?

(2) كَمْ عَدَدُ الطُّلَّابِ الْأَجَانِبِ فِي قِسْمِ اللُّغَةِ الْفَرَنْسِيَّةِ؟

Fransız Dili bölümündeki yabancı öğrencilerin sayısı kaç?

(3) كَمْ ثَمَنُ هٰذِهِ الْفِيلَّا الْفَاخِرَةِ الَّتِي تُطِلُّ عَلَى الْبَحْرِ وَ الْغَابَةِ فِي الْوَقْتِ ذَاتِهِ؟

Aynı zamanda hem denize, hem de ormana bakan bu lüks villanın fiatı nedir?

KEM-İ HABERİYE

Tanım: '***Kem-i Haberiye***', kendisini takip eden somut veya soyut herhangi bir kavramla ilgili olarak bir çokluk fikri, genellikle de küçümseme, dehşete kapılma, hayranlık duyma ve gıpta etme duygularına göndermede bulunan bir çokluk fikri verir. İçerisinde '***Kem-i Haberiye***' bulunan cümleler Türkçeye çevrilirken, '***Ne ... !***', '***Nice ... !***', '***Ne (kadar) çok ... !***', '***Pek çok ... !***' gibi standart birkaç yapı ile cümleye başlanır.

'***Kem-i Haberiye***', kendisinden sonra gelen cümlenin; mübteda, mefûlün bih, mefûlün fih, mefûl-ü mutlak gibi herhangi bir öğesi olmak mecburiyetindedir.

'***Kem-i Haberiye***' ile ilgili olarak bilinmesi gereken birkaç önemli nokta vardır:

a. '***Kem-i Haberiye***'nin temyizi durumundaki kelime (yani kendisinden hemen sonra gelen ve '***çokluk kavramı***' bildiren kelime) daima müfret veya cemi olur.

b. '***Kem-i Haberiye***'nin temyizi durumundaki kelime her zaman mecrurdur. Bu mecrurluk ya söz konusu kelimenin '***Kem-i Haberiye***'nin muzâfun ileyhi oluşu veyahut ta başına gelen bir cer harfinin (مِنْ) mecruru oluşu dolayısıyladır.

Kem-i Haberiye'nin Mübteda Oluşu ile İlgili Örnek Cümle		
Fiil + Mefûlün Bih (Fâili gizli bir 'hiye' zamiri)	Temyiz (Lafzen mecrur; cer alameti kesra yerine fetha)	Mübteda (Mahallen Merfû)
اِعْتَرَتْنَا	مَصَائِبَ	كَمْ
Başımıza ne belalar musallat oldu!		

KEM-İ HABERİYENİN MÜBTEDA OLUŞU İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) كَمْ مِنْ شَابٍّ فَقَدَ حَيَاتَهُ فِي حَوَادِثِ الْمُرُورِ فِي عُنْفُوَانِ شَبَابِهِ!

Nice genç, gençliğinin baharında, trafik kazalarında hayatını kaybediyor!

(2) كَمْ مَصَادِرِ ثَرَوَاتٍ طَبِيعِيَّةٍ لَنَا أُهْدِرَتْ فِي فَصْلِ الصَّيْفِ بِسَبَبِ الزَّائِرِينَ الْمُهْمِلِينَ.

Nice doğal kaynaklarımız, ihmalkar ziyaretçiler yüzünden yazın heder edilmiştir.

(3) كَمْ شُبَّانٍ يُضِيعُونَ أَوْقَاتَهُمُ الْقَيِّمَةَ فِي سَفَاسِفِ الْأُمُورِ بِزَوَايَا الْمَقَاهِي.

Nice gençler, değerli vakitlerini, kahvehane köşelerinde ıvır zıvır şeylerle kaybediyor.

(4) كَمْ أُسَرٍ مُعْدِمَةٍ أَنْقَذَهَا بِرُّ الْمُوَاطِنِينَ الْمُحْسِنِينَ وَ عَطْفُهُمْ.

Nice yoksul aileleri, hayırsever vatandaşların iyiliği ve şefkati kurtarmıştır.

(5) كَمْ زَوْجَةٍ دَفَعَتْ بِزَوْجِهَا نَحْوَ قِمَمِ الْمَجْدِ وَ النَّجَاحِ.

Nice kadın, kocasını şerefin ve başarının doruklarına taşımıştır.

(6) كَمْ مِنْ فِئَةٍ قَلِيلَةٍ غَلَبَتْ فِئَةً كَثِيرَةً بِإِذْنِ اللّٰهِ.

Nice az topluluk, çok olan topluluğa Allah'ın izni ile galip gelmiştir.

(7) كَمْ مِنْ صَائِمٍ لَيْسَ لَهُ صِيَامُهُ إِلاَّ الْجُوعُ وَ الظَّمَأُ.

Nice oruç tutanın orucu (boşuna) aç ve susuz kalmaktan başka bir şey değildir.

(8) كَمْ مِنْ جُنْدِيٍّ تُرْكِيٍّ اُسْتُشْهِدَ فِي سَبِيلِ الدِّفَاعِ عَنِ الْوَطَنِ بِمَضِيقِ الدَّرْدِنِيلِ.

Nice Türk askeri, vatan müdafaası uğruna Çanakkale Boğazı'nda şehit oldu.

(9) كَمْ بَطَلٍ إِسْلاَمِيٍّ سَجَّلَ التَّارِيخُ بُطُولَتَهُ وَ خَلَّدَهُ.

Tarih, nice İslam kahramanının yiğitliğini kaydetmiş ve kendisini ölümsüzleştirmiştir.

(10) كَمْ مِنْ مُخْتَرِعٍ سَهِرَ اللَّيَالِيَ وَ ضَحَّى بِنَفْسِهِ وَ وَقْتِهِ فِي سَبِيلِ اكْتِشَافَاتٍ عِلْمِيَّةٍ.

Nice mucit, bilimsel buluşlar için hayatını ve zamanını feda etmiştir.

(11) كَمْ مِنْ أُدَبَاءَ مَشْهُورِينَ فِي أَرْجَاءِ الْعَالَمِ قَرَأْتُ لَهُمْ.

Dünya çapında meşhur olan romancılardan nicelerini (eserlerini) okudum.

(12) كَمْ إِعَانَاتٍ إِنْسَانِيَّةٍ قَامَتْ بِهَا هٰذِهِ الْجَمْعِيَّةُ الْخَيْرِيَّةُ مِنْ أَجْلِ كَسْبِ رِضَا اللهِ.
Bu hayır kuruluşu, Allah'ın rızasını elde etmek için nice insani yardımlar yaptı.

(13) كَمْ بَحْثٍ وَ مُؤْتَمَرٍ أُقِيمَ فِي مُحَاوَلَةٍ لِخَفْضِ نِسْبَةِ التَّضَخُّمِ.
Enflasyonu aşağı çekmek için ne araştırmalar ve ne paneller yapıldı.

(14) كَمْ مُهَنْدِسٍ وَ مِعْمَارٍ أَشْرَفَ عَلَى إِنْجَازِ مَشْرُوعِ هٰذَا السَّدِّ.
Nice mimar ve mühendis bu barajın projesini yönetti.

(15) كَمْ مِنْ سُيَّاحٍ زَارُوا هٰذِهِ الْأَمَاكِنَ التَّارِيخِيَّةَ وَ السِّيَاحِيَّةَ فِي هٰذَا الْفَصْلِ.
Bu mevsimde nice turist, bu tarihi-turistik mekanları ziyaret etti.

(16) كَمْ عَمَلٍ خَيْرِيٍّ قَامَ بِهِ صَاحِبُ الْعَمَلِ الْمُحْسِنُ هٰذَا.
Bu hayırsever işadamı, nice hayırlı işler yaptı.

(17) كَمْ طُلَّابٍ تَخَرَّجُوا فِي هٰذِهِ الْمَدْرَسَةِ الْعَرِيقَةِ وَبَعْدَهَا أَصْبَحُوا رُوَّادَ الْفِكْرِ فِي الْوَطَنِ.
Nice öğrenci, bu köklü okuldan mezun olup ülkenin ileri gelenlerinden oldu.

(18) كَمْ مِنْ أَمْوَالٍ أَوْدَعَهَا أَفْرَادُ الشَّعْبِ الْفَقِيرِ بِبُنُوكٍ يَمْلِكُهَا الْقِطَاعُ الْخَاصُّ.
Fakir halk, özel sektörün sahibi olduğu bankalara nice paralar yatırdı.

(19) كَمْ مَسِيحِيٍّ اِعْتَنَقَ الْإِسْلَامَ بَعْدَ أَنْ أَرْشَدَهُ هٰذَا الدَّاعِيَةُ الْعَظِيمُ.
Bu büyük davetçinin irşatlarından sonra nice Hristiyan İslam dinine kucak açtı.

(20) كَمْ غَابَاتٍ وَ حَيَوَانَاتٍ وَ حَدَائِقَ تَلِفَتْ فِي الْحَرَائِقِ وَ الْفَيَضَانَاتِ حَتَّى الْآنَ.
Şimdiye kadar nice orman, hayvan ve bahçe, yangın ve sellerde telef oldu.

(21) كَمْ مِنْ لِيرَةٍ تَبَرَّعَ بِهَا جَدِّي لِبِنَاءِ مَسْجِدِ الْقَرْيَةِ.
Dedem, köy camiinin inşaatı için ne paralar bağışladı.

(22) كَمْ أَطِبَّاءَ إِخْصَائِيِّينَ اشْتَرَكُوا فِي نَدْوَةِ أَمْرَاضِ الطُّفُولَةِ.
Çocuk hastalıkları sempozyumuna pekçok uzman doktor iştirak etti.

(23) كَمْ مِنْ وَزِيرٍ وَ بِيرُوقْرَاطِيٍّ قَدَّمَ اسْتِقَالَتَهُ فِي الدُّوَلِ الْغَرْبِيَّةِ.
Batı ülkelerinde, nice bakan ve bürokrat istifasını sunmuştur.

Kem-i Haberiye'nin Mefûl Oluşu ile İlgili Örnek Cümle		
Fiil + Fâil (Fâil Mahallen Merfû)	Temyiz (Lafzen mecrur) (Cer alameti kesre)	Mefûlün Bih (Mahallen Mansup)
قَضَيْنَا	أَيَّامٍ	كَمْ
Ne günler geçirdik!		

KEM-İ HABERİYENİN MEFÛLÜN BİH OLUŞU İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) كَمْ مِنْ مَدَارِسَ وَ جَامِعَاتٍ أَنْشَأَتِ الدَّوْلَةُ لِنَشْرِ التَّعْلِيمِ وَ التَّرْبِيَةِ.

Devlet, eğitim ve öğretimi yaygın hale getirmek için nice okullar ve üniversiteler yaptı.

(2) كَمْ مِنْ مَصَادِرَ مَوْثُوقٍ بِهَا رَاجَعْتُ لِإِعْدَادِ هٰذِهِ الْمَقَالَةِ الْعِلْمِيَّةِ.

Bu bilimsel makaleyi hazırlamak için nice güvenilir kaynağa müracaat ettim.

(3) كَمْ مِنْ أَمَاكِنَ سِيَاحِيَّةٍ زُرْنَا فِي الْعُطْلَةِ الصَّيْفِيَّةِ الْمَاضِيَةِ.

Geçen yaz tatilinde nice turistik mekanları ziyaret ettik.

(4) كَمْ كِتَابٍ وَ مَجَلَّةٍ أَهْدَى الْأُسْتَاذُ الْمَرْحُومُ لِمَكْتَبَتِنَا.

Rahmetli profesör, kütüphanemize, nice kitap ve dergi hediye etti.

(5) كَمْ حَرْبٍ خَاضَ فِيهَا الْأَتْرَاكُ الْمُسْلِمُونَ فِي الْفُتُوحَاتِ الْإِسْلَامِيَّةِ عَبْرَ التَّارِيخِ.

Müslüman Türkler, dini fetihler amacıyla, tarih boyunca nice savaşa girmişlerdir.

(6) كَمْ جُهْدٍ بَذَلَتِ الْقُوَّاتُ الْمُسَلَّحَةُ لِلْقَضَاءِ عَلَى الْفَوْضَى وَالْإِرْهَابِ فِي الْعَقْدِ الْمَاضِي.

Silahlı kuvvetler, geçen on yıl zarfında, anarşi ve terörü ortadan kaldırmak için ne çok çaba sarfetti.

(7) كَمْ دَرَّاجَةٍ نَارِيَّةٍ حَدِيثَةِ الطِّرَازِ شَاهَدْتُ فِي مَعْرِضِ السَّيَّارَاتِ.

Araba fuarında, ne kadar çok yeni model motorsiklet gördüm.

(8) كَمْ بُيُوتٍ لَيْسَ لَهَا رُخْصَةٌ هَدَمَتِ الْبَلَدِيَّةُ فِي الْعَقْدَيْنِ الْأَخِيرَيْنِ.

Belediye, son yirmi yıl içinde, ruhsatı olmayan nice evler yıktı.

(9) كَمْ قَضِيَّةٍ غَيْرِ مُهِمَّةٍ أَدْرَجَتْهَا اللَّجْنَةُ فِي جَدْوَلِ أَعْمَالِهَا.

Komisyon, nice önemsiz konuyu gündemine aldı.

(10) كَمْ مِرْآةٍ عَاكِسَةٍ كَسَرْتُهَا قَبْلَ أَنْ حَصَلْتُ عَلَى رُخْصَةِ الْقِيَادَةِ.

Sürücü belgemi almadan önce nice dikiz aynası kırmıştım.

(11) كَمْ طَالِبٍ مُشَاكِسٍ وَ مُدَلَّلٍ الْتَقَيْتُ بِهِ أَثْنَاءَ أَدَاءِ وَظِيفَتِي فِي وِزَارَةِ الْمَعَارِفِ.

Milli Eğitim'deki görevim esnasında nice huysuz ve şımarık öğrenciyle karşılaştım.

(12) كَمْ يَتِيمٍ وَ لَطِيمٍ أَسْكَنَتْهُ الدَّوْلَةُ فِي دُورِ الْأَيْتَامِ بِلَا أَجْرٍ.

Devlet, nice yetim ve öksüzü, karşılıksız olarak yetiştirme yurtlarına yerleştirdi.

(13) كَمْ عَامِلٍ غَيْرِ مُؤَهَّلٍ اسْتَخْدَمَتْهُ الدَّوْلَةُ فِي الْمَصَالِحِ الْحُكُومِيَّةِ حَتَّى الْآنَ.

Devlet, şimdiye kadar, devlet dairelerinde nice ehliyetsiz memur çalıştırdı.

(14) كَمْ فَاتُورَةٍ سَدَّدْتُهَا لِلْمُسْتَأْجِرِ الَّذِي سَكَنَ الْبَيْتَ قَبْلِي.

Benden önce evde oturan kiracının nice faturalarını ödedim.

(15) كَمْ مَكِيدَةٍ وَ خُدْعَةٍ دَبَّرَ الْاِسْتِعْمَارُ فِي هٰذِهِ الْأَرَاضِي الْمُقَدَّسَةِ.

Emperyalizm, bu mukaddes topraklarda nice dolap ve entrikalar çevirdi.

(16) كَمْ مُتَمَلِّقٍ وَ مُدَاهِنٍ رَأَيْتُ حَوْلِي حِينَمَا كُنْتُ بِيورُقْرَاطِيًّا نَافِذَ الْأَمْرِ.

Sözü etkili bir bürokratken, çevremde nice ikiyüzlü ve dalkavuk insanlar gördüm.

(17) كَمْ مِنْ نِعَمٍ أَغْدَقَ اللهُ عَلَيْنَا مِنْ مَالٍ وَ صِحَّةٍ وَ عِلْمٍ فِي هٰذِهِ الدُّنْيَا.

Cenab-ı Hak, bu dünyada bize; mal, sağlık ve bilgi gibi nice nimetler verdi.

Kem-i Haberiye'nin Cümlenin Diğer Öğelerinden Biri Oluşuyla İlgili Örnek		
Fiil + Fâil (Fâil Mahallen Merfû)	Temyiz	Mefûlün Fih (Mahallen Mansup)
سَهِرْتُ	لَيَالٍ	كَمْ
Nice geceler uykusuz kaldım!		

KEM-İ HABERİYE'NİN CÜMLENİN DİĞER TEMEL ÖĞELERİNDEN BİRİ OLUŞU İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) كَمْ أَعْوَامٍ اِشْتَغَلْتُ فِي ذٰلِكَ السِّجْنِ كَسَجَّانٍ.

O hapishanede nice yıllar bir gardiyan olarak çalıştım.

(2) كَمْ أَيَّامٍ وَ لَيَالٍ قَضَيْتُهَا سَاهِرًا مُنْتَظِرًا عَوْدَتَكَ.

Nice günler ve geceler uykusuz kaldım ve senin dönmeni bekledim.

(3) كَمْ مِلَفٍّ كَانَ عَلَى مَكْتَبِ الْمُوَظَّفِ طُولَ الْيَوْمِ.

Bütün gün boyu, memurun masasında pekçok dosya bulunmaktaydı.

(4) كَمْ أُسْبُوعٍ وَاظَبْتُ عَلَى الدُّرُوسِ بِاسْتِمْرَارٍ خِلَالَ هٰذَا الْفَصْلِ الدِّرَاسِيِّ دُونَ انْقِطَاعٍ.

Bu eğitim dönemi boyunca, nice haftalar derslere hiç ara vermeden devam ettim.

ÖNEMLİ NOT

كَأَيِّنْ\كَأَيٍّ, Klasik Arapça'da sıkça kullanılan ve '***Kem-i Haberiyye***' anlamı veren bir '***kinâye***' lafzıdır. Bu '***kinâye***' lafzının temyizi durumundaki kelime müfret ve '***min***' harf-i ceri ile '***mecrur***' olur. Örnekleri inceleyiniz.

KEM-İ HABERİYE ANLAMI VEREN 'KE-EYYİN' LAFZI İLE İLGİLİ ÖRNEKLER

(1) كَأَيِّ مِنْ نَبِيِّ قَاتَلَ مَعَهُ رِبِّيُّونَ كَثِيرٌ.

Nice peygamber, beraberinde Allah erleri olduğu halde savaştı.

(2) وَ كَأَيِّ مِنْ آيَةٍ فِي السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ يَمُرُّونَ عَلَيْهَا وَ هُمْ عَنْهَا مُعْرِضُونَ.

Göklerde ve yerde nice ayetler var ki, onlar bunlardan yüzlerini çevirip geçerler.

(3) فَكَأَيِّ مِنْ قَرْيَةٍ أَهْلَكْنَاهَا وَ هِيَ ظَالِمَةٌ.

Nitekim nice memleket vardır ki, (halkı) zulmetmekte iken biz onları helak ettik.

(4) وَ كَأَيِّ مِنْ قَرْيَةٍ أَمْلَيْتُ لَهَا وَ هِيَ ظَالِمَةٌ ثُمَّ أَخَذْتُهَا.

Nice ülkeler var ki, zulmedip dururlarken kendilerine mühlet vermişim, ama sonunda onları yakalamışımdır.

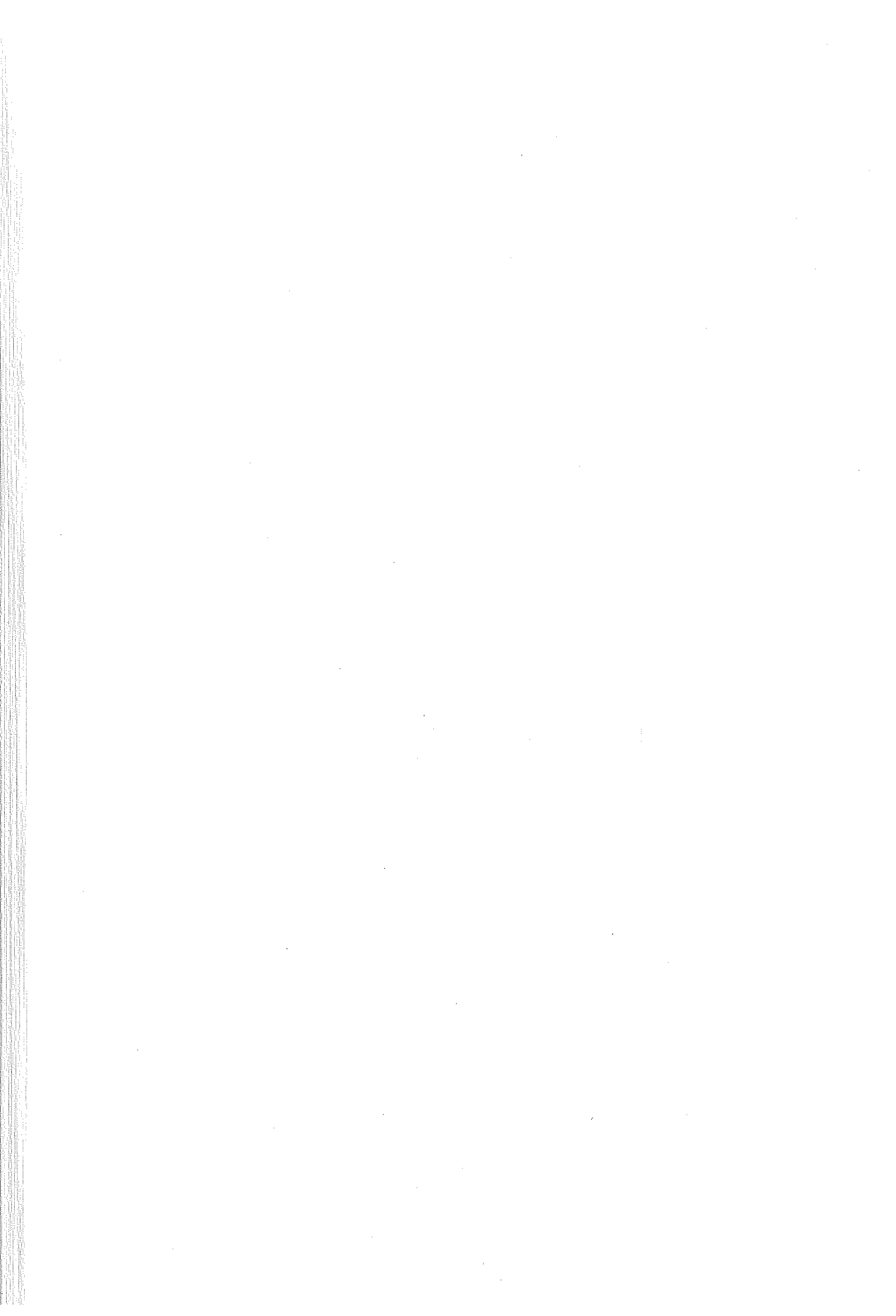
(5) وَ كَأَيِّ مِنْ دَابَّةٍ لَا تَحْمِلُ رِزْقَهَا، اَللّٰهُ يَرْزُقُهَا وَ إِيَّاكُمْ.

Nice hayvanlar var ki, rızkını (biriktirip yanında) taşımıyor. Çünkü onların da, sizin de rızıklarınızı Allah veriyor.

Kem-i İstifhâmiye ile Kem-i Haberiye Arasındaki 4 Temel Fark	
Kem-i İstifhâmiye	**Kem-i Haberiye**
1. '*Sayı*' kavramı bildirir	**1.** '*Çokluk*' kavramı bildirir
2. Bir cevaba gereksinim duyar	**2.** Cevaba gereksinim duymaz
3. Temyizi sadece müfrettir	**3.** Temyizi müfret veya cemidir
4. Temyizi mansup veya mecrurdur	**4.** Temyizi sadece mecrurdur

اَلْعُطْلَةُ

تَمُرُّ السَّنَةُ عَادَةً فِي عَمَلٍ مُتَوَاصِلٍ. وَ عِنْدَمَا يَأْتِي الصَّيْفُ يَبْحَثُ الْإِنْسَانُ عَمَّا يُرِيحُهُ مِنْ أَتْعَابِهِ وَ يُعِيدُ إِلَيْهِ نَشَاطَهُ. وَ رَغْمَ أَنَّ النَّاسَ لَا يَذْهَبُونَ كَثِيرًا إِلَى السِّينَمَا فَالْمَسَارِحُ فِي الْهَوَاءِ الطَّلْقِ وَ السِّرْكُ وَ الْمَعَارِضُ تَجِدُ الْكَثِيرَ مِنَ الْمُتَفَرِّجِينَ الْمُصَفِّقِينَ. وَ لِلسِّبَاحَةِ عَلَى الشَّوَاطِئِ الْجَمِيلَةِ هُوَاةٌ عَدِيدُونَ، لِأَنَّهَا تُرَفِّهُ عَنِ النَّفْسِ وَ تُفِيدُ الْجِسْمَ. وَ فِي الْمَسَاءِ يَجْلِسُ بَعْضُ النَّاسِ فِي الْمَقَاهِي وَ يَتَفَسَّحُ بَعْضُهُمُ الْآخَرُ فِي الْحَدَائِقِ الْعَامَّةِ أَوْ فِي شَوَارِعِ الْمَدِينَةِ. كُلُّ النَّاسِ يُحِبُّونَ الصَّيْفَ وَ يُعْجَبُونَ بِمَا فِيهِ مِنْ مَلَاهٍ وَ نُزَهٍ وَ مَسَرَّاتٍ وَ حَفَلَاتٍ فَنِّيَّةٍ حَتَّى أَنَّهُمْ يَنْسَوْنَ حَرَارَةَ الصَّيْفِ الشَّدِيدَةَ.

61. DERS

TAACCÜP FİİLERİ

GİRİŞ

Herhangi bir konuda '*hayranlık duyma*', '*aşırı ölçüde beğenme*', '*mest olma*' gibi olumlu manadaki veya '*dehşete kapılma*', '*nahoş karşılama*', '*tiksinti duyma*' gibi olumsuz manadaki şaşkınlıklarımızı dile getirmek üzere Arapça'da çok farklı cümle kuruluşları, deyimsel ifadeler ve formüller söz konusudur. Aşağıda sıraladığımız cümleler, kıyasi yolla elde edilen '*Taaccüp Fiilleri*' dışında kalan ve şaşma bildiren bu cümle yapılarının en yaygın olanlarına birkaç örnek teşkil etmektedir:

a. لِلّٰهِ دَرُّهُ فَارِسًا (Ne jokey ama!)

b. لِلّٰهِ دَرُّكَ (Aferin sana!)

c. يَا لَكَ مِنْ مُشَاكِسٍ (Ne yaramaz şeysin sen öyle!)

d. يَا لَهُ مِنْ طَيَّارٍ (Ne muazzam bir pilot O!)

e. يَا لَلْعَجَبِ (Hayret! Tuhaf!)

f. يَا لَلْخَجَلِ (Ne ayıp!)

g. سُبْحَانَ اللّٰهِ (Aman ya Rabbi! Aman Allahım!)

Sarf Bilgisi derslerinde öğrendiğimiz ve taaccüp fiilleri olarak adlandırdığımız (مَا أَفْعَلَهُ) ve (أَفْعِلْ بِهِ) kalıpları da, benzer şekilde, herhangi bir şeydeki güzellik-çirkinlik, iyilik-kötülük, azlık-çokluk gibi nitelik ve kavramların aşırılığına vurgu yapmada kullanılır. Ancak taaccüp fiilleri -*yukarıdaki deyimsel ifadelerin aksine*- kıyasi yoldan elde edilir.

TAACCÜP FİİLLERİ

Yukarıda da ifade ettiğimiz gibi iki taaccüp fiili vardır:

مَا أَفْعَلَهُ ve أَفْعِلْ بِهِ

Ancak bir fiilin bu iki sigadan birine nakledilebilmesi için söz konusu fiilin;

a. Sülâsi bir fiil olması

b. Tam fiil olması

c. Olumlu fiil olması

d. Malum fiil olması

e. Çekimli fiil olması

f. Sıfat-ı müşebbehe formunun أَفْعَلُ vezninde gelen bir fiil olmaması gerekmektedir.

Önemli Not: Yukarıda zikredilen altı şarttan birini veya birkaçını içermeyen bir fiil, herşeye rağmen yine de bir taaccüp sigasına aktarılabilir. Ancak bu tür fiillerin taaccüp sigasına aktarımında مَا أَكْثَرَ ... \ أَكْثِرْ بِـ ... veya مَا أَشَدَّ ... \ أَشْدِدْ بِـ ... veyahut ta مَا أَقَلَّ ... \ أَقْلِلْ بِـ ... gibi bir takım yardımcı taaccüp fiilleri kullanılmaktadır. Burada yapılması gereken tek şey; taaccüp sigasına aktarılacak olan ancak şartları elverişli olmayan söz konusu fiilin tabii mastarını veya (başında 'أَنْ' bulunan mazi veya muzâri fiilden oluşan) müevvel mastarını bulmak ve bunlardan birisini söz konusu yardımcı fiil sonrasına yerleştirmektir.

ÖNEMLİ NOTLAR

1. (مَا أَفْعَلَهُ) taaccüp fiili çekimsiz bir fiildir. Çünkü bu fiilin fâili daima kendisinden önce geçen ve baştaki مَا ya dönen gizli bir hüve zamiridir. Şaşma ve dehşet eylemine konu olan şey ise, -*ister zamir olsun ister açık isim*- her bakımdan çekimlenebilir. Çünkü mansup-mefûl durumundaki bu kelime cümlede daima görünür durumdadır.

2. (أَفْعِلْ بِهِ) taaccüp fiili, emir şeklinde gelen mazi bir fiildir. Fiilden sonra gelen cer harfi daima zâittir. Cer harfinden sonra gelen zamir veya isim ise '***fâil***' konumunda kabul edilip takdiren merfû olur.

TAACCÜP FİİLLERİ ÇEKİMSİZ FİİLLERDİR.

(مَا أَفْعَلَ ...) Taaccüp Fiili ile İlgili Örnek Cümle		
Mefûlün Bih (Lafzen Mansup)	Mazi Fiil (Fâili Gizli Bir 'Hüve' Zamiri)	Taaccüp Mâ'sı (Mahallen Merfû)
الصُّورَةَ!	أَرْوَعَ	مَا
Haber (Mahallen Merfû)		Mübteda (Mahallen Merfû)
Resim ne harika!		

'MÂ EF'ALE ...' TAACCÜP FİİLİ İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) مَا أَرْغَبَ الْقَاضِيَ الَّذِي يَعْدِلُ فِي جَمِيعِ أَحْكَامِهِ وَلَوْ كَانَ الْحُكْمُ عَلَى مَعَارِفِهِ.

Yakınlarının aleyhine de olsa, hükümlerinde adil olabilen hakim ne ideal bir hakimdir!

(2) مَا أَنْقَى الْمَاءَ الَّذِي يَنْبُعُ مِنْ قِمَّةِ الْجَبَلِ وَ يَأْتِي إِلَيْنَا فِي أَنَابِيبِ مِيَاهٍ.

Dağın doruğundan çıkan ve borularla bize ulaşan su ne saf (bir sudur)!

(3) مَا أَشَدَّ النَّكْبَةَ الَّتِي أَصَابَتْ مُجْتَمَعَنَا فِي السَّابِعَ عَشَرَ مِنْ آبٍ.

17 Ağustos'ta toplumumuzu vuran musibet ne büyük bir musibetti!

(4) مَا أَسْوَأَ الْخَصْلَةَ الَّتِي تُسَمَّى بِالْغَوْغَائِيَّةِ.

'Demagoji' olarak adlandırılan haslet, ne kötü bir haslettir!

(5) مَا أَخْطَرَ الْأَقْوَالَ الَّتِي وَجَّهْتَهَا إِلَى صَاحِبِ عَمَلٍ لَكَ.

Patronuna karşı söylediğin sözler ne riskli sözler!

(6) مَا أَسْوَأَ الطَّالِبَ الَّذِي يَنْشَغِلُ عَنْ دُرُوسِهِ وَ لاَ يَسْتَمِعُ إِلَى مُعَلِّمِهِ.

Dersleriyle ilgilenmeyen ve öğretmenini dinlemeyen öğrenci ne kötü bir öğrencidir!

(7) مَا أَقْبَحَ الْإِفْرَاطَ فِي الطَّعَامِ وَ النَّوْمِ وَ الْكَلاَمِ وَ الْمُزَاحِ.

Yemede-içmede, uyumada, konuşmada ve şakada aşırı gitmek ne kötü bir şeydir!

(8) مَا أَسْعَدَ الشَّخْصَ الَّذِي نَالَ رِضَاءَ اللهِ وَ رِضَاءَ وَالِدَيْهِ مَعًا.

Hem Allah'ın hem de anne-babasının rızasını tahsil eden kişi ne mutlu bir kişidir!

(9) مَا أَبْطَأَ هٰذِهِ السُّلَحْفَاةَ الَّتِي تُحَاوِلُ عُبُورَ الطَّرِيقِ مُنْذُ خَمْسِ دَقَائِقَ.

Beş dakikadır yolu geçmeye çalışan bu kaplumbağa ne yavaş (bir mahluktur)!

(10) مَا أَجْذَبَ هٰذِهِ الْفَتَاةَ الَّتِي اخْتِيرَتْ مَلِكَةَ الْجَمَالِ هٰذَا الْعَامَ.

Bu yıl güzellik kraliçesi seçilen şu kız ne çekici (bir kız)!

(11) مَا أَفْسَحَ وَ أَرْحَبَ ذٰلِكَ الْبَيْتَ الَّذِي اسْتَأْجَرْتُمْ حَدِيثًا.
Yeni tuttuğunuz ev ne geniş ve ferah (bir ev öyle)!

(12) مَا أَهْدَأَ سَوَاحِلَ الْقَضَاءِ بَعْدَ عَوْدَةِ السُّيَّاحِ إِلَى بِلاَدِهِمْ.
Turistlerin ülkelerine dönmesinden sonra ilçe sahilleri ne kadar sakin!

(13) مَا أَطْوَلَ هٰذِهِ الْحَيَّةَ الَّتِي قَتَلَهَا الصَّيَّادُ فِي الْغَابَةِ أَمْسِ.
Avcının, dün, ormanda öldürdüğü yılan ne kadar uzun!

(14) مَا أَعْمَقَ هٰذِهِ الْبِئْرَ لِأَنَّهَا لاَ يُرَى قَعْرُهَا وَ لاَ مَاءُهَا مِنْ هُنَا.
Bu kuyu ne kadar derin! Zira buradan ne dibi ne de suyu görünüyor!

(15) اِشْتَكَى الْحَمَّالُ مِنَ الْحَقَائِبِ وَ قَالَ فِي نَفْسِهِ: مَا أَثْقَلَ حَقَائِبَ السَّفَرِ هٰذِهِ!
Hamal bavullardan yakınarak, içinden ‘Bu bavullar ne kadar ağırmış böyle!’ dedi.

(16) قَالَ هَاوِي جَمْعِ الطَّوَابِعِ لِصَدِيقِهِ: مَا أَنْدَرَ مَجْمُوعَةَ الطَّوَابِعِ هٰذِهِ.
Koleksiyoncu, arkadaşına ‘Bu ne nadide bir pul koleksiyonu böyle!’ dedi.

(17) مَا أَصْغَرَ هٰذَا الْخَطَّ! لاَ أَسْتَطِيعُ قِرَاءَتَهُ وَ لَوْ بِنَظَّارَتِي.
Bu hat (yazı) ne kadar küçük böyle! Gözlüğümle bile okuyamıyorum.

(18) مَا أَسْهَلَ حَلَّ هٰذِهِ الْأَسْئِلَةِ! لِأَنَّ الْمُعَلِّمَ كَانَ قَدْ سَأَلَ الْأَسْئِلَةَ نَفْسَهَا مِنْ قَبْلُ.
Bu soruların çözümü ne kolay! Çünkü hoca aynı soruları daha önce sormuştu.

(19) مَا أَضْيَقَ طُرُقَ قَرْيَتِكُمْ! كِدْتُ أَسْقُطُ فِي الْهَاوِيَةِ.
Köyünüzün yolları ne kadar da dar! Neredeyse uçuruma düşüyordum.

(20) مَا أَرْوَعَ أُسْلُوبَ هٰذَا الْمُذِيعِ وَ تَقْدِيمَهُ.
Bu spikerin diksiyonu ve sunuşu ne kadar mükemmel!

(21) مَا كَانَ أَنْفَعَ نَصَائِحَ إِدَارَةِ الْمَدْرَسَةِ لَنَا وَ لِأُسَرِنَا.
Okul yönetiminin bize ve ailelerimize yaptığı tavsiyeler ne kadar yararlıydı!

(22) مَا كَانَ أَغْلَى أَسْعَارَ الْفَوَاكِهِ وَ الْخُضَارِ فِي السُّوقِ أَمْسِ.
Dün, pazarda, meyve ve sebze fiyatları ne kadar da yüksekti!

(23) مَا كَانَ أَبْرَدَ ذٰلِكَ الْيَوْمَ الَّذِي دَفَنَّا فِيهِ زَمِيلَنَا فِي مَقْبَرَةِ الْقَرْيَةِ.
Meslektaşımızı köy kabristanına defnettiğimiz o gün ne kadar soğuk bir gündü!

(24) مَا كَانَ أَضَرَّ الدُّخَانَ لِصِحَّتِكَ الَّذِي شَرِبْتَهُ خِلاَلَ عِشْرِينَ سَنَةً.
20 yıl boyunca içtiğin sigara, sağlığına ne kadar zararlı idi!

(25) مَا كَانَ أَعْقَدَ الْقَضَايَا الَّتِي عَالَجَتْهَا اللَّجْنَةُ التَّرْبَوِيَّةُ أَوَّلَ أَمْسِ.
Evvelki gün Eğitim Komisyonu’nun ele aldığı meseleler ne kadar karmaşıktı!

(مَا أَفْعَلَ أَنْ ...) Taaccüp Fiili ile İlgili Örnek Cümle		
Mefûlün Bih (Mahallen Mansup)	Mâzi Fiil (Fâili Gizli Bir 'Hüve' Zamiri)	Taaccüp Mâ'sı (Mahallen Merfû)
أَنْ يُمْدَحَ!	أَحْسَنَ	مَا
Haber (Mahallen Merfû)		Mübteda (Mahallen Merfû)
Övülmek ne hoş bir şey!		

'MÂ EF'ALE EN ...' KALIBI İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) مَا أَحْسَنَ أَنْ تُعَوِّدُوا أَنْفُسَكُمْ عَلَى أَدَاءِ الصَّلَوَاتِ مَعَ الْجَمَاعَةِ.

Kendinizi, namazları cemaatle kılmaya alıştırmanız ne kadar güzel!

(2) مَا أَلْزَمَ أَنْ يَكُونَ مَسْؤُولُو الدَّوْلَةِ أَيْقَاظًا خَاصَّةً فِي الْقَضَايَا الْوَطَنِيَّةِ.

Özellikle milli meselelerde, devlet yetkililerinin uyanık olması ne kadar gerekli!

(3) مَا أَحْزَنَ أَنْ تُسَيْطِرَ دَوْلَةٌ صَغِيرَةٌ عَلَى بَعْضِ الدُّوَلِ الْكَبِيرَةِ أَرْضًا وَ سُكَّانًا.

Küçük bir devletin, toprak ve nüfus yönünden bazı büyük devletlere egemen olması ne kadar üzücü (bir durum)!

(4) مَا أَشْنَعَ أَنْ يُقْتَلَ الزَّوْجَانِ الشَّيْخَانِ مِنْ قِبَلِ شَابٍّ ثُمَّ تُغْتَصَبَ كُلُّ مُمْتَلَكَاتِهِمَا.

Yaşlı bir çiftin bir genç tarafından öldürülmesi, sonra da mal varlıklarının gaspedilmesi ne kadar insanlık dışı bir şey!

(5) مَا أَخْطَرَ أَنْ يَلْعَبَ الْأَطْفَالُ الصِّغَارُ كُرَةَ الْقَدَمِ فِي قَارِعَةِ الطَّرِيقِ.

Küçük çocukların yol ortasında futbol oynaması ne kadar riskli!

(6) مَا أَضَرَّ بِصِحَّتِكُمْ أَنْ تُنَشِّفُوا أَيْدِيَكُمْ وَ وُجُوهَكُمْ بِمِنْشَفَةٍ وَسِخَةٍ.

Ellerinizi ve yüzünüzü kirli bir havlu ile kurulamanız ne kadar zararlı!

(7) مَا أَقْبَحَ أَنْ يَعِدَ شَخْصٌ ثُمَّ يُخْلِفَ وَعْدَهُ فِي سَاعَةٍ وَاحِدَةٍ.

Bir insanın (önce) söz vermesi, arkasından bir saat içinde verdiği sözden cayması ne kadar çirkin (bir davranış)!

(8) مَا أَدْهَشَ أَنْ تَنْهَارَ الْمَبَانِي الضَّخْمَةُ عَلَيْكُمْ وَ تَبْقَى عَاجِزًا كَمَفْلُوجٍ.

Koca binaların üstünüze yıkılması, kendinizin de felçli bir insan gibi aciz kalmanız ne dehşet verici (bir olay)!

(9) مَا أَصْعَبَ أَنْ تَصْبِرَ عَلَى وَفَاةِ زَوْجِهَا وَ أَوْلَادِهَا بَعْدَ تِلْكَ الْحَادِثَةِ الْأَلِيمَةِ.

O elim kazadan sonra, eşinin ve çocuklarının ölümüne sabretmesi ne kadar zor!

(10) مَا أَخْطَرَ أَنْ يَأْكُلَ الْمُسِنُّونَ كَثِيرًا مِنَ الزُّبْدَةِ وَ الْقِشْطَةِ وَ الْمَشْوِيَّاتِ.

Yaşlı insanların, tereyağını, kaymağı ve kızartmayı fazlaca yemesi ne kadar tehlikeli!

(11) مَا أَنْسَبَ أَنْ تُتَلْفِنَ صَاحِبَ الْبَيْتِ قَبْلَ أَنْ تَزُورَهُ، لِأَنَّ لِكُلِّ إِنْسَانٍ بَرْنَامَجًا.

Ziyaret öncesinde ev sahibine telefon etmeniz çok uygun! Zira herkesin bir programı var.

(12) مَا أَنْفَعَ أَنْ تُؤَسِّسَ الدَّوْلَةُ مَدَارِسَ يَتَعَلَّمُ فِيهَا الْمُسِنُّونَ الْقِرَاءَةَ وَ الْكِتَابَةَ.

Devletin, yaşlıların okuma-yazma öğrendiği okullar açması ne yararlı bir şey!

(13) مَا أَلْطَفَ أَنْ تَسْتَرْضِيَ وَالِدَيْكَ قَبْلَ أَنْ تَذْهَبَ خَارِجَ الْبَلَدِ لِلْعَمَلِ.

İş için yurtdışına gitmeden önce ebeveyninin gönüllerini alman ne hoş!

(14) مَا أَوْجَبَ أَنْ تُسَاعِدَ الدَّوْلَةُ مُزَارِعِي التَّبْغِ خَاصَّةً فِي هٰذِهِ الْأَزْمَةِ.

Devletin, özellikle bu krizde, tütün üreticilerine yardım etmesi ne kadar lüzumlu!

(15) مَا أَصْعَبَ أَنْ تُوَزَّعَ شُقَقُ الْعِمَارَةِ عَلَى أَسَاسِ الْعَدْلِ.

Apartmandaki dairelerin, adalet prensibine göre dağıtılması ne kadar zor (bir iş)!

(16) مَا أَنْسَبَ أَنْ يُسْتَشَارَ خَبِيرٌ يَعْرِفُ كُلَّ مَا نَحْتَاجُهُ مِنَ الْأَلِفِ إِلَى الْيَاءِ.

İhtiyacımız olan şeyleri A'dan Z'ye bilen bir uzmana danışılması ne kadar uygun!

(17) مَا أَفْظَعَ أَنْ يُخْفَى أَلاَّ يَكُونَ الصِّهْرُ أَعْزَبَ قَبْلَ الْعُرْسِ.

Düğünden önce, damatın bekar olmadığının saklanması ne çirkefçe bir davranış!

(18) مَا أَسْهَلَ تَرْجَمَةَ هٰذَا النَّصِّ إِلَى التُّرْكِيَّةِ! لِأَنَّهُ مَكْتُوبٌ بِالْعَرَبِيَّةِ الْفُصْحَى.

Bu metnin Türkçe'ye çevrilmesi çok kolay! Çünkü metin fasih Arapça.

(19) مَا أَصَحَّ تَرْبِيَةَ الْيَتَامَى فِي دُورِ الْأَيْتَامِ لِصِحَّةِ مُجْتَمَعٍ.

Toplumun sağlığı için, yetim çocukların yetimhanelerde eğitilmeleri ne kadar doğru!

(20) مَا أَخْطَأَ إِطْلاَقَ سَرَاحِ الْمُجْرِمِينَ بِالْعَفْوِ الْعَامِّ فَلاَ يُرَاقَبُونَ بَعْدَهُ.

Suçluların genel af ile salıverilip arkasından da denetlenmemeleri ne kadar yanlış!

(21) مَا أَحْزَنَ إِفْرَاغَ بَعْضِ الْبُنُوكِ الدَّوْلِيَّةِ مِنْ قِبَلِ بَعْضِ مَسْؤُولِي الدَّوْلَةِ.

Bazı devlet bankalarının, birtakım devlet yetkilileri tarafından içlerinin boşaltılması ne üzücü (bir şey)!

(22) مَا أَضَرَّ لِلْعَيْنَيْنِ أَنْ يُنْظَرَ إِلَى الشَّمْسِ بِدُونِ نَظَّارَةٍ شَمْسِيَّةٍ.

Güneş gözlüğü olmadan güneşe bakmak, gözler için ne kadar zararlı!

(23) مَا أَكْثَرَ ازْدِحَامَ الْحَافِلاَتِ وَ الْحَدَائِقِ فِي أَيَّامِ الْعِيدِ.

Bayram günlerinde otobüsler ve parklar ne kadar kalabalık!

(24) مَا أَشَدَّ خُضْرَةَ الزَّرْعِ وَ أَوْرَاقِ الْأَشْجَارِ بَعْدَ تَسْمِيدِ الْحُقُولِ وَ الْحَدَائِقِ.

Tarlalar ve bahçeler gübrelendikten sonra, ekinler ve yapraklar ne kadar yeşil!

(أَفْعِلْ بِـ ...) Taaccüp Fiili ile İlgili Örnek Cümle		
Fâil (Takdiren Merfû)	Zâid Cer Harfi	Taaccüp Fiili (Emir Şeklinde Mazi)
الْأَتْرَاكِ	بِـ	أَكْرِمْ
Türkler ne cömert millettir!		

'EF'İL Bİ ...' TAACCÜP KALIBI İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) أَنْفِعْ بِمَعْرِفَةِ الْقِرَاءَةِ وَ الْكِتَابَةِ خَاصَّةً فِي عَصْرِنَا هٰذَا.

Özellikle de çağımızda, okuma ve yazma bilmek ne kadar yararlı (bir şey)!

(2) أَنْعِمْ بِهٰذَا اللِّحَافِ الَّذِي اشْتَرَيْنَاهُ مِنَ السُّوقِ الْمَسْقُوفَةِ أَمْسِ.

Dün kapalı çarşıdan satın aldığımız yorgan ne kadar yumuşak!

(3) أَحْبِبْ بِهٰذَا الْجَرْوِ الَّذِي يَجْرِي وَرَاءَ أُمِّهِ يَثِبُ وَ يَقْفِزُ.

Annesinin arkasından hoplayıp zıplayarak koşan bu köpek yavrusu ne kadar sevimli!

(4) أَلْمِعْ بِالشَّمْسِ الْيَوْمَ رَغْمَ فَصْلِ الشِّتَاءِ.

Bugün güneş, kış ayına rağmen ne kadar da parlak!

(5) أَسْهِلْ بِهٰذِهِ الْأَسْئِلَةِ الرِّيَاضِيَّةِ الَّتِي سَأَلَهَا أُسْتَاذُكُمْ فِي الْإِمْتِحَانِ النِّهَائِيِّ.

Öğretmeninizin final sınavında sorduğu bu matematik soruları ne kadar kolay!

(6) أَطْوِلْ وَ أَعْوِجْ بِطُرُقِ الْقَرْيَةِ الَّتِي أُقِيمَتْ فِي أَحَدِ أَتْلَالِ الْجَبَلِ الشَّامِخِ.

Yüce dağın tepelerinden birinde kurulan köyün yolları ne uzun ve dolambaçlı!

(7) أَعْقِدْ بِهٰذِهِ الْمَتَاهَةِ الَّتِي يُحَاوِلُ بَطَلُ الْفِيلْمِ أَنْ يَنْجُوَ مِنْهَا.

Film kahramanının kurtulmaya çalıştığı labirent ne karmaşık bir labirent!

(8) أَسْرِعْ بِسَيَّارَاتِ السِّبَاقِ الَّتِي تُصْنَعُ بِأَلْمَانْيَا وَ فَرَنْسَا فِي السَّنَوَاتِ الْأَخِيرَةِ.

Son senelerde Almanya ve Fransa'da üretimi yapılan yarış arabaları ne kadar hızlı!

(9) أَصْعِبْ بِإِعْدَادِ الْمَقَالَةِ الَّتِي تَسْتَوْفِي جَمِيعَ الشُّرُوطِ الْعِلْمِيَّةِ.

Tüm bilimsel şartları haiz bir makale hazırlamak ne kadar zor (bir iş)!

(10) أَضْرِرْ بِمُشَاهَدَةِ التِّلْفَازِ عَنْ قُرْبٍ لِصِحَّةِ الْعَيْنَيْنِ.

Televizyonu yakından seyretmek, göz sağlığı için ne kadar zararlı (bir davranış)!

(11) أَمْلِلْ بِالْوَظِيفَةِ الْحُكُومِيَّةِ الَّتِي تَسْتَوْجِبُ انْتِبَاهَكُمْ إِلَى نُقْطَةٍ وَاحِدَةٍ.

Dikkatinizi tek bir noktada toplamanızı gerektiren devlet memurluğu ne kadar sıkıcı!

(12) أَزْعِجْ بِالضَّجَّةِ الَّتِي تَأْتِي مِنَ الْمَبْنَى الْمُجَاوِرِ بِزُقَاقِنَا.

Sokağımızdaki bitişik binadan gelen gürültü ne rahatsız edici (bir şey)!

(13) أَكْثِرْ بِعَدَدِ الْأَشْجَارِ وَ النَّبَاتَاتِ الْأُخْرَى فِي هٰذِهِ الْغَابَةِ.

Bu ormandaki ağaçların ve diğer bitkilerin sayısı ne kadar fazla!

(أَفْعِلْ بِأَنْ ...) Taaccüp Fiili ile İlgili Örnek Cümle		
Fâil (Takdiren Merfû)	Zâid Cer Harfi	Taaccüp Fiili (Emir Şeklinde Mazi)
أَنْ يُخْدَعَ	بـِ	أَسْوِئْ
Aldatılmak ne kötü bir şey!		

'EF'İL Bİ EN ...' TAACCÜP KALIBI İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) أَنْفِعْ بِأَنْ نُنَظِّفَ أَسْنَانَنَا بَعْدَ كُلِّ وَجْبَةٍ.

Her öğünden sonra dişlerimizi fırçalamamız ne kadar yararlı!

(2) أَضْرِرْ لِصِحَّتِكَ بِأَنْ تَأْكُلَ الطَّعَامَ كَثِيرًا خَاصَّةً قَبْلَ أَنْ تَنَامَ.

Özellikle yatmadan önce aşırı miktarda yemek yemen sağlığın için çok zararlı!

(3) أَسْوِئْ بِأَنْ لاَ تَجْتَهِدُوا دُرُوسَكُمْ بِالْجِدِّ وَ النَّشَاطِ.

Derslerinize canla başla çalışmamanız ne kadar kötü (bir davranış)!

(4) أَسْئِمْ لَكُمْ بِأَنْ تُكَرِّرُوا الْحَرَكَاتِ الرُّوتِينِيَّةَ نَفْسَهَا سَاعَاتٍ بَلْ أَيَّامٍ.

Rutin hareketleri saatlerce hatta günlerce tekrar etmen senin için bıktırıcı olmalı!

(5) أَسْهِلْ بِأَنْ يَفُكَّ الْأَطْفَالُ الْخَطَّ فِي يَوْمِنَا هٰذَا بِفَضْلِ مَنَاهِجَ حَدِيثَةٍ.

Modern yöntemler sayesinde, günümüzde, çocukların okumayı sökmesi ne kolay!

(6) أَسْوِئْ بِأَنْ يَجْعَلَ وَكِيلُ الْمُدِيرِ مِنَ الْحَبَّةِ قُبَّةً فِي مُعْظَمِ الْمَسَائِلِ.

Müdür yardımcısının, birçok meselede pireyi deve yapması ne kötü!

(7) أَمْرِرْ بِأَنْ يُغْدَرَ إِنْسَانٌ مِنْ قِبَلِ الَّذِينَ يَظُنُّهُمْ أَصْدِقَاءَ مُخْلِصِينَ.

Bir insanın, gerçek dost sandığı kimseler tarafından ihanete uğraması ne acı!

(8) أَصْعِبْ بِأَنْ يُوقَظَ طُلاَّبُ الْمَدْرَسَةِ الدَّاخِلِيَّةِ خَاصَّةً فِي فَصْلِ الشِّتَاءِ.

Özellikle kış mevsiminde, yatılı okul öğrencilerinin yataktan kaldırılması ne zor iş!

(9) فِي الْوَاقِعِ، أَبْسِطْ بِأَنْ تُحَلَّ هٰذِهِ الْقَضِيَّةُ السِّيَاسِيَّةُ.

Aslında bu siyasi problemin çözümü ne kadar da basit (bir şey)!

(10) أَقْبِحْ بِأَنْ يُعَاتَبَ شَخْصٌ بِصَوْتٍ عَالٍ أَمَامَ مَجْمُوعَةٍ مِنَ النَّاسِ.

Bir insanın, bir topluluk önünde yüksek sesle azarlanması ne çirkin (bir davranış).

ÖNEMLİ NOT

Dersimizin başında, hangi şartları içeren fiillerin '*taaccüp sigası*'na aktarılabileceklerini belirtmiştik. Ancak günümüz Arapça'sında tüm şartlarını içeren bir fiilin bizatihi kendisi dahi, kolaylık olması bakımından مَا أَفْعَلَ \ أَفْعِلْ بِـ kalıbı içersine sokulmaksızın, مَا أَشَدَّ .. \ أَشْدِدْ بِـ .. veya مَا أَكْثَرَ .. \ أَكْثِرْ بِـ .. ya da مَا أَقَلَّ .. \ أَقْلِلْ بِـ .. gibi yaygın olarak kullanılan birkaç yardımcı taaccüp sigasından sonra mastar olarak da getirilebilmektedir. Aşağıdaki örnekleri bu açıdan inceleyiniz.

ÖRNEK CÜMLELER

(1) مَا أَشَدَّ نَفْعَ الْأَمْطَارِ لِلْمُزَارِعِينَ الَّتِي تَنْزِلُ فِي الرَّبِيعِ وَ الْخَرِيفِ بِغَزَارَةٍ.

İlkbaharda ve Sonbaharda bolca yağan yağmurlar çiftçiler için ne kadar faydalı.

(2) مَا أَكْثَرَ جَهَالَةَ بَعْضِ الْإِخْصَائِيِّينَ فِي بَعْضِ الْمَوَاضِيعِ خَارِجَ مَجَالَاتِهِمْ.

Bazı uzmanlar, kendi alanları dışında kalan bazı konularda ne kadar bilgisiz!

(3) مَا أَكْثَرَ كَثَافَةَ الضَّبَابِ فِي الْجَوِّ الْيَوْمَ.

Bugün havadaki sis yoğunluğu ne kadar da fazla!

(4) مَا أَشَدَّ بُرُودَةَ الْمَنَاطِقِ الْقَرِيبَةِ مِنَ الْقُطْبِ الشَّمَالِيِّ وَ الْجَنُوبِيِّ.

Kuzey ve Güney kutuplarına yakın bölgeler ne kadar soğuktur.

(5) مَا أَشَدَّ حَرَارَةَ الْمَنَاطِقِ الَّتِي تُجَاوِرُ خَطَّ الْاِسْتِوَاءِ.

Ekvatora komşu olan bölgeler ne kadar sıcaktır!

(6) أَشْدِدْ بِخَطَرِ قِيَادَةِ السَّيَّارَةِ فِي الطُّرُقِ الْجَلِيدِيَّةِ بِدُونِ سِلْسِلَةٍ.

Buzlu yollarda zincirsiz araba kullanmak ne kadar tehlikeli!

اَلْكَاكَاو

يُؤْخَذُ اَلْكَاكَاو مِنْ شَجَرَةٍ مُتَوَسِّطَةِ الْحَجْمِ، تُثْمِرُ طُولَ الْعَامِ ثِمَارًا بِدَاخِلِهَا حُبُوبٌ كَثِيرَةٌ، يَتَرَاوَحُ عَدَدُهَا مَا بَيْنَ عِشْرِينَ إِلَى أَرْبَعِينَ حَبَّةً. وَ تَنْمُو هٰذِهِ اْلأَشْجَارُ فِي الْبِلاَدِ الْحَارَّةِ. وَ عِنْدَ نُضْجِ الثَّمَرَةِ تُقْطَعُ وَ تُشَقُّ لِإِخْرَاجِ مَا بِهَا مِنْ حُبُوبٍ، ثُمَّ تُتْرَكُ الْحُبُوبُ لِتَجِفَّ، ثُمَّ تُوضَعُ مُدَّةً عَلَى نَارٍ هَادِئَةٍ لِيَكُونَ طَعْمُهَا مَقْبُولاً وَ فِي النِّهَايَةِ تُطْحَنُ الْحُبُوبُ فَتَصِيرُ دَقِيقًا نَاعِمًا كَالْبُنِّ يُعْرَفُ بِاسْمِ مَسْحُوقِ اَلْكَاكَاو.

وَ يُعَبَّأُ هٰذَا الْمَسْحُوقُ بَعْدَ ذٰلِكَ فِي عُلَبٍ لِنَقْلِهِ إِلَى أَقْطَارِ الْعَالَمِ الْمُخْتَلِفَةِ، وَ مِنْهُ تُصْنَعُ الشِّيكُولاَتَه اللَّذِيذَةُ الطَّعْمِ وَ ذٰلِكَ بِأَنْ يُضَافَ اللَّبَنُ وَ السُّكَّرُ إِلَى مَسْحُوقِ اَلْكَاكَاو وَ بِمَقَادِيرَ مُنَاسِبَةٍ، ثُمَّ يُوضَعُ عَلَى النَّارِ لِيَتَحَوَّلَ إِلَى عَجِينَةٍ لَيِّنَةٍ، وَ يَأْكُلُهَا الصِّغَارُ وَ الْكِبَارُ بَعْدَ أَنْ تَجِفَّ.

كلمة اليوم

اَلَّذِينَ هُمْ فِي اللَّيْلِ وَ ذُلٌّ فِي النَّهَارِ

62. DERS

MÜNÂDÂ

GİRİŞ

Bilindiği gibi Türkçemizde, bir kimsenin dikkatini kendimize çekmek üzere ünlem anlamı taşıyan ve '*Bakar mısınız!, Size sesleniyorum!*' anlamlarına gelen '*Hey ... ! , Ey ... ! , Hooop ... ! , Alo ... ! Şişşşt ... !*' gibi muhatabı uyarıcı nitelikte birtakım giriş sözcükleri (*Nidâ/Ünlem Sözcükleri*) kullanılmaktadır. Türkçe'de olduğu gibi aynı şekilde Arapça'da da, kendisine seslenmek istediğimiz kişi veya şeye hitap etmek üzere özel birtakım harfler kullanılır. Nidâ harfleri adını verdiğimiz bu harflerle yapılan işlemin kendisine '*Nidâ*', Nidâ yoluyla kendisine seslendiğimiz kimseye ise -konumuzun başlığını da teşkil eden- '*Münâdâ*' adı verilir. Münâdâ konusu ile ilgili olarak bilinmesi gereken temel hususlar birkaç maddede özetlenebilir :

1. Toplam yedi nidâ harfi vardır : أَ , آ , يَا , أَيَا , هَيَا , أَيْ , آيْ

2. Bu nidâ harflerinden günümüzde en yaygın olarak kullanılanı يَا dır.

Klasik Arapça'da yoğun olarak rastlanan diğer nidâ harfleri ise günümüz Arapçasında özellikle şiir dilinde tercih edilmektedir.

3. Bir cümlede önce nidâ harfi daha sonra münâdâ adını verdiğimiz isim yer alır.

MÜNÂDÂ, FİİLİ CÜMLEDEN KALDIRILMIŞ OLAN MANSUP İSİMLERDENDİR. HER NE KADAR KİMİ DURUMLARDA -KURAL GEREĞİ- MERFÛ OKUNSA DA, MÜNÂDÂ ÖĞESİ DÂİMA MAHALLEN MANSUP KABUL EDİLİR

MÜNÂDÂ'NIN İRÂBI

Bir cümlede yer alan münâdâ öğesi iki ayrı kategoride irap edilir:

I. Murab Olan Münâdâ

Üç münâdâ türü mansuptur:

a. Münâdâ olan kelime muzâf durumunda ise mansuptur.

يَا رَسُولَ اللهِ ؛ يَا غَفَّارَ الذُّنُوبِ ؛ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ

b. Münâdâ olan kelime muzâfa benzer (şibh-i muzâf) durumunda ise mansuptur. Aşağıdaki '***Hatırlatma***'da '***Şibh-i Muzâf***' hakkında detaylı bilgi verilmiştir: يَا كَرِيمًا أَبُوهُ ؛ يَا مُنْفِقًا أَمْوَالَهُ ؛ يَا نَاجِحًا فِي مِهْنَتِهِ

c. Münâdâ olan kelime '*nekre-i gayr-i maksûde*' ise mansuptur.

يَا رَجُلاً! ؛ يَا وَلَدًا ؛ يَا فَتَاةً ؛ يَا مُحْسِنًا

Not: ***'Nekre-i gayr-i maksûde'*** ile, kendisine nidâ edildiği halde çeşitli fizikî veya mekânî sebeplerle şahsı teşhis edilemeyen kişi kastedilmektedir)

II. Mebnî Olan Münâdâ

a. Münâdâ olan kelime müfret-alem durumunda olduğunda ne üzere merfû ise o şey üzere mebnî kabul edilir. (Burada 'müfret'ten kastedilen tahmin edilebileceği gibi 'muzâf' ve 'muzâfa benzer olmayan' anlamındadır.)

يَا عَلِيُّ! ؛ يَا خَالِدَانِ! ؛ يَا إِسْتَانْبُولُ ؛ يَا فَاطِمَاتُ

b. Münâdâ olan kelime '*nekre-i maksûde*' olduğunda ne üzere merfû ise o şey üzere mebnî kabul edilir.

يَا مُعَلِّمُ! ؛ يَا مُهَنْدِسُونَ! ؛ يَا طَالِبَاتُ! ؛ يَا عَامِلاَنِ!

Not: Burada ***'nekre-i maksûde'*** ile, nidâ edenin karşısında olduğu halde ismen tanımadığı şahıs veya şahıslar kastedilmektedir)

Münâdânın Muzâf Olması ile İlgili Örnek Cümle		
Fiil + Fâil	Münâdâ (Fetha ile Mansup)	Nidâ Harfi (Sükun Üzere Mebnî)
لاَ تُسْرِعْ	سَائِقَ السَّيَّارَةِ	يَا
Araç sürücüsü! Hızlı gitme!		

MÜNÂDÂNIN MUZÂF OLMASI İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) قَالَ تَعَالَى فِي الْقُرْآنِ: يَا نِسَاءَ النَّبِيِّ لَسْتُنَّ كَأَحَدٍ مِنَ النِّسَاءِ.

Hz. Allah Kur'an-ı Kerim'de, 'Ey Peygamber zevceleri! Sizler diğer kadınlardan biri gibi değilsiniz' buyurmuştur.

(2) يَا مُحِبِّي الْخَيْرِ! قُومُوا بِأَعْمَالٍ صَالِحَةٍ لِمَنْ يَسْتَحِقُّهَا!

Ey hayırseverler! Hayır işlerini, hak edenlere yapınız.

(3) يَا حَكَمَ الْمُبَارَاةِ! كُنْ عَادِلاً فِي جَمِيعِ قَرَارَاتِكَ!

Hakem! Bütün kararlarında adil ol!

(4) أَيْ عَبْدَاللهِ! كُنْ حَذِرًا وَ لاَ تَتَدَخَّلْ فِي الشُّؤُونِ الدَّاخِلِيَّةِ لِلْحِزْبِ!

Abdullah! Uyanık ol, partinin iç işlerine müdahelede bulunma!

(5) يَا سَيِّءَ الْحَظِّ! لاَ تَيْأَسْ مِنْ رَحْمَةِ اللهِ، لِأَنَّ فِي كُلِّ شَيْءٍ خَيْرًا!

Ey bahtı kara! Allah'ın rahmetinden ümit kesme! Zira herşeyde bir hayır vardır.

(6) يَا قَابِلَ التَّوْبَةِ وَ يَا غَافِرَ الذَّنْبِ! اُعْفُ عَنَّا وَ عَنْ أَحِبَّائِنَا!

Ey tevbeleri kabul eden ve günahları bağışlayan! Bizleri ve sevdiklerimizi bağışla!

(7) يَا زُعَمَاءَ الْمُجْتَمَعِ! وَحِّدُوا صُفُوفَكُمْ وَ انْشُرُوا رُوحَ الْأُخُوَّةِ بَيْنَكُمْ!

Ey toplum lidelerleri! Saflarınızı birleştirin ve aranızda kardeşlik ruhunu yayın!

(8) يَا أَسَاتِذَةَ الْكُلِّيَّةِ! اِهْتَمُّوا بِطُلاَّبِكُمْ قَدْرَ مَا اسْتَطَعْتُمْ!

Ey fakülte hocaları! Öğrencilerinizle elinizden geldiği ölçüde ilgilenin!

(9) يَا مُدَّخِرِي الْكُنُوزِ! لاَ تَنْسَوْا أَنَّ بَعْدَ هٰذِهِ الدُّنْيَا عَالَمًا خَالِدًا!

Ey servet biriktirenler! Bu dünyadan sonra ölümsüz bir alemin olduğunu unutmayın!

(10) يَا أَوْلاَدِي! هُنَا مَكْمَنُ السِّرِّ!

Çocuklarım! İşte işin sırrı burada!

(11) يَا مَعَارِفَ الْمَرْضَى! خُذُوا هٰذِهِ الْعَيِّنَاتِ لِلدَّمِ إِلَى الْمَعْمَلِ لِفَحْصِهَا!

Hasta yakınları! Bu kan örneklerini, incelenmesi için laboratuvara götürün!

(12) أَيْ مَسْؤُولِي جَمْعِيَّةِ الْهِلاَلِ الْأَحْمَرِ! اِسْعَوْا إِلَى مُسَاعَدَةِ مَنْكُوبِي الزِّلْزَالِ لِلْحَالِ!

Ey Kızılay yetkilileri! Derhal depremzedelerin yardımına koşun!

(13) يَا سَاعِيَ الْبَرِيدِ! وَزِّعْ هٰذِهِ الْخِطَابَاتِ وَ الطُّرُودَ دُونَ تَأَخُّرٍ!

Hey postacı! Bu mektupların ve kolilerin dağıtımını geciktirmeden yap!

(14) يَا أَبْنَاءَ الْوَطَنِ! كُونُوا أَيْقَاظًا ضِدَّ الْآمَالِ الْخَائِنَةِ وَ الْمُتَعَاوِنِينَ مَعَ الْعَدُوِّ!

Ey vatan evlatları! Hain emellere ve düşmanla işbirliği yapanlara karşı tetikte olun!

(15) يَا ذَا لِسَانَيْنِ! أَلاَ تَعْلَمُ أَنَّ لِي مَصَادِرَ الْأَخْبَارِ السِّرِّيَّةِ!

Ey münafık! Gizli haber alma kaynaklarım olduğunu bilmiyor musun?

(16) يَا صَاحِبَ الْبَيْتِ! لِمَاذَا نَدْفَعُ نَحْنُ الْفَوَاتِيرَ الْقَدِيمَةَ؟ هٰذَا ظُلْمٌ مَحْضٌ!

Ev sahibi! Eski faturaları neden biz ödüyoruz? Bu düpedüz haksızlık!

(17) يَا ذَوِي الْحَاجَةِ! اِعْمَلُوا بَدَلَ أَنْ تَبْسُطُوا أَيْدِيَكُمْ فِي ذُلٍّ!

İhtiyaç sahipleri! Zillet içinde el açmak yerine çalışın!

(18) أَيْ مَعَالِي رَئِيسِ الْوُزَرَاءِ! لِمَاذَا قَدَّمَ أَكْثَرُ مِنْ نِصْفِ أَعْضَاءِ الْحُكُومَةِ اسْتِقَالَةً جَمَاعِيَّةً؟

Sayın başbakan! Hükümet üyelerinin yarıdan çoğu niçin toplu istifa verdi?

(19) كَانَ الْأَصْحَابُ يَقُولُونَ دَائِمًا: "بِأَبِي وَ أُمِّي أَنْتَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ".

Sahabe herzaman şöyle derdi: 'Anam babam sana feda olsun ya Rasulallah'!

HATIRLATMA

'***Şibh-i Muzâf***', '<u>tamlamaya benzeyen terkip</u>' demektir. Arapça'da; ism-i fâil, ism-i mefûl, sıfat-ı müşebbehe, ism-i tafdil, mübalağalı ism-i fâil gibi fiilden türetilmiş olan bazı kelime türleri vardır ki, bunlar bazan kendilerinden sonra gelen ve anlamsal yönden kendileri ile ilintili olan kelime veya harflerle birlikte kullanılırlar. İşte '***fiilimsi***' olarak da adlandırdığımız söz konusu sözcük türleriyle, bu sözcüklerin muhtevasındaki eylemden bir şekilde etkilenen -bu fiilimsilerin fâili, mefûlün bihi, câr-mecruru olarak- sözcüklerin oluşturmuş olduğu tamlamaya benzer bu yapılara '***şibh-i muzâf***' adı verilmektedir. Şu örnekleri inceleyiniz :

يَا حَسَنًا خُلُقُهُ \ يَا وَاسِعًا صِيتُهُ

يَا مُحْتَرِمًا وَالِدَيْهِ \ يَا شَارِبًا اَلْخَمْرَ

يَا مُشْتَرِكًا فِي الرِّحْلَةِ \ يَا خَيْرًا مِنْ خَالِدٍ

Münâdânın (Şibh-i Muzâf) Muzâfa Benzer Olması ile İlgili Örnek Cümle		
Kâne'nin İsmi ve Haberi	Münâdâ (Fetha ile Mansup)	Nidâ Harfi (Sükun Üzere Mebnî)
كُنْ وَرِعًا	مُؤْمِنًا بِاللهِ	يَا
Ey Allah'a inanan! Takva sahibi ol!		

MÜNÂDÂNIN ŞİBH-İ MUZÂF OLMASI İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) يَا جَانِيًا اَلْفَوَاكِهَ! اِجْمَعْ مِنْهَا النَّاعِمَ وَ الْيَانِعَ لاَ الصُّلْبَ وَ النَّيِّءَ!

Meyve toplayıcısı! Meyvelerin yumuşak ve olgun olanlarını topla, sert ve ham olanlarını değil!

(2) يَا مُسَافِرِينَ إِلَى الْقَاهِرَاةِ! لاَ تَنْسَوْا زِيَارَةَ الْأَهْرَامِ وَ جَامِعَةِ الْأَزْهَرِ!

Kahire yolcuları! Piramitleri ve Ezher Üniversitesi'ni ziyaret etmeyi unutmayın!

(3) يَا عَامِلاً لِخَيْرِ نَفْسِهِ فَقَطْ! لاَ تَنْسَ أَنَّ أَكْبَرَ مِيزَةٍ حَمِيدَةٍ هِيَ الْإِيثَارُ!

Ey sadece kendi iyiliği için çalışan! Unutma ki en büyük meziyet 'diğergamlık'tır.

(4) أَيْ نَاسِيًا مَاضِيَهُ! لاَ تَنْسَ أَنَّ مَنْ لاَ أَمْسَ لَهُ لاَ غَدَ لَهُ أَيْضًا!

Ey geçmişini unutan! Unutma ki; dünü olmayanın yarını da yoktur!

(5) يَا سَائِقِينَ شَاحِنَاتٍ! سِيرُوا عَلَى الْخَطِّ الْأَيْمَنِ دَائِمًا.

Kamyon şoförleri! Her zaman sağ şeritten gidiniz!

(6) يَا رَاكِبًا اَلدَّرَّاجَةَ! اِحْذَرِ السَّيَّارَاتِ الْمُسْرِعَةَ وَ الْمَارَّةَ عَلَى الْأَرْصِفَةِ!

Bisiklet binicisi! Hızlı araçlara ve kaldırımdaki yayalara dikkat et!

(7) يَا مُدَافِعًا عَنِ الْوَطَنِ! أَنْتَ تِمْثَالُ الْبُطُولَةِ وَ الشَّجَاعَةِ!

Ey vatanı savunucusu! Sen kahramanlık ve yüreklilik timsalisin!

(8) يَا مُهْمِلاً وَظَائِفَهُ الْأَصْلِيَّةَ! لاَ تَنْسَ: مَنْ أَهْمَلَ فِي هٰذِهِ الْمِهْنَةِ وَظِيفَتَهُ خَانَ.

Ey temel görevlerini unutan (kişi)! Unutma ki, bu meslekte görevini ihmal eden kimse ihanet etmiş sayılır!

(9) يَا خَائِضًا فِي سَفَاسِفِ الْأُمُورِ! إِنَّ الثَّوَانِيَ وَالدَّقَائِقَ وَ السَّاعَاتِ تَجْرِي بِسُرْعَةٍ.

Ey ıvır zıvır şeylere kendini kaptıran! Saniyeler, dakikalar ve saatler hızla akıp gidiyor!

(10) يَا سَيِّئًا حَظُّهُ! حَاوِلْ أَنْ تَكُونَ مُتَفَائِلاً رَغْمَ كُلِّ هٰذِهِ السَّلْبِيَّاتِ!

Ey bahtı kara (insan)! Bütün bu olumsuzluklara karşın iyimser olmaya çalış!

(11) يَا رَفِيعًا مَنْصِبُهُ! لاَ تَسْتَعْمِلْ رُتْبَتَكَ وَ سُلْطَاتِكَ كَسِلاَحٍ ضِدَّ الضُّعَفَاءِ!

Ey makamı yüce kişi! Rütbeni ve yetkilerini zayıflara karşı silah olarak kullanma!

(12) يَا حَسَنًا بَخْتُهُ! اِعْلَمْ أَنَّ هٰذِهِ الْحَيَاةَ مَلِيئَةٌ بِالطَّلَعَاتِ وَ الْمُنْحَدَرَاتِ.

Ey bahtı açık kişi! Bil ki bu hayat iniş ve çıkışlarla doludur.

(13) أَيْ قَانِطًا مِنْ رَوْحِ اللهِ! لاَ تَكُنْ مُتَشَائِمًا، فَالْحَيَاةُ جَمِيلَةٌ رَغْمَ الْمَصَائِبِ.

Ey Allah'ın rahmetinden ümidini kesen kişi! Kötümser olma! Zira hayat, sıkıntılara rağmen (yine de) güzeldir.

(14) يَا مُصَدِّقًا كُلَّ مَا يَسْمَعُهُ! اِعْلَمْ أَنَّ الْمِحَكَّ فِي مِثْلِ هٰذِهِ الْمَسَائِلِ إِنَّمَا هُوَ الْقُرْآنُ.

Ey her duyduğunu tasdik eden kişi! Bil ki, bu gibi meselelerde mihenk taşı sadece Kur'an'dır.

(15) يَا دَاعِيًا إِلَى الشَّرِّ! فَكِّرْ دَوْمًا فِي عَوَاقِبِ الْأُمُورِ.

Ey kötülüğe davet eden! Her zaman işin sonucunu düşün!

(16) يَا مُهْتَمًّا بِصِحَّةِ فَمِهِ! نَظِّفْ أَسْنَانَكَ كُلَّ يَوْمٍ ثَلاَثَ مَرَّاتٍ.

Ağız sağlığına önem veren kişi! Dişlerini hergün üç kere temizle (fırçala).

(17) يَا مُتَدَخِّلاً فِيمَا لاَ يَعْنِيهِ! يَجِبُ عَلَى كُلِّ إِنْسَانٍ أَنْ يَعْرِفَ حُدُودَهُ.

Ey kendini ilgilendirmeyen konulara burnunu sokan kişi! Her insanın haddini bilmesi gerekir.

(18) يَا خَارِجِينَ عَلَى الدَّوْلَةِ! اِسْتَسْلِمُوا لِقَوَانِينِ الدَّوْلَةِ وَ سُلْطَتِهَا!

Ey devlete isyan bayrağı açanlar! Devletin kanunlarına ve otoritesine teslim olun!

(19) يَا عَاصِيًا أَوَامِرَ اللهِ! تُبْ إِلَى اللهِ! لِأَنَّ اللهَ تَوَّابٌ رَحِيمٌ.

Ey Allah'ın emirlerine başkaldıran kişi! Allah'a tevbe et! Çünkü Allah, tevbeleri çokça kabul edendir ve O merhamet sahibidir.

(20) أَيْ طَاهِرًا مَاضِيهِ! أَنْتَ الشَّخْصُ الْوَحِيدُ الَّذِي يَسْتَوْفِي جَمِيعَ شُرُوطِنَا.

Ey geçmişi temiz kişi! Bizim bütün şartlarımızı haiz yegane kişi sensin.

(21) يَا لاَمِعًا مُسْتَقْبَلُهُ! لاَ تَسْمَحْ لِلْأَشْرَارِ بِغَسْلِ دِمَاغِكَ!

Ey geleceği parlak kişi! Kötü kimselerin, beynini yıkamalarına müsaade etme!

Münâdânın Nekre-i Gayr-i Maksûde Olması ile İlgili Örnek Cümle		
Fiil + Fâil + Mefûl + Car Mecrur	Münâdâ (Fetha ile Mansup)	Nidâ Harfi (Sükun Üzere Mebnî)
سَاعِدْنِي فِي عُبُورِ الشَّارِعِ	رَجُلاً	يَا
Ey adam! Caddeyi geçmeme yardım et!		

MÜNÂDÂNIN NEKRE-İ GAYR-İ MAKSÛDE OLMASI İLE İLGİLİ ÖRNEKLER

(1) يَا جُنْدِيًّا! دَافِعْ عَنِ الْوَطَنِ كَمَا تُدَافِعُ عَنْ عِرْضِكَ.

Ey asker! Yurdunu, namusunu koruduğun gibi koru!

(2) يَا مُوَاطِنِينَ! إِنَّ الدَّوْلَةَ سَتُضَمِّدُ جَمِيعَ الْجُرُوحِ فِي أَسْرَعِ وَقْتٍ.

Vatandaşlar! Devlet en kısa zamanda bütün yaraları mutlaka saracaktır.

(3) يَا مَنْكُوبِينَ! إِنَّ مُؤَسَّسَةَ الْهِلاَلِ الْأَحْمَرِ سَتَمُدُّ يَدَ مُسَاعَدَتِهَا فِي أَقْرَبِ وَقْتٍ.

Ey felaketzedeler! Kızılay en kısa zamanda yardım elini uzatacaktır.

(4) أَيْ رَاكِبِينَ! عَلَيْكُمْ أَنْ تُغَادِرُوا الْمَطَارَ حَالاً فَإِنَّ هُنَاكَ بَلاَغًا بِزَرْعِ قُنْبُلَةٍ فِي مَكَانٍ مَا دَاخِلَ الْمَطَارِ.

Yolcular! Havaalanı içerisine bomba yerleştirildiğine dair bir ihbar bulunmaktadır. Dolayısıyla havaalanını derhal terketmeniz gerekmektedir.

(5) يَا شَهِيدًا! لاَ تَقْلَقْ! إِنَّ رَايَةَ الْوَطَنِ سَتُرَفْرِفُ فَوْقَ هٰذِهِ الْأَرَاضِي إِلَى الْأَبَدِ.

Ey şehit! Üzülme! Vatan bayrağı bu topraklar üzerinde ilelebet dalgalanacaktır.

Münâdânın Müfret-Alem Olması ile İlgili Örnek Cümle		
Fiil + Fâil + Mefûl	Münâdâ (Damme Üzere Mebnî)	Nidâ Harfi (Sükun Üzere Mebnî)
أُتْرُكْ مَا لاَ يَعْنِيكَ	خَالِدُ!	يَا
Halit! Seni alakadar etmeyen şeyleri Bırak!		

MÜNÂDÂNIN MÜFRET-ALEM OLMASI İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) يَا عَائِشَةُ! هَلْ رَجَعَ أَبَوَاكِ مِنْ لَنْدَن؟

Ayşe! Annen ve baban Londra'dan döndüler mi?

(2) يَا حَسَنُ! لاَ تُشَاهِدِ التِّلْفَازَ كَثِيرًا، لِأَنَّهُ يُلْهِيكَ عَنِ الدُّرُوسِ جِدًّا.

Hasan! Fazla televizyon izleme! Çünkü o seni derslerinden gerçekten alıkoyuyor.

(3) يَا فَاطِمَةُ! اِكْنِسِي الْبَيْتَ جَيِّدًا وَ رَصِّفِي كُتُبَكِ فِي الرُّفُوفِ بِانْتِظَامٍ!

Fatma! Evi iyice süpür ve kitaplarını raflara düzgün bir şekilde yerleştir!

(4) أَيْ خَاقَانُ! لاَ تَقْضِ شَبَابَكَ فِي سَفَاسِفِ الْأُمُورِ وَ الرَّذَائِلِ هٰكَذَا!

Hakan! Gençliğini bu şekilde lüzumsuz ve çirkef işlerle geçirme!

(5) يَا زَيْنَبُ! اِجْتَهِدِي دُونَ تَوَقُّفٍ. لِأَنَّ لِكُلِّ عَمَلٍ مُقَابِلاً أَوْ أُجْرَةً.

Zeynep! Durup dinlenmeden çalış! Çünkü her işin bir bedeli ve ücreti var.

(6) يَا سُلَيْمَانُ! اِحْذَرِ الْعَادَاتِ السَّيِّئَةَ مِثْلَ التَّدْخِينِ وَ تَنَاوُلِ الْكُحُولِ وَ لَعِبِ الْقِمَارِ!

Süleyman! Sigara, alkol ve kumar gibi kötü alışkanlıklardan sakın!

(7) يَا مُصْطَفَى! لاَ تَتْرُكْ بَابًا إلاَّ وَ اطْرُقْهُ لِتَحْقِيقِ غَرَضِكَ السَّامِي!

Mustafa! Yüce hedefini gerçekleştirmek için çalmadık kapı bırakma!

(8) يَا خَنْدَانُ! لاَ تُهْدِي إِلَى صَدِيقَتِكِ سَاعَةً رَقْمِيَّةً فِي الْعِيدِ فَهِيَ تَمْلِكُ وَاحِدَةً مِثْلَهَا.

Handan! Kız arkadaşına bayramda dijital saat hediye etme! Çünkü onun bir dijital saati zaten var!

(9) يَا خَدِيجَةُ! إِنَّ الأَيَّامَ وَ الأَسَابِيعَ وَ الشُّهُورَ وَ السَّنَوَاتِ تَمُرُّ مُرُورَ الْمَاءِ.

Hatice! Günler, haftalar, aylar ve yıllar su gibi geçip gidiyor.

(10) يَا سَلْمَانُ! هَلْ تَعْرِفُ مِنْ كَمْ كَوْكَبٍ تَتَأَلَّفُ الْمَجْمُوعَةُ الشَّمْسِيَّةُ!

Selman! Güneş sisteminin kaç gezegenden oluştuğunu biliyor musun?

(11) يَا بُشْرَى! هَلْ شَاهَدْتِ الْمَجَرَّةَ فِي لَيْلَةٍ ظَلْمَاءَ؟

Büşra! Karanlık bir gecede samanyolunu seyrettin mi hiç?

(12) يَا حُسَيْنُ! مَنْ مِنَّا لاَ يُرِيدُ أَنْ يَعِيشَ تَحْتَ ضَمَانِ دَوْلَةٍ قَوِيَّةٍ؟

Hüseyin! Hangimiz güçlü bir devletin güvencesi altında yaşamayı istemez?

(13) أَيْ عَلِيُّ! لاَ تَكُنْ مِنَ الَّذِينَ عَجَزُوا عَنِ اللِّحَاقِ بِرِكَابِ الْعَصْرِ!

Ali! Çağın gerisinde kalanlardan olma!

(14) يَا سُهَيْلُ! أَيْنَ وَ مِمَّنْ تَعَلَّمْتَ أَنْ تَعْزِفَ عَلَى الْعُودِ فِي مُدَّةٍ قَصِيرَةٍ؟

Süheyl! Kısa bir zamanda ud çalmayı nerede ve kimden öğrendin?

(15) يَا زَهْرَاءُ! أَغْمِضِي عَيْنَيْكِ مِنْ عُيُوبِ أَوْلاَدِكِ الصَّغِيرَةِ!

Zehra! Küçük çocuklarının kusurlarına göz yum!

(16) يَا جَمِيلَةُ! هَلْ تَصْطَحِبِينَ وَالِدَيْكِ إِلَى الْمَطَارِ بَعْدَ مُنْتَصَفِ اللَّيْلِ؟

Cemile! Geceyarısından sonra anne-babana havaaalanına kadar eşlik edecek misin?

(17) يَا إِسْتَانْبُولُ! كَمْ مِنْ خُطُوَاتٍ نَجِسَةٍ وَطِئَتْ عَلَى تُرْبَتِكِ الأَصِيلَةِ تِلْكَ!

Ey İstanbul! Senin o asil toprağını nice iğrenç ayaklar çiğnedi!

(18) يَا بُورْصَا! يَا بَلَدَ الأَوْلِيَاءِ! قُومِي فَانْظُرِي كَمْ تَغَيَّرَتْ مَلاَمِحُكِ السَّاحِرَةُ!

Bursa! Evliyalar diyarı! Kalk ve büyüleyici çehrenin ne kadar değiştiğine bir bak!

(19) يَا إِسْكَنْدَرِيَّةُ! يَا مَهْدَ الْحَضَارَةِ! مَا سَبَبُ تَخَلُّفِكِ عَنْ مُسَايَرَةِ هٰذَا الْعَصْرِ الْيَوْمَ؟

Ey İskenderiye! Ey medeniyetin beşiği! Bugün, çağa ayak uyduramayışının sebebi nedir?

(20) أَيْ مُوضَانْيَا الْأَخَّاذَةُ! هَلْ تَسْرِقِينَ أَنْتِ دَوْمًا أَفْئِدَةَ الْعُشَّاقِ هَكَذَا؟!

Ey büyüleyici Mudanya! Sen hep aşıkların gönüllerini çalar mısın böyle?

Münâdânın Nekre-i Maksûde Olması ile İlgili Örnek Cümle		
Fiil + Fâil + Mefûl + Câr-Mecrur	Münâdâ (Damme Üzere Mebnî)	Nidâ Harfi (Sükun Üzere Mebnî)
اِتَّقِ اللهَ فِي الْوَزْنِ	بَائِعُ!	يَا
Satıcı! Ölçü-tartı hususunda Allah'tan kork!		

MÜNÂDÂNIN NEKRE-İ MAKSÛDE OLMASI İLE İLGİLİ ÖRNEKLER

(1) يَا غُلَامُ! اِبْتَعِدْ عَنْ طَرِيقِ السَّيَّارَاتِ وَ الْعَبْ فِي فِنَاءِ بَيْتِكَ!

Evlat! Arabaların yolundan uzaklaş, evinin bahçesinde oyna!

(2) هَيَا مُتَّهَمُونَ! إِنْ تَعْتَرِفُوا بِجَرَائِمِكُمْ فَسَيُخَفَّفُ عَلَيْكُمْ عِقَابُكُمْ مِنْ قِبَلِ الْمَحْكَمَةِ.

Sanıklar! Suçlarınızı itiraf etmeniz durumunda cezanız mahkemece hafifletilecek.

(3) يَا أَصْدِقَاءُ! جَدِّدُوا أَنْفُسَكُمْ وَ لَا تَخْرُجُوا عَنْ نِطَاقِ الْعَصْرِ أَبَدًا!

Dostlar! Kendinizi yenileyin ve kesinlikle çağın gerisinde kalmayın!

(4) أَيْ جُنُودُ! أَطِيعُوا قُوَّادَكُمْ مَهْمَا كَانَتِ الشُّرُوطُ!

Askerler! Şartlar ne olursa olsun komutanlarınıza itaat edin!

(5) أَيَا مُعَلِّمَاتُ! حَاسِبْنَ طَالِبَاتِكُنَّ عَلَى إِهْمَالِهِنَّ بِرِفْقٍ وَ شَفَقَةٍ!

Öğretmenler! Derslerini ihmal etmeleri durumunda öğrencilerinizi yumuşaklıkla ve şefkatle hesaba çekiniz!

(6) هَيَا أَوْلَادُ! اِرْتَدُوا مَمَاطِرَكُمْ وَ مَعَاطِفَكُمْ قَبْلَ أَنْ تَخْرُجُوا! فَالْجَوُّ مُمْطِرٌ.

Çocuklar! Dışarı çıkmadan önce yağmurluklarınızı ve paltolarınızı giyin! Çünkü hava yağmurlu.

(7) يَا أَطْفَالُ! أَسْرِعُوا نَحْوَ الْحَافِلَةِ حَتَّى لَا تَفُوتَكُمْ!

Çocuklar! Otobüsü kaçırmamak için otobüse doğru koşun.

(8) عَلَى يَمِينِ الطَّرِيقِ هُنَاكَ لَوْحَةٌ تُحَذِّرُ السَّائِقِينَ: يَا سَائِقُ! تَمَهَّلْ فِي سَيْرِكَ!

Yolun sağ tarafında şoförleri uyaran bir levha var: 'Şoför! Yavaş git!'.

(9) يَا آبَاءُ! نَشِّؤُوا أَوْلَادَكُمْ عَلَى الْفَضِيلَةِ وَ عَلَى تَعَالِيمِ الْإِسْلَامِ!

Babalar! Çocuklarınızı ahlak esasına ve İslami öğretilere göre yetiştirin!

(10) يَا أُمَّهَاتُ! أَعْدِدْنَ لِبَنَاتِكُنَّ مُسْتَقْبَلًا ضَامِنًا قَبْلَ أَنْ تُعْدِدْنَ لَهُنَّ أَجْهِزَةَ الْعُرْسِ!

Anneler! Kızlarınıza, çeyiz hazırlamadan önce garantili bir gelecek hazırlayın!

(11) يَا بَائِعُونَ! لاَ تَحْتَكِرُوا السِّلَعَ وَ لاَ تَرْفَعُوا الْأَسْعَارَ بِشَكْلٍ مُفْرِطٍ؟

Satıcılar! Ticari malları stok etmeyin! Fiyatları da fazla yüksek tutmayın!

(12) يَا عُمَّالُ! لاَ تَتْرُكُوا الْعَمَلَ قَبْلَ أَوَانِهِ وَ لاَ تَسْتَرِيحُوا!!

İşçiler! Vaktinden önce işi bırakıp paydos etmeyin!

(13) أَيْ بَائِعُ! لاَ تَبِعْ هٰذِهِ الْبَضَائِعَ مُفَرَّقَةً بَلْ بِعْهَا بِالْجُمْلَةِ!

Satıcı! Bu malları perakende değil, toptan sat!

(14) يَا زُعَمَاءُ! إِحْتَرِمُوا آرَاءَ الْجُمْهُورِ فَلاَ تَسْتَصْغِرُوهُمْ أَبَدًا!!

Liderler! Halkın görüşlerine saygı duyun ve onları kesinlikle hor görmeyin!

(15) يَا مُمَرِّضَاتُ! إِعْتَنِينَ بِهٰذَا الْمَرِيضِ غَايَةَ الْإِعْتِنَاءِ، لِأَنَّهُ ابْنُ وَزِيرٍ

Hemşireler! Bu hastanın bakımına son derece dikkat edin, zira bir bakanın oğlu.

(16) يَا مُزَارِعُونَ! لاَ تُسَمِّدُوا حُقُولَكُمْ وَ حَدَائِقَكُمْ قَبْلَ الْأَوَانِ وَ بَعْدَهُ!

Çiftçiler! Tarlalarınızı ve bahçelerinizi vaktinden önce ve sonra gübrelemeyin!

(17) يَا نَسَّاجُونَ! أَكْمِلُوا نَسْجَ هٰذِهِ السَّجَاجِيدِ وَ الْبُسُطِ فِي وَقْتِهَا!

Dokumacılar! Bu halıların ve kilimlerin dokuma işini zamanında bitirin!

(18) يَا نَجَّارُونَ! نَحْنُ نُضْرِبُ جَمِيعًا عَنِ الْعَمَلِ إِعْتِبَارًا مِنَ الْإِثْنَيْنِ حَتَّى السَّبْتِ!

Marangozlar! Pazartesi'den Cumartesi'ye kadar hep birlikte grev yapıyoruz.

(19) هَيَا زَوْجَانِ! تُكْمِلاَنِ الْمُسْتَنَدَاتِ اللاَّزِمَةَ حَتَّى نِهَايَةِ هٰذَا الْأُسْبُوعِ!

Karı ve Koca! Bu hafta sonuna kadar gerekli tüm evrakları tamamlıyorsunuz.

ÖNEMLİ NOT

Kendisine nidâ edilen (seslenilen) ismin başında harf-i tarif bulunması durumunda, nidâ harfi ile münâdâ arasına müzekker isimlerde أَيُّهَا müennes isimlerde ise أَيَّتُهَا kelimesi getirilir. Bu durumda cümlede 'münâdâ' olma görevi, kendisine nidâ edilen gerçek isimlerden bu kelimelere geçer. Sözkonusu harf-i tarifli isimler ise gramer bakımından bu kelimelerin sıfatı olarak kabul edilir. أَيُّهَا ve أَيَّتُهَا kelimelerinin sonlarında bulunan هَا harfleri '***tenbih harfi***' olarak tanımlanır. Münâdâsının başında أَيُّهَا ve أَيَّتُهَا kelimelerinin bulunduğu yapılarda tamamen isteğe bağlı olarak baştaki nidâ harfinin kaldırılması mümkündür.

Münâdânın 'Eyyühâ / Eyyetühâ' Oluşu ile İlgili Örnek Cümle		
Fiil + Fâil + Mefûl	Münâdâ + Sıfat (Münâdâ Damme Üzere Mebnî)	Nidâ Harfi
أَنْصِفْ رَعَايَاكَ!	أَيُّهَا الْمَلِكُ!	يَا
Ey kral! Halkına karşı adaletli ol!		

MÜNÂDÂNIN 'EYYÜHÂ/EYYETÜHÂ' OLUŞU İLE İLGİLİ ÖRNEKLER

(1) يَا أَيَّتُهَا الطَّبِيبَةُ! اِفْحَصِي هَؤُلاَءِ الْمَرِيضَاتِ فَوْرًا!

Doktor! Bu hastaları derhal muayene edin!

(2) أَيُّهَا السَّادَاتُ وَ السَّيِّدَاتُ! سَيُقَدِّمُ لَكُمُ الشَّاعِرُ الْبَارِعُ بَاقَةً مِنْ أَشْعَارِهِ.

Baylar ve bayanlar! Usta şair sizlere, kendi şiirlerinden bir buket takdim edecek.

(3) أَيُّهَا الْإِخْوَةُ الْأَحْبَابُ! نَرْجُو مِنْكُمْ أَنْ تَتَبَرَّعُوا أَكْثَرَ فَأَكْثَرَ!

Sevgili kardeşler! Sizlerden çok daha fazla yardımda bulunmanızı rica ediyoruz.

(4) يَا أَيَّتُهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ! اِرْجِعِي إِلَى رَبِّكِ رَاضِيَةً مَرْضِيَّةً!

Ey güvenceye kavuşmuş ruh! Sen ondan o senden hoşnut olarak Rabbine dön!

(5) يَا أَيُّهَا الْإِنْسَانُ! مَا غَرَّكَ بِرَبِّكَ الْكَرِيمِ!

Ey insan! Cömert olan Rabbine karşı seni aldatan nedir?

(6) يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنْفُسَكُمْ وَ أَهْلِيكُمْ نَارًا وَقُودُهَا النَّاسُ وَ الْحِجَارَةُ!

Ey inananlar! Kendinizi ve ailenizi yakıtı insanlar ve taşlar olan ateşten koruyun!

(7) قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ! لاَ أَعْبُدُ مَا تَعْبُدُونَ!

De ki : Ey kafirler! Ben, sizin tapmakta olduklarınıza tapmam!

(8) بَدَأَ الْخَطِيبُ كَلاَمَهُ قَائِلاً أُوصِيكُمْ أَيُّهَا النَّاسُ بِتَقْوَى اللهِ وَ الْإِكْثَارِ مِنْ حَمْدِهِ عَلَى آلاَئِهِ.

Hatip, 'Ey insanlar! Sizlere Allah'tan sakınmanızı, vermiş olduğu nimetlere karşılık kendisine çokça hamdetmenizi salık veririm' diyerek sözüne başladı.

(9) يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اذْكُرُوا اللهَ ذِكْرًا كَثِيرًا!

Ey iman edenler! Allah'ı bol bol zikredin!

(10) أَيُّهَا الْغَافِلُونَ! فَتِّحُوا عُيُونَكُمْ وَ كُونُوا أَيْقَاظًا فِي الْقَضَايَا الْوَطَنِيَّةِ!

Ey gafiller! Gözlerinizi iyice açın ve milli meselelerde daha uyanık olun!

ÖNEMLİ NOT

Münâdâ olan kelime mütekellim yâ'sına muzâf olan أُمّ ve أَبٌ kelimeleri ise bu durumda يَا أُمِّي ve يَا أَبِي denebileceği gibi يَا أُمَّتِ \ يَا أَبَتِ veyahut ta يَا أُمَّتَ \ يَا أَبَتَ demek de mümkündür. Kullanımına ancak klasik Arapça'da rastladığımız bu konu ile ilgili birkaç örnek için aşağıdaki '***Karışık Örnekler***' başlığı ile verilen cümleleri inceleyiniz.

ÖNEMLİ NOT

Münâdâ olan kelime müfret mütekellim yâ'sına muzâf olduğunda bu '***yâ***' harfi bazan atılıp söz konusu hazif işlemine bir işaret olmak üzere münâdâ durumundaki kelime meksur yapılır. Meksur olan bu münâdânın fethalı olarak okunması, veya fethalı okunduktan sonra med harfi olan bir elif ilave edilmesi, hatta bu elif ilave edildikten daha sonra da bir '***sekte hâ***'sı (sükunlu bir '***he***' harfi) getirilmesi de mümkündür. Hem klasik Arapça'da hem de modern Arapça'da sıkça başvurulan bu yöntemi aşağıdaki '***Karışık Örnekler***' üzerinde dikkatle inceleyiniz :

يَا رَبِّي ← يَا رَبِّ ← يَا رَبَّ ← يَا رَبَّا ← يَا رَبَّاهْ

ÖNEMLİ NOT

Münâdâ olan kelime '***Allah***' lafzı ise bu durumda يَا أَللهُ şeklinde okunabileceği gibi يَا اللهُ şeklinde okumak da mümkündür. Hatta baştaki nidâ harfi kaldırılarak أَللّٰهُمَّ şeklinde de okunabilir. Konuyla ilgili birkaç örnek, aşağıda '***Karışık Örnekler***' başlığı altındaki cümlelerde verilmiştir.

KARIŞIK ÖRNEKLER

(1) يَا أَبَتِ! إِنِّي رَأَيْتُ أَحَدَ عَشَرَ كَوْكَبًا وَ الشَّمْسَ وَ الْقَمَرَ رَأَيْتُهُمْ لِي سَاجِدِينَ.

Babacığım! Gerçekten ben (rüyada) onbir yıldızla güneşi ve ayı bana secde ederlerken gördüm.

(2) يَا أَبَتِ افْعَلْ مَا تُؤْمَرُ سَتَجِدُنِي إِنْ شَاءَ اللّٰهُ مِنَ الصَّابِرِينَ.

Babacığım! Sana emredileni yap! İnşallah beni sabredenlerden bulacaksın.

(3) يَا أَبَتِ! لاَ تَعْبُدِ الشَّيْطَانَ، إِنَّ الشَّيْطَانَ كَانَ لِلرَّحْمٰنِ عَصِيًّا.

Babacığım! Şeytana ibadet etme! Çünkü O, Rahman olan Allah'a isyan etmişti.

(4) قَالَ إِبْرَاهِيمُ عَلَيْهِ السَّلاَمُ: رَبِّ! أَرِنِي كَيْفَ تُحْيِي الْمَوْتَى.

Hz. İbrahim, 'Rabbim! Ölüleri nasıl dirilttiğini bana göster!' dedi.

(5) قَالَ إِبْرَاهِيمُ عَلَيْهِ السَّلاَمُ: رَبِّ! هَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ ذُرِّيَّةً طَيِّبَةً!

Hz. İbrahim, 'Rabbim! Bana, katından, salih bir zürriyet bağışla!' dedi.

(6) قَالَ مُوسَى عَلَيْهِ السَّلاَمُ: رَبِّ اشْرَحْ لِي صَدْرِي وَ يَسِّرْ لِي أَمْرِي!

Hz. Musa, 'Rabbim! Gönlüme genişlik ver! Bana, işimi kolaylaştır' dedi.

(7) يَا رَبِّ! إِنَّ هٰؤُلاَءِ قَوْمٌ لاَ يُؤْمِنُونَ.

Rabbim! Şüphesiz bunlar iman etmeyen bir topluluktur.

(8) رَبِّ اغْفِرْ لِي وَ لِوَالِدَيَّ وَ لِمَنْ دَخَلَ بَيْتِيَ مُؤْمِنًا وَ لِلْمُؤْمِنِينَ وَ الْمُؤْمِنَاتِ.

Rabbim! Beni, ana-babamı, iman etmiş olarak evime girenleri, iman sahibi erkek ve kadınları bağışla!

(9) رَبِّ اغْفِرْ لِي وَ لِوَالِدَيَّ وَ لِلْمُؤْمِنِينَ يَوْمَ يَقُومُ الْحِسَابُ!

Rabbim! Kıyamet gününde beni, anne-babamı ve inananları bağışla!

(10) اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِي وَ لِوَالِدَيَّ وَ لِلْمُؤْمِنِينَ يَوْمَ يَقُومُ الْحِسَابُ.

Allah'ım! Kıyamet gününde beni, anne-babamı ve inananları bağışla!

(11) اَللّٰهُمَّ! لاَ تَجْعَلْنَا مِنَ الْخَجُولِينَ وَ الْمَخْذُولِينَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ.

Allah'ım! Kıyamet gününde bizleri mahcup etme, yardımsız bırakma!

(12) اَللّٰهُمَّ زَيِّنَّا بِزِينَةِ الْقُرْآنِ وَ نَوِّرْ قُلُوبَنَا وَ قُبُورَنَا بِنُورِ الْإِيمَانِ!

Allah'ım! Bizleri Kur'an'ın zineti ile zinetlendir. Kalplerimizi ve kabirlerimizi onun nuru ile nurlandır!

(13) اَللّٰهُمَّ اجْعَلِ الْقُرْآنَ لَنَا فِي الدُّنْيَا قَرِينًا وَ فِي الْقَبْرِ مُونِسًا.

Allah'ım! Kur'an'ı bu dünyada bize dost, kabirde de bir yaran eyle!

(14) قَالَ يَعْقُوبُ عَلَيْهِ السَّلاَمُ: يَا أَسَفَى عَلَى يُوسُفَ وَ ابْيَضَّتْ عَيْنَاهُ مِنَ الْحُزْنِ.

Yakup aleyhisselam (oğluna duyduğu hasret sebebi ile) 'Aaah Yusuf, kederin mahvetti beni' dedi ve üzüntüden gözleri görmez oldu.

(15) يَا وَيْلَتَى! لَيْتَنِي لَمْ أَتَّخِذْ فُلاَنًا خَلِيلاً.

Yazıklar olsun bana! Keşke filancayı kendime dost edinmeseydim!

(16) قَالَتْ يَا وَيْلَتَى! أَ أَلِدُ وَ أَنَا عَجُوزٌ وَ هٰذَا بَعْلِي شَيْخًا إِنَّ هٰذَا لَشَيْءٌ عَجِيبٌ.

(İbrahim'in karısı), 'Vay halime! Ben bir kocakarı, bu kocamda bir ihtiyar iken çocuk mu doğuracağım? Bu gerçekten şaşılacak bir şey' dedi.

(17) يَا رَبَّاهْ! مَا أَكْثَرَ ارْتِفَاعَ ثَمَنِ الدُّولاَرِ وَالْمَارْكِ الْيَوْمَ عَلَى عَكْسِ مَا كَانَ يُتَوَقَّعُ.

Aman Allah'ım! Dolar ve Mark bugün, beklenenin aksine ne kadar da yüksek!

(18) وَا أَسَفَى! تَفَرَّقَ جَمِيعُ أَفْرَادِ الْأُسْرَةِ شَذَرَ مَذَرَ بَعْدَ وَفَاةِ أَبِينَا وَ تَقْسِيمِ الْمِيرَاثِ فِيمَا بَيْنَهُمْ.

Yazık ki, tüm aile bireyleri, babamızın vefatından ve mirasın aramızda taksiminden sonra çil yavrusu gibi dağıldı.

(19) رَبَّاهْ! لاَ أُصَدِّقُ عَيْنَيَّ! إِنَّ ابْنِي الَّذِي لاَ يُجِيدُ إِتْقَانَ أَيِّ عَمَلٍ قَدْ مَزَّقَ الزَّهْرِيَّةَ.

Aman Allah'ım! Gözlerime inanamıyorum! Beceriksiz oğlum saksıyı mahvetmiş!

ÖNEMLİ NOT

Tıpkı Türkçe'de olduğu gibi Arapça'da da, nidâ harfinin gerçekleştireceği ünlem ses tonu ile telâfi edilirse nidâ harfine gerek olmayabilir. Zira muhatap, nidâ edenin güçlü vurgusundan ve ses tonundan kendisine seslenildiğini zaten çıkarabilmektedir. Bu kullanım özellikle günlük dilde çok yaygındır. Yazı dilinde ise nidâ harfinin yapacağı vurgu ünlem işareti ile gösterilebilir.

اَلْقَرْنُ الْعِشْرُونَ

عَرَفَتِ الإِنْسَانِيَّةُ حَضَارَاتٍ عَدِيدَةً مُتَنَوِّعَةً مُنْذُ آلاَفِ السِّنِينَ. لٰكِنَّهَا لَمْ تَعْرِفْ مِثْلَ حَضَارَةِ الْقَرْنِ الْعِشْرِينَ. إِنَّهُ قَرْنُ الصِّنَاعَاتِ وَ قَرْنُ الاِخْتِرَاعَاتِ وَ الطَّائِرَاتِ وَ الصَّوَارِيخِ وَ قَرْنُ الْبِتْرُولِ.

نَعَمْ، قَرْنُ الْبِتْرُولِ لِأَنَّهُ بِدُونِ هٰذِهِ الْمَادَّةِ الأَوَّلِيَّةِ الْهَامَّةِ لاَ يُمْكِنُ أَنْ تُوجَدَ هٰذِهِ الْحَضَارَةُ الْجَدِيدَةُ وَ لاَ هٰذَا التَّقَدُّمُ فِي مَيْدَانِ الآلَةِ وَ الصَّنَاعَةِ.

هٰذِهِ الثَّرْوَةُ الثَّمِينَةُ وُجِدَتْ عِنْدَ بُلْدَانٍ هِيَ فِي طَرِيقِ النُّمُوِّ كَتُرْكِيَا وَ الْكُوَيْتِ وَ الْجَزَائِرِ وَ غَيْرِهَا.

وَ الْعَالَمُ الْمُتَقَدِّمُ فِي حَاجَةٍ إِلَى هٰذِهِ الثَّرْوَةِ وَ كَذٰلِكَ الْعَالَمُ النَّامِي يَحْتَاجُ إِلَى مُفَكِّرِينَ يُحْسِنُونَ اسْتِخْدَامَهَا. لِذٰلِكَ كَانَ التَّعَاوُنُ الأَخَوِيُّ بَيْنَهُمَا أَحْسَنَ حَلٍّ لِإِسْعَادِ الْبَشَرِ جَمِيعًا.

كلمة اليوم

اَلْعِلْمُ وَالْغِنَى يَسْتُرَانِ كُلَّ عَيْبٍ

وَالْجَهْلُ وَالْفَقْرُ يَكْشِفَانِ كُلَّ عَيْبٍ

63. DERS

ÖVME VE YERME FİİLLERİ

ÖVME VE YERME FİİLLERİ

Arapça'da bir şeyin iyi veya kötü olduğunu belirtmek ya da bir şeyi övmek veya yermek için -daha önce gördüğümüz '*Taaccüp Fiilleri*' konusundan tamamen farklı olarak- '***Medih ve Zem Fiilleri***' adını verdiğimiz birtakım özel fiiller (نِعْمَ\حَبَّذَا\بِئْسَ\لَاحَبَّذَا) kullanılır.

Mazi olduğu kabul edilen bu fiillerin ne mazi çekimi ne de muzari ve emir çekimleri bulunmadığı için bu fiiller '***camid fiil***' olarak değerlendirilmiştir. Bir cümlede '***Medih ve Zem Fiilleri***' nin kullanılabilmesi için bu fiillerin fâili durumundaki ismin ya;

1. başında harf-i tarif (ال) bulunması: (نِعْمَ الدَّلِيلُ رَشِيدٌ), veya
2. başında harf-i tarif (ال) bulunan bir isme muzâf olması:

   (نِعْمَ مُحَاسِبُ الشَّرِكَةِ خَالِدٌ), veya
3. vücuben gizli bir zamir olup bu zamiri kendisinden sonra gelen bir temyizin açıklıyor olması: (نِعْمَ مُهَنْدِسًا عُمَرُ), veyahut ta
4. ism-i mevsul işlevi gören مَا veya مَنْ isimlerinden biri olması:

   (نِعْمَ مَا تَفْعَلُ الْخَيْرَ) zorunluluğu bulunmaktadır.

Not : Medih ve Zem fiillerinin fâillerinden sonra, övgü ve yergiye konu olan kelimeye işaret eden bir isim bulunur. Buna, -*söz konusu övgü veya yergi bu isme tahsis edildiği için*- '***Mahsus***' adı verilmektedir.

MEDİH VE ZEM FİİLLERİ,
ÇEKİMİ OLMAYAN (CAMİD) FİİLLERDENDİR.

'Ni'me ve Bi'se' Medih ve Zem Fiillerinin İrap Şekli : I		
Mahsus (Medih Fiilinin Mahsusu)	Fâil (Lafzen Merfû)	Medih Fiili (Mazi, Fetha Üzere Mebnî)
فَاتِحٌ	الْمُدَرِّبُ	نِعْمَ
Muahhar Mübteda	Mukaddem Haber (Mahallen Merfû)	
Fatih ne iyi bir antrenördür!		

'Ni'me ve Bi'se' Medih ve Zem Fiillerinin İrap Şekli : II		
Mahsus (Haber) (Mübtedası Gizli 'Hüve')	Fâil (Lafzen Merfû)	Medih Fiili (Mazi, Fetha Üzere Mebnî)
فَاتِحٌ	الْمُدَرِّبُ	نِعْمَ
Fatih ne iyi bir antrenördür!		

Nİ'ME VE Bİ'SE'NİN FÂİLİNİN,
BAŞINDA HARF-İ TARİF OLAN BİR İSİM OLUŞUYLA İLGİLİ ÖRNEKLER

(1) صَمَتَ صَاحِبُ الْعَمَلِ لَحْظَةً ثُمَّ اسْتَأْنَفَ حَدِيثَهُ قَائِلاً: نِعْمَتِ الْفِكْرَةُ هٰذِهِ!

Patron bir an için sustu ve yeniden söze başladı: 'Bu ne iyi fikir!'

(2) نِعْمَ الْقَائِدُ خَالِدُ بْنُ الْوَلِيدِ الَّذِي لَمْ يَنْهَزِمْ قَطُّ فِي الْمَعَارِكِ!

Savaşlarda hiç yenilmeyen Halid bin Velid ne iyi kumandandır!

(3) نِعْمَ الطَّالِبُ مُحَمَّدٌ اَلَّذِي يُؤَدِّي جَمِيعَ وَاجِبَاتِهِ فِي وَقْتِهَا!

Bütün ödevlerini zamanında yapan Muhammed ne iyi talebedir!

(4) نِعْمَ الْمُدِيرُ السَّيِّدُ حَسَنٌ اَلَّذِي يَدْفَعُ رَوَاتِبَ الْعُمَّالِ فِي مُسْتَهَلِّ الشَّهْرِ دَائِمًا!

İşçilerin maaşlarını hep ayın başında ödeyen Hasan Bey ne iyi idarecidir!

(5) بِئْسَ الْخُلُقُ الْبُخْلُ الَّذِي يَجْعَلُ الْإِنْسَانَ يَعِيشُ مَعْزُولاً عَنْ مُجْتَمَعِهِ!

İnsanı, içinde yaşadığı toplumdan soyutlayan 'cimrilik' ne kötü bir huydur!

(6) نِعْمَ الطَّبِيبُ السَّيِّدُ إِسْمَاعِيلُ الَّذِي يَعْتَنِي بِكُلِّ مَرْضَاهُ حَقَّ الْعِنَايَةِ!

Bütün hastalarıyla gerektiği gibi ilgilenen İsmail Bey ne iyi doktordur!

(7) بِئْسَتِ الْعَادَاتُ التَّدْخِينُ وَ تَعَاطِي الْمُخَدِّرَاتِ وَ تَنَاوُلُ الْكُحُولِيَّاتِ وَ لَعِبُ الْقِمَارِ!

Sigara, uyuşturucu, alkol ve kumar ne kötü alışkanlıklardır!

(8) نِعْمَتِ الْخِصَالُ الْجُودُ وَ السَّمَاحَةُ وَ حُسْنُ الضِّيَافَةِ وَ التَّوَاضُعُ!

Cömertlik, hoşgörü, konukseverlik ve alçakgönüllülük ne iyi hasletlerdir!

(9) نِعْمَتِ الْمَوَادُّ الْمُغَذِّيَةُ الْمُكَسَّرَاتُ مِثْلُ الْجَوْزِ وَ اللَّوْزِ وَ الْبُنْدُقِ وَ الْفُسْتُقِ!

Ceviz, badem, fındık, fıstık gibi kuruyemişler ne iyi besleyici maddelerdir!

(10) بِئْسَتِ الْعَادَةُ لِلْأَشْخَاصِ السِّمَانِ أَنْ يَتَنَاوَلُوا الْمُعَجَّنَاتِ بِكَثْرَةٍ!

Çok fazla hamurişi yemek, şişman kişiler için ne kötü bir alışkanlıktır!

Nİ'ME VE Bİ'SE'NİN FÂİLİNİN, HARF-İ TARİFLİ BİR İSME MUZÂF OLUŞUYLA İLGİLİ ÖRNEKLER

(1) نِعْمَ مَصْدَرُ الْبَرَكَةِ الْأَرَاضِي الزِّرَاعِيَّةُ التُّرْكِيَّةُ وَ أَنْهُرُهَا الْمُتَدَفِّقَةُ!

Türkiye'nin tarım arazileri ve çağlayan nehirleri ne iyi bir bereket kaynağıdır!

(2) نِعْمَ مَصَادِرُ الطَّاقَةِ السُّدُودُ وَ الطَّاحُونَاتُ الْمَائِيَّةُ وَ الْهَوَائِيَّةُ!

Barajlar, su ve yel değirmenleri ne iyi enerji kaynaklarıdır!

(3) بِئْسَ مَصِيرُ الْأَشْرَارِ وَ الْمُجْرِمِينَ الْمُعْتَقَلَاتُ وَ السُّجُونُ وَ الْمَنَافِي!

Karakollar, hapishaneler ve sürgün yerleri kötü insanlar ve suç işleyenler için ne kötü yerlerdir!

(4) نِعْمَتْ زَوْجَاتُ النَّبِيِّ خَدِيجَةُ وَ سَوْدَةُ وَ عَائِشَةُ وَ حَفصَةُ وَ أُخْرَيَاتُهُنَّ!

Hz. Hatice, Sevde, Aişe, Hafsa ve diğerleri peygamber için ne iyi zevcelerdir!

(5) بِئْسَ رَبُّ الْأُسْرَةِ الْوَالِدُ الَّذِي لَا يَهْتَمُّ بِتَرْبِيَةِ أَطْفَالِهِ وَ تَعْلِيمِهِمْ.

Çocuklarının eğitim ve öğretimlerine önem vermeyen baba ne kötü bir babadır!

(6) نِعْمَ زَعِيمُ الْحِزْبِ السِّيَاسِيِّ الَّذِي يُفَضِّلُ مَصَالِحَ الشَّعْبِ عَلَى مَصَالِحِ نَفْسِهِ!

Halkın çıkarlarını kendi çıkarlarına tercih eden bir politikacı ne iyi bir parti lideridir !

(7) بِئْسَ رَجُلُ الْمُرُورِ الشُّرْطِيُّ الَّذِي يَتَلَقَّى رِشْوَةً مِنَ السَّائِقِينَ بِكُلِّ وَقَاحَةٍ!

Yüzsüzlük ederek şoförlerden rüşvet alan polis ne kötü bir trafik memurudur!

(8) نِعْمَتْ رَبَّةُ الْبَيْتِ الْمَرْأَةُ الَّتِي تَسْتَقْبِلُ ضُيُوفَهَا بِوَجْهٍ بَشُوشٍ!

Konuklarını güler bir yüzle karşılayan kadın ne iyi bir ev hanımıdır!

(9) نِعْمَ شَاهِدُ عِيَانٍ الرَّجُلُ الَّذِي لَا يَجْتَنِبُ إِبْلَاغَ حَادِثٍ يُشَاهِدُهُ لِلشُّرْطَةِ!

Gördüğü olayı emniyete bildirmekten çekinmeyen kişi ne iyi bir görgü tanığıdır!

(10) بِئْسَتْ مَنَاهِجُ التَّرْبِيَةِ التَّأْنِيبُ وَ الضَّرْبُ وَ الْحَبْسُ وَ التَّعْذِيبُ!

Azarlama, dayak, hapsetme ve işkence ne kötü eğitim metotlarıdır!

'Ni'me ve Bi'se'nin Fâili Gizli Olup, Bu Gizli Fâilin Bir Temyiz Tarafından Açıklanması İle İlgili Örnek Cümle		
Mahsus (Medih Fiilinin Mahsusu)	Temyiz (Lafzen Mansup)	Medih Fiili (Fâili Gizli Bir 'Hüve')
اَلشَّهَامَةُ	خَصْلَةً	نِعْمَ
Muahhar Mübteda	Mukaddem Haber (Mahallen Merfû)	
Âlicenaplık ne iyi bir haslettir!		

Nİ'ME VE Bİ'SE'NİN FÂİLİ GİZLİ OLUP, BU GİZLİ FÂİLİN BİR TEMYİZ TARAFINDAN AÇIKLANMASI İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) نِعْمَ تَقْلِيدًا يُتَّبَعُ فِي تُرْكِيَا تِلاَوَةُ الْقُرْآنِ بَعْدَ وَفَاةِ شَخْصٍ وَ الدُّعَاءُ لَهُ!

Bir kişinin vefatından sonra Kur'an okunması ve kendisine dua edilmesi Türkiye'de sürdürülen ne iyi bir gelenektir!

(2) نِعْمَ خَصْلَةً تَنْبِيهُ الشَّخْصِ إِلَى أَخْطَائِهِ بِلُطْفٍ وَ بِدُونِ إِحْرَاجٍ!

Birinin hatalarını, kendisini incitmeden belirtmek ne iyi bir haslettir!

(3) بِئْسَ خُلُقًا اغْتِيَابُ النَّاسِ مِنْ وَرَائِهِمْ وَ مَدِيحُهُمْ فِي وُجُوهِهِمْ!

İnsanları arkalarından çekiştirmek, yüzlerine karşı övmek ne kötü bir huydur!

(4) نِعْمَ سُلُوكًا اِسْتِقْبَالُ الضُّيُوفِ عِنْدَ مَدْخَلِ الدَّارِ بِابْتِسَامَةٍ!

Konukların kapıda, güleryüzle karşılanması ne iyi bir davranıştır!

(5) بِئْسَ مُرَبِّيًا اَلشَّخْصُ الَّذِي يَطْلُبُ مِنَ الطُّلاَّبِ أَنْ يَكُونُوا دَائِمًا جَادِّينَ.

Öğrencilerinden daima ciddi olmalarını isteyen kişi bir eğitimci olarak ne kötüdür!

(6) نِعْمَ قَرِينًا اَلْكِتَابُ الَّذِي لاَ يَسْأَمُ وَ لاَ يَشْتَكِي مِنْكَ وَ يَدُلُّكَ دَوْمًا عَلَى الْحَقِيقَةِ!

Sizden bıkmayan, yakınmayan ve size hep hakikati gösteren kitap ne iyi bir dostttur!

(7) بِئْسَ رَجُلاً مَنْ يَعْتَمِدُ عَلَى غَيْرِ اللهِ وَ يَتَمَسَّكُ بِأَسْبَابٍ دُنْيَوِيَّةٍ فَقَطْ!

Allah'tan başkasına güvenen ve sadece dünyevi sebeblere sarılan kişi ne kötüdür!

(8) نِعْمَ وَسِيلَةَ تَسْلِيَةٍ اَلْكُتُبُ الْمُسَلِّيَةُ مِثْلُ الرِّوَايَاتِ وَ الْأَقَاصِيصِ وَ كُتُبِ الْفُكَاهَاتِ!

Roman, öykü ve fıkra kitapları gibi eğlendirici kitaplar ne iyi teselli aracıdır!

(9) نِعْمَ وَلِيًّا اَللهُ الَّذِي يُرَاقِبُ الْإِنْسَانَ دَائِمًا وَ يُشْعِرُهُ بِأَنَّهُ مَعَهُ!

İnsanı hep gözleyen ve ona yanında olduğunu hissettiren Allah ne iyi bir dosttur!

(10) بِئْسَ شَرَابًا اَلْمَشْرُوبَاتُ الْكُحُولِيَّةُ مِثْلُ الْبِيرَةِ وَ الْخَمْرِ وَ الْوِسْكِي وَ الْكُونْيَاكِ!

Bira, şarap, viski ve konyak gibi alkollü içkiler ne kötü içeceklerdir!

'Ni'me ve Bi'se'nin Fâilinin, İsm-i Mevsul İşlevi Gören مَا veya مَنْ İsimlerinden Biri Olması İle İlgili Örnek Cümle		
Mahsus (Zem Fiilinin Mahsusu)	Fâil + Sıla Cüm. (Fâil Mahallen Merfû)	Zem Fiili (Fetha Üzere Mebni)
اَلْكَذِبُ	مَا تَقُولُهُ	بِئْسَ
Muahhar Mübteda	Mukaddem Haber (Mahallen Merfû)	
Yalan, söylediğin ne kötü şeydir!		

Nİ'ME VE Bİ'SE'NİN FÂİLİNİN, İSM-İ MEVSUL İŞLEVİ GÖREN 'MÂ' VEYA 'MEN' İSİMLERİNDEN BİRİ OLMASI İLE İLGİLİ CÜMLE ÖRNEKLERİ

(1) نِعْمَ مَا يَقُومُ بِهِ الطَّبِيبُ مِنْ تَرْوِيحٍ وَ تَسْلِيَةٍ لِلْمَرِيضِ قَبْلَ الْعَمَلِيَّةِ الْجِرَاحِيَّةِ!

Ameliyat öncesinde hastayı rahatlatması doktorun yaptığı ne iyi bir şeydir!

(2) نِعْمَ مَا يَكْتَسِبُهُ الدَّارِسُ مِنْ تَجَارِبَ مِمَّا يُوَاجِهُهُ مِنْ صُعُوبَاتٍ أَثْنَاءَ دِرَاسَتِهِ فِي الْخَارِجِ!

Yurtdışındaki tahsili esnasında yüzyüze geldiği güçlükler, öğrencinin kazandığı ne iyi tecrübelerdir!

(3) بِئْسَ مَا تُعَامِلُ بِهِ وَالِدَيْكَ مِنْ مُخَالَفَةٍ لَهُمَا وَ خُرُوجٍ عَلَى أَوَامِرِهِمَا!

Anne babana karşı gelmen ve emirlerini dinlememen, kendilerine yaptığın ne kötü bir muameledir!

(4) نِعْمَ مَنْ تُعَلِّمُهُ الْعَرَبِيَّةَ مَنْ يُوَاظِبُ عَلَى دُرُوسِهِ وَ يَعْتَنِي بِهَا اعْتِنَاءً بَالِغًا!

Derslerine devam eden ve onlara son derece itina gösteren, kendisine Arapça öğrettiğin ne iyi bir kişidir!

(5) نِعْمَ مَنْ تَتَّخِذُهُ صَدِيقًا لِنَفْسِكَ وَ تَتَبَادَلُ مَعَهُ التَّحِيَّاتِ وَالزِّيَارَاتِ سُلَيْمَانُ.

Süleyman, kendisiyle arkadaşlık ettiğin, selamlaştığın ve ziyaretleştiğin ne iyi bir kimsedir!

ÖNEMLİ NOT

'***Habbezâ***' ve '***Lâ Habbezâ***' medih ve zem fiillerinin sonlarında yer alan '***zâ***' sözcüğü ism-i işaret olup sürekli olarak kendisinden önceki '***Habbe***' ve '***Lâ Habbe***' fiillerinin fâili konumundadır. Dolayısıyla '***Habbezâ***' ve '***Lâ Habbezâ***' sonrasında gelen kelimeler kesinlikle fâil değil. söz konusu fâilin mahsusu durumundadır.

'Habbezâ', 'Lâ Habbezâ' Medih ve Zem Fiillerinin İrap Şekli		
Câr-Mecrur	Mahsus	Fiil + Fâil
فِي الْهَوَاءِ الطَّلْقِ	التَّجَوُّلُ	حَبَّذَا
Muahhar Mübteda		Mukaddem Haber (Mahallen Merfû)
Açık havada dolaşmak ne güzel!		

'HABBEZÂ', 'LÂ HABBEZÂ' MEDİH VE ZEM FİİLLERİNİN İRAP ŞEKLİ İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) حَبَّذَا الْعُطْلَةُ الصَّيْفِيَّةُ فِي شَاطِئِ الْبَحْرِ خَاصَّةً فِي هٰذِهِ الْأَيَّامِ الْمُحْرِقَةِ!

Özellikle de bu kavurucu günlerde, deniz kenarında yaz tatili ne iyi olur!

(2) حَبَّذَا الشَّجَاعَةُ وَ الشَّهَامَةُ وَ السَّخَاوَةُ وَ التَّوَاضُعُ فِي مَوْضِعِهَا!

Yerinde cesaret, gözüpeklik, cömertlik ve tevazu ne iyi şeylerdir!

(3) حَبَّذَا قِرَاءَةُ الرِّوَايَاتِ وَ الْأَقَاصِيصِ وَ الْمَجَلَّاتِ وَ الصُّحُفِ لِإِتْقَانِ لُغَةٍ!

Bir dili iyice öğrenmek için roman, hikaye, dergi ve gazete okumak ne iyidir!

(4) لَا حَبَّذَا الْإِدْمَانُ عَلَى التَّدْخِينِ وَ تَنَاوُلِ الْمَشْرُوبَاتِ الْكُحُولِيَّةِ وَ الْمُخَدِّرَاتِ!

Sigara, alkollü içecekler ve uyuşturucu madde bağımlılığı ne kötü bir şeydir!

(5) لَا حَبَّذَا إِفْشَاءُ أَسْرَارِ النَّاسِ وَ طَعْنُهُمْ فِي ظُهُورِهِمْ!

İnsanların sırlarını açıklamak ve onları arkadan vurmak ne kötüdür!

(6) لَا حَبَّذَا السِّمْنَةُ وَ الْكَسَلُ وَ التَّخَدُّرُ وَ التَّرَاخِي خَاصَّةً لِلشُّبَّانِ!

Şişmanlık, hımbıllık, uyuşukluk ve rehavet bilhassa gençler için ne kötüdür!

(7) حَبَّذَا اسْتِعْدَادُ الطُّلَّابِ لِلْامْتِحَانَاتِ كُلِّهَا!

Öğrencilerin bütün sınavlara hazırlık yapmaları ne iyi!

(8) حَبَّذَا الدَّوْلَةُ الَّتِي تُعْطِي مُوَاطِنَهَا جَمِيعَ حُقُوقِهِ الْمَدَنِيَّةِ!

Vatandaşına bütün medeni haklarını veren bir devlet ne iyi bir devlettir!

(9) لَا حَبَّذَا الْاعْتِدَاءُ عَلَى حُقُوقِ الْآخَرِينَ!

Başkalarının haklarına tecavüz etmek ne kötüdür!

(10) لَا حَبَّذَا تَوْجِيهُ الشُّبَّانِ إِلَى الْمَقَاهِي وَ الْمَلَاهِي!

Gençlerin kahvehanelere ve eğlence merkezlerine yönlendirilmeleri ne kötüdür!

(11) حَبَّذَا الْمُصَادَقَةُ وَ الْأُخُوَّةُ فِي السَّرَّاءِ وَ الضَّرَّاءِ!

Sevinç ve üzüntü zamanlarında arkadaşlık ve kardeşlik ne kadar iyi!

(12) حَبَّذَا مُعَالَجَةُ الْمَوْضُوعِ بِأَطْرَافِهِ الْإِيجَابِيَّةِ وَ السَّلْبِيَّةِ عَلَى السَّوَاءِ!

Konunun hem olumlu hem de olumsuz tarafları ile ele alınması ne iyi!

(13) حَبَّذَا التَّتَلْمُذُ عَلَى يَدِ هٰذَا الْأُسْتَاذِ الْاقْتِصَادِيِّ!

Bu ekonomi profesörünün öğrencisi olmak ne iyi!

(14) لَا حَبَّذَا أَنْ يَعِيشَ الْإِنْسَانُ حَيَاةً رَتِيبَةً فِي حَيَاتِهِ الْأُسَرِيَّةِ وَ الْمِهَنِيَّةِ عَلَى السَّوَاءِ!

İnsanın hem aile hem de iş hayatında monoton bir hayat sürmesi ne kötü!

(15) لَا حَبَّذَا ارْتِفَاعُ سِعْرِ الدُّولَارِ هٰذِهِ الْأَيَّامَ مِنْ جِهَةِ الْمَصَالِحِ الْقَوْمِيَّةِ!

Şu günlerde dolar piyasasının yükselmesi milli menfaatlerimiz açısından ne kötü!

(16) لاَ حَبَّذَا أَنْ يَمُوتَ الزَّوْجَانِ فِي حَادِثِ الْمُرُورِ الْمَأْسَاوِيِّ نَفْسِهِ!
Karı-kocanın aynı üzücü trafik kazasında ölmüş olması ne kadar kötü!

(17) حَبَّذَا الْتِحَاقُ ابْنِكَ بِإِحْدَى الْمَدَارِسِ الْخَاصَّةِ!
Oğlunun, özel okullardan birine kaydolmuş olması ne kadar iyi!

(18) حَبَّذَا أَنْ تَتَبَنَّى الْأَحْزَابُ فِي أَيِّ دَوْلَةٍ آرَاءً مُشْتَرَكَةً فِي حَلِّ الْمَسَائِلِ الْأَهْلِيَّةِ!
Herhangi bir ülkede partilerin, iç sorunların çözümünde ortak kanaatlere sahip olması ne iyi!

(19) حَبَّذَا الْمُشَاوَرَةُ الطِّبِّيَّةُ قَبْلَ إِدْخَالِ الْمَرِيضِ فِي غُرْفَةِ الْعَمَلِيَّةِ الْجِرَاحِيَّةِ!
Hastanın, ameliyat odasına alınmasından önce konsültasyon yapılmış olması ne iyi!

(20) لاَ حَبَّذَا تَسْلِيمُ الْأَجْيَالِ النَّاشِئَةِ لِأَيْدِي مُعَلِّمِينَ غَيْرِ مُؤَهَّلِينَ!
Yeni yetişen kuşakların ehil olmayan öğretmenlere teslim edilmesi ne kadar kötü!

ÖNEMLİ NOT

Arapça'da '*Ni'me*' ve '*Bi'se*' camid fiilleri dışında, حَسُنَ ؛ خَبُثَ ؛ كَرُمَ ؛ سَاءَ gibi birtakım çekimli fiiller de '*övme*' ve '*yerme*' kavramı bildirirler ve irap bakımından medih ve zem fiillerinin tabi olduğu hükümlere tabi olurlar.

ÖNEMLİ NOTLAR

1. '*Ni'me*' ve '*Bi'se*' fiillerinin fâilleri ile, övme ve yermeye konu olan 'mahsus' öğesi arasında nicelik yönünden tam bir uyum aranır. Yâni, bu fiillerin fâilleri tekil ise mahsus da tekil, ikil ise mahsus da ikil ve nihayet çoğul ise mahsus da çoğul olur.

2. '*Ni'me*' ve '*Bi'se*' fiilleri ile bu fiillerin fâili konumundaki kelimelerin cinsiyet yönünden uyumlu olması zorunlu olmayıp tercihe bağlıdır. Fâillerin müennes olması durumunda bu fiillerin fâile uygun kullanımı نِعْمَتْ ve بِئْسَتْ şeklindedir.

3. '*Habbezâ*' ve '*Lâ Habbezâ*' fiilleri ile bu fiillerin mahsusu konumundaki kelimeler arasında ise ne cinsiyet yönünden ne de sayı yönünden herhangi bir uyum aranması söz konusu değildir. Mahsus olan kelime ister tekil-ikil-çoğul bir kelime olsun, isterse müzekker veya müennes olsun bu iki fiil daima aynı şekilde kullanılmaktadır.

اَلتَّقَالِيدُ

يَنْدَرِجُ تَحْتَ هٰذَا الْمُصْطَلَحِ (تَقَالِيدُ) ظَوَاهِرُ رُوحِيَّةٌ وَ اجْتِمَاعِيَّةٌ وَ ثَقَافِيَّةٌ وَ عَقَائِدِيَّةٌ مُتَنَوِّعَةٌ. عِنْدَمَا تَجْلِسُ اْلأُمُّ إِلَى جَانِبِ سَرِيرِ طِفْلِهَا لِتُنَوِّمَهُ فَتُغَنِّي لَهُ، وَ عِنْدَمَا يَخْرُجُ الْأَوْلَادُ إِلَى سَاحَةِ الْقَرْيَةِ وَ أَزِقَّتِهَا يَلْعَبُونَ بِالْحِجَارَةِ وَ الْعِيدَانِ وَ الدُّمَى أَلْعَابًا لاَ يُعْرَفُ لَهَا بَدْءٌ، وَ عِنْدَمَا يَمْرَضُ الطِّفْلُ فَتَرْتَعِدُ فَتَقُولُ لَهَا الْجَدَّةُ: عَيْنٌ خَبِيثَةٌ أَصَابَتْهُ أَوْ صَاحِبُ عَيْنٍ زَرْقَاءَ أَصَابَهُ فَاصْنَعُوا لَهُ حِجَابًا، وَ عِنْدَمَا تَجْلِسُ اْلأُمُّ إِلَى ابْنَتِهَا تُعَلِّمُهَا الْغَزْلَ وَ الطَّبْخَ وَ الْغَسْلَ كَمَا تَعَلَّمَتْهَا هِيَ مِنْ أُمِّهَا، وَ كَمَا تَعَلَّمَتْهَا أُمُّهَا عَنْ أُمِّهَا، وَ عِنْدَمَا يَجْتَمِعُ الْقَرَوِيُّونَ مُتَعَاوِنِينَ عَلَى جَمْعِ الْغِلاَلِ وَ قَطْفِ الْعِنَبِ، وَ عِنْدَمَا يَخْرُجُونَ إِلَى الْمَزَارَاتِ يُقَدِّمُونَ الْعَطَايَا فَيَذْبَحُونَ وَ يَأْكُلُونَ وَ يَرْقُصُونَ وَ يَعُودُونَ مُطْمَئِنِّينَ إِلَى نُفُوسِهِمْ رَاضِينَ عَنْهَا أَنَّهَا قَامَتْ بِوَاجِبٍ دِينِيٍّ عَظِيمٍ، وَ عِنْدَمَا يُجْلِسُونَ الْعَرُوسَ عَلَى دَكَّتِهَا فَيُجَلُّونَهَا وَ يُغَنُّونَ لَهَا ثُمَّ يَخْرُجُونَ بِهَا رَاكِبَةً فَرَسًا وَ بِيَدِهَا خَمِيرَةٌ لِتُطْلِقَهَا عَلَى عَتَبَةِ بَابِ الْعَرِيسِ، وَ عِنْدَمَا تَنْطَلِقُ الْحَنَاجِرُ بِالزَّغْرَدَةِ وَ اْلأَهَازِيجِ وَ الْحِدَاءِ. جَمِيعُ هٰذِهِ وَ غَيْرُهَا كَثِيرٌ، وَ تَنْدَرِجُ تَحْتَ لَفْظَةِ التَّقَالِيدِ.

كلمة اليوم

خَيْرُ الْأَصْدِقَاءِ مَنْ: يُقْبِلُ عَلَيْكَ إِذَا أَدْبَرَ الزَّمَانُ عَنْكَ

64. DERS

BEDEL

BEDEL

Tanım: İrap bakımından kendisinden önce geçen isme tamamen uyan ve bu ismin anlamındaki belirsizliği herhangi bir karışıklığa meydan vermeyecek şekilde ortadan kaldıran kelimelere '***Bedel***' adı verilmektedir. '***Bedel***' olan ismin, anlamını belirli hale getirdiği kendisinden önceki isme '***Mübdelün minh***' adı verilir. Adından da anlaşılacağı üzere, '***Bedel***', cümlede, kendilerinden önce geçen kelimelerin yerini tam olarak doldurabilen sözcüklerdir. Yâni bir cümleden '***Mübdelün minh***' öğesi kaldırılıp da onun yerine '***Bedel***' konulduğunda kastedilen anlamda herhangi bir eksilme meydana gelmez.

Konuyu bir örnekle açıklayalım: Türkçe'de olduğu gibi Arapça'da da '***Doktor telefon etti***' dediğimizde ilk planda aklımıza '***Acaba hangi doktor?***' sorusu, '***Ekmeği yedim***' dediğimizde '***Ne kadarını? Yarısını mı? Çeyreğini mi? Bir dilimini mi?***' soruları, '***Hemşire hoşuma gitti***' dediğimizde ise '***Nesi? Çalışkanlığı mı? Temizliği mi? Hastalarla ilgilenmesi mi?***' gibi birtakım sorular akla gelebilmektedir. Bilhassa bir konuşma esnasında konuya henüz vakıf olanlar varsa veya kendisinden söz edilen şahıs veya şey hakkında orada hazır bulunanların bir bilgisi yoksa bu kullanım büyük önem arzetmektedir.

BEDEL ÇEŞİTLERİ

'*Bedel*' ile '*Mübdelün minh*' öğeleri arasındaki bütün-parça ilişkisi dikkate alındığında, dört ayrı bedelden söz edilebilir:

1. **Bedelü'l-Kül mine'l-Kül (Bedelü'l-Mutabık):** Bedel ile Mübdelün Minh öğelerinin tam olarak birbirlerinin yerini tuttuğu bedel türü:

   أَتَى الطَّبِيبُ فُؤَادٌ veya اِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ

   örneklerinde olduğu gibi.

2. **Bedelü'l-Ba'd mine'l-Kül:** Bedelin, Mübdelün Minh öğesinin -hakiki olarak- bir parçası (kısmı/cüzü) olduğu bedel türü:

   قَرَأْتُ الرِّوَايَةَ نِصْفَهَا

   وَ لِلّٰهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلاً

3. **Bedelü'l-İştimâl:** Bedelin, Mübdelün Minh öğesinin nicelik bakımından olmasa da nitelik itibariyle ayrılmaz bir hususiyeti olduğu bedel türü:

   أُعْجِبْتُ بِعَلِيٍّ خُلُقِهِ النَّبِيلِ veya يَسْأَلُونَكَ عَنِ الشَّهْرِ الْحَرَامِ قِتَالٍ فِيهِ

   örneklerinde olduğu gibi.

4. **Bedelü'l-Mübâyin (Bedelü'l-Ğalat/Bedelü'n-Nisyan):** Bedel durumundaki sözcüğün, unutkanlık, dalgınlık, yanılma gibi sebeplerle yanlış kullanılan bir kelimenin –*söz konusu hatalı kullanılan kelimeyi tashih etmek amacıyla*- (mübdelün minhin) yerini aldığı bedel türü:

   أَكَلْتُ الزُّبْدَةَ، اَلْقِشْدَةَ! veya مَاذَا كَانَ اِسْمُ هٰذِهِ الْمُحَافَظَةِ؟ قِرِيقْقَلْعَةَ، قِرْقْلاَرْأَلِي!

   örneklerinde olduğu gibi.

Bedelü'l-Kül Mine'l-Kül İle İlgili Örnek Cümle		
Bedel	Fâil (Mübdelün Minh)	Fiil + Mefûlün Bih
سَمِيحٌ	اَلطَّبِيبُ	فَحَصَنِي
Beni, doktor Semih muayene etti.		

BEDELÜ'L-KÜL MİNE'L-KÜL İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) اَلْخَلِيفَةُ مُعَاوِيَةُ بْنُ أَبِي سُفْيَانَ أَوَّلُ خُلَفَاءِ الدَّوْلَةِ الأَمَوِيَّةِ.

Halife Muaviye bin Ebi Süfyan, Emevi Devletinin ilk halifesidir.

(2) أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيٌّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ آخِرُ الْخُلَفَاءِ الرَّاشِدِينَ.

Emiru'l-Müminin Ali bin Ebi Talip, raşit halifelerin sonuncusudur.

(3) اِتَّسَعَتْ رُقْعَةُ الدَّوْلَةِ الإِسْلاَمِيَّةِ فِي عَهْدِ الْخَلِيفَةِ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ.

İslam ülkesinin toprakları Halife Ömer bin Hattab zamanında genişledi.

(4) اَلإِمَامُ الشَّافِعِيُّ أَحَدُ أَئِمَّةِ الْمَذَاهِبِ الأَرْبَعَةِ.

İmam Şafii, dört mezhep imamlarından biridir.

(5) اَلصَّحَابِيُّ أَبُو هُرَيْرَةَ مِنْ رُوَاةِ الْحَدِيثِ الشَّرِيفِ.

Sahabi Ebu Hureyre, hadis ravilerindendir.

(6) رَوَتْ أُمُّ الْمُؤْمِنِينَ عَائِشَةُ (ض) أَحَادِيثَ كَثِيرَةً عَنْ رَسُولِ اللهِ (ص).

Ümmü'l-Müminin Hz. Ayşe, Hz. Peygamberden pekçok hadis nakletmiştir.

(7) اِنْتَصَرَ الْقَائِدُ الْعَبْقَرِيُّ خَالِدُ بْنُ الْوَلِيدِ عَلَى الرُّومِ فِي مَعْرَكَةِ الْيَرْمُوكِ.

Dâhî komutan Halit bin Velid, Yermuk savaşında Bizanslıları yendi.

(8) تُوُفِّيَ الصَّحَابِيُّ أَبُو أَيُّوبَ الأَنْصَارِيُّ بِالْقُرْبِ مِنْ مَدِينَةِ الْقُسْطَنْطِينِيَّةِ.

Sahabi Ebu Eyyub el-Ensari, İstanbul yakınlarında vefat etti.

(9) كَانَ الْخَلِيفَةُ الْمَأْمُونُ يُكْرِمُ الْعُلَمَاءَ وَ الشُّعَرَاءَ وَ الْبُلَغَاءَ كَثِيرًا.

Halife Me'mun; alimlere, şairlere ve belağat ustalarına çokça ikramda bulunurdu.

(10) اِنْتَصَرَ الْقَائِدُ الْعَظِيمُ صَلاَحُ الدِّينِ عَلَى الصَّلِيبِيِّينَ فِي مَعْرَكَةِ حِطِّينَ.

Büyük kumandan Salahattin, Hıttin savaşında haçlıları bozguna uğrattı.

(11) دُفِنَ مُؤَذِّنُ الرَّسُولِ (ص) بِلاَلٌ اَلْحَبَشِيُّ فِي دِمَشْقَ.

Hz. Peygamberin müezzini Bilal-ı Habeşi Şam'da defnedildi.

(12) دَرَسْنَا سِيرَةَ سَيِّدِ الشُّهَدَاءِ حَمْزَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ.

Şehitlerin efendisi Hz. Hamza (ra)'nın hayat hikayesini inceledik.

(13) لُقِّبَ الْخَلِيفَةُ عُثْمَانُ بِذِي النُّورَيْنِ لِزَوَاجِهِ مَعَ بِنْتَيِ النَّبِيِّ (ص).

Hz. Peygamberin iki kızıyla evlenmesi nedeniyle halife Osman'a 'Zi'n-Nureyn= İki nurlu' lakabı verilmişti.

(14) عَاشَ النَّبِيُّ (ص) فِي بَيْتِ عَمِّهِ أَبِي طَالِبٍ بَعْدَ وَفَاةِ جَدِّهِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ.

Hz. Peygamber, dedesi Abdulmuttalib'in vefatından sonra amcası Ebu Talib'in evinde yaşadı.

(15) تَزَوَّجَ الرَّسُولُ (ص) مِنْ زَوْجَتِهِ خَدِيجَةَ وَ هُوَ فِي الْخَامِسَةِ وَ الْعِشْرِينَ مِنْ عُمْرِهِ.
Hz. Peygamber, Hz. Hatice ile (kendisi) yirmibeş yaşında iken evlendi.

(16) كَانَ الصَّحَابِيُّ أَبُو بَكْرٍ أَوَّلَ مَنْ آمَنَ بِالرَّسُولِ.
Sahabi Ebu Bekir, Allah rasulüne iman edenlerin ilkiydi.

(17) كَانَ رَسُولُ اللهِ (ص) يُحِبُّ حَفِيدَيْهِ الْحَسَنَ وَ الْحُسَيْنَ حُبًّا شَدِيدًا.
Hz. Peygamber, iki torununu, Hz. Hasan ve Hüseyin'i çok fazla seviyordu.

(18) بَدَأَ الْأُسْتَاذُ مُحَمَّدٌ يَتَلَفَّتُ حَوْلَهُ وَ يَبْحَثُ عَنْ شَخْصٍ يَعْرِفُهُ.
Profesör Muhammet etrafına bakmaya ve tanıdık bir kişi aramaya başladı.

(19) لَمَعَ الشَّاعِرُ الْوَطَنِيُّ مُحَمَّدٌ عَاكِفُ أَرْصُويْ بِشِعْرِهِ وَلاَسِيَّمَا بِنَشِيدِ الْإِسْتِقْلاَلِ.
Milli Şair M. Akif Ersoy şiiriyle, özellikle de 'İstiklal Marşı' şiiriyle meşhur olmuştur.

(20) تَطَوَّرَ الْفَنُّ الْإِسْلاَمِيُّ فِي زَمَنِ السُّلْطَانِ مُحَمَّدٍ اَلْفَاتِحِ.
Fatih Sultan Mehmet zamanında İslam sanatı gelişme kaydetti.

(21) رَئِيسُ الْجُمْهُورِيَّةِ التُّرْكِيَّةِ الْحَالِيُّ أَحْمَدُ نَجْدَت نَالَ إِعْجَابَ مُعْظَمِ الْمُوَاطِنِينَ الْأَتْرَاكِ.
Türkiye Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer, Türk vatandaşlarının çoğunun beğenisini kazanmıştır.

(22) اَلنَّاقِدُ الْمِصْرِيُّ الْعَقَّادُ أَلَّفَ كَثِيرًا مِنَ الْكُتُبِ الْقَيِّمَةِ وَ الدِّرَاسَاتِ الْمَوْثُوقِ بِهَا.
Mısırlı eleştirmen Akkad, çok sayıda değerli kitap ve güvenilir çalışma kaleme aldı.

(23) كَانَ الْمُطْرِبُ الْمِصْرِيُّ عَبْدُ الْحَلِيمِ حَافِظ سُمِّيَ بِالْعَنْدَلِيبِ الْأَسْمَرِ.
Mısır'lı şarkıcı Abdulhalim Hafız 'Esmer bülbül' olarak adlandırılmaktadır.

(24) وَضَعَ الْعَالِمُ اللُّغَوِيُّ الْخَلِيلُ بْنُ أَحْمَدَ أَوَّلَ مُعْجَمٍ عَرَبِيٍّ عَلَى التَّرْتِيبِ الْهِجَائِيِّ.
Alfabetik düzeni esas alan ilk Arapça sözlüğü dil alimi Halil bin Ahmet hazırlamıştır.

(25) اِخْتَرَعَ الدِّينَامِيتَ الْكِمْيَائِيُّ أَلْفْرَد نُوبَلْ، وَ وَقَفَ ثَرْوَتَهُ لِتَأْسِيسِ خَمْسِ جَوَائِزَ سَنَوِيَّةٍ
Dinamiti kimyager Alfred Nobel icat etmiş, (bundan kazandığı) serveti de 'her sene verilen beş ödül (lü yarışma)' için vakfetmiştir.

(26) قَوْلُ "لاَ أَحَدَ غَنِيٌّ حَتَّى يَشْتَرِيَ مَاضِيَهُ" لِلْأَدِيبِ الْإِنْكِلِيزِيِّ أُوسْكَار وَايْلد.
'Hiç kimse geçmişini satın alacak kadar zengin değildir' sözü, İngiliz Edip Oscar Wilde'ya aittir.

MÜBDELÜN MİNH; FÂİL, MEFÛL, NÂİB-İ FÂİL GİBİ CÜMLENİN TEMEL ÖĞELERİNDEN BİRİDİR.

BEDEL, MÜBDELÜN MİNHİN İRABINA TÂBİDİR.

Bedelü'l-Ba'd Mine'l-Kül İle İlgili Örnek Cümle		
Bedel	Mefûlün Fih (Mübdelün Minh)	Fiil + Fâil
نِصْفَهُ	رَمَضَانَ	صُمْتُ
Ramazan orucunun yarısını tuttum.		

<u>BEDELÜ'L-BA'D MİNE'L-KÜL</u> İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) حِينَمَا اسْتَغْرَقْتُ فِي النَّوْمِ كَانَ قَدْ مَضَى اللَّيْلُ نِصْفُهُ.

Uykuya daldığımda gecenin yarısı geçmişti (bitmişti).

(2) كَانَ الطِّفْلُ الْمَنْهُومُ قَدْ أَوْشَكَ أَنْ يَأْكُلَ الرَّغِيفَ الضَّخْمَ ثُلُثَهُ.

Obur çocuk, koca somunun hemen hemen üçte birini yemişti.

(3) هَلْ تَسْتَطِيعُ قِرَاءَةَ هٰذِهِ الرِّوَايَةِ الطَّوِيلَةِ نِصْفِهَا فِي لَيْلَةٍ وَاحِدَةٍ؟

Bir gecede bu uzun romanın yarısını okuyabilir misin?

(4) أَعْجَبَتْنِي الْحَدِيقَةُ أَزْهَارُهَا وَ حَوْضُهَا.

Bahçenin çiçekleri ve havuzu hoşuma gitti.

(5) تَجَوَّلْنَا مَعَ الْأَصْدِقَاءِ فِي الْمَدِينَةِ شَوَارِعِهَا وَ أَسْوَاقِهَا الْمَلِيئَةِ بِالذِّكْرَيَاتِ.

Arkadaşlarla birlikte, şehrin hatıralarla dolu olan cadde ve çarşılarında dolaştık.

(6) قَابَلْتُ الْأَصْدِقَاءَ أَحَدَهُمْ فِي مَكْتَبَةِ الْجَامِعَةِ وَ ذَهَبْنَا مَعًا إِلَى الْمَطْعَمِ.

Üniversitenin kütüphanesinde arkadaşlardan biri ile karşılaştım ve birlikte lokantaya gittik.

(7) كَانَ هُنَاكَ ازْدِحَامٌ شَدِيدٌ، فَصَلَّى مُعْظَمُ الضُّيُوفِ صَلاَتَهُمْ فِي الْمَسْجِدِ فِنَائِهِ.

Yoğun kalabalık vardı, bu yüzden konuklar namazı mescidin avlusunda kıldılar.

(8) رَمَيْتُ بِالتُّفَّاحَةِ فِي سَلَّةِ الْمُهْمَلاَتِ، لِأَنَّ الدُّودَةَ قَدْ أَكَلَتْهَا مُعْظَمَهَا.

Elmayı çöpe attım, çünkü kurt çoğunu yemişti.

(9) لِسَبَبِ الْحِمْيَةِ الصَّارِمَةِ يَجِبُ عَلَيَّ أَنْ آكُلَ الْخُبْزَ خُمُسَهُ كُلَّ يَوْمٍ.

Sıkı diyet yüzünden, her gün ekmeğin beşte birini yemem gerekiyor.

(10) إِشْرَبِ الْعَصِيرَ الْبَارِدَ نِصْفَهُ وَ اتْرُكْ نِصْفَهُ الْآخَرَ لِي.

Soğuk meyve suyunun yarısını iç ve kalan yarısını da bana bırak.

(11) قَدْ جَاءَتْ جَمِيعُ الْعَشَائِرِ رُبْعُهَا إِلَى مَأْدُبَةِ الْعُرْسِ تَقْرِيبًا.

Düğün yemeğine yaklaşık olarak tüm aşiretlerin dörtte biri gelmişti.

(12) نَظَرْتُ بِالْمِنْظَارِ إِلَى السَّفِينَةِ الضَّخْمَةِ أَشْرِعَتِهَا وَ مَتْنِهَا.

Dürbünle, büyük geminin yelkenlerine ve güvertesine baktım.

(13) أَعْجَبَتْنَا فَرَنْسَا أَبْنِيَتُهَا، طُرُقُهَا، حَدَائِقُهَا وَ مَلَاهِيهَا.

Fransa'nın binaları, yolları, parkları ve eğlence merkezleri hoşumuza gitti.

(14) فَحَصَ طَبِيبُ الْأَسْنَانِ فَمَ جَدِّي، أَسْنَانَهُ وَ لِثَتَهُ.

Diş doktoru dedemin dişlerini ve diş etini muayene etti.

(15) قَطَعَ الْعَدَّاؤُونَ الْمَسَافَةَ نِصْفَهَا الْأَوَّلَ حَتَّى الْآنَ.

Şu ana kadar atletler, etabın ilk yarısını koştular.

(16) رَفَعْتُ رَأْسِي إِلَى السَّمَاءِ فَشَاهَدْتُهَا، نُجُومَهَا اللَّامِعَةَ.

Başımı göğe doğru kaldırdım ve parlak yıldızları gördüm.

ÖNEMLİ NOT

Bedel-i ba'd ile ***bedel-i iştimal***'de, mutlak surette bedelden mübdelün minhe dönen ve mübdelün minh'le sayı ve cinsiyet yönünden uyum halinde olan bir zamir bulunmak zorundadır. ***Bedel-i kül*** ve ***bedel-i ğalat***'ta ise –bedel bir bütün olarak mübdelün minhin yerini aldığından- herhangi bir zamir kullanımına gerek yoktur.

Bedelü'l-İştimâl İle İlgili Örnek Cümle		
Bedel	Câr–Mecrur (Mübdelün Minh)	Meç. Fiil + Nâib-i Fâil
تَمْثِيلِهِ	بِالْمُمَثِّلِ	أُعْجِبْتُ
Aktörün oyunculuğunu beğendim.		

BEDELÜ'L-İŞTİMÂL İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) كُنَّا نَسْمَعُ مِنَ الْغُرْفَةِ الْمُجَاوِرَةِ الْمَرِيضَ أَنِينَهُ.

Bitişik odadan hastanın inlemesini duyuyorduk.

(2) يُعْجِبُنِي عَمِّي الْكَبِيرُ حِلْمُهُ وَ مُلَاءَمَتُهُ.

Büyük amcamın yumuşak başlılığı ve uysallığı hoşuma gidiyor.

(3) أَيْقَظَ الدِّيكُ صِيَاحُهُ جَمِيعَ الْفَلاَّحِينَ عِنْدَ الْفَجْرِ.

Tan vaktinde, horozun sesi bütün çiftçileri uyandırdı.

(4) تَخَصَّصْتُ فِي الشِّعْرِ، أَسْبَابِ ازْدِهَارِهِ فِي الْعَصْرِ الأَمَوِيِّ وَ الْعَبَّاسِيِّ.

Emevi ve Abbasi dönemi şiirinin gelişme sebepleri konusunda uzmanlık yaptım.

(5) فِي أَوْقَاتِ الضُّحَى أَذْهَبُ إِلَى حَدِيقَةِ الْوُرُودِ لِكَيْ أَسْتَمِعَ إِلَى الْبُلْبُلِ تَغْرِيدِهِ.

Kuşluk vakitlerinde, bülbülün ötüşünü dinlemek için gül bahçesine giderim.

(6) تَخَافُ جَمِيعُ الْحَيَوَانَاتِ فِي الْغَابَةِ مِنَ الأَسَدِ زَئِيرِهِ وَ تَخْتَفِي فِي أَمَاكِنَ آمِنَةٍ.

Ormandaki tüm hayvanlar aslanın kükremesinden korkup güvenli bir yere gizlenir.

(7) لَفَتَتْ اِنْتِبَاهَ الْجَمِيعِ الْمُغَنِّيَةُ صَوْتُهَا النَّاعِمُ وَ الْعَذْبُ.

Kadın şarkıcının yumuşak ve tatlı sesi herkesin dikkatini çekti.

(8) اُسْكُتُوا أَيُّهَا الأَوْلاَدُ! إِنَّكُمْ ضَجِيجُكُمْ وَ فَوْضَاكُمْ يُزْعِجُ الْجِيرَانَ!

Çocuklar susun! Gürültü patırtınız komşuları rahatsız ediyor.

(9) هَلْ يُزْعِجُكَ الْحِصَانُ صَهِيلُهُ أَوِ الْحَمِيرُ نَهِيقُهُ أَوِ الْبَقَرَةُ خُوَارُهَا.

Atın kişnemesi, eşeğin anırması, ineğin böğürmesi seni rahatsız eder mi?

(10) يُعْجِبُنِي هٰذَا الْعَامِلُ صِدْقُهُ وَ نَشَاطُهُ وَ وَفَاءُهُ وَ إِخْلاَصُهُ.

Bu işçinin doğru sözlülüğü, çalışkanlığı, vefakarlığı ve samimiyeti hoşuma gidiyor.

(11) كَانَ اسْمُ الْكِتَابِ الَّذِي بِيَدِي "اَلتَّصَوُّفُ الإِسْلاَمِيُّ: مَا لَهُ وَ مَا عَلَيْهِ".

Elimdeki kitabın adı : 'Olumlu ve olumsuz yönleriyle İslam Tasavvufu'.

(12) مَوْضُوعُنَا الْيَوْمَ "اَلاِقْتِصَادُ: مُشْكِلاَتُهُ وَ النُّهُوضُ بِهِ".

Bugünkü konumuz : Ekonomi, sorunları ve ekonominin canlandırılması.

(13) أَنْتُمْ مَسْؤُولُونَ فِي الاِمْتِحَانِ عَنْ "اَلرِّيَاضَةُ: أَنْوَاعُهَا وَ أَهْدَافُهَا".

Sınavda 'Beden Eğitimi : Çeşitleri ve Amaçları' (kısmından) sorumlusunuz.

(14) اَلْيَوْمَ، فِي صَالَةِ الاِجْتِمَاعِ عَرْضٌ مُوجَزٌ بِعُنْوَانِ "اَلْحَرْبُ: أَسْبَابُهَا وَ نَتَائِجُهَا".

Bugün toplantı salonunda 'Savaş: Sebepleri ve Sonuçları' adlı bir birifing var.

(15) سَتُلْقَى غَدًا مُحَاضَرَةٌ بِعُنْوَانِ "أَمْرَاضُ الْقَلْبِ: أَسْبَابُهَا وَ طُرُقُ عِلاَجِهَا".

Yarın 'Kalp Hastalıkları: Sebepleri ve Tedavi Yolları' adlı bir konferans verilecek.

ÖNEMLİ NOT

Bedel-i ba'd ile bedel-i iştimal öğrenciler tarafından sık sık birbirine karıştırılmaktadır. Esasen yukarıdaki tanımlarda gerekli ayırıma işaret edilmekle birlikte burada söz konusu ayırımı birkez daha vurgulamak istiyoruz: ***Bedel-i ba'd***; *apartman-kat*, *vücut-kol*, *yıl-ay*, *gül-yaprak*, *personel-işçi* örneklerinde olduğu gibi aralarında maddi veya niceliksel ilinti kurulabilen bir grubun veya şeyin unsurlarına / parçalarına göndermede bulunur; Halbuki ***bedel-i iştimal***; *ekmek-tazelik*, *takım-harmoni*, *gül-koku*, *idare-disiplin*, *katır-inat* örneklerinde olduğu gibi aralarında maddi veya niceliksel bir ilinti bulunan şeylere değil, aksine, adı geçen şeylerle bu şeylerin maddi teşekkülüne ait olmayan unsurlar (manevi unsurlar) arasındaki ilintiye gönderme yapar.

Bedelü'l-Ğalat İle İlgili Örnek Cümle		
Bedel	Mefûlün Bih (Mübdelün Minh)	Fiil + Fâil
دَرَّاجَةً نَارِيَّةً	دَرَّاجَةً	اِشْتَرَيْتُ
Bir bisiklet, yok hayır bir motosiklet satın aldım.		

BEDELÜ'L-ĞALAT İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) اِشْتَرِ مِنْ بَائِعِ الْفَوَاكِهِ كِيلُو بُرْتُقَالاً يُوسُفِيًّا.

Manavdan bir kilo portakal, -portakal değil- mandalina al!

(2) عَاصِمَةُ الْوِلاَيَاتِ الْمُتَّحِدَةِ الأَمْرِيكِيَّةِ نِيوْيُورْك وَاشِنْطُن.

Amerika Birleşik Devletleri'nin başkenti Newyorktur, yok hayır Washington'dur.

(3) رَأَيْتُ صَدِيقًا قَدِيمًا لِي فِي الْمَكْتَبَةِ فِي الْمَعْرِضِ.

Kütüphanede, yok fuarda eski bir arkadaşımı gördüm.

(4) سَتَسْتَجْوِبُ الشُّرْطَةُ ثَلاَثَةً مِنَ الْمُجْرِمِينَ مِنَ الْمُتَّهَمِينَ.

Polis, suçlulardan, suçlu değil sanıklardan üçünü sorgulayacak.

(5) فَهْمُ هٰذِهِ النُّصُوصِ التَّارِيخِيَّةِ مَرْهُونٌ بِسِيَاقِهَا بِسِبَاقِهَا.

Bu tarihi metinlerin anlaşılması 'siyak'a, yok hayır 'sibak'a bağlı.

ÖNEMLİ NOT

Bir isim isme bedel olabileceği gibi (**bkz.1**), fiil fiile (**bkz.2**), cümle cümleye (**bkz.3**) ve bir cümle de isme (**bkz.4**) bedel olarak gelebilir. Örnekleri inceleyiniz:

(1) يَسْأَلُونَكَ عَنِ الشَّهْرِ الْحَرَامِ، قِتَالٍ فِيهِ.

Sana haram ayı, (tam olarak) haram ayda savaşmayı soruyorlar.

(2) وَمَنْ يَفْعَلْ ذٰلِكَ يَلْقَ أَثَامًا، يُضَاعَفْ لَهُ الْعَذَابُ.

Kim bunları yaparsa ağır azaba uğrar; azabı kat kat artırılır.

(3) أَمَدَّكُمْ بِمَا تَعْلَمُونَ، أَمَدَّكُمْ بِأَنْعَامٍ وَبَنِينَ.

Bildiğiniz her şeyi size o verdi, size hayvanlar, oğullar verdi.

(4) أَفَلَا يَنْظُرُونَ إِلَى الْإِبِلِ، كَيْفَ خُلِقَتْ.

Bakmıyorlar mı deveye, onun nasıl yaratıldığına?

اَلتِّلِفِزْيُونُ وَ الصِّحَّةُ

أَصْبَحَ اَلتِّلِفِزْيُونُ (اَلتِّلْفَازُ) فِي عَصْرِنَا الْحَاضِرِ جُزْءًا مُهِمًّا فِي حَيَاتِنَا الْيَوْمِيَّةِ. وَ هُوَ يُقَدِّمُ لَنَا الصُّورَةَ مَعَ الْكَلِمَةِ فِي شَكْلٍ جَمِيلٍ. وَ مَا زَالَتِ التَّحْسِينَاتُ وَ التَّعْدِيلاَتُ تَدْخُلُ عَلَى اَلتِّلِفِزْيُونِ سَوَاءٌ مِنْ نَاحِيَةِ صِنَاعَتِهِ أَمْ مِنْ نَاحِيَةِ اْلإِرْسَالِ وَ اْلاِسْتِقْبَالِ حَتَّى تَصِلَ إِلَيْنَا الصُّورَةُ مَعَ الصَّوْتِ عَلَى أَكْمَلِ وَجْهٍ. وَ أَعْظَمُ تَطَوُّرٍ تَمَّ فِي خِدْمَةِ اَلتِّلِفِزْيُونِ هُوَ إِطْلاَقُ الْقَمَرِ الصِّنَاعِيِّ فِي الْفَضَاءِ، حَيْثُ يَدُورُ حَوْلَ الْكُرَةِ اْلأَرْضِيَّةِ كَيْ يَنْقُلَ الصُّوَرَ وَ الْمَعْلُومَاتِ مِنْ أَيِّ قُطْرٍ مِنَ الْعَالَمِ إِلَى اَلتِّلِفِزْيُونِ لِيَرَاهَا الْمُشَاهِدُ وَقْتَ وُقُوعِهَا. فَالْعَائِلَةُ الَّتِي تَجْلِسُ فِي بَيْتِهَا فِي طُوكْيُو مَثَلاً تَسْتَطِيعُ أَنْ تُشَاهِدَ احْتِفَالاً وَطَنِيًّا فِي رُومَا فِي نَفْسِ الْوَقْتِ الَّذِي يَجْرِي فِيهِ الاِحْتِفَالُ. فَالتِّلِفِزْيُونُ يُعَدُّ وَسِيلَةً ضَرُورِيَّةً لِلثَّقَافَةِ وَ قَضَاءِ وَقْتِ الْفَرَاغِ، وَ أَصْبَحَ مُعْظَمُ النَّاسِ يُفَضِّلُونَهُ عَلَى السِّينَمَا وَ الْمَسْرَحِ.

وَ مَعَ ذٰلِكَ فَالتِّلِفِزْيُونُ لَيْسَ كُلُّهُ حَسَنَاتٍ بَلْ لَهُ نَوَاحٍ غَيْرُ طَيِّبَةٍ أَيْضًا نَفْسِيًّا وَ جِسْمِيًّا، فَهُوَ سِلاَحٌ ذُو حَدَّيْنِ، يَضُرُّ وَ يَنْفَعُ. وَ مِنْ أَهَمِّ سَيِّئَاتِ التِّلِفِزْيُونِ أَنَّهُ يُؤَثِّرُ عَلَى نَفْسِيَّةِ الصِّغَارِ وَ رُبَّمَا يُحَرِّكُ فِيهِمْ غَرَائِزَ دَاخِلِيَّةً أَوْ يُوَجِّهُهُمْ تَوْجِيهًا غَيْرَ سَلِيمٍ. وَ يُتَّهَمُ اَلتِّلِفِزْيُونُ اْلآنَ بِأَنَّهُ

مَسْؤُولٌ عَنِ ٱلاِضْطِرَابِ فِي الْمُجْتَمَعِ وَ مَسْؤُولٌ عَنْ حَالَةِ الْبُعْدِ وَ ٱلاِخْتِلاَفِ بَيْنَ ٱلآبَاءِ وَ ٱلأَبْنَاءِ فِي الْعَوَاطِفِ وَ ٱلأَفْكَارِ.

وَ الَّذِينَ يُوَجِّهُونَ إِلَيْهِ هٰذِهِ التُّهْمَةَ يَقُولُونَ: قَبْلَ أَنْ يَدْخُلَ اَلتِّلِفِزْيُونُ الْبُيُوتَ كَانَ أَفْرَادُ ٱلأُسْرَةِ الْوَاحِدَةِ يَجْلِسُونَ مَعًا لِقَضَاءِ وَقْتِ الْفَرَاغِ، يَسْتَمِعُونَ إِلَى ٱلأَبِ أَوِ ٱلأُمِّ أَوِ الْجَدَّةِ وَ هُمْ يَتَحَدَّثُونَ إِلَيْهِمْ فِي كَثِيرٍ مِنْ أُمُورِ الْحَيَاةِ، ٱلأَمْرُ الَّذِي يَخْلُقُ نَوْعًا مِنَ ٱلاِتِّفَاقِ الْفِكْرِيِّ بَيْنَ أَفْرَادِ الْمُجْتَمَعِ الصَّغِيرِ، وَ يَعْمَلُ عَلَى نَقْلِ آرَاءِ الْكِبَارِ إِلَى الصِّغَارِ.

أَمَّا بَعْدَ ظُهُورِ اَلتِّلِفِزْيُونِ وَ مَا يُقَدِّمُهُ مِنْ مَوَادَّ مُخْتَلِفَةٍ، فَإِنَّهُ عَمِلَ عَلَى إِلْغَاءِ الدَّوْرِ الطَّبِيعِيِّ لِلآبَاءِ فِي أَنْ يَكُونُوا مَرْكَزَ اجْتِمَاعٍ يَوْمِيٍّ لِلأَبْنَاءِ. وَ أَصْبَحَ الْجَمِيعُ يَهْتَمُّونَ بِالْبَرْنَامَجِ اَلتِّلِفِزْيُونِيِّ.

أَمَّا مِنَ النَّاحِيَةِ الصِّحِّيَّةِ فَإِنَّ لِلتِّلِفِزْيُونِ أَيْضًا آثَارًا سَيِّئَةً مُبَاشِرَةً أَوْ عَلَى الْمَدَى الْبَعِيدِ، هٰذَا إِذَا لَمْ نُرَاعِ ٱلاِسْتِعْمَالَ الصَّحِيحَ. وَ فِي اسْتِفْتَاءٍ تَمَّ فِي أَلْمَانْيَا الْغَرْبِيَّةِ فِي عَامِ **1973** عَلَى السُّؤَالِ: هَلِ التِّلِفِزْيُونُ يُؤْذِي الصِّحَّةَ؟ أَجَابَ ثَلاَثَةٌ وَ ثَلاَثُونَ فِي الْمِائَةِ عَلَى هٰذَا السُّؤَالِ بِـ نَعَمْ. وَ مِنْ بَيْنِ ٱلآرَاءِ الَّتِي وَرَدَتْ رَدًّا عَلَى هٰذَا ٱلاِسْتِفْتَاءِ: اَلتِّلِفِزْيُونُ يَحْرِمُنَا مِنَ النَّوْمِ، يُؤْذِي الْعَيْنَ، يَجْعَلُ ٱلإِنْسَانَ عَصَبِيًّا، يَعْمَلُ عَلَى ضَعْفِ الْهِمَّةِ وَ قِلَّةِ الْحَرَكَةِ، هُوَ السَّبَبُ فِي آلاَمِ الرَّأْسِ وَ الظَّهْرِ. وَ قَدْ ثَبَتَ مِنَ ٱلإِحْصَاءِ أَنَّ ثَمَانِينَ بِالْمِائَةِ مِنَ الَّذِينَ يُشَاهِدُونَ التِّلِفِزْيُونَ يَجْلِسُونَ أَمَامَ التِّلِفِزْيُونِ يَوْمِيًّا فَتْرَةَ سَاعَتَيْنِ تَقْرِيبًا، وَ فِي عُطْلَةِ ٱلأُسْبُوعِ مِنْ ثَلاَثٍ إِلَى أَرْبَعِ سَاعَاتٍ.

كلمة اليوم

يَذْهَبُ الْجَمَالُ

وَ يَبْقَى مَعَكَ الْكَمَالُ

65. DERS

İSİM FİİLLER

İSİM-FİİLLER

Tanım: Anlam ve işlev yönünden fiilin yerini tuttuğu halde, şekil yönünden fiile benzemeyen bir takım çekimsiz ve yarı çekimli yapılar vardır ki, Arapça'da bunlara '***isim-fiil***' adı verilmektedir. Hem isim hem de fiil türüne ait özellikleri kendisinde bulundurması nedeniyle bir '***melez öğe***' olarak değerlendirebilen bu yapılar tam anlamıyla bir '***fiil***' sayılamazlar, çünkü bir isim-fiilin, -*sıradan bir fiil gibi*- mazi, muzari, emir gibi ayrı zamanlar için ayrı ayrı çekimleri söz konusu değildir. Bu yapılar aynı zamanda müstakil birer '***isim***' olarak da kabul edilemezler, çünkü bu kelimelerin ifade ettiği anlam ancak fiillere özgü olan '***zaman***' kavramı ile çok yakından ilintilidir.

ÖNEMLİ NOT

İsim-Fiiller yapıları bakımından iki grupta ele alınabilir:

1. Mürtecel İsim-Fiiller : أُفٍّ ؛ آمِينَ ؛ صَهْ ؛ مَهْ gibi ortaya ilk konuluşlarında bugün ifade ettikleri anlamı kastetmek üzere oluşturulan ve herhangi bir fiilden, zarftan veya harf-i cerden türetilmemiş olan isim-fiillerdir.

2. Menkul İsim-Fiiller : إِلَيْكَ ؛ عَلَيْكَ ؛ مَكَانَكَ ؛ نَزَالِ gibi asılları itibariyle isim-fiil olmadıkları halde daha sonra; harf-i cer, zarf, fiil gibi yapılardan dönüştürülen isim-fiillerdir.

ÖNEMLİ NOT

Herhangi bir sülasî tam fiilin فَعَالِ veznine aktarılması suretiyle de, söz konusu fiilin emir sigası anlamını veren isim-fiiller oluşturulabilir. Diğerlerinin aksine, sülâsi ve tam fiillerden kıyasi yolla elde edilen edilen bu isim-fiillere '***Ma'dul İsim-Fiil=Fiilden dönüştürülen isim-fiil***'' adı verilmektedir.

Mâzi İsim-Fiiller			
Anlamları	Çekimli Fiil Karşılığı	Mâzi İsim-Fiiller	
• Ne kadar uzak!	بَعُدَ	هَيْهَاتَ!	1
• Ne kadar fark var!	اِفْتَرَقَ	شَتَّانَ!	2
• Ne kadar yavaş!	أَبْطَأَ	بُطْآنَ!	3
• Ne kadar hızlı!	أَسْرَعَ	سُرْعَانَ!	4

Mâzi Fiil Anlamı Taşıyan İsim-Fiillerle İlgili Örnek Cümle		
Atıf Harfi ve Ma'tuf	Fâil (Lafzen Merfû)	İsim-Fiil (Fetha Üzere Mebnî)
وَ التَّشَاؤُمُ	التَّفَاؤُلُ	شَتَّانَ
İyimserlikle kötümserlik arasında dağlar kadar fark var!		

MÂZİ FİİL ANLAMI TAŞIYAN İSİM-FİİLLERLE İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) هَيْهَاتَ أَنْ تَنْجُوَ تِلْكَ الشَّرِكَةُ مِنَ الْإِفْلَاسِ بَعْدَ هٰذِهِ الْفَضَائِحِ!

O şirketin bu skandallardan sonra iflastan kurtulması ne mümkün!

(2) هَيْهَاتَ أَنْ يَنْجَحَ طَالِبٌ كَسْلَانُ فِي هٰذَا الْاِمْتِحَانِ الصَّعْبِ!

Tembel bir öğrencinin bu zor sınavda başarılı olabilmesi hayal!

(3) هَيْهَاتَ هَيْهَاتَ لِمَا تُوعَدُونَ!

Size vadedilen şeyler (in gerçekleşmesi) ne kadar uzak bir ihtimal.

(4) شَتَّانَ مَا بَيْنَ الدُّوَلِ الْمُتَقَدِّمَةِ وَ الْمُتَخَلِّفَةِ مِنْ حَيْثُ الثَّقَافَةُ وَ الْحَضَارَةُ!

Kalkınmış ülkelerle geri kalmış ülkeler arasında kültür ve medeniyet bakımından ne büyük bir fark var!

(5) شَتَّانَ مَا بَيْنَ الْأَرْنَبِ وَ السُّلَحْفَاةِ مِنْ حَيْثُ السُّرْعَةُ وَ النَّشَاطُ!

Hız ve çeviklik bakımından tavşan ile kaplumbağa arasında ne muazzam fark var!

(6) كَانَ قَدْ خُدِعَ خَالِدٌ فِي تَقْسِيمِ الْمِيرَاثِ لٰكِنْ سُرْعَانَ مَا عَرَفَ الْحَقِيقَةَ!

Halit miras taksimi konusunda aldatılmıştı, ama gerçeği öğrenmesi fazla sürmedi.

(7) كَانَ الْيَابَانُ قَدْ وَاجَهَ أَزْمَةً اِقْتِصَادِيَّةً وَخِيمَةً لٰكِنْ سَرْعَانَ مَا تَخَلَّصَ مِنْهَا!

Japonya ciddi bir ekonomik krizle karşılaştı ancak çok geçmeden bundan kurtuldu.

(8) بُطْآنَ مَا يُدْرِكُ هٰذَا الطَّالِبُ الْمَسَائِلَ الرِّيَاضِيَّةَ!

Bu öğrenci matematik konularını ne kadar da yavaş kavrıyor!

ÖNEMLİ NOT

Çekimli fiil karşılığı '***mâzi fiil***' olan isim-fiillerde aynı zamanda '***taaccüp***' manası da bulunmaktadır. Bu nedenle bu gruba giren isim-fiilleri tercüme ederken cümleye '***Ne kadar!***' ifadesi ile başlamak uygun görünmektedir.

TÜM İSİM-FİİLLER MEBNÎDİR.

Muzâri İsim-Fiiller			
Anlamları	**Çekimli Fiil Karşılığı**	**Muzâri İsim-Fiiller**	
• Ooof!, Aaah!, Uuuf!	أَتَوَجَّعُ	آهْ	1
• Ooof!, Aaah!, Uuuf!	أَتَوَجَّعُ	أَوَّهْ\أَوَّاهْ	2
• Öff!, Yetti bee!	أَتَضَجَّرُ	أُفٍّ	3
• Ooo! , Hey gidi ...!	أَتَعَجَّبُ	وَا\وَاهًا\وَيْ	4
• Aferin! , Bravo! , Ha yaşa!	أَسْتَحْسِنُ	بَخٍ	5
• Yeter!, Yetişir!, Elverir artık!	يَكْفِي	بَجَلْ	6
• Yeter!, Yetişir!, Elverir artık !	يَكْفِي	قَطْ\قَدْ	7
• Yeter!, Yetişir!, Elverir artık !	يَكْفِي	فَقَطْ	8

Muzâri Fiil Anlamı Taşıyan İsim-Fiillerle İlgili Örnek Cümle		
İsim-Fiil (Kesre Üzere Mebnî; Fâili gizli 'Ene')	Câr-Mecrur	Fiil+Fâil (Fiil Sükun Üzere Mebnî)
أُفٍّ	لَهُمَا	وَ لَا تَقُلْ
Anne-babana 'öff' bile deme!		

MUZÂRİ FİİL ANLAMI TAŞIYAN İSİM-FİİLLERLE İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) كَانَتْ صَيْحَةٌ تَأْتِي مِنْ غُرْفَةِ طَبِيبِ الْأَسْنَانِ قَائِلَةً: آهْ ضِرْسِي!

Dişçinin odasından 'Aaaah! Dişim !!! ' diye bir ses geliyordu.

(2) بَعْدَ الْحَادِثَةِ الْمَأْسَاوِيَّةِ كَانَتْ تَعْلُو مِنَ الْبَاصِ أَصْوَاتٌ أَلِيمَةٌ تَقُولُ: أَوَّهْ، أَوَّاهْ!

Trajik kazadan sonra otobüsten, 'Aaah! Uuuff!' diye acı sesler geliyordu.

(3) وَاهًا عَلَى مَا فَاتَ مِنَ الْأَيَّامِ!

Hey gidi günler hey!

(4) كَانَ الْمُتَفَرِّجُونَ يُصَفِّقُونَ لِلْفَرِيقِ الْوَطَنِيِّ وَ يَصْرُخُونَ مُشَجِّعِينَ لَهُ بَخٍ! بَخٍ!

İzleyiciler milli takımı alkışlıyor ve cesaret vermek için 'Bravo! Aferin!' diye tezâhürat yapıyorlardı.

(5) قَامَ الْوَالِدُ الْغَضْبَانُ مِنْ تَصَرُّفَاتِ ابْنِهِ الطَّائِشَةِ قَائِلاً أُفٍّ فَأَوْسَعَهُ ضَرْبًا شَدِيدًا.

Öfkeli baba, oğlunun yaramazlıklarından ötürü 'Yetti beee!' diyerek ayağa kalktı ve oğlunu adam akıllı dövdü.

(6) وَضَعَتِ الْأُمُّ مَبْلَغًا مِنَ النُّقُودِ فِي جَيْبِ ابْنِهَا فَقَالَتْ لَهُ قَدْكَ هٰذَا!

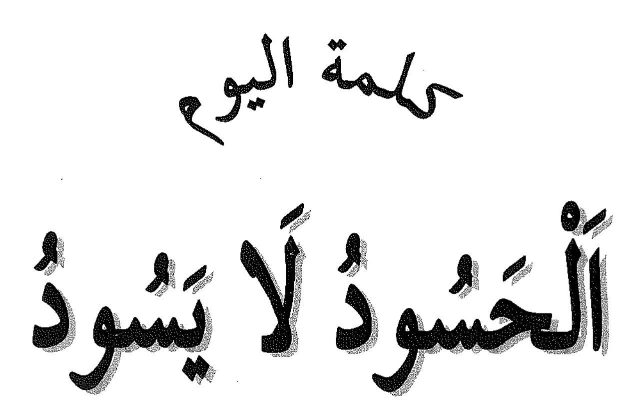
Anne, oğlunun cebine bir miktar para koydu ve 'bu sana yeter' dedi.

(7) قَالَ زَعِيمُ الْحِزْبِ لِأَصْدِقَائِهِ: هٰذَا السُّلُوكُ لَا يُعَدُّ مُخَالَفَةً فَقَطْ بَلْ هُوَ خِيَانَةٌ أَيْضًا!

Parti lideri arkadaşlarına 'bu davranış sadece bir muhalefet olarak değerlendirilemez, aynı zamanda bir hıyanettir de' dedi.

(8) سَأَلَ الْبَائِعُ الزَّبُونَ "هَلْ تَكْفِي هٰذِهِ الْكَمِّيَّةُ؟" فَقَالَ الزَّبُونُ بَجَلْ!

Satıcı, müşteriye 'bu kadar yeter mi' diye sordu, müşteri de 'evet' yanıtını verdi.

Emir İsim-Fiiller			
Anlamları	**Çekimli Fiil Karşılığı**	**Emir İsim-Fiiller**	
• Amin! , Kabul buyur!	اِسْتَجِبْ!	آمِينَ!	1
• Sus! Kes sesini!	اُسْكُتْ!	صَهْ!	2
• Bırak! , Terket!	اُكْفُفْ\اُتْرُكْ!	مَهْ! \ بَلْهَ!	3
• Al! , İşte! , Buyur al!	خُذْ!	هَا\هَاءَ\هَاكَ!	4
• Yetin! İdare et! Yeter!	اِكْتَفِ!	بَسّ!	5
• Hadi! , Haydi! ,	أَقْبِلْ!	حَيَّ عَلَى!	6
• Hadi çabuk! , Acele et!	أَسْرِعْ!	هَيْتَ! \ هَيَّا!	7
• Gel! , Hadi gel!	جِئْ / اِيتِ!	هَلُمَّ!	8
• Hooop! , Ağır ol!	أَمْهِلْ!	رُوَيْدَكَ!	9
• Gerile! , Arkaya!	تَأَخَّرْ!	وَرَاءَكَ!	10
• İlerle! , İleriye!	تَقَدَّمْ!	أَمَامَكَ!	11
• Yerinde kal! , Kıpırdama!	اُثْبُتْ!	مَكَانَكَ!	12
• -e sarıl!, -den ayrılma!	اِلْزَمْ!	عَلَيْكَ (بِـ..)!	13
• Benden uzak dur!	اِبْتَعِدْ عَنِّي!	إِلَيْكَ عَنِّي!	14
• Al! , İşte! , Buyur al!	خُذْ!	إِلَيْكَ!	15
• Al! , İşte! , Buyur al!	خُذْ!	لَدَيْكَ\عِنْدَكَ!	16
• Yeter sus! Kes artık!	اُسْكُتْ!	إِيهْ!	17
• Eee!, Devam et!, Sonra?	اِسْتَمِرَّ!	إِيهِ!	18
• Ver!, Getir!	أَعْطِ! / أَحْضِرْ!	هَاتِ!	19
• Gel! , Hadi gel!	جِئْ / اِيتِ!	تَعَالَ!	20

ÖNEMLİ NOT

Tıpkı diğer sıradan fiiller gibi, isim-fiillerin de hem lazım, hem de müteaddi olanları bulunmaktadır. Her iki fiil türünün de fâilleri açık olabileceği gibi gizli de olabilir. Ancak emir fiillerinin her halükarda fâilleri gizli olmak durumundadır.

Emir Fiil Anlamı Taşıyan İsim-Fiillerle İlgili Örnek Cümle		
Münâda (Damme Üzere Mebnî)	Nidâ Harfi	Emir İsim-Fiil (Fiil sükun üzere mebnî; Fâili gizli 'Ente')
مُحَمَّدُ	يَا	صَهْ
Muhammed, sus!		

EMİR FİİL ANLAMI TAŞIYAN İSİM-FİİLLERLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) قَالَ جَمَاعَةُ الْمُصَلِّينَ كُلُّهُمْ بِصَوْتٍ عَالٍ بَعْدَ دُعَاءِ الْمُؤَذِّنِ الطَّوِيلِ اَللّٰهُمَّ آمِينَ!

Namaz kılan topluluk, müezzinin uzun duasından sonra bir ağızdan 'Amin' dedi.

(2) كَرَّرَ الْمُؤَذِّنُ نِدَاءَهُ "حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ" ثَلَاثَ مَرَّاتٍ خَطَأً ثُمَّ أَعَادَ الْأَذَانَ وَ صَحَّحَهُ

Müezzin yanlışlıka 'Hayya ala's-Salat' cümlesini üç kere tekrar etti ve ezanı yeniden okuyarak hatasını düzeltti.

(3) خَرَجَ ثَلَاثَةٌ مِنَ الْأَصْدِقَاءِ مِنَ الْمَدْرَسَةِ وَقَالَ أَكْبَرُهُمْ هَيَّا نَذْهَبْ إِلَى صَيْدِ السَّمَكِ!

Üç arkadaş okuldan çıktı ve en büyükleri 'Haydi balık avına gidelim' dedi.

(4) حِينَمَا غَرَبَتِ الشَّمْسُ كَانَتْ أُمُّنَا تَدْعُونَا إِلَى الْبَيْتِ قَائِلَةً لَنَا: أَوْلَادِي هَلُمُّوا!!

Güneş batınca annem bizi 'Çocuklar haydi gelin!' diye eve çağırırdı.

(5) وَ رَاوَدَتْهُ الَّتِي هُوَ فِي بَيْتِهَا عَنْ نَفْسِهِ وَ غَلَّقَتِ الْأَبْوَابَ وَقَالَتْ هَيْتَ لَكَ قَالَ مَعَاذَ اللّٰهِ!

(Züleyha) (Yusufun) nefsinden murad almak istedi, kapıları iyice kapattı ve 'haydi gel!' dedi. Yusuf da 'Allah korusun' diye cevap verdi.

(6) عِنْدَمَا رَأَى صَاحِبُ الْحَانُوتِ الشَّابَّ الَّذِي يَخْتَلِسُ قَالَ لَهُ: رُوَيْدَكَ! مَاذَا تَصْنَعُ؟

Dükkan sahibi hırsızlık yapan genci görünce 'Ağır ol bakalım! Ne yapıyorsun?' dedi.

(7) كَانَتِ الْحَافِلَةُ مُكْتَظَّةً بِالرُّكَّابِ، وَقَالَ بَعْضُهُمْ وَرَاءَكُمْ! وَقَالَ بَعْضُهُمُ الْآخَرُ أَمَامَكُمْ!

Otobüs yolcularla tıklım tıklımdı, yolculardan bazısı 'Geriye doğru ilerleyin!' derken diğer bazıları ise 'Öne doğru ilerleyin' diye bağırıyordu.

(8) صَعِدَ الْخَطِيبُ الْمِنْبَرَ وَ بَدَأَ يُلْقِي خُطْبَتَهُ: أَيُّهَا الْمُؤْمِنُونَ! عَلَيْكُمْ بِالْإِخْلَاصِ!

Hatip minbere çıktı ve 'Müminler! İhlaslı olun!' diyerek hutbesine başladı.

(9) تَدَخَّلَ الشَّابُّ فِي مُشَاجَرَةِ الْأَطْفَالِ حِمَايَةً لِلْيَتِيمِ وَ قَالَ لِلْآخَرِينَ: إِلَيْكُمْ عَنْهُ!

Genç, yetimi korumak maksadıyla çocukların gürültü patırtısına müdahele etti ve diğer çocuklara 'Ondan uzak durun!' dedi.

(0) قَالَ الْمُذِيعُ فِي بِدَايَةِ نَشْرَةِ الْأَخْبَارِ: أَيُّهَا الْمُشَاهِدُونَ! إِلَيْكُمْ مُوجَزًا لِلْأَنْبَاءِ.

Spiker, haber programının başında '(Sayın) seyirciler, haber özetini sunuyoruz' dedi.

(11) أَوْقَفَ الشُّرْطِيُّ السَّيَّارَةَ الْمُرِيبَةَ فَأَخْرَجَ مَنْ فِيهَا فَصَرَخَهُمْ: مَكَانَكُمْ وَارْفَعُوا أَيْدِيَكُمْ!

Polis şüpheli aracı durdurdu, arkasından içindekileri çıkardı ve kendilerine 'Kıpırdamayın! Ellerinizi kaldırın' diye bağırdı.

ÖNEMLİ NOT

دُونَكَ gibi bir zarftan, إِلَيْكَ عَنِّي gibi bir harf-i cerden ve رُوَيْدَكَ gibi bir mastardan dönüştürülmüş olan (menkul) isim-fiillerin sonunda yer alan كَ zamirine '***Kâfu'l-Hitap***' adı verilir. '***Kâfu'l-Hitap***', bir parçası olduğu isim fiilin '***fâil***', '***mefûl***' gibi herhangi bir öğesi değildir.

وَسَائِلُ النَّقْلِ قَدِيمًا وَ حَدِيثًا

فِي الزَّمَنِ الْقَدِيمِ كَانَتْ وَسَائِلُ النَّقْلِ هِيَ الْجَمَلَ وَ الْحِصَانَ وَ الْحِمَارَ وَ الْبَغْلَ فِي الْبَرِّ وَ السَّفِينَةَ الشِّرَاعِيَّةَ وَ الزَّوْرَقَ وَ الْقَارِبَ فِي النَّهْرِ وَ الْبَحْرِ. كَانَ أَجْدَادُنَا يَنْتَقِلُونَ دَاخِلَ الْقُرَى وَ الْمُدُنِ عَلَى الْحَمِيرِ وَ الْجِمَالِ. فَالْفَلَّاحُ يَرْكَبُ الْحِمَارَ لِيَنْقُلَهُ مِنَ الدَّارِ إِلَى أَرْضِهِ الزِّرَاعِيَّةِ أَوْ إِلَى السُّوقِ، كَمَا يَحْمِلُ عَلَى ظَهْرِهِ الْأَشْيَاءَ الَّتِي يَحْتَاجُ إِلَيْهَا.

وَ الْحِصَانُ يَرْكَبُهُ الْإِنْسَانُ فِي زِيَارَاتِهِ لِلْمَنَاطِقِ الْقَرِيبَةِ أَوْ فِي رَحَلَاتِهِ لِلصَّيْدِ، كَمَا كَانَ يَسْتَعْمِلُهُ أَيْضًا فِي الْحَرْبِ. أَمَّا الْجِمَالُ فَكَانَ النَّاسُ يَرْكَبُونَهَا حِينَ يُسَافِرُونَ إِلَى الْمَنَاطِقِ الْبَعِيدَةِ أَوْ يَخْرُجُونَ لِلتِّجَارَةِ. كَانَتِ الْجِمَالُ تَسْتَمِرُّ فِي سَيْرِهَا أَيَّامًا أَوْ شُهُورًا. وَ الْجَمَلُ حَيَوَانٌ قَوِيٌّ جِدًّا، فَهُوَ يَمْشِي طَوِيلاً فِي

الصَّحْرَاءِ وَ يَعِيشُ أَيَّامًا دُونَ أَنْ يَأْكُلَ أَوْ يَشْرَبَ، وَ لِهٰذَا السَّبَبِ يُسَمَّى سَفِينَةَ الصَّحْرَاءِ. وَ سُكَّانُ الصَّحْرَاءِ مَا زَالُوا يَحْتَاجُونَ إِلَيْهِ حَتَّى الْآنَ، إِذْ إِنَّهُ ذُو قِيمَةٍ كَبِيرَةٍ بِالنِّسْبَةِ لَهُمْ.

وَ السَّفِينَةُ الشِّرَاعِيَّةُ كَانَتْ وَ مَا زَالَتْ تَسِيرُ فِي النَّهْرِ وَ الْبَحْرِ، تَنْقُلُ النَّاسَ مِنْ بَلَدٍ إِلَى بَلَدٍ، مِنْ مَوْضِعٍ إِلَى مَوْضِعٍ. أَمَّا فِي الْوَقْتِ الْحَاضِرِ فَقَدْ تَقَدَّمَتِ الْحَضَارَةُ وَ الْعُلُومُ وَ وَسَائِلُ النَّقْلِ بِشَكْلٍ يَكَادُ لاَ يَتَخَيَّلُهُ عَقْلُ الْبَشَرِ. فَقَدْ عَرَفَ النَّاسُ الطَّائِرَاتِ وَ السَّيَّارَاتِ وَ السُّفُنَ وَ الْقِطَارَاتِ، وَ عَنْ طَرِيقِهَا أَمْكَنَ الْاِتِّصَالُ بَيْنَ الشُّعُوبِ وَ صَارَ السَّفَرُ بَيْنَ الْبِلاَدِ سَرِيعًا مَهْمَا كَانَتِ الطَّرِيقُ بَعِيدَةً. فَالطَّرِيقُ الَّتِي كَانَتْ تَقْطَعُهَا وَسَائِلُ النَّقْلِ الْقَدِيمَةُ فِي أُسْبُوعٍ أَوْ فِي شَهْرٍ اِسْتَطَاعَتِ الْوَسَائِلُ الْحَدِيثَةُ أَنْ تَقْطَعَهَا فِي سَاعَةٍ أَوْ فِي يَوْمٍ. وَ مَا زَالَ التَّقَدُّمُ فِي وَسَائِلِ النَّقْلِ يَسِيرُ بِسُرْعَةٍ عَظِيمَةٍ، وَ مَا زَالَ الْعُلَمَاءُ فِي الْعَصْرِ الْحَدِيثِ يُفَكِّرُونَ فِي طُرُقٍ أَحْسَنَ وَ أَقْرَبَ وَ أَكْثَرَ أَمْنًا.

وَ هَا هِيَ صِنَاعَةُ الطَّائِرَاتِ قَدْ بَلَغَتْ دَرَجَةً عَالِيَةً مِنَ التَّقَدُّمِ، وَ مَعَ ذٰلِكَ مَا يَزَالُ الْبَحْثُ يَمْضِي مِنْ أَجْلِ صِنَاعَةِ طَائِرَاتٍ أَسْرَعَ وَ أَكْبَرَ. فَالْعِلْمُ لاَ يَقِفُ عِنْدَ حَدٍّ. وَ مَنْ يَدْرِي فَقَدْ تُسْتَعْمَلُ الصَّوَارِيخُ لِنَقْلِ النَّاسِ فِي الْمُسْتَقْبَلِ الْقَرِيبِ وَ تُصْبِحُ الطَّائِرَاتُ مِنْ ذِكْرَيَاتِ الْأَمْسِ.

كلمة اليوم

قَلِيلٌ دَائِمٌ خَيْرٌ مِنْ كَثِيرٍ مُنْقَطِعٍ

66. DERS

LAFZÎ İZÂFET

LAFZÎ İZÂFET

Tanım: Fiilden türetilen ve fiil gibi amel eden isimlerden (fiilimsilerden) ism-i fâilin mefûlüne, ism-i mefûlün nâib-i fâiline, sıfat-ı müşebbehenin ise yine fâiline muzâf olduğu isim tamlaması türüne '*Lafzî İzâfet*' adı verilir.

ÖNEMLİ NOT

Mânevi izâfette, muzâf ile muzâfun ileyh öğeleri arasındaki ilişki maddi veya manevi anlamda bir bütün-parça ilişkisidir. Yâni, muzâf olan isim, muzâfun ileyh olan ismin şu veya bu şekilde bir parçasını teşkil etmektedir. Bu iki öğeyi birbirinden ayırdığımızda karşımıza her ikisi de isim olan aynı kelime türü çıkar. Halbuki Lafzî izâfette, muzâf ile muzâfun ileyh öğeleri arasındaki ilişki bir bütün-parça ilişkisi olmayıp, âdeta bir sıfat-mevsuf ilişkisi gibidir. Dolayısıyla bir lafzî izâfet terkibini oluşturan iki öğeyi birbirinden ayırdığımızda karşımıza biri sıfat, diğeri isim olan iki ayrı kelime türü ortaya çıkar. Şu halde bir lafzî izâfet terkibini manevi izâfet terkibinden ayırt etmenin en kestirme yolu, bu terkibin ilk öğesinin '***ism-i fâil***', '***ism-i mefûl***', '***sıfat-ı müşebbehe***', '***mübâlağalı ism-i fâil***' gibi sıfat türünde bir kelime olup olmadığına dikkat etmektir.

Lafzî İzâfet İle İlgili Örnek Cümle		
Sıfat Muzâf + Muzâfun İleyh	Haber (Mevsuf) (Damme ile Merfû)	Mübteda (Damme ile Merfû)
قَوِيَّةُ الْفُكُوكِ	حَيَوَانَاتٌ	اَلْأَقْرَاشُ
Köpekbalıkları, çeneleri güçlü olan hayvanlardır.		

LAFZÎ İZÂFET İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) هٰذَا الْمُلاكِمُ قَصِيرُ الْقَامَةِ وَ لٰكِنَّهُ قَوِيُّ الْبِنْيَةِ!

Bu boksör kısa boylu ama bünyesi kuvvetli.

(2) رَأَيْتُ حَسْنَاءَ طَوِيلَةَ الْقَدِّ، كَثِيرَةَ الدَّلَالِ تَحْتَ ضَوْءِ الْقَمَرِ.

Mehtap altında fidan boylu, işveli bir dilber gördüm.

(3) أَخُوكَ الْأَكْبَرُ كَثِيرُ الْعِيَالِ، قَلِيلُ الرَّاتِبِ فَعَلَيْكَ بِمُسَاعَدَتِهِ.

Büyük kardeşinin çoluk çocuğu fazla, maaşı düşük, o nedenle kendisine yardımcı ol.

(4) لَمْ يَسْمَعْ جَدِّي جَرَسَ الْهَاتِفِ، لِأَنَّهُ ثَقِيلُ السَّمْعِ وَ ثَقِيلُ النَّوْمِ فِي آنٍ وَاحِدٍ.

Dedem telefon sesini duyamadı. Çünkü hem kulağı hem de uykusu ağır.

(5) يَجِبُ عَلَى مُلْحَقٍ ثَقَافِيٍّ أَنْ يَكُونَ مُتْقِنَ اللُّغَةِ الْأَجْنَبِيَّةِ وَ ثَاقِبَ النَّظَرِ.

Bir kültür ateşesinin yabancı dili iyi bilmesi ve feraset sahibi olması gerekir.

(6) عَمِّي عُضْوٌ نَافِذُ الْكَلِمَةِ فِي جَمْعِيَّةِ الصَّيَّادِينَ.

Amcam 'Avcılar Derneği'nde sözü geçen bir üyedir.

(7) يَجِبُ عَلَى مُرَبٍّ أَوْ مُرَبِّيَةٍ أَنْ لاَ يَكُونَا جَامِدَيِ الْقَلْبِ.

Erkek veya kadın bir eğitimcinin katı kalpli olmaması gerekmektedir.

(8) غَالِبًا مَا يَكُونُ الْمَرْءُ الْعَاطِلُ عَنِ الْعَمَلِ سَرِيعَ الْغَضَبِ وَ مُتَوَتِّرَ الْأَعْصَابِ.

Genellikle işsiz insan sinirli ve gergin olur.

(9) تُبْ إِلَى اللهِ، لِأَنَّهُ سَتَّارُ الْعُيُوبِ، غَفَّارُ الذُّنُوبِ، وَاسِعُ الرَّحْمَةِ.

Allah'a tövbe et. Çünkü O kusurları örten, günahları bağışlayan, rahmeti bol olandır.

(10) عُرِفَ الْعَقَّادُ بِأَنَّهُ نَاقِدٌ حَادُّ النَّظَرِ، لاَ تَغِيبُ عَنْهُ أَدَقُّ الْمُلاَحَظَاتِ الْعِلْمِيَّةِ.

Akkad, keskin zekalı bir eleştirmen olarak tanınıyordu, en küçük ilmi bir mülahaza bile gözünden kaçmazdı.

(11) حَوْلَ قَرْيَتِنَا غَابَاتٌ كَثِيفَةُ الْأَشْجَارِ وَ يَنَابِيعُ عَذْبَةُ الْمِيَاهِ.

Köyümüzün çevresinde ağaçları bol ormanlar, suyu tatlı pınarlar var.

(12) عَادَةً مَا تُوجَدُ فِي مِنْطَقَةِ أَمَازُونَ تَمَاسِيحُ ضَخْمَةُ الْأَجْسَامِ.

Genellikle Amazon bölgesinde İri yapılı timsahlar bulunmaktadır.

(13) كَانَ الْخَلِيفَةُ عُمَرُ يُعْرَفُ بِكَوْنِهِ غَلِيظَ الطَّبْعِ لٰكِنْ عَادِلَ الْأَحْكَامِ.

Halife Ömer sert tabiatlı ancak hükümlerinde adil bir kişi olarak tanınıyordu.

(14) ظَلَّ الطِّفْلُ الْبَائِسُ مَكْسُورَ الْجَنَاحِ بَعْدَ وَفَاةِ وَالِدَيْهِ كِلَيْهِمَا فِي الْحَادِثِ.

Zavallı çocuk, anne babasının kazada ölmesinden sonra kanadı kırık kaldı.

(15) عِنْدَمَا دَخَلْتُ الزُّقَاقَ لَفَتَتْ انْتِبَاهِي قِطَّةٌ مَقْطُوعَةُ الذَّنَبِ تُرْضِعُ مَوْلُودَهَا.

Sokağa girdiğimde yavrusunu emziren kuyruğu kesik bir kedi dikkatimi çekti.

(16) سَلِيمُ الْقَلْبِ وَ سَلِيمُ الطَّوِيَّةِ وَ سَلِيمُ النِّيَّةِ كَلِمَاتٌ مُتَرَادِفَةُ الْمَعْنَى.

'İyi kalpli', 'iyi niyetli' ve 'iyi yürekli' kelimeleri aynı anlamlı kelimelerdir.

(17) مَاتَ الْوَالِدُ الَّذِي زَوَّجَ جَمِيعَ أَوْلاَدِهِ قَرِيرَ الْعَيْنِ.

Bütün çocuklarını evlendirmiş olan baba mutlu bir şekilde vefat etti.

(18) يُصَادَفُ فِي هٰذِهِ الْمَنَاطِقِ الرِّيفِيَّةِ أَزْوَاجٌ مُتَعَدِّدُو الزَّوْجَاتِ.

Bu kırsal bölgelerde çok eşli kocalara rastlanmaktadır.

LAFZÎ İZAFETTE MUZÂFIN BAŞINA HARF-İ TARİF GELEBİLİR.

ÖNEMLİ NOT

Dokuzuncu ders olan '***Mânevi İzâfet***' konusunda ifade ettiğimiz '***Muzâf öğesinin başında harf-i tarif bulunmaz***' hükmünün aksine, ***Lafzî İzâfet***'te muzâf olan öğe şu şartlar söz konusu olduğunda harf-i tarif alabilmektedir:

1. Muzâfun ileyh öğesinde harf-i tarif bulunması durumunda:

زَارَ مَكْتَبَنَا الرِّوَائِيُّ الْوَاسِعُ الشُّهْرَةِ

(Büyük şöhretli roman yazarı, büromuzu ziyaret etti)

2. Zincirleme bir isim tamlamasında ikinci muzâfun ileyh konumundaki kelimenin başında harf-i tarif bulunması durumunda:

اَلْحُكُومَةُ هِيَ الْخَافِضَةُ أَسْعَارِ الْمَوَادِّ الْخَامِ

(Hükümet, hammadde fiyatlarını aşağı çekiyor)

3. Muzâf öğesinin tesniye veya cemi müzekker salim olması halinde:

اَلْكُحُولُ وَ الْقِمَارُ هُمَا الْعُنْصُرَانِ الْمُهْلِكَا الْمُجْتَمَعِ

(Alkol ve Kumar, toplumu yıkan iki faktördür)

اَلْعُلَمَاءُ وَ الْمُثَقَّفُونَ هُمُ الْمُؤَسِّسُو الْمُجْتَمَعِ الثَّقَافِيِّ

(Bilimadamları ve aydınlar, kültür toplumunu kuranlardır)

Muzâf Öğesinin Başında Harf-i Tarif Bulunmasıyla İlgili Örnek Cümle		
Sıfat Muzâf + Muzâfun İleyh	Haber (Mevsuf) (Damme ile Merfû)	Mübteda + Fasıl Zamiri (Müb. Mahallen Merfû)
الْبَعِيدُ الْمَدَى	الصَّارُوخُ	هٰذَا هُوَ
İşte bu, uzun menzilli füzedir.		

MUZÂF ÖĞESİNİN BAŞINDA HARF-İ TARİF BULUNMASIYLA İLGİLİ ÖRNEKLER

(1) تُعْرَفُ الْبِغَالُ وَ الْحَمِيرُ بِأَنَّهَا مِنَ الْحَيَوَانَاتِ الشَّدِيدَةِ الْعِنَادِ.

Katırlar ve eşekler çok inatçı hayvan oluşları ile bilinirler.

(2) تَكْتَظُّ شَوَاطِئُ الْبَحْرِ بِالنَّاسِ خَاصَّةً فِي الْأَيَّامِ الشَّدِيدَةِ الْحَرَارَةِ.

Bilhassa aşırı sıcak günlerde deniz sahilleri insanlarla dolup taşar.

(3) قَضِيَّةُ الْإِرْهَابِ وَ الْفَوْضَى هُمَا الْقَضِيَّتَانِ الْكَثِيرَتَا النَّوَاحِي.

Terör ve anarşi sorunu çok yönlü iki sorundur.

(4) مَنْ ذَا الَّذِي أَبْدَعَ هٰذِهِ الْأَطْبَاقَ اللَّذِيذَةَ الطَّعْمِ؟

Bu lezzetli yemekleri kim yaptı?

(5) لاَ يَلْبَسُ بَعْضُ النَّاسِ الْمَلاَبِسَ الْحَدِيثَةَ الطِّرَازِ مُتَعَمِّدِينَ احْتِجَاجًا عَلَيْهَا.

Bazı insanlar modern kıyafetleri protesto için onları kasıtlı olarak giymiyor.

(6) يَكْسُو وَالِدِي الْفَتَاةَ الْمِسْكِينَةَ الْيَتِيمَةَ الْأَبَوَيْنِ مَلاَبِسَ جَدِيدَةً كُلَّ عِيدٍ.

Babam, anne ve babası ölmüş olan zavallı yetim kız çocuğuna her bayramda yeni elbiseler giydirir.

(7) تَضَرَّرَ رَجُلُ الْأَعْمَالِ الْعَدِيمُ الْإِحْسَاسِ بَعْدَ الْإِضْرَابِ الْعَامِّ فِي مَصْنَعِهِ.

Duygusuz işadamı fabrikasındaki genel grevden sonra zarar gördü.

(8) يَصْطَفِي اللهُ أَنْبِيَاءَهُ مِنَ النَّاسِ الْحِسَانِ الْخُلُقِ وَ الشُّرَفَاءِ الْأَصْلِ.

Hz. Allah, peygamberlerini, ahlakı iyi ve asil insanlardan seçer.

(9) يَقْتَرِحُ الْأَطِبَّاءُ تَنَاوُلَ الْأَغْذِيَةِ السَّهْلَةِ الْهَضْمِ كَالْفَوَاكِهِ وَالْخُضَارِ فِي الشُّهُورِ الصَّيْفِيَّةِ.

Doktorlar yaz aylarında, meyve ve sebze gibi hazmı kolay yiyeceklerin alınmasını öneriyorlar.

(10) لاَ يَجْدُرُ بِالْمُسْلِمِ أَنْ يَكُونَ الْمُعْتَزِلَ الْقَلِيلَ الْإِحْسَاسِ تِجَاهَ الْقَضَايَا الْاِجْتِمَاعِيَّةِ.

Müslümanın, sosyal problemlere karşı duyarsız ve sosyal yaşamdan kopuk olması uygun değildir.

(11) لاَ أَسْتَطِيعُ الْمُصَادَقَةَ أَبَدًا مَعَ الْأَشْخَاصِ السَّرِيعِي التَّأَثُّرِ وَ الشَّامِخِي الْأَنْفِ.

'Aşırı hassas' ve 'kibirli' insanlarla hayatta arkadaşlık yapamıyorum.

(12) كَمْ مِنْ شُبَّانٍ يَسْعَوْنَ مِنْ وَرَاءِ تَحْقِيقِ الْأَمَانِيِّ الصَّعْبَةِ الْمَنَالِ.

Nice genç, elde edilmesi zor umutlar peşinde koşuyor.

(13) سَوْفَ تُتَنَاوَلُ فِي الْمُبَاحَثَاتِ الْمَسَائِلُ الْوَاسِعَةُ النِّطَاقِ.

Görüşmelerde geniş boyutlu problemler müzakere edilecek.

(14) أَيُّهَا الْمُسْلِمُونَ! تُوبُوا إِلَى اللهِ السَّاتِرِ الْعُيُوبِ وَ الْغَفَّارِ الذُّنُوبِ.

Müslümanlar! Kusurları örten, günahları bağışlayan Allah'a tevbe edin!

(15) بَعْدَ أَنْ صَفَّرَ الْحَكَمُ إِشْعَارًا بِبَدْءِ الْمُصَارَعَةِ بَدَأَ الْخُصُومُ الْأَقْوِيَاءُ الْبِنْيَةِ يَتَصَارَعُونَ فِي الْحَلْبَةِ.

Hakem, maçın başladığını bildiren düdüğü öttürdükten sonra güçlü yapılı rakipler meydanda güreşmeye başladı.

(16) حَاوَلَتِ الشُّرْطَةُ أَنْ تُفَرِّقَ الْمُتَظَاهِرِينَ مَشْدُودِي الْأَعْصَابِ بِالْهِرَاوَةِ وَلَكِنَّهَا فَشِلَتْ.

Polis sinirleri gergin olan göstericileri jopla dağıtmaya çalıştı ama muvaffak olamadı.

(17) لاَ تُحَلُّ هٰذِهِ الْمَسَائِلُ الْمُتَرَامِيَةُ الْأَطْرَافِ بِجَلْسَةٍ وَاحِدَةٍ فَقَطْ.

Bu çok yönlü meseleler sadece bir tek oturumda çözümlenemez.

(18) تَحْتَاجُ الشَّرِكَةُ إِلَى الْأَشْخَاصِ الْمُصَمِّمِي الْأَزْيَاءِ وَ إِلَى عَارِضَاتِ الْأَزْيَاءِ.

Şirket moda tasarımcılarına ve mankenlere gereksinim duyuyor.

(19) تَنَاوَلَتِ اللَّجْنَةُ قَضِيَّةَ الْأَزْمَةِ الْاِقْتِصَادِيَّةِ وَ بَعْدَ نِقَاشٍ طَوِيلٍ حَلَّتْهَا بِمَجْهُودَاتِهَا الْكَثِيرَةِ النَّوَاحِي.

Komisyon ekonomik kriz meselesini ele aldı ve uzun tartışmalardan sonra çok yönlü çalışmalarıyla (bu sorunu) çözdü.

(20) يَعِيشُ فِي إِسْرَائِيلَ كَثِيرٌ مِنَ الْعَرَبِ الْمَهْضُومِي وَ الْمَغْصُوبِي الْحُقُوقِ.

İsrail'de, hakları gaspedilmiş ve yenmiş pekçok Arap yaşamaktadır.

(21) أَفْهَمَنَا الْأُسْتَاذُ الْيَوْمَ مَوْضُوعَ الْفِعْلِ الْمُعْتَلِّ الْآخِرِ فِي دَرْسِ الْقَوَاعِدِ.

Bugün 'Gramer' dersinde hoca bize 'Sonu İlletli Fiiller' konusunu anlattı.

(22) "كَتَبَ"؛ "قَرَأَ" وَ "مَدَّ" مِنَ الْأَفْعَالِ الصَّحِيحَةِ الْآخِرِ.

'Yazdı', 'Okudu' ve 'Uzattı' fiilleri sonu sahih harfle biten fiillerdir.

(23) هٰذَا الرَّجُلُ هُوَ الْمُلْحَقُ الثَّقَافِيُّ الْآنِفُ الذِّكْرِ.

Bu adam, az önce bahsi geçen kültür ateşesidir.

اَلتَّرْبِيَةُ الْإِسْلاَمِيَّةُ

اَلْهَدَفُ مِنَ التَّرْبِيَةِ الْإِسْلاَمِيَّةِ هُوَ إِقَامَةُ مُجْتَمَعٍ إِنْسَانِيٍّ نَظِيفٍ، نَظِيفِ الْعَقِيدَةِ، نَظِيفِ الْعَلاَقَاتِ، نَظِيفِ الْمَشَاعِرِ وَ السُّلُوكِ. وَ تَبْدَأُ هٰذِهِ التَّرْبِيَةُ بِالْفَرْدِ، فَتُرَبِّي فِيهِ الضَّمِيرَ الْحَسَّاسَ، وَ تُدَرِّبُهُ عَلَى الْأَخْلاَقِ الْفَاضِلَةِ. وَ تُقِيمُ الْأُسْرَةَ عَلَى الْمَوَدَّةِ وَ الرَّحْمَةِ، وَ تُؤَسِّسُ الْمُجْتَمَعَ عَلَى الْحُبِّ وَ التَّكَافُلِ وَ الْعَدْلِ. وَ تُنَظِّمُ الْعَلاَقَةَ بَيْنَ الْمُجْتَمَعَاتِ عَلَى أَسَاسٍ مِنَ الْحَقِّ.

فَالْمُسْلِمُ مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَ يَدِهِ، وَ الْمُؤْمِنُ مَنْ أَمِنَهُ النَّاسُ عَلَى أَمْوَالِهِمْ وَ أَرْوَاحِهِمْ. وَ النَّاسُ يَتَفَاضَلُونَ بِالتَّقْوَى، لاَ فَضْلَ لِعَرَبِيٍّ عَلَى أَعْجَمِيٍّ، وَ لاَ فَضْلَ لِأَعْجَمِيٍّ عَلَى عَرَبِيٍّ إِلاَّ بِالتَّقْوَى.

وَ مَرْجِعُ هٰذِهِ التَّرْبِيَةِ الْقُرْآنُ الْكَرِيمُ، وَ أَحَادِيثُ رَسُولِ اللهِ (ص). وَ لَقَدِ اسْتَطَاعَ مُحَمَّدٌ (ص) أَنْ يُرَبِّيَ جِيلاً مِنَ الصَّحَابَةِ عَلَى هٰذِهِ الْأَخْلاَقِ الْإِسْلاَمِيَّةِ، كَانُوا مَصَابِيحَ مُضِيئَةً أَنَارَتِ التَّارِيخَ الْإِسْلاَمِيَّ، وَ كَانُوا قُدْوَةً لِلنَّاسِ عَلَى مَرِّ الْعُصُورِ وَ الْأَيَّامِ.

كلمة اليوم

اَلْغَضَبُ يُعْمِي صَاحِبَهُ وَ يُضِلُّ رَاكِبَهُ

67. DERS

LEYSEYE BENZEYENLER

LEYSEYE BENZEYENLER: GENEL GİRİŞ

Tanım: Tıpkı '*Leyse*' gibi, başına geldiği isim cümlesinin ismini ref, haberini naspeden, aynı zamanda cümleye olumsuzluk anlamı katan dört harf bulunmaktadır: مَا ؛ إِنْ ؛ لاَ ؛ لاَتَ

Ancak bu harflerin '*Leyse*' gibi amel edebilmesi için birtakım şartlara sahip olması gerekmektedir ki, aşağıda her bir harf anlatılırken ilgili şartlar da orada, yerinde gösterilecektir.

Hatırlatma: '*Leyse*' ye benzeyen ve aşağıda göstereceğimiz dört harf modern Arapça'da pek kullanılmamaktadır. Bu nedenle konu işlenirken çok sayıda yeni cümle kurulmayacak, bunun yerine Kuran'da geçen örneklere ağırlık verilecektir.

LEYSEYE BENZEYENLERDEN: 'MÂ'

'*Mâ*' harfinin '*Leyse*' gibi amel edebilmesi için söz konusu isim cümlesinde şu şartların bulunması gerekmektedir:

a. Cümlenin '***haber***' öğesi '***mübteda***' öğesinden önce gelmemelidir.

b. Kendisinden sonra zâit bir إِنْ harfi gelmemelidir.

c. Cümlenin ifade ettiği olumsuzluk إِلاَّ ile bozulmamalıdır.

Bu şartlardan birinden bile yoksun olan isim cümlesinin haberi mansup değil, merfû olur.

Not : Bu olumsuzluk harfinin haberinin başına zâit bir بِ getirilebilir.

Leyseye Benzeyenlerden 'Mâ' İle İlgili Örnek Cümle		
'Mâ'nın Haberi (Fetha ile Mansup)	'Mâ'nın İsmi (Damme ile Merfû)	Nefi Harfi (İraptan Mahalli Yok)
خَالِدًا	الْإِنْسَانُ	مَا
İnsanoğlu ebedi değildir.		

LEYSEYE BENZEYENLERDEN 'MÂ' İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) مَا هٰذَا إِلاَّ بَشَرٌ مِثْلُكُمْ يُرِيدُ أَنْ يَتَفَضَّلَ عَلَيْكُمْ.

Bu ancak sizin gibi bir beşerdir. Ne var ki size üstünlük kurmaya çalışıyor.

(2) مَا هٰذَا إِلاَّ بَشَرٌ مِثْلُكُمْ يَأْكُلُ مِمَّا تَأْكُلُونَ بِهِ.

Bu sadece sizin gibi bir insandır; sizin yediğinizden yer, içtiğinizden içer.

(3) مَا أَنْتَ إِلاَّ بَشَرٌ مِثْلُنَا فَأْتِ بِآيَةٍ إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ.

Sen de ancak bizim gibi bir beşersin. Eğer doğru söyleyenlerden isen, haydi bize bir mucize getir!

(4) وَ مَا أَنْتَ إِلاَّ بَشَرٌ مِثْلُنَا وَ إِنْ نَظُنُّكَ لَمِنَ الْكَاذِبِينَ.

Sen de bizim gibi bir beşerden başkası değilsin. Bil ki, biz seni ancak yalancılardan biri sayıyoruz.

(5) قَالُوا مَا أَنْتُمْ إِلاَّ بَشَرٌ مِثْلُنَا وَ مَا أَنْزَلَ الرَّحْمَنُ مِنْ شَيْءٍ.

(Mekke müşrikleri Hz. Muhammed'e) 'Sende ancak bizim gibi bir beşersin, Rahman da hiçbir şey indirmedi' dediler.

(6) قُلْنَ حَاشَ لِلّٰهِ مَا هٰذَا بَشَرًا إِنْ هٰذَا إِلاَّ مَلَكٌ كَرِيمٌ.

(Hz. Yusuf'un güzelliği karşısında ellerini kesen kadınlar): 'Allah'ı noksan sıfatlardan tenzih ederiz ki bu asla bir beşer değildir. Bu ancak değerli bir melektir' dediler.

(7) مَا مُحَمَّدٌ إِلاَّ رَسُولٌ يُخْرِجُ الْمُؤْمِنِينَ مِنْ ظُلُمَاتِ الشِّرْكِ إِلَى نُورِ التَّوْحِيدِ.

Hz. Muhammed (sav) ancak, müminleri, şirkin karanlıklarından tevhidin aydınlığına çıkaran peygamberdir.

(8) مَا الْعَادَاتُ وَ الْعُرْفُ إِلاَّ دَلِيلاَنِ فَرْعِيَّانِ فِي الْفِقْهِ الْإِسْلاَمِيِّ.

Gelenek ve görenekler, İslam Hukuku'nda, tali birer delilden başka bir şey değildir.

(9) مَا هٰذِهِ الْمَلاَبِسُ الْقُطْنِيَّةُ وَ الصُّوفِيَّةُ مُسْتَوْرَدَةً مِنْ أَيِّ دَوْلَةٍ أَجْنَبِيَّةٍ.

Bu pamuklu ve yünlü elbiseler herhangi bir yabancı ülkeden ithal edilmiş değil.

(10) مَا أَطِبَّاءُ هٰذَا الْمُسْتَشْفَى مُعْتَنِينَ بِالْمَرْضَى كَمَا يَنْبَغِي.

Bu hastanenin doktorları hastalarla gerektiği gibi ilgilenmiyor.

(11) مَا وَالِدَاكَ رَاضِيَيْنِ عَمَّا فَعَلْتَ بِهِمَا مِنْ تَحْقِيرٍ وَ اسْتِخْفَافٍ بِهِمَا.

Annen ve baban, kendilerine hakaret etmenden ve onları küçümsemenden ötürü senden hoşnut değiller.

(12) مَا هٰذَا الطَّاهِي وَ لاَ مُسَاعِدُهُ مَاهِرَيْنِ فِي شِوَايَةِ اللَّحْمِ أَوِ السَّمَكِ.

Ne bu aşçı, ne de yardımcısı et ve balık ızgarası yapmada becerikli değiller.

(13) مَا هٰؤُلاَءِ الرِّيَاضِيُّونَ مُتَمَرِّنِينَ جَيِّدًا، فَقَدْ يَنْهَزِمُونَ فِي الْمُبَارَاةِ.

Bu sporcular çok iyi ısınmamışlar, dolayısıyla maçı kaybedebilirler.

(14) مَا فِي السَّاحَةِ الْمُحَاطَةِ بِالشُّرْطَةِ مُظَاهَرَةٌ.

Polis tarafından kuşatılan alanda gösteri yok.

(15) مَا فِي الْقُرْآنِ الْكَرِيمِ وَ لاَ فِي الْأَحَادِيثِ النَّبَوِيَّةِ آيَةُ شَكٍّ أَوْ تَنَاقُضٍ.

Ne Kur'an'da ne de hadis-i şeriflerde herhangi bir şüphe ve çelişki bulunmaktadır.

(16) وَ مَا دُعَاءُ الْكَافِرِينَ إِلاَّ فِي ضَلاَلٍ.

Kafirlerin duası boşunadır.

(17) وَ مَا كَيْدُ الْكَافِرِينَ إِلاَّ فِي ضَلاَلٍ.

(Ama) kafirlerin tuzağı elbette boşa çıkar.

LEYSEYE BENZEYENLERDEN: 'İN'

'*İn*' harfinin '*Leyse*' gibi amel edebilmesi için söz konusu isim cümlesinde şu şartları bulunması gerekmektedir:

a. Cümlenin ***'haber'*** öğesi ***'mübteda'*** öğesinden önce gelmemelidir.

b. Cümlenin ifade ettiği olumsuzluk إِلاَّ ile bozulmamalıdır.

Leyseye Benzeyenlerden 'İn' İle İlgili Örnek Cümle		
Haberin Sıfatı (Mahallen Merfû)	İstisna edatı + Haber (Haber Damme ile Merfû)	Nefi Harfi + İsmi
يُوحَى	إِلاَّ وَحْيٌ	إِنْ هُوَ (الْقُرْآنُ)
Bu (Kur'an), ancak vahyedilen bir vahiydir.		

LEYSEYE BENZEYENLERDEN 'İN' İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) إِنْ هُوَ إِلاَّ ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ.

O (Kur'an) ancak bütün alemler için bir hatırlatmadır.

(2) إِنْ أَنْتُمْ إِلاَّ فِي ضَلاَلٍ مُبِينٍ.

Sizler ancak apaçık bir sapıklık içerisindesiniz.

(3) إِنْ هٰذَا إِلاَّ قَوْلُ بَشَرٍ.

Bu ancak bir insan sözüdür.

(4) قَالَتْ لَهُمْ رُسُلُهُمْ: إِنْ نَحْنُ إِلاَّ بَشَرٌ مِثْلُكُمْ.

Peygamberleri onlara: 'Bizler ancak sizin gibi birer beşeriz' dedi.

(5) قَالُوا إِنْ أَنْتُمْ إِلاَّ بَشَرٌ مِثْلُنَا تُرِيدُونَ أَنْ تَصُدُّونَا.

'Siz de bizim gibi bir beşerden başka bir şey değilsiniz. bizi (atalarımızın tapmış olduğu şeylerden) döndürmek istiyorsunuz' dediler.

(6) يَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ هٰذَا إِلاَّ أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ.

İnkar edenler, 'Bu, eskilerin masallarından başka bir şey değildir' derler.

(7) إِنْ هُمْ إِلاَّ كَالْأَنْعَامِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ سَبِيلاً.

Gerçekte Onlar hayvanlar gibidir, hatta Onlar daha şaşkın bir haldedirler.

(8) إِنْ هِيَ إِلاَّ فِتْنَتُكَ تُضِلُّ بِهَا مَنْ تَشَاءُ وَ تَهْدِي مَنْ تَشَاءُ.

Bu iş senin imtihanından başka bir şey değildir, onunla dilediğini saptırırsın, dilediğini de doğru yola iletirsin.

(9) إِنِ الْكَافِرُونَ إِلاَّ فِي غُرُورٍ.

İnkarcılar ancak derin bir gaflet içinde bulunmaktadırlar.

(10) فَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ: إِنْ هٰذَا إِلاَّ سِحْرٌ مُبِينٌ.

Onlardan inkar edenler 'Bu, apaçık bir sihirden başka bir şey değildir' dedi.

LEYSEYE BENZEYENLERDEN: 'LÂ'

'*Lâ*' harfinin '*Leyse*' gibi amel edebilmesi için söz konusu isim cümlesinde şu şartları bulunması gerekmektedir:

a. Cümlenin '***haber***' öğesi '***mübteda***' öğesinden önce gelmemelidir.

b. Cümlenin ifade ettiği olumsuzluk إِلاَّ ile bozulmamalıdır.

c. Lâ'nın başında bulunduğu hem isim hem de haber öğesi nekre olmalıdır.

Leyseye Benzeyenlerden 'Lâ' İle İlgili Örnek Cümle		
'Lâ'nın Haberi (Fetha ile Mansup)	'Lâ'nın İsmi (Damme ile Merfû)	Nefi Harfi
مُضِرَّةً	قِرَاءَةٌ	لاَ
Okumak zararlı değildir.		

LEYSEYE BENZEYENLERDEN 'LÂ' İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) لاَ فِرَارٌ مِنَ الْمَسَائِلِ الذَّاتِيَّةِ حَلاًّ.

Kişisel problemlerden kaçmak çözüm değil!

(2) لاَ أَكْلٌ كَثِيرٌ يُسَبِّبُ التُّخْمَةَ مُفِيدًا لِلْمَعِدَةِ.

Hazımsızlığa neden olan fazla yeme mide için yararlı değildir.

(3) لاَ شَخْصِيَّةٌ مُعْطَاةٌ شَخْصِيَّةً حَقِيقِيَّةً كَالشَّخْصِيَّةِ الْمُكْتَسَبَةِ.

Verilmiş bir şahsiyet, kazanılmış bir şahsiyet kadar gerçekçi değildir.

(4) لاَ مُنْتَجَاتٌ فِي الرُّفُوفِ مُسْتَوْرَدَةً مِنَ الْخَارِجِ.

Raflardaki ürünler yurtdışından ithal edilmiş değildir.

(5) لاَ مَوْضُوعَاتٌ فِي جَدْوَلِ الأَعْمَالِ مُسْتَحْدَثَةً.

Gündemdeki konular güncel değil.

LEYSEYE BENZEYENLERDEN: 'LÂTE'

'***Lâte***' harfinin '***Leyse***' gibi amel edebilmesi için söz konusu isim cümlesinde şu şartların bulunması gerekmektedir:

a. Cümlenin ismini ve haberini teşkil eden kısımlar, zaman kavramı bildiren isimlerden olmalıdır.

b. 'Lâte'nin ismi durumundaki kelime cümleden atılmış olmalıdır.

Leyseye Benzeyenlerden 'Lâte' İle İlgili Örnek Cümle		
Muzâfun İleyh	'Lâte'nin Haberi (Muzâf)	Nefi Harfi (İsmi Mahzuf)
لَهْوٍ!	وَقْتَ	لاَتَ
(Zaman), eğlenme zamanı değil!		

LEYSEYE BENZEYENLERDEN 'LÂTE' İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) حَذَّرَ الْمُعَلِّمُ الطُّلاَّبَ قَائِلاً لَهُمْ: لاَتَ وَقْتَ لَعِبٍ وَ لَهْوٍ!

Öğretmen öğrencilerini "(Zaman) oyun ve eğlence zamanı" değil! diyerek uyardı.

(2) أَيْقَظَ الْقَائِدُ الْجُنْدِيَّ الْمُنَاوِبَ النَّائِمَ مُعَاتِبًا لَهُ: لاَتَ حِينَ نَوْمٍ!

Komutan, uyumakta olan nöbetçiyi azarlayarak uyandırdı: Uyuma zamanı değil!

(3) بَعْدَمَا رَجَعَ الطَّالِبُ مِنَ الاِمْتِحَانِ يَائِسًا قَالَ لَهُ أَبُوهُ: "لاَتَ وَقْتَ نَدَامَةٍ!"

Öğrenci, imtihandan ümitsiz bir halde döndüğünde babası kendisine: '(Zaman) pişman olma zamanı değil!' dedi.

(4) اَلسَّاعَةُ الآنَ تُشِيرُ إِلَى الثَّانِيَةَ عَشْرَةَ، لاَتَ زَمَنَ اسْتِمَاعٍ لِلْمُوسِيقَى.

Saat şu anda on ikiyi gösteriyor, müzik dinleme zamanı değil.

(5) يَجِبُ عَلَيْكُمْ أَنْ تُجَدِّدُوا أَنْفُسَكُمْ لِأَنَّهُ لاَتَ سَاعَةَ تَرَدُّدٍ أَوْ تَوَقُّفٍ.

Kendinizi yenilemelisiniz. Çünkü (zaman) kararsızlık ve bekleme zamanı değildir.

ÖNEMLİ NOTLAR

1. ‘*Leyse*’nin benzerleri’nden ‘*mâ*’da olduğu gibi, bizzat ‘*Leyse*’nin kendisinde de haberinin başına zâit bir ‘بِ’ harfi getirilebileceğini burada tekrar hatırlatalım.

2. Yine hatırlatalım ki, tıpkı başına ‘*mâ*’ ve ‘*in*’ harflerinin geldiği isim cümlelerinde olduğu gibi, bizzat ‘*Leyse*’ ile başlayan bir isim cümlesinin anlamındaki olumsuzluk da إِلاَّ istisnâ edatı ile bozulabilir. Bu durumdaki bir cümlenin haberi de mansup yerine merfû olur.

3. ‘*Leyse*’ gibi amel eden ‘*in*’ ve ‘*mâ*’ harflerinin, cümlede إِلاَّ istisna edatı olmaksızın kullanımına hemen hemen hiç rastlanmamaktadır. Dolayısıyla ... إِلاَّ ... إِنْ ve ... إِلاَّ ... مَا yapısının daima birlikte kullanıldığını söylemek pek yanlış olmaz.

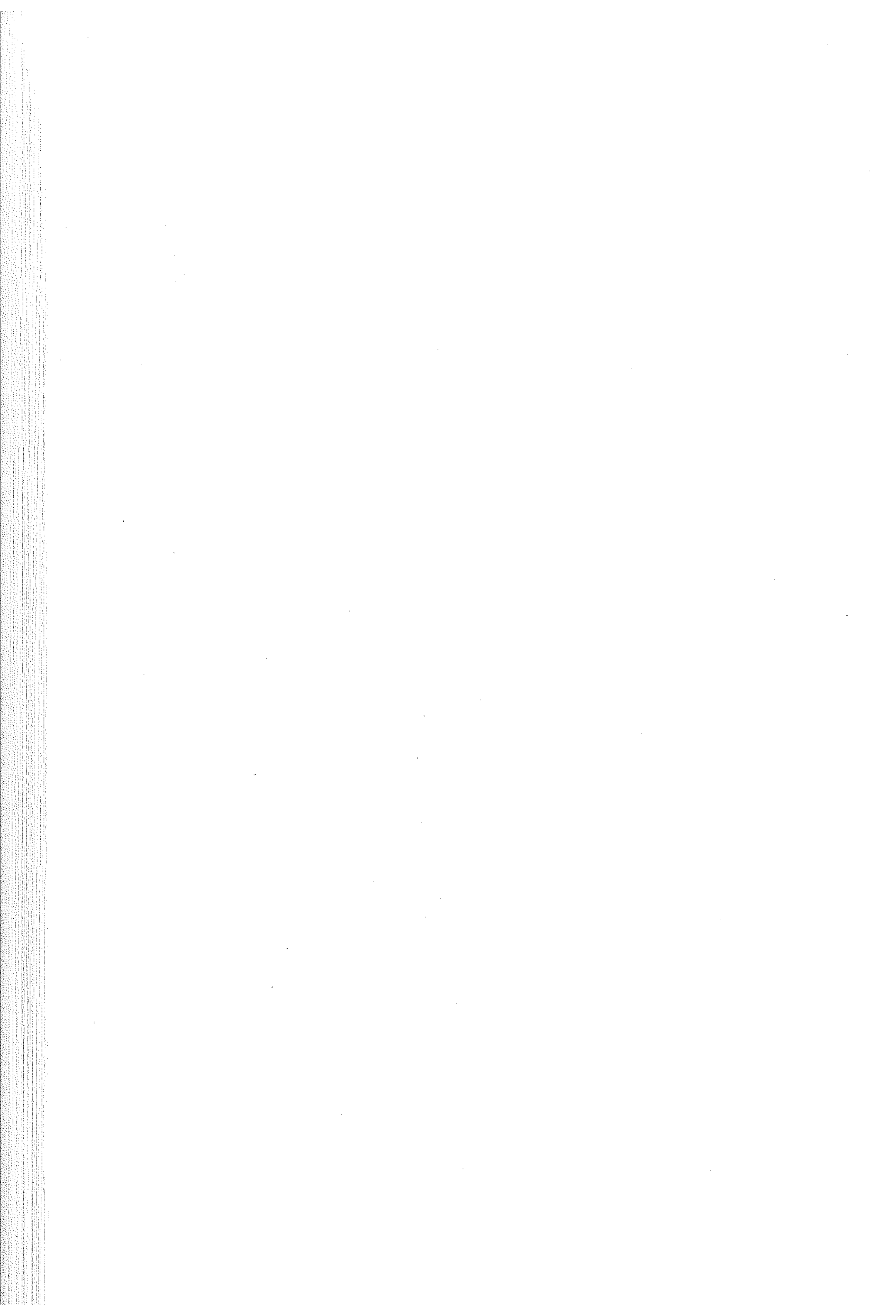
اَلْبَيْرُونِيُّ

كَانَ لِلْحَضَارَةِ ٱلإِسْلاَمِيَّةِ أَثَرٌ كَبِيرٌ فِي تَارِيخِ الْعِلْمِ. وَ كَانَتْ عُلُومُ الْعَرَبِ وَ الْمُسْلِمِينَ فِي عَصْرِهِمُ الذَّهَبِيِّ مِنْ أَهَمِّ ٱلأُسُسِ الَّتِي قَامَتْ عَلَيْهَا الْحَضَارَةُ الْحَدِيثَةُ. وَ كَمَا يَقُولُ أَحَدٌ مِنَ الْكُتَّابِ الْغَرْبِيِّينَ: اَلْفَضْلُ فِي وُجُودِ حَضَارَةِ الْغَرْبِ الْحَدِيثَةِ يَرْجِعُ إِلَى حَضَارَةِ الْعَرَبِ وَ الْمُسْلِمِينَ. وَ قَدْ ظَهَرَ فِي ذٰلِكَ الْعَصْرِ الذَّهَبِيِّ أَسْمَاءٌ كَثِيرَةٌ لِعُلَمَاءَ كِبَارٍ مِنَ الْمُسْلِمِينَ، وَ مِنْ بَيْنِ هٰؤُلاَءِ اَلْبَيْرُونِيُّ. وُلِدَ أَبُو الرَّيْحَانِ مُحَمَّدٌ اَلْبَيْرُونِيُّ فِي خَوَارِزْم سَنَةَ 362 هـ. وَ قَدْ أَحَبَّ اَلْبَيْرُونِيُّ الْعِلْمَ وَ عَاشَ كُلَّ حَيَاتِهِ مِنْ أَجْلِهِ. فَقَرَأَ وَ دَرَسَ فِي مُخْتَلِفِ الْعُلُومِ وَ الْفُنُونِ، وَ تَعَلَّمَ اللُّغَاتِ السُّرْيَانِيَّةَ وَ الْفَارِسِيَّةَ وَ الْيُونَانِيَّةَ وَ الْعِبْرِيَّةَ كَيْ يَعْرِفَ بِنَفْسِهِ ثَقَافَاتِ ٱلأُمَمِ ٱلأُخْرَى. ثُمَّ قَامَ بِأَبْحَاثٍ وَ دِرَاسَاتٍ هَامَّةٍ، وَ كَانَتْ لَهُ آرَاءٌ عِلْمِيَّةٌ دَقِيقَةٌ تَخْتَلِفُ عَنْ آرَاءِ

سَابِقِيهِ. وَ أَلَّفَ عَشَرَاتِ الْكُتُبِ فِي مَيَادِينَ عِلْمِيَّةٍ مُخْتَلِفَةٍ فَكَانَ طَبِيبًا، فَيْلَسُوفًا، فَلَكِيًّا، رِيَاضِيًّا، جُغْرَافِيًّا وَ عَالِمًا فِي الطَّبِيعَةِ. وَ قَدْ عَلاَ شَأْنُ الْبَيْرُونِيِّ وَ صَارَ مَعْرُوفًا بَيْنَ عُلَمَاءِ عَصْرِهِ وَ سَمَّوْهُ "اَلْأُسْتَاذُ"، وَ كَانَ يُعْرَفُ أَيْضًا لَدَى الْغَرْبِ فِي الْقُرُونِ الْوُسْطَى بِاسْمِ "اَلْمُدَرِّس" وَ فِي عَصْرِنَا الْحَاضِرِ تَعُدُّهُ عِدَّةُ دُوَلٍ وَاحِدًا مِنْ أَبْنَائِهَا، فَالْأَتْرَاكُ يَقُولُونَ إِنَّهُ تُرْكِيٌّ، وَ الْإِيرَانِيُّونَ يَعْتَبِرُونَهُ فَارِسِيًّا، وَ الْعَرَبُ يَعْتَبِرُونَهُ عَرَبِيًّا، لِأَنَّ لِسَانَهُ عَرَبِيٌّ، وَ الرُّوسُ يَرَوْنَ أَنَّهُ وَاحِدٌ مِنْهُمْ بِحُكْمِ مِيلاَدِهِ فِي خَوَارِزْم، وَ خَوَارِزْم تَقَعُ الْيَوْمَ فِي جُمْهُورِيَّةِ أُزْبَكِسْتَانَ الرُّوسِيَّةِ. وَ مَهْمَا يَكُنْ أَصْلُهُ فَهُوَ عَالِمٌ عَظِيمٌ مِنْ عُلَمَاءِ الْمُسْلِمِينَ فِي زَمَنِ الْحَضَارَةِ الْإِسْلاَمِيَّةِ.

كلمة اليوم

أَكْثَرُ النَّاسِ كَلَامًا أَقَلُّهُمْ عَمَلًا

68. DERS

MEFÛLÜN MAAH
İHTİSAS

MEFÛLÜN MAAH

Tanım: Bir fiil veya şibih fiili takip eden ve manasında (مَعَ) anlamı bulunan bir (وَ) harfinden (*Vâvu'l-Maiyyet*) sonra gelen, bununla birlikte anlam bakımından kendisinden önceki kısma atfı mümkün olmayan mansup isme '*mefûlün maah*' adı verilir.

تَجَوَّلْتُ وَ سَلِيمًا فِي حَدِيقَةِ النَّبَاتَاتِ

Ben, Selim'le birlikte Botanik Parkı'nda dolaştım

Not: *Vâvu'l-Maiyyet*'ten sonra gelen kelimenin '*matuf*' oluşuna iki temel engel bulunmaktadır:

a. Atıf Kuralına Aykırı Olması: Bir fiilde muttasıl-merfû bir zamir veya gizli merfu bir zamir varsa ve atıf da bu zamire yapılacaksa, bu durumda önce söz konusu muttasıl zamir munfasıl bir zamirle tekit edilir, atıf bu işlemden sonra yapılır. Örneğin yukarıdaki cümlede yer alan '*vâv*' maiyyet vavı değil de, atıf vavı olmuş olsaydı cümlenin -belirttiğimiz kural gereği - şu şekilde düzenlenmiş olması gerekirdi:

تَجَوَّلْتُ أَنَا وَ سَلِيمٌ فِي حَدِيقَةِ النَّبَاتَاتِ

Aynı durum şu iki örnek için de geçerlidir:

تَشَاجَرْتُ أَنَا وَ عَبَّاسٌ \ يَا آدَمُ اسْكُنْ أَنْتَ وَ زَوْجُكَ

b. Anlamın Atfa Müsait Olmaması: *Vâvu'l-Maiyyet*'ten sonra gelen kelimenin önceki kelimeye atfedilemeyişine sebep bazen de, bu iki kelimenin birbirine atfedilmesinin aklen ve mantıken doğru olmayışıdır. Şu iki örnekte olduğu gibi :

تَجَوَّلْنَا وَ النِّيلَ \ كَيْفَ أَنْتَ وَ أُطْرُوحَتَكَ؟

Hatırlatma: Aşağıdaki örnek cümlelerde de görüleceği üzere '*mefûlün maah*' كَيْفَ ve مَا soru isimleri ile çok sık olarak kullanılır.

Mefûlün Maah İle İlgili Örnek Cümle		
'Mefûlün Maah (Fetha ile Mansup)	Vâvu'l-Maiyye	Fiil + Fâil
السَّاحِلَ	وَ	سَبَحْنَا
Kıyı boyunca yüzdük.		

MEFÛLÜN MAAH İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) سَيْرُكُمْ وَ الشَّوَاطِئَ فِي الصَّبَاحِ مُفِيدٌ لِجِسْمِكُمْ وَ مُخِّكُمْ.

Sabah saatlerinde sahilde yürümeniz vücudunuz ve beyniniz için yararlıdır.

(2) قَدَّمَ الْوَالِدُ الْمُسِنُّ وَصَايَاهُ الْأَخِيرَةَ فَمَاتَ وَ طُلُوعَ الشَّمْسِ.

Yaşlı baba son vasiyetlerini yaptı ve güneşin doğmasıyla birlikte öldü.

(3) أَمَرَ الْقَائِدُ الْجُنُودَ قَائِلاً: لاَ بُدَّ أَنْ تَجْرُوا ثَلاَثَةَ أَمْيَالٍ وَ أَسْلِحَتَكُمْ.

Komutan, askerlere 'Silahlarınızla birlikte üç mil koşmanız gerekiyor' diye emir verdi.

(4) طَلَبَ الْمُعَلِّمُ مِنَ الطُّلاَّبِ أَنْ يَأْتُوا وَ أَوْلِيَاءَ هُمْ إِلَى الْمَدْرَسَةِ.

Öğretmen, öğrencilerden velileri ile birlikte okula gelmelerini istedi.

(5) هَلْ رَجَعْتُمْ مِنَ الْخَارِجِ وَ أَقَارِبَكُمُ الْآخَرِينَ؟

Yurtdışından diğer akrabalarınızla birlikte mi döndünüz?

(6) هُنَاكَ مُعْتَقَدٌ بَاطِلٌ مُفَادُهُ: لاَ يُؤْكَلُ السَّمَكُ وَ الزَّبَادِيَ.

'Balıkla yoğurt birlikte yenmez' şeklinde batıl bir inanç var.

(7) سَنَشْتَرِكُ وَ بَعْضَ الدُّوَلِ الْمُجَاوِرَةِ فِي مُؤْتَمَرِ السَّلاَمِ الْعَالَمِيِّ.

Bazı komşu devletlerle uluslararası barış konferansına iştirak edeceğiz.

(8) فِي هٰذِهِ الضَّاحِيَةِ تَهْدَأُ الْعَيْنُ وَ الرِّجْلُ وَ غُرُوبَ الشَّمْسِ.

Bu kenar semtte güneşin batmasıyla birlikte el ayak çekilir.

(9) قَدْ تَسَاقَطَتْ قَطَرَاتُ النَّدَى عَلَى أَوْرَاقِ الْوُرُودِ وَ اللَّيْلَ.

Geceyle birlikte gül yapraklarının üzerine çiğ damlaları düşmüştü.

(10) قَطَّبَ الْوَالِدُ الْغَضْبَانُ حَاجِبَيْهِ وَ قَالَ لِأُسْرَتِهِ: "دَعُونِي وَ شَأْنِي".

Öfkeli baba kaşlarını çattı ve ailesine 'Beni kendi halime bırakın' dedi.

(11) تَرَكَ الزَّوْجُ الْغَاشِمُ زَوْجَتَهُ وَ شَأْنَهَا مُتَوَارِيًا عَنِ الْأَنْظَارِ.

Zalim koca, kayıplara karışarak karısını kendi haline terk etti.

(12) كَيْفَ أَنْتِ وَ الرِّيَاضَةَ الْبَدَنِيَّةَ بَعْدَ تِلْكَ الْعَمَلِيَّةِ الْقَيْصَرِيَّةِ الْخَطِيرَةِ؟

O tehlikeli sezeryan ameliyatından sonra beden eğitimiyle aran nasıl?

(13) سَأَلَ الْعَمِيدُ الطُّلاَّبَ: كَيْفَ أَنْتُمْ وَ أَسَاتِذَةَ اللُّغَةِ الْعَرَبِيَّةِ؟

Dekan öğrencilere sordu: Arapça hocaları ile aranız nasıl?

(14) كَيْفَ أَنْتَ وَ قَوَاعِدَ الْمُرُورِ الشَّدِيدَةَ الْغَرَامَةِ؟

Cezası ağır trafik kuralları ile aran nasıl?

(15) كَيْفَ أَنْتُمْ وَ الْمُدَرِّبَ الزِّنْجِيَّ الْجَدِيدَ الَّذِي يُلَقَّبُ بِـ "الْمُصِيبَةُ الأَسْوَدُ"؟

'Kara Bela' lakaplı yeni zenci antrenörle aranız nasıl?

(16) كَيْفَ حَالُكَ وَ الْبَحْرَ وَ السِّبَاحَةَ وَ الْغَوْصَ فِيهِ؟

Denizle, yüzmeyle, dalmayla aran nasıl?

(17) سَأَلَتِ الأُمُّ ابْنَتَهَا: يَا ابْنَتِي، مَا شَأْنُكِ وَ حَمَاتَكِ الْغَيُورَ؟

Anne, kızına sordu : Kızım, kıskanç kaynananla aran nasıl?

(18) سَأَلَ الطَّبِيبُ الْمَرِيضَ: كَيْفَ أَنْتَ وَ الْحِمْيَةَ الصَّارِمَةَ الَّتِي اقْتَرَحْتُهَا عَلَيْكَ؟

Doktor, hastaya 'Sana önerdiğim sıkı diyetle aran nasıl?' diye sordu.

(19) سَأَلَتِ الأُمُّ ابْنَهُ الْمُتَشَاجِرَ مَعَ صَدِيقِهِ: مَا لَكَ وَ زَمِيلَكَ؟

Anne, arkadaşıyla kavga eden oğluna 'arkadaşınla ne alıp veremediğin var?' diye sordu.

(20) حَذَّرَ الطَّبِيبُ فِي سَيَّارَةِ الإِسْعَافِ الْمُوَظَّفِينَ: رُوَيْدَكُمْ وَالْجَرِيحَ الْمَكْسُورَ السَّاقِ!

Ambulanstaki doktor, görevlileri uyardı : 'Bacağı kırılmış olan hastaya muamele ederken ağır (temkinli) olun'.

(21) سِرْ وَ هٰذَا الطَّرِيقَ تَصِلْ إِلَى عُنْوَانٍ تَقْصِدُهُ مُبَاشَرَةً.

Bu yol boyunca yürüyün, doğruca gitmek istediğiniz adrese ulaşırsınız.

(22) تَنَزَّهْنَا مَشْيًا عَلَى الأَقْدَامِ وَ شَاطِئَ الْبُسْفُورِ.

Boğaziçi sahilinde yaya olarak gezinti yaptık.

(23) كَانَ الطَّالِبُ الْمُنَاوِبُ يَتَجَوَّلُ وَ سُورَ الْمَدْرَسَةِ.

Nöbetçi öğrenci okul duvarları boyunca volta atıyordu.

ÖNEMLİ NOT: '*Vâvu'l-Maiyye*' ile '*atıf harfi olan* vâv'ı birbirinden ayırdetmenin kestirme bir yolu şudur : Şayet bu '*Vâv*' harfi kaldırılarak yerine 'أَمَامَ، حَوْلَ، بَيْنَ' gibi bir mekan zarfı veya 'وَقْتَ، حِينَ، زَمَنَ' gibi bir zaman zarfı getirmek mümkünse, söz konusu harf '*atıf harfi*' değil '*vâv-ı maiyye*'dir. Bu basit ipucu, yukarıda verdiğimiz bir çok örnek cümleyi doğru anlamamıza yardımcı olacaktır.

İhtisas İle İlgili Örnek Cümle		
Haber + Sıfat (Lafzen Merfû)	Mahsus (Mahzuf Bir Fiilin Mef. Bihi)	Mübteda (Mahallen Merfû)
قَوْمٌ مِضْيَافٌ	الأَتْرَاكَ	نَحْنُ
Biz Türkler misafirperver bir milletiz.		

MEFÛLÜN MAAH MANSUP BİR İSİMDİR.

İHTİSAS

Tanım: Fiili gizli olan mefullerden sayılan ve Arapça'da nadir olarak başvurulan '***İhtisas***' öğesi; ya '***cümleye açıklık getirmek***' için veyahut ta '***övünme***' veya '***tevâzu***' bildirmek gibi maksatlarla kullanılan mansup, harf-i tarifli bir isimdir. '***İhtisas***' olarak adlandırılan bu isim, ya (أَنَا ؛ نَحْنُ) gibi birinci tekil veya çoğul şahıs zamirlerinden veya bu zamirlerin إِنِّي ؛ إِنَّنِي ؛ إِنَّا ؛ إِنَّنَا ؛ لَكِنِّي ؛ لَكِنَّنَا gibi farklı bağlamlardaki görünümlerinden sonra, veyahut ta (أَنْتَ ؛ أَنْتُمَا ..) gibi ikinci tekil veya çoğul şahıs zamirlerinden veya bu zamirlerin إِنَّكَ ؛ إِنَّكُمْ ؛ لَكِنَّكَ ؛ لَكِنَّكُمْ gibi farklı bağlamlarındaki görünümlerinden sonra gelir. '***Mahsus***' olarak da adlandırılan '***ihtisas***' öğesini naspeden gizli fiil ise daima (أَخُصُّ) ؛ (أَعْنِي) veya (أَقْصِدُ) anlamlarındaki bir fiildir.

İHTİSASLA İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) قَالَ النَّبِيُّ عَلَيْهِ السَّلاَمُ: نَحْنُ -مَعَاشِرَ الأَنْبِيَاءِ- لاَ نُورَثُ

Hz. Peygamber 'Biz peygamberler miras bırakmayız' buyurmuşlardır.

(2) نَحْنُ -الْجِيلَ الْمُسِنَّ- لَمْ نَهْتَمَّ بِالسِّيَاسَةِ حَقَّ الاهْتِمَامِ حَتَّى السَّبْعِينَاتِ.

Biz -yaşlı kuşak- yetmişli yıllara kadar siyasete gereken önemi vermedik.

(3) أَنْتُمْ -شُبَّانَ هٰذَا الْوَطَنِ- يَنْتَظِرُكُمْ مُسْتَقْبَلٌ بَاهِرٌ.

Sizleri –bu vatan gençlerini- parlak bir gelecek bekliyor.

(4) أَنْتُمْ -الْمُرَشَّحِينَ الْمُسَابِقِينَ- سَتَنْتَظِرُونَ فِي الصَّالَةِ حَتَّى يَتِمَّ التَّفْتِيشُ.

Sizler -yarışmacı adayları- kontroller bitene kadar salonda bekleyeceksiniz.

(5) نَحْنُ -اَلطُّلاَّبَ- نُؤَجِّلُ وَاجِبَاتِنَا الْمَنْزِلِيَّةَ إِلَى اللَّحْظَةِ الْآخِيرَةِ عُمُومًا.

Biz öğrenciler ev ödevlerimizi genellikle son ana kadar erteleriz.

(6) نَحْنُ -اَلْأَتْرَاكَ- عِشْنَا حَيَاةً بَدَوِيَّةً طَوَالَ قُرُونٍ طَوِيلَةٍ فِي آسْيَا الْمُتَوَسِّطَةِ.

Biz Türkler Orta Asya'da asırlar boyu göçebe bir hayat yaşadık.

(7) إِنَّنَا -النُّسُورَ- نَحْمِي أَجْوَاءَ بِلاَدِنَا مِنِ اعْتِدَاءِ الْعَدُوِّ.

Bizler -Şahinler- vatan semasını düşman saldırısından koruruz.

(8) يَجِبُ عَلَيْنَا -الْمُحَامِينَ وَ الْقُضَاةَ- أَنْ نُحَاوِلَ إِظْهَارَ الْحَقِّ مَهْمَا كَانَتِ الظُّرُوفُ.

Biz -hakim ve avukatlar- şartlar ne olursa olsun gerçeği bulmaya çalışmalıyız.

(9) تُسْتَغَلُّ هٰذِهِ الْأَرَاضِي الْجَدْبَاءُ وَ الْجَافَّةُ بِفَضْلِنَا مُهَنْدِسِي الزِّرَاعَةِ.

Bu çorak ve kurak topraklardan, sâyemizde –ziraat mühendisleri sâyesinde- verim alınıyor.

(10) أَنْتُمْ -جَمَاعَةَ الْمُسْتَثْمِرِينَ- تُعَدُّونَ الْعَامِلَ الْوَحِيدَ لِلنَّهْضَةِ الاِقْتِصَادِيَّةِ فِي الْبِلاَدِ.

Siz -yatırımcılar topluluğu-, ülkedeki ekonomik kalkınmanın yegâne faktörüsünüz.

(11) نَحْنُ -الْمُثَقَّفِينَ-، لِمَاذَا نَعِيشُ حَيَاةً مُنْفَصِلَةً عَنْ مُجْتَمَعِنَا؟

Biz aydınlar, niçin kendi toplumumuzdan kopuk bir hayat yaşıyoruz.

(12) قَالَ الرَّجُلُ فِي اسْتِهْزَاءٍ: أَنَا -الْفَقِيرَ- مَالِكُ هَذَيْنِ الْيَخْتَيْنِ وَ تِلْكَ الْفِيلاَّ فَقَطْ!

Adam alaylı bir ifadeyle: 'Bendeniz -Şu fakir- sadece bu iki yatın ve şu villanın sahibiyim' dedi.

(13) نَحْنُ -جَمَاعَةَ الْحُرَّاسِ- نَحْمِي أَحْيَاءَنَا بِأَرْوَاحِنَا لَيْلَ نَهَارَ.

Biz bekçiler gece gündüz demeden canlarımızla mahallelerimizi bekleriz.

(14) أَنْتُنَّ -الْحَمَوَاتِ- قَدْ غِرْتُنَّ عَلَى أَبْنَائِكُنَّ مُنْذُ فَجْرِ التَّارِيخِ!

Siz kaynanalar! Tarih boyunca oğullarınızı hep kıskanmışınızdır.

(15) نَحْنُ -مُتَسَلِّقِي الْجِبَالِ- نُحِبُّ أَنْ نُوَاجِهَ الْعَقَبَاتِ فَنَقْتَحِمَهَا.

Biz dağcılar engellerle karşılaşmayı ve onları aşmayı severiz.

(16) أَنْتُمْ -رِجَالَ الصِّحَافَةِ- عَلَيْكُمْ أَنْ تُسْهِمُوا فِي تَوْعِيَةِ أَفْرَادِ الشَّعْبِ بِأَخْبَارٍ صَحِيحَةٍ.

Siz basın mensuplarının halkın doğru haberlerle bilinçlendirilmesine katkıda bulunmanız gerekiyor.

(17) نَحْنُ -رِجَالَ الْأَمْنِ- نَسْهَرُ طَوَالَ اللَّيْلِ عَلَى رَاحَةِ جَمِيعِ مُوَاطِنِينَا.

Biz emniyet görevlileri vatandaşlarımızın huzuru için gece boyunca uyanık kalırız.

(18) أَنْتُمَا -الْأَخَ وَالْأُخْتَ- لاَ تُوَاظِبَانِ عَلَى الدُّرُوسِ فِي هٰذَا الْفَصْلِ الدِّرَاسِيِّ بِانْتِظَامٍ.

Erkek ve kız kardeş olarak ikiniz bu dönem derslere düzenli devam etmiyorsunuz.

(19) نَحْنُ -الْمُرَبِّينَ الْجُدُدَ- نُحَاوِلُ أَنْ نُعَالِجَ هٰذِهِ الْمَسْأَلَةَ مِنْ جَمِيعِ أَطْرَافِهَا.

Bizler -yeni pedagoglar- bu meseleyi tüm yönleriyle çözmeye çalışıyoruz.

(20) نَحْنُ -الْأَكَادِيمِيِّينَ- نَنْهَمِكُ أَحْيَانًا عَلَى مَبَاحِثِنَا الْعِلْمِيَّةِ مُنْشَغِلِينَ عَنْ كُلِّ مَا يَدُورُ حَوْلَنَا.

Biz akademisyenler bazen, etrafımızda olan bitenlerden habersiz bir şekilde bilimsel çalışmalarımıza gömülürüz.

(21) تَنَاوَلَ رَجُلٌ مُسِنٌّ كَلِمَةً فِي الْاِجْتِمَاعِ فَقَالَ: لَا فَخْرَ، نَحْنُ -الشُّيُوخَ- أَبْصَرُ مِنَ الشُّبَّانِ.

Yaşlı bir adam toplantıda söz aldı ve 'Övünmek gibi olmasın ama biz ihtiyarlar gençlerden daha çok öngörü sahibiyiz' dedi.

(22) نَحْنُ -الْأَسَاتِذَةَ- قَدْ نُخْطِئُ وَ قَدْ نُصِيبُ كَكُلِّ إِنْسَانٍ.

Biz öğretmenler, her insan gibi bazen doğru bazen yanlış yapabiliriz.

(23) نَحْنُ -الْأَطِبَّاءَ- مَسْؤُولِيَّتُنَا عَظِيمَةٌ وَ عَلَى الْأَخَصِّ عِنْدَمَا تَقَعُ الْكَوَارِثُ.

Bilhassa afet anlarında biz doktorların sorumlulukları pek büyüktür.

(24) نَحْنُ -النَّحَّاتِينَ- نَكْتَسِبُ رِزْقَنَا مِنَ الْأَحْجَارِ!

Biz heykeltraşlar ekmeğimizi taştan çıkarırız!

(25) إِنَّا -آلَ مُحَمَّدٍ- لَا تَحِلُّ لَنَا الصَّدَقَةُ.

Muhammet (as)'ın ailesi olarak bizlerin sadaka alması helal değildir.

(26) أَنَا -خَادِمَكَ الْمُطِيعَ- أَرْجُو مِنْكَ الْعَفْوَ وَ السَّمَاحَةَ فِي غَلْطَتِي هٰذِهِ.

Sâdık hizmetçiniz olarak, bu hatamdan ötürü afvınızı ve hoşgörünüzü umuyorum.

İHTİSAS (MAHSUS), FİİLİ VE FÂİLİ ATILMIŞ MEFÛLÜN BİHLERDENDİR.

اَلْهِوَايَاتُ

خِلَالَ الْأُسْبُوعِ يَكُونُ أَكْثَرُ النَّاسِ مَشْغُولِينَ فِي حَيَاتِهِمُ الْيَوْمِيَّةِ. يَشْتَغِلُونَ فِي مَكَاتِبِهِمْ أَوْ مَصَالِحِهِمْ أَوْ تِجَارَتِهِمْ، غَيْرَ أَنَّهُمْ بَعْدَ عَوْدَتِهِمْ مِنَ الْعَمَلِ أَوْ فِي عُطْلَةِ الْأُسْبُوعِ يَكُونُ عِنْدَهُمُ الْوَقْتُ وَ الْحُرِّيَّةُ كَيْ يَجْلِسُوا إِلَى أَنْفُسِهِمْ طَلَبًا لِلرَّاحَةِ وَ النَّشَاطِ الْحُرِّ. وَ قَضَاءُ وَقْتِ الْفَرَاغِ لَهُ طُرُقٌ مُخْتَلِفَةٌ. وَ كُلُّ شَخْصٍ

يَخْتَارُ الطَّرِيقَةَ الَّتِي تَتَّفِقُ مَعَ طَبْعِهِ وَ أُسْلُوبِهِ فِي الْحَيَاةِ. بَعْضُ النَّاسِ يَذْهَبُ إِلَى الْحَدِيقَةِ الْعَامَّةِ أَوْ لِزِيَارَةِ ٱلأَصْدِقَاءِ، وَ بَعْضٌ آخَرُ يَبْقَى فِي الْبَيْتِ وَ يُشَاهِدُ التِّلْفِزْيُونَ، وَ قِسْمٌ ثَالِثٌ يُؤَدِّي بَعْضَ التَّمْرِينَاتِ الرِّيَاضِيَّةِ أَوْ يَلْعَبُ لُعْبَةً، وَ قِسْمٌ رَابِعٌ يَشْتَغِلُ بِبَعْضِ ٱلأَعْمَالِ الْيَدَوِيَّةِ فِي الْمَنْزِلِ أَوْ يَقُومُ بِزِرَاعَةِ حَدِيقَتِهِ. وَ يَجِبُ عَلَى النَّاسِ كُلِّهِمْ أَنْ يَبْحَثُوا لِأَنْفُسِهِمْ عَنْ هِوَايَةٍ ذَاتِ فَائِدَةٍ. وَ الْهِوَايَاتُ أَنْوَاعٌ كَثِيرَةٌ مِثْلَ جَمْعِ طَوَابِعِ الْبَرِيدِ أَوِ الصُّوَرِ الَّتِي تُمَثِّلُ الْبِلاَدَ الْمُخْتَلِفَةَ، وَ مِثْلَ ٱلأَعْمَالِ الْيَدَوِيَّةِ وَ الْقِرَاءَةِ وَ الْكِتَابَةِ وَ الرِّحَلاَتِ وَ غَيْرِهَا. وَ الْهِوَايَاتُ كُلُّهَا لَهَا قِيمَةٌ وَ لٰكِنَّ بَعْضَ الْهِوَايَاتِ لَهُ قِيمَةٌ كَبِيرَةٌ، وَ بَعْضٌ آخَرُ لَيْسَ لَهُ قِيمَةٌ إِلاَّ عِنْدَ صَاحِبِهِ فَقَطْ. وَ كَثِيرٌ مِنَ الشَّبَابِ خُصُوصًا تَلاَمِيذَ الْمَدَارِسِ يُحِبُّونَ جَمْعَ طَوَابِعِ الْبَرِيدِ. وَ هٰذِهِ تَزِيدُهُمْ ثَقَافَةً وَ مَعْرِفَةً بِالْحَوَادِثِ التَّارِيخِيَّةِ وَ الْمُنَاسَبَاتِ الْوَطَنِيَّةِ عِنْدَ ٱلأُمَمِ الْمُخْتَلِفَةِ. وَ هُمْ عَادَةً لاَ يَشْتَرُونَ الطَّوَابِعَ، بَلْ يَأْخُذُونَهَا مِنْ رِسَالَةٍ قَادِمَةٍ مِنْ بَلَدٍ أَجْنَبِيٍّ تَأْتِي إِلَيْهِمْ أَوْ إِلَى أَحَدٍ مِنْ أَهْلِهِمْ أَوْ أَصْحَابِهِمْ أَوْ يَتَبَادَلُونَهَا مَعَ غَيْرِهِمْ. وَ عَادَةً يَكُونُ عِنْدَهُمْ كُرَّاسَاتٌ خَاصَّةٌ (تُسَمَّى أَلْبُومَاتٍ) يَجْمَعُونَ فِيهَا طَوَابِعَ الْبَرِيدِ، وَ كُلُّ صَفْحَةٍ خَاصَّةٌ بِدَوْلَةٍ مِنْ دُوَلِ الْعَالَمِ. وَ الْهِوَايَاتُ عُمُومًا لَهَا فَائِدَةٌ عَظِيمَةٌ، وَ لٰكِنَّ الْقِرَاءَةَ هِيَ أَحْسَنُ أَنْوَاعِ الْهِوَايَةِ. فَمِنْ قِرَاءَةِ الْكُتُبِ وَ الْقِصَصِ وَ الصُّحُفِ يَسْتَطِيعُ ٱلإِنْسَانُ أَنْ يَعْرِفَ كَثِيرًا مِنْ أَنْبَاءِ الْعَالَمِ وَ حَضَارَاتِ ٱلأُمَمِ وَ مَا فِيهَا مِنْ آدَابٍ وَ فُنُونٍ.

كلمة اليوم

اَلْأَوْلَادُ مُلُوكٌ صِغَارٌ وَ أَعْدَاءٌ كِبَارٌ

69. DERS

TAHZİR
İĞRA

<u>TAHZİR</u>

<u>Tanım:</u> Kelime anlamı '***(bir tehlikeye veya olumsuz bir duruma karşı) uyarmak, sakındırmak***' demek olan '***tahzir***', fiili gizli olan mefullerden biridir. Türkçemizde olduğu gibi Arapça'da da, karşımızdaki insanı, sürpriz şekilde gelişen ve kendisinin farkında olmadığı tehlikeli bir durumdan haberdar etmek üzere çeşitli yöntemler kullanılabilir. Ancak bu yöntemler içinde, karşımızdaki insanı ani bir tehlikeye karşı uyarmanın en kestirme ve pratik yolu '***tahzir***' adını verdiğimiz üsluplarla gerçekleştirilir. Zaman sınırlı ve tehlike yakın olduğundan, söz konusu uyarının da hem süratle hem de vurgulu bir şekilde yapılması gerekmektedir. İşte bu maksadı temin etmek üzere yapılacak olan '***tahzir***' ameliyesi birkaç farklı şekilde gerçekleştirilebilir. Şimdi sırasıyla bu farklı tahzir formüllerini görelim.

TAHZİR, FİİLİ ATILMIŞ MEFÛLÜN BİH'LERDENDİR.

كلمة اليوم

تَعَاشَرُوا كَالْإِخْوَانِ وَ تَعَامَلُوا كَالْأَجَانِبِ

I. FORMÜL

Tehlikenin bizatihi kaynağını teşkil eden şey veya durum iki defa tekrarlanır. Gramer açısından bu iki kelimeden birincisi ya '***Dikkat et!***' anlamına gelen (!إِنْتَبِهْ) fiilinin, veya '***Uzak dur! / Uzaklaş!***' anlamına gelen (!بَاعِدْ) fiilinin, veyahut ta '***Aman kendini sakın! Aman kendini koru!***' anlamındaki (!اِحْذَرْ \ !قِ) fiilinin mefûlü bihi durumundadır. Tekrar edilen ikinci kelimeler ise -*vurgu amacıyla kullanılan*- tekittir.

اَلْحَيَّةَ! اَلْحَيَّةَ! & اَلْمِدْفَأَةَ! اَلْمِدْفَأَةَ!

(Yılan! Yılan!) (Sobaya Dikkat Et! Cısss!)

Hatırlatma: '***Tahzir***', tehlikenin bizatihi kaynağını teşkil eden şeyin veya durumun iki defa tekrarlanması suretiyle yapılabileceği gibi, bu kelimenin tekrarlanmadan bir defa söylenmesiyle de gerçekleştirilebilir. Bu durumdaki kelime de yine, yukarıda belirttiğimiz mahzuf fiillerden birinin mefûlü konumundadır:

اَلنَّارَ! & اَلثُّعْبَانَ! & اَلدُّهْنَ!

(Aman ateşe dikkat!) (Yılan!) (Değmesin yağlı boya!)

Tahzir'in I. Formülü İle İlgili Örnek Cümle		
Tekit	Tahzir (Fiili Mahzuf Mefûlün Bih)	Münâda + Sıfat
اَلْغِشَّ!	اَلْغِشَّ!	أَيُّهَا الطُّلاَّبُ!
Öğrenciler! Sakın kopya çekmeye yeltenmeyin!		

TAHZİR'İN I. FORMÜLÜ İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) سَمِعَ رَائِدُ الْكَشَّافَةِ حَفِيفًا بَيْنَ الْأَعْشَابِ فَحَذَّرَ الشَّبَابَ صَارِخًا: اَلثُّعْبَانَ! اَلثُّعْبَانَ!

İzci lideri otlar arasında bir hışırtı duydu ve 'Yılan! Yılan!' diye bağırarak gençleri uyardı.

(2) جَمَعَ رَئِيسُ الْقَافِلَةِ سَائِقِي الْحَافِلاَتِ فَنَبَّهَهُمْ قَائِلاً: اَلسُّرْعَةَ! اَلسُّرْعَةَ!

Kafile başkanı otobüs şoförlerini bir araya topladı ve kendilerini 'Hız yok! Sür'at yok!' diye uyardı.

(3) اِزْدَادَتْ نِسْبَةُ الْجَرَائِمِ فِي الْأَيَّامِ الْأَخِيرَةِ فَأَيْقَظَتِ الشُّرْطَةُ جَمِيعَ الْمُوَاطِنِينَ قَائِلَةً لَهُمْ: اَلْمُخْتَلِسِينَ! اَلْمُخْتَلِسِينَ!

Son günlerde suç oranı yükseldi, bu nedenle polis tüm vatandaşları 'Yankesicilere dikkat edin! Hırsızlara dikkat edin!' diye uyardı.

(4) حَذَّرَ الطَّبِيبُ الْمَرِيضَ السَّمِينَ لِلْغَايَةِ قَائِلاً لَهُ: كَثْرَةَ الطَّعَامِ! كَثْرَةَ الطَّعَامِ!

Doktor aşırı şişman hastayı uyardı: 'Kesinlikle fazla yemek yok!'

(5) كَرَّرَ الطَّبِيبُ الْخَبِيرُ قَوْلَهُ مَرَّتَيْنِ: اَلْأَغْذِيَةَ الثَّلاَثَةَ الْبَيْضَاءَ! اَلْأَغْذِيَةَ الثَّلاَثَةَ الْبَيْضَاءَ!

Uzman doktor sözünü iki kere tekrarladı: 'Üç Beyaz'dan uzak duracaksın!

(6) صَرَخَتِ الْأُمُّ حِينَمَا رَأَتِ السَّيَّارَةَ تُقْبِلُ بِسُرْعَةٍ نَحْوَ ابْنِهَا: اَلسَّيَّارَةَ! اَلسَّيَّارَةَ!

Anne, aracın hızla oğluna doğru geldiğini görünce bağırdı: 'arabaya dikkat et!

(7) بَعْدَ النَّوْبَةِ الْقَلْبِيَّةِ الْأَخِيرَةِ حَذَّرَ الطَّبِيبُ مَرِيضَهُ بِلَهْجَةٍ شَدِيدَةٍ: اَلدُّخَانَ! اَلدُّخَانَ!

Doktor, hastasını, son kalp krizinden sonra sert bir dille uyardı: Sigara yok!

(8) حَذَّرَ الْمَسْؤُولُونَ جَمِيعَ الْمُوَاطِنِينَ: اَلْحَرَارَةَ الشَّدِيدَةَ! اَلْحَرَارَةَ الشَّدِيدَةَ!

Yetkililer tüm vatandaşları uyardı: Cehennem sıcaklarına karşı dikkatli olun!

(9) عِنْدَمَا كَانَ الْأَطْفَالُ يَعْبُرُونَ السِّكَّةَ الْحَدِيدِيَّةَ صَاحَ أَحَدٌ مِنْهُمْ مُزَاحًا: اَلْقِطَارَ! اَلْقِطَارَ!

Çocuklar demiryolunu geçerken içlerinden biri şaka yollu bağırdı: Tren! Tren!

(10) حَذَّرَ الْمُتَزَلِّجُ أَصْدِقَاءَهُ تِجَاهَ الْخَطَرِ الْمُقْتَرِبِ صَائِحًا: اَلتَّيْهُورَ! اَلتَّيْهُورَ!

Kayakçı 'Çığ! Çığ!' diye bağırarak yaklaşan tehlikeye karşı arkadaşlarını uyardı.

II. FORMÜL

Tehlikenin kaynağını teşkil eden ve kendisinden sakınılması gereken şeyden önce mansup munfasıl bir zamir olan (إِيَّاكَ) ve çekimleri getirilerek yapılır. (إِيَّاكَ) ile yapılan tahzirin de üç farklı kalıbı bulunmaktadır :

1. Kalıp: Kendisinden Sakınılan Şey + (وَ) + إِيَّاكَ

إِيَّاكَ النَّمِيمَةَ! & إِيَّاكَ وَ الْكَلْبَ الْكَلِبَ!

(Dedikodudan Sakın!) (Aman Kuduz Köpeğe Dikkat Et!)

2. Kalıp: Muzâri Fiil + أَنْ + إِيَّاكَ

إِيَّاكَ أَنْ تَخْدَعَ الْآخَرِينَ! & إِيَّاكَ أَنْ تَغُشَّ النَّاسَ!

(Sen Sen Ol, Başkalarını Aldatma!) (Sakın İnsanları Kandırma!)

3. Kalıp: Kendisinden Sakınılan Şey + مِنْ + إِيَّاكَ

إِيَّاكُمْ مِنَ الْخِيَانَةِ! & إِيَّاكَ مِنْ قَذْفِ الْمُحْصَنَاتِ!

(İhanetten Uzak Durun!) (Namuslu Kadınlara İftira Etmekten Sakın!)

Tahzir'in II. Formülü İle İlgili Örnek Cümle		
Matuf (Kendisinden Sakınılan)	Tahzir (Sakınılan) (Fiili Mahzuf Mef. Bih)	Fiil + Fâil
وَ الْكُحُولَ!	إِيَّاكَ	حَذَّرَ الطَّبِيبُ:
Doktor; 'alkolden uzak dur' diye uyardı!		

TAHZİR'İN II. FORMÜLÜ İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) قَالَ الْخَطِيبُ بِصَوْتٍ عَالٍ: إِيَّاكُمُ الْحِيلَةَ وَ الْغِشَّ وَ الْخِدَاعَ قَدْرَ الْمُسْتَطَاعِ!

Hatip yükses bir sesle: 'Her ne olursa olsun hileden hurda'dan, insanları aldatmaktan uzak durun!' dedi.

(2) حَذَّرَ الْجِيرَانُ الْمُعَلِّمَ الْجَدِيدَ عَنِ الْخَطَرِ: إِيَّاكَ وَ أَنْ تَتَجَوَّلَ وَحْدَكَ لَيْلاً!

Komşular yeni öğretmeni tehlikeye karşı uyardı: Geceleyin tek başına dolaşma!

(3) كَانَ جَدِّي يَقُولُ لِي دَائِمًا: إِيَّاكَ وَ مُصَادَقَةَ الطُّفَيْلِيِّينَ وَ الْعَالَةِ!

Dedem bana hep 'asalak ve parazit tiplerle arkadaşlıktan sakın' derdi.

(4) إِنْ تُرِدْ أَنْ تَكُونَ شَخْصًا ذَا كَرَمٍ فَإِيَّاكَ وَ التَّمَلُّقَ وَ الْمُدَاهَنَةَ!

Onur sahibi bir insan olmak istiyorsan etek öpmekten ve dalkavukluktan uzak dur!

(5) حَذَّرَ الْوَالِدُ ابْنَيْهِ قَائِلاً لَهُمَا: إِيَّاكُمَا أَنْ تَذْهَبَا إِلَى هٰذَا النَّهْرِ لِلسِّبَاحَةِ دُونَ إِذْنِي!

Baba iki oğlunu da 'İznim olmadan nehre yüzmeye gitmeyeceksiniz' diye uyardı.

(6) حَذَّرَ الْمُدِيرُ الطُّلَّابَ قَائِلاً لَهُمْ: إِيَّاكُمْ مِنْ شِرَاءِ أَيِّ شَيْءٍ مِنَ الْبَائِعِينَ الْمُتَجَوِّلِينَ!

Müdür, 'Sakın ola ki seyyar satıcılardan herhangi birşey satın almayasınız!' diyerek öğrencileri uyardı.

(7) يُكَرِّرُ الْأَطِبَّاءُ هٰذَا التَّنْبِيهَ بِاسْتِمْرَارٍ: إِيَّاكُمْ أَنْ تَبْقَوْا تَحْتَ أَشِعَّةِ الشَّمْسِ ظُهْرًا!

Doktorlar şu uyarıyı sürekli olarak yineliyorlar: 'Öğlen saatlerinde güneş ışınları altında kalmayın!'

(8) حَذَّرَ الْمُدَرِّبُ لَاعِبِيهِ الْعِطَاشَ: إِيَّاكُمْ مِنْ شُرْبِ الْمَاءِ الْبَارِدِ وَ أَنْتُمْ مُتَصَبِّبُونَ عَرَقًا!

Antrenör, susamış olan oyuncularını uyardı: 'Terli vaziyetteyken kesinlikle soğuk su içmeyin!'

(9) قَرَأْتُ فِي مَجَلَّةِ "الصِّحَّةِ" تَحْذِيرًا يَقُولُ: إِيَّاكُمْ مِنْ تَنَاوُلِ طَعَامٍ قُبَيْلَ النَّوْمِ!

Sağlık dergisinde 'Uykudan hemen önce yemek yemeyin!' şeklinde bir uyarı okudum.

(10) حَذَّرَ الْمَسْؤُولُونَ الْجَمِيعَ قَائِلِينَ:إِيَّاكُمْ مِنَ النَّظَرِ إِلَى الشَّمْسِ مُبَاشَرَةً عِنْدَ الْكُسُوفِ!

Yetkililer 'Güneş tutulması esnasında doğrudan (çıplak gözle) güneşe bakmayın' diye uyarıda bulundu.

III. FORMÜL

Tehlikeden sakınılması gereken şeyin ikinci tekil-ikil-çoğul şahıs zamirlerinden birine muzâf kılınması, tehlikenin kaynağını teşkil eden ismin ise bir atıf vavından sonra getirilmesi ile yapılır.

أَيْدِيَكُمْ وَ الْبَرْدَ وَ الْحَرَّ! & كُتُبَكَ وَ الرُّطُوبَةَ!

(Ellerinizi Soğuktan ve Sıcaktan Koruyun!) (Kitaplarını Nemden Koru!)

Tahzir'in III. Formülü İle İlgili Örnek Cümle		
Matuf (Kendisinden Sakınılan)	Tahzir (Sakınılan) (Fiili Mahzuf Mefûlün Bih)	Fiil + Fâil
وَ الْخُرَافَاتِ!	دِينَكُمْ	قَالَ الْوَاعِظُ:
Vâiz; 'aman dininizi hurafelerden koruyun' dedi!		

TAHZİR'İN III. FORMÜLÜ İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) نَبَّهَ الْمُدِيرُ وَلِيَّ الطَّالِبَةِ قَائِلاً: بِنْتَكَ وَ صَدِيقَاتِ السُّوءِ!

Müdür, öğrencinin velisini: 'Kızınıza ve kötü kız arkadaşlarına dikkat edin' diyerek uyarıda bulundu.

(2) حَذَّرَ صَاحِبُ الْعَمَلِ مُوَظَّفِي الْعَنْبَرِ: بَضَائِعَنَا وَ الْحَشَرَاتِ مِنْ مِثْلِ الْفِئْرَانِ وَ الصَّرَاصِيرِ!

İşveren, ambar görevlilerini uyardı: 'Mallarımızı, fare ve hamamböceği gibi haşerata karşı aman koruyalım'.

(3) دَعَا مُوَاطِنٌ وَاعٍ الْمَسْؤُولِينَ إِلَى وِقَايَةِ الْقُصُورِ التَّارِيخِيِّ قَائِلاً لَهُمْ: آثَارَكُمُ التَّارِيخِيَّةَ وَ الضَّيَاعَ!

Şuurlu bir vatandaş, 'Tarihi eserlerinizi zayi olmaktan kurtarın' demek suretiyle yetkilileri tarihi köşklere sahip çıkmaya (korumaya) çağırdı.

(4) نَبَّهَ النَّجَّارُ مُسَاعِدَيْهِ الْمُبْتَدِئَيْنِ قَائِلاً لَهُمَا: أَيْدِيَكُمَا وَ الْمِنْشَارَ!

Marangoz, 'Ellerinizi testereden sakının!' diyerek iki çömez çırağını uyardı.

(5) حَذَّرَ الْمُرَبِّي الْمَشْهُورُ أَوْلِيَاءَ الطُّلاَّبِ: أَوْلاَدَكُمْ وَ أَدَبَ الْمُجُونِ!

Meşhur pedagog öğrenci velilerini uyardı: 'Çocuklarınızı müstehcen edebiyattan koruyun!'

İĞRÂ

Tanım: Kelime anlamı '***(birini, olumlu bir şeye) teşvik etmek***' olan ve işlev bakımından '***tahzir***'in tam zıddı olarak değerlendirebileceğimiz '***iğrâ***' da, fiili gizli olan mefullerdendir. Tıpkı '***tahzir***' üslubunda olduğu gibi '***iğrâ***' üslûbunda da konuşan kişi, amacını, en pratik ve en kestirme yollardan gerçekleştirir. Bu arada '***iğrâ***' üslûbunun, '***tahzir***' üslubuna nispetle daha sade bir üslûp olduğuna işaret etmekte yarar vardır. Şimdi sırasıyla iki temel '***iğrâ***' formülünü örnekleriyle birlikte görelim:

I. Formül: Hakkında teşvikte bulunulacak olan şey veya durum iki defa tekrarlanır. Gramer açısından bu iki kelimeden birincisi '***Aman -e yapış! Aman -den ayrılma! Aman -e sarıl! Aman -i bırakma!***' gibi, karşımızdaki insanı belirli bir şeye veya konuya '***teşvik***' eden (اِلْزَمْ!) , (اُطْلُبْ!), veya (اِفْعَلْ!) fiillerinden birinin mefûlün bihi durumundadır. Tekrar edilen ikinci kelimeler ise *-tıpkı tahzirde olduğu gibi-* vurgu amacıyla kullanılan tekittir:

اَلْإِخْلَاصَ! اَلْإِخْلَاصَ! & اَلْمَحَبَّةَ! اَلْمَحَبَّةَ!

(Aman İçtenlikten Ayrılmayın!) (Sevgi, Sevgi, Sevgi!)

II. Formül: Hakkında teşvikte bulunulacak olan şey veya kişi ile, bu şeye veya kişiye hangi hususta teşvikte bulunulacağını gösteren kelimelerin peşpeşe getirilmesi suretiyle yapılır. İrap durumu I. Formüldekiyle aynıdır:

عَهْدَكَ وَ الْوَفَاءَ! & وَالِدَيْكَ وَ الْإِحْتِرَامَ!

(Önce Ahde Vefa!) (Ebeveynine hürmette kusur etme!)

Hatırlatma: '***İğrâ***', hakkında teşvikte bulunulacak olan şeyin veya durumun iki defa tekrarlanması suretiyle yapılabileceği gibi, bu kelimenin tekrarlanmadan bir defa söylenmesiyle de gerçekleştirilebilir. Bu durumdaki kelime de yine, yukarıda belirttiğimiz mahzuf fiillerden birinin mefûlü konumundadır:

اَلْعَوْنَ! & اَلْوَفَاءَ! & اَلصِّدْقَ!

(İyilik yap, iyilik bul!) (Önce Sadâkat!) (Doğruluktan ayrılma!)

İĞRÂ, FİİLİ ATILMIŞ MEFÛLÜN BİH'LERDENDİR.

İğrâ İle İlgili Cümle Örneği		
Tekit	İğrâ (Fiili Mahzuf Mefûlün Bih)	Münâda + Sıfat
اَلْاِجْتِهَادَ!	اَلْاِجْتِهَادَ!	أَيُّهَا الطُّلاَّبُ!
Öğrenciler! Çalışın! Çalışın! Çalışın!		

İĞRÂ İLE İLGİLİ KARIŞIK ÖRNEK CÜMLELER

(1) قَالَ مُدِيرُ الشَّرِكَةِ لِلْعُمَّالِ الْجُدُدِ: اَلثِّقَةَ! اَلثِّقَةَ!

Şirket yöneticisi yeni işçilere şöyle dedi: 'Önce güven!'

(2) كَانَتْ عَلَى الْحَائِطِ لَوْحَةٌ مَكْتُوبٌ عَلَيْهَا: اَلصِّدْقَ وَ الْجِدَّ!

Duvarda, üstünde 'Doğru sözlü ve ciddi olun!' yazan bir tabela vardı.

(3) كَانَ أَهْلُ الْقَرْيَةِ نَائِمِينَ إِذْ سُمِعَ صَوْتٌ يُنَادِي: اَلنَّجْدَةَ! اَلنَّجْدَةَ!

'İmdat! İmdat' diye bir ses duyulduğunda köy ahalisi uyumaktaydı.

(4) جَذَبَتْ نَظَرِي نَصِيحَةٌ فِي التَّقْوِيمِ مُفَادُهَا: اَلتَّعَاوُنَ وَالتَّضَامُنَ خَاصَّةً فِي الْمَصَائِبِ!

Takvimdeki 'Özellikle felaketlerde yardımlaşıp dayanışın!' şeklindeki öğüt dikkatimi çekti.

(5) كَانَ الْعُلَمَاءُ الْعِظَامُ قَدْ قَالُوا لِلْأُمَّةِ الْإِسْلاَمِيَّةِ دَائِمًا: اَلْعِلْمَ وَ الْعَمَلَ مَعًا!

Büyük alimler, müslüman halka hep 'ilim ve amel birlikte olmalı' demişlerdir.

اَلْوَقْتُ

اَلنَّهَارُ مِنْ شُرُوقِ الشَّمْسِ إِلَى غُرُوبِهَا. وَ اللَّيْلُ مِنْ غُرُوبِ الشَّمْسِ إِلَى شُرُوقِهَا. اَلْيَوْمُ هُوَ اللَّيْلُ وَ اَلنَّهَارُ مَعًا. وَ الْيَوْمُ أَرْبَعٌ وَ عِشْرُونَ سَاعَةً. أَوْقَاتُ الْيَوْمِ هِيَ: اَلصُّبْحُ، اَلظُّهْرُ، اَلْعَصْرُ، اَلْغُرُوبُ، اَللَّيْلُ. اَلْأُسْبُوعُ سَبْعَةُ أَيَّامٍ: اَلسَّبْتُ، اَلْأَحَدُ، اَلْإِثْنَيْنِ، اَلثُّلاَثَاءُ، اَلْأَرْبِعَاءُ، اَلْخَمِيسُ، اَلْجُمُعَةُ. فِي الشَّهْرِ أَرْبَعَةُ أَسَابِيعَ، وَ فِي السَّنَةِ اثْنَا عَشَرَ شَهْرًا، اَلتَّارِيخُ الْهِجْرِيُّ يَبْدَأُ مِنْ هِجْرَةِ النَّبِيِّ مُحَمَّدٍ (ص) مِنْ مَكَّةَ إِلَى الْمَدِينَةِ. وَ اَلتَّارِيخُ الْمِيلاَدِيُّ يَبْدَأُ مِنْ مِيلاَدِ النَّبِيِّ عِيسَى عَلَيْهِ السَّلاَمُ. اَلشُّهُورُ الْعَرَبِيَّةُ هِيَ: مُحَرَّمٌ، صَفَرٌ، رَبِيعٌ الْأَوَّلُ، رَبِيعٌ الثَّانِي (الْآخِرُ)، جُمَادَى الْأُولَى،

جُمَادَى الثَّانِيَةُ (اْلآخِرَةُ)، رَجَبٌ، شَعْبَانُ، رَمَضَانُ، شَوَّالٌ، ذُو الْقَعْدَةِ، ذُو الْحِجَّةِ.
اَلشُّهُورُ الْمِيلاَدِيَّةُ هِيَ: يَنَايِرُ، فَبْرَايِرُ، مَارِسُ، أَبْرِيلُ، مَايُو، يُونْيُو، يُولْيُو، أَغُسْطُسُ، سَبْتَمْبِرُ، أُكْتُوبِرُ، نُوفَمْبِرُ، دِيسَمْبِرُ.

اَلْهِوَايَةُ الْقَاتِلَةُ

قِصَّةُ هٰذَا الأُسْبُوعِ اخْتَرْنَاهَا لَكُمْ مِنْ زَامْبِيَا وَ وَقَائِعُ الْحِكَايَةِ تَخْتَلِطُ فِيهَا الْحَقَائِقُ بِالْخَيَالِ، لٰكِنْ مَا زَالَ يُرَدِّدُهَا النَّاسُ هُنَاكَ حَتَّى الْيَوْمَ. تَقُولُ الْقِصَّةُ إِنَّهُ فِي عَامِ 1943 اِسْتَلَمَ الشَّابُّ الْبِرِيطَانِيُّ أَدْرِيَان بُرُوكْز عَمَلَهُ الْجَدِيدَ فِي إِحْدَى الإِدَارَاتِ الْحُكُومِيَّةِ فِي مِنْطَقَةِ كَازَامَا الَّتِي تَسْكُنُهَا قَبَائِلُ "أُلُويمْبَا" الْمَشْهُورَةِ بِمُمَارَسَتِهَا لِلسِّحْرِ. وَ كَانَ بُرُوكْز يَهْوَى التَّصْوِيرَ وَ يَبْحَثُ دَائِمًا عَنْ أَمَاكِنَ غَرِيبَةٍ لِتَصْوِيرِهَا. وَ مَرَّةً سَمِعَ الشَّابُّ عَنْ مَدْفَنٍ خَاصٍّ تَسْتَعْمِلُهُ قَبَائِلُ أُلُويمْبَا لِدَفْنِ زُعَمَائِهَا, لَمْ يَزُرْهُ أَيُّ رَجُلٍ أَبْيَضَ مِنْ قَبْلُ. وَ كَانَ مَكَانُ الْمَدْفَنِ سِرِّيًّا إِلاَّ أَنَّ الشَّابَّ تَمَكَّنَ مِنَ الْعُثُورِ عَلَيْهِ؛ وَ ذَهَبَ لاِلْتِقَاطِ مَجْمُوعَةٍ مِنَ الصُّوَرِ هُنَاكَ. وَ حَاوَلَ حُرَّاسُ الْمَدْفَنِ مَنْعَهُ مِنَ الدُّخُولِ إِلاَّ أَنَّهُ تَجَاهَلَهُمْ وَ دَخَلَ الْمَكَانَ عَنْوَةً وَ أَخَذَ يُصَوِّرُ كُلَّ رُكْنٍ فِيهِ. وَ عِنْدَمَا قَرَّرَ الاِنْصِرَافَ أَخِيرًا حَذَّرَهُ الْحُرَّاسُ مِنْ أَنَّهُ سَيَمُوتُ قَرِيبًا نَتِيجَةَ تَعَدِّيهِ عَلَى حُرْمَةِ الْمَدْفَنِ.

وَ بَعْدَ ثَلاَثَةِ أَيَّامٍ وَ بَيْنَمَا كَانَ بُرُوكْز وَاقِفًا أَمَامَ مَبْنَى إِدَارَتِهِ سَقَطَ عَلَى رَأْسِهِ الْحَامِلُ الْخَشَبِيُّ لِلْعَلَمِ فَمَاتَ فَوْراً. وَ تَبَيَّنَ عِنْدَ التَّحْقِيقِ فِي الْحَادِثِ أَنَّ الْعَامُودَ الْخَشَبِيَّ سَقَطَ نَتِيجَةَ تَآكُلٍ شَدِيدٍ فِي قَاعِدَتِهِ حَدَثَ تَدْرِيجِيًّا مَعَ مُرُورِ السَّنَوَاتِ مِنْ دُونِ أَنْ يَلْتَفِتَ إِلَيْهِ أَحَدٌ، وَ كَانَ مِنْ سُوءِ حَظِّ بُرُوكْز أَنَّهُ سَقَطَ عَلَيْهِ فِي تِلْكَ اللَّحْظَةِ. لٰكِنْ طَبْعًا رَغْمَ التَّفْسِيرِ الْعِلْمِيِّ وَ الْمَنْطِقِيِّ لِهٰذِهِ الصُّدْفَةِ، أَصَرَّ أَفْرَادُ الْقَبَائِلِ عَلَى تَصْدِيقِ الْخُرَافَةِ الَّتِي تَقُولُ إِنَّ رَجُلاً أَبْيَضَ يَتَعَدَّى عَلَى الْمَدَافِنِ لاَ بُدَّ وَأَنْ يَلْقَى حَتْفَهُ بَعْدَ أَيَّامٍ.

70. DERS

SEBEBÎ SIFAT

SEBEBÎ SIFAT

Tanım: Hatırlanacağı üzere 20. dersimizde, '*sıfat*' olan bir kelimenin '*mevsuf*'undan sonra geldiğine, ayrıca mevsufuna hem irap, hem nicelik, hem de erillik-dişillik bakımlarından uyması gerektiği hususuna işaret edilmişti. Konumuz olan '*Sebebî Sıfat*' ise, -*bildiğimiz hakiki sıfatın aksine*- kendisinden önce gelen bir kelime yerine, kendisinden sonra gelen bir kelimeyi niteler. Bu durum, söz konusu sıfat tamlamalarına anlam verirken kendisini açık bir şekilde hissettirmektedir. Ancak bu sıfat türü, -*anlamsal yönden olmasa bile en azından irap yönünden*- kendisinden önce gelen kelime ile bağlantısını sürdürmektedir. Bu nedenle sebebî sıfat durumundaki bir sözcüğün, kendisinden önceki ve kendisinden sonraki kelimelerle olan ilişkisini iki ayrı şıkta ele almak uygun düşer. Şöyle ki:

I. Bir sebebi sıfatın kendisinden önceki kelime ile olan uyumu iki bakımdandır: ***irap*** ve ***marifelik-nekrelik*** bakımlarından

II. Bir sebebi sıfatın kendisinden sonraki kelime ile olan uyumu ise sadece ***müzekkerlik-müenneslik*** bakımdandır.

إِنْتَحَرَ الرَّجُلُ الْمُفْلِسَةُ شَرِكَتُهُ

Bu arada bir sebebî sıfatla ilgili olarak şu hususların da çok iyi öğrenilmesi gerekir:

a. Sebebî sıfat durumundaki kelime daima müfrettir. Sebebî sıfatın nitelediği ve kendisinden sonra gelen kelime ise bu sebebî sıfatın ya fâili veya nâib-i fâili olarak merfû durumdadır. Bir sebebî sıfat tamlamasında sıfatın kendisi, nicelik bakımından müteakip kelimeye tıpkı bir fiilin müteakip kelimeye (fâile) uyduğu gibi (fâil ister tekil, ister ikil, isterse çoğul olsun fiil daima tekildir) uyar.

b. Sebebî sıfatı takip eden kelimede mutlaka, sebebî sıfattan önce gelen kelimeye dönen bir zamir bulunur. Yukarıdaki örneği inceleyiniz.

Sebebî Sıfat İle İlgili Cümle Örneği		
Nâib-i Fâil (Muzâf+Muzâfun İ.)	Sebebî Sıfat (İsm-i Mefûl: meçhul fiil gibi amel eder)	Mübteda+Haber
قِلَادَتُهَا	مَغْصُوبَةٌ	هٰذِهِ امْرَأَةٌ
Bu, kolyesi çalınan kadındır.		

SEBEBÎ SIFATLARLA İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) تَعَرَّفْتُ عَلَى مُؤَلِّفٍ مَحْبُوبَةٍ رِوَايَاتُهُ وَ أَقَاصِيصُهُ.

Romanları ve hikayeleri beğenilen bir müellifle tanıştım.

(2) نُقِلَ الْوَلَدُ الْمَكْسُورَةُ سَاقَاهُ إِلَى سَيَّارَةِ الْإِسْعَافِ فِي الْحَالِ.

Bacağı kırılan çocuk derhal ambulansa taşındı.

(3) اِنْتَقَلَ الزَّوْجَانِ الْمُنْهَارُ مَنْزِلُهُمَا إِلَى بَيْتِ ابْنِهِمَا الْعَطُوفِ.

Evleri yıkılan karı ve koca şefkatli çocuklarının evine taşındı.

(4) كَافَأَتْ إِدَارَةُ الْمَدْرَسَةِ الْأُسَرَ الْمُتَفَوِّقَ أَوْلَادُهَا.

Okul yönetimi çocukları başarılı olan aileleri ödüllendirdi.

(5) سَتَفُوزُ الْمُسَابَقَةَ السَّيَّارَةُ الْقَوِيُّ مُحَرِّكُهَا.

Motoru güçlü olan araç yarışı kazanacak.

(6) سَقَطَتِ الطَّائِرَةُ الْمُعَطَّلَةُ بُوصُلَتُهَا عَلَى سَفْحِ جَبَلٍ.

Pusulası bozuk olan uçak dağın yamacına düştü.

(7) تَخَرَّجْتُ فِي كُلِّيَّةٍ مَشْهُورٍ أَسَاتِذَتُهَا فِي أَرْجَاءِ الْعَالَمِ.

Hocaları dünyanın dört bir tarafında tanınan bir fakülteden mezun oldum.

(8) أَرَادَ مُعَلِّمُ الرِّيَاضَةِ أَنْ يَتَقَدَّمَ الطُّلَّابُ الْقَصِيرَةُ قَامَاتُهُمْ إِلَى الْأَمَامِ.

Beden Eğitimi öğretmeni boyu kısa olan öğrencilerin öne çıkmasını istedi.

(9) اَلْإِمْتِحَانُ النِّهَائِيُّ الصَّعْبَةُ أَسْئِلَتُهُ أَوْقَعَ جَمِيعَ الطُّلَّابِ فِي حَيْرَةٍ.

Soruları zor olan sınav bütün öğrencileri hayrete düşürdü.

(19) أَنْشَأَتِ الدَّوْلَةُ مَسَاكِنَ جَدِيدَةً لِلْمُوَاطِنِينَ الْمُحْتَرِقَةِ مَنَازِلُهُمْ.

Devlet, evleri yanmış olan vatandaşlar için yeni konutlar inşa etti.

(11) اِشْتَرَيْنَا عِمَارَةً وَاسِعَةً شُقَقُهَا وَ حَدِيثًا مِصْعَدُهَا.

Daireleri geniş, asansörü yeni olan bir apartman satın aldık.

(12) جُنَّتِ الْمَرْأَةُ الْمَطْرُودُ زَوْجُهَا مِنَ الْعَمَلِ فَحَاوَلَ أَنْ تُحْرِقَ نَفْسَهَا.

Kocası işten çıkarılan kadın cinnet geçirdi ve kendisini yakmaya kalktı.

(13) تَحَدَّثْنَا عَنِ الْمَنْهَجِ سَاعَاتٍ مَعَ الْمُؤَلِّفِ الْمَطْبُوعِ كِتَابُهُ.

Kitabı basılmış olan yazarla yöntem üzerine saatlerce konuştuk.

(14) دَعَتِ الْأُمُّ السَّيِّءُ بَخْتُهَا عَلَى وَلَدَهَا الَّذِي أَوْدَعَهَا فِي دَارِ الْمُسِنِّينَ.

Karabahtlı anne, kendisini huzurevine emanet eden oğluna lanetler yağdırdı.

(15) أَطْرَبَتِ الْمُغَنِّيَةُ الْمَحْبُوبَةُ بِأَغَانِيهَا كُلَّ مَنْ دُعِيَ إِلَى الْحَفْلَةِ.

Şarkıları beğenilen şarkıcı, partiye davet edilen herkesi coşturdu.

(16) تَعِيشُ الدِّبَبَةُ الْقُطْبِيَّةُ وَ الْبَطَارِيقُ وَ الْفُقَمُ فِي الْمَنَاطِقِ الْبَارِدِ مُنَاخُهَا.

Kutup ayıları, penguenler ve foklar iklimi soğuk olan bölgelerde yaşarlar.

(17) أَعَدَّتْ وَالِدَتِي لِلضُّيُوفِ أَطْعِمَةً لَذِيذًا طَعْمُهَا.

Annem, misafirler için lezzetli yemekler hazırladı.

(18) تُعْرَضُ فِي الْوَاجِهَاتِ فِي فَصْلِ الصَّيْفِ مَرَاوِحُ وَ مُكَيِّفَاتٌ غَالِيَةٌ أَثْمَانُهَا.

Yaz mevsiminde, vitrinlerde, fiyatı yüksek vantilatörler ve klimalar sergileniyor.

(19) عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ خَلِيفَةٌ مَمْدُوحٌ عَدْلُهُ وَ حُسْنُ سِيَاسَتِهِ.

Ömer bin el-Hattab adaleti ve güzel idaresi övülen bir halifedir.

(20) كَانَ فِي وَسْطِ الْمَدِينَةِ قَصْرٌ مَصْبُوغَةٌ جُدْرَانُهُ بِلَوْنٍ ضَارِبٍ إِلَى الْخُضْرَةِ.

Şehir merkezinde duvarları yeşile çalan renkle boyanmış bir köşk vardı.

(21) أَيُّهَا الشُّبَّانُ! لاَ تَنْغَمِسُوا فِي مُغَامَرَاتٍ مَجْهُولَةٍ عَاقِبَتُهَا!

Gençler! Sonu meçhul maceralara dalmayın! (girmeyin!).

(22) يُتْعِبُ الْإِنْسَانَ التَّجَوُّلُ فِي الْمُدُنِ الْمُزْدَحِمَةِ شَوَارِعُهَا وَ أَسْوَاقُهَا.

Caddeleri ve çarşıları kalabalık olan kentlerde dolaşmak insanı yorar.

(23) قَدْ يُضِرُّ الْأَطْفَالَ الصِّغَارَ النَّوْمُ فِي الْغُرْفَةِ الْمَفْتُوحَةِ نَوَافِذُهَا.

Pencereleri açık olan odada uyumak küçük çocuklara zarar verebilir.

(24) أَهْدَى الشَّابُّ إِلَى حَبِيبَتِهِ وَرْدَةً نَافِذَةً رَائِحَتُهَا.

Genç, sevgilisine, kokusu büyüleyici bir gül hediye etti.

(25) فِي قَارَّتَيْ آسْيَا وَ أَفْرِيقِيَا دُوَلٌ فَقِيرَةٌ شُعُوبُهَا وَمُسْتَبِدٌّ حُكَّامُهَا.

Asya ve Afrika kıtalarında, halkları fakir, idarecileri despot ülkeler var.

SEBEBİ SIFAT, KENDİSİNDEN ÖNCEKİ KELİMEYE İRAP VE MARİFELİK-NEKRELİK BAKIMLARINDAN UYAR.

SEBEBİ SIFAT, KENDİSİNDEN SONRAKİ KELİMEYE SADECE MÜZEKKERLİK-MÜENNESLİK BAKIMINDAN UYAR.

لَسْتُ أَدْرِي

فِي أَوَائِلِ الْقَرْنِ الْعِشْرِينَ تَرَكَ عَدَدٌ كَبِيرٌ مِنْ أَبْنَاءِ سُورِيَا وَ لُبْنَانَ دِيَارَهُمْ وَ أَوْطَانَهُمْ وَ عَاشُوا فِي الْقَارَّةِ الْأَمْرِيكِيَّةِ لِأَسْبَابٍ سِيَاسِيَّةٍ أَوِ اقْتِصَادِيَّةٍ. وَ قَدِ اسْتَطَاعَ هَؤُلاَءِ الْمُهَاجِرُونَ تَحْقِيقَ نَجَاحٍ كَبِيرٍ فِي الْعَالَمِ الْجَدِيدِ، وَ لٰكِنَّهُمْ كَانُوا يُحِسُّونَ بِالْحُزْنِ بِسَبَبِ الْبُعْدِ عَنِ الْوَطَنِ وَ الشُّعُورِ بِالْوَحْدَةِ. وَ لَمْ يَنْسَ هَؤُلاَءِ الْمُهَاجِرُونَ أَبَدًا أَنَّهُمْ شَرْقِيُّونَ وَ أَنَّ لُغَتَهُمْ عَرَبِيَّةٌ، فَقَصَدَ فَرِيقٌ مِنْهُمْ إِلَى الْكِتَابَةِ لِيَتَحَدَّثَ عَمَّا فِي نَفْسِهِ مِنْ شُعُورٍ بِالْوَحْدَةِ، وَ ثَوْرَةٍ عَلَى الْقَدِيمِ، وَ حُبٍّ لِلطَّبِيعَةِ، وَ تَعَلُّقٍ بِالْوَطَنِ الَّذِي يَعِيشُ بَعِيدًا عَنْهُ. وَ ظَهَرَ أُدَبَاءُ كِبَارٌ وَ قَدَّمُوا صُوَرًا أَدَبِيَّةً جَمِيلَةً بَيْنَ شِعْرٍ حَدِيثٍ وَ مَقَالَةٍ وَ قِصَّةٍ... وَ ظَهَرَتْ لَهُمْ فِي الْوِلاَيَاتِ الْمُتَّحِدَةِ الْأَمْرِيكِيَّةِ صُحُفٌ وَ كُتُبٌ وَ دَوَاوِينُ بِالْعَرَبِيَّةِ وَ الْإِنْجِلِيزِيَّةِ.

وَ الْقِطْعَةُ الشِّعْرِيَّةُ التَّالِيَةُ لِوَاحِدٍ مِنْ شُعَرَاءِ الْمَهْجَرِ هُوَ "إِيلْيَا أَبُو مَاضِي"، وُلِدَ فِي لُبْنَانَ سَنَةَ 1889 م، وَ سَافَرَ إِلَى مِصْرَ سَنَةَ 1900 م، ثُمَّ سَافَرَ إِلَى أَمْرِيكَا، وَ هُنَاكَ اشْتَغَلَ بِالْقَلَمِ وَ نُشِرَ لَهُ "دِيوَانُ أَبِي مَاضِي".

لَسْتُ أَدْرِي!

جِئْتُ لاَ أَعْلَمُ مِنْ أَيْنَ وَ لٰكِنِّي أَتَيْتُ،

وَ لَقَدْ أَبْصَرْتُ قُدَّامِي طَرِيقًا فَمَشَيْتُ،

وَ سَأَبْقَى مَاشِيًا إِنْ شِئْتُ هٰذَا أَمْ أَبَيْتُ،

كَيْفَ جِئْتُ كَيْفَ أَبْصَرْتُ طَرِيقِي؟
لَسْتُ أَدْرِي!
أَ جَدِيدٌ أَمْ قَدِيمٌ أَنَا فِي هٰذَا الْوُجُودِ،
هَلْ أَنَا حُرٌّ طَلِيقٌ أَمْ أَسِيرٌ فِي الْقُيُودِ،
هَلْ أَنَا قَائِدُ نَفْسِي فِي حَيَاتِي أَمْ مَقُودٌ،
أَتَمَنَّى أَنَّنِي أَدْرِي وَ لٰكِنِّي ...
لَسْتُ أَدْرِي!
وَ طَرِيقِي مَا طَرِيقِي؟ أَ طَوِيلٌ أَمْ قَصِيرٌ؟
هَلْ أَنَا أَصْعَدُ أَمْ أَهْبِطُ فِيهِ أَمْ أَغُورُ؟
أَ أَنَا السَّائِرُ فِي الدَّرْبِ أَمِ الدَّرْبُ يَسِيرُ؟
أَمْ كِلَانَا وَاقِفٌ وَ الدَّهْرُ يَجْرِي؟ لَسْتُ أَدْرِي!

كلمة اليوم

اَلْإِنْسَانُ عَبْدُ الْإِحْسَانِ

71. DERS

İŞTİĞAL

İŞTİĞAL

Tanım: Bundan önceki derslerimizden hatırlanacağı üzere, bir fiil cümlesindeki öğe dizilimi -genellikle- ***Fiil + Fâil + Mefûl*** şeklindeydi. Konumuz olan '***İştiğal***'de ise bu dizilim ***Mübteda + (Fiil + Fâil) + Hakkı Mefûl Olmak Olan ve Baştaki Mübtedaya Dönen Zamir*** şeklinde gerçekleşmektedir. Formülden de açıkça anlaşılacağı üzere, cümledeki fiil esasen kendisinden önce gelen kelimeye (mefûle) etki etmesi gerekirken, kendisinden sonra gelen zamir veya zamirli bir isim ile meşgul olmakta (yâni ***iştiğal*** etmekte) bu nedenle de cümle başındaki kelimeyle ilgilenemediği için onu nasp edememektedir. Örnekler:

اَلْقَائِدُ أَطَعْتُ أَمْرَهُ & اَلصَّحِيفَةُ قَرَأْتُهَا

(Komutanın emrine itaat ettim) (Gazeteyi okudum)

İrabı : Bu cümle yapılarının irabı iki farklı şekilde yapılabilir:

I. Baştaki isim mübteda, geri kalan kısım ise haber kabul edilebilir, ki yaygın olarak tercih edilen kullanım budur.

II. Baştaki isim, mefûl olduğu düşünülerek mansup okunur ve cümlenin en başında bu ismi naspeden bir fiilin varlığı -daha sonra gelecek olan fiilin aynısı- takdir ve tasavvur edilir (Bkz. ***Önemli Not***). Daha sonra gelecek olan fiil ise bu farazi fiilin açıklamasını yapan '***tefsir edici***' bir fiil olarak değerlendirilir. Ancak 712. ve 713. sayfalardaki şartlar söz konusu olduğunda cümle başındaki ismin nasıl okunacağı hususu tercihi olmaktan çıkar, zorunlu olur.

(قَرَأْتُ) اَلصَّحِيفَةَ قَرَأْتُهَا

(Gazeteyi Okudum)

ÖNEMLİ NOT

Eğer '***İştigal***'de yer alan fiil lazım olup harf-i cerle kullanılıyorsa, bu durumda cümlenin başındaki isim de mecrur olacağı -*ve bu da, baştaki ismin mefûl olması gerektiğinden dolayı imkansız olduğu*- için söz konusu fiilin yerine, aynı anlamı içeren ancak bir harf-i cere gereksinim duymayan başka bir fiil takdir edilir :

(سَاعَدْتُ) اَلْفَقِيرَ أَخَذْتُ بِيَدِهِ

Fakirin elinden tuttum (yardım ettim)

(جَاوَزْتُ) اَلْقَرْيَةَ مَرَرْتُ بِهَا

Köye uğradım (köyden geçtim)

Baştaki İsmin Mübteda Oluşu İle İlgili Örnek Cümle		
Haber: Fiil+Fâil+Mefûl+Hal (Haber, Mahallen Merfû)		Mübteda
بِسُهُولَةٍ	حَلَلْتُهُ	اَللُّغْزُ
Bilmeceyi kolayca çözdüm.		

Baştaki İsmin Mefûl Olarak Değerlendirilmesi İle İlgili Örnek Cümle		
Fiil+Fâil+Mefûl ve Hal'den Oluşan 'Tefsiriye Cümlesi'		Mefûlün Bih
بِسُهُولَةٍ	حَلَلْتُهُ	(حَلَلْتُ) اَللُّغْزَ
Bilmeceyi kolayca çözdüm.		

İŞTİĞAL KONUSU İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) اَلْعَرُوسَانِ الْجَدِيدَانِ تُنَاسِبُهُمَا الشُّقَّةُ.

Daire, gelin ile damada münasip.

(2) اَلسَّاكِنُونَ أَعْجَبَهُمُ الْمَنْزِلُ الْمُطِلُّ عَلَى الْبَحْرِ.

Denize nazır ev, oturanların hoşuna gitti.

(3) اَلْمُتَظَاهِرُونَ الْغِضَابُ سَامَحَهُمُ الشُّرْطِيُّ.

Polis, öfkeli göstericilere toleranslı davrandı.

(4) اَلْحَفِيدَاتُ الصَّغِيرَاتُ يَصْحَبُهُنَّ الْجَدُّ الْمُسِنُّ.

Yaşlı dede, küçük kız torunlarına refakat ediyor.

(5) اَلْعَرُوسُ الْمَحْظُوظَةُ أَسْعَدَهَا أَقَارِبُهَا بِالْهَدَايَا الْقَيِّمَةِ.

Akrabalar, bahtiyar gelini, hediyelerle mutlu ettiler.

(6) اَلْمِعْطَفَانِ الصُّوفِيَّانِ اشْتَرَاهُمَا أَخِي مِنْ بَائِعِ الأَقْمِشَةِ.

Kardeşim iki yün paltoyu manifaturacıdan satın aldı.

(7) شَقَّتُنَا الْمُتَوَاضِعَةُ تَدْخُلُهَا أَشِعَّةُ الشَّمْسِ مُبَاشَرَةً.

Mütevazi dairemize güneş ışınları direkt olarak girer.

(8) اَلْهِوَايَاتُ مِثْلُ جَمْعِ الطَّوَابِعِ وَ الْفَرَاشَاتِ يُمَارِسُهَا الطُّلاَّبُ.

Öğrenciler, pul ve kelebek koleksiyonu yapma gibi hobilerle ilgileniyor.

(9) اَلْعَمِيدُ الضَّيْفُ قَابَلَهُ رَئِيسُ الْجَامِعَةِ وَ وُكَلاَؤُهُ.

Rektör ve yardımcıları, konuk dekanla görüştü.

(10) اَلْوَزِيرُ النَّشِيطُ شَكَرَهُ الشَّعْبُ عَلَى مَجْهُودَاتِهِ.

Halk, gayretlerinden ötürü çalışkan bakana teşekkür etti.

(11) اَلسَّفِينَةُ أَغْرَقَتْهَا الْعَاصِفَةُ الشَّدِيدَةُ فِي الْمُحِيطِ الْهَادِئِ.

Pasifik Okyanusu'ndaki şiddetli fırtına gemiyi batırdı.

(12) اَلدِّرَاسَةُ الْجَدِيدَةُ عَنْوَنَهَا الْبَاحِثُ بِـ "اَلْفِرَاسَةُ عَبْرَ التَّارِيخِ".

Araştırmacı yeni çalışmasına 'Tarih Boyunca Önsezi' adını verdi.

(13) اَلْقَانُونُ الأَسَاسِيُّ دَاسَ عَلَيْهِ كَثِيرٌ مِنَ السِّيَاسِيِّينَ فِي دُوَلِ الْعَالَمِ الثَّالِثِ.

Üçüncü dünya ülkelerinde pekçok siyasi anayasayı çiğnemiştir.

(14) اَلْعَلاَقَاتُ الدِّبْلُومَاسِيَّةُ الإِيجَابِيَّةُ أَسَّسَتْهَا تُرْكِيَا مَعَ الدُّوَلِ الْمُجَاوِرَةِ.

Türkiye, komşu ülkelerle olumlu diplomatik ilişkiler kurdu.

(15) قَانُونُ الأَحْوَالِ الْمَدَنِيَّةِ الْجَدِيدُ قَامَتِ الْحُكُومَةُ بِتَعْدِيلاَتٍ عَلَيْهِ لِصَالِحِ الزَّوْجَةِ.

Hükümet, yeni medeni kanunda kadın lehine düzeltmeler yaptı.

(16) اَلأَمْرَاضُ الْمُعْدِيَةُ يَتَعَرَّضُ لَهَا كَثِيرٌ مِنَ الأَوْلاَدِ غَيْرِ الْمُطَعَّمِينَ ضِدَّهَا.

Aşı olmamış çok sayıda çocuk bulaşıcı hastalıklara yakalanıyor.

(17) اَلأَذَانُ يَرْفَعُهُ الْمُؤَذِّنُ بِصَوْتِهِ الْعَذْبِ خَمْسَ مَرَّاتٍ كُلَّ يَوْمٍ.

Müezzin, o tatlı sesi ile hergün beş kere ezan okuyor.

(18) كَثِيرٌ مِنَ الْعَبَاقِرَةِ الْمُتَهَيِّئِينَ لِلظُّهُورِ خَنَقَهُمُ الْاِحْتِكَارُ الْعِلْمِيُّ.

Bilimsel tekelcilik, günyüzüne çıkmayı bekleyen pekçok dahiyi boğmuştur.

(19) اَلنَّشَّالُونَ قَبَضَ عَلَيْهِمُ الشُّرْطَةُ بِالْعَمَلِيَّاتِ الْمُتَلاَحِقَةِ.

Polis üstüste yaptığı operasyonlarla yankesicileri yakaladı.

(20) اَلْحُشُودُ الْغَاضِبَةُ لاَ يَسْتَطِيعُ تَهْدِئَتَهُمْ إِلاَّ سِيَاسِيٌّ مُحَنَّكٌ.

Öfkeli kalabalığı (ancak) tecrübeli bir siyasetçi teskin edebilir.

(21) اَلزُّبَالاَتُ وَ النُّفَايَاتُ يَجْمَعُهَا عُمَّالُ النَّظَافَةِ ثَلاَثَ مَرَّاتٍ فِي الْأُسْبُوعِ.

Çöpçüler haftanın üç günü çöp ve atıkları topluyorlar.

(22) أَعْظَمُ دَوْلَةٍ قَدْ أَسَّسَهَا الْعُثْمَانِيُّونَ فِي الْعَالَمِ قَبْلَ سِتَّةِ قُرُونٍ تَقْرِيبًا.

Osmanlılar, yaklaşık olarak altı asır önce dünyadaki en büyük devleti tesis ettiler.

(23) قِيمَةُ الدُّولاَرِ تُحَاوِلُ الْحُكُومَةُ خَفْضَهَا لٰكِنَّهَا لاَ تَقْدِرُ عَلَيْهِ.

Hükümet, doların değerini düşürmeye çalışıyor ancak başarılı olamıyor.

(24) كَثِيرٌ مِنَ الْأَمْرَاضِ الْمُمِيتَةِ تَغَلَّبَ الطِّبُّ الْحَدِيثُ عَلَيْهَا فِي عَصْرِنَا هٰذَا.

Modern tıp, günümüzde, pekçok ölümcül hastalığı yenmeyi başarmıştır.

BAŞTAKİ İSMİN MANSUP OLARAK OKUNDUĞU DURUMLAR

I. Baştaki isim; هَلاَّ ؛ أَلاَّ ؛ أَلاَ ؛ لَوْلاَ ؛ لَوْمَا gibi teşvik edatlarından sonra geldiğinde: هَلاَّ الْغَرِيقَ سَاعَدْتَهُ!

(Boğulmakta olan kişiye yardım etseydin ya!)

II. Baştaki isim, şart edatlarından sonra geldiğinde:

إِنِ الْهِلاَلَ رَأَيْتَهُ فَأَفْطِرْ!

(Hilali görürsen bayram yap!)

III. Baştaki isim, hemze dışındaki soru edatlarından sonra geldiğinde:

هَلْ هٰذَا الْفِيلْمَ شَاهَدْتَهُ؟

(Bu filmi seyrettin mi?)

BAŞTAKİ İSMİN MERFÛ OLARAK OKUNDUĞU DURUMLAR

I. Baştaki isim, sürpriz bir duruma işaret eden ve '***Fücâiyye İzâ***'sı adını verdiğimiz إذا dan sonra geldiğinde:

خَرَجْتُ فَإِذَا الْجَوُّ يَسْتَوْلِي عَلَيْهِ الضَّبَابُ!

(Dışarı çıktım, bir de ne göreyim, etrafı sis kaplamış!)

II. Baştaki isim, '***Vâv-ı Hâliyye***'den sonra geldiğinde:

دَخَلَ أَبِي الدَّارَ وَ السِّيجَارَةُ أُدَخِّنُهَا أَنَا!

(Ben sigara içtiğim sırada babam eve girdi)

III. Baştaki ismin; '***soru isimleri***'nden, '***şart edatları***'ndan, '***teşvik edatları***'ndan, '***nefi edatı olan mâ***'dan, '***ibtidaiyye lâmı***'ndan, '***taaccüp mâsı***'ndan, '***kem-i haberiye***'den önce gelmesi durumunda:

أَبَوَاكَ هَلْ زُرْتَهُمَا؟ & خَالِدٌ إِنْ صَادَفْتَهُ فَأَخْبِرْنِي!

(Anne-babanı ziyaret ettin mi?) (Halit'i görürsen bana haber ver!)

جَارُكَ لَوْلاَ أَكْرَمْتَهُ & اَلْحَرَامُ مَا اقْتَرَبْتُ مِنْهُ!

(Komşuna ikram etseydin ya!) (Harama hiç yaklaşmadım ki!)

اَلْقُرْآنُ لَنَحْنُ نَحْفَظُهُ! & اَلْفَاكِهَةُ مَا أَلَذَّهَا!

(Kur'an'ı biz ezberliyoruz!) (Meyve ne kadar da lezzetli!)

اِبْنُكَ كَمْ عَاقَبْتَهُ!

(Oğluna ne çok ceza verdin!)

اَلْفَنُّ

أَ فِي حَاجَةٍ إِلَى الْفَنِّ نَحْنُ؟.. أَ عَامِلٌ أَسَاسِيٌّ هُوَ فِي حَيَاتِنَا؟.. لاَ يُمْكِنُ الْإِسْتِغْنَاءُ عَنْهُ، أَمْ أَمْرٌ ثَانَوِيٌّ هُوَ؟، نَلْجَأُ إِلَيْهِ لِلتَّرْفِيهِ عَنِ النَّفْسِ لِكَيْ نَصِلَ إِلَى الْجَوَابِ عَنْ ذٰلِكَ، يَجِبُ أَنْ نَعْرِضَ أَمَامَنَا عَمَلاً فَنِّيًّا وَ نُحَلِّلَهُ لِنَكْتَنِهَ حَقِيقَتَهُ، وَ نُدْرِكَ مَبْلَغَ نَفْعِهِ!.. فَهٰذِهِ قَصِيدَةٌ لِشَاعِرٍ فَنَّانٍ يَصِفُ لَنَا فِيهَا حَدِيقَةً زَاهِيَةً بِالْوُرُودِ. يَسْتَطِيعُ أَيُّ

إِنْسَانٍ لَيْسَ مِنْ ذَوِي الْفُنُونِ أَنْ يَصِفَ لَنَا هٰذِهِ الْحَدِيقَةَ وَصْفًا لاَ يَتَعَدَّى مَا نَجِدُهُ فِي قَوَائِمِ الْبُيُوعِ، وَصْفًا لاَ يَتْرُكُ أَيَّ أَثَرٍ فِي نُفُوسِنَا.

أَمَّا الشَّاعِرُ الْفَنَّانُ فَهُوَ يُقَدِّمُ لَنَا صُورَةً طَرِيفَةً لِهٰذِهِ الْحَدِيقَةِ يَصِفُهَا لَنَا فِي مُوسِيقِيَّةٍ أَخَّاذَةٍ، مُعَدِّدًا لَنَا مَحَاسِنَهَا، كَاشِفًا لَنَا عَنْ جَمَالِهَا الْحَقِّ، ثُمَّ يَأْخُذُ بِيَدِنَا، وَ يَدْخُلُ مَعَنَا فِي عَالَمِ الْوُرُودِ السِّحْرِيِّ، وَ يَدَعُنَا نَعِيشُ فِيهِ بُرْهَةً... فَهٰذِهِ زَهْرَةٌ طِفْلَةٌ تَبْدَأُ حَيَاتَهَا فِي طُمَأْنِينَةٍ وَ هُدُوءٍ... وَ تِلْكَ زَهْرَةٌ شَابَّةٌ قَدِ انْتَزَعَتْهَا يَدٌ عَاتِيَةٌ، وَ أَلْقَتْهَا فِي مَوَاطِئِ الْأَقْدَامِ!.. هٰذِهِ تَبْتَسِمُ فَرْحَةً ، تَنْشُرُ حَوْلَهَا عَبِيرَهَا الْجَمِيلَ، وَ تِلْكَ تَجْمَعُ أَوْرَاقَهَا الذَّاوِيَةَ حَوْلَ نَفْسِهَا، تُحَاوِلُ الْاِحْتِفَاظَ بِمَا بَقِيَ لَهَا مِنْ شَبَابٍ ذَابِلٍ فَانٍ!.. نَسِيرُ بَيْنَ هٰذِهِ الْكَائِنَاتِ اللَّطِيفَةِ ، نُصْغِي إِلَى هَمَسَاتِهَا الْمُطْرِبَةِ، وَ إِلَى نُوَاحِهَا الْمُحْزِنِ، نُشَارِكُهَا سُرُورَهَا وَ أَحْزَانَهَا مُتَمَتِّعِينَ دَائِمًا بِجَمَالِهَا الْفَتَّانِ!..

لَقَدْ شَعَرْنَا وَ نَحْنُ نَقْرَأُ هٰذِهِ الْقَصِيدَةَ بِشَيْءٍ يَتَحَرَّكُ فِي قَرَارَةِ نُفُوسِنَا بِشَيْءٍ كَانَ نَائِمًا، فَلَمَسَهُ هٰذَا الشَّاعِرُ وَ أَيْقَظَهُ. وَ هٰذَا الشَّيْءُ هُوَ الشُّعُورُ بِجَمَالِ هٰذِهِ الْوُرُودِ، وَ الْإِحْسَاسُ نَحْوَهَا بِأُلْفَةٍ عَجِيبَةٍ... بِرِبَاطٍ رُوحِيٍّ سَامٍ!... لَقَدْ كَشَفَ لَنَا الشَّاعِرُ الْفَنَّانُ عَنِ الْجَمَالِ فِي نَاحِيَةٍ مِنْ نَوَاحِي هٰذَا الْوُجُودِ، وَ جَعَلَنَا نَتَذَوَّقُ هٰذَا الْجَمَالَ فِي سُرُورٍ، وَ أَيْقَظَ فِي قُلُوبِنَا عَاطِفَةَ الْحُبِّ السَّامِيَةَ نَحْوَ مَظْهَرٍ مِنْ مَظَاهِرِ الطَّبِيعَةِ.

كلمة اليوم

كُلُّ شَيْءٍ شَيْءٌ وَالْجَاهِلُ لَيْسَ بِشَيْءٍ

72. DERS

TEŞVİK VE TA'ZİR EDATLARI
FÂ-YI SEBEBİYYE
VÂV-I MAİYYE
LÂMU'L-CUHÛD (İNKAR LÂMI)

TEŞVİK VE TA'ZİR EDATLARI: لَوْلاَ ؛ لَوْمَا ؛ هَلاَّ ؛ أَلاَّ ؛ أَلاَ

Teşvik ve Ta'zir edatları olarak bilinen bu kelimeler, karşımızda bulunan insanı herhangi bir hususta bir davranışa ***teşvik etmek*** veya bir davranış hususunda kendisini ***eleştirmek/azarlamak*** maksadı ile kullanılır. Bu edatlarla ilgili olarak bilinmesi gereken başlıca hususlar şunlardır :

I. Bu edatlar '***Tevbih = Azarlama***' için kullanılıyorsa kendilerinden sonra gelen fiiller mutlaka '***mazi***' olur.

هَلاَّ وَفَيْتَ بِوَعْدِكَ!

(Neden sözünde durmadın? Sözünde dursaydın ya!)

II. Bu edatlar '***Teşvik***' ve '***Arz (Bir davranışın yerine getirilmesini veya terkedilmesini nazik bir eda ile istemek)***' için kullanılıyorsa kendilerinden sonra gelen fiiller mutlaka '***muzâri***' olur.

لَوْلاَ تَجْتَهِدُ فِي دُرُوسِهَا!

(Derslerine neden çalışmıyor? Derslerine çalışsa ya!)

III. Bu edatlardan لَوْلاَ ve لَوْمَا '***Teşvik***' veya '***Tevbih***' için kulanılabileceği gibi, cümlede bir şart edatı olarak da görev yapabilir. Ancak cümlede şart edatı olarak görev yapmaları durumunda, bu edatlardan sonra bir fiil değil, haberi hazfedilmiş mübteda durumunda olan bir isim bulunur.

Not : Özellikle günümüz Arapçasında, içinde yer aldığı cümlede '***Teşvik***' ve '***Arz = teklif***' bildirmek üzere لَوْ edatı tek başına kullanılabilmektedir:

لَوْ تَتَنَاوَلُ الشَّايَ؟ ؛ لَوْ تَسْمَحُ؟ ؛ لَوْ تَقْبَلُ دَعْوَتَنَا؟

(Çay alır mısınız?; Müsaade eder misiniz?; Davetimizi kabul eder misiniz?)

Teşvik ve Ta'zir Edatları İle İlgili Örnek Cümle		
Mefûlün Bih (Lafzen Mansup)	Fiil + Fâil (Fâil, Mahallen Merfû)	Ta'zir Harfi (İraptan Mahalli Yok)
صَدِيقَكَ	أَقْرَضْتَ	هَلاَّ
Arkadaşına borç verseydin ya!		

TEŞVİK VE TA'ZİR EDATLARI İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) عَاتَبَتِ الْأُمُّ ابْنَتَهَا الَّتِي ابْتَلَّتْ مَلاَبِسُهَا بِمَاءِ الْمَطَرِ قَائِلَةً لَهَا: هَلاَّ ارْتَدَيْتِ مِمْطَرَكِ!

Anne, elbisesi yağmurda ıslanmış olan kızını 'yağmurluğunu giyseydin ya!' diyerek azarladı.

(2) أَنَّبَ الْوَالِدُ ابْنَيْهِ قَائِلاً لَهُمَا: أَلاَّ وَاظَبْتُمَا عَلَى الدُّرُوسِ الْإِنْجِلِيزِيَّةِ!

Baba, iki oğlunu da 'İngilizce derslerinize devam etseydiniz ya!' diyerek payladı.

(3) وَبَّخَ رَئِيسُ الْعُمَّالِ عَامِلاً جَرَحَ سَاقَهُ: أَلاَ انْتَبَهْتَ أَكْثَرَ.

İşçibaşı, ayağını yaralayan bir işçiyi 'Daha dikkatli olsana!' diyerek haşladı.

(4) غَضِبَ صَاحِبُ الْبَيْتِ مِنَ الْمُسْتَأْجِرِ الْقَدِيمِ : أَلاَ تَرَكْتَ الْبَيْتَ كَمَا وَجَدْتَهُ.

Ev sahibi, eski kiracısını 'Evi, bulduğun gibi (temiz) bıraksaydın ya!' diye fırçaladı.

(5) لاَمَ الْأَبَوَانِ ابْنَهُمَا قَائِلَيْنِ: لَوْلاَ اصْطَحَبْتَ أُخْتَكَ إِلَى الْمَكْتَبَةِ!

Anne ve baba, 'Kütüphaneye kadar kızkardeşine eşlik etseydiniz ya!' diyerek oğullarını azarladı.

(6) عَنَّفَ رَئِيسُ الْأُسْرَةِ أَخَاهُ الصَّغِيرَ: لَوْمَا أَخْبَرْتُمُونَا الْحَادِثَ بِالْهَاتِفِ فِي الْحَالِ!

Aile reisi, küçük kardeşine sert çıktı: Trafik kazasını bize derhal telefonla bildirseydiniz ya! (niye bildirmediniz?)

(7) وَ بَّخَتِ الْأُمُّ ابْنَتَهَا الْكَبِيرَةَ قَائِلَةً لَهَا: لَوْمَا غَلَّيْتِ اللَّبَنَ قَبْلَ أَنْ يَفْسُدَ.

Anne, 'Bozulmadan önce sütü kaynatsaydın ya!' diyerek büyük kızını fırçaladı.

(8) هَلاَّ تُؤَدُّونَ وَاجِبَاتِكُمْ فِي وَقْتِهَا.

Ödevlerinizi zamanında yapsanıza!

(9) أَلاَّ تَغْسِلُونَ وُجُوهَكُمْ وَ أَيْدِيَكُمْ بَعْدَ أَنْ تَسْتَيْقِظُوا.

Uyandıktan sonra yüzlerinizi ve ellerinizi yıkasanıza!

(10) لَوْمَا تَتُوبُ إِلَى اللهِ وَ تَسْتَغْفِرُهُ!

Allah'a tevbe edip bağışlanma dileseniz ya!

(11) لَوْلاَ نَلْعَبُ كُرَةَ الْقَدَمِ غَدًا مَعَ أَطْفَالِ الْحَيِّ الْمُجَاوِرِ!

Komşu mahallenin çocuklarıyle yarın futbol oynasak ya!

(12) أَلاَ نَذْهَبُ لِاصْطِيَادِ السَّمَكِ فِي عُطْلَةِ الْأُسْبُوعِ مَعَ الزُّمَلاَءِ!

Hafta sonunda arkadaşlarla birlikte balık tutmaya gitsek ya!

(13) لَوْمَا تُقْرِضُنِي مِائَةَ دُولاَرٍ فَقَطْ لِمُدَّةِ شَهْرٍ!

Sadece bir aylığına bana yüz dolar borç versene!

(14) هَلاَّ تُعَلِّمُنِي رُكُوبَ الدَّرَّاجَةِ النَّارِيَّةِ الْيَوْمَ!

Bana bugün motorsiklet kullanmasını öğretsene!

(15) أَلاَّ تَشْتَرِكُ فِي هٰذِهِ الْحَفْلَةِ الَّتِي تُقَامُ لِجَمْعِ التَّبَرُّعَاتِ لِصَالِحِ الْمُعَوَّقِينَ وَ الْمَنْكُوبِينَ!

Engelliler ve felaketzedeler yararına bağış toplamak için düzenlenen kermese katılsanız ya!

اَلتَّثَاؤُبُ

عِنْدَمَا يَشْعُرُ الإِنْسَانُ بِالتَّعَبِ وَ الإِرْهَاقِ فَإِنَّهُ يَحْتَاجُ إِلَى كَمِّيَّةٍ كَبِيرَةٍ مِنَ الْهَوَاءِ حَتَّى يُغَذِّيَ الدَّمَ بِكَمِّيَّةٍ أَكْبَرَ مِنَ الأُوكْسِجِينِ فَيَنْشَطَ الْجِسْمَ نَشَاطًا مُؤَقَّتًا. أَيْ أَنَّ التَّثَاؤُبَ عِنْدَ الإِنْسَانِ الْمُرْهَقِ هُوَ مُحَاوَلَةٌ لِلتَّنْشِيطِ وَ مُقَاوَمَةَ النُّعَاسِ.

'FÂ-YI SEBEBİYYE'

Tanım: Kendisinden sonra gelen muzari fiili gizli bir (أَنْ) yardımı ile naspeden harftir. Fâ-yı sebebiye olarak adlandırdığımız ve kendisinden önceki kısım, kendisinden sonraki kısma sebep teşkil eden bu harfin söz konusu değişikliği yapabilmesi için, kendisinden önceki kısmın '*Talep*' veya '*Olumsuzluk*' bildirmesi gerekmektedir. Şimdi sırasıyla '*Talep*' ve '*Olumsuzluk*' bildiren yapıları görelim:

(A) 'Talep' Bildiren Yapılar

I. Emir ve Nehiy:

نَمْ مُبَكِّرًا فَتَسْتَيْقِظَ مُبَكِّرًا.

(Erken uyu ki, erken uyanasın!)

لاَ تُدَخِّنْ فَتُصَابَ بِسَرَطَانِ الرِّئَةِ!

(Sigara içme, yoksa kanser olursun!)

II. Soru:

هَلِ اسْتَلْقَيْتَ فَتَسْتَرِيحَ؟

(Uzandın mı ki istirahat edesin?)

III. Arz:

لَوْ تَسْمَحُ لَنَا فَنَمُرَّ!

(Müsaade etseniz de geçsek!)

IV. Teşvik:

هَلاَّ تَزُورُنَا فَنَلْعَبَ كُرَةَ الطَّاوِلَةِ!

(Bize gelsen de pinpon oynasak!)

V. Temennî:

لَعَلَّكَ تُنْصِفُ فَيُحِبَّكَ النَّاسُ!

(Adil olursan, insanlar belki seni sever!)

V. Teraccî:

لَيْتَ الشَّبَابَ يَعُودُ يَوْمًا فَأُخْبِرَهُ بِمَا فَعَلَ الْمَشِيبُ!

(Keşke gençlik birgün geri gelse de,
ona, ihtiyarlığın bana neler yaptığını anlatsam!)

(B) 'Olumsuzluk' Bildiren Yapılar

I. Harf ile Olumsuz Olan Yapılar:

لَمْ تَنَمْ مُبَكِّرًا فَتَسْتَيْقِظَ مُبَكِّرًا

(Erken uyumadın ki, erken uyanasın!)

II. Fiille Olumsuz Olan Yapılar:

لَسْنَا مَسْؤُولِينَ فَتُعَاقِبَنَا

(Sorumlu biz değiliz ki bizi cezalandırasın!)

III. İsimle Olumsuz Olan Yapılar:

هٰذِهِ النُّقُودُ غَيْرُ كَافِيَةٍ فَنَشْتَرِيَ شُقَّةً!

(Bu para yeterli değil ki, bir daire satın alalım!)

IV. Teşbih ve Azlık Bildiren İfadelerle Olumsuz Olan Yapılar:

كَأَنَّكَ أَبُونَا فَنَسْمَعَ كَلاَمَكَ فَنُطِيعَكَ!

(Sanki babamızsın da, sözünü dinleyip sana itaat edeceğiz!)

قَلَّمَا تَعْمَلُ فَتَتْعَبَ!

(Fazla çalışmıyorsun ki yorulasın!)

Fâ-yı Sebebiyye İle İlgili Örnek Cümle		
Mansup-Muzârî (Fiil + Nâib-i Fâil)	Fâ-yı Sebebiyye (İraptan Mah. Yok)	Nâkıs Fiil + İsmi + Haberi (İsmi, Gizli 'Ente')
تُحَبَّ	فَـ ...	كُنْ لَيِّنَ الْجَانِبِ
Mülâyim ol ki, sevilesin!		

'FÂ-YI SEBEBİYYE' İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) لَمْ يَدَّخِرْ مَالاً فِي زَمَنِ السَّرَّاءِ فَيَعِيشَ فِي الرَّخَاءِ!

Bolluk zamanında para biriktirmedi ki rahat içinde yaşayabilsin!

(2) لاَ تَقْرَأْ فِي الضَّوْءِ الْخَافِتِ فَتَتَعَرَّضَ عَيْنَاكَ لِلضَّعْفِ!

Yetersiz ışık altında okuma! Yoksa gözlerin rahatsızlanır.

(3) كَانَ الْقُدَمَاءُ يَقُولُونَ: جُودُوا فَتَسُودُوا!

Eskiler, 'Cömert olun ki insanların gönlünde taht kurasınız' derlerdi.

(4) نَصَحَنِي أَبِي قَائِلاً: لاَ تَقْتَرِبْ مِنَ النَّمَّامِ فَيُفْسِدَ أَخْلاَقَكَ!

Babam, 'Dedikoducu insana yaklaşma ki ahlakını bozmasın!' diye nasihat etti.

(5) تَوَكَّلْ عَلَى اللهِ فَتَتَخَلَّصَ مِنْ غُمُومِ وَ هُمُومِ الدُّنْيَا!

Allah'a tevekkül et ki, dünyanın derdinden tasasından kurtulasın.

(6) هَلاَّ تُقْبِلاَنِ عَلَى مَوَائِدِ الْعِلْمِ فَتَتَعَمَّقَا فِي الْعُلُومِ الإِسْلاَمِيَّةِ!

İlim meclislerine katılsanıza, İslamî ilimler sahasında derinleşirsiniz.

(7) هَلْ نَحْنُ مُقَصِّرُونَ فِي حُقُوقِكُمْ فَتَغْتَصِبُوا حُقُوقَنَا.

Biz sizin haklarınızı mı yiyoruz ki sizler de bizim haklarımızı gasp ediyorsunuz?

(8) لَعَلَّ هٰذَا الطَّبِيبَ يُبْرِئُ عَلِيلَنَا فَنُغْدِقَهُ فِي الْهَدَايَا.

İnşallah bu doktor hastamızı iyi eder de kendisini hediyelere boğarız.

(9) لَيْتَكَ تَصَدَّقْتَ هٰذِهِ النُّقُودَ عَلَى الْبَائِسِينَ فَتَكْتَسِبَ رِضَاءَ اللهِ وَ رِضَاءَ عِبَادِهِ.

Keşke bu paraları zavallı insanlara tasadduk etseydin, bu sayede hem Allah'ın hem de kullarının rızasını elde ederdin.

(10) لاَ تَأْسَفْ عَلَى مَا فَاتَ فَتَجْمَعَ طَاقَتَكَ وَ قُوَّتَكَ عَلَى الْعَمَلِ.

Geçmişe üzülme ki, enerjini ve kuvvetini iş üzerinde yoğunlaştırabilesin.

(11) دَافَعَ الطَّالِبُ عَنْ نَفْسِهِ فِي الْحَالِ: لَمْ أُسْأَلْ فَأُجِيبَ!

Öğrenci derhal kendini savunmaya geçti: Bana soru sorulmadi ki cevap vereyim.

(12) نَصِيحَتِي الأَخِيرَةُ لَكُمْ: اِصْنَعُوا الْمَعْرُوفَ فَتَنَالُوا الشُّكْرَ وَ الدُّعَاءَ مِنَ النَّاسِ!

Size son nasihatim: İyilik yapın ki insanlardan teşekkür ve dua alabilesiniz.

(13) سَأَلُونِي: أَلَمْ تَخَفْ مِنْهُمْ؟ قُلْتُ لَهُمْ: لَمْ أُسِئْ أَنَا إِلَيْهِمْ فَأُبْغَضَ!

Bana, 'Onlardan korkmuyor musun?' diye sordular. Kendilerine 'Ben bir kötülük yapmadım ki benden nefret etsinler' dedim.

(14) لَمْ تُحَاوِلِ الأُمُّ إِخْرَاجَ غَازِ الرَّضِيعِ فَيَنَامَ نَوْمًا مُرِيحًا!

Anne, bebeğinin gazını çıkarmaya çalışmadı ki (bebek) rahat bir uyku uyusun!

(15) قَالَ الأَبُ: لَمْ يَطْلُبِ الشَّابُّ يَدَ ابْنَتِي فَأَقْبَلَ طَلَبَهُ!

Baba, 'Genç, kızımı istemedi ki teklifini kabul edeyim' dedi.

(16) لَمْ أَخُنْ دَوْلَتِي وَ لَمْ أَبِعْ وَطَنِي فَأُعَاقَبَ بِالإِعْدَامِ!

Devletime ihanet edip vatanımı satmadım ki idamla cezalandırılayım.

(17) أَيُّهَا الطُّلاَّبُ، أَنْصِتُوا إِلَى شَرْحِ الْمُعَلِّمِ بِانْتِبَاهٍ فَتَسْتَفِيدُوا مِنْهُ حَقَّ الْإِسْتِفَادَةِ!

Öğrenciler! Öğretmenin açıklamasını dikkatli bir şekilde dinleyin ki gerektiği gibi istifade edebilesiniz!

(18) لَيْسَتْ أَسْعَارُ الثَّلاَّجَاتِ وَ الْغَسَّالاَتِ رَخِيصَةً فَنَسْتَبْدِلَ الْجَدِيدَةَ بِالْقَدِيمَةِ!

Buzdolabı ve çamaşır makinesi fiatları ucuz değil ki eskisini yenisi ile değiştirelim!

(19) لَيْسَتْ أَسْنَانُ جَدِّكُمْ سَلِيمَةً فَيَأْكُلَ لَحْمَ الْبَقَرِ بَدَلاً مِنْ فَخِذِ الدَّجَاجَةِ!

Dedenizin dişleri sağlam değil ki tavuk butu yerine dana eti yiyebilsin!

(20) لاَ تَكُنْ رَطْبًا فَتُعْصَرَ، وَ لاَ تَكُنْ يَابِسًا فَتُكْسَرَ!

Yaş olma sıkarlar, kuru olma kırarlar.

'FÂ-YI SEBEBİYE', 'VÂV-I MAİYYE' VE 'LÂM-I CUHÛD'DAN SONRA GELEN MUZARİ FİİL GİZLİ BİR 'EN' İLE MANSUPTUR.

'VÂV-I MAİYYE'

'*Vâv-ı Maiyye*', kendisinden önce gelen fiille sonra gelen fiilin birlikte veya eş zamanlı olarak yapıldığını ifade etmek üzere kullanılan bir harftir. Tıpkı '*Fâ-yı Sebebiye*' gibi, '*Vâv-ı Maiyye*' de kendisinden sonra gelen muzari fiili gizli bir (أَنْ) yardımı ile naspeder. '*Fâ-yı Sebebiye*' için geçerli olan kurallar '*Vâv-ı Maiyye*' için de geçerlidir. Yâni, '*Vâv-ı Maiyye*' olarak adlandırdığımız bu harfin söz konusu değişikliği yapabilmesi için kendisinden önceki kısmın '*Talep*' veya '*Olumsuzluk*' bildirmesi gerekmektedir.

Örnekler: هَلْ تُصَلِّي وَ تَشْرَبَ الْخَمْرَ؟

(Hem namaz kılıp hem de içki mi içiyorsun?)

لاَ تَقْرَأْ الْكِتَابَ وَ تَسْتَمِعَ إِلَى الْمِذْيَاعِ!

(Hem kitap okuyup hem de radyo dinleme!)

Vâv-ı Maiyye İle İlgili Örnek Cümle		
Mansup-Muzâri (Fiil + Fâil + Tekit)	Vâv-ı Maiyye (İraptan Mahalli Yok)	Fiil + Fâil + Câr-Mecrur (Fâil, Gizli 'Ente')
تَبْخَلَ أَنْتَ!	وَ	لاَ تُوَصِّ بِالسَّخَاوَةِ
Kendin cimrilik yaparken, cömertlik tavsiyesinde bulunma!		

'VÂV-I MAİYYE İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) لاَ تَنْظُرْ إِلَى عُيُوبِ النَّاسِ وَ تُهْمِلَ عُيُوبَ نَفْسِكَ أَنْتَ!

Kendi kusurlarını unutup (başka) insanların kusurlarına bakıp durma!

(2) لاَ تَأْمُرْ بِالصِّدْقِ وَ تَكْذِبَ!

Kendin yalan söylerken (başkalarına) doğru sözlü olmalarını emretme.

(3) لاَ تَدْعُ النَّاسَ إِلَى الصَّرَاحَةِ وَ تُخْفِيَ أَسْرَارَكَ أَنْتَ!

Sen kendi sırlarını saklarken insanları açıksözlü olmaya çağırma!

(4) لاَ تَتَّهِمِ الْآخَرِينَ بِالْوِشَايَةِ وَ تُفْشِيَ أَنْتَ جَمِيعَ أَسْرَارِ زُمَلَائِكَ!

Kendin, arkadaşlarının bütün sırlarını ortaya dökerken başkalarını ispiyonculukla itham etme!

(5) أَوْصِ بِأَدَاءِ الصَّلَوَاتِ وَ تُؤَدِّيَهَا أَنْتَ!

(Ancak) kendin eda ettiğin taktirde namaz kılma tavsiyesinde bulun!

(6) هَلْ تَغْتَابُ الْآخَرِينَ وَ تَصُومَ رَمَضَانَ؟

Hem oruç tutup hem de başkalarının dedikodusunu mu yapıyorsun?

(7) هَلْ تُغْضِبُ وَالِدَيْكَ وَ تُحَاوِلَ أَنْ تَسْتَرْضِيَهُمَا؟

Bir taraftan anne-babanın gönlünü hoş tutmaya çalışırken diğer taraftan onları öfkelendiriyor musun?

(8) كَيْفَ تُفَكِّرُ فِي السَّفَرِ إِلَى مَسَافَاتٍ بَعِيدَةٍ وَ تُحِسَّ بِتَعَبٍ مُسْتَمِرٍّ؟

Sürekli yorgunluk hissederken nasıl olur da uzak yerlere seyahati düşünebilirsin?

(9) لَيْتَكَ تُوَاظِبُ عَلَى دَوْرَةِ اللُّغَةِ الْعَرَبِيَّةِ وَ تَعْمَلَ فِي الشَّرِكَةِ.

Keşke hem Arapça kursuna devam edip, hem de şirkette çalışsan.

(10) هَلاَّ تَغْسِلِينَ الْأَطْبَاقَ وَ تَسْتَمِعِي إِلَى الْمُوسِيقَى.

Bir taraftan müzik dinlerken bir taraftan da bulaşıkları yıkasana!

(11) لاَ تَنْهَ عَنْ خُلُقٍ سَيِّءٍ وَ تَأْتِيَ مِثْلَهُ؟

Benzerini yapmakta olduğun kötü bir huyu (başkalarına) yasaklama!

(12) لاَ تَأْكُلُوا السَّمَكَ وَ تَشْرَبُوا اللَّبَنَ الزَّبَادِيَّ!

Yoğurt yerken, (yoğurtla birlikte) balık yemeyin!

'FÂ-YI SEBEBİYE' VE 'VÂV-I MAİYYE'DEN ÖNCE MUTLAKA YA BİR 'NEFİY CÜMLESİ' VEYA BİR 'TALEP CÜMLESİ' BULUNMALIDIR.

'LÂMU'L-CUHÛD'

(مَا كَانَ) ve (لَمْ يَكُنْ) ile, bunların çekiminden sonra gelen muzari bir fiil başındaki '*Lâm*'a '*Lâmu'l-Cuhûd (İnkar Lâm'ı)*' adı verilir. Tıpkı '*Fâ-yı Sebebiye*' ve '*Vâv-ı Maiyye*' de olduğu gibi, '*Lâmu'l-Cuhûd (İnkar Lâm'ı)*'un da kendisinden sonra gelen muzari fiili naspetmesi gizli bir (أَنْ) yardımı ile olur. Bu harf daha çok Kur'an ve Hadis gibi klasik metinlerde yoğun olarak kullanılmıştır.

Örnekler: مَا كَانَ اللهُ لِيَظْلِمَهُمْ

(Allah, onlara zulmedecek değildir!)

لَمْ يَكُنِ اللهُ لِيَغْفِرَ لَهُمْ

(Allah, onları bağışlayacak değildir!)

Lâmu'l-Cuhûd İle İlgili Örnek Cümle		
Mansup-Muzâri (Fiil+Fâil+Mefûlün Bih)	Lâmu'l-Cuhûd (İraptan Mahalli Yok)	Nâkıs Fiil + İsmi (Haberi, Gizli 'مُرِيدًا')
يَخُونَ صَدِيقَهُ!	لِـ	مَا كَانَ الصَّدِيقُ
Dost, dosta ihanet edecek değildir!		

'LÂMU'L-CUHÛD' İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) مَا كَانَتِ الْحُكُومَةُ لِتَقُومَ بِزِيَادَةٍ فِي رَوَاتِبِ الْمُوَظَّفِينَ.

Hükümet, memur maaşlarına zam yapacak değil.

(2) لَمْ يَكُنْ صَدِيقِي لِيُؤْذِيَ الْحَيَوَانَاتِ فِي الْحَدِيقَةِ!

Arkadaşım bahçedeki hayvanlara eziyet edecek değil.

(3) تُبْتُ إِلَى اللهِ بَعْدَ هٰذِهِ الْجَرِيمَةِ، لِأَنَّنِي لَمْ أَكُنْ لِأُصِرَّ عَلَى خَطَئِي ذٰلِكَ!

Bu suçtan sonra tövbe ettim, çünkü o hata üzerinde ısrar edecek değilim.

(4) قَطَعْتُ جَمِيعَ صِلاَتِي مَعَهُمْ، فَلَمْ أَكُنْ لِأُرَافِقَ الْأَشْرَارَ!

Onlarla olan tüm ilişkilerimi kestim. Zira kötü insanlarla dostluk edecek değilim.

(5) لَيْسَ مِنَ الْمُحْتَمَلِ أَنْ يَأْخُذَ أَحْمَدُ الْقِلاَدَةَ، فَلَمْ يَكُنْ لِيَسْرِقَ قِلاَدَةَ أُخْتِهِ!

Kolyeyi Ahmet'in almış olması mümkün değil. Zira kendi kız kardeşinin kolyesini çalacak değil ya!

(6) لَمْ يَكُنْ مُوسَى لِيَخَافَ أَبَاهُ! فَهُوَ يَعْرِفُ جَيِّدًا أَنَّ أَبَاهُ يُحِبُّهُ حُبًّا لاَ حَدَّ لَهُ.

Musa, babasından korkacak değil. Çünkü babasının kendisini sınırsız şekilde sevdiğini gayet iyi biliyor.

(7) مَا كُنَّا لِنَصْرِفَ جَمِيعَ أَمْوَالِنَا لِشِرَاءِ هٰذِهِ السَّيَّارَةِ، لِأَنَّ النُّقُودَ صَعْبَةُ الْمَنَالِ هٰذِهِ الْأَيَّامَ!

Bütün paramızı bu arabayı satın almak için harcayacak değiliz. Zira bugünlerde para kazanmak kolay değil.

(8) نِمْنَا فِي الْوَاحِدَةِ لَيْلاً، لَمْ نَكُنْ لِنَتَسَامَرَ وَ نَسْهَرَ طُولَ اللَّيْلِ!

Gece saat birde uyuduk. Gece boyunca sohbet edip uykusuz kalacak değildik.

(9) أَدْخَلْنَا الْيَتِيمَ الْمِسْكِينَ فِي بَيْتِنَا، فَلَمْ نَكُنْ لِنَتْرُكَهُ فِي الْخَارِجِ أَثْنَاءَ الْعَاصِفَةِ!

Zavallı yetimi evimize aldık. Çünkü fırtınada kendisini dışarıda bırakacak değildik.

(10) يَجِبُ عَلَى الْوَزِيرِ أَنْ يَنْسَحِبَ مِنَ السِّيَاسَةِ، فَمَا كَانَ لِيَحْتَلَّ مَقْعَدًا فِي الْمَجْلِسِ حَتَّى الْمَوْتِ

Bakanın politikadan çekilmesi gerekiyor, çünkü ölene kadar mecliste sandalye işgal edecek değil ya!

جِهَازٌ جَدِيدٌ لِلصُّمِّ

تُشِيرُ الْحَقَائِقُ الطِّبِّيَّةُ إِلَى أَنَّ عَدَدًا مِنَ الْأَطْفَالِ يُولَدُونَ وَ مَعَهُمْ مَشَاكِلُ فِي السَّمْعِ وَ حَوَالَيْ خَمْسِمِائَةِ طِفْلٍ سَنَوِيًّا فِي بِرِيطَانْيَا يَفْقِدُونَ سَمْعَهُمْ نَتِيجَةَ عَدَمِ انْتِبَاهِ الْآبَاءِ مُبَكِّرًا لِمُشْكِلَتِهِمْ. تَمَكَّنَ إِخْتِصَاصِيُّو السَّمْعِ الْبِرِيطَانِيُّونَ مِنَ التَّوَصُّلِ إِلَى طَرِيقَةٍ جَدِيدَةٍ لِإِعَادَةِ السَّمْعِ إِلَى الْأَشْخَاصِ الَّذِينَ فَقَدُوهُ كُلِّيًّا. وَ تَتَمَثَّلُ الطَّرِيقَةُ الْجَدِيدَةُ بِزِرَاعَةِ جِهَازٍ صَغِيرٍ جِدًّا دَاخِلَ الْأُذُنِ الدَّاخِلِيَّةِ عَنْ طَرِيقِ

الْجِرَاحَةِ، مَعَ اسْتِعْمَالِ مَايكْرُوفُونٍ صَغِيرٍ يَضَعُهُ فَاقِدُ السَّمْعِ فِي جَيْبِهِ، إِضَافَةً إِلَى وَضْعِ مُنَظِّمٍ صَغِيرٍ وَرَاءَ الْأُذُنِ مِنَ الْخَارِجِ.

وَ يَقُومُ الْمَايكْرُوفُونُ بِالْتِقَاطِ الْمَوْجَاتِ الصَّوْتِيَّةِ الَّتِي يَقُومُ الْمُنَظِّمُ بِتَحْوِيلِهَا إِلَى إِشَارَاتٍ كَهْرَبَائِيَّةٍ تَنْتَقِلُ بِدَوْرِهَا إِلَى الْقُطْبِ الْكَهْرَبَائِيِّ الْمَزْرُوعِ جِرَاحِيًّا دَاخِلَ الْأُذُنِ الدَّاخِلِيَّةِ وَ يَقُومُ الْقُطْبُ الْكَهْرَبَائِيُّ بِنَقْلِهَا بَعْدَ ذٰلِكَ إِلَى عَصَبِ السَّمْعِ الَّذِي يَكُونُ ضَعِيفًا عِنْدَ الْمُصَابِينَ بِالصَّمَمِ.

وَ قَدْ تَمَّ التَّوَصُّلُ إِلَى هٰذِهِ الطَّرِيقَةِ بَعْدَ دَعْمٍ شَعْبِيٍّ وَ حُكُومِيٍّ حَيْثُ إِنَّ رَئِيسَ مُؤَسَّسَةِ "أَبْحَاثُ السَّمْعِ" هُوَ وَ النَّائِبُ الْعَمَالِيُّ جَاكْ أَشْلِي وَ هُوَ نَفْسُهُ مُصَابٌ بِالصَّمَمِ الْكُلِّيِّ.

وَ تَدْعَمُ الْحُكُومَةُ بَرْنَامَجًا لِإِشَاعَةِ هٰذَا الْعِلاَجِ فِي سَتَّةِ مُسْتَشْفَيَاتٍ حُكُومِيَّةٍ فِي لَنْدَنَ وَ مَانِشْسْتِرِ وَ نُوتَنْجهَامْ. وَ يُؤَمَّلُ أَنْ يَكُونَ لِلاِكْتِشَافِ الْجَدِيدِ فَائِدَةٌ كَبِيرَةٌ بِالنِّسْبَةِ لِلَّذِينَ لاَ يَسْمَعُونَ كُلِّيًّا.

كلمة اليوم

اَلصِّحَّةُ تَاجٌ عَلَى رُؤُوسِ الْأَصِحَّاءِ لَا يَرَاهُ إِلَّا الْمَرْضَى

73. DERS

TERHİM
NÜDBE
İSTİĞÂSE
TAACCÜP NİDÂSI

TERHİM

Bilindiği gibi Türkçemizde bazı özel isimlerin -*özellikle de uzun isimlerin*- telaffuzunu kolaylaştırmak veya sözlü iletişimi hızlandırmak için, söz konusu isimlerin sonlarındaki harflerden bazıları atılabilmektedir. '***Süleyman***' yerine '***Sülo***', '***İbrahim***' yerine '***İbo***', '***Mustafa***' yerine '***Mıstık***' veya '***Musti***' dendiği gibi. Benzer bir durum Arapça için de söz konusudur. Ancak Terhim konusu Arapça'da, Türkçe'ye oranla kuralları daha çok oturmuş olan bir konudur. Şimdi Terhim konusu ile ilgili olarak bilinmesi gereken önemli kuralları maddeler halinde özetleyelim:

I. Arapça'da '***Terhim***' -*Türkçe'dekinden farklı olarak*- sadece '***Münâda***' durumundaki kelimeler için geçerlidir.

II. '***Terhim***', '***Münâda***' durumundaki kelimelerin en son harflerinden bir veya iki harf eksiltme şeklinde gerçekleşebilir. Yoksa -Türkçe'de olduğu gibi- kelimenin aslına ait harflerde veya harekelerde değiştirme yapılamaz.

III. '***Terhim***', ya son harfleri '***tâ-i merbûta***' olan eril veya dişil münâdalarla bu münâdaların yerini tutabilecek durumdaki isimlerde, veyahut ta harf sayısı üçten fazla olan, ancak mürekkep olmayan bütün özel isimlerde söz konusu olabilir.

IV. '***Terhim***' ameliyesine uğrayan bir '***münâda***'nın son harekesi ya merfû olarak okunur, ya da gereken harf veya harfler çıkarıldıktan sonra kalan son harfin mevcut harekesi ile okunur.

Terhimli Kullanım Örnekleri			
Türkçesi	Terhimli Münâda	Terhimsiz Münâda	
Fatma! Fatoş!	يَا فَاطِمَ/ فَاطِمُ!	يَا فَاطِمَةُ!	1
Ayşe! Ayiş!	يَا عَائِشَ/ عَائِشُ!	يَا عَائِشَةُ!	2
Hatçe!	يَا خَدِيجَ/ خَدِيجُ!	يَا خَدِيجَةُ!	3
Muaviye!	يَا مُعَاوِيَ!	يَا مُعَاوِيَةُ!	4
Sevde!	يَا سَوْدَ/ سَوْدُ!	يَا سَوْدَةُ!	5
Hamza!	يَا حَمْزَ/ حَمْزُ!	يَا حَمْزَةُ!	6
Zeliş!	يَا زَلِيخَ/ زَلِيخُ!	يَا زَلِيخَةُ!	7
Mansur!	يَا مَنْصُو!	يَا مَنْصُورُ!	8
Maho!	يَا مَحْمُو!	يَا مَحْمُودُ!	9
Haris!	يَا حَارِ/ حَارُ!	يَا حَارِسُ!	10
Osman!	يَا عُثْمَ/ عُثْمُ!	يَا عُثْمَانُ!	11
Selo!	يَا سَلْمَ/ سَلْمُ!	يَا سَلْمَانُ!	12
Memo!	يَا مُحَمَّ / مُحَمُّ!	يَا مُحَمَّدُ!	13
Cafer!	يَا جَعْفَ/ جَعْفُ!	يَا جَعْفَرُ!	14
Zeyno!	يَا زَيْنَ/ زَيْنُ!	يَا زَيْنَبُ!	15
Bilo!	يَا بِلاَ!	يَا بِلاَلُ!	16
Dostum! (İstisnâ)	يَا صَاحِ!	يَا صَاحِبِي!	17

NÜDBE

Afet, musibet, bela gibi bir takım faktörlerin neden olduğu ağrı, sızı, yara, hastalık gibi fiziki ve maddi sebeplerle veya ölüm haberi, iflas haberi, yenilgi haberi, gam, keder, tasa, üzüntü gibi psikolojik faktörlerin etkisiyle bir '***acıyı dile getirme***', '***ahlayıp vahlama***', '***dövünüp sızlama***' ameliyesine '***Nüdbe***' adı verilir.

Gerçekte bir münâda türü olan 'Nüdbe' için kullanılan nidâ harfi (وَا) dır. Ancak normal nidâ harfi olan (يَا) ile karışma ihtimali olmadığı durumlarda (يَا) da kullanılabilir. '*Nüdbe*' konusu ile ilgili olarak bilinmesi gereken önemli kurallar şu şekilde özetlenebilir:

I. '*Nüdbe*'de ne nidâ harfi, ne de münâdanın kendisi atılabilir.

II. Ah-u vâh eden veya sızlayan kişinin dövünmelerini daha şiddetli bir şekilde vurgulamak üzere '***nüdbe***' nin sonuna zait bir elif veya bu elifle birlikte -*zamir olmayan*- bir '***sekte ha***'sı getirilebilir.

III. '*Nüdbe*', bu kelimenin sonuna zait bir elif veya bu elifle birlikte '***sekte ha***'sı getirmeksizin de yapılabilir.

IV. '*Nüdbe*' mutlaka marife olmak zorundadır. Zira hakkında bilgi sahibi olunmayan bir kimseye veya şeye acımak ve ağıt yakmak mantıksızdır.

اَلْبُوصُلَةُ

رَغْمَ أَنَّ الْبُوصُلَةَ اخْتِرَاعٌ صِينِيٌّ إِلاَّ أَنَّهُ مِنَ الثَّابِتِ تَارِيخِيًّا أَنَّ الْمُسْلِمِينَ هُمْ أَوَّلُ مَنِ اسْتَعْمَلَهَا فِي الْمِلاَحَةِ الْبَحْرِيَّةِ. وَ ذٰلِكَ فِي الْقَرْنِ الْحَادِيَ عَشَرَ وَ عَنْهُمْ أَخَذَهَا الْبَحَّارَةُ الإِيطَالِيُّونَ، ثُمَّ انْتَشَرَتْ بَعْدَ ذٰلِكَ فِي مُخْتَلِفِ أَرْجَاءِ أُورُوبَّا.

Nüdbenin Farklı Kullanım Örnekleri		
Türkçeleri	Nüdbenin Farklı Kullanımları	
Aaah (azı) dişim!	وَا ضِرْسِي!؛ وَا ضِرْسَا!؛ وَا ضِرْسَاهْ!	1
Aaah Midem!	وَا مَعِدَتِي!؛ وَا مَعِدَتَا!؛ وَا مَعِدَتَاهْ!	2
Aaah Başım!	وَا رَأْسِي! ؛ وَا رَأْسَا! ؛ وَا رَأْسَاهْ!	3
Oğluuuum!	وَا ابْنِي! ؛ وَا ابْنَا! ؛ وَا ابْنَاهْ!	4
Zavallı Kedicik!	وَا هُرَيْرَتَا! ؛ وَا هُرَيْرَتَاهْ!	5
Zavallı Yetim!	وَا يَتِيمَا! ؛ وَا يَتِيمَاهْ!	6
Zavallı Serçe!	وَا عُصْفُورَا! ؛ وَا عُصْفُورَاهْ!	7
Yazık Oldu Şirketime!	وَا شِرْكَتِي!؛ وَا شِرْكَتَا!؛ وَا شِرْكَتَاهْ!	8
Aaah Mahmut Aaah!	وَا مَحْمُودَا! ؛ وَا مَحْمُودَاهْ!	9
Vah Bekçi Vah!!	وَا حَارِسَا! ؛ وَا حَارِسَاهْ!	10
Vah Civciv Vah!	وَا كَتْكُوتَا! ؛ وَا كَتْكُوتَاهْ!	11
Zavallı Yaşlı!	وَا عَجُوزَا! ؛ وَا عَجُوزَاهْ!	12
Eyvah Paracıklarım!	وَا نُقُودِي!؛ وَا نُقُودَا!؛ وَا نُقُودَاهْ!	13
Vah vah, Yazık Hastaya!	وَا مَرِيضَا! ؛ وَا مَرِيضَاهْ!	14
Zavallı Deli!	وَا مَجْنُونَا! ؛ وَا مَجْنُونَاهْ!	15
Eyvah Gençliğim!	وَا شَبَابِي! ؛ وَا شَبَابَاهْ!	16
Yazık Oldu Geleceğime!	وَا مُسْتَقْبَلِي! ؛ وَا مُسْتَقْبَلَاهْ!	17

İSTİĞÂSE

Bir münâda türü olan '*İstiğâse*', bir kimseyi, herhangi bir konuda bir başka kimsenin yardımına çağırmak demektir. Bu nida türünde kullanılan üç terim vardır :

Müsteğîs: Birini, bir kimsenin yardımına çağıran kişi.
Müsteğâs: Yardım etmesi için kendisine nidâ edilen (çağırılan) kişi.
Müsteğâsun leh: Felaket içinde olup da yardıma gereksinim duyan kişi.

قَالَتِ الْأُمُّ: يَا لَلّٰهِ لِهٰذِهِ الْعَجُوزِ!

(Müsteğâs leh) **(Müsteğâs)** **(Müsteğîs)**

(Şu kocakarının imdadına yetiş Rabbim!)

'*İstiğâse*' konusu ile ilgili olarak bilinmesi gereken belli başlı hususlar maddeler halinde şu şekilde özetlenebilir :

I. '*İstiğâse*' sadece ve sadece (يَا) nidâ harfi ile yapılır.

II. '*Müsteğâs*'ın başında zâit bir '***meftuh lâm***', '***Müsteğâsun leh***'in başında ise '***mecrur bir lâm***' harfi bulunur.

III. '*Nidâ*', '***müsteğâsun leh***'in aleyhine ise, bir başka ifadeyle söz konusu kişi '***müsteğâsun leh***' değil de '***müsteğâsun aleyh***' durumunda ise '***mecrur lâm***' yerine bir (مِنْ) cer harfi de kullanılır.

يَا لَلّٰهِ مِنَ الْمُحْتَالِينَ، الْغَشَّاشِينَ.

(Allah'ım, hilekârların, üçkağıtçıların elinden medet!)

IV. Bazen '***müsteğâs***'ın başındaki '***meftuh lâm***' atılarak, bunun yerine kelimenin sonuna bir '***elif***' veya bu '***elif***'le birlikte bir '***sekte hâ***'sı da getirilebilir. Hatta bazen '***müsteğâs***'ın hem başındaki (***lâm***) harfi, hem de sonundaki (***elif ve sekte hâ'sı***) atılmak suretiyle '***müsteğâs***' öğesini sıradan bir münâda gibi de okumak da mümkündür.

يَا خَالِدُ لِلْمُسْتَضْعَفِينَ!

İstiğâse İle İlgili Örnekler		
Türkçeleri	**Cümleler**	
İtfaiyeciler! Bebeğin Yardımına koşun.	يَا لَلْإِطْفَائِيِّينَ، لِلرَّضِيعِ!	1
Cankurtaran! Boğulan adama yardım et!	يَا لَلْخَفِيرِ، لِلْغَرِيقِ!	2
Polis görevlisi! Öğrencilere yardımcı ol!	يَا لَلشُّرْطِيِّ، لِلطُّلَّابِ!	3
Doktor! Hastaya yardım et!	يَا لَلطَّبِيبِ، لِلْمَرِيضِ!	4
Tembel talebelerden kurtar ya Rab!	يَا اللهُ، مِنَ الطُّلَّابِ الْكُسَالَى!	5
Komşular! Çocuğumun imdadına yetişin!	يَا لَلْجِيرَانِ، لِطِفْلِي!	6
Bilimadamları! Halkın yardımına koşunuz!	يَا لَلْعُلَمَاءِ، لِلشَّعْبِ!	7
Zenginler! Fakirlerin yardımına koşun.	يَا لَلْأَغْنِيَاءِ، لِلْفُقَرَاءِ!	8
Tamirci! Şoföre yardım et!	يَا لَلْمُصْلِحِ، لِلسَّائِقِ!	9
Cemaat! İmamın yardımına koşun!	يَا لَلْجَمَاعَةِ، لِلْإِمَامِ!	10

TAACCÜP NİDÂSI

Herhangi bir şeyin büyüklüğünden veya küçüklüğünden, azlığından veya çokluğundan, kolaylığından veya güçlüğünden, iyiliğinden veya kötülüğünden duyulan '***hayranlık***' ve '***şaşkınlık***' gibi hisler '***Taaccüp Nidâ***'sı adı verdiğimiz yapılarla dile getirilir. Bu nidâ şeklinde de genellikle (يَا) kullanılır. Tıpkı '***istiğâse***' konusunda olduğu gibi; kendisine hayret edilen şey veya durumdan önce zait bir lâm getirilebilir, veya bu lâm harfi atılarak bunun yerine zait bir elif ilave edilebilir.

(Ne çok para!) يَا لَلنُّقُودِ!

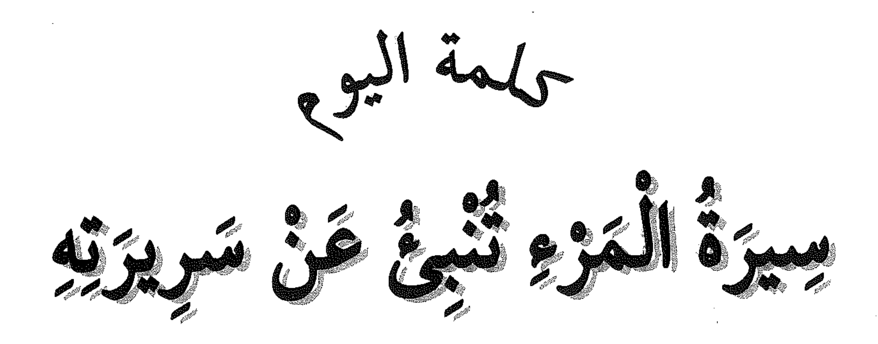
İRÂBI

(يَا) : Nidâ harfi. Nidâ harfi bu yapıda taaccüp için kullanılır.

(لَ) : Cer harfi. Cer harfi bu yapıda zâit olarak bulunur.

(النُّقُودِ) : Mecrur (Bu yapıdaki mecrur isim lafzen mecrur olmakla birlikte mahallen mansuptur. Zira gizli bir fiilin münâdası durumundadır)

Aşağıdaki tabloda yer alan örnekleri inceleyiniz.

Taaccüp Nidâsı İle İlgili Örnekler		
Türkçeleri	**Örnek Cümleler**	
Ne kadar çok su! Ne (hoş / berrak vs.) su!	يَا لَلْمَاءِ!	1
Ne yazık! Ne kötü! Eyvah! Tüh tüh!	يَا لَلْأَسَفِ!	2
Ne baht ama (olumsuz anlamda)!	يَا لَلتَّعَسِ!	3
Ne felaket! Ne Musibet! Ne bela!	يَا لَلشَّقَاءِ!	4
Ne yazık! Ne kötü! Eyvah! Tüh tüh!	يَا لَلْحَسْرَةِ!	5
Ne şans! Şansa bak! (= Eşek şansı!) Ne iyi! Ne güzel!(= Dört ayak üstüne düştük!)	يَا لَلْحَظِّ!	6
Ne ayıp! Ne kadar ayıp! Ne kepazelik!	يَا لَلْخَجَلِ! / يَا لَلْعَارِ!	7
Ne yazık! Ne kötü! Eyvah! Tüh tüh!	يَا لَلْخَسَارَةِ!	8
Ne büyük bir saadet! Ne hoş! Ne iyi!	يَا لَلسَّعَادَةِ!	9
İğrenç! Korkunç! Berbat!	يَا لَلشَّنَاعَةِ! / يَا لَلْفَظَاعَةِ	10
Hay Allah kahretsin! Felaket! Başbelası!	يَا لَلْمُصِيبَةِ!	11
Ne manzara ama! Harika manzara!	يَا لَلْمَنْظَرِ!	12
Ne hüner ama! Mükemmel!	يَا لَلْبَرَاعَةِ!	13
Ne debdebe! Ne şaşaa! Ne görkem ama!	يَا لَلْأُبَّهَةِ!	14
Ne azamet! Ne ululuk! Ne debdebe!	يَا لَلْعَظَمَةِ!	15
Ne sürpriz!	يَا لَلْمُفَاجَأَةِ!	16
Ne fâcia! Ne trajedi! Ne dram!	يَا لَلْمَأْسَاةِ!	17
Ne fâcia! Ne trajedi! Ne dram!	يَا لَلْفَجَاعَةِ!	18
Ne ahenk! Ne harmoni! Ne uyum!	يَا لَلْاِنْسِجَامِ!	19

Taaccüp Nidâsı İle İlgili Örnekler		
(Ne hatıralardı!)	يَا لَهَا مِنْ ذِكْرَيَاتٍ!	1
(Ne çekici bir kız O!)	يَا لَهَا مِنْ فَتَاةٍ جَذَّابَةٍ!	2
(Ne yaramaz çocuksun sen!)	يَا لَكَ مِنْ طِفْلٍ مُشَاكِسٍ!	3
(Ne despot bir lider O!)	يَا لَهُ مِنْ زَعِيمٍ مُسْتَبِدٍّ!	4
(Ne harika bir filmdi!)	يَا لَهُ مِنْ فِيلْمٍ رَائِعٍ !	5
(Ne leziz yemeklerdi!)	يَا لَهَا مِنْ أَطْعِمَةٍ لَذِيذَةٍ!	6
(Ne obur bir adamsın sen öyle!)	يَا لَكَ مِنْ رَجُلٍ نَهِمٍ!	7
(Ne iyimser bir adamsın!)	يَا لَكَ مِنْ رَجُلٍ مُتَفَائِلٍ!	8
(Ne günlerdi ama! Hey gidi günler hey!)	يَا لَهَا مِنْ أَيَّامٍ!	9
(Ne eğlenceli bir seyahatti !)	يَا لَهَا مِنْ رِحْلَةٍ مُمْتِعَةٍ!	10
(Ne etkileyici bakışlar!)	يَا لَهَا مِنْ نَظَرَاتٍ مُؤَثِّرَةٍ!	11
(Ne yararlı bir kitap O!)	يَا لَهُ مِنْ كِتَابٍ مُفِيدٍ!	12
(Ne yakışıklı bir adam O!)	يَا لَهُ مِنْ رَجُلٍ وَسِيمٍ!	13
(Ne zengin bir ülke!)	يَا لَهَا مِنْ دَوْلَةٍ غَنِيَّةٍ!	14
(Ne acı yıllardı!)	يَا لَهَا مِنْ سَنَوَاتٍ مَرِيرَةٍ!	15
(Ne şiddetli bir fırtına!)	يَا لَهَا مِنْ عَاصِفَةٍ شَدِيدَةٍ!	16
(Ne uçsuz bucaksız bir çöl!)	يَا لَهَا مِنْ صَحْرَاءَ شَاسِعَةٍ!	17
(Ne uzun ve karanlık bir geceydi!)	يَا لَهَا مِنْ لَيْلَةٍ طَوِيلَةٍ ظَلْمَاءَ!	18

اَلزَّوْجَةُ الْعَاقِلَةُ

لَمَّا بَدَأَ ٱلأُسْتَاذُ مَحْمُودٌ يُغَادِرُ الْمَنْزِلَ لِكَيْ يَرْكَبَ قِطَارَ الصَّبَاحِ سَلَّمَتْ لَهُ زَوْجَتُهُ خِطَابًا وَ قَالَتْ لَهُ: مِنْ فَضْلِكَ لاَ تَنْسَ أَنْ تَضَعَ هٰذَا الْخِطَابَ فِي صُنْدُوقِ الْبَرِيدِ عِنْدَمَا تَصِلُ إِلَى الْمَحَطَّةِ حَتَّى يَتَلَقَّاهُ عَمِّي صَبَاحَ غَدٍ. أَنَا أَعْرِفُ أَنَّكَ تَنْسَى كَثِيرًا، وَ لٰكِنْ أَرْجُوكَ، لِأَنَّهُ هَامٌّ جِدًّا.

عَلَى الرَّغْمِ مِنْ ذٰلِكَ فَقَدْ نَسِيَ ٱلأُسْتَاذُ مَحْمُودٌ اَلْخِطَابَ. وَ لَمَّا نَزَلَ مِنَ الْقِطَارِ أَسْرَعَ خَارِجَ الْمَحَطَّةِ كَيْ يَصِلَ إِلَى مَكْتَبِهِ فِي مَوْعِدِ الْعَمَلِ، حَتَّى لاَ يُؤَاخِذَهُ مُدِيرُ الشَّرِكَةِ الَّتِي يَعْمَلُ مُوَظَّفًا بِهَا، كَانَتِ الرِّسَالَةُ لاَ تَزَالُ فِي جَيْبِهِ. وَ لَمَّا قَصَدَ نَاحِيَةَ مَيْدَانِ الْمَحَطَّةِ أَقْبَلَ عَلَيْهِ شَخْصٌ غَرِيبٌ وَ قَالَ لَهُ: لاَ تَنْسَ الرِّسَالَةَ، فَأَسْرَعَ ٱلأُسْتَاذُ مَحْمُودٌ إِلَى أَقْرَبِ صُنْدُوقِ بَرِيدٍ فِي الْمَحَطَّةِ لِيُلْقِيَ فِيهِ الْخِطَابَ. وَ أَثْنَاءَ سَيْرِهِ سَمِعَ صَوْتًا غَرِيبًا مِنْ وَرَائِهِ يُنَادِيهِ وَ يَقُولُ لَهُ: يَا سَيِّدُ لاَ تَنْسَ الْخِطَابَ، ضَعْهُ فِي صُنْدُوقِ الْبَرِيدِ.

وَ بَعْدَ أَنْ رَمَى الْخِطَابَ فِي صُنْدُوقِ الْبَرِيدِ تَرَكَ الْمَحَطَّةَ بِسُرْعَةٍ. وَ بَيْنَمَا هُوَ فِي طَرِيقِهِ إِلَى الْعَمَلِ سَمِعَ صَوْتَ سَيِّدَةٍ تُنَادِيهِ، نَظَرَ وَرَاءَهُ فَرَأَى امْرَأَةً تَقُولُ لَهُ: هَلْ رَمَيْتَ الْخِطَابَ فِي صُنْدُوقِ الْبَرِيدِ؟ وَ تَعَجَّبَ ٱلأُسْتَاذُ مَحْمُودٌ مِنْ كَلاَمِ السَّيِّدَةِ وَ صَاحَ قَائِلاً: يَا إِلٰهِي، كَيْفَ عَرَفَ كُلُّ هٰؤُلاَءِ ٱلأَشْخَاصِ أَنَّ مَعِي رِسَالَةً يَجِبُ عَلَيَّ أَنْ أُلْقِيَهَا فِي صُنْدُوقِ الْبَرِيدِ؟ عَلَى أَيِّ ٱلأَحْوَالِ لَقَدْ أَلْقَيْتُ الرِّسَالَةَ فِي الصُّنْدُوقِ مُنْذُ وَقْتٍ طَوِيلٍ.

فَضَحِكَتِ السَّيِّدَةُ فَقَالَتْ لَهُ: إِذَنْ سَآخُذُ الْوَرَقَةَ الَّتِي وَضَعَتْهَا زَوْجَتُكَ عَلَى ظَهْرِكَ... أَمْسَكَ الرَّجُلُ بِالْوَرَقَةِ وَ قَرَأَ مَا كُتِبَ عَلَيْهَا: مِنْ فَضْلِكَ، أَخْبِرْ زَوْجِي بِأَنْ يَرْمِيَ الْخِطَابَ فِي صُنْدُوقِ الْبَرِيدِ.

74. DERS

MANSUP MUNFASIL ZAMİRLER

MANSUP-MUNFASIL ZAMİRLER

Aşağıdaki tabloda görmekte olduğunuz ve '***Mansup-Munfasıl Zamirler***' olarak adlandırılan zamir türü -*adından da anlaşılacağı üzere*- içinde bulunduğu cümlenin mansup bir öğesi durumundadır ve aşağıda belirttiğimiz bağlamlarda daima '***mefûl***' olarak kullanılır.

MANSUP MUNFASIL ZAMİRLER		
Cemi	**Tesniye**	**Müfred**
إِيَّاهُمْ	إِيَّاهُمَا	إِيَّاهُ
إِيَّاهُنَّ	إِيَّاهُمَا	إِيَّاهَا
إِيَّاكُمْ	إِيَّاكُمَا	إِيَّاكَ
إِيَّاكُنَّ	إِيَّاكُمَا	إِيَّاكِ
إِيَّانَا	إِيَّانَا	إِيَّايَ

كلمة اليوم

خَيْرُ الْكَلَامِ مَا دَخَلَ الْأُذُنَ بِغَيْرِ إِذْنٍ

MANSUP-MUNFASIL ZAMİRLERİN KULLANILDIĞI YERLER

1. İki veya üç mefûl alan fiillerde, ilk mefûlden sonraki mefûl veya mefûller '*zamir*' ise, bunun bir '*mansup-munfasıl*' zamir olması gerekir.

(Onu, sana ben öğrettim) عَلَّمْتُكَ إِيَّاهُ

2. Bir zamir, atıf harfi yardımı ile bir mefûl üzerine atfediliyorsa bu zamirin de bir '*mansup-munfasıl*' zamir olması gerekir.

(Alimlere ve size saygı duyarız) نَحْتَرِمُ الْعُلَمَاءَ وَ إِيَّاكُمْ

3. Zamir, '*beraberlik*' bildiren '*vâv-ı maiyye*'den sonra geliyorsa, bu zamirin bir '*mansup-munfasıl*' zamir olması gerekir.

حَضَرَ الرِّفَاقُ وَ سَأُسَافِرُ وَ إِيَّاهُمْ إِلَى السُّوقِ

(Arkadaşlar geldi, onlarla birlikte çarşıya gideceğim)

4. Zamir, '*tahzir*' üslubunda yer alan fiili atılmış bir mefûl olduğunda bu zamirin bir '*mansup-munfasıl*' zamir olması gerekir.

إِيَّاكُمْ وَ مُحْدَثَاتِ الْأُمُورِ فَإِنَّ كُلَّ بِدْعَةٍ ضَلَالَةٌ

(Dini konularda)(Sonradan ortaya çıkan şeylerden uzak durun. Zira, sonradan icat edilen herşey/bidat bir sapıklıktır)

5. Zamir, fâiline muzâf olan bir mastarın mefûlün bihi durumunda olduğunda, bu zamirin bir '*mansup-munfasıl*' zamir olması gerekir.

سَرَّنِي إِكْرَامُ الطُّلَّابِ إِيَّاكَ

(Öğrencilerin sana ikramda bulunması beni sevindirdi)

6. '*Kasr*' ifade etmek üzere '*mefûl*' durumundaki zamirin fiilinden önce gelmesi durumunda, bu öne geçen zamirin de '*mansup-munfasıl*' bir zamir olması gerekir: إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَ إِيَّاكَ نَسْتَعِينُ

(Yalnız sana ibadet eder ve yalnız senden yardım dileriz)

7. Söyleyişi daha vurgulu hale getirmek (*kasr yapmak*) için, mefûl durumundaki mansup-muttasıl zamirle, bu mefûl durumundaki zamirin âmili olan fiil arasına '*istisnâ edatı*' olan (إِلَّا) girdiğinde, keza bu zamirin de '*mansup-munfasıl*' bir zamir olması icap eder.

(Sadece seni seviyorum!) لَا أُحِبُّ إِلَّا إِيَّاكِ!

1. Madde İle İlgili Örnek Cümle		
2. Mefûlün Bih (Mahallen Mansup)	Fâil (Fâil, Lafzen Merfû)	Fiil + Mefûl (Mefûl Mahallen Mansup)
إِيَّاهُ	مُحَمَّدٌ	أَنْبَأَنِي
Onu bana Muhammet haber verdi.		

BİRİNCİ MADDE İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) قَدِ اسْتَقَالَ وَزِيرُ الْاِقْتِصَادِ، أَنْبَأَتْنَا إِيَّاهُ وَكَالَةُ الْأَنْبَاءِ.

Ekonomi bakanı istifa etmiş, bize bunu haber ajansı bildirdi.

(2) مِنْ أَيْنَ لِي هٰذِهِ الْهَدَايَا؟ مَنَحَتْكِ إِيَّاهَا صَدِيقَةٌ لَكِ لَمْ نَعْرِفْهَا.

Bu hediyeler bana nereden? –Onları sana, tanımadığımız bir arkadaşın verdi.

(3) مَنْ أَذِنَ لِهٰؤُلَاءِ الْمُهَاجِرِينَ أَنْ يُقِيمُوا فِي هٰذَا الْحَيِّ؟ - أَسْكَنَتْهُمُ الْحُكُومَةُ إِيَّاهُ.

O göçmenlerin bu mahallede oturmasına kim izin verdi? Onları oraya devlet yerleştirdi.

(4) مِنْ أَيْنَ عَرَفْتَ أَنَّ الْمَطَرَ سَيَنْزِلُ؟ - قَدْ أَنْبَأَتْنَا إِيَّاهُ نَشْرَةُ الْأَخْبَارِ.

Yağmurun yağacağını nereden bildin? –Haber bülteninden öğrendik.

(5) مَنْ أَلْبَسَكَ إِيَّاهُ؟ - أَلْبَسَنِي إِيَّاهُ رَجُلٌ لَا يُرِيدُ أَنْ يُعْرَفَ اسْمُهُ.

Sana onu kim giydirdi? –Onu, bana, adının bilinmesini istemeyen bir adam giydirdi.

(6) مَنْ سَقَى الضُّيُوفَ الْعَصِيرَ الْبَارِدَ؟ - سَقَاهُمُ الْخَادِمُ إِيَّاهُ.

Konuklara soğuk meşrubatı kim ikram etti? –Onu, konuklara hizmetçi ikram etti.

(7) يَا ابْنَتِي، مَنْ وَهَبَكِ هٰذِهِ الْقِلَادَةَ وَ الْقُرْطَ وَ السِّوَارَ؟ - وَهَبَنِي إِيَّاهَا خَطِيبِي.

Kızım! Bu kolyeyi, küpeyi ve bileziği sana kim verdi? –Onları bana nişanlım hediye etti.

(8) مَنْ أَعْطَاكُمْ هٰذِهِ الْبِلَى أَيُّهَا الْأَوْلَادُ؟ - أَعْطَانَا إِيَّاهَا خَالُنَا الصَّغِيرُ.

Çocuklar! Bu bilyeleri size kim verdi? Onları bize küçük dayımız verdi.

(9) رَأَيْتُ مُحَمَّدًا يَرْكَبُ دَرَّاجَتِي، مَنْ أَعَارَهُ إِيَّاهَا.

Muhammed'i bisikletime binerken gördüm. Onu kendisine kim ödünç verdi?

2. Madde İle İlgili Örnek Cümle		
Atıf + Ma'tuf (Mahallen Mansup)	Mefûlün Bih (Muzâf + Muzâfun İle.)	Fiil + Fâil (Fâil Gizli 'Nahnu' Zamiri)
وَ إِيَّاكُمْ	أَعْمَامَنَا	سَنَزُورُ
Amcalarımızı ve sizi ziyaret edeceğiz.		

İKİNCİ MADDE İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) لَمْ يُعَاقِبِ الْمُعَلِّمُ الطُّلاَّبَ فَقَطْ بَلْ إِيَّاهُنَّ أَيْضًا.

Öğretmen sadece erkek öğrencileri değil kız öğrencileri de cezalandırdı.

(2) أَيَّهُمَا تَشْتَرِي، اَلْمُعْجَمَ أَمِ الرِّوَايَةَ؟ - سَأَشْتَرِي الْمُعْجَمَ وَ إِيَّاهَا عَلَى السَّوَاءِ.

Hangisini alıyorsunuz, sözlüğü mü yoksa romanı mı? -Hem sözlüğü hem de onu satın alıyorum.

(3) سَنَدْعُو إِلَى الْحَفْلَةِ بَعْضَ أَصْدِقَائِنَا الْمُتَخَرِّجِينَ وَ إِيَّاكُمَا.

Partiye bazı mezun arkadaşları ve ikinizi çağırıyoruz.

(4) قَدْ طَرَدَكُمْ صَاحِبُ الْعَمَلِ وَ إِيَّانَا بِسَبَبِ الْإِهْمَالِ فِي الْمَعْمَلِ.

Fabrikadaki ihmal yüzünden patron hem sizi hem de bizi işten kovdu.

(5) يَا بُنَيَّ، طَلَبَ الْمُدِيرُ أَنْ يُقَابِلَ أُمَّكَ وَ إِيَّايَ، هَلْ هُنَاكَ مُشْكِلَةٌ فِي الْمَدْرَسَةِ؟

Oğulcuğum! Müdür annenle ve benimle görüşmek istiyor. Okulda herhangi bir sorun mu var?

(6) كَافَأَ عَمِيدُ الْكُلِّيَّةِ الطُّلاَّبَ الْمُتَفَوِّقِينَ وَ إِيَّايَ فَقَطْ.

Fakülte dekanı sadece başarılı öğrencileri ve beni ödüllendirdi.

(7) أَوْقَفَتِ الشُّرْطَةُ الْقَافِلَةَ الَّتِي تَسِيرُ أَمَامَنَا وَ إِيَّانَا.

Polis önümüzde giden konvoyu ve bizi durdurdu.

(8) بَعْدَ أَنْ قَامَ الْمُوَظَّفُونَ وَ الْعُمَّالُ بِمُظَاهَرَاتٍ اعْتَقَلَتْنَا الشُّرْطَةُ وَ إِيَّاهُمْ.

Memurlar ve işçiler gösteri yaptıktan sonra polis hem bizi hem de onları tutukladı.

(9) تَظْلِمِينَ أُمَّكِ وَ إِيَّايَ بِهٰذَا السُّلُوكِ السَّلْبِيِّ.

Bu olumsuz davranışınla annene de bana da haksızlık ediyorsun.

4. Madde İle İlgili Örnek Cümle		
Ma'tuf (Lafzen Mansup)	Atıf Harfi (İraptan Mahalli Yok)	Mefûlün Bih (Fiili Mahzuf)
الرِّيَاءَ	وَ	إِيَّاكُمْ
Siz siz olun, riyâkârlıktan uzak durun!		

DÖRDÜNCÜ MADDE İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) قَالَ الْمُعَلِّمُ لِلطُّلاَّبِ: إِيَّاكُمْ وَ الْغِشَّ فِي الإِمْتِحَانِ!

Öğretmen, öğrencilere 'Sakın ola ki kopyaya yeltenmeyesiniz!' dedi.

(2) حَذَّرَ الْوَالِدُ ابْنَهُ عَنِ الْخَطَرِ فِي حَدِيقَةِ الْحَيَوَانَاتِ: إِيَّاكَ وَ قُضْبَانَ الْأَقْفَاصِ!

Baba, oğlunu, hayvanat bahçesindeki tehlikeye karşı uyardı: 'Kafeslerin parmaklıklarından uzak dur!'.

(3) كَانَ خَالِي يَقُولُ لِي دَائِمًا: إِيَّاكَ وَ مُجَالَسَةَ الزُّمَلاَءِ الْمُقَامِرِينَ!

Dayım bana hep 'Aman kumarbaz arkadaşlarla oturup kalkma!' derdi.

(4) لَوْ تُرِيدُ أَنْ تَكُونَ شَخْصًا مُحْتَرَمًا فَإِيَّاكَ وَ الرِّيَاءَ وَ الْمُدَاهَنَةَ!

Saygın bir kişi olmak istiyorsan riyâkârlıktan ve yağcılıktan uzak dur!

(5) حَذَّرَ الْوَالِدُ ابْنَيْهِ قَائِلاً لَهُمَا: إِيَّاكُمَا وَ الْقِيَادَةَ بِدُونِ الشَّهَادَةِ!

Baba, iki oğlunu da 'Sakın ola ki ehliyetsiz araba kullanmayın' diye uyardı.

(6) حَذَّرَ الْمُدِيرُ الطُّلاَّبَ مِنَ الْكَلْبِ الْمُقْتَرِبِ قَائِلاً لَهُمْ: إِيَّاكُمْ وَ الْاِقْتِرَابَ مِنْ هٰذَا الْكَلْبِ الْمُفْتَرِسِ!

Müdür, 'Bu vahşi köpeğe yaklaşmayın!' diyerek öğrencileri yaklaşmakta olan köpeğe karşı uyardı.

(7) يُكَرِّرُ الْأَطِبَّاءُ هٰذَا التَّنْبِيهَ بِاسْتِمْرَارٍ: إِيَّاكُمْ وَالْبَقَاءَ تَحْتَ أَشِعَّةِ الشَّمْسِ طُولَ النَّهَارِ!

Doktorlar şu öneriyi sürekli olarak tekrarlıyorlar: 'Gün boyunca güneş ışınları altında kalmaktan uzak durun!'.

(8) حَذَّرَ الْمُدَرِّبُ لاَعِبِيهِ الْمُتْعَبِينَ: إِيَّاكُمْ وَ الْهَدَفَ الْمُفَاجِئَ!

Antrenör, 'Sürpriz bir gole kurban gitmeyin!' diyerek yorgun oyuncularını uyardı.

(9) قَرَأْتُ فِي مَجَلَّةِ "الإِسْلاَمُ" تَحْذِيرًا يَقُولُ: إِيَّاكُمْ وَ تَرْكَ الْأَوْلاَدِ فِي حَالِهِمْ!

İslam dergisinde, 'Çocukları kendi haline bırakmaktan sakının' şeklinde bir uyarı okudum.

5. Madde İle İlgili Örnek Cümle		
Mefûlün Bih ('لَطْمُ' Mastarının Mefûlü)	Fâil (Fiilimsi) (Mastar Fâiline Muzâf)	Fiil + Mefûlün Bih (Mefûl, Mah. Mansup)
إِيَّاكَ	لَطْمُ الْمُعَلِّمِ	أَحْزَنَنِي
Öğretmenin sana tokat atması beni üzdü!		

BEŞİNCİ MADDE İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) يَحْسُنُ إِعْلَامُ الْمُوَظَّفِ الْمَعْلُومَاتِ إِيَّانَا حَتَّى الْمَسَاءِ.

Memurun, o bilgileri bize akşama kadar ulaştırması iyi olur.

(2) لَمْ يُعْثَرْ عَلَى حَسَنٍ حَتَّى الْآنَ فَمِنَ الْمُحْتَمَلِ قَتْلُ الْمُتَّهَمِ إِيَّاهُ.

Hasan şu ana kadar bulunamadı, sanığın Onu öldürmüş olması muhtemel.

(3) لَا تَعْمَلُ الْحَنَفِيَّةُ مُنْذُ أُسْبُوعٍ فَوَاللهِ حَيَّرَنِي إِصْلَاحُ الْبُسْتَانِيِّ إِيَّاهَا.

Bir haftadır çeşme çalışmıyor. Bahçıvanın onu onarması beni şaşırttı.

(4) أَغْضَبَنِي تَلْقِيبُ الطُّلَّابِ إِيَّاهُ بِـ "السَّمِينُ".

Öğrencilerin Ona 'şişko' lakabı takması beni sinirlendirdi.

(5) اِسْتَغْرَقَ تَعْلِيمُ الْأُسْتَاذِ الْعَرَبِيَّةَ إِيَّانَا سَنَةً وَاحِدَةً بِالضَّبْطِ!

Hocanın bize Arapça öğretmesi tam olarak bir sene sürdü.

(6) أَخَذَتْ أُلْفَةُ الْعَرُوسِ إِيَّاهَا (الْحَمَاةَ) مُدَّةً طَوِيلَةً.

Gelinin Ona (kaynanaya) ısınması uzun bir süre aldı.

(7) أُعْجِبْتُ بِتَأْلِيفِ هَذَيْنِ الْكَاتِبَيْنِ إِيَّاهُ (كِتَابَ النَّحْوِ)

Bu iki yazarın, onu (Nahiv kitabını) kaleme almasını beğendim.

(8) تَشْغِيلُكَ إِيَّاهُ (الْمُحَرِّكَ) أَمْرٌ سَهْلٌ لِلْغَايَةِ فِي هَذِهِ السَّيَّارَاتِ.

Bu arabalarda onu (motoru) çalıştırman son derece kolay bir iş.

(9) لَيْسَ وَاقِعِيًّا خَفْضُ الْحُكُومَةِ إِيَّاهُ (التَّضَخُّمَ) فِي ثَلَاثَةِ شُهُورٍ فَقَطْ.

Hükümetin sadece üç ay içerisinde enflasyonu aşağı çekmesi gerçekçi değil.

6. Madde İle İlgili Örnek Cümle	
Fiil + Fâil (Fâil, Gizli Bir 'Nahnü' Zamiri)	Mefûlün Bih (Öne Geçmiş) (Mefûl, Mahallen Mansup)
نَعْبُدُ	إِيَّاكَ
Yalnız ve yalnız sana ibadet ederiz.	

ALTINCI MADDE İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) يَا رَبَّ الْعَالَمِينَ، إِيَّاكَ نَخَافُ وَ نَطْلُبُ مِنْكَ الرَّحْمَةَ.

Ey alemlerin Rabbi!Yalnız Senden korkarız ve bağışlamayı da senden dileriz.

(2) يَقُولُ مَثَلٌ عَرَبِيٌّ قَدِيمٌ: إِيَّاكِ أَعْنِي وَ اسْمَعِي يَا جَارَةُ!

Eski bir Arap atasözü şöyle der : 'Kızım sana söylüyorum, gelinim sen anla!'.

(3) إِيَّاهُ رَأَيْتُ فِي السُّوقِ، لٰكِنَّهُ تَصَرَّفَ كَأَنْ لَمْ يَرَنِي قَطُّ.

Onu çarşıda gördüm, ama O, sanki beni hiç görmemiş gibi davrandı.

7. Madde İle İlgili Örnek Cümle		
Mefûlün Bih (Mahallen Mansup)	İstisnâ Edatı (Cümlede İşlevi Yok)	Fiil + Fâil (Fâil, Gizli Bir 'Ene')
إِيَّاهَا!	إِلاَّ	لاَ أُفَضِّلُ
Sadece ve sadece onu tercih ediyorum!		

YEDİNCİ MADDE İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) قَالَ رَئِيسُ الْمَحْكَمَةِ لِمُسْتَشَارِيهِ: لَنْ نُعَاقِبَ إِلاَّ إِيَّاهُمَا.

Mahkeme başkanı, danışmanlarına 'Sadece ikisine ceza vereceğiz' dedi.

(2) قَالَ هَاوِي جَمْعِ الطَّوَابِعِ لِصَدِيقِهِ: مَا أُعْجِبْتُ مِنْ هٰذِهِ الْمَجْمُوعَةِ إِلاَّ إِيَّاهَا.

Pul koleksiyoncusu, arkadaşına 'Bu seri içinden sadece onu beğendim' dedi.

(3) لَمْ أَدْعُ إِلَى حَفْلَةِ مِيلاَدِي إِلاَّ إِيَّاكُمَا مِنْ زُمَلاَئِنَا الْمُتَخَرِّجِينَ.

Doğum günü partime mezun arkadaşlardan sadece ikinizi davet ettim!

75. DERS

ŞAN ZAMİRİ
MUHAFFEF 'İNNE'
MUHAFFEF 'ENNE'

ŞAN ZAMİRİ

'***Şan (şe'n)***', '***durum***' demektir. Bazı bağlamlarda muhatabın dikkatini söyleyeceğimiz söze veya cümleye çekmek için önce '***şan zamiri***' adını verdiğimiz bu zamir türü zikredilir, arkasından dikkat çekilmek istenen şey veya durum açıklanır. Bu zamirlerle -*ve bu zamirin diğer zamirlerden ayrıldığı noktalarla*- ilgili olarak bilinmesi gereken önemli hususlar şunlardır:

1. '***Şan zamiri***' diğer zamirlerden farklı olarak geriye değil, ileriye dönük göndermede bulunur: هُوَ اللهُ أَحَدٌ gibi
2. '***Şan zamiri***' daima müfret gâib (هُوَ) ve gâibe (هِيَ) bir zamirdir.
3. '***Şan zamiri***', '***munfasıl***' ve '***muttasıl***' şan zamiri olarak ikiye ayrılır:

a. Munfasıl Şan Zamiri: Dâima cümle başında bulunan ve cümleye kendisiyle başlanan (هُوَ) ve (هِيَ) zamirleridir ki, her zaman için cümlede mübteda pozisyonunda bulunurlar.

b. Muttasıl Şan Zamiri: Dâima (إِنَّ) ve benzerlerine veya '***kalp fiilleri***'ne birleşen zamir türüdür. Bu zamirlerin irapları ile ilgili yeterli açıklama aşağıdaki tablolarda yapılmıştır.

Munfasıl Şan Zamiri İle İlgili Örnek Cümle		
İsim Cümlesi Halinde Haber (Mahallen Merfû)		Mübteda (Şan Z. Mahallen Merfû)
غَفُورٌ	اَللهُ	هُوَ
Haber (Lafzen Merfû)	Mübteda (Lafzen Merfû)	
O Allah ki, çok bağışlayıcıdır.		

MUNFASIL ŞAN ZAMİRLERİ İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) هِيَ الدُّنْيَا مَمْلُوءَةٌ بِالْأَلْغَازِ وَ الْمُعَمَّيَاتِ.

Şu dünyadır ki bilmece ve bulmacalarla dopdoludur.

(2) هُوَ الْعَدْلُ أَسَاسُ الْمُلْكِ.

Adalet ki mülkün temelidir.

(3) هِيَ الْمِنْطَقَةُ مَهْدُ الْحَضَارَةِ.

O bölge (dir ki) uygarlığın beşiğidir.

(4) هُوَ الدِّينُ سَعَادَةُ الدَّارَيْنِ.

O dindir ki, iki cihanın saadet kaynağıdır.

(5) هُوَ الْقُرْآنُ مُرْشِدُنَا إِلَى الْحَقِّ وَ دَلِيلُنَا عَلَى النُّورِ.

O Kurandır ki, hakka götüren mürşidimiz, aydınlığı gösteren rehberimizdir.

Muttasıl Şan Zamiri İle İlgili Örnek Cümle		
Fiil Cümlesi Halinde Haber (Mahallen Merfû)		İnne + İsmi (Şan Z. Mahallen Mansup)
الظَّالِمُونَ	لَا يُفْلِحُ	إِنَّهُ
Fâil (Lafzen Merfû)	Fiil (Lafzen Merfû)	
Gerçek şu ki, zalimler asla kurtuluşa ermez.		

Muttasıl Şan Zamiri İle İlgili Örnek Cümle		
İsim Cümlesi Halinde II. Mefûl (Mahallen Mansup)		Kalp F.+Fâil+I. Mefûl (Şan Z. Mahallen Mansup)
كَافِيَةٌ	اَلنُّقُودُ	ظَنَنْتُهَا
Haber (Lafzen Merfû)	Mübteda (Lafzen Merfû)	
Zannediyorum ki para yetecek.		

MUTTASIL ŞAN ZAMİRLERİ İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) عَلِمْتُ أَنَّهُ لَيْسَ مِنَ الْمُنْتَظَرِ أَنْ يُسَافِرُنَ غَدًا.

Onların yarın yola çıkmalarının beklenmediğini anladım.

(2) فَهِمْتُ أَنَّهُ ذَهَبَ الطُّلَّابُ إِلَى الْمُخْتَبَرِ.

Öğrencilerin laboratuvara gitmiş olduklarını anladım.

(3) قِيلَ إِنَّهُ سُرِقَتْ سَيَّارَةُ الْأُسْتَاذِ مَرَّةً أُخْرَى.

Profesörün arabasanın bir kere daha çalındığı söylendi.

(4) أَعْتَقِدُ أَنَّهُ تَزِيدُ رَوَاتِبُ الْمُوَظَّفِينَ فِي الشَّهْرِ الْمُقْبِلِ.

Memur maaşlarının önümüzdeki ay artacağını zannediyorum.

(5) أَخْبَرُونِي بِأَنَّهُ لَنْ يُسْمَحَ لِلطُّلاَّبِ بِالْخُرُوجِ مِنَ الْمُحَاضَرَةِ.

Öğrencilerin konferanstan dışarı çıkmalarına izin verilmeyeceğini bildirdiler.

MUHAFFEF 'İNNE'

'إِنْ' , 'إِنَّ' nin muhaffef halidir. Şart ve nefiy edatı olan 'إِنْ' den ayırt edilebilmesi için haberi konumundaki ismin başına mutlaka *'el-Lâmu'l-Fârıka = Ayırt edici Lâm'* adı verilen meftuh bir lâm 'لَ' getirilir. Muhaffef 'إِنْ' in, başına geldiği mübtedaya hareke bakımından tesir etmemesi tercih edilir. Muhaffef 'إِنْ', fiil cümlesinin başına da gelebilir. Ancak bu durumda söz konusu fiilin ya *'Kâne ve Benzerleri'*nden veya *'Zanne ve Benzerleri'*nden olma zorunluluğu bulunmaktadır. Bu durumda *'muhaffef inne'*nin ismi mahzuf bir *'şan zamiri'*dir. *'Kâne ve Benzerleriyle'* veya *'Zanne ve Benzerleriyle'* başlayan fiil cümlesi ise *'muhaffef inne'*nin haberidir.

Muhaffef İnne İle İlgili Örnek Cümle	
Fiil + Fâil + I. ve II. Mefûller (Cümle Bir Bütün Halinde 'İnne'nin Haberi)	Muhaffef 'İnne' (İsmi Olan Şan Zamiri Mahzuf)
وَجَدْنَا أَكْثَرَهُمْ لَفَاسِقِينَ	إِنْ
Biz, onların pekçoğunun fâsıklar olduğunu gördük.	

MUHAFFEF 'İNNE' İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) وَ إِنْ كَانَتْ لَكَبِيرَةً إِلاَّ عَلَى الَّذِينَ هَدَى اللهُ.

(Kıblenin Kudüs'ten Mekke'ye çevrilmesi) Allah'ın yol gösterdiği kimselerden başkasına elbette ağır gelir.

(2) وَ إِنْ يَكَادُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَيُزْلِقُونَكَ بِأَبْصَارِهِمْ لَمَّا سَمِعُوا الذِّكْرَ.

O inkar edenler Zikr'i (Kur'anı) işittikleri zaman seni neredeyse gözleri ile devireceklerdi.

(3) وَ مَا أَنْتَ إِلاَّ بَشَرٌ مِثْلُنَا وَ إِنْ نَظُنُّكَ لَمِنَ الْكَاذِبِينَ.

Sen de bizim gibi bir beşerden başkası değilsin. Bil ki, biz seni ancak yalancılardan biri sayıyoruz.

(4) وَإِنْ كَانُوا لَيَقُولُونَ، لَوْ أَنَّ عِندَنَا ذِكْرًا مِّنْ الأَوَّلِينَ، لَكُنَّا عِبَادَ اللهِ الْمُخْلَصِينَ.

(Müşrikler) şunu da söylüyorlardı: "Eğer yanımızda öncekilere verilen kitaplardan bir kitap olsaydı, elbette biz ihlâslı kullar olurduk."

(5) قَالُوا إِنْ هٰذَانِ لَسَاحِرَانِ يُرِيدَانِ أَن يُخْرِجَاكُم مِّنْ أَرْضِكُم بِسِحْرِهِمَا.

"Şüphesiz bu ikisi, sihirleri ile sizi yurdunuzdan çıkarmak isteyen birer sihirbazdır dediler."

(6) قَالَ تَاللهِ إِنْ كِدتَ لَتُرْدِينِ.

"Allah'a andolsun, neredeyse beni de helâk edecektin dedi."

اَلْبَطَاطَا

كَانَتِ الْبَطَاطَا حَتَّى وَقْتٍ قَرِيبٍ مُتَّهَمَةً بِأَنَّهَا تُؤَدِّي إِلَى السِّمْنَةِ. لٰكِنْ تَبَيَّنَ فِي السَّنَوَاتِ الْمَاضِيَةِ أَنَّ الْبَطَاطَا يُمْكِنُ أَنْ تَكُونَ جُزْءًا مِنْ نِظَامٍ غِذَائِيٍّ لِتَخْفِيفِ الْوَزْنِ. فَهِيَ لاَ تَحْتَوِي إِلاَّ عَلَى نِسْبَةٍ بَسِيطَةٍ مِنَ الْكَارْبُوهِيدْرَاتِ مُقَارَنَةً بِغَيْرِهَا مِنَ النَّشَوِيَّاتِ. إِذْ تَحْتَوِي عَلَى 23 بِالْمِائَةِ مِنْهَا فَقَطْ فِي حِينِ يَحْتَوِي الأُرْزُ عَلَى 78 بِالْمِائَةِ وَ الْعَدَسُ عَلَى 60 بِالْمِائَةِ وَ الْقَمْحُ عَلَى 60 بِالْمِائَةِ أَيْضاً.

اِرْتِعَاشَةُ الْبَرْدِ

عِنْدَمَا نَشْعُرُ بِبَرْدٍ شَدِيدٍ يُظَنُّ أَنَّ أَجْسَامَنَا هِيَ الَّتِي تَرْتَعِشُ لٰكِنَّ الْحَقِيقَةَ أَنَّ عَضَلاَتِنَا هِيَ الَّتِي تَتَحَرَّكُ وَ تَرْتَعِشُ. وَ ارْتِعَاشُ الْعَضَلاَتِ هُوَ وَسِيلَةُ الْجِسْمِ فِي تَدْفِئَةِ نَفْسِهِ عِنْدَمَا يَشْعُرُ بِالْبَرْدِ الشَّدِيدِ.

MUHAFFEF 'ENNE'

'أَنْ' de, keza 'أَنَّ' nin muhaffef halidir. Kendisinden sonra mutlaka ya bir isim cümlesi veya bir fiil cümlesi gelir:

1. İsim Cümlesi: '*En*'den sonra gelen cümle isim cümlesi veya '***Leyse***' gibi çekimi yapılamayan camid bir fiil ise '***En***' ile '***Mübteda***' veya '***Câmid fiil***' arasına herhangi bir harf girmez.

أُوقِنُ أَنِ الصَّبْرُ مِفْتَاحُ الْفَرَجِ

'Biliyorum: Sabrın sonu selâmettir'

وَ أَنْ لَيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلاَّ مَا سَعَى

'İnsanoğlu için çalıştığından başkası yoktur'

Not: Her iki cümlede de '***en***'in ismi mahzuf bir '***şan zamiri***'dir. Geride kalan cümle ise '***en***'in haberidir.

2. Fiil Cümlesi: '***En***'den sonra gelen cümle, çekimi yapılabilen bir fiil cümlesi ise '***en***' ile söz konusu fiil arasına ya سَ ، سَوْفَ ، قَدْ ، لَوْ harflerinden veya لاَ ، لَمْ ، لَنْ gibi olumsuzluk edatlarından biri girer. Şayet '***en***' den önce bir fiil gelecek ise bu fiil mutlaka وَجَدَ ، رَأَى ، ظَنَّ ، حَسِبَ ، عَلِمَ gibi '***kalp fiilleri***'nden biri olmak zorundadır.

أُوقِنُ أَنْ لَوْ جَدَّ الْإِنْسَانُ لَأَفْلَحَ!

'Biliyorum ki: Şayet insanoğlu gayret etse felaha erer'

أَ يَحْسَبُ أَنْ لَنْ يَقْدِرَ عَلَيْهِ أَحَدٌ؟

'İnsan, (Allah'ın) kendisine güç yetiremiyeceğini mi zanneder?'

Not: Bu cümlede de '***en***'in ismi mahzuf bir '***şan zamiri***'dir. Geride kalan cümle ise '***en***'in haberidir.

MUHAFFEF 'ENNE' İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) اِعْلَمْ أَنْ سَوْفَ يَأْتِي كُلُّ مَا قُدِّرَ.

Bil ki; her takdir edilen şey mutlaka başa gelecektir.

(2) وَ أَنْ لَوِ اسْتَقَامُوا عَلَى الطَّرِيقَةِ لَأَسْقَيْنَاهُمْ مَاءً غَدَقًا.

Şayet doğru yolda gitselerdi, bu hususta kendilerini denememiz için onlara bol bol su verirdik.

(3) أَفَلاَ يَرَوْنَ أَنْ لاَ يَرْجِعُ إِلَيْهِمْ قَوْلاً.

O şeyin (heykelin) kendilerine hiçbir sözle mukabele etmeyeceğini bilmezler mi?

(4) أَشْهَدُ أَنْ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ.

Allah'tan başka tanrı yoktur.

(5) وَظَنُّوا أَن لاَّ مَلْجَأَ مِنَ اللهِ إِلاَّ إِلَيْهِ.

Allah'tan başka sığınılacak bir makam olmadığını anladılar.

(6) عَلِمَ أَن سَيَكُونُ مِنكُم مَّرْضَى.

Allah, içinizde hastaların bulunacağını bilmektedir.

(7) إِنَّهُ ظَنَّ أَن لَنْ يَحُورَ.

Çünkü o hiçbir zaman Rabbine dönmeyeceğini sanırdı.

(8) أَيَحْسَبُ أَن لَّن يَقْدِرَ عَلَيْهِ أَحَدٌ.

(İnsan) hiç kimsenin kendisine güç yetiremeyeceğini mi sanır?

(9) أَيَحْسَبُ أَن لَمْ يَرَهُ أَحَدٌ.

(İnsan) hiç kimsenin kendisini görmediğini mi sanır?

كلمة اليوم

لَا يَشْكُرُ اللهَ مَنْ لَا يَشْكُرُ النَّاسَ

76. DERS

HEMZE ÇEŞİTLERİ: VASIL ve KAT'I HEMZESİ

VASIL HEMZESİ

Cümle başında bulunduğunda okunan, cümle ortasında bulunduğunda ise okunmayarak geçilen (vasledilen) hemze türüdür. İsimlerin ve fiillerin başında gelebilir. Yazılışı şu şekildedir:

(اَ ، اِ ، اُ)

(A) BAŞINDA VASIL HEMZESİ BULUNAN İSİMLER

(1) İf'âl bâbı dışında, mezid baplardan başında hemze bulunan tüm mastarlar:

(اِنْقِطَاعٌ) بِدُونِ انْقِطَاعٍ ؛ (اِجْتِمَاعٌ) فِي اجْتِمَاعٍ صَحَفِيٍّ ؛ (اِصْفِرَارٌ) مَعَ اصْفِرَارِ أَوْرَاقِ الْأَشْجَارِ ؛ (اِسْتِعْجَالٌ) بِلَا اسْتِعْجَالٍ ؛ (اِشْمِئْزَازٌ) بِدُونِ اشْمِئْزَازٍ.

(2) Aşağıda yer alan başında hemze bulunan sözcükler:

اَلْ : وَالْفَجْرِ ، عَلَى الْغُصْنِ ، مِنَ الْبَيْتِ ، قَالَ الْأَبُ ، طَلَعَتِ الشَّمْسُ

اِسْمٌ : بِاسْمِ اللهِ ، مَا اسْمُكَ؟ ، اُكْتُبِ اسْمَكَ عَلَى الرِّسَالَةِ.

اِبْنٌ/اِبْنَةٌ: أَيْنَ ابْنُكَ وَابْنَتُكَ؟ ، هٰذَا هُوَ ابْنِي وَهٰذِهِ هِيَ ابْنَتِي ، يَا ابْنَ فُلَانٍ!

اِمْرُؤٌ/اِمْرَأَةٌ : هٰذِهِ الْقَصِيدَةُ لِامْرِئِ الْقَيْسِ ؛ هٰذِهِ امْرَأَةٌ كَرِيمَةٌ. هٰذَا امْرُؤُ الْقَيْسِ ، رَأَيْتُ امْرَأَ الْقَيْسِ، مَرَرْتُ بِامْرِئِ الْقَيْسِ.

اِثْنَانِ/اِثْنَتَانِ: عِنْدِي كِتَابَانِ اثْنَانِ وَمِسْطَرَتَانِ اثْنَتَانِ.

اِسْتٌ : يَكْسُو النَّاسَ وَاسْتُهُ عَارِيَةٌ.

اَيْمُ : وَايْمُ اللهِ لَنْ نَرْتَاحَ حَتَّى تَرْتَاحَ قُلُوبُكُم.

اَيْمُنُ : وَايْمُنُ اللهِ لَأَفِيَنَّ.

اِبْنَمٌ : وَهٰذَا ابْنُمُ الْأُسْتَاذِ ، رَأَيْتُ ابْنَمَ الْأُسْتَاذِ ، مَرَرْتُ بِابْنِمِ الْأُسْتَاذِ.

(B) BAŞINDA VASIL HEMZESİ BULUNAN FİİLLER

(1) Sülâsî fiillerden, başında hemze bulunan (yani mehmûzu'l-fâ olan) fiillerle, İf'âl bâbı hariç, hemze ile başlayan tüm mezid mâzi fiiller:

(اِنْصَرَفَ) بَقِيَ الضُّيُوفُ يَوْمًا ثُمَّ انْصَرَفُوا.

(اِجْتَمَعَ) حَضَرَ مُدِيرُ الشَّرِكَةِ فَاجْتَمَعَ مَعَ الْعُمَّالِ سَاعَةً.

(اِحْمَرَّ) ظَهَرَتِ الْحَقِيقَةُ فَاحْمَرَّ وَجْهُ الْكَاذِبِ.

(اِسْتَمَرَّ) ضَعُفَتْ صِحَّتُهُ لِكَثْرَةِ الْإِجْهَادِ، وَمَعَ ذٰلِكَ اسْتَمَرَّ فِي عَمَلِهِ.

(اِطْمَأَنَّ) اَلْبِرُّ مَا اطْمَأَنَّ لَهُ الْقَلْبُ وَالْإِثْمُ مَا حَكَّ فِي النَّفْسِ.

(2) İf'âl bâbı dışındaki tüm bapların emir sigalarının başında yer alan hemzeler:

(أُكْتُبْ) يَا عَلِيُّ اكْتُبْ. ؛ (اِغْفِرْ) رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا. ؛ (أُعْفُ) وَاعْفُ عَنَّا.

(اِنْصَرِفْ) أَيُّهَا الطُّلَّابُ انْصَرِفُوا إِلَى بُيُوتِكُمْ. ؛ (اِنْكَسَرَ) سَقَطَ الْفِنْجَانُ فَانْكَسَرَ.

(اِنْتَظِرْ) أُخْرُجْ مِنَ الْبَيْتِ فَانْتَظِرْنِي فِي الْحَدِيقَةِ. ؛ (اِعْتَصِمْ) وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللّٰهِ.

(اِسْتَقْبِلْ) اِذْهَبْ إِلَى الْمَطَارِ فَاسْتَقْبِلْ أَبَاكَ. ؛ (اِسْتَغْفِرْ) وَاسْتَغْفِرْ لِذَنْبِكَ.

(اِطْمَئِنَّ) قُومُوا بِوَاجِبَاتِكُمْ فَاطْمَئِنُّوا.

KAT'I HEMZESİ

Cümlenin neresinde olursa olsun her halukârda okunan hemze türüdür. İsimlerin ve fiillerin başında gelebilir. Yazılışı şu şekildedir:

(أَ ، إِ ، أُ)

(A) BAŞINDA KAT'I HEMZESİ BULUNAN İSİMLER

(1) İf'âl bâbından gelen fiillerin mastarları:

(إِكْرَاهٌ) لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ ؛ (إِمْكَانٌ) بِإِمْكَانِكَ أَنْ ... ؛ (إِيمَانٌ) مَعَ إِيمَانِهِمْ.

(2) Vasıl hemzesi ile başlayan isimler dışındaki sözcükler:

(إِنْسَانٌ) لِكُلِّ إِنْسَانٍ أَجَلُهُ. ؛ (أَسَدٌ) رَأَيْنَا فِي الْغَابَةِ أَسَدًا. ؛ (أُنَاسٌ) تَجَمَّعَ حَوْلَ الْحَادِثِ أُنَاسٌ كَثِيرُونَ. ؛ (أَرْكَانٌ) أَمَّا الْإِسْلَامُ فَأَرْكَانُهُ خَمْسَةٌ ؛ (أَحْمَرُ) هٰذَا الْقَمِيصُ أَحْمَرُ اللَّوْنِ. ؛ (أَنَا) هَا أَنَا ذَا أَعُودُ لِلْحَيَاةِ مِنْ جَدِيدٍ! ؛ (إِسْمَاعِيلُ/إِسْحَاقُ) سَلَّمْتُ عَلَى إِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ. ؛ (أَكْبَرُ) هُوَ أَكْبَرُ مِنِّي سِنًّا.

(B) BAŞINDA KAT'I HEMZESİ BULUNAN FİİLLER

(1) Baş harfi hemze olan üç harfli fiiller:

(أَكَلَ) أَخَذْتُ التُّفَّاحَةَ فَأَكَلْتُ. ؛ أَمَرَ ، أَسِفَ ، آبَ ، أَبَى ، أَذِنَ ، أَفَلَ ، أَرِقَ

(2) İfâl babındaki mazi ve emir fiillerin başındaki hemzeler:

أَكْرَمَ ، أَقَمْنَا ، آثَرْتُ ، أَسْمَعْتُمْ ، أَدْرَكُوا ، أَحْبَبْنَ ، آمَنْتُمْ ، أَحْيَيْنَا ، أَنْعَمْتَ.

أَعِدُّوا ، أَجِيبُوا ، أَقِمْ ، أَضِفْ ، آتِ ، آمِنُوا ، أَلْحِقْنَا ، أَرْشِدْهُمْ ، أَطْعِمْهُ.

(3) Muzâri fiil nefs-i mütekellim (1.şahıs/tekil) sigasındaki hemzeler:

أَذْهَبُ ، أَجِدُ ، أَعُدُّ ، أَعُوذُ ، أَخْشَى ، أُكْرِمُ ، أُدَرِّسُ ، أُشَاهِدُ ، أَنْتَقِلُ ، أَنْصَرِفُ ، أَتَعَلَّمُ ، أَتَعَاوَنُ ، أَسْتَغْفِرُ ، أَشْمَئِزُّ ، أُدَحْرِجُ.

(4) Taaccub fiillerinin başında yer alan hemzeler:

مَا أَحْسَنَهُ! ، مَا أَبْرَدَ الْجَوَّ! ، مَا أَسْرَعَ السَّيَّارَةَ! ، مَا أَحْلَاهَا! ، مَا أَطْوَلَهُ!.

أَبْصِرْ بِهِ! ، أَطْيِبْ بِكُمْ! ، أَطْوِلْ بِالشَّجَرَةِ! ، أَسْرِعْ بِالطَّائِرَةِ!

ÖNEMLİ NOT

Kuran-ı Kerim metni mushaf haline getirildiği sırada, Arap dili yazısı ve bu hattın yazım ilkeleri (imlâ) henüz son şeklini almadığından, hemzelerin özellikle baştaki yazımında -bunların vasıl veya kat'ı türünde oldukları dikkate alınmaksızın- standart bir stil (yani her zaman أ ، إ ، ا biçimleri) kullanılmıştır. Sözgelimi, أَعْمَى sözcüğü اَعْمَى ; أَمِنْتُمْ fiili اَمِنْتُمْ ; أَجِدُ fiili اَجِدُ ; أَنْتَ zamiri اَنْتَ ; kezâ أَنْزَلْنَا fiili de اَنْزَلْنَا biçiminde vs. yazılmıştır.

كلمة اليوم

حِيلَةُ مَنْ لَا حِيلَةَ لَهُ الصَّبْرُ

77. DERS

HEMZE VE ELİF

HEMZE

(أَ ، إِ ، أُ ، اِ ، اَ ، اُ ، آ ، ـئـ ، ؤ ، ئ ، ء)

İsim, fiil ya da harf olsun, üzerinde hareke bulunan ve duruma göre değişik biçimlerde yazılan bir harftir

أَكَلَ ، سُئِلَ ، قُرِئَ ، إِنْسَانٌ ، أَمَانٌ ، بُؤْبُؤٌ ، مَاءٌ

ELİF

(ا)

Üzerinde hareke bulunmayan, kendisinden önceki harfin 'â' biçiminde uzatılmasını (med) sağlayan, kelimenin yalnızca ortasında veya sonunda yer alabilen harftir.

قَالَ ، خَافَ ، نَعْسَانُ ، جَبَانٌ ، دَعَا ، غَزَا ، دُنْيَا ، قَضَايَا

Hemzenin yazımına ilişkin çok sayıda kural ve ayrıntı vardır. Bunları maddeler halinde ezberlemeye çalışmak pratik ve kalıcı bir çözüm değildir. Bunun yerine, hemzenin imlâsına ait bu kuralları zaman zaman gözden geçirmek, bilhassa metin okurken veya alıştırma yaparken, dikkatimizi hemzeli sözcüklerin nasıl yazılmış olduğuna yoğunlaştırmak faydalı olabilir. Şimdi, bu kuralları sistematik biçimde sıralayalım ve ilgili örnekler üzerinde nasıl yazıldıklarına dikkat edelim:

HEMZENİN YAZIM KURALLARI

(A)
HEMZENİN KELİME BAŞINDA YAZIMI

Bir isim, fiil veya harfin başında yer alan hemzenin harekesi ne olursa olsun, daima elif üzerine ve -duruma göre- şu şekillerden biriyle yazılır:

(أَ ، إِ ، أُ ، اِ ، اَ ، اُ ، آ)

Hemzesi Başta Olan İsim Örnekleri

أَبٌ ، أَخٌ ، أَمَلٌ ، أَذَانٌ ، أَحَدٌ ، أَرِيكَةٌ ، أَبْلَهُ ؛ إِبِلٌ ، إِثْمٌ ، إِبْرِيقٌ ، إِسْمَنْت ،
إِحْسَانٌ ، إِصْبَعٌ ؛ أُسَامَةُ ، أُمٌّ ، أُجْرَةٌ ، أُذُنٌ ، أُخْتٌ، أُنْثَى ، أُفُقٌ ؛ أَخَوَاتٌ ،
أَمَاكِنُ، أَدِلَّةٌ ، أَبْوَابٌ ، أَنْوَارٌ ، إِخْوَةٌ ، إِبَرٌ ، إِرْسَالِيَّاتٌ ، أُنَاسٌ ، أُسُسٌ ، أُمَمٌ ،
أُجَرٌ ، أُسَرٌ ؛ اِسْمٌ ، اِبْنٌ ، اِبْنَةٌ، اِسْتٌ ؛ اِنْتِقَامٌ ، اِنْتِحَالٌ ، اِنْتِحَارٌ ، اِلْتِبَاسٌ ،
اِنْفِجَارٌ، اِحْتِرَامٌ، اِسْتِقْبَالٌ ؛ أُسْتُودْيُو ، إِنْتِرْنِيت ، أَرْشِيفٌ ، أَمْرِيكَا ، إِيرَانُ ،
أُخْطُبُوطٌ ، أَنْتَ ، آلْآنَ.

Hemzesi Başta Olan Fiil Örnekleri

أَخَذَ ، أَكَلَ ، أَجْلَسَ ، أَجْبَرَ ، أَكْرَمَ ، أَحْسَنَ، أَسْنَدَ ، أَرْجَعَ ، أَقَامَ ، أَدَامَ ؛ اِرْتَكَزَ،
اِشْتَغَلَ ، اِصْطَلَحَ ، اِلْتَفَتَ ؛ اِجْلِسْ ، اِنْزِلْ ، اِنْسَ ؛ اِسْتَقْبِلْ ، اِسْتَشِرْ ، اُقْعُدْ ،
اُتْرُكْ ، اُسْجُدْ ؛ اُعْتُقِلَ ، اُنْتُقِمَ ؛ اُسْتُقْبِلَ، اُسْتُخْرِجَ ؛ أُخِذَ ، أُكِلَ ، أُسِرَ ؛ أُنْتِجَ ،
أُنْزِلَ ، أُبْرِمَ ، أُفْسِدَ ، أُلْقِيَ ، أُحِيطَ ، أُقِيمَ ؛ آكُلُ ، آمُرُ ، آخُذُ ، ، آمِنُوا.

Hemzesi Başta Olan Harf/Zarf/Ünlem vs. Örnekleri

أَ ، أَيْنَ ، أَمَا ، أَلَا ، أَنْ ، أَنَّ ، أَنَّمَا، ؛ إِثْرَ ، إِبَّانَ ، إِنْ ، إِنَّ ، إِنَّمَا ، إِذَنْ ، إِيَّاكَ ، أُفٍّ

(B)
HEMZENİN KELİME ORTASINDA YAZIMI

(ـأَ ، أَ ، ؤُ ، ـؤ ، ـئـ ، ء ، آ)

(1) Hemze kelime ortasında olup aynı zamanda sâkin ise, öncesindeki harfin harekesine uygun biçimde yazılır:

(a) Kelime Ortasındaki Sâkin Hemzenin Makabli Fetha Olduğunda

رَأْسٌ ، كَأْسٌ ، فَأْسٌ ، يَأْسٌ ، بَأْسٌ ، دَأْبٌ ، جَأْشٌ ، فَأْرٌ ، ثَأْرٌ ؛ نَشَأْتُ ، قَرَأْنَا ، يَأْمُلُ ، يَأْذَنُ ، يَأْكُلُ ، يَأْمُرُ ، يَأْخُذُ ، يَأْسَفُ ، لَمْ يَقْرَأْهُ ، لَمْ يَشَأْهُ ، لَمْ يَأْلَفْ ، لَمْ يَأْبَ.

(b) Kelime Ortasındaki Sâkin Hemzenin Makabli Damme Olduğunda

سُؤْلٌ ، سُؤْرٌ ، لُؤْمٌ ، شُؤْمٌ ، مُؤْمِنٌ ، لُؤْلُؤٌ ، بُؤْبُؤٌ ، جُؤْجُؤٌ ، سُؤْدُدٌ ؛ بُؤْتَ ، جَرُؤْتُ ، يُؤْمِنُ ، لَمْ يَسُؤْهُ ، يَجْرُؤْنَ ، أُؤْتُمِنَ.

(c) Kelime Ortasındaki Sâkin Hemzenin Makabli Kesra Olduğunda

بِئْرٌ ، ذِئْبٌ ، مِئْذَنَةٌ ، بِئْسَ ، ظِئْرٌ ؛ جِئْتُ ، يَجِئْنَ ، أَنْبِئْهُ ، لَمْ يُنْبِئْهُ ، اِيتِ (وَائْتِ) ، اِيذَنْ (وَائْذَنْ)

(2) Hemze kelime ortasında olup harekesi fethalı ise, öncesindeki harfin harekesine uygun biçimde yazılır:

(a) Kelime Ortasındaki Fethalı Hemzenin Makabli Fetha Olduğunda

سَأَلَ ، رَأَبَ ، تَأَفَّفَ ، تَأَسَّسَ ، تَأَلَّمَ ، تَأَبَّطَ ، سَآمَةٌ ، ضَآلَةٌ ، مَآلٌ ، خَطَآنِ ، حِدَأَةٌ ، حِدَآتٌ، خَطَأَهُ ، نَبَأَهُ ؛ قَرَأَا (قَرَآ) ، بَدَأَا (بَدَآ) ، يَبْدَأَانِ (يَبْدَآنِ) ، يَقْرَأَانِ (يَقْرَآنِ)

(b) Kelime Ortasındaki Fethalı Hemzenin Makabli Damme Olduğunda

مُؤَنٌ ، تُؤَدَةٌ ، مُؤَوَّلٌ ، مُؤَدَّبٌ ، مُؤَقَّتٌ ، مُؤَنَّثٌ ، مُؤَكَّدٌ ، مُؤَسَّسٌ ، مُؤَرِّخٌ ، مُؤَذِّنٌ ، مُؤَلِّمٌ ، مُؤَنِّبٌ ، سُؤَالٌ ، وَامْرُؤَانِ ، لُؤْلُؤَيْنِ ، لُؤْلُؤَاتٌ ، أَكْمُؤَةٌ ، يَجْرُؤَانِ ، جَرُؤَا.

(c) Kelime Ortasındaki Fethalı Hemzenin Makabli Kesra Olduğunda

ذِئَابٌ ، رِئَاسَةٌ ، فِئَةٌ ، مِئَةٌ (مِائَةٌ) ، مِئَاتٌ ، فِئَاتٌ ، قَارِئَانِ ، قَارِئَاتٌ ، مُنْشِئَةٌ ، ضِئَالَةٌ.

(3) Hemze kelime ortasında olup harekesi fethalı, buna karşılık öncesindeki harf sâkin ise hemze elif üzerine yazılır. Ancak burada hemzenin kelime ortasında hakiki olarak bulunuyor olması (tensiye veya çekim gibi nedenlerle değil) mecburiyeti vardır.

يَيْأَسُ ، يَسْأَلُ ، يَبْرَأُ ، مَسْأَلَةٌ ، جَيْأَلٌ ، اَلسَّمَوْأَلُ ،
مَلْأَمَةٌ ، تَوْأَمٌ ، مَلْآنٌ ، ظَمْآنٌ ، اَلْقُرْآنُ.

NOT: Hemzeden önceki harf elif ise, hemze tek başına yazılır.

سَاءَلَ ، تَسَاءَلَ ـ تَسَاءَلُوا ، تَثَاءَبَ ، تَشَاءَمْنَ ، تَضَاءَلَ ،
تَفَاءَلُوا ، جَاءَا ، جَاءَتْ ، سَاءَتْ ، شَاءَا ، بَاءَتْ

(4) Hemze kelime ortasında olup harekesi dammeli, buna karşılık öncesindeki harf fethalı, dammeli veya sâkin ise hemze vav üzerine yazılır.

(a) Kelime Ortasındaki Dammeli Hemzenin Makabli Fetha Olduğunda

لَؤُمَ ، ضَؤُلَ ، رَؤُفَ ، يَقْرَؤُهُ ، يَمْلَؤُهُ ، يَكْلَؤُهُ ، خَطَؤُهُ ، نَبَؤُهُ.

(b) Kelime Ortasındaki Dammeli Hemzenin Makabli Damme Olduğunda

زُؤُدٌ ، رُؤُمٌ ، سُؤُمٌ ، لُؤْلُؤُهُ ، جُؤْجُؤُهُ ، أَكْمُؤُهُ.

(c) Kelime Ortasındaki Dammeli Hemzenin Makabli Sâkin Olduğunda

يَضْؤُلُ ، أَرْؤُسٌ ، أَكْؤُسٌ ، تَرْؤُسٌ ، تَسَاؤُلٌ ، تَثَاؤُبٌ ، تَلَاؤُمٌ ، جُزْؤُهُ ، ضَوْؤُهُ ، وُضُوؤُهُ ، ضِيَاؤُهُ ، شِفَاؤُهُ ، ثَنَاؤُهُ .

(5) Hemze kelime ortasında bulunup harekesi kesralıysa, öncesindeki harfin harekesi ne olursa olsun, hemze ye üzerine yazılır.

(a) Kelime Ortasındaki Kesralı Hemzenin Makabli Fetha Olduğunda

سَئِمَ ، بَئِسَ ، دَئِبٌ ، مُلْجَئِينَ ، خَطَئِهِ ، مَنْشَئِهِ.

(b) Kelime Ortasındaki Kesralı Hemzenin Makabli Damme Olduğunda

سُئِلَ ، رُئِيَ ، نُئِيَ ، دُئِلٌ ، لُؤْلُئِهِ ، بُؤْبُئِهِ ، جُؤْجُئِهِ ، أَكْمُئِهِ.

(c) Kelime Ortasındaki Kesralı Hemzenin Makabli Kesralı Olduğunda

مِئِينَ ، فِئِينَ ، قَارِئِينَ ، نَاشِئِينَ ، مُنْشِئِينَ ، مُقْرِئِينَ ، قَارِئِهِ ، مُنْشِئِهِ ، لَآلِئِهِ.

(d) Kelime Ortasındaki Kesralı Hemzenin Makabli Sâkin Olduğunda

أَفْئِدَةٌ ، أَسْئِلَةٌ ، مُسْئِمٌ ، مُتْئِمٌ ، مَرْئِيٌّ ، اَلرَّائِي ، يُسَائِلُ ، سَائِلٌ ، مُسَائِلٌ ، مَقْرُوئِينَ ، اَلطَّائِيُّ ، اَلْكِسَائِيُّ ، جُزْئِيٌّ ، جُزْئِهِ ، عِبْئِهِ ، شَيْئِهِ ، ضَوْئِهِ ، وُضُوئِهِ ، ضِيَائِهِ.

(6) Hemze kelime ortasında olup kendisinden sonra müenneslik tâ'sı (ة) bulunursa, bu durumdaki hemzenin harekesi fethalı olur ve öncesindeki harfin harekesine göre şöyle yazılır:

(a) Hemzenin Makabli Fethalı veya Sahih Sâkin ise Elif Üzerine Yazılır

حَدَأَةٌ ، خَطَأَةٌ ، نَشْأَةٌ ، نَبْأَةٌ.

(b) Hemzenin Makabli Dammeli ise Vav Üzerine Yazılır

لُؤْلُؤَةٌ ، بُؤْبُؤَةٌ.

(c) Hemzenin Makabli Kesralı veya Sâkin Yâ'lı ise Yâ Üzerine Yazılır

فِئَةٌ ، مِئَةٌ (مِائَةٌ) ، تَهْنِئَةٌ ، مَرْزِئَةٌ ، هَيْئَةٌ ، بِيئَةٌ ، خَطِيئَةٌ ، بَرِيئَةٌ.

(d) Hemzenin Makabli Elif veya Vav ise Tek Başına Yazılır

مَلَاءَةٌ ، قِرَاءَةٌ ، مُرُوءَةٌ ، سَوْءَةٌ ، سَوْءَى ، سَوْءَاءُ.

(7) Hemze kelime ortasında olup sonu mansup tenvinli ise, bu durumda sonuna elif yazılır:

لُؤْلُؤًا ، بُؤْبُؤًا ، أَكْمُؤًا ، قَارِئًا ، مُنْشِئًا.

(8) Hemze tek başına yazılıyorsa ve mansupsa sonuna elif getirilir:

جُزْءًا ، رُزْءًا ، ضَوْءًا ، وُضُوءًا.

(9) Hemze birleştirme (ittisal) harfinden sonra geliyorsa yâ üzerine yazılır:

عِبْئًا ، دِفْئًا ، شَيْئًا ، خِطْئًا ، مِلْئًا.

(10) Sonda elif üzerine yazılan hemzeler mansup ve tenvinli olduğunda iki elifin bir araya gelmemesi için elifsiz yazılır:

رَشَأً ، نَبَأً.

(11) Eliften sonra gelen kelime sonundaki tenvinli hemze mansup ise bu durumda elif konulmaz:

رِدَاءً ، مَاءً ، شِفَاءً ، نِدَاءً.

(C)
HEMZENİN KELİME SONUNDA YAZIMI

(1) Hemze kelime sonunda olup, öncesindeki harf sâkin ise bu durumda hemze (ء) biçiminde yazılır:

مَرْءٌ ، ضَوْءٌ ، بَدْءٌ ، وَطْءٌ، شَيْءٌ ، قَيْءٌ ، فَيْءٌ ، سَوْءٌ ، نَوْءٌ ، نَشْءٌ ؛ دِفْءٌ ، عِبْءٌ
، مِلْءٌ ، خِطْءٌ ؛ جُزْءٌ ، كُفْءٌ ، سُوءٌ ؛ وُضُوءٌ ، مَقْرُوءٌ ؛ مَاءٌ ، ضِيَاءٌ ، شِفَاءٌ ،
غِطَاءٌ ، شِوَاءٌ ، صِبَاءٌ ، لِوَاءٌ ، رِضَاءٌ ، بِنَاءٌ ؛ سَوَاءٌ ، دَوَاءٌ ، هَوَاءٌ ، سَمَاءٌ ، جَفَاءٌ ،
صَفَاءٌ ، وَفَاءٌ ، وَبَاءٌ ، قَضَاءٌ ؛ دُعَاءٌ ، عُوَاءٌ ، بُكَاءٌ ؛ هَنِيءٌ ، مَرِيءٌ ، بَرِيءٌ ،
جَرِيءٌ ؛ جَاءَ ، شَاءَ ، سَاءَ ، بَاءَ ؛ اِبْتِدَاءٌ ، اِبْتِلَاءٌ ، اِصْطِفَاءٌ ، اِزْدِرَاءٌ ، اِسْتِمْنَاءٌ ،
اِسْتِفْتَاءٌ ، اِسْتِلْقَاءٌ ، إِلْقَاءٌ ، إِعْلَاءٌ ، إِجْرَاءٌ ، إِنْشَاءٌ ، إِمِّحَاءٌ ؛ أَحْيَاءٌ ، أَبْنَاءٌ ، أَنْبَاءٌ ،
أَسْمَاءٌ ؛ أَشْيَاءُ ، بَطْحَاءُ ، صَحْرَاءُ ، سَوْدَاءُ ، عَرْجَاءُ ، عُلَمَاءُ ، أَذْكِيَاءُ ، أَحِبَّاءُ ،
أَنْبِيَاءُ.

Önemli not: Arapçada medler prensip olarak sâkin kabul edilmektedir. O nedenle gerek yurtdışında basılan Mushaflarda, gerekse metni harekelenmiş kimi eserlerde med harflerinin üzerine sükûn (cezm) işâreti konduğu görülmektedir. Ancak bu durumdaki harfleri cezimli olarak değil, medli biçimde (yani uzatarak) okumak gerekir. Aşağıdaki örneği inceleyiniz.

يَقُوْلُ (يَقُولُ) ؛ مَحْمُوْدٌ (مَحْمُودٌ) ؛ آمَنُوْا (آمَنُوا) ؛ يَبِيْعُ (يَبِيعُ) ، يَسْتَقِيْمُ (يَسْتَقِيمُ)

(2) Hemze kelime sonunda olup, öncesindeki harf harekeli ise bu durumda hemze, o harekeye uygun şekilde yazılır:

(a) Hemzenin Makabli (öncesindeki harf) Fethalı Olduğunda

خَطَـأٌ ، نَبَـأٌ ، سَـبَأٌ ، مَـلَأٌ ؛ قَرَأَ/يَقْرَأُ/اِقْـرَأْ، بَدَأَ/يَبْدَأُ/اِبْـدَأْ ، دَرَأَ/يَـدْرَأُ/اِدْرَأْ ، مَلَأَ/يَمْلَأُ/اِمْلَأْ ؛ تَوَضَّأَ/يَتَوَضَّأُ/تَوَضَّأْ ، تَبَرَّأَ/يَتَبَرَّأُ/تَبَرَّأْ ؛ اِمْرَأَ الْقَيْسِ.

(b) Hemzenin Makabli (öncesindeki harf) Dammeli Olduğunda

جَرُؤَ/يَجْرُؤُ ، مَرُؤَ/يَمْرُؤُ ، رَدُؤَ/يَرْدُؤُ ، وَطُؤَ/يَوْطُؤُ ؛ تَهَيُّؤٌ ، تَنَبُّؤٌ ، تَجَزُّؤٌ ، تَوَاطُؤٌ ، أَكْمُؤٌ ، لُؤْلُؤٌ ، بُؤْبُؤٌ ، جُؤْجُؤٌ ، اِمْرُؤُالْقَيْسِ.

(c) Hemzenin Makabli (öncesindeki harf) Kesralı Olduğunda

يَتَّكِئُ/اِتَّكِئْ ، يَسْتَهْزِئُ/اِسْتَهْزِئْ ، يُهَدِّئُ/هَدِّئْ ، يُهَنِّئُ/هَنِّئْ ، يُعَبِّئُ/عَبِّئْ ؛ صَدِئَ ، قُرِئَ ، بُدِئَ ، ضِئْضِئٌ ، نَاشِئٌ ، طَارِئٌ ، قَارِئٌ ، بَادِئٌ ، هَادِئٌ ، اِمْرِئِ الْقَيْسِ.

-ÖNEMLİ NOT-

Soru hemzesi harf-i tarifli (اَلْ) bir kelimenin başına geldiğinde, iki hemze birleştirilip uzatılarak okunur ve (آلْ) biçiminde yazılır.

آلْعَمِيدُ قَالَ هَذَا؟

آلْمَكْتَبَةُ احْتَرَقَتْ؟

آلْجُدْرَانُ جَمْعُ الْجِدَارِ؟

آلْآنَ رَجَعْتَ مِنَ السُّوقِ؟

آلْآنَ وَقَدْ عَصَيْتَ مِنْ قَبْلُ؟

آلْيَوْمَ تَذْهَبُونَ إِلَى الْمَسْرَحِ؟

آلطَّائِرَةُ تَعَطَّلَتْ؟

آللّٰهُ أَذِنَ لَكُمْ؟

آلذَّكَرَيْنِ حَرَّمَ أَمِ الْأُنْثَيَيْنِ؟

آلسَّفَرُ أَحَبُّ إِلَيْكُمْ أَمِ الْإِقَامَةُ؟

آلطَّالِبُ الْجَدِيدُ حَصَلَ عَلَى الْجَائِزَةِ؟

كلمة اليوم

مَنِ اشْتَرَى مَا لَا يَحْتَاجُ إِلَيْهِ

بَاعَ مَا يَحْتَاجُ إِلَيْهِ

BURÇLAR		
KOÇ	اَلْحَمَلُ	1
BOĞA	اَلثَّوْرُ	2
İKİZLER	اَلْجَوْزَاءُ	3
YENGEÇ	اَلسَّرَطَانُ	4
ASLAN	اَلْأَسَدُ	5
BAŞAK	اَلْعَذْرَاءُ	6
TERAZİ	اَلْمِيزَانُ	7
AKREP	اَلْعَقْرَبُ	8
YAY	اَلْقَوْسُ	9
OĞLAK	اَلْجَدْيُ	10
KOVA	اَلدَّلْوُ	11
BALIK	اَلْحُوتُ	12

EKLER

HİCRİ AYLAR		
MUHARREM	مُحَرَّمٌ	1
SEFER	صَفَرٌ	2
REBİÜLEVVEL	رَبِيعُ الْأَوَّلُ	3
REBİÜLÂHİR	رَبِيعُ الْآخِرُ (الثَّانِي)	4
CEMÂZİYELEVVEL	جُمَادَى الْأُولَى	5
CEMÂZİYELÂHİR	جُمَادَى الْآخِرَةُ (الثَّانِيَةُ)	6
RECEP	رَجَبٌ	7
ŞABAN	شَعْبَانُ	8
RAMAZAN	رَمَضَانُ	9
ŞEVVAL	شَوَّالٌ	10
ZİLKA'DE	ذُو الْقَعْدَةِ	11
ZİLHİCCE	ذُو الْحِجَّةِ	12

EKLER

AYLAR	RÛMÎ AYLAR	MİLÂDÎ AYLAR	
OCAK	كَانُونُ الثَّانِي	يَنَايِرُ	1
ŞUBAT	شُبَاطُ	فَبْرَايِرُ	2
MART	آذَارُ	مَارِسُ	3
NİSAN	نَيْسَانُ	أَبْرِيلُ	4
MAYIS	أَيَّارُ	مَايُو	5
HAZİRAN	حَزِيرَانُ	يُونْيُو	6
TEMMUZ	تَمُّوزُ	يُولْيُو	7
AĞUSTOS	آبُ	أُغُسْطُسْ	8
EYLÜL	أَيْلُولُ	سِبْتَمْبَرُ	9
EKİM	تِشْرِينُ الْأَوَّلُ	أُكْتُوبِرُ	10
KASIM	تِشْرِينُ الثَّانِي	نُوفَمْبِرُ	11
ARALIK	كَانُونُ الْأَوَّلُ	دِيسَمْبِرُ	12

EKLER

RENKLER		
BEYAZ	اَلْأَبْيَضُ \ اَلْبَيْضَاءُ	1
SİYAH	اَلْأَسْوَدُ \ اَلسَّوْدَاءُ	2
KIRMIZI	اَلْأَحْمَرُ \ اَلْحَمْرَاءُ	3
SARI	اَلْأَصْفَرُ \ اَلصَّفْرَاءُ	4
SARIŞIN	اَلْأَشْقَرُ \ اَلشَّقْرَاءُ	5
ESMER	اَلْأَسْمَرُ \ اَلسَّمْرَاءُ	6
MAVİ	اَلْأَزْرَقُ \ اَلزَّرْقَاءُ	7
YEŞİL	اَلْأَخْضَرُ \ اَلْخَضْرَاءُ	8
KAHVERENGİ	اَلْبُنِّيُّ	9
GRİ/KURŞUNİ	اَلرَّمَادِيُّ	10
LACİVERT	اَلْكُحْلِيُّ	11
TURUNCU	اَلْبُرْتُقَالِيُّ	12
ELA	اَلْعَسَلِيُّ	13
MOR	اَلْبَنَفْسَجِيُّ	14
PEMBE	اَلْوَرْدِيُّ	15
GÜMÜŞÎ	اَلْفِضِّيُّ	16
GÖK MAVİSİ	اَللَّازُورْدِيُّ	17
BEYAZA ÇALAN BEYAZIMTIRAK	ضَارِبٌ إِلَى الْبَيَاضِ	18
SİYAHA ÇALAN SİYAHIMTIRAK	ضَارِبٌ إِلَى السَّوَادِ	19
KIRMIZIYA ÇALAN KIRMIZIMTIRAK	ضَارِبٌ إِلَى الْحُمْرَةِ	20
SARIYA ÇALAN SARIMTIRAK	ضَارِبٌ إِلَى الصُّفْرَةِ	21

BİBLİYOGRAFYA

Akdağ, Hasan : Arapça Dilbilgisi, Konya 1989

Akyüz Vecdi : Arapça'da Fiil Kipleri Ve Yardımcıları, İstanbul 1995

Akyüz Vecdi : Arapça'da Fiil Zamanları, İstanbul 1996

El-Antaki, Muhammed : el-Minhac fi'l-Kavaid ve'l-İrab

Bedevi, Said Muhammed : el-Kitabu'l-Esasi, Tunus 1992

El-Carim, Ali Emin- Mustafa : en-Nahvu'l-Vadıh, Mısır 1964

Dahdah, Antuvan : Mu'cemu'n-Nahv, Beyrut

El-Galayini, Mustafa : Camiu'd-Durusi'l-Arabiyye, 1-3, Beyrut 1973

Günday, Hüseyin-Şahin Şener : Arapça Dilbilgisi, İstanbul 2001

Günday, Hüseyin-Şahin Şener : Arapça'da Edatlar, İstanbul 2000

İbn Akil, Bahauddin : Şerh-u İbn-i Akil, Beyrut 1958

İbn Hişam, Mugni'l-Lebib an Kütübi'l-Earib, Kahire

İbn Hişam, Şerh-u Katru'n-Neda ve Bellü's-Sada, İstanbul

İpek, Muammer : Yeni Metotla Arapça Öğretimi, Ankara 1989

İşler, Emrullah-Yıldız Musa : Arapça Çeviri Kılavuzu, Ankara

Koçak, İnci : Arapça'nın Gelişme Yolları, Ankara 1984

Komisyon, : el-Kavaidu'l-Arabiyye el-Müyessere, Suudi Arabistan

Komisyon, : el-Arabiyye li'l-Hayat, Suudi Arabistan

Maksudoğlu, Mehmet : Arapça Dilbilgisi, İstanbul 1998

Mutçalı, Serdar : Arapça-Türkçe Sözlük, İstanbul 1995

Eş-Şartuni, Reşid : Mebadiu'l-Arabiyye fi's-Sarf ve'n-Nahv,1-4, Beyrut 1965

Uralgiray, Yusuf : Modern Metotlu, Uygulamalı, Tahlilli ve Alıştırmalı Arapça, İlk ve İleri Dilbilgisi, İstanbul 1987

Zihni, Mehmed : el-Müntehab ve'l-Muktadab fi Kavaidi's-Sarf ve'n-Nahv, İstanbul 1980

Yazıcı, Hüseyin : Arapça'da Edatlar, İstanbul 1996

